

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 1 ԱՊՐԻԼ — VENDREDI 1 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7637 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3048

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄՓՈՓՈՒԻ՛ՆՔ

●

Հազիւ մէկ ամիս մնացած է Ապրիլեան Քառասնամեակին լրման,— եւ աւելի շատ պարահանդէսի ազդեր կ'երեւան թերթերու մէջ ...

Հաւատա՞նք թէ պատրաստութիւններ կը տեսնուին լուռ ու մունջ, արժանավայել շուքով տօնելու համար պատմական տարելիցը :

Որքան գիտենք, խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Փարիզի մէջ, ապահովելու համար տօնակատարութեան համազգային հանդամանքը :

Քանի մը գաւառական քաղաքներ թուականն ալ որոշած են, եւ բանախօս կը փնտռեն :

Մարսէյլէն տեղեկութիւն չունինք :

Կը կարծենք թէ հարեւան գաղութներու մէջ ալ պիտի չմոռնան ոգեկոչել աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու անճիտման քառասնամեակը :

Վերջին պահուն իմացանք թէ Միլանի ազգ. կազմակերպութիւնները արդէն գործի ձեռնարկած են :

Անշուշտ Լոնտոնի, Մանչեսթըրի, Պրիւսէլի, Ժընեւի հին եւ նոր սերունդներն ալ պիտի չարժին, համապատասխան ձեռնարկներ կատարելով :

Ներելի չէ ո՛ր եւ է զանցառութիւն կամ ճղճղում, զանազան պատրուակներով :

Այդպիսի ընթացք մը պիտի նշանակէր ոչ միայն ապերախտութիւն, այլեւ ուրացում, բառին ամենալայն իմաստով :

Հայրենիք Արհաւիրքին Քառասնամեակը քննութեան օր մըն է տարագիր բազմութեանց համար: Զափանիշ ազգային գիտակցութեան :

Աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու ջարդուփշուր ոսկորները յարդանքի կը հրաւիրեն մեզ անխտիր, ուր որ ալ գտնուինք :

Մանաւանդ օտարութեան մէջ, ուր այնքան շուտ կը մաշին յիշատակները, հարթիչ գլանի թաւալումներուն տակ :

Թշնամին ոչ քաղաքական կամ կրօնական զանազանք հարցուց, ոչ սեռ, ոչ դիրք, ոչ տարիք, ոչ ալ մեղք :

Ան ունէր միայն մէկ նշանախօսք.

— Հա՛յ ես եւ պիտի կոտորուիս, որպէսզի ես ապրիմ այս հողերուն վրայ ...

Եւ ամբողջ ժողովուրդ մը բնաջնջեց սանձակոտոր կատաղութեամբ, ուրանալով Աւլահն ու Մարգարէն անգամ :

Քառասուն տարի է անցեր եւ արցունք չմնաց մեր աչքերուն մէջ :

Եւ սակայն, դող մը կը ցնցէ մեր մարմինը, ամէն անգամ որ կը յիշենք այդ օրերը :

Թշնամին չարաչար սխալեցաւ իր հաշիւներուն մէջ :

Ան կ'ուզէր բոշաներու բազմութեան մը վերածել մեզ :

Բայց, իր սարքած նախճիրէն երեք տարի ետք, դիմացը կը տեսնէր հայկական հայրենիքի կորիզ մը, որ արդէն դարձեր է հաստատուն խարիսխ :

Պատշաճօրէն տօնելով Քառասնամեակը, մենք ոչ միայն տարրական պարտականութիւն մը կատարած պիտի ըլլանք, այլ եւ պիտի ապացուցանենք մեր քաղաքական չափահասութիւնը :

Ցոյց տանք, աշխարհի բոլոր պողոտաներուն վրայ, թէ՝ որքան ալ անտէր, արմատախիլ եւ ցիրուցան, կը մնանք միշտ հաւատարիմ՝ անհամար զոհերու յիշատակին :

Թող ամէնէն անտարբերներն ալ տեսնեն թէ կը պահենք մեր հաւատքը լաւագոյն օրերու համար, ինչպէս անոնք, երբ դէպի սպանդանոց կամ կախաղան կ'առաջնորդուէին գունդագունդ :

Երկիւղած յարգանքի փառաւոր ցոյց մը պիտի ըլլար, եթէ հայկական խանութներն ալ փակուէին Քառասնամեակի առթիւ, գոնէ Սպահանդէսներու պահուն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵԻՍ ՄԻԱՑԱՒ ԹՈՒՐՔԵՒԻՐԱՔԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

●

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Մարտ 30ի նիստին մէջ, արտաքին գործերու նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, պաշտօնապէս յայտարարեց թէ նոր համաձայնութիւն մը ստորագրուած է Պաղտատի մէջ, փոխան անգլեւիրաքեան 25ամեայ դաշնագրին, զինուորական գործակցութեան նոր դրութիւն մը հաստատելով: Եւ մասնաւորապէս շեշտեց .— «Այդ համաձայնութիւնը կրնայ հիմք ծառայել ընդհանուր պաշտպանութեան համար, Միջին Արեւելքի մէջ»: Ցետոյ յայտարարեց .

— «Բրիտանական կառավարութիւնը որոշած է միեւնոյն ատեն Իրաքի կառավարութեան հետ կնքել մասնաւոր համաձայնութիւն մը փոխադարձ պաշտպանութեան համար եւ յաւելուածական ծանուցագիրներ փոխանակել : Նոր վաւերագիրները, որոնք այս առտու ստորագրուեցան Պաղտատի մէջ, յօրինուած են համախորհուրդ Իրաքի կառավարութեան հետ եւ խորհրդարանին պիտի ներկայացուին ապրիլ 5ին: Համաձայնութիւնը եւ յետոյ փոխանակուած վաւերագիրները գործադրելի են նոյն թուականէն սկսեալ: Կառավարութիւնը պիտի պահանջէ երեսփ. ժողովէն վաւերացնել այս քաղաքականութիւնը: Ամենաջերմ գոհունակութեամբ կ'ողջունենք մեր թուրք դաշնակիցներուն ընծայած աջակցութիւնը այս նոր համաձայնութեան: Կառավարութիւնը կը յուսայ թէ յառաջիկային նոյն շրջանէն ուրիշ երկիրներ ալ պիտի միանան այս համաձայնութեան : Այս կարգադրութեամբ նոր շրջան մը կը բացուի մեր եւ Իրաքի յարաբերութեանց մէջ : Մէկդի դրած ենք 1930ի դաշնագրով սահմանուած միակողմանի կարգադրութիւնները որոնք ամէն պարագայի մէջ պիտի վերջանային 18 ամիսէն եւ որոնք այժմ դադրած են փոխադարձ համաձայնութեամբ» :

Ուրիշ երկիրներու մասին խօսած ատեն, նախարարը անշուշտ նկատի ունէր Սուրիան, Եգիպտոսը, Արաբիան, Յորդանանը, Լիբանանը եւ Իրանը: Լոնտոնի մէջ կը յուսան թէ ի վերջոյ Մ. Նահանգներն ալ պիտի միանան :

Նոր համաձայնութեամբ 1. Մեծն Բրիտանիան կը մտնէ թուրքեւիրաքեան գործակցութեան դաշինքին մէջ ու կնքուեցաւ անցեալ փետրուարին .— 2. Լայն դիւրութիւններ կ'ապահովէ կազմակերպելու համար Իրաքի օդանաւային եւ ցամաքային պաշտպանութիւնը : Միեւնոյն ատեն Իրաքի կը յանձնէ իր երկու օդանաւային խարիսխները, — Հապպանիէի (Պաղտատի մօտ) եւ Շալպայի մէջ (հարաւ. Իրաք): Այդ խարիսխներուն մէջ գտնուած անգլ. օդանաւերը հետզհետէ պիտի քաշուին :

3. Մեծն Բրիտանիա եւ Իրաք սերտ եւ տեւական գործակցութիւն մը հաստատած կ'ըլլան խաղաղութեան թէ պատերազմի ատեն: Մէկը պիտի օգնէ միւսին, յարձակման մը պարագային: Բրիտանական օդատորմիղը թռիչքի, պարենաւորման եւ վայրէջքի իրաւունքները պիտի վայելէ որեւէ ատեն: Բրիտանական օդային ուժեր պիտի կրնան Իրաք երթալ մարզանքի համար, եւ անգլիացի օդաչուները պիտի մնան Իրաքի մէջ, վարժեցնելու համար տեղացիները: Օդանաւային ուժերու անհրաժեշտ հաստատութիւնները պիտի մընան բրիտանական սեփականութիւն :

Նոր համաձայնութեան հիմնական նըպատակն է Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը կապել Արեւմուտքի հետ : Ցարդ այդ կապը կը պահէին միայն Թուրքիոյ միջոցաւ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

*

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նորէն հրատապ հանգամանք ստացած է սահմանադրութեան վերաքննութեան խնդիրը: Ընդհ. քուէարկութեան յանձնաժողովը երէկ սկսաւ քննել նախկին վարչապետ Փօլ Ռենոյի ծրագիրը, առիպողութեան կարգով: Պ. Էտ. Ֆոր եւս անհրաժեշտ կը գտնէ վերաքննութիւնը : Պ. Փօլ Ռենօ կը յուսայ գոնէ սկզբունքով քուէարկել տալ իր առաջարկը, խորհրդարանի հերթական արձակուրդէն առաջ : Որ եւ է եղրակացութեան յանգելու համար անհրաժեշտ է բացարձակ մեծամասնութիւն :

Վերաքննութեան կուսակիցներուն գըլխաւոր նպատակն է հաստատուն վիճակ մը ապահովել գործադիր իշխանութեան համար, կանխելով դահլիճի պարբերական տագնապները, ինչպէս եւ աւելի ազդու իրաւունքներ տալ կառավարութեան: Վարչապետը համամիտ է Փօլ Ռընոյի ծրագրին որ կը ձգտի գոնէ 2 տարի ապահովել դահլիճի մը տեւողութիւնը, մինչդեռ այժմ հազիւ վեց ամիս կրնան դիմանալ: Այդ ծրագիրը հիմնուած է բրիտանական սահմանադրութեան վրայ: Անգլիոյ մէջ երեսփոխանները չեն կրնար նոր ծախքեր առաջարկել, Ֆրանսայի մէջ կրնան եւ վարչապետը ստիպուած է շարունակ պայքար մղել: Այս կացութեան հետեւանքով եւ մտացոյցին վաւերացումն ալ միշտ կը քաշքշուի :

Ծրագրին ուրիշ մէկ նպատակն է դիւրացնել Ազգ. ժողովին լուծումը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել, երբ դահլիճ մը կը տապալի երկու տարիէն պակաս ժամանակաշրջանի մը մէջ: Ներկայիս երեսփոխանները կրնան որեւէ ատեն տապալել դահլիճները: Ինչպէս գիտել կուտայ նախկին վարչապետը, այնքան երեսփոխաններ դահլիճի անդամ եղած են որ, ամօթ կը համարուի, եթէ երեսփոխան մը նախարար չէ եղած: Երեսփոխաններ կան որոնք իրենք զիրենք թեկնածու կը համարին վարչապետութեան համար: Շատ մը երեսփոխաններ դահլիճ կը տապալեն պաշտօններ ճարելու համար, միշտ համաձայն Փօլ Ռենոյի, որ ցաւով կը հաստատէ թէ Ֆրանսայի քան նախկին վարչապետներու դիմաց միայն մէկ հոգի կը գտնուի Անգլիոյ մէջ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային իշխանութիւնը որոշեց տասնապատկել իրենց շրջանէն անցնող կառքերուն ճամբուտուրքը: Իրազեկներուն կարծիքով, բոլշեւիկները կ'ուզեն լուծել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման վրէժը և պաղպաշարումի ենթարկել Պերլինի արեւմտեան շրջանը: Ցարդ կը գանձէին քսան մարք (հինգ տոլար). այժմ կը պահանջեն 280 մարք (70 տոլար):

ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԸ պիտի կազմակերպուի երկու տարիէն, ինչպէս յայտարարեց Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուենթըր: Այս առթիւ խօսելով դաշնակից ուժերու մասին, ըսաւ թէ անոնք այժմ ի վիճակի են որեւէ ձեռնարկէ ետ կեցնելու նախայարձակը:« Եթէ Սովետները կրնան կործանել մեր քաղաքներէն մէկը, մենք ալ կրնանք իրենց քաղաքներէն վեցը կործանել »:

ՃԱՓՈՆԻ նոր վարչապետը ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ըսաւ թէ կառավարութիւնը Խ.Միութենէն պիտի պահանջէ վերադարձնել Սախալինի հարաւային մասը եւ Քուրիլեան կղզիները որոնք Ռուսիոյ տրուած էին Եալթայի համաձայնութեամբ :

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տիկին Սաղաթէլեան	5.000
Յովհաննէս Ղազարեան	2.000
Հ. Փափազեան	1.000
Լը Փօնթէէն, ձեռամբ Պ. Մ. Սէթեանի (ցանկը առանձին)	16.450
Տիկին մը (Զատկի առթիւ)	1.000
Փոքրիկն Այտա Թապիպեան	2.000
Ա. Օհանեան	1.000
Նազարեան ընտանիք (Ալաքօթ, Իզէռ)	1.000
Ոմն	1.000
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տուտի Փափազեան (իրենց մայրերուն մահուան տարեդարձին առթիւ)	3.000
Գումար	33.450
Նախոր գումար	660.000
Ընդհ. գումար	693.450

ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վարչապետը իր լրագրական ասուլիսին մէջ պարզելով դահլիճին արտաքին քաղաքականութիւնը, նախ ըսաւ թէ անցեալ շաբթու «մեր անգլիացի եւ ամերիկացի դաշնակիցներուն» տեղեկութիւններ հաղորդած է Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան մասին: Ցետոյ բացատրեց թէ Ֆրանսա կ'ուզէ որ խորհրդակցութիւն մը կատարուի Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ, կարելի եղածին չափ շուտ, բայց « առանց չափազանց արագութեան որ կրնայ վնասել ձեռնարկին արդիւնաւորութեան » :

Պատասխանելով Արեւմտեան Գերմանիոյ մասին եղած հարցումի մը, Պ. Էտ. Ֆոր դիտել տուաւ թէ անչափահաս կամ ստորադաս ազգեր չկան: «Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ պարտականութիւնն է խորհրդակցութիւններ կատարել գերման դաշնակից. հանրապետութեան հետ, այն բոլոր խնդիրներու մասին որ ուղղակի կը շահագրգռեն զայն: Միւս կողմէ, առանց նսեմացնելու Արեւմտեան Գերմանիոյ կարեւորութիւնը եւ առանց ժխտելու մեր օրինաւոր բարեկամութիւնը անոր հանդէպ, կը կարծեմ թէ նախապատրաստական բանակցութիւնները պէտք է նախ եւ առաջ կատարուին երեք մեծ պետութեանց միջեւ: Զորսերու խորհրդաժողով մը պէտք չէ ըլլայ ոչ երկուքի, ոչ ալ հինգի ժողով մը» :

Ուրիշ հարցումներ ալ ուղղուեցան եւ վարչապետը պատասխանեց թէ յառաջիկայ խորհրդաժողովի մը մէջ կարելի է քննել ամէն տեսակ խնդիրներ, եւրոպական թէ ասիական. բայց անհրաժեշտ է նախապէս խորհրդակցութիւն մը կատարել արտաքին նախարարներու միջոցաւ :

Ցետոյ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է ամրապնդել Ատլանտեան դաշինքը: «Ցանուն կառավարութեան ձեռնարկներ կատարուած են Պ. Փինէի և իմ միջոցաւ եւ պիտի շարունակուին: Համաշխարհային յարաբերութեանց ներկայ ընթացքին մէջ, պէտք չէ նկատի առնել միայն ապահովութեան խնդիրը եւ պաշտպանողական ռազմագիտութիւնը: Անհրաժեշտ է որ պետութեանց, եւ մասնաւորապէս երեք մեծ պետութեանց միջեւ քաղաքական ընդհանուր դիրք մը հաստատուի բոլոր մեծ խնդիրներու մասին: Օրինակ, Ֆորմոզայի հարցին մէջ կառավարութիւնը այն տեսակէտն ունի թէ մեծ պետութիւնները բացարձակապէս պարտաւոր են ամէն միջոց փորձել, խուսափելու համար տեղական կամ համաշխարհային ընդհարումէ մը :

Վարչապետը շօշափեց նաեւ համայնավար Չինաստանի ճանաչման եւ միաց.Եւրոպայի կազմութեան խնդիրները :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՀՆՇԱՀԻ ԵՐԿԻՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

●

(Գ. եւ վերջին մաս)

Անցեալին Պարսկաստան նկատուած էր անպաշտպան երկիր: Մանաւանդ Ա. Համաշխարհային պատերազմին, երբ օսմանեան, ցարական, անգլիական բանակները կը մտնէին անոր հողերէն ներս, առանց տիրոջ հաւանութիւնը առնելու: Իսկ Շահերը կարծես հաշտուած էին այդ կացութեան հետ, գիտնալով որ 1907ի անգլեւռուս գաղտնի համաձայնութիւնը երկիրը բաժնած էր ազդեցութեան երեք գօտիներու. հիւսիսը՝ ռուսական, կեդրոնը՝ չէզոք, իսկ հարաւը՝ անգլիական:

Բ. Համաշխարհային պատերազմին Ռուսերու կողմէ բարեկամական «գրաւում»ի մը ենթարկուեցաւ Իրանի հիւսիսային մասը, անգլեւամերիկացիներու համաձայնութեամբ: Դէպի Ռուսաստան ռազմամթերք փոխադրող բեռնատար ինքնաշարժներու, երկաթուղիի իրական կամուրջ մը հաստատուեցաւ Հարաւէն դէպի Հիւսիս, երբ Սթալինկրատի մէջ վերջին ճակատագրական կռիւը կը մղուէր:

Հետագային Ռուսերը դիւրութեամբ չմեկնեցան Իրանէն: Նախագահ Թրումըն նոր պատերազմէ մը չվախցաւ զանոնք քշելու համար երկրէն: Ի վերջոյ նախագահ Այզընհաուըրի վճռակուեցաւ օգնել Իրանի, քաղաքականապէս եւ տնտեսապէս, որպէսզի կարենայ թօթափել Հիւսիսի ազդեցութիւնը:

Նաւթի հարցը, որ այնքան ալեկոծեց երկիրը, այժմ կարգադրուած է: Պետականացած է արդիւնաբերութիւնը, եւ նաւթի շահագործման շուրջ համաձայնութիւն գոյացած է օտար քանի մը ընկերութիւններու հետ, որոնց մէկն է անգլիականը:

Այժմ Թեհրանի մէջ կը զգաք, թէ երկրին տէրը Իրանցիներն են. այլեւս սպառնալիքներով կարելի չէ վախցնել զանոնք: Անտարակոյս Իրան խոհեմ է, չունենալով Թուրքիոյ զինական ուժը: Թէեւ խօսուեցաւ, թէ պիտի յարի Փաքիստան – Իրաք – Թուրքիա ուխտին, բայց կանխահաս նկատուեցաւ այդ լուրը. ան չուզեր դրգռումներու առիթ տալ: Փաստօրէն արեւմտեան ճակտին մաս կը նկատէ ինքզինք, իբրեւ մէկը այն երկիրներէն, որոնք հաւանական յարձակման մը պիտի ենթարկուին:

Անհրաժեշտ էր նախ երկիրը ներքնապէս զօրացնել եւ ընկերային կեանքի մէջ գոյութիւն ունեցող դժգոհութիւնները վերցնել: Վեհապետը ամէն ջանք կը թափէ ժողովրդական դասակարգերու համակրանքը շահելու համար: Այլեւս չկան Շահնշահներու պերճանքը եւ շռայլութիւնը: Քաղաքացիի պարզ տարազով կայսրը ամէն տեղ է: Դրօշմաթուղթերու վրայ, թերթերու հրատարակած լուսանկարներուն մէջ ան ոչ իսկ զինուորական համազգեստով կը տեսնուի, այլ քաղաքացիի պարզ զգեստով: Աւատապետական կարգերը աստիճանաբար տեղի կու տան, եւ Թագաւորի մտահոգութիւններէն մէկն է հողային հարցի լուծումը, յօգուտ աղքատ գիւղացիներու:

1.644.000 քռ. քլմ. տարածութիւն եւ քսան միլիոն բնակիչ ունեցող այս երկիրը, իր նաւթային հարստութեամբ եւ աշխարհագրական դիրքով, Բագուի այնքան մօտիկը, արտակարգ շահագրգռութեան առարկայ պիտի դառնայ ապագային:

Կրկին անդրադառնալով հայ գաղութին, յիշենք որ նախկին Շահին խիստ ազգայնական քաղաքականութեան ընթացքին, ուրիշ փոքրամասնութիւններու կարգին, մեր վարժարանները եւս փակ մնացին ամբողջ վեց տարի:

Կը պատմեն, թէ ինչ յուզիչ տեսարաններ պարզուած էին, երբ հայ ուսուցիչներ կը փորձէին ընդդիմանալ անարդար կարգադրութեան մը, եւ հայ մանուկներ չէին ուզեր բաժնուիլ իրենց դասարաններէն:

Անցեալին կը պատկանին այդ տխուր օրերը: Այժմ ամէն տեղ վերաբացուած են հայ վարժարանները, բարերարներ սկսած են նոր շէնքեր կառուցանել, ազգային մարմիններ ծրագրած են հանգանակութիւններ կատարել նոյն նպատակով: Մեր խօսքը հասկնալի կը դառնայ, երբ ըսենք, թէ Թեհրանի հայ գաղութին եւ աշակերտներու թիւը տասնապատկուած է:

Կատարեալ եռուզեռ կը տիրէ Թեհրանի հայութեան ազգային մարմիններուն մէջ, որոնք վերակազմութեան շրջան մը կը բոլորեն: Անցեալին Ատրպատականի փառաւոր թեմը կար, իբրեւ կեդրոն ունենալով Թաւրիզը, իսկ իբրեւ Առաջնորդ՝ Մելիքթանգեան Արք.ի նման հմուտ եւ իմաստուն հովուապետ մը:

Այժմ Թաւրիզի տեղը գրաւած է Թեհրանը: Առաջն. Աթոռը պահ մը շահագործուեցաւ Կոստանեան եպիսկ.ի կողմէ, որ իշխանութիւններու հրահանգով հեռացուեցաւ երկրէն: Ներկայիս Առաջն. փոխանորդն է Ց. քհնյ. Հաճեան, ազգային գաղափարներով տոգորուած ժրաջան եկեղեցական մը: Ամէն ջանք կը թափուի, որպէս զի Իրանահայութիւնը հեռու մնայ արտաքին ազդեցութիւններէ, հովեւին փարած Իրանին, որուն իրապէս երախտապարտ է:

Այդ երախտագիտութիւնը անձնապէս զգացի, երբ ընկերներով ու բարեկամներով սրահի մը մէջ տօնեցինք Փետրուար 18ի տարեդարձը: Ինչ գեղեցիկ զուգադիպութիւն. մեր մէջ ունէինք նախկին հայդուկներ, զինուորականներ, գործիչներ, որոնք ոչ միայն մասնակից եղած էին, այլեւ վարած էին Հայոց Աշխարհի ճակատագրական կռիւները ընդդէմ օտար բռնակալներուն: Վեթերան ընկերներու մազերը ճերմկած էին, բայց գլուխները բարձր էին, իսկ իրենց տաք շունչը փոխանցուած տեսայ նոր սերունդին:

Հանդէսի պահուն լսեցի մեր աղջիկներու հայրենակարօտ արտասանութիւններն ու երգերը: Ջեմ գիտեր ինչու պահ մը ինքզինքս զգացի Երեւանի մէջ. հայրենիքի մօտիկութիւնը թէ արեւելահայ բարբառը գեղեցիկ առոգանութեամբ, առանց օտարոտի շեշտերու, գիս փոխադրեց հայրենիք:

Հազիւ տասնեւմէկ օր մնացի Թեհրան: Բայց գիշեր ցերեկ շրջապատուեցայ ընկերներով, ոմանց ծանօթ էի Հայաստանէն, ուրիշներուն՝ թղթակցութեամբ: Ինչու չըսեմ, որ նոյնքան սիրեցի նոր սերունդը, որուն հանդէպ կ'արժէ ունենալ աւելի գուրգուրանք, քանի որ ան տոգորուած է Քրիստափորներու, Զաւարեաններու եւ Ռոստոմներու գաղափարականով եւ, գալիք նոր մարտնչումներուն, պիտի գտնուի միշտ պատնէշին վրայ, ի խնդիր հայրենիքի ազատութեան ու անկախութեան:

Փետրուար 27ին, Կիրակի երեկոյ, մեկնեցայ Թեհրանէն:

Երեքուկէս ժամ ետք Դամասկոս հասած էի: Ընկերները տեղեակ էին, որ իրենց քաղաքէն պիտի անցնէի: Նոյն գիշերը հոն ալ կազմակերպած էին Փետր. 18ի տօնակատարութիւն: Դպրոցի սրահի մը մէջ հաւաքուած էին մեր ընկերները, բոլորն ալ երիտասարդներ. սպիտակ մազերով երկու երէցներ միայն կային: Անմիջապէս սկսան յայտագրի գործադրութեան. առաջին անգամ կը լսէի այնքան գեղեցիկ արտասանուած Ռ. Զարդարեանի «Գամփռ»ը. մեներգ, խմբերգ, կրկին արտասանութիւններ, միշտ հայրենաշունչ ու միշտ լի խանդավառութեամբ: Խոր հաւատքով առաջարկեցի խմել կենացը հայ ուսուցիչներուն, որոնք, Արամեաններէն, Քրիստափորներէն մինչեւ այսօր, մեր տղոց կը սորվեցնեն իրենց գեղեցիկ լեզուն եւ կը ներշնչեն Հայու անպարտելի ոգին ու ազգային գիտակցութիւն:

Երբ ճամբորդութենէ վերադարձին անգամ մը եւս կ'անդրադառնամ, թէ Իրանի, Իրաքի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի 350 հազարի մօտ Հայերու ազգային իշխանութիւնները հարիւրին 90 Դաշնակցութեան ազդեցութեան տակ կը գտնուին: Մամուլը, վարժարաններու ցանցը, մշակութային միութիւնները տեսապէս վերելքի մէջ են, նոյն ատեն անոնք կը հանդիսանան իրենց ապրած երկիրներուն մէջ քաղաքականապէս ամէնէն վստահելի տարրը:

Ի տես այդ ճիգին, այդ ողջմտութեան ու հաւաքական կենսունակութեան, հաւատքով զօտեպնդուած կը վերադառնամ Փարաւոններու երկիրը:

Գ. Լ.

ՋՐՀԵՂԵՂԸ ԵՒ ԱՐԱՐԱՏ

(ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊՐՊՏՈՒՄՆԵՐ)

*

Հնագիտական աշխարհը աւելի քան մէկ դարէ ի վեր՝ ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է մասնաւորաբար Միջագետքի հարաւային մասին վրայ:

Ցարդ կատարուած հնախուզական աշխատանքները՝ մեծ մասով պեղումները Միջագետքի մէջ հսկայական արդիւնքներ են տուած: Արդ կը նշանակէ թէ՝ աշխարհի հնագոյն քաղաքակրթութեան օրրանը՝ Միջագետքը եղած է եւ որովհետեւ մեր հայրենիքին անմիջական դրացի է այս աշխարհամասը եւ մասամբ գործակից է եղած այդ փառահեղ վերելքին կ'արժէ ծանօթանալ անոր:

Հին աշխարհի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը իր արժանիքներով՝ տասնեակ տարիներէ ի վեր խոր ուսումնասիրութեան ենթարկուելով, այսօր վճռական ու հաստատ փաստերով շրջուած են Սէմի, Քամի, Յաբէթի, Նոյեան Տապանի, Բաբելոնի աշտարակաշինութեան ընդածին եւ երեւակայական վարկածները՝ զայն դնելով տրամաբանութեան հաստատուն եւ հարազատ հիմքերու վրայ:

Պատմագիտական, հնախուզական աշխատանքներու արդիւնքով ճշդուած է Ջրհեղեղի թուականը 2800 – 3000 տարի առաջ նախքան Քրիստոս, իսկ վայրը՝ Եփրատի եւ Տիգրիսի յորդումներէն յառաջ եկած անոնց խառնուրդէն (Շաթիլարապ) դէպի հարաւ, ներկայ Պասրայի շրջանը, ուր երեւան հանուած են հողի խաւեր, աւերուած աւաններ եւ զանազան հնադարեան առարկաներ:

Աշխարհ աւելի քան հարիւր հազար դարերէ ի վեր տեսած է շատ մը ջրհեղեղներ՝ բազմաթիւ շրջաններու մէջ. ինչպէս ներկայիս Ամերիկայէն մինչեւ Եւրոպան եւ Ասիան ահաւոր աւերներու կ'ենթարկուին գետերու յորդումներէն, քաղաքներ եւ գիւղեր կը տեղափոխուին: Բայց ոչ մէկ ատեն երկիրը չէ ազդուած եւ ջուրերու մէջ լողացած, ինչ որ կը հակառէ տրամաբանութեան:

Մարդկութիւնը երբ տակաւին մանկութեան շրջանը կը բոլորէր, զուրկ էր բնութեան արհաւիրքներուն դէմ պայքարելու միջոցներէն, իր կեանքի համեստ պահանջներուն գոհացում տալու համար, կը փնտռէր դիւրութեամբ ապրելու ձեւը, ուրեմն բնազդաբար պիտի ընտրէր այն աշխարհամասը որ բերրի եւ արգասաբեր էր: Այն շրջաններու մէջ որ հաստատուած էր, հեղեղները ամբարած էին պարարտ հողեր ուր բուսականութիւնը կը բուսնէր ու կ'աճէր առատօրէն եւ ժողովուրդը ամէն դիւրութիւն կը վայելէր գրեթէ առանց որոշ ճիգի:

Միջագետքի այս բարեբեր շրջանները ենթակայ էին հեղեղներու արհաւիրքին,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

«Ոմանք ասում են թէ՝ Աղթամարի բոլոր կռուողները վերադարձել են կրկին Ախլաթ եւ Մուշ: Ուրիշներ պնդում են թէ՝ քանի որ կռիւը ժամը 12ի ժամանակները եղած է, որքան էլ յաջող քամի լինէր, չորս ժամէն նրանք բոլորը չէին կարող հասնել Ախլաթի ափը, եւլն.:

«Թշնամին որոշ բան չգիտէ եւ շուարած է: Այժմ «մասնագէտ» նաւավարները հաւաքել է եւ հարց ու փորձեր է անում: Նրանք էլ երկու տեսակ կարծիք են յայտնել: Նաւավարների մի մասը, որ մեզ համակիր է, վտանգը այս շրջանից հեռացնելու համար, ասել է թէ՝ «Այո, կարելի է որ նրանք Ախլաթ եղած լինին»:

Գիշերը բաւական անցած էր: Լուսոյ աստղը սկսաւ պլպլալ Վանի ջինջ եւ պայծառ երկնակամարին վրայ:

Անդրանիկ եւ Մուրատ մանրամասն պատմեցին անցուդարձերը Կոմսին եւ ընկերներին: Եւ մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ, հեռացանք այդ տնից:

Առանց պատահարի, այգիների պատերից ցատկելով անցնում էինք: Վանեցիները մեր տղայոց ցատկումի մասին կ'ըսէին. «Դուք այծեամի նման կը ցատկէք»:

Սասնոյ սարերում ապրողից աւելի պակաս չէր կարելի սպասել: Հապա ինչո՞ւ սարսափում էր Թուրքը ֆետայիներից: Նա գիտէր, որ նրանք իր գիտցած հասարակ մահկանացուներից չէին: Ունէին հազուագիւտ առաւելութիւններ, օրինակ, տոկունութիւն ընդդէմ անօթութեան, ծարաւի եւ անքնութեան: Յետոյ քալել օրերով, շաբաթներով, առանց տրտնջալու, բոպիկ եւ մերկ: Նշան զարնել անվրէպ: Եւ դուրս գալ առանց երկիւղի՝ կռուելու մէկը տասնի դէմ եւ աւելի:

Ճիշդ է որ մեր թշնամիները նրանց մասին շատ տեսակ զրոյցներ յօրինած են: Սակայն, եթէ քննենք այդ զրոյցները մէկ առ մէկ, պիտի գտնենք, որ նրանք հարիւրին 85 ճիշդ են եղել:

Մեր Վան մտնելէն ի վեր անցան բաւական օրեր: Թուրք կառավարութեան բոլոր որոնումները չկարողացան մեզ երեւան հանել, ոչ էլ մեր թաքստոցը:

Մուկացին միշտ իր զուարթ խօսքերով կ'ուրախացնէր մեզ: Այդ օրերին մի դէպք տակնուվրայ արաւ մեզ:

Բաւական մնալէ յետոյ այդ ոստիկանի տան մէջ, որոշեցինք այդ տունէն փոխադրուիլ եւ երթալ մի քանի տուն հեռու՝ Պուռնազեան Մանուկ աղայի տունը: Տեղափոխութիւնը պիտի լինէր արշալոյսին, երբ ամէն մարդ դեռ քնած կը լինէր եւ Թուրք պահակներն էլ՝ քաշուած իրենց զօրանոցները:

Բայց այս վերջին մի քանի օրերին անորոշ լուրեր կային թէ՝ մեր խումբը Այգեստան կը գտնուի: Այդ պատճառով պահակների թիւը աւելացրած եւ ուժեղացրած էին:

Տեղափոխութեան ժամանակ մեզ առաջնորդողը գնում էր առաջէն, այգիների միջից. նրան հետեւում էինք ես եւ Մուկացի Գրիգորը, իսկ մեր ետեւից էլ գալիս էին խումբի տղաները: Վերջապահ նշանակած էինք Քղեցի Սարգիսը եւ Սիւրմեճի Դաւօն: Եթէ թշնամին գար մեր ետեւից, այդ երկուքը պիտի կռուէին, իսկ մնացեալները, յառաջ գնալով, որոշեալ դիրքեր պիտի գրաւէին: Բայց եթէ թշնամին հանդիպէր մեզ առաջի կողմից, այն ատեն Աղան եւ Մուկացին պիտի կռուէին: Այդ էր տրուած որոշումը:

Այգեստանի պատերի վրայից թռչկոտելով անցնում էինք մի այգիից միւսը: Մի այգիի միւս կողմը փողոցն էր: Դոնից ելանք եւ միւս այգին մտանք: Բոլորս անցանք դոնից ներս: Միայն թէ ներս մտնելու միջոցին 15 պահակներ ու մի ոստիկան տեսնում են մեր երկու վերջապահները եւ տաճկերէն լեզուով կանչում. «Ո՞վ էք դուք, կեցէք»:

Մեր տղաները տեսնում են, որ վտանգը վերահաս է եւ պահակները հրացանի են դիմում: Առանց պատասխանելու նրանց հարցումին, «Մենք այս ենք» ասելն ու կրակելը վայրկենական կը լինի:

Այդ կրակից կը սպաննուի մի զինուոր եւ մի զինուոր էլ կը վիրաւորուի: Անմիջապէս մեր խումբին կռուի դիրք առինք: Ես մօտեցայ մեր տղաներին հասկնալու հրացանաձգութեան պատճառը, մինչ այդ Թուրք պահակները իրենց դիակը թողած եւ միայն վիրաւորը առած՝ փախել էին:

Այգեստանը զարթնեց հրացանի որոտից:

Մենք աճապարեցինք հեռանալ պատահարի այդ վայրից եւ գնացինք Պուռնազեանների տունը:

Այդտեղ էլ մեր խումբը բաժանեցինք երեք մասի եւ երեք տան մէջ տեղաւորուեցինք: Այդպիսով կարելի էր թէ թիկունքէն եւ թէ կողքէն հարուածել, եթէ թշնամին յանդգնէր մտնել այդ փողոցների մէջ:

Դէպքի վայրից մեր հեռանալէն յետոյ, մօտակայ տուները դատարկուեցին անմիջապէս, եւ բնակիչները քաշուեցին իրենց հարեւանների տուները: Թէեւ մենք այդ տուների մէջ չէինք, բաւական հեռու եկած էինք, սակայն, դէպքը պատահել էր այդտեղ եւ թշնամին կրնար ռմբակոծել, այրել ու թալանել այդ տուները:

Երկու ջոկատ զինուորներ եկան դէպքի վայրը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

եր ձմեռնային առատ անձրեւներու եւ ձիւնհալքի հետեւանքով գետերու համայնական յորձանքները կը լափէին կենդանական եւ բուսական աշխարհը, ալեբակներու կոյտեր ձգելով իրենց ետին։ Վերապրողները այս յաճախակի աղէտներէն խուսափելու համար կը սկսին իրենց նոր աւաններն ու շէները կառուցանել բարձունքներու վրայ կամ ջուրերու հասողութենէն հեռու վայրեր։

Անտրէ Փարօ կուտայ հնագիտական փաստեր Նոյեան Տապանի տապալեցին շուրջ։ Բաղդատականը կ'ընէ Աստուածաշունչի, հին երեւակայական պատմութեանց եւ նոր պեղումներով ձեռք ձգուած պնակիտներու միջեւ ու կ'եզրակացնէ — « Ջրհեղեղը եղած է փաստօրէն մեծ աղէտ մը Միջագետքի համար»։ (Ջրհեղեղը եւ Նոյի Տապանը)։

Ըստ Աստուածաշունչի Նոյեան Տապանը հանգչած է Արարատներու գագաթը։ Այս վարկածը եթէ մեր Արարատին վերագրենք հակառակ է տրամաբանութեան, քանի որ մեր լերան բարձրութիւնը 5211 մեթր է եւ աշխարհի մէջ հազիւ թէ քանի մը գագաթներ գերծ պիտի բլլային ջրհեղեղէն։ Քանիցս փորձուեցաւ բարձրանալ Արարատի տանիքը հոն գտնելու համար Նոյի Տապանին հետքերը, սակայն այս աշխատանքները աւելի շատ քաղաքական էին քան գիտական։ Անտրէ Փարօ որ 1951ի Փրանսական լեռնագնացներուն մասին գրութիւն մը ստորագրած է «Քրիստոնէութիւնը 20րդ դարուն» պարբերականի 1952 Օգոստոս 28ի թիւին մէջ լուսաբանած է Նոյեան Տապանը եւ Արարատի խնդիրը։

Ս. Գրքին մէջ գրուած չէ թէ Նոյեան Տապանը Արարատ լերան վրայ նստաւ, այլ գրուած է․— «Եւ եօթներորդ ամիսը, ամսուն տասնեւեօթներորդ օրը, Տապանը Արարատ լեռներուն վրայ նստաւ»։ (Գիրք Ծննդոց Գլ. Ը. 4 հ.)։ «Արարատ լեռներուն վրայ», յոգնակի եւ անորոշ, ուրեմն որոշապէս չէ յիշուած Արարատ լեռը եւ երկրին անունը։

Ըստ Անտրէ Փարօյի «Արարատ» երկրին անունն է ոչ թէ լերան, այլ աստուածային Ուրարտուին, Հայաստանի կողմը, մինչդեռ սեպագիր արձանագրութիւններ Ջրհեղեղը կը գետեղէին Նիզիր լերան մօտ, Քիւրտիստանի մէջ»։

Մենք գիտենք թէ Քիւրտիստան ըսելով կը հասկնան Մուսուլի շրջանը, որ եղած է հնախոյզներու ժամադրավայրը։

Կայ նաեւ Պաղեստինի մէջ Արարատ անուն լեռ, ուր 1918ին հայ լեգէոնականներ ճակատեցան Թուրքեւգերման բանակներուն դէմ։

Բացի Քերքուքի լեռներէն Միջագետքի հարաւ. մասը չունի լեռներ։ Արարատ անունը թերեւս իբրեւ համանիշ գործածուած է այն բարձունքներուն համար որ կը գտնուին այդ աշխարհամասին մէջ, ինչպէս Արաբները Թէլ (բարձունք) կը կոչեն արուեստական եւ բնական հողաբլուրները, սարի իմաստով։

Անտրէ Փարօ կը յիշէ Ս. Յակոբի Արարատ բարձրանալը, Նոյեան Տապանի փնտռտուքի աւանդութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով եւ չինծու առասպել մը կը համարի անոր գտած մասունքը հրեշտակի ձեռքով։

Ահա այս ձեւով Ջրհեղեղի, Նոյեան Տապանի թնճուկը լուծուած է հիմնապէս եւ քսաներորդ դարու սկիզբէն պատմագիտութիւնը ապատպրուած է Ադամի, Եւայի, Սեմի, Քամի եւ Յաբէթի առասպելներէն, հիմնուելով գիտական փաստերու վրայ, մանաւանդ սեպագիր բեւեռագրերու վերծանումէն ի վեր։

Դժբախտաբար գիտութիւնը չէ կրցած որոշապէս գտնալ թէ գոյութիւն ունեցա՞ծ է Նոյեան Տապան։ Հնարաւոր ալ չէ, որովհետեւ հինդ հազար տարուան ընթացքին որեւէ ձեւով չէր կրնար դիմանալ ան՝ բնութեան արհաւիրքներուն եւ ցարդ գտնուած պնակիտներուն մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն Նոյեան Տապանի մասին։ Ինչպէս ըսինք Ջրհեղեղը պատահած է այդ ժամանակի միակ քաղաքակրթական կեդրոն դարձած Միջագետքի մէջ եւ յիշատակուած իբրեւ ահաւոր աղէտ մը։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ ՄԵՐ ԴԱՏԸ

*

Տարակոյս չունենանք, քանի մը շաբաթէն, Ապրիլեան Եղեռնին քառասնամեակին առթիւ, մեր օտար բարեկամները, այստեղ եւ ամէն տեղ, իրենց ներկայութեամբ պիտի պատուեն մեր Սգահանդէսները եւ դիւանագիտական ճառեր պիտի արտասանեն՝ ի նպաստ մեզի, մեր ապրանքին վրայ։

Օրինակ, մէկը պիտի յիշեցնէ մեզի թէ մենք աշխարհի ամենահին ժողովուրդներէն մէկն ենք։ Ուրիշ մը, կամացուկ մը — Անգարան չիմանայ — պիտի փսփսայ թէ Սուլթանին կառավարութիւնը անգութ ու անողոք քաղաքականութիւն մը վարեց իր հայ փոքրամասնութեան հանդէպ։ Երրորդ մը, պիտի հաւաստէ․

— Մի վհատիր հայ ժողովուրդ, բաղձանքներդ պիտի իրականանան։ Պիտի ունենաս ազատ ու անկախ հայրենիք մը․․ Չմոռնաս Ուիլսընի խոստումը։ Արեւմտեան ճակատը կը պայքարի փոքր ազգերու ազատագրութեան համար։ Ապագադ փայլուն է․․․

Զգարմանաք երբ «հայասէր» հռետորներէն մէկն ալ բեմ ելլէ եւ խօսի․․․ Բուժէյնիրի ժողովուրդին քաշածներուն մասին։ Ցանցառը ինք չէ — իր ճառը իրեն պոց ընել տուող Հայը ալ արտասանած չէ «Արմինիըն» բառը․․․

Ու մենք, այս ճառերը պիտի ողջունենք — եօթանասուն տարիէ ի վեր կ'ողջունենք — որոտընդոստ ծափերով։ Յաջորդ օրն ալ, «հայասէր»ին բառերը լոյս պիտի տեսնեն մեր թերթերուն մէջ․․․

Մարդուն մէկն ալ պիտի ելլէ գրէ թէ « մեր դատը լաւ ձամբու մէջ է եւ օրակարգի վրայ դրուած է․․․»։

Բայց, յաջորդ ամսուան Սգահանդէսին չգացած, հետեւեցէք օրուան լուրերուն։

Օրինակ, կարդացէք, վերջին հրատարակուած լուր մը, որ կ'ըսէ թէ Անգարայի կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Ուաշինկթըն անգամ մը եւս բանաձեւէ իր քաղաքականութիւնը՝ Թուրքիոյ հանդէպ։

Ասկէ ութ տարի առաջ, 1947 մարտ 12ին, Միացեալ Նահանգներու նախորդ կառավարութիւնը խոստացաւ զինուորական եւ տնտեսական օգնութիւն փութացնել Թուրքերուն, որոնք դրացի են Խորհրդային Միութեան։

Այդ խոստումը յարգուեցաւ։ Ութ տարուան մէջ, Անգարա Ուաշինկթընէն ստացած է 1500 միլիոն տոլար եւ ամէն միջոցի կը դիմէ, որպէսզի 1500 միլիոն եւս փախէ՝ յաջորդ տասնամեակին։

Թուրքիան այն աստիճան երես առած է որ կը պահանջէ նոյնիսկ որ Ամերիկա երաշխաւորէ այն պարտքերը, զորս Անգարայի կառավարութիւնը կնքած է արտասահմանի իր հայթայթիչներուն հետ։

Ամերիկա, բացի վերոյիշեալ նպաստէն, միլիոններ յատկացուցած է՝ Թուրքիան անառիկ ամրոցի մը վերածելու համար։ Նաւահանգիստներ կը շինէ, օդակայաններ կը հաստատէ եւ գործարաններ կը բանայ։ Մէկ խօսքով, ամէն բան կ'ընէ, որպէսզի Թուրքիան ոտքի ելլէ։

Վարդավառ յոյսեր չփայփայենք։ Արեւմտեան աշխարհը իր գիրկը առած է Թուրքիան եւ մոռցած է մեզ ու մեր Դատը։ Քանի համայնավար վտանգը կայ, Թուրքիան պիտի ըլլայ Դաշնակիցներուն աչքին լոյսը։

Հապա մե՞նք։ Մենք այդ աչքին փուշն ենք։ Մեզի կը մեղքնան՝ ապրիլ ամսուն։ Մնացեալ տասնըմէկ ամիսներուն ալ մեր վրայ կը խնդան։

Իմաստուն քայլ մը առած կ'ըլլանք եթէ աչօք — բացօք տեսնենք այս դառն իրողութիւնը, որպէսզի անակնկալի չգանք այն օրը, երբ ազատատենչ ու արդարակորով աշխարհը պիտի պոռայ մեր երեսին․

— Ի՞նչ կ'ուզէիր որ ընէինք, միամիտ ժողովուրդ․․․ Ամրո՞ցը քանդէինք՝ քու աղուոր աչքերուդ համար։ Մե՞ր չահե՞րը ոտքի տակ առնէինք քու օրհնութեանդ արժանանալու համար․․․

Այս սաստն ալ պիտի լսենք, օր մը չմոռնանք։

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

«ԱՆՈՒՇ» օփերան 500րդ անգամ ըլլալով ներկայացուեցաւ Երեւան, «Ա. Սպենդիարեան» օփերայի մէջ։ Արմէն Տիգրանեան այս օփերան սկսած է գրել 1908ին եւ աւարտած 1911ին։ Առաջին անգամ բեմադրուած է 1912ին Ալեքսանդրապոլիս, սիրողներու ուժով եւ Շարա Տալեան կատարած է Սարոյի դերը։ Օփերան մասնաւոր մշակման ենթարկուած է 1935ին։ Հայկական արուեստի տասնօրեակի առեն Անուշը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ Մոսկուայի մէջ։ Նոյն թուականին կը բեմադրուի Ազրբէջանի «Մ. Ֆ. Ախունդով» օփերայի մէջ։

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ինքնավար շրջանին Ստեփանակերտի քաղաքին մէջ, սկսաւ գործել նոր ռատիօհանգոյցը որ նախկինէն հինգ անգամ աւելի է։ Այս ձեռնարկին շնորհիւ գիւղատնտեսական վեց արտելի աշխատաւորներու բնակարանները կ'ունենան ռատիօ։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ նոր դպրոց մը բացուած է քանի մը տարիէ ի վեր Նոր Բայազիտի մէջ։ Արդէն տուած է 17 շրջանաւարտներ։ Այս դպրոցին մանկավարժները կ'աշխատին աշակերտութեան ծանօթացնել հայկական, ռուսական եւ արեւմտաեւրոպական դասական երաժշտութիւնը։ Կը կազմակերպուին համերգներ եւ դրոյցներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 28 Մարտ.— Ինչպէս հաղորդած էի արդէն, Մարտ 26ին բացուեցաւ իրանահայ նկարիչ Պ. Յ. Մինասեանի ցուցահանդէսը, հովանաւորութեամբ իրանեան դեսպանատան եւ պատուակալ նախագահութեամբ Փրանսական դեսպանին, Փրանսական Կաճառի շքեղ սրահներուն մէջ։ Ներկայ էին բազմաթիւ արուեստասէրներ։

Բացումէն մէկ օր առաջ «քոքթէյլ» մը սարքած էին, հրաւիրելով մամուլի ներկայացուցիչները։ Բոլորն ալ ջերմապէս գնահատելով նկարները, հարցումներ կ'ուղղէին Տոքթ. Սանայի միջոցաւ որ, պաշտօնական հիւրընկալն էր, ինչպէս եւ թարգմանը։

Նկարահանդէսին պաշտօնական բացման օրը, ճաշասեղան մը սարքուեցաւ նախաձեռնութեամբ Փրանսական Կաճառի վարչութեան, ի պա տիւ մեր արուեստագէտ հայրենակիցին։ Ներկայ էին Իրանի կըթական նախարարութեան պատուիրակը, անգլիացի եւ փրանսացի հիւրեր եւն., որոնք բաժակաճառեր խօսեցան, նոր յաջողութիւններ մաղթելով Պ. Մինասեանի։ Ծաշէն ետք հիւրերը ստորագրեցին Կաճառին յուշամատեանը։

Նկարահանդէսը պիտի տեւէ տասը օր։

Շաբաթ օր մեծ բազմութիւն մը լեցուած էր նկարասրահը։ Այս առթիւ կ'արժէ յիշել թէ իրանեան դեսպանատունը ամէն աջակցութիւն ընծայած էր նկարահանդէսին յաջողութեան համար։ Հայ արուեստագէտին ձեռնարկով Ֆերտովսիի եւ Օմար Խայեամի հայրենիքն է որ կը փառաւորուի։ Պ. Մինասեան պիտի այցելէ նաեւ Մ. Նահանգները։

Կեցցէ Իրանեւհայկական բարեկամութիւնը։

ՅՈՎՀ. Կ. ՉԱԼԸՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ ընդհ. միութիւն մը կազմուած է զանազան ընկերութիւններէ, որոնք համագումար մը սարքած էին վերջերս։ Գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ ներդաշնակել այդ ընկերակցութեանց գործունէութիւնը։ Վարչութիւնը կը բաղկանայ 23 Փրանսահպատակ անդամներէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Բ.

— Ոչ, բժիշկ, Լոնտոն պիտի երթամ։ Եթէ բան մը պիտի պատահի, նոյն բանը կրնայ Լոնտոնի մէջ ալ պատահիլ։ Աչքերս բաց պիտի պահեմ, ու պիտի տեսնէք, բան մը տեղի պիտի ունենայ։ Ցետոյին իմ մասին պիտի լսէք Զինատանէն կամ Թիմպուքթուէն։

Իմ յաջորդ այցելուն եղաւ Պ. Ֆլէմինկը, հայրիկին Լոնտոնի գործակատար փաստաբանը։ Լոնտոնէն եկաւ ուղղակի զիս տեսնելու համար։ Ծանդրուն մարդաբան մը ինքն ալ, մեծ հիացող մըն էր հայրիկին երկասիրութիւններուն։ Երկայնահասակ, նիհար մարդ մըն էր, բարակ դէմքով եւ գորշագոյն մազերով։ Սենեակ մտնելուս, ոտքի ելաւ եւ ձեռքերս իրեններուն մէջ առնելով՝ շոյեց գորովալից։

— Խեղճ աղջիկս, ըսաւ, խեղճ, թշուառ աղջիկս։

Առանց մասնաւոր կեղծաւորութեան, տեսայ որ թշուառ եւ ամէն բանէ զրկուած որբուհիի մը ձեւերը կ'առնէի։

Քաղցրաբարոյ մէկն էր խօսակիցս, ազնիւ եւ հայրական։ Եւ անկասկած իմ վրայ կը նայէր իբրեւ թշուառ աղջկան մը՝ անպաշտպան մնացած՝ դիմագրաւելու համար անագնիւ աշխարհ մը։ Առաջին իսկ վայրկեանին զգացի որ անօգուտ պիտի ըլլար փորձել այդ գաղափարը վանել իրմէ։

Ցետագայ դէպքերը եկան հաստատելու թէ լաւ եղաւ որ այդպէս ըրի։

— Սիրելի աղջիկս, թոյլ կուտա՞ք որ կարգ մը խնդիրներ պարզաբանեմ ձեզի։

— Ա՛հ, այո։

— Ձեր հայրիկը, ինչպէս գիտէք, շատ մեծ անձնաւորութիւն մըն էր։ Ապագայ սերունդը պիտի գնահատէ զինքը։ Սակայն անիկա գործի մարդ չէր։

Անիկա լաւ գիտէի, թերեւս Պ. Ֆլէմինկէն աւելի լաւ, բայց զգուշացայ այդպէս ըսելէ։ Ան շարունակեց.

— Ձեմ կարծեր թէ այս խնդիրներէն մեծ բան մը կը հասկնաք։ Պիտի փորձեմ բացատրել կարելի յստակութեամբ։

Ու բացատրեց անօգուտ երկարութեամբ։ Եզրակացութիւնը այն էր, որ ինծի կը մնար կեանքը դիմագրաւել 87 ոսկի, 17 շիլին, չորս փէնիի գումարով մը (մօտ 88.000 Փրանք)։ Այս գումարը ինծ թուեցաւ շատ անբաւարար։

Անօրինակ դողով մը համակուած սպասեցի դալիքին։ Կը վախնայի որ Պ. Ֆլէմինկ եւս կրնար ունենալ մօրաքոյր մը Սկովտիոյ մէջ, որ պէտքը զգար երիտասարդ փայլուն ընկերուհիի մը։ Ըստ երեւոյթին, սակայն, չունէր։ Ու շարունակեց․

— Խնդիրը կը կայանայ ապագայի մասին։ Կարծեմ ապրող ազգականներ չունիք։

— Աշխարհիս վրայ առանձին եմ, պատասխանեցի։ Ու կրկին միտքս եկաւ նմանութիւնս շարժապատկերի հերոսուհիին հետ։

— Բարեկամներ ունի՞ք։

— Ամէնքն ալ շատ բարի են ինծ հանդէպ, ըսի երախտագիտօրէն։

— Ո՞վ ազնիւ պիտի չըլլար այսպիսի երիտասարդ եւ հրապուրիչ աղջկան մը հետ, պատասխանեց Պ. Ֆլէմինկ՝ մեծաբանքով։

Վայրկեան մը վարանելէ վերջ շարունակեց.

— Ենթադրենք որ․․․ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ արդեօք եթէ քիչ մը ատենի համար մեր մօտ գաք։

Պատեհութիւնը ճիշդ ժամանակին էր։ Լոնտոն։ Այն վայրը՝ ուր կրնային դէպքեր պատահիլ։

— Զարաչար ազնիւ էք։ Իրա՞ւ կ'ըսէք։ Ես ալ այդպէս կը մտածեմ։ Պէտք է սկըսիմ կեանքս շահիլ, գիտէ՞ք։

— Այո, այո, սիրելի աղջիկս։ Ձեզ շատ լաւ կը հասկնամ։ Յարմար գործ մը փնտռելու է։

Բնականաբար զգացի որ Պ. Ֆլէմինկին մտածած «յարմար գործին» եւ իմինիս միջեւ մեծ տարբերութիւն մը կար. բայց հիմակ ժամանակը չէր գաղափարներս արտայայտելու։

— Ուրեմն խնդիրը կարգադրուեցաւ։ Ինչո՞ւ այսօր իսկ չգաք հետս։

— Ոհ, շնորհակալ եմ, բայց տիկին Ֆլէմինկը․․․

— Տիկինս մեծ հաճոյքով պիտի ընդունի ձեզ։

Չեմ խորհիր թէ ամուսինները իրենց կիները կը ճանչնան այնպէս ինչպէս որ իրենք կը կարծեն։ Եթէ ես ամուսին մը ունենայի, պիտի ատէի զինքը, որ որբուհի մը կը բերէ առանց հետս կանխաւ խորհրդակցելու։

— Կայարանէն հեռագիր մը կը ղրկենք կնոջս. ըսաւ փաստաբանը։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

× Լուրի մը համաձայն, արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարար – ները նախապատրաստական ժողով մը պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, Մայիսի երկրորդ շաբթուն, շօշափելու համար Խ. Միութեան տրամադրութիւնները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱԿԱՆ յարձակման մը մասին շրջած լրույցներուն դէմ ճառ մը եւս խօսեցաւ նախագահ Այզընհաուըր, ճաշի հրաւիրե – լով խումբ մը կուսակցական վարիչներ : Պնդեց թէ ինք չի հաւատար անմիջական յարձակումի մը. թէ որոշած չէ Մ. Նա – հանգներուն բռնելիք դիրքը, եթէ յարձա – կում կատարուի եւ թէ որեւէ որոշում կախում ունի յարձակման հանգամանքէն եւ ուժէն : «Պատերազմի վտանգը միշտ կայ եւ մենք պարտաւոր ենք արթուն կե – նալ : Բայց ես չեմ կարծեր թէ խաղաղու – թեան եւ աշխարհի անդորրութեան ծա – ռայած կ'ըլլանք, չափազանց խօսելով այս մասին եւ գուշակութիւններ կատարե – լով » :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը չինա – կան վտանգի մասին խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ըսաւ թէ կառավարութիւ – նը պիտի շարունակէ ամէն միջոց փորձել, որպէսզի կրակը դադրի Ֆորմոզայի շըր – ջանին մէջ : Ինք համաձայն է որ Չինաս – տանի վերադարձուին ծովեզերեայ կղզի – ները : — Ազգայնական Չինաստանի կա – ռավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 110 հազար համայնավարներ համախմբուած են եւ Մացու կղզին պիտի զարնեն ապրիլի սկիզբները :

ՄԱՐՍԷԼ ՏԷԱՑԻ մահը կը հաստատուի պաշտօնապէս : Փախստական մահապար – տը, որ Թորինոյի մէկ վանքը կը գտնուէր 1954 Փետրուարէն ի վեր, հիւծախտաւոր ըլլալով հիւանդանոց մը փոխադրուած եւ մեռած է Յունուար 5ին : Թաղումը կա – տարած են երկու խալացի քահանաներ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց Տրէզտէնի գե – ղարուեստական թանգարանին վերադար – ձնել Ռաֆայէլի «Սիկստինեան Մատոն – նա»ն եւ ուրիշ 749 գլուխ – գործոցներ ո – րոնք Ռուսաստան փոխադրուած էին :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ սկսաւ քննել այն օրի – նագիծը որ կ'արտօնէ բացառիկ վիճակ յայտարարել Ալժերիոյ մէջ : Համայնա – վարները բուռն պայքար կը մղեն այս օ – րէնքին դէմ, խորհրդարանին մէջ եւ դուրսը, խափանելու համար անոր վաւե – րացումը : — Կառավարութիւնը որոշեց հինգ միլիառի վարկ մը տրամադրել Ալ – ժերիոյ, ընկերային բարօրութեան հա – մար :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, 24 ժամուան զինադադար մը կնքուած է Սայկոնի մէջ, զօր. Էլիի մի – ջամտութեամբ : Ազգ. զօրքը եւ ծանօթ աղանդի մը ուժերը կազմ ե պատրաստ կը սպասեն, կռիւը վերսկսելու համար :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷՆ մասնաւոր պատուիրա – կութիւն մը պիտի երթայ Մոսկուա, յա – ռաջիկայ մայիսին : Պիտի մնայ երեք շա – բաթ :

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ ընկերային ապահո – վութեան պաշտօնեաներէն Ժան Փալօ, անդամ Աշխատանքի Դաշնակցութեան : Ամբաստանուած էր թէ մեծ զեղծումներ գործած է : Կառախումբի մը տակ նետած է ինքզինքը :

ԹՈՒՐՔՕԻՍՈՒՐԻԱԿԱՆ մաքսային սահ – մանը փակուեցաւ : Ճամբորդներ կրնան անցնիլ երկու ուղղութեամբ, բայց ապ – րանքները անշարժ կը մնան մաքսատու – ներուն մէջ :

Պ. Արշակ Գէորգեան (սափրիչ Արշակ), Այրի Տիկին Բերուզ Փիշթօֆեան, Պ. Մկր – տիչ Գէորգեան, Պ. Գրիգոր Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Արսէն Քիւրտեան եւ զա – ւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Պօ – ղաճեան եւ զաւակը (Մարսէյլ) խոր կըս – կիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազ – գականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՆԻԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 29ին իր բնակարանը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատար – ուի այսօր, ուրբաթ, ժամը 14·15ին, Փա – րիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի սրահը, մինչեւ լոյս :

ՎԻԷՆԻ մէջ ճիշդ օրին Մայիս 28ին :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Տարանտալեան (դաշնակ), Պ. Տարանտալ – եան (ջութակ), Մ. Պօլէնս (թաւ – ջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ), Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼԻ

Կ'երգեն.— Օր. Շաքէ Պէնկեան, Օր. Մ. Մուրատեան կ'արտասանեն մխութեան երկու սանելը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐ – ԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՋԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ»

Կատակերգութիւն մէկ արար : Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հայէշեան :

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ : Հայկական երգերու բաժին, ղեկա – վարութեամբ Թարխոս ԳԱՐԵԳԻՆԻ : Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիններով

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձու – թիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւն – ներուն : Այս ուրբաթ առաւօտ ժամը 9·30ին վերջին Արեւագալ, իսկ երեկոյ – եան 4·30ին Խաղական եւ հսկում :

Այս կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսա – ւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10 – ին, նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4·30ին :

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ, Նախատօնակ Ծաղկազար – դի երեկոյեան ժամը 5ին :

Այս կիրակի, Սկզբ. ժամերգ. առաւօտ ժամը 7·30ին : Ծաղկազարդ, Ս. պատա – րագ ժամը 10ին : Դռնբացէք երեկոյեան ժամը 5ին :

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, առաւօտեան ժա – մերգութիւն ժամը 9ին :

Հաղորդութեան պատարագ ժամը 10ին : Ոտնլուայի արարողութիւն երեկոյեան 4ին : Զարչարանաց արարողութիւն, Խա – ւարում ժամը 7·30ին :

(Շար.)

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի նաեւ իւղաբերել իր մաս – նակցութիւնը բերելու համար անցնիլ խորհրդարան ու արձանագրուիլ մասնա – ւոր տոմարին մէջ նուէրի գումարով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պա – տարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4·30 :

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ Տասն Կուսանաց ժամը 4·30ին :

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Յիշատակ Ընթրեաց, Նախատօնակ 8·30ին :

Ս. Պատարագ 10ին :

Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի ա – րարողութիւն ժամը 7·30ին :

(Շար.)

***

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Այս Կիրակի Ծաղկազարդ, առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին : Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին : Ե – րեկոյ Դռնբացէք ժամը 5ին :

Աւագ Երեքշաբթի երեկոյին Յիշատակ 10 Կուսանաց ժամը 5ին :

***

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն

3 Ապրիլ.— Կիրակի Ծաղկազարդ, ժա – մը 9·30ին ժամերգութիւն, Անդաստան, ուռօրհնէք : ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ : ժամը 16ին երեկայեան ժա – մերգութիւն եւ Դռնբացէք :

(Շար.)

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Երգահանդէս Գ. տարի

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապե – տարանի թատրոնին մէջ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Մէն Լուի (Ռիւ ԺԷ) :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնոր – հակալութեամբ ստացած է, Պրիւսէլէն Տէր եւ Տիկին Աւետիս Էմիրզեանէ տասը հազար ֆրանք, Պ. Գրիգոր Ադամեանէ (Փարիզ) հինգ հազար :

Շավիլի Մասնաճիւղի ընկերուհիներէ եւ զանազաններէ հաւաքուած 50·600 ֆր :

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խն – ջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան) :

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ըն – կերները, ընկերուհիները եւ համակիր – ները :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնա – ճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ : Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին, Օ Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ :

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱ – ՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Պորտոյի Ն. Աղբալեան մասնաճիւղը Նոր Սերունդի Օրը կը տօնէ այս կիրակի ժամը 15·30ին, կղերականներու սրահը :

Արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ, մեներգ եւն. :

Նոր Սերունդի անդամները կը ներկա – յացնեն զաւեշտ մը :

Մուտքը ազատ է :

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Վեր. Գ. ՍԻՍԼԵԱՆ պիտի տայ երկու բանախօսութիւններ : —

Ա) Քրիստոսի չարչարանքները, այս կի – րակի ժամը 15·30ին :

Բ) Յարութեան իրականութիւնը, յա – ջորդ կիրակի ժամը 15·30ին :

Երկուքն ալ 58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ : Մեթրօ Նօթրը Տամ տէ Շան :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սե – րունդ»ի Փարիզի եւ Ալֆորվիլի խումբե – րուն կողմէ :

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Ազգ. Տան մէջ (32 Ռիւ տը Թրէվիզ) : Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկեր – ները եւ համակիրները :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Երուանդ Ճանիկօղեան, ողբացեալ Այրի Տիկի՝ Եւգինէ Թիրեաք – եանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկե – պսակի կը նուիրեն հազար ֆր. Մշակոյ – թի Տան (Հ. Յ. Դ. Տուն) ֆոնտին, հա – զար ֆրանք Լիոնի եկեղեցիի ֆոնտին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅԵՏԱՁԳՈՒՄ

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին պա – րանցիկ զինեձօնը, որ տեղի պիտի ունե – նար, այս կիրակի Ապրիլ երեքին, յե – տաձգուած է, տրամադրելի սրահ գտ – նուած չըլլալով :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ շըմիզիէի (քօնֆէք – սիօն) համար, տուն աշխատելու պայ – մանով : Դիմել ամէն օր ժամը 14էն 18, Baltayan, 26, Rue d'Enghien. 3e étage

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժո – ղովը՝ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ : Բոլոր ըն – կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ գիշեր, սովորական հաւաքատեղին : Ներ – կայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նորընտիր Շրջ. կոմիտէն ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 8·30ին Ա – հարոնեան ակումբը : Շատ կարեւոր օրա – կարգ : Բոլորին ներկայութիւնը պարտա – ւորիչ :

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ա – վընիւ Արժանթէօյ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԱՊՐԻԼ 3ԻՆ

Կը լրանայ «Յառաջ»ի վերհրատարակ – ման տասնամեակը : Իրենց վճարումները գլխւրացնելու համար մեր բաժանորդները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն .—

ՆՆԻՒԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ՝ ընկերներ Յ. Հիսայեանի եւ Ա. Աւետիսեանի :

ԳԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆ՝ ընկեր Բ. Պասմա – ճեանի :

ԻՍԻ, ՄԷՕՏՕՆ, ՔԼԱՄԱՐ՝ ընկեր Ե. Ատանալեանի, Ն. Դարբինեանի կամ սըր – ճարանապետ Պ. Զատիկեանի :

ՇԱՒԻԼ, ՎԻՐՕՖԼԷ՝ ընկ. Գ. Կիւլեանի :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ՝ ընկ. Ա. Մար – տիրոսեանի :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ ընկեր Բարթող Փափազ – եանի :

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք)՝ Պ. Գ. Ծերիկեա – նի, ընկեր Ա. Քէօսէեանի :

ՎԱԼԱՆՍ՝ ընկ. Ա. Առաքելեանի :

ՎԻԷՆ՝ ընկեր Մ. Մուրատեանի :

ՊՈՐՏՕ՝ ընկեր Տօնէրեանի :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ՝ ընկ. Ս. Ընտրիկեանի :

ՏԷՍԻՆ՝ Պ. Վ. Հիւսեանի :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ ընկ. Վ. Խրիմեանի :

ՆԻՍ՝ ընկեր Գ. Խոսրովեանի :

ԿՐԸՆՈՊԼ՝ ընկեր Քիւրէճեանի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հայ Մարտիկներու Միութեան :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30էն մին – չեւ առաւօտ, Սէրքլը Միլիթէրի մեծ սը – րահներուն մէջ, Փլաս տը Վէրտէօն, Կրընոպլ : Հայկական գեղջկական պա – րեր, մասնակցութեամբ Օր. Ալիս Պօյա – ճեանի (Փարիզէն) : Հաճելի անակնկալ – ներ : Ճոխ պիւֆէ : Մուտք 300 ֆր. :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Պ. Արշակ եւ Սեպուհ Արսլանեաններ եւ քոյրերը կը ծանուցա – նեն թէ՝ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստ – եան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրա – կի առաւօտ Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մես – րոպ եկեղեցիին մէջ, իրենց եղբօր, հօր, մօր, հարսին, հօրեղբօր եւ քրոջ ող – բացեալ Տէր Բաքգէն քահանայի, երիցու – հի Սանտուխտի, Յարութիւնի եւ վերոն Արսլանեաններու յիշատակին :

Իրենց յիշատակը յարգողներէն կը խնդ – րուի ներկայ ըլլալ :

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Միքայէլ Եղիայեան եւ իր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգե – հանգստեան պատարագ, հանգուցեալ ՏԻԿԻՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ (ծնեալ Նաճար Վարդանեան) յիշատակին, մահ – ուան տարեդարձին առթիւ :

●

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ու – զունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ողբացեալ դերասան ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ մահ – ուան տարելիցին եւ Ուզունեան ընտանիքի ննջեցեալներուն համար պատարագ եւ հո – գեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրա – կի 3 Ապրիլ առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող – ները :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 2 ԱՊՐԻԼ * SAMEDI 2 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7638 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3049

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՒՐԱՏԻ ԹՈՌՆԻԿՆԵՐԸ

•

Մեր գաղութին Հայր. Միութեանց մէջ բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Սեբաստիոյ «Մուրատ» Ուսումնասիրացը, իր յարաճուն եռանդով։

Ինչպէս շատ մը Միութիւններ, այս կազմակերպութիւնն ալ, որ հիմնուեցաւ 1949ին, ունի այլազան եւ շողշողուն առաջադրութիւններ։

Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ որ աւելի շատ կը յաջողին, երբ ամփոփուին պարզ եւ անմիջական հողերու վրայ։

Ի վերջոյ փարեցան գործնական ծրագրի մը,— սաներ որդեգրել, մտաւոր ուժեր պատրաստելու համար։

Կը թուի թէ ներշնչուած էին անմահ Մուրատէն։

Ո՞վ չի գիտեր պատմութիւնը։

Առիւծասիրտ հերոսը երբ Երզնկա կը հասնէր 1915–16ի ահաւոր նախճիրէն ետք, ցիրուցան բեկորներ կը փնտռէր կայծակ Առաքելի հետ,— «Մէկ Հայ մէկ ոսկի»։

Շատեր ազատեցան այս աշխատանքին շնորհիւ։

Այժմ իր սակաւաթիւ հայրենակիցները ձեռնարկած են թոռնիկներ փրկելու համայնակուլ յորձանքէն։

Արդէն որդեգրած են երկու սաներ, եւ կ'ուզեն բազմապատկել թիւը։

Մանաւանդ, որ քննութեան մը առթիւ, ներկայացած էին առնուազն տասը ուշիմ պատանիներ։

Կրնաք չափել այս հոգին ծանրութիւնը, երբ ըսենք որ միջնակարգ վարժարանի մը գիշերօթիկ աշակերտին ծախքն է 120-150.000 ֆրանք (Միջին Արեւելքի մէջ՝ 500 տոլար)։

Ուրեմն, որքան լայն միջոցներ ունենան, այնքան սաներ պիտի որդեգրեն։

Եւ ահաւասիկ տարուէ տարի նորութիւններ կը մտածեն, նիւթական աղբիւրներ ճարելու համար։

Նախապէս Միութիւնը ամփոփուած էր Փարիզի մէջ։

Այժմ գաւառի մէջ ալ մասնաճիւղեր ունին, սկսելով Մարսէյլէն։

Ինչպէս ուրիշ ընկերակցութեանց մէջ, հասոյթի աղբիւրները կը կազմեն անդամավճարները, պարբերական ձեռնարկներ եւ նուէրներ։

Այդ ձեռնարկներէն մէկն է որ տեղի կ'ունենայ վաղը, կիրակի, Իսի լէ Մուլինոյի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, բազմազան յայտագրով մը։

Նեղ հայրենակցական երեկոյթ մը չէ այս ձեռնարկը, այլ ժողովրդական հանդէս մը։ Այնպէս որ, բոլորն ալ կրնան մասնակցիլ անխտիր, թէ զուարճանալու եւ թէ իրենց եղբայրական աջակցութիւնը տրամադրելու համար։

«Ուսումնասիրաց»ի մղիչ ոգին եւ խորհրդանշանը, Մուրատ, երբ 1908ին լեռնէն կ'իջնէր խաղաղ եւ շինարար աշխատանքի նուիրուելու համար, իր առաջին հոգը եղաւ զարկ տալ կրթական գործին։

Ինք որ կանոնաւոր դպրոց չէր տեսած աւելի խոր կ'ըմբռնէր բարձրագոյն ուսման արժէքը, քան շատ մը ինքնահաւան բանգէտներ։

Եւ դարձաւ աջ բազուկը Վարուժանի, այս ճակատին վրայ, զարմանք պատճառելով օրուան կուսակալին՝ բանաստեղծ Մէհմէտ Էմին պէյի։

Թող հերոսին ոգին լուսաւորէ տարագիր բազմութեանց ճամբան, օտարութեան աղջամուղջին մէջ։

Ներկայ պարագաներուն տակ, Հայր. Միութեանց համար չկայ ուրիշ կենդանի գործ քան սերունդի փրկութեան աշխատանքը։

Ամէնքն ալ պարտաւոր են ամփոփել իրենց ուժերը եւ նուիրուիլ ինքնապաշտպանութեան պայքարին, համաձայն իրենց համբանքին եւ նիւթական կարողութեան։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԶՕՐՔ ՍՈՒՐԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

•

ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ ԼՈՒՐԸ

Անգարայէն կը հեռագրեն Մարտ 31 թուականով.— Պաշտօնական աղբիւրէ կ'իմացուի թէ երկու զրահապատ եւ մեքենաշարժ կիսաբաժիններ, որոնց իւրաքանչիւրը ունի 3000 զինուոր, Սուրիոյ սահմանամերձ շրջանը ղրկուած են եւ թէ ուրիշ մըն ալ կրնայ ղրկուիլ քանի մը օրէն։ Որ եւ է պաշտօնական բացատրութիւն չի տրուիր այս զինուորական գործողութեան մասին. բայց կ'ըսեն թէ կապ ունի մաքսանենգութեան հետ։ Իրականին մէջ խնդիրը հետեւանք է Սուրիոյ արտաքին քաղաքականութեան որ կը ձգտի զուտ արաբական զինակցութիւն մը կնքել Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ հետ։

Թուրքիա երէկ հաղորդեց թէ փակուած են սահմանագլուխի մաքսային գրասենեակները։ Այս լուրը այսօր հաստատուեցաւ մաքսատան պաշտօնեաներուն կողմէ, մինչդեռ Դամասկոսէն հասած տեղեկութեանց համաձայն մաքսային գործողութիւնները կը շարունակուին սովորականին պէս։

× Սուրիոյ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ որոշեց փակել Պոլսոյ հիւպատոսարանը եւ Դամասկոս հրաւիրել Անգարայի դեսպանը, խորհրդակցելու համար։

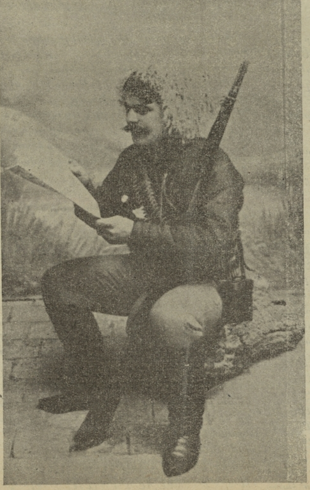
Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, ազգ. տնտեսութեան նախարարը եւ սպարապետը՝ զօր. Շուքայր Գահիրէ մեկնեցան Մարտ 31ին, վերջնապէս մշակելու համար համարաբական նոր զինակցութիւնը։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ արտաքին նախարարը նոր ծրագիր մը պիտի առաջարկէ Եգիպտոսի կառավարութեան, հիմնուելով Իրաքի վարիչներուն հետ կատարած խորհրդակցութեանց վրայ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սուրիոյ նախարարները պիտի պահանջեն արաբական նոր զինակցութեան դաշնագրէն հանել այն հատուածը որ իր անդամներուն կ'արգիլէ յարիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին։ Սուրիա կ'ուզէ բաց պահել դուռը Իրաքի առջեւ, եթէ ոչ նոր զինակցութեան յարելու, գոնէ գործակցելու համար։ Կ'ըսուի թէ Գահիրէի խորհրդաժողովին վերջին նիստերուն պիտի մասնակցի Արաբիոյ գահաժառանգ իշխանը, որ միեւնոյն ատեն վարչապետն է։ Յորդանան առ այժմ չէզոք դիրք մը բռնած Թուրքեւիրաքեան դաշինքին եւ Եգիպտոսի առաջարկած զինակցութեան հանդէպ։ Կ'ըսուի թէ Յորդանանի կառավարութիւնը ոչ առաջին զինակցութեան ոչ ալ երկրորդին պիտի միանայ, ցորչափ չեն կարգադրուած արաբական ճակատին վրայ ծագած վէճերը։

× Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ մօտ երեք հազար ուսանողներ թափօր մը կազմեցին քաղաքին փողոցներուն մէջ, մասնաւոր նշանատախտակներով որոնց վրայ կ'երեւային.— Թշնամական խօսքեր Ֆրանսայի դէմ, Մարոքի կացութեան առթիւ։ Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Անկցի՛ ֆրանսական աշխարհակալութիւնը», «կեցցէ՛ ազգային պայքարը յանուն ազատութեան եւ անկախութեան»։ Ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ համայնավարներ փորձած են «իր նպատակէն շեղեցնել» ցոյցը, բայց վտարուած են։ Ֆրանսական դեսպանատունը պաշտպանուած էր կարեւոր ուժերու կողմէ որոնք միջամտելու պէտք չունեցան։

....

ԵԱԼԹԱՅԻ գաղտնիքներուն հրատարակութեան առթիւ բացատրութիւն տալու հրաւիրուեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, ծերակոյտին կողմէ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ԱՌԻՒԾԸ՝ ՄՈՒՐԱՏ

Ծնած է Կովտուն գիւղը, 1874ին, համեստ ընտանիքի մը մէջ։ Ի ծնէ ըմբոստ, չի հանդուրժեր վարժապետի մը ծեծին եւ կը դառնայ հովիւ։

Քանի մը տարի վերջ կ'անցնի Պոլիս, եւ բեռնակրութիւն կ'ընէ, գիշերներն ալ հայերէնի դաս առնելով։ Տասնըվեց տարեկանին կը մասնակցի յեղափոխական ցոյցերու։ Ի վերջոյ Կովկաս իյնալով, 1903ին իբրեւ հասարակ զինուոր Թորգոմի խումբին՝ կ'երթայ Սասուն։ Հերոսական գործեր կատարած է ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն մէջ, մանաւորապէս 1903–1904ին։ Մասնակցած է նաեւ Վասպուրականի եւ Կովկասի կռիւներուն։ Առաջին մեծ պատերազմին կը դառնայ փախստական եւ լեռնէ լեռ թափառելով 1915 Հոկտեմբերին Սամսոնէն թրքական առագաստանաւով կը հասնի Պաթում։ Յետոյ կ'երթայ Կարին եւ Երզնկա, հերոսական կռիւներ մղելով գերազանց ուժերու դէմ։ Յուսահատ կը քաշուի Հիւս. Կովկաս, եւ, Ռոստոմի հրաւէրով կ'երթայ Բագու։ Բլուրի մը գրաւման ատեն կը սպաննուի (1918 Օգոստոս)։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

*

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔԸ

Առջի օր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, տեւելով մինչեւ ուրբաթ առտու։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր այն օրինագիծը որուն համաձայն բացառիկ վիճակ պիտի հաստատուի Ալժերիոյ մէջ, բարեկարգութիւնը ապահովելու համար։

Օրինագիծը կը բաղկանայ 16 յօդուածներէ։ Առտուան ժամը 1.20ին քուէարկուած էին ութ յօդուածները, գրեթէ բոլորն ալ՝ նոյն մեծամասնութեամբ, 216ի դէմ 391–395 ձայնով, ինչպէս կը գրէ «Իւմանիթէ», խոստովանելով թէ նոյն մեծամասնութեամբ կը մերժուէին իրենց կարգ մը առաջարկները։

Համայնավար երեսփոխանները ուժգնօրէն կը պայքարէին, օրինագիծը ջուրը ձգելու համար։ Համագումար ութսուն բանաձեւեր ներկայացուած էին, օրէնքը բարեփոխելու կամ բոլորովին մերժելու համար։ Մարդկային Իրաւունքի Դաշնակցութիւնն ալ բողոքած էր եւ երբ երեսփոխան մը այդ մասին կը խօսէր, Տիկին Ժերմէն Փերոլ յայտարարեց.

— Կը զարմանամ որ այդ կազմակերպութիւնը ձայն չհանեց, երբ տեղահան կ'ըլլային 700.000 կաթոլիկներ, Հնդկաչինի մէջ։

Ներքին գործերու նախարարը բացատրեց թէ սովորական կամ բացառիկ վիճակը միջին ճամբան է քրէական օրէնքին եւ պաշարման վիճակին միջեւ։ «Սովորական զինուորներու գործածութիւնը նախատեսուած արդիւնքը չտուաւ, ըստիպուած ենք մասնագէտ զինուորներ գործածել ինչպէս եւ զինուորական արդիական միջոցներ։ Պիտի աւելցնենք վարչական պաշտօնեաները եւ բարենորոգումներ պիտի կատարենք։ Ապստամբները համախմբուած են աւազակութեան վարժ տարրերու եւ վաղեմի չարագործներու շուրջ, որոնցմէ շատեր զինուորական կրթութիւն ստացած են արտասահմանի մէջ։ Անոնք բաժնուած են փոքր խումբերու, իւրաքանչիւրը քառասուն հոգի, եւ բնակչութեան մեղսակցութիւնը կ'ապահովեն ահուսարսափ տարածելով։ Ի՞նչպէս կրնանք վերջ տալ այս կացութեան։ Ա՛յն օրինագծով որ խորհրդարանին յանձնուած է։ Կառավարութիւնը միտք չունի ամբողջ Ալժերիոյ համար գործադրելու այս օրէնքը, այլ պիտի գործադրէ միայն վտանգուած շրջաններուն մէջ, Օրէս եւ Քապիլի, կուսակալին վերապահելով կիրարկել ուրիշ ուր որ խռովութիւններ ծագին»։

Վիճաբանութիւնները սաստկացան գիշերուան նիստին մէջ։ Արրայ Կօ գանգատեցաւ թէ ամէն անգամ որ Ալժերիացի մը ձերբակալուի ծանր չարչարանքներու կ'ենթարկուի։ Նախկին վարչապետ մը, Պ. Ռընէ Մայէր, դիտել տուաւ թէ կը չափազանցէ։ Արրան պնդեց, աւելցնելով թէ ամբողջ թղթածրար մը ունի։

× Բացառիկ վիճակի օրէնքը ամբողջութեամբ քուէարկուեցաւ ուրբաթ առտու ժամը 4.30ին, 219ի դէմ 379 ձայնով։

× Կառավարութիւնը այսօր – վաղը պիտի ծանուցանէ իր որոշումները, նուազագոյն ապրուստի սակին յաւելման մասին։ Ժամական սակը որ 21.50 է, թերեւս բարձրանայ 25 ֆրանքի։ Վարչապետը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունեցաւ Սէնտիքաներու ներկայացուցիչները։

× Բանակցութիւնները վերսկսան, Փարիզի մէջ, Թունուզի ներքին ինքնավարութեան մասին։

× Ազգ. Ժողովին ընդհ. քուէարկութեան յանձնախումբը քննելով նախկին վարչապետ Փոլ Ռենոյի բանաձեւը՝ Սահմանադրութեան վերաքննութեան մասին, սկզբունքով հաւանութիւն յայտնեց, բայց մերժեց ստիպողաբար քննելու առաջարկը։ Պ. Փոլ Ռենօ դիտել կուտայ թէ բացարձակ մեծամասնութիւնը 23 էր, թէ 20 անդամներ քուէարկեցին ստիպողութեան պայմանը եւ միայն եօթը համայնավարներ ընդդիմացան, իսկ ժողովրդական եւ ընկերվարական անդամները ձեռնպահ մնացին։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ վաւերացուց Երեքներու յանձնախումբին բանաձեւը, որ կը հրաւիրէ Եգիպտոսը եւ Իսրայէլը գործակցիլ Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին, խուսափելու համար նոր ընդհարումներէ։ Խառն պահակախումբեր պիտի հսկեն սահմանագլուխի խոցելի կէտերուն վրայ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՍՈՒՐԻՈՅ

●

Տարօրինակ է ու զարմանալի որ Անգարայի պետական անձնաւորութիւնները եւ Թուրք մամուլը Սուրիոյ հանդէպ սպառնական արտայայտութիւններ կ'ունենան ճիշդ այն օրերուն, երբ Պ. Խալէտ էլ Ազըմ դոհ կը վերադառնայ Պաղտատէն: Եթէ արդար է այդ գոհունակութիւնը եւ ծընունդ կ'առնէ խրողութիւններէ, Անգարա ինչո՞ւ կը սաստկացնէ իր պայքարը Դամասկոսի դէմ, որ իր չփումները վերահաստատած է Թուրքեւիրաք ուխտի իր դաշնակցին՝ Պաղտատի:

Դիւանագիտութիւնն ալ ունի իր հակասութիւնները, որոնք դիտակցաբար կ'ըլլան՝ որոշ նպատակներու համար: Յաճախ արարք մը կը գործուի՝ ճիշդ հակառակ արդիւնքը ձեռք բերելու ակնկալութեամբ: Այս պարագային, ո՞ւր կ'ուզէ հասնիլ Թուրքիա՝ իր ճնշումը սաստկացնելով Սուրիոյ վրայ:

Կասկած չկայ թէ Թուրքիա յուսախաբ եղաւ Դամասկոսի մէջ կատարուած կառավարական վերջին փոփոխութեամբ: Մինչ Պ. Ֆարէս էլ Խուրիի գլխաւորած դահլիճը սիրալիր ընդունելութիւն մը կը վերապահէր Պաղտատէն Պէյրութ անցնող Թուրքիոյ վարչապետին, անոր յաջորդող դահլիճը՝ Պ. Սապրի Ասալիի վարչապետութեամբ, որոշապէս կը ճշդէր իր դիրքը Եգիպտոսի կողքին, հետեւաբար Թուրք եւ Իրաք ուխտին դէմ: Պ. Ֆարէս էլ Խուրիի դահլիճին անկումի պարագաները կուգան վերջնապէս հաստատել թէ Սուրիոյ այդ օրերու կառավարութիւնը, որուն արտաքին նախարարը Ժողովրդական մըն էր (կողմնակից Իրաքեւսուրիական դաշնակցութեան) օրերու խնդիր կը նկատէր Սուրիոյ յարումը Պաղտատի ուխտին: Անգարա յուսախաբ եղաւ ու գայրացաւ երբ Պ. Սապրի Ասալիի կառավարութիւնը առաջին իսկ օրէն դիրք ճշդեց Պաղտատի ուխտին դէմ ու շատ չանցած Եգիպտոսի եւ Սէուտական Արաբիոյ հետ կնքեց համաձայնութիւն մը, որ թէեւ ձեւականօրէն կը խօսի խորայէլեան վըտանգի մասին, սակայն խորքին մէջ կը հակադրուի Թուրքեւիրաք ուխտին:

Անգարայի համար կարեւոր է Սուրիոյ յարումը Պաղտատի ուխտին: Երկու երկիրները մօտ հազար քիլոմեթր երկայնքով հասարակաց սահման մը ունին: Սուրիա պէտք է անպայման մանէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան դրութեան մէջ, որուն նպատակն է պաշտպան տակ առնել Խ. Միութիւնը:

Բայց, այս պարագային սպառնալիքները չեն կրնար գործ տեսնել: Արաբներու բարեկամութիւնը փնտռող Անգարան ինչ տրամաբանութեամբ կը դիմէ սպառնալիքներու, երբ լաւ գիտէ թէ երկիրներու միջեւ բարեկամական մթնոլորտի մը ըստեղծումը սպառնալիքներով տեղի չունենար: Անգարայի մէջ միթէ՞ կը խորհին թէ սպառնալիքներով պիտի կրնան Սուրիան սիրաշահիլ իրաքեան դատին: Այս հարցումները կ'ուղղուին Պէյրութի եւ Դամասկոսի քաղաքական դիտողներուն կողմէ, որոնց համար Թուրքիոյ վերաբերումը կը մնայ անըմբռնելի:

Անգարա ինչո՞ւ թշնամական կ'որակէ Դամասկոսի կառավարութեան դիրքը: Արդեօք, այն յուշագրին մէջ որ Սուրիացիք յանձնեցին Թուրքիոյ, սուրիական կառավարութիւնը հողային պահանջնե՞ր ներկայացուցած է՝ իբրեւ գին Թուրքեւիրաք ուխտի յարումին: Այս մասին որոշ տեղեկութիւններ կը պակսին: Բայց նման ենթադրութիւն մը հաւանական կը դառնայ, երբ փորձենք փնտռել ներկայ լարուած կացութեան պատճառները:

Այս պայմաններուն տակ, կրկնակ կարեւորութիւն կը ստանայ նախագահ Շամունի Անգարա այցելութիւնը: Լիբանանի նախագահը պիտի աշխատի իրաւարար կանգնիլ Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ՝ ներկայ լարուած վիճակը մեղմացնելու համար:

Մինչ այդ, խնդիրը կրնայ նոր բարդութիւններ ստեղծել եւ ծանր հետեւանքներ ունենալ Միջին Արեւելքի կացութեան վրայ:

(ԱԶԴԱԿ)

ԳԱՌՆԻԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

●

(Ամփոփուած Երեւանի «Սովետ. Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1955 Փետրուարի թիւէն).

Հայ ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն չահեկան ժամանակաշրջաններէն մէկը ուրարտական պետութեան անկումէն ետք հայկական պետութեան զարգացման ժամանակաշրջանն է, երբ Հայաստանի մէջ կը ձեւաւորուի ստրկատիրութեան հելլենական ձեւը, իր լրումին կը հասնի հայ ժողովուրդի կազմաւորումը. կը զարգանայ ստրկատիրական շրջանի հայկական մշակոյթը: Սակայն քիչ ուսումնասիրուած է այս մշակոյթը:

Տարիներ առաջ մեր գիտելիքները կը սահմանափակուէին յունա-հռովմէական եւ հայկական մատենագիրներու կարգ մը տեղեկութիւններով, նիւթական մշակոյթի շատոնց յայտնի քանի մը յուշարձաններով (Գառնիի տաճարը, Երուանդաշատի եւ Տիգրանակերտի աւերակներու անյայտ մնացորդները) եւ կարգ մը պատահական գիւտերով (յունարէն եւ լատիներէն արձանագրութիւններ, Անահիտի պղնձեայ արձանի գլուխը, հայ թագաւորներու կտրած դրամները, եւն.): Սակայն այս բոլորը այնքան սահմանափակ էին որ անոնց հիման վրայ դժուար էր պատկերացնել հայկական մշակոյթը Զ. դարէն (Ն. Ք.), մինչեւ Դ. դար Քրիստոսէ ետք: Ատոր հակառակ առատ եւ բազմակողմանի են Հայաստանի աւատապետական ժամանակաշրջանի (միջնադար) նիւթական եւ գրական մշակոյթի յուշարձանները: Այն կարծիքը կար թէ հայ ժողովուրդի մշակոյթը ձեւաւորուած է Դ.—Է. դարերուն մէջ, իսկ աւելի կանուխ շրջանի քանի մը յուշարձանները կը նկատեն իբրեւ Յունա-հռոմէական մշակոյթի ազդեցութեան արդիւնք: Տեղական ժողովրդական մշակոյթին պատկանող կարգ մը նիւթեր լաւ չճանչնալով գիտնականները կը վերագրէին աւելի կանուխ շրջաններու:

Այսպէս կը կարծուէր թէ հայ ժողովուրդը ունէր իր պետականութիւնը, կային բազմաթիւ քաղաքներ, ամրոցներ, բայց նիւթական մշակոյթի պատկերը կը ներկայանար միայն քանի մը պատահական յուշարձաններով, այն ալ օտար ազդեցութեամբ յառաջ եկած: Ենթադրել թէ հայաստանեան «ազգային» (այսինքն բուն հայկական) մշակոյթը յառաջ եկած է Դ.—Է. դարերուն, կը նշանակէր պնդել թէ հայ ժողովուրդի մշակոյթը ձեւաւորուած է հազարամեակ մը աւելի ուշ քան ինքը հայ ժողովուրդը: Մինչդեռ նախքան Քրիստոս Դ.—Ա. դարերու պատմութենէն, կը հետեւի թէ Հայկ. բաւական բարձր մշակոյթ գոյութիւն ունի այդ ժամանակաշրջանին:

Հայաստանի ընկերային—տնտեսական եւ մշակութային զարգացման մասին Դ.-էն Ա. դար (Ն. Ք.) խօսելով, պէտք է նկատի առնել մէկ կողմէ հայկական պետութեան յառաջացման եւ զարգացման դարաւոր ընթացքը իր բոլոր հետեւանքներով, միւս կողմէ՝ տնտեսական ու մշակութային կապերը, որոնք ստեղծուած էին եւ կը ծաւալէին Հայաստանի եւ միւս հելլենական երկիրներու միջեւ, տալով հելլենական կերպարանք նաեւ Հայաստանի տնտեսութեան, պետական կառուցուածքին եւ մշակոյթին: Եւ այդ թուականներուն կ'ընդարձակուի ստրուկի աշխատանքի օգտագործումը երկրագործութեան մէջ, յառաջ կ'երթան ագարակները որոնք ծառաներու աշխատանքի վրայ հիմնուած մեծ երկրագործական տնտեսութիւններ էին: «Ագարակները կը գտնուէին քաղաքներու մերձակայքը եւ կապուած էին անոնց հետ:

Արտադրողական ուժերու զարգացման շնորհիւ կը խորանայ աշխատանքի ընկերային՝ բաժանումը, արհեստի քանի մը ճիւղերը ալ աւելի կը դառնան ինքնուրոյն ասպարէզ, տեղի կ'ունենայ արհեստագործութեան անջատումը երկրագործութենէն եւ անոր կեդրոնացումը քաղաքներուն մէջ, կը յառաջանայ ստրկատիրական քաղաքը, դառնալով տնտեսական եւ վարչական կեդրոն: Քաղաքներուն մէջ կը զարգանան արհեստները եւ առեւտուրը: Հայաստան կը մտնէ հին աշխարհի մէջ՝ Միջերկրական ծովու աւազանի եւ Արեւելքի երկիրներու միջեւ զարգացող տարանցիկ (տրանզիտ) առեւտուրի մէջ: Հայաստանի վրայէն կ'անցնին հարաւային եւ հիւսիսային առեւտրական գլխաւոր ճամբաները, որոնք մեծապէս կը նպաստեն քաղաքներու զարգացման: Ատոր կը նպաստէ Տիգրանի եւ Արտաւազդի պատերազմներու ատեն Փոքր Ասիոյ եւ Ասորիքի բազմաթիւ քաղաքներէն Հայաստան բերուած բնակչութիւնը, որ կը տեղաւորուէր քաղաքներուն մէջ եւ կը զբաղէր արհեստագործութեամբ եւ առեւտուրով:

Հին Հայաստանի տնտեսութեան, քաղաքներու եւ մշակոյթի, մէկ խօսքով ստրկատիրական ընկերութեան զարգացումը, որ դասական ստրկատիրութեան մակարդակին չհասաւ, անհամեմատ յառաջ անցաւ հին արեւելեան ստրկատիրական ընկերութեան մակարդակէն, ձեռք բերելով հելլենական շրջանի ընկերութեան գիծեր: Հայաստանի հելլենական պետականութիւնը կարելի չէ փոխանցման շրջանի պետականութիւն նկատել, քանի որ կը յենու բարձր մակարդակի հասած նիւթական արտադրութեան եւ ընկերային դասակարգային յարաբերութեանց վրայ: Ատոր համապատասխան բարձր մակարդակ ունէր եւ հին Հայաստանի մշակոյթը:

Այս տեսակէտով մեծ նշանակութիւն ունին Գառնիի պեղումները, որոնք լոյս կը սփռեն հին Հայաստանի ընկերութեան, նիւթական արտադրութեան, մանաւանդ քաղաքներու, արհեստներու, ճարտարապետական արտադրութեան զարգացման, բնակչութեան կենցաղի եւ սովորութեանց, մշակոյթի եւ արուեստի որոշ կողմերու վրայ:

Գառնին թագաւորանիստ ամրոց էր, արքունական ամառանոց: Հիմա կը պարզուի, որ ամրոցին հիւսիս. արեւելեան հրուանդանի վրայ եղած է նաեւ ընդարձակ աւան մը, քաղաքատիպ բնակչութեամբ: Այս հանգամանքները ուշադրաւ կը դարձնեն Գառնիի մէջ երեւան հանուած յուշարձաններն ու հնագիտական նիւթերը:

Գառնին շատոնց յայտնի է չորս կողմէն սիւնաշարերով շրջապատուած իր հեթանոսական մեհեանով, որ չքեղօրէն զարդարուած է բարձրաքանդակ քանդակներով:

Գառնիի պեղումները սկսան 1949ին եւ կուտան նշանակալից արդիւնքներ:

Հետեւեալ կերպով կարելի է խմբաւորել արդիւնքները.—

Ա) Բացուած է ամրոցի պարիսպը իր 14 աշտարակով:

Բ) Ամրոցի ներսի պեղումներէն բացուած են մշակութեան վեց շերտեր, (քարէ գործիքներէ մետաղէ գործիքներուն անցնելու շրջան), պղնձադարեան, հելլենական կամ հին շերտեր եւ երեք միջնադարեան շերտեր, միջին դարէն մինչեւ ԺԵ.–ԺԸ. դարերը:

Գ) Ամրոցէն դուրս, Գառնի գիւղի արեւմտեան թաղամասին մէջ, երեւան եկած է առաջին դարերու գերեզմաննոց մը, ուր

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Պաշարեցին ղատարկուած տուները, որոնց տէրերը ապաստանել էին ուրիշ տեղեր: Այդ տուներին վրայ ուղղակի համազարկեր կը տեղային:

Երբ կը տեսնէ որ պատասխանող չըկայ, հրամանատարը կը հրամայէ հրդեհել այդ երեք տուները: Հրամանը կը կատարուի: Այդ փողոցին մէջ կը պատահին մի խեղճ ու կրակ խենթի եւ կը զարնեն տեղն ու տեղը:

Սպանուող խենթին անունը Մուրօ էր: Այսօր 32 տարի յետոյ էլ, Վանի վերապրող ժողովուրդը դէպքը կը յիշէ որպէս «Մուրոյի դէպք»:

Այդ խեղճին սպաննուած օրը սպաննուեցան նաեւ հինգ հոգիներ:

Երբ հրացանները պայթեցին տատուն կանուխ, անմիջապէս լուր տուեցաւ կոմսին, որ իր կարգին լուր տուաւ խումբի միւս մասերի տղաներին՝ յայտնելով, որ եղածը պատահական մի դէպք է միայն, եւ չլինի թէ եղածը լուրջ բան կարծելով դուրս ելլեն:

Անդրանիկ, իր կարգին, հրահանգներ էր տուել իր մօտ գտնուած տղաներին, իսկ Մուրատը՝ իր մօտ եղածներին՝ ասելով թէ եթէ մի լուրջ բան լինի, Կոմսը պիտի հաղորդէ մեզ:

Ի հարկէ, այդ դէպքը մեր կամքից բոլորովին անկախ պատահեցաւ: Սակայն, երբ Թուրք գինուորներն սկսած էին տուներն այրել եւ հրացան արձակել, Առաքել Աղայի կեցած տան պառաւը միամտօրէն կ'ուզէ դուրս վազել: Առաքել Աղան ձեռքը կը նետէ, որ պառաւը բռնէր: Աղայի ձեռքը պառաւի վարտիքը կուգայ: Աղան կը քաշէ, պառաւը կը քաշէ, վերջապէս, վարտիքի մի մասը Աղայի ձեռքը կը մընայ, եւ պառաւը կ'ամաչէ առանց վարտիքի դուրս ելլել: Դրանով խումբը, ինչպէս եւ Վանի ժողովուրդը կ'ազատի մի մեծ փորձանքից:

Յետոյ իմացանք, որ պառաւը կ'ուզէ եղեր լուր տալ կոմիսար Ակեահին ֆետայիների գտնուած տեղի մասին:

Մենք էլ հրացաններին որոտից յանկարծակի եկած էինք: Բայց մեր կողմը ոեւէ գնդակ չէր դար: Բացի այդ, եթէ Թրքական Ջոկատները կրակած լինէին մեր տըղաների վրայ, Կոմսը կամ տեղացիները անպայման մեզ լուր տուած կը լինէին:

Քիչ յետոյ եկաւ Արմենակը եւ հաղորդեց պատահածը:

Մի նամակ գրեցի եւ ղրկեցի Կոմսին՝ ուղելով փամփուշտ եւ ռումբ: Ով գիտէր, յանկարծ կրնար մի բան պատահիլ, եւ մեր փամփուշտները քիչ էին եւ ռումբ էլ չունէինք:

Ալէսը տարաւ նամակը: Մենք կը դիտէինք փողոցի անցուդարձը:

Հայերը քաշուած էին իրենց տուները: Այդ օրը շուկայ չգնացին: Խանութները գոց մնացին:

Կայծակի արագութեամբ լուրը տարածուեց, թէ Աղթամարի «ապստամբը» կը գտնուի Այգեստանի մէջ:

Թուրք կառավարութիւնը իմացած էր: Իմացած էին նաեւ եւրոպական հիւպատոսները:

Այդ դէպքի օրը Հայերից շատերը, թողին իրենց տուները եւ գնացին պաշտպանուելու ամերիկեան հաստատութիւններին մէջ, որոնց մէկուն պետն էր յայտնի բարեսէր եւ հայասէր տոքթ. Ըշըրը:

Այժմ կոմիսար Ակեահ էֆէնտին հաստատ կերպով գիտէր, թէ մենք այդ երեք տների մէջ դիրք բռնել էինք:

Բայց նա չէր ուզեր, որ իր պաշտօնակցը տրտած Թաղից կռիւ ծագէր: Այդ պատճառով էլ նա փողոցի միջից անցած ժամանակ բարձր ձայնով կ'ըսէր. «Մանուկ աղա, հանգիստ եղիք, Աստուծմով մի բան չի լինիր: Մի վախենաք»:

Մանուկ աղան էլ, քաջալերուած նրա խօսքերից, թոյլտուութիւն ուզեց մեզանից դուրս գնալու եւ մի հաստատ լուր բերելու կացութեան մասին:

Ալէսը վստահացուցած էր, որ նա շատ լաւ Դաշնակցական էր եւ կարելի էր ամէն կերպով վստահիլ նրան: Թոյլ տուինք, որ նա դուրս երթայ: Նա գնաց եւ բաւական ժամանակ անցնելէն վերջ կրկին վերադարձաւ:

Նա հաղորդեց մեզ թէ՝ ինքը ամէն բան կերպով գիտէ տղաների մասին: Նոյնիսկ գիտէ թէ ուր է Անդրանիկը, ուր է Մուրատը, եւ որոնք են տղայոց խմբապետները»:

Նա հաղորդեց մեզ թէ՝ ինքը ամէն բան ուրացած էր եւ նոյնիսկ առաջարկած էր, որ կոմիսարը գայ եւ աչքովը տեսնէ: Բայց նա պատասխանել էր.

— Մանուկ աղա ջան, ես այսօր չեմ խօսիր քեզ հետ այդ մասին: Բայց երբ այս փորձանքը վերնայ Այգեստանի վրայէն, այն ատեն կը գամ եւ կ'ըսեմ քեզ՝ «Մանուկ աղա, քո սատծները ճշմարտութեան հակառակ էին»:

Պարզ էր, որ մատնիչները իրենց գործը կատարել էին:

Բայց անհաւատալին այն էր, որ միւս հրամանատարները չէին աշխատեր երեւան բերելու ֆետայիների տեղը:

Մի պահ կը մտածէինք, որ Ակեահ էֆէնտին, որպէս «հայասէր», չէր ուզեր երեւան հանել մեզ: Հապա միւսներին ինչ անուն տալ:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ 25ամեակի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Մարտ 22ին Հալէպի մէջ, մեծ շուքով: «Շողական» երգչախումբը կատարած է բացումը սուրիական քայլերգով: Շրջ. վարչութեան ատենապետը՝ ընկեր Յ. Զադրեան բացումը կատարելով ամփոփ կերպով ներկայացուցած է Սուրիոյ Օգն. Խաչի 25ամեայ գործունէութիւնը:

«Շողական» երգչախումբը երգած է, Պ. Սայրեանի ղեկավարութեամբ Կոմիտասի «Շուշօ»ն, «Հոյ Նարը», Եկմալեանի քառաձայն «Հայր Մեր»ը :

Հանդէսին բանախօս Մ. Իշխան ներկայացուցած է Ս. Օգն. Խաչի կազմակերպութեան հիմնական գիծերը, «Այս կազմակերպութիւնը չունի իր նմանը մեր պատմութեան մէջ: Ս. Օգն. Խաչը իր 15.000 անդամուհիներով կանգնի այս կազմակերպութիւնը իր ուսերուն վրայ առած է Հայը Հայ պահելու նուիրական գործը»: Հանդէսին փակումը կատարած է Առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ. գնահատելով Ս. Օգն. Խաչի կատարած ազգ. գործը եւ թելադրած թեւ ու թիկունք կանգնել անոր :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հալէպի մէջ մեռած է, Մարտ 20ին, Տոքթ. Խ. Պօղոսեան: Կը պատկանէր Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանի հանրային գործիչներու սերունդին: Անդամակցած է Ազգ. ընդհ. ժողովներուն: Վարած է նաեւ Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի բժշկապետի պաշտօնը: Մօտ 30 տարիէ ի վեր հաստատուած էր Հալէպ: Իր ջանքերով շինուած է Ազգ. Կիւլպէնկեան մայրանոցը, որուն Խնամակալութեան պատուոյ նախագահն էր :

× Թեհրանի մէջ մեռած է Յովսէփխան Տէր Ստեփանեան, որ 55 տարի վարած է հեռագրական ընդհ. տնօրէնի պաշտօնը: Երկու անգամ մասնակցած է Փարիզի միջազգային հեռագրական ժողովներուն, իբրեւ պաշտօնական ներկայացուցիչը Իրանի կառավարութեան: Ստացած է երեք շքանշաններ: Ծնած է Նոր-Ջուղա 1875ին:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Զարմայր Ծ. Վ. Կէգիւրեանի քահանայագործութեան 70ամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ Մարտ 27ին: Զարմայր Ծ. Վ. ունեցած է եկեղեցական, գրական եւ հանրային գործունէութիւն: 90 տարեկան է: Ան իր հմտութիւնը ամբարած է յամառ եւ յարատեւ ինքնաշխատութեամբ: Մանուկ Աւետիս իր նախակրթութիւնը ստացած է Սեբաստիա իր ծննդավայրի Ս. Թարգմանչաց վարժարանը: Իր առաջին ուսուցիչը եղած է իր հայրը՝ աչազուրկ Թադէոս պատուելին, որ իր ժամանակի կարեւորագոյն դէմքերէն էր երգահան— աշուղ եւ թարգմանիչ միանգամայն: Կը կարդար օտարաճգու բնագիրը, զոր հայրը թարգմանելէ եաք, նոյնպէս գրի կ'առնէր հայերէն լեզուով: Տղուն երազը կ'իրականանայ երբ 1884ին Պոլիս կ'անցնի: Կը պաշտօնավարէ «Թէրճիման Էֆքեար»ի մէջ: Ժամանակակից դէմքերէն Ռ. Պէրպէրեան, Եղիշէ Վ. Դուրեան, Բիւզանդ Քէչեան, Տիրան Քէլէկեան եւն. կը գնահատէին եւ կը քաջալերէին զինք իր աշխատասիրութեան համար: Եղած է խմբագիր «Բիւզանդիոն»ի եւ «Սուրհանդակ»ի: Արտօնատէրը եւ հրատարակիչը եղած է «Տաճար» եւ «Հայ Խօսնակ» թերթերու, ինչպէս եւ «Տաճար Մանկանց» եւ «Հայ Խօսնակ Մանկանցի»: Հրատարակած է գիրքեր, բարոյալից յօդուածներ, որոնք կը գտնուին «Յուշամատեան»ին եւ «Յաւելուածին» մէջ :

ԻՐԱՆԱՀԱՅ երկու ուսանողներ՝ Օր. Ժենիա Պալասանեան եւ Վարուժան Ծիրանեան ընդունուած են Իրանի վեհապետին կողմէ անոր Միացեալ Նահանգները գտնուած միջոցին, Մայամիի մէջ: Այս քաղաքին ամէնէն տարածուած թերթը «Մայամի Տէյլի Նիւզ» իր առաջին էջին վրայ դրած է Շահին եւ երկու ուսանողներուն նկարները:

25 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ տուած է ամերիկաբնակ Հաճընցի Պ. Աւագ Մեխակեան Պէյրութի մէջ «Հայկազեան գոլէճ» անունով կրթական հաստատութիւն մը հիմնելու համար, ի յիշատակ Գոնեայի Ճենանեան գոլէճի տնօրէն Արմենակ Հայկազեանի: Գումարը փոխանցուած է Ամերիկայի Հայ Աւետարանական ընկերութեան: Հողը տրամադրած է ամերիկեան «Պորտ» ընկերութիւնը: Ճենանեան գոլէճի սաներէն Տոքթ. Ժ. Պօղոսեան խոստացած է երկու տարի ձրի կատարել «Հայկազեան գոլէճի» տնօրէնի պաշտօնը :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ կազմուած է Ղարատաղի Միութիւնը, նպատակ ունենալով բանալ դպրոցներ գիւղերուն մէջ եւ օգնել գիւղացիներուն, բարձրացնելու անոնց տնտեսական վիճակը: Ղարատաղ ունի տասնըմէկ գիւղ, մօտ երկու հազար հայ բնակչութեամբ: Նախապէս կային հայաբնակ 28 գիւղեր: Սոկրատ Նաւասարդեան Քարագլուխ գիւղին մէջ հիմնած էր դպրոց մը ի յիշատակ իր դուստր Մաննիկի, միեւնոյն ատեն հոգալով դպրոցական տղոց հագուստը եւ դպրոցական պիտոյքները: Այս չորս դպրոցներուն մէջ կան 165 աշակերտուհիներ: Քանի մը տարի առաջ Ղարատաղի գիւղերն ունէին չորս քահանայ, սակայն ներգաղթի հետեւանքով ժողովուրդի թիւը պակսեցաւ եւ քահանաները հեռացան: Ներկայիս մէկ քահանայ միայն ունի :

«ՇԱՆԹ» անուն գրատուն մը հիմնուած է Պասրայի մէջ (Իրաք) Լեւոն Պօղոսեանի, Վարուժան Խանպէկեանի եւ Սերոբ Ներսէսեանի կողմէ: Կ'աշխատին հայ գիրքը մատչելի դարձնել հայ ժողովուրդին :

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ հոգեւոր հովիւը, Ասողիկ Ծ. Վ. Ղազարեան: Սիտնիէն եաք այցելած է Մէլպըրն, Ադէլայտ եւ Մաունթ Կէմպըրիճ, ուր ցիրուցան Հայեր կը գտնուին: Մէլպըրնի մէջ վարդապետը պատարագած է Լեւին Հաուզի սրահին մէջ: Ներկաներէն շատեր հաղորդութիւն առած են: «Սըն» թերթի աշխատակիցը ներկայ ըլլալով արարողութեան լուսանկարած է եւ հետաքրքրուած մեր եկեղեցիի պատմութեամբ: Վարդապետը իր քարոզին մէջ շեշտած է անհրաժեշտութիւնը եկեղեցիի մը որ պիտի կառուցուի մայրաքաղաքին՝ Սիտնիի մէջ: «Հայկական Միութիւնը» երեք տարիէ ի վեր կազմուած, եռանդով աշխատանքի լծուած է: Կը ծանօթացնէ հայութիւնը օտարներուն, անոր ազգ. պատմութիւնը, երաժշտութիւնը, ձայնասփիւռներ կատարել տալով: Սարքած է պարահանդէսներ եւ կատարած է հանգանակութիւններ:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է վաղեմի երգչուհի մը, Շամիրամ Հանըմ, 81 տարեկան: Կ'երգէր Թրքական բեմերուն վրայ: Երկար ատենէ ի վեր քաշուած էր բեմէն: Թուրքերէն «Վաթան» թերթը կը դրուատէ հանգուցեալը :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

*

ՄԻԼԱՆՕ, (Յատուկ).— Այս տարի եւս, Միջինքի առիթով Մշակութային Միութեան կազմակերպած պարանցիկ երեկոյթը անցաւ շատ յաջող, Հայկ. Տան մէջ, Մարտ 26ին: Ներկայ էին նաեւ իտալացի բարեկամներ, իրենց ընտանեկան պարագաներով, որոնք, նմանօրինակ ձեռնարկներու առիթով, կը փափաքին գտնուիլ Հայկ. Տան շրջանակին մէջ: Ժողովուրդը մնաց Հայկ. Տան սրահներուն մէջ մինչեւ առաւօտ, միշտ ուրախ եւ գոհ տրամադրութեամբ: Տեղի ունեցան վիճակախաղ եւ ուրիշ անակնկալներ :

Օր. Ճիւզէփփինա Քալվի, աշակերտուհի Սքալայի, ասպ. ուսուցչուհի Ամաթիի՝ պարեց դասական երկու պարեր, ընկերակցութեամբ ծանօթ դաշնակահար Ռիցցինիի, արժանանալով խանդավառ ծափերու եւ ջերմ գնահատութեան :

Երեկոյթէն գոյացած հասոյթը՝ ի նպաստ Հայկ. Տան : Ա. Ս.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՈՎԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

★

ԼԻՈՆ, 19 Մարտ.— Շաբաթ գիշեր Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ իր ընկերուհիներէն Տիկին Նաճարեանի, Ամերիկայէն վերադարձին առթիւ:

Թէյասեղանին բացումը կատարեց Պ. Գ. Աճէմեան: Պ. Թ. Այվազեան թելադրեց զօրացնել մասնաճիւղը, հաւաքոյթներ կազմակերպելով պարբերաբար: Շուտով ստեղծուեցաւ զուարթ մթնոլորտ, երգերով եւ արտասանութիւններով: Տիկին Նաճարեան խօսեցաւ Ամերիկայի Օգնութեան Միութեան մասին:

Այս առթիւ 15 տոլար նուիրեց: Ներկաներէն եւս, հանգանակուեցաւ 2700 ֆր.ի գումար մը: Մինչեւ ժամը 11 ընկերուհիները երգեցին եւ պարեցին: Ընկեր Ա. Աճէմեան իր կարգին առաջարկեց որ գոնէ երկու ամիսը անգամ մը թէյասեղաններ սարքուին, փոխադարձաբար ծանօթանալու համար: Բոլորը մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ: Ներկայ մը

Պ. ԽԵՐՈՒՄԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ օր Նուպարեան մատենադարանին մէջ դասախօսեց մարդաբանութեան փրոֆէսէօր Պ. Խերումեան: Մատենադարանի տնօրէն Պ. Սալմասեանի ամփոփ ներկայացումէն եաք, դասախօսը մէկ ժամ խօսեցաւ մարդկային ցեղերու տարբերութեանց մասին: Ըսաւ թէ մարդկային ցեղ չկայ, այլ կան ժողովուրդներ որոնք գոյներու տարբերութեամբ երեքի կը բաժնուին՝ սպիտակ, դեղին եւ սեւ: Ժողովուրդները իրարմէ զանազանող յատկանիշերը շատ բազմաճիւղ են: Գանկաչափութիւնը այնչափ մանրամասնուած է որ այլեւս մեծ դեր մը չի կատարեր ցեղաճանաչութեան մէջ: Այժմ արեան դասաւորումներով կը փնտռեն ժողովուրդներու համացեղութիւնը կամ տարբերութիւնը: Բայց այս դրութիւնն ալ որոշ առաւելութեանց հետ՝ վերջնական հանգամանք չի տար :

Դասախօսը հարցումներու պատասխաններով յայտնեց թէ Հայերու, Քիւրտերու եւ Հրեաներու արեան դասաւորումները անհամապատասխան են իրարու :

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐ բարձր պաշտօններու տիրացած են Հարաւային Ամերիկայի մէջ: Տոքթ. Խերոնիմօ Երամ Երամեան փոխ դատախազի պաշտօնէն բարձրացած է դատաւորի աստիճանին Պուէնոս Այրէսի մէջ: Քորտոպայի մէջ քաղաքապետարանի քարտուղութեան եւ ծանուցումներու ընդհ. վարիչ նշանակուած է Խօրխէ Արծիւեան :

պեղուած վաթսուն գերեզմաններուն մէջ գտնուած են առաջին դարերու արհեստը, մշակոյթը եւ կենցաղը բնորոշող ուշագրաւ նիւթեր :

Դ) Ամրոցին մէջ բացուած են առաջին դարերու շէնքերու մնացորդներ եւ մէկուն մէջ խճանկարէ յատակ :

Ե) Կ'ուսումնասիրուի Գառնիի հեթանոսական մեհեանը: Գառնիի հետազօտութեանց ճարտարապետ Ա. Սահինեան պարզած է որ մեհեանը ունեցած է ոչ թէ հարթ փայտածածք այլ քարէ կամարով ծածկ :

(Տար.) Բ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Բ.

Անձնական մանր մունր գոյքերս փութով ծրարեցի: Գլխարկս տխրօրէն գլուխս դնելէ առաջ, մտախոհ նայեցայ վրան: Իսկական «Մարիամ»ի գլխարկ մըն էր ան, ինչպէս կը կոչէր, այսինքն այն տեսակ գլխարկ մը զոր պարտաւոր էր աղախին մը դնել: Հանած էի անոր վրայէն բոլոր զարդերը եւ ձեռագործ բանուածքները, աւելի շատ նմանելու համար որբուհիին: Այս երեւոյթովս կը յուսայի Տիկին Ֆլէմինկի կասկածամտութիւնը զինաթափ ընել: Ջղային վիճակ մը ունէի ու կը մտածէի թէ ինչպիսի ընդունելութեան մը պիտի արժանանամ Տիկին Ֆլէմինկի կողմէ :

Պ. Ֆլէմինկն ալ անհանգիստ էր: Ատիկա նկատեցի երբ Քէնսինկթըն հրապարակի հանդարտ, բարձր տան սանդուղներէն վեր կը բարձրանայինք: Տիկին Ֆլէմինկ զիս դիմաւորեց բաւական հաճոյակատարութեամբ: Գիրուկ, հանդարտաբարոյ կին մըն էր. «բարի կին եւ բարի մօր» տիպարէն: Զիս առաջնորդեց մաքրամաքուր ննջասենեակը եւ յուսալով որ անհրաժեշտ բաները ունիմ, ըսաւ թէ թէյը քառորդ ժամէն պատրաստ պիտի ըլլայ, ու մեկնեցաւ, թողլով զիս առանձին իմ խորհուրդներուս հետ :

Իր թեթեւ կերպով բարձրացուցած ձայնը լսեցի, երբ վարը առաջին յարկին վրայ գտնուող հիւրասենեակէն ներս կը մտնէր :

— Ըսէ նայիմ, Հէնրի, աս ինչ …

Մնացեալը չիմացայ, սակայն բացայայտ էր շեշտին խստութիւնը: Քանի մը վայրկեան վերջ ականջիս հասաւ ուրիշ աւելի խիստ արտաբերուած նախադասութիւն մը:

— Քեզի հետ համաձայն եմ: Անշուշտ շատ գեղադէմ աղջիկ մըն է :

Իրապէս որ կեանքը շատ դժուար է :

Մարդիկ ազնիւ պիտի չըլլան քեզ հետ՝ եթէ գեղեցիկ չես, եւ կիները՝ եթէ գեղեցիկ ես :

Խոր հառաչանքով մը սկսայ մազերուս յարդարանքին: Գեղեցիկ մազ ունիմ: Սեւ, իրական սեւ, ոչ թէ թուխ – սեւ, ճակատէս եւ ականջներէս կ'իջնէ վար: Անգութ ձեռքով մը դէպի վեր քաշեցի: Ականջներուս գալով, աղուոր են եւ համաչափ, սակայն կասկած չկայ թէ ականջները այլեւս նորաձեւութենէ դադրած են: «Սպանիոյ Թագուհիին սրունքներուն կրնմանին» անոնք: Երբ յարդարանքս վերջացուցի, անհաւատալի կերպով կը նմանէի այս որբուհիին, որ շրջապատութեան կ'ըլլէ փոքրիկ գլխանոցով մը (պոնէ) եւ կարմիր կրկնոցով մը :

Վար իջնելուս գիտեցի որ Տիկին Ֆլէմինկի աչքերը կը յառէին բաց մնացած ականջներուս վրայ՝ բարեմոյն ակնարկով մը: Պ. Ֆլէմինկ եւս կը թուէր զարմացած: Կասկած չունէի որ ինքնիրեն կ'ըսէր. — «Այս երախան ի՞նչ է ըրած ինքն իրեն» :

Ընդհանուր առմամբ այդ օրը լաւ անցաւ: Կարգադրուեցաւ որ շուտով գործի մը եռեւէ ըլլամ :

Երբ պառկելու համար վեր բարձրացայ, դէմքս ուշի ուշով դիտեցի հայելիին մէջ: Իսկապէ՞ս գեղադէմ էի: Ճիշդը խօսելով այդպէս չմտածեցի: Չունէի յունական ուղիղ քիթը, կամ վարդի կոկոն բերան մը, կամ որեւէ ուրիշ բան, զոր պարտ էք ունենալ: Թէեւ անգամ մը երիտասարդներէն մէկը ինծի ըսաւ, որ աչքերս կը նմանէին «արեւի ճառագայթէն՝ բանտարկուած մութ անտառին մէջ», սակայն երիտասարդները յաճախ շատ բացատրութիւններ գիտեն, որոնք կ'ուզեն ըստ բախտի: Ես պիտի նախընտրէի ունենալ իրլանտական կապոյտ աչքեր, փոխանակ մութ կանաչի: Հակառակ անոր որ կանաչը լաւ գոյն է արկածախնդրուհիներուն համար :

Սեւ, նեղ հագուստ մը հագայ, մերկ վիճակի մէջ թողլով թեւերս եւ ուսերս :

Յետոյ մազերս դարձեալ դէպի ետ սանտրեցի եւ բերի ականջներուս վրայ :

Դէմքս թաթխեցի բրնձափոշիին մէջ, այն աստիճան որ մորթս սովորականէն աւելի սպիտակ երեւէր: Հոս, հոն ինկայ մինչեւ որ գտայ շրթունքի հինցած ներկ մը, ուրկէ առատօրէն քսեցի շրթունքներուս վրայ: Աչքերուս ներքեւ սեւցուցի այրած խցանով, ի վերջոյ կարմիր ժապաւէն մը փաթթեցի մերկ ուսիս վրայ, կարմիր փետուր մը մազիս մէջ, բերնիս մէկ անկիւնն ալ ծխիկ մը: Ամբողջական տպաւորութիւնը շատ հաճելի թուեցաւ ինծի :

Արկածախնդրուհին Աննա, գոչեցի բարձրաձայն: Դրուագ Ա. «Քէնսինկթընի տունը» :

Աղջիկները յիմար բաներ են :

ԳԼՈՒԽ Գ.

Յաջորդ շաբաթներու ընթացքին բաւական մը ձանձրացայ: Տիկին Ֆլէմինկ ու իր բարեկամուհիները ինծ թուեցան վերջին ծայր անշահ: Ժամերով կը խօսէին իրենց եւ իրենց զաւակներուն մասին: Կը խօսէին իրենց զաւակներուն համար կաթ գտնելու դժուարութիւններուն, կաթին վարնոց տեսակին մասին :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Տար.)

Ե՞ՐԲ ԿՐՆԱՅ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻԼ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ Չըրչիլի պիտի յաջորդէ իբրեւ վարչապետ, ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ արեւմտեան պետութիւնները կը քննեն Խ. Միութեան հետ բանակցելու խնդիրը: «Կը կարծեմ թէ մօտերս ժողով պիտի գումարենք, որոշելու համար թէ ինչպէս կրնանք յառաջ երթալ: Այդ ժողովները կրնան տեղի ունենալ բարձրաստիճան պաշտօնատարներու միջոցաւ, բայց կը յուսամ թէ արտաքին գործերու նախարարներն ալ պիտի զբաղին, շատ չանցած: Այսպէս կարելի է ճամբան հարթել Ռուսերուն հետ խօսելու համար: Բայց պէտք չէ անմիջական արդիւնքներ սպասել: Չկայ որեւէ հրաշագործ կամ դիւրին լուծում. բայց կը կարծեմ թէ այժմ կան նպաստաւոր նախապայմանները, բանակցութիւնները յաջողցնելու համար, եթէ անհրաժեշտ ժամանակը տրամադրենք եւ աշխատինք զանոնք իրականացնել: Խորհրդային վարիչները կը կարծեն թէ իրենց կոչումն է փութացնել մեր քաղաքակրթութեան կործանումը: Անոնք լայն միջոցներ ունին եւ հաստատապէս կը հաւատան իրենց կրօնին: Անոնք աչագին զինամթերք ամբարած են պատերազմէն ետք, այն պահուն երբ արեւմտեան պետութիւնները զինաթափ կ'ըլլային: Անոնք դաշնագիրներ պարտադրած են իրենց գրաւեալներուն առանց կարծիք հարցնելու եւ ամէն միջոց կը փորձեն խափանելու համար Արեւմուտքի միացումը»:

× Ամերիկեան աղբիւրէ հաղորդուած լուրերու համաձայն, Զօրս Մեծերը կրնան ժողով գումարել յառաջիկայ Յունիսին, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, Ազգաժողովին կազմութեան տասնամեակին առթիւ:

× Չըրչիլի հրաժարման լուրերը կը հաստատուին պաշտօնապէս, բայց Լոնտոն օրաթերթէ զրկուած ըլլալով, շատեր չեն գիտեր: Եօթը հարիւր ելեկտրագէտներ կը շարունակեն գործադուլը: Կառավարութիւնը միջամտեց, վէճը կարգադրելու համար: Ծերունի վարչապետին կարծիքով, Զօրսերու խորհրդաժողով մը կարելի է գումարել իբրեւ օրակարգ ունենալով միայն եւրոպական խնդիրներ: Անօգուտ է քրքրել ուրիշ միջազգային հարցեր, Ֆորմոզա եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԱՍՆԵԱԿ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐՆԵՐ պաշտօնանկ պիտի ըլլան Խ. Միութեան հողագործական կազմակերպութեանց մէջ, ինչպէս յայտարարեց Կեղր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, երկար ճառ մը խօսելով կոլխոզներու մասին: Ըստ թէ Կեղր. Կոմիտէն եւ նախարարական խորհուրդը որոշած են կոլխոզներու գլուխը դնել քանի մը տասնեակ հազար փորձ վարիչներ: Խստօրէն պիտի պատժուին թերացողները, մասնաւորապէս անոնք որ պատասխանատու են հողագործական մեքենաներու փճացման: — Դահլիճին վերակազմութիւնը կը շարունակուի: Փոխուեցան շինութեանց նախարարը եւ Խազախստանի վարչապետը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, պարզելով արտաքին քաղաքականութիւնը խորհրդարանին մէջ, յայտարարեց. — «Մենք ոչ մէկ պարագային տակ պիտի մասնակցինք պատերազմի մը, եթէ նոյն իսկ աշխարհի մնացեալ մասը մասնակցի»: Այս առթիւ մեղադրեց Զօրս Մեծերը, իբրեւ պատասխանատու կացութեան վատթարացման: Միեւնոյն ատեն դատապարտեց ասիական դաշինքը եւ յայտարարեց թէ Հաւայնավար Չինաստանի կը պատկանին ծովեզերեայ կղզիները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արեւմտեան մարզպանները բողոքագիր մը ուղղեցին խորհրդային դեսպանին, ապօրէն գտնելով ճամբու տուրքին տասնապատկումը: Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը հրամայեց դադրեցնել ապրանքներու առաքումը: — Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը մերժեց յետաձգել Սարի մասին կնքուած համաձայնութեան գործադրութիւնը:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի եւ Ալֆորվիլի խումբերուն կողմէ:

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Ազգ. Տան մէջ (32 Ռիւ տը Թրէվիզ): Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերները եւ համակիրները:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Տարանտալեան (դաշնակ), Պ. Տարանտալեան (ջութակ), Մ. Պօլէճեան (թաւ - ջութակ), փոքրիկ Ներկարարեան (ջութակ),

Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼԻ

Կ'երգեն.— Օր. Շաքէ Պէնկեան, Օր. Մ. Մուրատեան կ'արտասանեն միութեան

երկու սաները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՋԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ»

Կատակերգութիւն մէկ արար: Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հայկէշեան:

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ: Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխօ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն:

Այս կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին, նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4·30ին:

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ, Նախատօնակ Ծաղկազարդի երեկոյեան ժամը 5ին:

Այս կիրակի, Սկզբ. ժամերգ. առաւօտ ժամը 7·30ին: Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10ին: Դռնբացէք երեկոյեան ժամը 5ին:

(Շար.)

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի նաեւ իւղագինի իր մասնակցութիւնը բերելու համար անցնիլ խորհրդարան ու արձանագրուիլ մասնաւոր տոմարին մէջ նուէրի գումարով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4·30:

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ Տասն Կուսանաց ժամը 4·30ին:

(Շար.)

★

ՆԻՍ

Այս Կիրակի, Ծաղկազարդ,— Սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 8, Ս. Պատարագ ժամը 10, Երեկոյ Դռնբացէք ժամը 3·30:

⁂

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Այս Կիրակի Ծաղկազարդ, առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին: Երեկոյ Դռնբացէք ժամը 5ին:

Աւագ Երեքշաբթի երեկոյին Յիշատակ 10 Կուսանաց ժամը 5ին:

⁂

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն

3 Ապրիլ.— Կիրակի Ծաղկազարդ, ժամը 9·30ին ժամերգութիւն, Անդաստան, ուսօրհնէք: Ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ: Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք:

(Շար.)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կըընոպլի Հայ Մարտիկներու Միութեան:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30էն մինչեւ առաւօտ, Սէրքլը Միլիթէրի մեծ սրահներուն մէջ, Փլաս տը Վէրտէօն, Կըընոպլը: Հայկական գեղջկական պարեր, մասնակցութեամբ Օր. Ալիս Պօյաճեանի (Փարիզէն): Հաճելի անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 300 ֆր.:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԱ. ՑԱՆԿ

Պոլսոյ Յոբելինական յանձնախումբին կողմէ ստացուած է 64·000 ֆրանք: Ահաւասիկ նուիրատուներուն ցանկը.—

Ս. Թումիկեան	15·000
Վ. Եահնիեան	5·000
Կ. Դաւիթեան	5·000
Մ. Մառաննեան	3·000
Հ. Աժտէրեան	3·000
Տիգրան	3·000
Կ. Վարդանեան	5·000
Ս. Գոնեալեան	2·000
Խ. Հոդիկեան	2·000
Կ. Տօնէրեան	1·000
Ա. Քէնտիրեան	1·000
Պ. Քէնտիրեան	1·000
Պ. Քէնտիրեան	1·000
Զ. Քէնտիրեան	1·000
Հ. Թաշնեան	1·000
Գ. Հալաճեան	1·000
Կ. Հալաճեան	1·000
Վ. Վարդանեան	1·000
Ե. Գալթաճեան	1·000
Ե. Տօնիկեան	1·000
Ս. Գասպարեան	1·000
Լ. Գասպարեան	1·000
Ա. Մազլումեան	1·000
Հ. Մարկոյեան, Գ. Գինոսեան, Լ. Սուքիասեան, Ա. Մարգարեան, Մ. Յակոբեան, Խ. Մարգարեան, Մ. Ճերմակեան, Մ. Ռստիկեան, Կ. Կարապետեան, Փ. Մարիկիրալեան, Վ. Կէտիկեան, Մ. Յակոբեան, Դ. Շաղլամճեան, Յ. Գէթէնճեան 500ական	7·000
Գումար	64·000
Նախորդ գումարը	668·900
Ընդհ. գումար	732·900

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Վաղը, կիրակի ժամը 17·45 դաշնակահար Պ. Րաֆֆի Պետրոսեան իբրեւ սոլիստ կը մասնակցի ֆօնսէռ Լամուրէօի նուագահանդէսի, ղեկավարութեամբ Փիէռ Տէրվոյի (Սալ Փլէյէլ): Յայտագիր՝ Ռախմանինովի Բ. քոնչերթօն:

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20·45ին

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

ԱԼԱՔՕԹԷՆ (Իզէր) Տէր եւ Տիկին Նազարեան, իրենց քրոջ եւ քենակալ Տիկին Ա. Թիւֆաքճեանի (Կըընոպլը) վիրաբուժական գործողութենէ մը վերջ, ապաքինման առթիւ, հազարական ֆր. կը նուիրեն Փալանճեան ճեմարանին եւ Ջաւարեանի վարժարանի (Յունաստան, չքաւոր աշակերտներուն): (Գումարները յայտարարուած են ցանկերուն մէջ):

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ գիշեր, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նորընտիր Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ց.Կ.ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Դասախօսներ՝ Բժիշկ ԺԱՆ ՄԵՏԱՔՍԵԱՆ եւ ԱՐՄԱՆ ԻՆՃԻՃԵԱՆ (դեղագործ): Նիւթը՝ Ի՞նչ պէտք է գիտնալ հիւլէական ռումբին մասին: Մուտքը ազատ է:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Փոքրիկ Մունտիկեան Ժէօտափի ծնողքէն կը խնդրուի խմբագրատուն հանդիպիլ, ստանալու անոր կորսնցուցած դրամապանակը (Ց. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օրը»):

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ: Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին, Օ Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ:

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Պորտոյի Ն. Ազբալեան մասնաճիւղը Նոր Սերունդի Օրը կը տօնէ այս կիրակի ժամը 15·30ին, կղերականներու սրահը:

Արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ, մեներգ եւն.:

Նոր Սերունդի անդամները կը ներկայացնեն զաւեշտ մը:

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ազնուի Աղլաղանեան, Պ. Տիրան եւ Յակոբ Աղլաղանեան, ինչպէս նաեւ Աղլաղանեան եւ Պալիկեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Մարմարեանի կողմէ) Թալինի շրջանէն (Հայաստան) Քոչպոյեան Զօրօ: Տեղեկացնել Սաղաթճեանի, 11 Ռիւ Ժօզէֆ Տիւմէսթըը, Փարիզ 18:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ շըմիզիէի (ֆօնֆէքսիօն) համար, տուն աշխատելու պայմանով: Դիմել ամէն օր ժամը 14էն 18, Baltayan. 26, Rue d'Enghien. 3e étage

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 3 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7639 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3050

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

•

Բառն իսկ բանաստեղծութիւն կը բուրէ: Օծուն՝ գարնանային շունչով:

Կը թուի թէ Ծաղկազարդը շատ բան պիտի կորսնցնէր իր իմաստէն, եթէ ամփոփուէր միայն քրիստոնէական պատեանի մը մէջ:

Բոլոր լեզուներն ալ ունին համապատասխան բառը:

Բայց, իրենց բառը կը խտացնէ՞ նոյն շնորհն ու ոգին, ինչպէս մեր Ծաղկազարդը:

Հայերէնը արտասանած ատեն, թարմութիւն կը հոսի ձեր երակներուն մէջ:

Նոր հորիզոն մը կը բացուի ձեր առջեւ, քանի որ գարուն է եւ Ծաղկազարդն ալ անոր ուրիշ մէկ արտայայտիչը:

Ի՞նչ է Ծաղկազարդը, եթէ ոչ աւետաբեր նախանշանը վերածնութեան, որ կը կոչուի Զատիկ:

Իրողութիւն է որ մարդիկ աւելի կը մօտենան իրարու, Ծաղկազարդէն Զատիկ, պայծառութիւն մը զգալով իրենց սիրտերուն մէջ:

Գոնէ այդպէս էր երէկ, երբ մեր հայրենի հողերուն վրայ կը շնչէինք:

Ժամանակները եւ միջավայրը շատ բան փոխեցին մեր կեանքէն, ըմբռնումներէն ու սովորութիւններէն:

Գիւղացին դարձաւ բանուոր: Ուսուցիչը՝ խանութպան:

Տանտիրուհին շուկայ իջաւ, իբրեւ գործատէր կամ սեւ աշխատաւոր:

Իսկ մանուկները հասակ նետելով սկըսան ասպարէզ կարդալ բնիկներուն: Ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ:

Արդէն իսկ մեր շուրջը կը յածի նոր հասարակութիւն մը որ շատ բան չի հասկնար ոչ աւանդական Ծաղկազարդէն, ոչ ալ Զատիկէն:

Իսկ Ծնունդը կը յիշէ աւելի շատ «ռէվէյոն» սարքելու համար:

Եւ սակայն, տակաւին կը մնան մոխիրին տակ թաղուած կայծեր:

Ամէն ինչ հարթուած չէ եւ հայկական Ծաղկազարդը կը պահէ իր համն ու հոտը, ամէն ուր որ համրանք մը ունինք:

Ծաղկազարդ եւ Զատիկ միեւնոյն ատեն քննութեան օրեր են ամէնուս համար, քանի որ կը զուգադիպին Հայաջինջ Սարսափներու տարեդարձին:

Արդարեւ, այս օրերուն էր որ Դահիճը կը սրէր դանակը եւ կ'ոլրէր իւղոտ խեղդկապը, իրականացնելու համար իր դարաւոր երազը,— Կա՛մ դուն, կամ ես ...

Անոնք որ վկաներն եղած են Հայաստան Արհաւիրքին եւ անոնք որ լսած կամ կարդացած են, անշուշտ կ'ըմբռնեն թէ Ծաղկազարդը եւ Զատիկը ուրիշ խորհուրդներ ալ ունին, մեզի համար:

Երկու տօները մեզի կը յիշեցնեն ոչ միայն անդարմանելի փլուզումը, այլ եւ կ'ուսուցանեն չարիքին տոկալու իմաստութիւնը:

Այդ իմաստութեան հիմնական տարրերը կը կազմեն քաջութիւնը եւ հաւատքը:

Քաջութիւն՝ հարուածին հարուածով պատասխանելու եւ հաւատք՝ ի հարկին լեռներ սարսելու:

Ա՛յդ կ'ուսուցանէ, նաեւ, մեր դարաւոր պատմութիւնը, իր զարհուրելի ելեւէջներով:

Այլապէս, տժգոյն ձեւակերպութիւն մը դարձած պիտի ըլլային Ծաղկազարդն ու Զատիկը:

Հայ. Եկեղեցին ազգայնացուցած է շատ մը միջազգային տօներ, անոնց տալով հայաշունչ, ինքնուրոյն եւ աւելի ճկուն բովանդակութիւն:

Ո՜ւր էր որ կարենայինք ըմբռնել այդ նրբութիւնները, աւելի երկար դիմանալու համար օտարութեան փորձութեանց ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾԵՐԱԿՈՅՏՆ ԱԼ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

*

Մ. Նահանգներու ծերակոյտը Ապրիլ 1ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, 2ի դէմ 76 ձայնով: Ուաշինկթընի մէջ միշտ այն համոզումն ունին թէ այդ համաձայնութիւնները պիտի նպաստեն Մ. Նահանգներուն եւ ամբողջ արեւմտեան աշխարհին ապահովութեան: Ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը յայտարարեց թէ համաձայնութեանց վաւերացումը պիտի դիւրացնէ մեծ պետութեանց խորհրդաժողովի մը գումարումը: Թէ ինք եւ թէ նախագահ Այզընհաուըր համաձայն են տրամադրութիւնները շօշափելու խորհրդաժողովի մը գումարման համար, երբ դաշնագիրները վաւերացուած ըլլան բոլոր զինակիցներուն կողմէ: Ուրիշ ծերակուտականներ ալ բացատրեցին թէ Փարիզի համաձայնութիւնները պիտի ամրապնդեն ապահովութիւնը եւ խաղաղութիւնը: Միայն երկու ծերակուտականներ դէմ քուէարկեցին: Մէկը միշտ հակառակ է ոեւէ միջազգային դաշնագրի կամ համաձայնութեան: Ուրիշներ ալ վաւերացման համաձայն ըլլալով հանդերձ, կը կասկածին թէ Գերմանիան վերազինուելով կրնայ բռնակալ պետութիւն մը եւ սպառնալից ուժ մը դառնալ տարիներու ընթացքին: Վաւերացման կուսակիցները բացատրեցին թէ կնքուած համաձայնութիւնները կարեւոր են ոչ միայն Եւրոպայի, այլ եւ Ասիոյ համար, «վասն զի պիտի լրացնեն ազատ ազգերու պաշտպանութեան ցանցին պակասները»:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ծերակոյտին վաւերացումը տեղի ունեցաւ օրինակելի արագութեամբ և նուազագոյն վիճաբանութեամբ: Այս առթիւ արտաքին գործերու նախարարը, Ֆ. Տըլըս պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ Փարիզի համաձայնութիւնները կրնան վերաքննուիլ երբ վերահաստատուի Գերմանիոյ միութիւնը: Յետոյ ճշդեց թէ այժմ որ Գերմանիան վերստացած է իր գերիշխանութիւնը, պիտի հրաւիրուի կարծիք յայտնելու՝ Խ. Միութեան հետ բանակցութիւններ կատարուած ատեն եւ թէ կրնայ նոյնիսկ ուղղակի մասնակցիլ: Թէ նախարարը եւ թէ ծերակուտականները չուզեցին մանրամասնութեանց մէջ մտնել: Երկուքն ալ կ'ուզէին կարելի եղածին չափ շուտ վերջացնել եւ ապացուցանել թէ Մ. Նահանգները անհրաժեշտ կը գտնեն Գերմանիոյ միացումը եւրոպական ցանցին, միաձայնութեամբ եւ առանց կուսակցական խտրութեան:

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Առջի գիշեր ռումբեր պայթեցան Նիկոսիոյ, Լիմասոլի եւ Լառնաքայի կառավարական շէնքերուն մէջ: Ուրիշ երկու յարձակումներ ալ կատարուեցան Եպիսկոպիի անգլիական ճամբարին եւ ուրիշ վայրի մը մթերանոցին դէմ: Ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած է եւ պահակախումբեր կը շրջին փողոցներուն մէջ: Նիկոսիոյ մէջ վկայ մը պատմած է թէ տեսաւ քանի մը անծանօթներ որոնք ռումբեր կ'արձակէին ռատիոյի կայանին դէմ, երկու պահակները կաշկանդելէ ետք:

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ 1931էն ի վեր առաջին անգամ է որ այս կարգի ահաբեկումներ կը կատարուին: Այն ատեն կառավարական պաշտօնատունը հրկիզուեցաւ էնոսիսի մարդոց կողմէ (միացում՝ Յունաստանի հետ): Յարձակումները ուղղուած են անգլիական տիրապետութեան դէմ: Ուժանակներ նետուած են Լիմասոլի չորս ոստիկանական պահականոցներուն դէմ, բայց մարդկային կորուստ չկայ: Կիպրոսի յոյն առաջնորդը, Մակարիոս արք. կը շարունակէ հրահրել շարժումը, որ հետզհետէ կը ծաւալի: Անգլիա ռազմագիտական խարիսխ մը կը նկատէ Կիպրոսը, իսկ Թուրքիան՝ թրքական հող: Ինչպէս կը յիշուի, կղզին Անգլիոյ ձգուեցաւ 1878ին, Պերլինի վեհաժողովին ատեն, ջուրը ձգելու համար հայկական բարենորոգումները:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀԸ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

*

ՎԵՆԵՏԻԿ, Ս. Ղազար, 28 Մարտ, (Յատուկ).— Ս. Ղազարի զանգակները հանդիսաւորապէս կը ղօղանջէին, երբ ներս մտաւ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը, Քամիլ Շամուն:

Նաւամատոյց հաւաքուած էին Միաբանութեան ընդհ. Աբբահայրը, Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան, բոլոր միաբանները եւ աշակերտները ինչպէս եւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի կողմէ ներկայացուցիչներ:

Ընդհանուր ոգեւորութեան եւ ծափողջոյններու մէջ Ս. Ղազարի հայկական հողին վրայ կոխեց Պ. Նախագահը իր ազնիւ տիկնոջ հետ, որոնց կ'ընկերանային Լիբանանի արտաքին գործերու եւ առեւտրական նախարարները իրենց ընտանիքներով, Հռոմի լիբանանեան դեսպանը, եւ ուրիշ բարձրաստիճան հետեւորդներ, կազմելով գեղեցիկ շքախումբ մը, երեսունի չափ անդամներով:

Մինչ Աբբահայրն ու բոլոր Հայրերը իրենց յարգալից մեծարանքը կը մատուցանէին, հանդիսաւոր թափօր մը կազմուեցաւ վանքին մայր մուտքի հրապարակին վրայ:

Առաջին տպաւորութիւնը սեմէն ներս, խոր էր եւ ազդու: Ահա սիւնազարդ քառանկիւնը իր դիւթիչ պարտէզով, որ խոյն գրաւեց բարձրաստիճան հիւրերուն ուշադրութիւնը, վանքին յատուկ այն քաղցր լռութեան մէջ: Տեսնելով Լիբանանեան հսկայ ու թեւատարած մայրին, Տիկին Շամուն զմայլանքով կը գոչէր.— «Ուրեմն փոքրիկ Լիբանան մըն է հոս»: Եկեղեցին տօնական է. ջահերը վառ, զարդեր ու գորգեր ամէն կողմ. աւագ բեմին վրայ կարծէք Ս. Սահակ ու Ս. Մեսրոպ իջած են, գունաւոր եւ լուսեղէն ապակիներու ետեւէն: Աւանդատան մէջ զետեղուած են ասեղնագործ եւ ոսկեդիպակ շուրջառներ, թագեր, սարկաւագի շապիկներ, որոնց մասին կարեւոր բացատրութիւններ կուտային հիւրընկալ հայրերը: Գնահատանքի եւ գոհունակութեան արտայայտութիւններով հիւրերը կը հասնին թանգարան, երկիւղածութեամբ կը մտնեն Լորտ Պայրընի սենեակը, եւ ապա Մխիթարակերտ Մեծ Մատենադարանի շքեղ դահլիճը: Մինչ նախագահը կը բարձրանար աստիճաններէն, վանքին աշակերտները, դաշնակի ընկերակցութեամբ, խանդավառօրէն երգեցին Լիբանանի պաշտօնական քայլերգը, զոր բոլոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս:

Երբ արդէն տեղաւորուած էին բազկաթոռներու վրայ, վանքին արաբագէտ միաբաններէն մէկը արաբերէն լեզուով բարի գալուստի գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց: Ապա խօսք առաւ Աբբահայրը, ֆրանսերէն: Պ. Նախագահը պատասխանեց խոր յուզումով:

ԽՄԲ.— Ուղերձները եւ ուրիշ տեղեկութիւններ՝ յաջորդով:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

•

Միւս զինակիցներուն վաւերացումը մօտալուտ համարելով, դիւանագէտները այժմ զանազան ձեռնարկներ կը կատարեն, առկախ հարցեր կարգադրելու եւ Չորս Մեծերու խորհրդաժողովը փութացնելու համար:

Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փինէ, տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ, ապրիլի երկրորդ շաբթուն, Լիւքսէմպուրկի մէջ: Երկու նախարարները պիտի քննեն կարգ մը առկախ հարցեր, ինչպէս եւ առեւտրական յարաբերութեանց խնդիրը:

Ամերիկեան եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն Ուաշինկթընի մէջ, Հնդկաչինի կացութեան մասին որ ծանրացած է վերջին շաբաթներու ընթացքին: Անգլիա եւս տեղեակ պիտի պահուի այս խորհրդակցութեանց:

Եւ վերջապէս, Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները սկսած են խորհրդակցիլ, կազմակերպելու համար Չորսերու ժողով մը՝ Խ. Միութեան հետ: Ֆրանսա կ'ուզէ որ կարելի եղածին չափ շուտ գումարուի այդ ժողովը, բայց կ'ընդունի թէ անհրաժեշտ է նախապէս համաձայնիլ օրակարգի մասին: Այս առթիւ պիտի քննուի նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութեան խնդիրը:

× Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը տրամադիր է մասնակցելու Չորսերու Խորհրդաժողովի մը, բայց հաւանաբար մերժէ քննել գերմանական հարցը, եթէ դաշնակցային հանրապետութիւնն սկսի վերազինուիլ: Այդ պարագային ամլութեան պիտի դատապարտուի խորհրդաժողովը: Արեւմտեան երեք պետութիւնները Չորսերու ժողով մը գումարել կ'ուզեն ընդհանուր համաձայնութեան մը յանգելու համար եւրոպական խնդիրներու մասին, որպէսզի կարելի ըլլայ բարւոքել միջազգային յարաբերութիւնները:

× Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրան–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վիէնի ընկերները ութ հազար ֆրանք հաւաքելով ղրկած են շինութեան յանձնախումբին:

Կ'իմանանք թէ անհրաժեշտ գումարը գոյացած ըլլալով, արդէն իսկ ձեռնարկուած է դամբարանին շինութեան: Կը յուսան աւարտել յառաջիկայ Մայիսին:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐ.Ի ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ թէ Փարիզէն Տիկ. Ա. Էգնաեան խոստացած է մէկ միլիոն ֆրանքի գումար մը եկեղեցւոյ շինութեան համար:

Յանձնախումբին ուղղուած նամակին մէջ, վեհանձն բարերարուհին կը գրէ ի մէջի այլոց.

— «Լիոնի մէջ Հայ. Եկեղեցւոյ կառուցման ձեր գեղեցիկ ծրագիրը անհուն գոհունակութիւն բերած է հոգւոյս: Թերթերու եւ զանազան արձագանգներու բաւական մօտէն հետեւելով՝ գնահատած եմ ձեր ճիգերը, որոնցմով մեր ցեղին եւ կրօնքին անմահութիւնը կերտող պատուաբեր յուշարձան մը կը հիմնէք: Կը յուսամ թէ բովանդակ հայութիւնը սրբազան պարտականութիւն պիտի համարէ իր կարողութիւններուն համաձայն նպաստել ձեր ազգօգուտ ձեռնարկին»:

Եկեղեցաշէն յանձնախումբը անմիջապէս շնորհակալութեան նամակ մը ուղղեց Տիկին Էգնայեանի, առողջութիւն եւ բարօրութիւն մաղթելով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ... ԱՖՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ե.

— Ի՞նչ կապ ունին, Հայոց Պատմութեան հետ, բոլոր այս «յաղթերգութիւնները» օտար հողերու վրայ: Նորութիւն, բայց մեզի խորթ՝ այն պատճառաբանութեամբ թէ Յովհան Հայկազնները, Զօր. Սողոմոնները, Հերակլիոս կայսրերը կռուած չեն կամ ոչինչ ըրած են ի փառս Հայկազանց:

Ինչ է «միւս բանին» այս յօդուածաշարքին:

Պիտի չփորձեմ փաստաբանել՝ հարցնելով ձեզի թէ հայ տաղանդաւոր դաշնակահար մը կամ ջութակահար մը, որ միայն Պրամս է նուագեր կամ Փականինի՝ տալով իսկ չահած համաշխարհային հռչակ ի վկայութիւն իր տաղանդին, ո՞ր չափով նպաստ կը բերէ ի փառս Հայկազանց:

Պիտի չփորձեմ փաստաբանել՝ հարցնելով ձեզի թէ Ուիլեըմ Սարոյեան, որ անգլերէն կը գրէ՝ այդ լեզուով միայն շահած իր հռչակը ի վկայութիւն գրագէտի անուրանալի տաղանդին, ո՞ր չափով նպաստ կը բերէ ի փառս Հայկազանց:

Ուրեմն, եթէ հայ տաղանդը, որ օտար երաժշտութիւնը կամ լեզուն գործիք առած իրեն՝ հիացում կը պատճառէ օտար և մեծ ժողովուրդներու, երաժշտութեա՞ն միայն կ'երթայ հիացումը, կամ միայն լեզուի՞ն թէ նաեւ այն ... միւս բանին, որ հազար անուն ունի, հազար բացատրութիւն, վերջինն ըսեմ ձեզի.

«La terre, c'est un animal qui...»

Կը վախնամ որ գրիչս սանձը կ'առնէ կ'արշաւէ: Կարճ, — մայրը իրաւունք չունի՞ հպարտանալու իր զաւկով, մասնակցելու իր զաւկին փառքին:

Ես Հայոց պատմութիւն կը կոչեմ այն յիշատակարանը, ուր կ'արձանագրուի ինչ որ կը կատարուի Հայութեան խտէալին համար: Բայց եւ այնպէս կ'ընդունիմ թէ այդ յիշատակարանէն դուրս գոյութիւն ունին ծանրարժէք վկայութիւններ, որոնք կը հալածեն ու կը փարատեն այն անպիտան կասկածը թէ արժանի՞ ենք արդեօք առանձին յիշատակարան պահելու:

Մեր ազգային յիշատակարանն իսկ չըլլար եթէ՝ այն վկայութիւնները, զորս կը բերեմ, պրպտելով օտար մատեաններ, բաւական են հաստատելու թէ օժտուած ժողովուրդ մըն է Հայութիւնը, արժանի է իր առանձին Պատմութիւնն ունենալու, վասնզի գիտէ քալել քաղաքակրթութեան կշռոյթով, յաւիտենականութեան պողոտաներուն վրայ, ամէ՞ն ասպարէզի մէջ:

Սիրելի երիտասարդնե՛ր,

Ձեզի համար բոլոր այս պրպտումները: Դարմանելու համար ձեր ազգային ստորադասութիւնը: Ոսկի՛ է հայ ժողովուրդը, — «ժողվելով նշխարեաւ բեկորները»՝ իր փշրանքներով իսկ կարելի է հաստատել արժէքը:

Ահաւասիկ Յովհան Հայկազնը: Զինուորական մը, որ իր ցեղային հանճարին նպաստով կը ստեղծէ ռազմավարական նորութիւն մը: Կը քանդէ ռազմաճակատի տեսութիւնը՝ հիմնելու համար նոր դրութիւն մը, — խորտակել եւ ճեղքել ճակատը, մանել թշնամի երկրին խորութեան մէջ, միշտ հետապնդելով ռազմական մեքենան, առանց երբեք պաշտպանելու վախն ունենալու, ինչպէս ըրաւ Ռոմէլ՝ վերջին աշխարհամարտին: Այս խրոխութեան դէմ յանդիման՝ ահա մեր կշիռքը, — յաղթութեան վայելքը կը պատկանի Բիւզանդիոնի կայսրերուն, բայց ռազմավարական հանճարին փառքը արդար բաժինն է Հայկազանց:

Ահաւասիկ Զօր. Սողոմոնը: Զինուորական մը, որ իր ցեղային հանճարին նպաստով կը ստեղծէ ռազմավարական նորութիւն մը: Աւրասիոս լերան նուաճումը հիացում կը պատճառէ մինչեւ այսօր: Պատմական այս լեռը, որ Պաթնա – Պիսքրա գծին արեւելքը կ'իյնայ, իր փեռեկտած կատարներով՝ հորիզոնին վրայ կը կազմէ բազմաթիւ չաթալ – թաղեր, ամէնէն բարձրը (2·328 մեթր) այժմ կը կոչուի Շէլիա, միւսը (2·321 մեթր) Քէֆ Մահմէլ: Ցամաքային այս ալեկոծութիւնը, որ խորխորատ կիրճեր կը շինէ ու գիւտային դահաւանդներ, սարսափով խառն հիացումի կը մատնէ լեռնագնացը՝ ի տես լերկ ապառաժներու խաղերուն, որոնք սատանայի ակռաներ կը շինեն կամ ջուր փսխող բերաններ, երբեմն մեհենական խորաններ կամ սրբազնաբաղեան սեղաններ, մինչ անոնց քովն ի վեր կը ձեւանան բարձրանիստ հովիտներ, ուր արմաւենին տակաւին կը պատմէ կարծես հռովմէական սիւներու հետ իր բարեկամութիւնը, ու մայրին՝ կեսարներու գահաւորակին հետ իր մտերմութիւնը: Ջուրը առատ է այստեղ, սառն ինչպէս ձիւնը, վճիտ ինչպէս արցունքը, եւ երգեցիկ ինչպէս տաւիղ մը: Բուսականութիւնը, — դրախտային մրգաստաններ կան այդ բարձրութեանց վրայ, Հռովմայեցւոց հետաքրքրութիւնը վկայ, — աղուոր ներկ մը կուտայ բնանկարին: Տուները, սանդուխի նման, մէկը միւսին վրայ՝ ժայռերուն մէջ փորուած կամ մարմարեղէն կարկառներու վրայ թառած: Հիմա ջորիներուն ծանօթ կածաններուն ծայրը հաստատուած են իջեւաններ, ուր կան փոնտուքներ (մեր պանդոկ բառը՝ ծագումով յունարէն, փոխառութեամբ՝ արաբերէն), նոյնիսկ զուարճութեան վայրեր, — այսպէս Մենաա գիւղը կը կոչուի «մրգաստան եւ բնակավայր ... ցանկալի աղջիկներու», հեթանոսական բառերով:

Այսքան զուարճալի չէր, սակայն, Աւրասիոս լեռը բիւզանդական տիրապետութեան օրերուն: Միշտ խոժոռ, ահարկու եւ ըմբոստ, բանակնե՛ր է ջարդած իր կողերուն վրայ: Հռոմէն, Բիւզանդիոնէն եւ արեւելքէն եկած մեծ զօրավարներ են խորտակուած իր ոտքերուն տակ: Սողոմոն, հայ զօրավարն է միայն, որ յաջողեր է ընկճել, նուաճել, ծունկի բերել այս հպարտ լեռը, եւ զինուորական պատմութեանց մէջ Սողոմոնի այդ արշաւանքը կը մնայ, մինչեւ այժմ, ռազմավարական փառաւոր դաս մը, խրթին ուսումնասիրութեանց նիւթ: Դարեր ետքը, 1845ին, Ֆրանսացի գնդապետ մը, Պլտօ, իր կարգին նուաճեց այդ լեռը, բայց, առանց հաշուելու 1859, 1879, 1916 եւ 1954 տարիներու ապստամբութիւնները, կարելի չէ բաղդատել Սողոմոնի ռազմավարութիւնը Պլտոյի արշաւանքին հետ, որ շատ բան կը պարտի պատերազմական արդի մեքենաներուն: Եւ Սողոմոնի արշաւանքին մէջ եւս՝ յաջողութեան վայելումը կը պատկանի Բիւզանդիոնի կայսեր, բայց զինուորական փառքը՝ Հայկազանց հանճարին:

Եւ վերջապէս ահաւասիկ Հերակլիոսը: Հրամանատար մը, որ իր անօրինակ ռազմավարութեամբ ապացոյցը տուաւ ցեղային զինուորական հանճարին: Խորտակելու համար արեւելեան աշխարհակալութիւնը Իսոսի կիրճերուն մէջ, ուր փայլեցան Մեծըն Աղեքսանդր եւ Սեպտիմոս Սեւերոս, նաւատորմով բանակը փոխադրեց Բիւզանդիոնէն Կիլիկիա: Եւ հիմա յիշեցէք այն վիճաբանութիւնները, որոնք կատարուեցան առաջին աշխարհամարտէն ետքը՝ քննադատելով Տարտանէլի կռիւները, — Արեւելքի դուռը ոչ թէ Տարտանէլն է, կ'ըսէին անոնք, այլ Կիլիկիոյ ծոցը: Նուաճելու համար Մերձ. Արեւելքը, երկուքի բաժնելու համար արեւելեան վիշապը, զինուորական լաւագոյն գործողութիւնն է ցամաքահանում մը Կիլիկիոյ ծոցէն: Հռովմայեցիները, արդարեւ, Կիլիկիոյ նուաճումով միայն կ'ապահովէին իրենց յաղթերգութիւնները դէպի հայկական բարձրաւանդակը, դէպի Եփրատի հովիտը, մինչեւ Եկրաղան ու մինչեւ Ծոփ: Առաջին փորձը կատարեց Հերակլիոս, որու յաջողութիւնը վայելեց Բիւզանդիոնի գահը, բայց փառքը կը պատկանի Հայկազանց հանճարին:

Ուսումնասիրութեան հրապուրիչ նիւթ մըն է այս հարցը, մանաւանդ այն թէ արկածախնդիր Հայեր ի՞նչպէս կրցած են կայսր դառնալ եւ բազմիլ Բիւզանդիոնի գահին վրայ, զօրավարել Աֆրիկեան աշխարհին մէջ ու պարտութեան մատնել վիթխարի բանակներ, — հորիզոնի լայնութի՞ւն: Հարցը, թէ յաջողելու համար՝ պէ՞տք է դուրս ելլել «ազգային ցանկապատէն», փառք գտնելու համար՝ պէ՞տք է լքել Խորենացիի «փոքր ածուն», այժմէական է, բայց քննութիւնը երկար, — ափսո՛ս, ստիպուած եմ կարճ կապել:

Այս յօդուածաշարքին մէջ կ'ուզեմ մատնանշել կարեւոր կէտ մը, ուր «յաղթերգութեանց» պատմութիւնը կը հետաքրքրէ նաեւ Հայոց Պատմութիւնը:

Երկու Հայաստան ունէինք, եթէ ոչ գրեթէ միշտ, գէթ երկար ատեն: Այն որ կը կոչուէր Բիւզանդական Հայաստան, այս «յաղթերգութիւնները» կը վկայեն թէ դարձած էր հրապարակ՝ զօրաժողով կատարելու: Տխմա՛ր, ապիկար եւ պակասամի՛տ Բիւզանդիոնը, պալատի եւ բանակի վայելքներէն դուրս ուրիշ ամէն վայելքներու դէմ փակուած ուղեղով բիւզանդական կայսրերը, փոխանակ զօրաւոր Հայաստան մը ստեղծելու արեւելեան սահմաններուն վրայ, ափսո՛ս, աշխատեր են ակարացնել, ընդհակառակն, տարբեր ձեւով զինուոր առնելով, ձի կամ այրուձի պահանջելով, փոխադրելու համար զանոնք Պալքաններուն մէջ կամ Աֆրիկէ: Թերեւս Հայաստանի ապստամբութեան վախն էր, որ նախազգուշութեան համար՝ հայկական գունդեր կը կազմէր, վկայ Յովհան Հայկազնի կամ Արտաւանի հայկական գունդերը, ու կը տանէր օտար երկիրներու պաշտպանութեան: Այս պարագան շատ բան կը բացատրէ մեր պարտութիւններէն, մինչեւ իսկ Վարդանանց «ճակատամարտ»ի վախճանը, գրականութենէն փոխադրուած պատմութեան մէջ: Այս պարագան, անկախ հարկադրանքէն, շատ բան կ'ըսէ՝ որոշ մեղադրանքի տակ դնելու համար «ցանկապատ» ցատկելու հարցը, զոր դրինք քիչ առաջ, շատ բան կը բացատրէ՝ քանդելու համար «հորիզոնի լայնութեան» պահանջը զոր կը դնեն ոմանք:

Ուրեմն, այն «յաղթերգութիւնները», զորս պատմեցինք իբրեւ նոր նիւթեր, վերը մատնանշուած ձեւով ու նպատակով տարաշխարհ փոխադրուած հայ զինուորներու «յաղթերգութիւններ» են անպայման: «Յաղթերգութիւններ», զորս կրնանք անուանել «ցանկապատէն» դուրս բուսած ծաղիկներ, բայց աղուո՛ր ծաղիկներ, հունտը հայկական, հողը օտար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՆՍ ՔՐԻՍԹԻԱՆ ԱՆՏԷՐՍԸՆ

●

Ապրիլ ամսուն սկիզբը, Տանըմարքայի մէջ մեծ շուքով պիտի տօնուի մեծանուն հէքեաթագիր Հանս Քրիսթիան Անտէրսընի ծննդեան 150ամեակը:

Անտէրսըն ծնած է 1805 Ապրիլ 2ին, Տանըմարքայի Օտէնս քաղաքին մէջ:

Այս հանճարեղ հէքեաթագիրը մէկն է աշխարհի ամէնէն շատ կարդացուած եւ ամէնէն շատ թարգմանուած գրագէտներէն: Միլիոնաւոր մանուկներ, Ամերիկաներէն մինչեւ Ճափոն, Շուէտէն Իտալիա, Գերմանիայէն Ռուսիա եւ մինչեւ հեռաւոր Հնդկաստան կ'արտասանեն անոր անունը իբրեւ իրենց հին բարեկամը, իբրեւ իրենց տղայական երազներու աշխարհին ընծայած չքնաղագեղ տեսիլներուն եւ պատրանքներուն «մեղսակիցը»:

Անտէրսընի կեանքն ալ, նման իր հէքեաթներուն, եղած է արտակարգ: Իր կեանքի ընթացքին պատահած վերիվայրումները նոյնքան հետաքրքրաշարժ են եւ հէքեաթունակ՝ որքան իր գործերը:

Անտէրսընի ընտանիքը չափազանց աղքատ է եղած: Աղքատ նիւթապէս բայց ոչ մտաւոր պաշարով: Հայր Անտէրսըն, պարզուկ հնակարկատ մը, դպրոց յաճախած չըլլալու իր դժբախտութեան մէջ կը մխիթարուէր շարունակ եւ անյագաբար կարդալով: Ինքնազարգացումի դժուարին ճամբուն վրայ հայր Անտէրսըն յաղթական կը հանդիսանայ եւ կը ծանօթանայ շատ մը գիտելիքներու եւ իր գիտցածները կը սկսի պատմել հետզհետէ իր զաւկին՝ Հանսին: Հօրը պատմած հրաշալի հէքեաթները կը սկսին բեղնաւորել մանուկ Անտէրսընի մտքին մէջ եւ տակաւ կը պատրաստուի ապագայ հէքեաթագիրը: Պատանին հետզհետէ կը յաջողի կառու-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Հաւանական էր, որ, գիտէին թէ ֆետայիները Այգեստանի մէջ կը գտնուէին, բայց չէին գիտեր որոշ կերպով թէ ուր կը գտնուին կամ որոնց տուներու մէջ պահուած են:

Նոյնքան զարմանալի էր, որ այդ դէպքի օրը խուզարկութիւն իսկ չկատարեցին:

Կ'երեւար, որ կ'ակնածէին հիւպատոսներէն: Եթէ յանկարծակի խուզարկութիւն լինէր եւ ռոռթկում յառաջ գար, այն ատեն «փոխանակ աշտարակը մաքրելու, մզկիթը կ'այրէին»: Այդ նկատումով էլ կը բաւականանային փողոցներու մէջ ուժեղ պահակներ դուրս բերելով եւ դրանով սարսափեցնելով ժողովուրդը:

Կը սպասէինք Ալեսին, որ գար եւ մեզ փամփուշտ ու ռումբ բերէր: Նա չեկաւ:

Կէսօրին ճաշ արինք: Նստած կը ծխէինք երբ յանկարծ մի կին մեր կեցած տանը դուռը զարկաւ: Մանուկ աղան դիտեց պատուհանից եւ տեսաւ, որ մի ծանօթ կին էր: Դուռը բացաւ: Կինը ներս եկաւ: Եկած էր Կոմսի կողմից եւ նամակ էր բերած:

Կարդացի նամակը եւ գլխուս մազերը սկսան տնկուիլ: Նա ինձ կը մեղադրէր, որ «անզգուշութիւն» եմ արել եւ պատճառ դարձել այդ «անախորժութեան»: Ուստի այդ բանին համար «պատասխանատուութեան» կ'ուզէր կանչել ինձ:

ԾԱՆՕԹ.— Ինձ եղած բերանացի եւ գրաւոր հարցումներուն գոհացում տալու համար, անհրաժեշտ կը համարիմ հետեւեալ յաւելուածական բացատրութիւնները տալու.—

Մշոյ Աշխարհի Արեւելեան մասում՝ դէպի Զուխուր գնացող ճանապարհի վրայ երեք նշանաւոր գիւղեր կան: Այդ գիւղերն են՝ Ալվառինչ, Խաս Գիւղ եւ Մկրագոմ: Այդ երեք գիւղերի քահանաներն եղած են մեր դարու Ղեւոնդ Երէցները:

Առաջինը՝ Տէր Պետրոս քահանայ՝ Ալվառինչ գիւղէն էր, որի կեղծ անունն էր «Մրրիկ»:

Երկրորդը՝ կտրիճ, յանդուգն Տէր Քեբոբը Խաս գիւղի քահանան էր: Իր կեղծ անունն էր «Փոթորիկ» իր անունը անմահացել էր արդէն Սասնոյ ապստամբութեան ժամանակ:

Երրորդ՝ Մկրագոմի քահանան՝ Տէր Մովսէս քահանայ Ստեփանեան, Ֆիլատելֆիայի հովիւն է: Նա է Շանթը, որ բաւական տեղ է գրաւել իմ Յուշերի մէջ:

Այո՛, այդ երեք հոգեւորականները սուր եւ հրացան վերցուցին խաչի ու բուրվառի հետ եւ նետուեցան ազատութեան կրկէսը:

Անմիջապէս նստայ եւ գրեցի պատահած դէպքի պարագաները: Եւ աւելցուցի թէ՝ «Այսուհետեւ եթէ Թուրք պահակները յարձակուին մեր խումբի վրայ, պէտք է սպասեմ, մինչեւ որ մեր պատասխանատու մարմնից իրաւունք ստանամ: Կ'ուզէ՞ք որ իմ ընկերները սպաննուէին կամ խումբը անձնատուր լինէր: Չէ, սիրելիս, ես անզգոյշ չեմ, ոչ էլ անտեղի կռուի սիրահար: Վերջերս տեսանք թէ՝ հետեւանքը ի՞նչ կը լինի: Ուստի, սիրելի Կոմս, այս գիշեր իսկ խումբովս պիտի հեռանամ քաղաքից: Երբ պէտք ունենաք, պատրաստ եմ գալու: Գիտեմ թէ՝ այսպիսի րոպէին քաղաքից դուրս ելլելը թէ վտանգաւոր է եւ թէ խումբի արժանիքին համար լաւ չէ: Բայց քո նամակը ինձ այնքան զայրացրել է, որ հակառակ այդ բոլորին, այս գիշեր իսկ դուրս պիտի ըլլեմ: Ուստի, երբ մութը պատէ, Այգեստան ուղարկէ պահանջած փամփուշտներս»:

Փամփուշտներն եկան, եւ ես այդ գիշեր դուրս ելայ Այգեստանից: Գնացի Ս. Գրիգոր վանքը:

Այդ վանքը կը գտնուէր Շուշանց գիւղի հիւսիս-արեւմտեան կողմը: Այդ գիշեր եւ հետեւեալ ցերեկը մնացի այդ տեղ:

Անմիջապէս Մուրատի եւ Անդրանիկի հետ յարաբերութեան մտայ: Պարզեցի թէ ինչո՞ւ Այգեստանից դուրս եկայ գիշեր ժամանակ:

Վանքի մէջ ապահով անցուցինք: Վանքը այնքան մօտ էր Այգեստանին, որ եթէ հրացանաձգութիւն լինէր այնտեղ, ձայները կը լսուէին վանքի մէջ: Արդէն եթէ բան մը պատահած ըլլար, տեղացիները լուր կուտային մեզ:

Վանքը շինուած էր Վարագի ստորոտը, գեղեցիկ բլուրի վրայ: Ունէր կռուի համար լաւ յարմարութիւններ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՏՈՄՍԵՐ

ՊՌԱ՛ՎՕ, ՇԻՏԱԿԸ

Քանի մը օր առաջ, այս սիւնակներուն մէջ լոյս տեսաւ չահեկան լուր մը, որ, կարծեմ, կրնայ կպցնել տալ բերանը այն մխմոսներուն, որոնք երբ նեղը մնան, կը սկսին ճառել պոլսահայերու «հոսհո – ս»ութեան մասին:

Այսօր, յամի Տեառն 1955, պոլսահա – յութիւնը ունի 24 վարժարան — Երկրոր – դականէն մինչեւ Մանկոց —եւ աւելի քան 250 ուսուցիչ – ուսուցչուհի:

Այս լուրին վրայ կրնայինք աւելցնել ուրիշ մը — Վոսփորի գեղածիծաղ ափե – րուն վրայ ունինք 42 եկեղեցի՝ իրենց ե – պիսկոպոսներով, վարդապետներով, Տէր – տէրներով եւ տիրացուներով:

Ո՞վ կը պահէ այդ դպրոցներն ու այս եկեղեցիները — «հոսհոս»... պոլսահա – յութիւնը: Ինչո՞վ կը պահէ — իր «տաս – նոց»ներով:

Պոլսահայ «հոս – հոս»ներուն թիւը եօ – թանասուն հազարէն աւելի չէ: Պոլսահայ «հոս – հոս»ները չեն վայելեր՝ մեր վա – յելած ազատութիւնները:

Խնդրեմ, ցոյց տուէք եօթանասուն հա – զարնոց ուրիշ գաղութ մը, Արեւմուտքի մէջ — որ պիտի ունենար 24 վարժարան, 250 ուսուցիչ եւ 42 եկեղեցի:

Գիտեմ թէ ինչ պատասխան պիտի տան «մխմոս»ները:

— Է՛ ճանըմ, հինգ հարիւր տարուան գաղութ է պոլսահայ գաղութ բաձդ... այդքա՞նն ալ չունենե – նար: Եղածն է որ կը շարունակեն, եղածն է որ կը պահեն: Մենք տակաւին, նոր ենք: Մեր բերանը կաթ կը հոտի ...Սպա – սէ հարիւր տարի եւս ու կը տեսնես թէ ինչ դպրոցներ, ինչ համալսարաններ պի – տի ունենանք:

Երբ գիւղը հեռուէն կը տեսնես, ալ ա – ռաջնորդի պէտք չունիս:

Ամերիկահայ գաղութը վաթսուն տա – րեկան է: Զեղչեցէք իր «մանկութեան» շրջանը 1890էն մինչեւ 1920: Կը մնայ ե – րեսուն տարի:

Երեսուն տարուան մէջ քանի՞ դպրոց բացուած է այս ափերուն վրայ ուր թա – ռած է քառորդ միլիոննոց գաղութ մը: Քանի՞ ուսուցիչ ունինք: Եւ քանի՞ աշա – կերտ:

Սիրտդ կտոր կտոր կ՚ըլլայ, երբ մատի – տը ձեռքդ կ՚առնես, սանկ, վեր վար հա – շիւ մը ընելու համար:

— Ջորս ու կէս դասարան — ոչ թէ դպ – րոց — որոնք բաց են շաբաթը մէկ ժամ: Եւ չորսուկէս մանչեր ու աղջիկներ, ո – րոնք առաջին դասին սորվածնին մինչեւ երկրորդ դասը մոռցած կ՚ըլլան:

Ամերիկահայաստանի մէջ, բառին ըն – կալեալ առումով, «դպրոց» չունինք:

Անցէք Ֆրանսա:

Եօթանասուն հազարնոց գաղութ մըն ալ այնտեղ: Քանի՞ դպրոց ու ծաղկոց ունի: Եղած – չեղածը, «էրած սրտի մխիթա – րանք» բան մը: Ուսուցչուհի մը, շաբաթը մէկ ժամ, իրարու քով կը բերէ ափ մը տղաք եւ այբուբեն կը սորվեցնէ անոնց: Ու եղաւ ... դպրոց:

Երեւոյթը շատ աւելի մխիթարական է, անշուշտ, Լիբանանի, Սուրիոյ, Եգիպտո – սի կամ Իրանի մէջ: Ու թափուած ջանքը՝ ծախերու արժանի:

Պոլիսը, երէկ ալ մշակոյթի փառարան էր, այսօր ալ — թէեւ շատ բան կորսըն – ցուցած է իր տարողութենէն: Պոլսահայ «հոս հոս»ին տղան հայերէն կը սորվի: Արեւմտեան երկիրներու ոչ հոս հոսներուն զաւակնե՞րը ինչ կը սորվին:

Պոլսահայ «հոս հոս»ը երէկ, լեզու մը – չակեց: Այսօր ալ կը հետեւի հիներուն ճամբուն, թէեւ մատի վրայ կը համրուին իր «շնորհալի»ները:

Եթէ մէկ կողմ դնենք Արտասահմանի մեր «շնորհալի»ները, մնացածով պարծե – նալու իրաւունք ունի՞նք: Մանաւանդ մեր մշակած «հայերէն»ով:

Պատասխանը թող տան «հոս հոս»ներուն վրայ խնդացող մխմոսները: Մինչեւ պա – տասխանը գայ, սակայն, մենք կը ծա – փահարենք պոլսահայ գաղութը, որ իր տասնոցներով՝ 24 վարժարան, 42 եկե – ղեցի եւ մէկ հիւանդանոց մը կը պահէ:

Պռավօ, շիտակը:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ցանել իր հէքեաթի եւ երազի տխեղերքը:

Տասնըչորս տարեկանին՝ Անտէրսըն կը մեկնի դէպի Քոփենհակ, գրպանը ունե – նալով չնչին գումար մը, այլ սակայն հոգւոյն մէջ զօրաւոր խոյանք մը դէպի լոյսը:

Քոփենհակի մէջ ժամանակ մը կը մտա – ծէ հետեւիլ պարի արուեստին, կը գիմէ արքայական օփերան: Սակայն օփերային պարի վերակացուն անոր արտակարգ ու երեւակայական շարժուձեւերէն սարսա – փած՝ կը վռնտէ զինքը:

Տասնըհինգ տարի ետք, Անտէրսըն ար – դէն ծանօթ է իբրեւ բանաստեղծ եւ կը ձեռնարկէ պտոյտի մը դէպի Եւրոպա: 1833ին առաջին անգամ կուգայ Փարիզ:

Լոյս – քաղաքին մէջ կ՚այցելէ Վերսայ – լի պալատը ուր կը փնտռէ հետքերը Մա – րի Անթուանէթի եւ մանաւանդ Նափոլէոն Պոնափարթի: Այդ առթիւ կը գրէ.— «Պէտք է որ մատներս հպին այն պատ – ուանդանին որու վրայ դրած է իր ոտքե – րը: Պէտք է շօշափեմ այն բարձը որուն վրայ իր գլուխը դրած ու հանգչած է մանկութեանս հերոսը»:

Ուրիշ անգամներ ալ յաջորդաբար այ – ցելած է Փարիզ եւ այդ այցելութիւններու ընթացքին ծանօթութիւններ հաստատած է գերասանուհի Ռաշէլի, Ալէքսանդր Տիւմայի, Պալզաքի, Լամարթինի եւ ու – րիշներու հետ:

1867ին Փարիզի Համաշխարհային ցու – ցահանդէսէն կը վերադառնայ մեծ հա – ւատքով: Անտէրսըն, այս երազային բա – նաստեղծը, հէքեաթներու իշխանը, Ժիւլ Վեռնի նման կը հաւատար գիտութեան ա – պագայ բարիքներուն, եւ նոյնիսկ գուշա – կութիւններ ունի օդանաւի մասին:

Իր կեանքի վերջին շրջանին մեծ բարե – կամութեամբ մը կը կապուի Տանըմար – քացի գիտուն Օրսթէթի հետ եւ այդ բա – րեկամութիւնը իր մէջ վերջնապէս կ՚ար – մատացնէ այն համոզումը թէ՝ «գիտու – թիւնը քոյրն է բանաստեղծութեան եւ պէտք է որ գործէ մարդոց ազատագրման համար»:

Անտէրսընէն բազմաթիւ պատմութիւն – ներ թարգմանուած են հայերէնի, թեր – թերու մէջ կամ գրքոյկի ձեւով:

Անտէրսըն կիներուն կողմէ նկատուած էր իբրեւ «մեծ մանուկ» մը որուն կարելի էր ամէն բան վստահիլ: Եւ ճիշդ այդ բա – նին համար ալ իր մրողջ կեանքի ըն – թացքին դժբախտ է եղած սիրոյ մէջ:

Եւ երբ հէքեաթներու իշխանը կը մեռնի 1875ին, ծանրաբեռնուած փառքով եւ պսակով, մարդկային կեանքին մէջ դը – րախտային բարիքներու բոլոր տեսակնե – րով, իրեն մէկ բան միայն կը պակսէր.— ՍԷՐԸ:

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԿՐԱԿԸ

Անթեղուած կրակը մատներովս ուզեցի
խառնել. մատներս այրեցան.
Բայց երբ ցաւէն ես ճչացի, ոտնաձայնն
Առի մէկուն՝ որ հետեւած էր ինծի:

Տղան էր ան մանկութենէս վերածնած,
Քաղցրը ոգին հայրենի՝
Որ բոցավառ ջերմութիւնով արիւնի
Կը թափանցէր հոգիիս մէջ լուսարբած:

Ան իմ աչքերս բացաւ. տեսայ տունին մէջ
Ինչ որ կը մնար անկորուստ.
Չէի գիտեր որ դեռ երազն էր հարուստ,

Եւ այս կրակին մեծ խորհուրդովն էր՝
անշէջ...
Ձայն մատներովըս խառնեցի ընդ երկար,
Երբ որ տղան խօլ բերկրանքով կը ճչար:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԻԿԻՍ

Երբ դուրս էի գալիս տնից,
Ասում էիր ամէն անգամ. —
«Զգո՛յշ մնա փորձանքներից
Բակից հեռու տեղ չգնաս:
Թէ չէ ոտքդ փուշ կը մտնի,
Վարար անձրեւ կգայ յանկարծ,
Ո՞վ իմանայ քնես գետնին ...»:
Օ՛ մայրական սէր ու կասկած:
Չէիր թողնում բարձրանամ ծառ
Կամ լողանամ խոր ջրի մէջ,
Մենակ մտնեմ մթին անտառ
Գնամ հեռո՛ւ սարերը մեր:
Հիմա, մայրի՛կ, նայում եմ քեզ,
Ջիւնանման քո մազերին,
Անհանգիստ եմ դառնում այնպէս,
Ասա՛, մայրիկ իմ սիրելի.
Երբ աղբիւրից ջուր ես բերում,
Չե՞ս յոգնում դու ճանապարհին,
Երբ ասեղով կար ես անում,
Քուն չի՞ իջնում քո աչքերին ...
Երբ դու տնից դուրս ես գնում,
Կասկածներ եմ անցնում մէկ – մէկ,
Ա՜խ, այնպէս եմ ես ցանկանում,
Ջահել լինես առաջուայ պէս:

ՍՈՒՐԷՆ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԵՍԹԱՓՈՅԻՆ անդամնե – րէն Շորէր դատապարտուեցաւ ցկեանս թիապարտութեան, միւսները՝ 20, 15, 12, 10 եւ ութ տարի բանտարկութեան: Վերջին երկուքը իրենց պատիժը լրացու – ցած ըլլալով պիտի արձակուին:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՊԱՆՏՈՒԼԱ»Ն

*

Գնդապետ Ճ. Հ. Ուիլեըմս, որ իր կեանքին քսանըհինգ տարիները անցուցած է Բիրմանիա, անտառներու շահա – գործման մեծ ընկերութեան մը գործին մէջ, գրի կ՚առնէ ներկայիս իր յուշերը Անգլիոյ մէջ: Ան կը պատմէ թէ հոն գը – տած է երջանկութիւնը, ոչ թէ ինքզինք անջատելով իր շրջապատէն, այլ յարմա – րելով միջավայրին եւ բնութեան հետ: Մանաւոր ձիրք մը ունի հաղորդակցելու բնութեան հետ, ոչ թէ կորսուելով հոն համաստուածեաններու պէս, այլ հոն գտ – նելով իր իսկական տեղը: Իր «Պանտուլ – լա»ն չահեկան պատմուածք մըն է: Աւելի շատ կենսագրութիւնն է փիղի մը, որ ծը – նած է 1897 Նոյեմբերին գերութեան մէջ: Հեղինակը կ՚ենթադրէ թէ այս փիղը գա – ւակն է եղէգնուտի մէջ ապրող մէկ մեծ մենակեաց փիղի մը, որովհետեւ ան ամ – բողջ Բիրմանիոյ ամէնէն գեղեցիկ նմոյշ – ներէն մէկն է, ամէնէն շահեկանը եւ հիա – նալին, որու հետ յաճախ գործ կ՚ունե – նար: Ապա կը նկարագրէ երիտասարդ փղապան Փօ Թօքը որ չափազանց կը սիրէ եւ կը դաստիարակէ կենդանին բոլորովին նոր մեթոտով մը, որ յետագային գոր – ծադրուեցաւ ճամբարներու մեծ մասին մէջ: Կը նկարագրէ անոր արտակարգ շա – հատակութիւնները, մանաւանդ երբ անգլիական զօրքը կը նահանջէր Բիրմա – նիայէն, վերջին պատերազմի ընթացքին:

Գնդապետ Ուիլեըմս գեղեցկօրէն կը պատմէ թէ ինչպէս սիրային ամէնէն մեծ ոճիրը գործադրուեցաւ կենդանիի մը վը – րայ, որովհետեւ Փօ Թօք չկրնալով հան – դուրժել բաժանումը իր սիրելի փիղէն, կուտայ անոր մահացու հարուածը: Չէ՞ որ հսկած էր անոր վրայ քառասուն եւ հինգ տարիներ: Ան նախընտրեց իր իսկ ձեռքով սպաննել, քանի որ ամէն կերպով դատապարտուած էր կորսնցնելու զայն:

*

ԺԻՒԼ ՎԵՌՆԻ ՀԱՅ ՄՐՑԱԿԻՑԸ

Ժիւլ Վեռն մրցակից մը ունի Հայաս – տանի մէջ — Պ. Աշոտ Շայբոն, հեղինակ գիտա – առասպելական վէպի մը «Ծիա – ծան գիշերուան մէջ» խորագրով: Վէպը նկարագրութիւնն է «Հոկտեմբեր» քաղա – քին, շինուած սովետական Հիւսիսային ովկիանոսին վրայ: Հոն՝ յաւիտենական գարուն է շնորհիւ հիւլէական ուժին օգ – տագործման: Ականաւոր խորհրդային գի – տուն մը հոն շինած է տարօրինակ սուզա – նաւ մը որ կրնայ նոյնքան դիւրութեամբ թռչիլ օդին մէջ եւ նաւարկել ովկիանոսին խորութեանց մէջ: Շայբոն կը պատմէ իր գրքին մէջ թէ ինչպէս «մարդկութեան թշնամիները» օժանդակ ունենալով հա – մաշխարհային յետաշրջումը, այսինքն անգլեւամերիկեան խմբակը, կը փորձեն օդը հանել սուզանաւը ինչպէս եւ քաղաքը ամբողջութեամբ, սակայն խորհրդային գիտունը՝ Դելիակին գիւտը կ՚ընէ այնպի – սի ճառագայթներու, որոնք բոլորովին անվնաս կը դարձնեն «յետադէմ մարդ – կութեան» գիւտը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Բ.

Ցետոյ կ՚անցնէին իրենց աղախիննե – րուն, շնորհքով աղախին գտնելու դժուա – րութիւններուն, գրասենեակի պաշտօնեայ աղջկան բամբասանքներուն, իրենք ալ տիկ – նոջ տուած պատասխաններուն: Ինծի կը թուի թէ թերթ բնաւ չէին կարդար, ոչ ալ կը հետաքրքրուէին աշխարհին վրայ անցած դարձածով: Ճամբորդել չեն սի – րեր. ամէն ինչ այնքան տարբեր էր Անգ – լիոյ մէջ: Միջերկրականեան ծովեզերքը շատ լաւ էր անշուշտ, որովհետեւ այնտեղ բարեկամուհիները կրնային իրարու հան – դիպիլ:

Մտիկ կ՚ընէի եւ դժուարաւ ինքզինքս կը զսպէի: Այս կիներէն շատերը հարուստ էին: Ամբողջ գեղեցիկ աշխարհը իրենց տրամադրութեան ներքեւ էր եւ իրենք հանդարտօրէն նստած խօսել ու պատառ Լոնտոնի մէջ՝ կը շաղակրատէին կաթ – նավաճառներուն եւ ծառաներուն մասին: Անոնք պարզապէս տխմարներ էին:

Իմ գործերս ուզածիս պէս արագ չըն – թացան: Տունն ու կարասիները ծախուած էին, բայց գոյացած դրամը հազիւ բաւեց մեր պարտքերը վճարելու: Ու տակաւին աշխատանք մըն ալ չունէի: Ճիշդն ըսելով չէի ալ ուզեր: Այլ հաստատ համոզումը ունէի որ, եթէ արկածախնդրութեան մը եռեւէն իյնայի, արկածախնդրութիւնը գիս պիտի դիմաւորէր կէս ճամբուն վրայ իսկ: Իմ սկզբունքս սա է թէ՝ ոեւէ մէկը կրնայ իր փափաքածին տիրանալ միշտ:

Սկզբունքիս ճշդութիւնը գործնապէս հաստատուեցաւ:

Ցանուարի սկիզբն էր, աւելի ճիշդը Ցանուար ութին: Կը վերադառնայի տիկ – նոջ մը հետ ունեցած անյաջող տեսակցու – թենէ մը: Ըսած էր թէ քարտուղարուհիի մը պէտքը ունի, մինչդեռ իրականին մէջ իր ուզածն էր հուժկու, զօրաւոր գործա – ւորուհի մը, որ օրական պիտի աշխատէր տասներկու ժամ, տարեկան 25 ոսկի վը – ճարումով: Փոխադարձաբար իրարու փո – խանակած անքաղաքավարի խօսքերէն վերջ, իրմէ բաժնուած՝ Խճանէր պողոտա – յէն անցնելով Հայտ Փարքի մէջէն կը յա – ռաջանայի Սէյնթ Ճօրճս հիւանդանոցի ուղղութեամբ: Այդտեղ մտայ Հայտ Փարք Գօրնըրի փապուղիին կայարանը եւ կլուչէսթըր պողոտան երթալու համար տոմսակ մը գնեցի:

Մեթրոյին առջեւ հասնելէն վերջ, քա – լեցի մինչեւ ծայրը: Հետաքրքրութեանս գոհացում տալու համար թէ իսկապէս կա՞ր բացուածք մը երկու փապուղինե – րուն միջեւ, ճիշդ կայարանին եռեւը՝ Տաուն փողոցի ուղղութեամբ: Եւ փոք – րիկ աղջկան մը նման ուրախացայ, երբ տեսայ որ ճիշդ էր:

Կայարանին մայթին վրայ շատ մարդ չկար: Ամէնէն ծայրը կեցած էր միայն մարդ մը եւ ես: Մարդուն քովէն անցած պահուս գէշ հոտ մը առի: Եթէ կայ հոտ մը ուրկէ բնաւ չեմ ախորժած՝ ան ալ գե – ղասպան դեղին հոտն է (նաֆթալին): Այս մարդուն ծանր վերարկուէն անտա – նելիօրէն կը տարածուէր այդ հոտը: Եւ սակայն շատեր իրենց վերարկուները կը հագնին Ցանուարէն առաջ, եւ բնականա – բար մինչեւ այդ ժամանակը պէտք էր հո – տը անցած ըլլար: Մարդը քիչ մը հեռուն էր, կեցած՝ փապուղիին ճիշդ եզերքը: Մտածումներու մէջ կորսուած կը թուէր, եւ ես կրնայի զինքը դիտել առանց անքա – ղաքավար թուելու: Պզտիկ, նիհար մարդ մըն էր, թխագոյն դէմքով եւ փայլուն կապոյտ աչքերով, ունէր սեւ փոքրիկ մօ – րուք մը:

Կ՚երեւայ թէ արտասահմանէն դեռ նոր կուգայ, ըսի, ես ինծի: Այդ պատճառով է որ վերարկուէն նաւթալին կը հոտի: Հնդկաստանէն եկած ըլլալու է: Սպայ չէ կրնար ըլլալ, այլապէս մօրուք պիտի չունենար: Թերեւս թէյ մշակող մըն է:

Այդ վայրկեանին մարդը դարձաւ, կարծէք իր ուղղութիւնը համաչափելու համար մեթրոյին մայթին հետ: Ինծի նայեցաւ, յետոյ աչքերը յառեցան ետե – ւիս՝ բանի մը վրայ, եւ երեսին գոյնը փոխուեցաւ: Սարսափահար եղած էր, ուղղակի զարհուրած: Դէպի ետ քայլ մը առաւ, կարծէք վտանգէ մը խուսափելու համար, մոռնալով որ կեցած էր մայթին ճիշդ եզերքը, հաւասարակշռութիւնը կորսնցուց եւ ինկաւ վար, գիծերուն վը – րայ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

սա որոշած են նոր յայտարարութիւն մը հրատարակել Աւստրիոյ մասին, նկատելով որ այդ երկրին վարչապետը Մոսկուա հրաւիրուած է եւ պիտի երթայ Ապրիլ 11ին: Երեք պետութիւնները այդ յայտարարութեամբ պիտի պարզեն իրենց վերջնական տեսակէտները Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին: Մոսկուա երեք պայմաններ դրած է, դաշնագիրը ստորագրելու համար: Կը պահանջէ երաշխիք, որպէսզի Աւստրիան Գերմանիոյ չկցուի, կամ զինակցութիւն չկնքէ որեւէ պետութեան հետ եւ խարիսխներ չորամադրէ օտար պետութեանց: Արեւմտեան երեք դաշնակիցները որոշած են թոյլ չտալ որ Խ. Միութիւնը նոր ոտնձգութիւններ կատարէ Աւստրիոյ անկախութեան դէմ:

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդային իշխանութիւնը սկսած է գործադրել ճամբու տուրքի նոր սակագինը, որ նախորդին տասնապատիկն է եւ աւելի: Կը վախցուի որ նորէն պաշարման ենթարկուի Պերլինի արեւմտեան շրջանը, ինչպէս եղաւ 1948 – 49ին: Ցարդ բեռնակառք մը ուտեստ կամ ուրիշ ապրանքներ կը փոխադրէր արեւմտեան Պերլին վճարելով միայն քսան մարք (1640 ֆրանք), իբրեւ անցատուրք: Այժմ տասնապատիկը պիտի վճարէ: Բացորոշ է որ բոլշեւիկները կ'ուզեն ճնշում բանեցնել, դժուարացնելով Պերլինի պարենաւորումը, ինչպէս եւ առեւտուրը: Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետութիւնը առ այժմ իր վրայ առած է յաւելեալ տուրքը, ապահովելու համար 2ուկէս միլիոն բնակիչներու պարենաւորումը:

Արեւմտեան դաշնակիցները ուժգին բողոքագիր մը ուղղեցին խորհրդային հրամանատարին, պահանջելով անյապաղ ջնջել նոր տուրքը: Մարզպանները երեք նոյնիմաստ նամակներով դիտել կուտան թէ նոր յաւելումը կը հակասէ 1949ին կնքուած համաձայնութեան:

Արեւմտեան դաշնակիցներու բողոքագրին հրատարակութենէն առաջ, բոլշեւիկները, կ'ազդարարէին որ «չխառնուին իրենց ներքին գործերուն»: Իրենց պաշտօնաթերթը կ'ըսէր թէ «գերմանական ճամբաներու վերաբերեալ խնդիրները գերմանական հարց են»:

Մ. Նահանգները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին: Այս առթիւ զեկոյց մըն ալ հրատարակեցին: Տուրքին տասնապատկումը կը համարուի շատ ծանր վտանգ մը Պերլինի տնտեսական կեանքին համար, վասնզի կրնայ տեղի տալ մթերքի նուազման եւ գործազրկութեան: Միեւնոյն ատեն կը խանգարէ ճարտարարուեստական գործունէութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահը, Քամիլ Շամուն, Անգարա հասաւ առջի օր: Թրքական կառավարութիւնը շքեղ ընդունելութիւն մը սարքած էր ի պատիւ իր հիւրին:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պէն Կիւրիոն, ճառ մը խօսելով, զինուորական դէպքի մը տասնամեակին առթիւ, հետեւեալ ազդարարութիւնն ուղղեց.— «Մեր հարաւի եւ արեւելքի թշնամիները (Եգիպտոս եւ Յորդանան) պէտք է գիտնան թէ իրենց վատ դիտումները Իսրայէլի հողային ամբողջութեան դէմ պիտի հանդիպին հրէական ուժին, որ կրնայ մշակել անապատները եւ խաղաղութեամբ ապրիլ իր դրացիներուն հետ, կամ, ի հարկին, խորտակել ոեւէ նախայարձակ, ինչպէս եղաւ 1948ին Նեճիպի մէջ եւ մէկ ամիս առաջ ալ՝ Կազայի մէջ»: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 30.000 հանդիսատեսներ կը մասնակցէին այս առթիւ կազմուած թափօրին:

ՍՈՒՐԻՈՅ դէմ ուղղուած թրքական բողոքագիրներուն առթիւ, Ազգաժողովին սուրիական պատուիրակը, Սալահ Թարազի յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը թշնամական դիտումներ չունի Թուրքիոյ հանդէպ եւ թէ իր երկրին ապահովութիւնը վտանգուած է միայն Իսրայէլի գոյութեամբ»:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ վերջին հաշուեկշիռը 28 միլիառ Ֆր.ի բաց մը կը ցուցնէ: Ձերբակալուեցաւ կազմակերպութեան վարչական տնօրէններէն Ժան Շաթըլէն, այն ամբաստանութեամբ թէ դրամներ դուրս հանած է: Ուրիշ տնօրէն մըն ալ անձնասպան եղաւ քանի մը օր առաջ, ինչպէս գրած էինք:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի Քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՁԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ»

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ: Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխատ ԳԱՐԵԳԻՆԻ: Ձոխ պիւֆէ ժողովրդական գիններով

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն:

Այս կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին, նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4.30ին:

ԼԻՈՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի նաեւ իւղագինի իր մասնակցութիւնը բերելու համար անցնիլ խորհրդարան ու արձանագրուիլ մասնաւոր տոմարին մէջ նուէրի գումարով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4.30:

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Յիշատակ Տասն Կուսանաց ժամը 4.30ին:

(Շար.)

***

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Աւագ Երեքշաբթի երեկոյին Յիշատակ 10 Կուսանաց ժամը 5ին:

***

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն

3 Ապրիլ.— Կիրակի Ծաղկազարդ, ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, Անդաստան, ուռօրհնէք: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ: Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք:

(Շար.)

ԶԱՏԻԿԻ ԱՌԹԻՒ

Յառաջի բարեկամ տիկին մը այս անգամ ալ հազարական ֆրանք կը նուիրէ Զատկի առթիւ.— «Յառաջ»ի, Կապոյտ Խաչին, Կ. Խաչին, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան, Անթիլյի ծերանոցին, Աթէնքի Զաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներուն (ճաշագին), դերասան Ա. Գմբէթեանի, «Յառաջ»ի Գրաշարներուն, Փարիզի Աղքատախնամին եւ Դըպրոցասէրի վարժարանին: Համագումար տասը հազար ֆրանք:

Ստանալ Յառաջի վարչութենէն:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ Կրթ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է իր դըպրոցներու համար.—

Պ. Գրիգոր Կօրկանեան 30.000 ֆրանք: Պ. Պ. Լեւոն Մուրատեան տասը հազար, Վահրամ Պարկիրճեան տասը հազար, Արմենակ Համբարձումեան տասը հազար, Տիկին Աղնիւ Քիւրքճեան 5 հազարֆրանք: Դարձեալ Պ. Գրիգոր Կօրկանեան նուիրած է 30.000 ֆր. եկեղեցւոյ պայծառացման համար:

Պ. Նիկողոս Արզումանօֆ եկեղեցւոյ խորհրդարանին նուիրած է Խրիմեան Հայրիկին արժէքաւոր պղնձեայ կիսադրին:

(ԿՆԻՔ)

Հ. Կ. ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին.— Պ. Պ. Գրիգոր Գորկանեան տասը հազար ֆր, Գրիգոր Խօզպէկեան 2.500, Սարգիս Շագուկեան հազար ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Մարմարեանի կողմէ) Թալինի շրջանէն (Հայաստան) Քոչպոյեան Զօրօ: Տեղեկացնել Սաղաթէլեանի, 11 Ռիւ Ժօզէֆ Տիւմէթըը, Փարիզ 18:

*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Զմշկածակցի Վահէ Սիմոնեան, ժառանգական խնդրի մը առթիւ, իր հասցէն գիտցողներէն կը խընդրուի տեղեկացնել Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ դիւանատունը:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

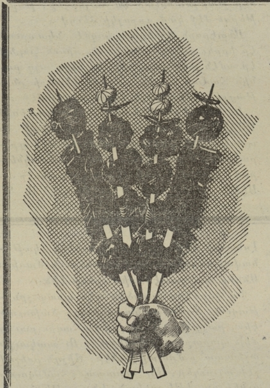
Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20.45ին

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ԱՊՐԻԼ

MARDI 5 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7640 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3051

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԵՍ ԻՄ ԱՆՈՒՇ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»

Հայաստանի Պետական Հրատարակչութիւնը (Հայպետհրատ) անցեալ տարի կը հրատարակէր ստուար հատոր մը, Եղիշէ Չարենցի «Ընտիր Երկեր»ը : (617 մեծադիր էջ) :

Ինչպէս Երեւանի վերջին հրատարակութիւնները, այս գիրքն ալ ունի խնամեալ տպագրութիւն, ընտիր թուղթով :

Յառաջաբանին մէջ, որ կը կրէ «Եղիշէ Չարենցի պոէզիան» խորագիրը, գրքին երկու խմբագիրները, Էդ. Թոփչեան եւ Հ. Սալախեան, աւելի շատ կը ծանրանան Չարենցի «ռեւոլուցիոն» ուղղութեան վրայ :

Երկուքն ալ ամէն բանէ առաջ կը ճգնին ապացուցանել թէ Չարենց Թունդ բոլշեւիկ բանաստեղծ մըն է, «սովետական բազմազգ գրականութեան խոշորագոյն վարպետներից մէկը, որն իր հզօր տաղանդը նուիրեց նոր՝ սոցիալիստական ռէալիզմի պոէզիայի, ռեւոլուցիոն պայքարի ու ստեղծագործ աշխատանքի պոէզիայի կերտմանը» :

Ոչ մէկ գրական խօսք՝ իր միւս, աւելի հարազատ ստեղծագործութեանց մասին :

Ընդհակառակն, բուռն սլաքներ մանաւորապէս «Գիրք Ճանապարհի»ին մասին, որ հրատարակուեցաւ 1923ին եւ անմիջապէս հաւաքուեցաւ հրապարակէն, իբրեւ ուղիղ գիծէն շեղած արտադրութիւն :

Այժմ ազատ կը խօսին այդ գրքի մասին ալ, կէս–բերան գովեստին խառնելով հետեւեալ դիտողութիւնները :

— « Սակայն «Գիրք Ճանապարհի» հատորում Չարենցը ունեցել է գաղափարական վրիպումներ եւ մոլորութիւններ, մանաւանդ պատմութեան հարցերը մեկնաբանելիս : Դրա պատճառն ըստ էութեան այն էր որ բանաստեղծը երբեմն ենթարկւում էր պատմական ադատաւոր կոնցեպցիաների ազդեցութեանը » :

Երկու հեղինակները ուրիշ բացասական գիծեր ալ մատնանշելով, այդ ժողովածուին մէջ գնահատելի կը գտնեն այն մասերը ուր «առանձնակի ուժով երգում է մեր պանծալի իրականութիւնը » :

Կը թուի թէ երկուքն ալ տեղեկութիւն չունին Չարենցի այնքան պերճախօս « Պատգամ»էն :

Կենսագրական տեղեկութիւններու կարգին, դարձեալ ոչ մէկ խօսք՝ տարաբախտ բանաստեղծին մահուան պարագաներուն մասին :

Ահա ինչ որ ըսուած է Յառաջաբանին մէջ .

— « Եղիշէ Չարենցի վաղաժամ մահը 1937 թ. Նոյեմբերին մեծ կորուստ էր ամբողջ սովետական գրականութեան համար, որի ակտիվ գործիչներից մէկն էր ականաւոր հայ բանաստեղծը » :

Անաստաս Միկոյեանի մէկ ճառին վրայ, լեզուները բացուեցան եւ սեւ ցանկը անցած, եղերական պարագաներու մէջ մահացած բանաստեղծին պատիւը վերահաստատուեցաւ, 17 տարի ետքը :

Տակաւին քանի՞ տարի պէտք է սպասել, որպէսզի բարեհաճին սպանութեան պարագաներն ալ պարզել :

Իբրեւ ուղղափառ կուսակցականներ, երկու հեղինակները վախցած են գոնէ կողմնակի արձանագրել թէ Դաշնակցական հեղինակ մը, Նիկոլ Աղբալեանն էր որ առաջին անգամ երեւան հանեց Եղիշէ Չարենցը :

Կրնայի՞ն խոստովանիլ այդ պարագան, երբ նուիրական պարտականութիւն սեպեր են տող ընդ մէջ կրկնել տարիներէ ի վեր գոց եղած բառեր եւ բացատրութիւններ՝ «Ջարդարար Դաշնակների», «Դաշնակցական բանդիտների» եւն. մասին :

Հրա՛շք .— Հատորին մէջ տեղ գտած է Չարենցի սքանչելի տաղը, — «Ես իմ անուշ Հայաստանի արեւահամ բառն եմ սիրում » :

Դեռ կը խօսինք : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.— ԲԱՆԱԿՑԻԼ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԵՏ

*

ՖՐԱՆՍԱ ԵՐԿՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵՑ

Հիմա որ Ֆրանսա վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, ձեռնարկներ կը փորձուին, ճամբան հարթելու եւ Խ. Միութեան հետ բանակցելու համար :

Արտաքին նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ շաբաթ օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ Արեւմուտքի համար այժմ հիմնական խնդիրն է բանակցիլ Արեւելքի հետ » : Այս առթիւ ըսաւ .

— *օի՛ր ազգային կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով Մեծն Բրիտանիա յանձն առած է ցամաքային Եւրոպայի մէջ պահել կարեւոր ուժեր, իսկ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը անգամ մը եւս հաստատեց թէ յանձն առած է զօրագունդեր պահել Եւրոպայի մէջ : Ասոնք շօշափելի երաշխիքներ են զորս Ֆրանսական կառավարութիւնը կը ջանար ստանալ, 1919էն ի վեր, սակայն ի զուր : Ազատ ազգերու այս միութեան մէջ կը մտնէ Գերմանիան Փարիզի համաձայնութիւններով, միութիւն մը որ ներշնչուած է միայն հաւաքական ապահովութեան մեծ իտէալէն : Այժմ հիմնական խնդիրն է բանակցիլ Արեւելքի հետ : Բանակցիլ՝ հաւատքով, յանդգնութեամբ, բայց առանց պարտուելու վտանգին : Քարոզչական նպատակներու ծառայելու համար չէ որ ժողով մը պիտի գումարենք, այլ դրական արդիւնքի մը հասնելու համար : Արդէն իսկ խօսակցութիւններ կը կատարուին դաշնակիցներուն հետ, այս տրամադրութեամբ : Այս ամսու պիտի խօսինք Ծայր. Արեւելքի մասին : Արդէն սկսած ենք գործել Աւստրիոյ համար : Գերմանական հարցը հիմնովին պիտի քննուի մօտերս, որպէսզի հիմք մը գտնենք հաստատուն բանակցութիւն մը կատարելու համար Արեւելքի հետ » :*

Ուրեմն, Ֆրանսա երկու ձեռնարկներ կը փորձէ, միեւնոյն մտահոգութեամբ : Երկրորդն է աւելի սերտ գործակցութեան Մ. Նահանգներուն հետ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ջանք պիտի չխնայուի այս ուղղութեամբ : Եթէ համաձայնութեան մը յանգին, Ֆրանսա աւելի լայն շունչ մը պիտի առնէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման հանդէպ : Իսկ եթէ ձախողին, պիտի մխիթարուին այն գիտակցութեամբ թէ ամէն բան փորձեցին :

Մ. Նահանգներուն ուղղուած կոչը տեղի ունեցաւ եւրոպական ճակատի սպարապետութեան հաստատման Դ. տարեդարձին առթիւ, Փարիզի շրջակաները : Իսկ Խ. Միութեան տրամադրութիւնները շօշափելու նպատակ ունէր Ֆրանսայի վարչապետին յայտարարութիւնը՝ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթին :

Փարիզի մէջ կատարուած հանդիսութեան առթիւ ճառ մը խօսեցաւ նախարար Կասթոն Փալեւսկի, յիշեցնելով թէ հաւաքական ապահովութիւնը կախում ունի ազգային քաղաքականութեանց եւ սպառազինութեանց համերաշխութենէն : « Մենք մեր ազգային յոյսերը կը դնենք Հիւս. Ատլանտեանի կազմակերպութեան զօրացման վրայ : Մենք կ'ուզենք որ այդ կազմակերպութիւնը աւելի զօրաւոր ըլլայ իբրեւ հասարակութիւն մը ազատ ազգերու որոնք միացած են յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան » :

Պ. Փալեւսկի, որ նախապէս ընդհ. վարիչն էր զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան, գգուշաւոր լեզու մը կը գործածէր եւ լրիւ չպարզեց իր միտքը, բայց իրագեկներ գիտել կու տան թէ Ֆրանսա կ'ուզէ որ աւելի յաճախ եւ սերտ խորհրդակցութիւններ կատարել Մ. Նահանգներուն հետ՝ հիմնական խնդիրներու մասին եւ աւելի լայն աջակցութիւն վայելել Հիւս. Ափրիկէի ըմբոստութեանց առթիւ, ինչպէս եւ Հնդկաչինի մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

•

ՁԱՅՆ ՄԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԷՆ

Հնդկահայ գաղութը եռամսեայ պարբերական մը ունի, «Նոր Ազդարար», որ կը հրատարակուի Կալկաթայի մէջ :

Դեռ նոր ստացայ վերջին թիւը, 1954 Ապրիլ – Դեկտեմբեր :

Կարգ մը պատմական յօդուածներու հետ, հանդէսը կը պարունակէ լուրեր : Նաեւ բազմաթիւ պատկերներ, որոնց կարգին փեսացուի լուսանկար մը՝ Շ. Նարդունիէն, Պարսկաստան այցելութեան առթիւ :

Տեղական լուրերուն մէջ ուշագրաւ է թղթակցութիւն մը՝ Սինկափուրէն :

Անցեալ տարի ապրիլ 30ին Սինկափուր կ'այցելէ հոգեւոր հովիւ մը, Արխատակէս քահանայ Միրզայեան եւ 30 օր հիւր կը մնայ «եկեղեցու կառավարիչ Պ. Արշակ Գալստանեանի տանը » :

Մայիս 8ին թէյասեղան մը կը սարքեն ի պատիւ քահանային : Այս առթիւ հիւրընկալը ճառ մը խօսելով կը պատմէ .—

«Վերջապէս, 16 երկար տարիներէ ետք, Սինկափուրի հայ համայնքը կ'արժանանայ հայ քահանայի տեսութեան :

— « *Աշխարհաւեր պատերազմի հետեւանքով քայքայուեց մեր դրութիւնը : Անարգ Ճշնամին կողոպտեց ու թալանեց մեր ստացուածքը, մեր հարստութիւնը : Մեզանից շատեր թողնելով իրենց տուն ու տեղը, փախուստ տուին ուրիշ երկիրներ ապաստան գտնելու համար, ոմանք ձերբակալուելով կեամպ (քէմփ) նետուեցան եւ երեք տարի ճապոնական վայրագութիւններին դիմադրելով՝ գոհութիւն Աստուծոյ, կարողացան իրենց կեանքն ազատել : Թէ այդ ահաւոր օրերին եւ թէ՛ նրանից յետոյ ոչ ոք հետաքրքրուեց մեզանով : Նոր – Ջուղայի Իրանա – Հնդկաստանի Թեմական Խորհուրդը բոլորովին աչքաթող արեց մեզ եւ 16 տարիների ընթացքին չհետաքրքրուեց մեզանով եւ մեր եկեղեցիով » :*

Այս տառապանքներէն եւ լքումէն ետք, լոյս կ'իջնէ իրենց վրայ, տէրտէրի մը այցելութեամբ :

Եւ դեռ այնքան համեստ են որ բանախօսը կը յայտնէ թէ երախտապարտ պիտի մնան, եթէ «Կրօն. խորհուրդը կարգաւորէր, գէթ տարին մէկ անգամ մօտակայ գաղութներից քահանայ գար եւ հայ համայնքն արժանանար Ս. Պատարագի աբարողութեանը» :

Քահանան կը խոստանայ եւ ներկաները երկու ժամ կը մխիթարեն իրար, հոգեպէս եւ բարոյապէս, «հայկական ջերմ ու սիրազեղ մթնոլորտում » :

Տեղեկագրութենէն կ'իմանամ թէ գաղութը կը բաղկանայ վաթսուն անդամներէ : Ունին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի մը, շինուած՝ 1935ին, քաղաքին կեդրոնը, Արմինիըն Սթրիթի վրայ (Հայկական փողոց) :

Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, մենք 600ոց գաղութներ ունինք որոնք եպիսկոպոս եւ վարդապետ ալ տեսած են, եւ սակայն քայլ մը յառաջ գացած չեն ...

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԸ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԷ ՖՐԱՆՍԱՆ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», երկու հարցումներ ուղղելով, հետեւեալ պատասխանը ստացած էր Ֆրանսայի վարչապետէն .

— *Մառեշալ Բուլկանինի Մարտ 26ի յայտարարութիւնները Զօրսերու խորհրդաժողովի մը մասին՝ շատ կարեւոր տարր մը կը կազմեն դրական իմաստով : Իմ կարծիքով, միջազգային յարաբերութեանց բարուքումը էապէս կախում ունի բոլոր շահակից պետութեանց փոխադարձ ճիգէն, նկատի առնելու համար անոնց իւրաքանչիւրին ապահովութեան օրինաւոր պահանջները : Ես այս ոգիով բանակցութիւն մը կ'ուզեմ եւ այդ պայմանով կարելի է արդիւնք մը յուսալ : Այդ բանակցութիւնը կրնայ դիւրանալ երբ յարաբերութիւնները մեղմանան Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ եւ ուրախ եմ որ մառեշալ Բուլկանին նպաստաւոր կ'արտայայտուի Նախագահ Այզընհաուըրի վերջին յայտարարութեանց առթիւ :*

Գալով Ֆրանքեւխորհրդային յարաբերութեանց, վերջին ժամանակներու դէպքերը չեն կրնար վնասել անոնց բարուքման : Ֆրանսա ուրիշ բաղձանք չունի եթէ ոչ ամրապնդել խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը Եւրոպայի եւ ամբողջ աշխարհի մէջ : Ես կը կարծեմ թէ Փարիզի համաձայնութիւնները որոնք նոր վաւերացուեցան, իրենց ոգիով եւ բովանդակութեամբ ամբողջովին կը համապատասխանեն Ֆրանսայի կնքած յանձնառութեանց, Խ. Միութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ հանդէպ : Միւս կողմէ կը մաղթեմ որ բարգաւաճին տնտեսական եւ մշակութային յարաբերութիւնները մեր երկու երկիրներուն միջեւ : Արդէն կարեւոր յառաջդիմութիւններ կատարուած են : Ես որոշած եմ քաջալերել այս փոխանակութիւնները որոնք շահաւոր են փոխադարձաբար » :

Բոլշեւիկեան պաշտօնաթերթը այս առթիւ խմբագրական մը հրատարակելով, դիտել կու տայ թէ Փարիզի համաձայնութիւններով Ֆրանսան կը դառնայ զինակիցը (գլխաւոր) գերման զինապաշտութեան որուն դէմ դեռ վերջերս միացեալ ճակատ կազմած էին Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւնը :«Ցորչափ գործադրուած չեն Փարիզի համաձայնութիւնները, կարելի է կասեցնել դէպքերու ընթացքը, — թերեւս փակել այն ճամբան որ պատերազմի կ'առաջնորդէ եւ կեցնել անոր պատրաստութիւնը : Որեւէ նոր տնօրինութիւն աւելի պիտի դժուարացնէ այս բանը : Ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութիւնները գերման ռազմապաշտութեան զինակիցները դառնալով, իրենց վրայ կ'առնեն ֆրանքեւխորհրդ. եւ անգլեւխորհրդային համաձայնութեանց ջնջման պատասխանատուութիւնը, ջնջում՝ որ անխուսափելի կը դառնայ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումով» :

× *Մ. Նահանգներու քաղաքական շրջանակներուն մէջ գնահատելով հանդերձ Մոսկուայի պաշտօնաթերթին չափաւոր լեզուն, գիտել կու տան թէ Խ. Միութիւնը վաւերացման պայքարը կորսնցնելէ ետք, այժմ կը փորձէ խափանել Գերմանիոյ վերազինումը :*

ՏԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵՄԷՆԻ ՄԷՋ

Եմէնի թագաւորը, իմամ Ահմէտ, հրաժարեցաւ գահէն, խորհրդաւոր պարագաներու մէջ : Հասած տեղեկութեանց համաձայն, չափազանց շփոթ կացութիւն մը կը տիրէ երկրին մէջ : Կ'ըսուի թէ գաւազերն է Շէյխ Մոհամմէտ Շամի, որ թագաւորին գլխաւոր գործակիցն էր 1948ին, երբ ապստամբեցաւ, իմամ Եահեայի սպանութենէն ետք : Ահմէտ թագաւորին անդրանիկ որդին, Էմիր Պատր լեռները ապաստանեցաւ օգնական եւ չուզեր ճանչնալ նոր թագաւորը : Իրեն հաւատարիմ ցեղախումբերը կրնան օգնել զինուորական գործողութեանց առեն : Կը վախցուի որ ներքին խլրտումները պատերազմի յանգին : Հաղորդակցութիւնները գլուած են Եմէնի եւ Ադէնի միջեւ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

●

Ժ.— ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ (բ.)

Մեր կուսակցութիւնները ամերիկահայութեան մէջ, զօրծօն են աւելի քան ուրիշ որեւէ հայ գաղութի մէջ:

Տարագիր Հայերս թէեւ օտար հողի վրայ հիմնուած գաղութներ կը կազմենք, եւ սակայն կարգ մը հանրային հաստատութիւններ, եկեղեցին, դպրոցը, մշակոյթը, իրերօգնութիւնը եւ քաղաքական ազատագրութեան խնդիրը մեր տիրապետութեան տակ են եւ կրնան հիմք ծառայել հայ կուսակցութիւններու գործունէութեան:

Ժողովրդավար երկիրներու մէջ սկըզբունքով, եւ հետեւաբար մեր մէջ ալ, բոլոր կուսակցութիւնները օգտակար են եւ յարգելի: Ձայն բազմաց ձայն Աստուծոյ: Մտքերու շփումէն է որ լոյս կը ծագի:

Բայց մեր իրականութեան մէջ, եւ մասնաւորաբար ամերիկահայութեան մէջ, մեր կուսակցութիւնները չափազանց լարուած են իրարու դէմ: Իրենց օրկաններն, որոնք մեր սփիւռքին ամէնէն մեծ թերթերն են, իրենց թունաւոր սլաքները կ'արձակեն շարունակ, ինչ որ ստեղծած է ցաւալի պառակտում մը:

Տիթրոյթի մէջ ինծի տրուած թէյասեղանին, տեսակ մը հրաշքով էր որ կրցայ պատուոյ սեղանին շուրջ նստեցնել երկու հակառակորդ կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները: Կողմերու բաժանումը շատ խոր է, դժբախտաբար:

Սակայն այս կուսակցութիւններէն իւրաքանչիւրը կը ջանայ բարձր պահել հայկ. կեանքին մակարդակը, թերթերու մէջ, կուսակց. քարոզութեամբ, և զանազան հաւաքոյթներու ընթացքին հայրենաշունչ ճառերով, թատերական ներկայացումներով, հայկական կերակուրներով եւ վերջապէս հայկական ու արեւելեան երաժշտութեամբ:

Ինչ կրնան ըլլալ հիմա, իբրեւ եզրափակում, ամերիկահայութեան հետ ծանօթացած այցելուի մը խորհրդածութիւնները:

Սա որ՝ երկու ցաւ ունինք հոն, — ազգային միութեան կորուստը եւ ապազգայնացման վտանգը:

Ինծի այնպէս կը թուի որ, նախ, անյետաձգելի անհրաժեշտութիւն մըն է մեր ազգային միութեան փրկութիւնը, ամերիկահայութեան մէջ:

Ասոր համար անհրաժեշտ է մշակոյթը եւ Հայ. Եկեղեցին փրկել կուսակցական տիրապետութենէ եւ զանոնք դարձնել ամէնունը: Անոնք բոլոր Հայերուն համար հասարակաց արժէքներ են: Հայ. Եկեղեցին եւ Հայկ. Մշակոյթը ոչ այս, ոչ ալ այն կուսակցութեանն են: Բոլոր Հայերուն համար է որ Հայ. Եկեղեցւոյ խորանին առջեւ Յիսուսի մարմինը եւ արիւնը կ'այլափոխուին Ս. Հաղորդութեան եւ հայ քահանան սկիհը կը կարկառէ բոլոր հայ հոգիներուն: Դարձեալ, երբ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի լեզուն հայ բանաստեղծին տաղերէն կամ հայ երգը՝ հայ երաժշտին քնարէն կը յորդին, անոնք սահմանուած են կազդուրելու բոլոր հայ սրտերը: Բոլոր Հայերը պէտք ունին այս հասարակաց արժէքներու ոգեկան կաթին, եղբայրանալու համար միասին, զայն ըմպելով մայրենական նոյն ծոցէն:

Թող չըսուի թէ ուրիշ ազգերու մէջ Եկեղեցին օրինակ, հասարակաց արժէք մը չէ միշտ: Այդ ազգերը իրենց ազգային միութիւնը երաշխաւորող ուրիշ հասարակաց արժէքներ ունին, ինչպէս եւ ազգային հողի եւ ազգային ազատութեան արժէքները: Բայց մենք, Սփիւռքին մէջ, իբրեւ հայ հողերը իրարու մօտեցնող եւ շաղկապող ազդակ, մեր ազգային եկեղեցւէն եւ մեր ազգային մշակոյթէն դուրս, ի՞նչ ունինք:

Ուստի պէտք է զգուշանալ, նախ, կողմերու սեփականութիւնը դարձնելէ Հայ. եկեղեցին եւ հայ մշակոյթը: Հոս կամ հոն, անոնց պակասէն, ազգային միութիւնն է որ կը տուժէ եւ Հայերը իրարու շաղկապող ուժերն են որ կը ջլատուին:

Մեր կուսակցութիւններուն կը մնայ ուրեմն քաղաքական ազատագրութեան մտահոգութիւնը: Այս բարդ խնդրին համար առաջարկուած լուծումները ամէնքն ալ իրենց գոյութեան իրաւունքը կրնան ունենալ, զանազան տեսակէտներէ: Հետեւաբար հասկնալի չէ որ անոնց ջատագովութեան մէջ գրուած եռանդը յանդի կողմերը իրարու դէմ հանող թշնամական բիրտ պայքարի մը, որ մեր ազգային միութեան թուլացման սկզբնական պատճառն է: Փոխանակ թշնամութեան, ընդհակառակն, ինչպէս սովորական է ամերիկեան բարքերուն մէջ, իրենց լուծումները ջատագովող կողմերը կրնան տոգորուիլ տեսակ մը սփորթիֆ ոգիով, որ կը թոյլատրէ յաղթողին՝ իր ձեռքը երկարելու դէպի պարտեալը եւ ողջագուրուելու անոր հետ, միեւնոյն խաչալին համար կռուող երկու անկեղծ հակառակորդներու պէս:

Եթէ վերոյիշեալ պայմաններով փրկուի ամերիկահայութեան մէջ ազգային միութիւնը, այն ատեն կարելի կ'ըլլայ խորհիլ դիմադրելու միւս վտանգը, ապազգայնացման վտանգը որ լըջօրէն կը սպառնայ ամերիկահայութեան ապագային:

Այսօր Նոր Սերունդի 8 – 10 տարեկան տղաքը միայն անգլիերէն խօսիլ կ'ուզեն: Հայերէն չեն հասկնար գրեթէ: Ցատկանչական է որ եթէ հասկնան իսկ, կ'ուզեն անգլիերէն պատասխանել: Տան մը մէջ, ուր այցելութեան գացած էի, տեսայ Հայր մը որ Վարդանանց հերոսամարտը կը սորվեցնէր ... իր 35 տարեկան տղուն: Այս վերջինը այդ տարիքին, տակաւին առիթը չէր ունեցեր, ինչպէս կ'երեւի, ծանօթանալու մեր ազգային պատմութեան ամէնէն կենսական եւ փառաւոր մէկ արարքին:

Ամերիկեան ձուլարանը իւրացնելու, հալեցնելու իր գործը կատարելու վրայ է: Ապրիլեան սերունդէն հաշուելով, հինգերորդ սերունդը, ամերիկահայութեան մէջ, այսինքն քառորդ դար մը ետքը այսօրուան նոր սերունդին (ութէն տասը տարեկաններուն) զաւակները Հայութենէն գրեթէ բան մը պիտի չունենան, եթէ այսպէս շարունակուի: Թերեւս 2000 թըւականին, արդէն անհետացած պիտի ըլլա՛ն այսօրուան հայերէն խօսող կամ հասկցող երեք առաջին սերունդները, հայերէն խօսող մէկ Ամերիկահայ պիտի չգտնուի Ամերիկայի մէջ: Եւ այսօրուան շինուած կամ շինուելիք եկեղեցիներուն մէջ, ուր տակաւին գաւառացի հայ ծերունիներ, պատարագի աւարտած ատեն, կուգան քահանային բռնած աւետարանը համբուրելու, հայերէն խօսող մարդ պիտի չըլլայ: Իսկ կը կասկածիմ թէ սիրտերը Հայ մնացած պիտի ըլլան:

Այս կացութեան առջեւ ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած են Ամերիկահայոց Առաջնորդարանները եւ Թեմական ազգ. ժողովները:

Շատ քիչ բան:

Պէտք չէ պատրանքներ սնուցանել, ազդուելով այսօրուան ազգային կեանքին ներկայացուցած փայլուն պատկերէն: Ճիշդ այսօրուան մեր երրորդ սերունդի անգլիախօս երիտասարդները լծուած են ազգային աշխատանքի, իրենց մէջ սակայն հայկական հիւթը արդէն չէ, ինչ որ հայրերը ունէին, եւ վիրենք խանդավառողը տակաւին, ապրող տարեց սերունդն է: Իսկ ութէն տասը տարեկան բոլորովին անգլիախօս նոր սերունդին համար չաբաթական մէկ կամ երկու օր հայերէն ընթերցանութեան եւ գիրի դասեր կան, որոնց աշակերտութիւնը ցանցառ է եւ անկանոն, եւ որոնք ամէն պարագայի մէջ անբաւական են հայ մշակոյթը փոխանցելու մատղաշ սերունդին:

Պէտք է ուրեմն հզօրապէս հակազդել մօտեցող վտանգին: Անտարակոյս կարելի չէ նոր սերունդը հայ պահել առանց Հայ. Եկեղեցիին, հայ մշակոյթին, հայ պատմութեան եւ այս բոլոր մարզերուն մէջ դէպի ապագան ձգտող մեր խաչալներուն: Եւ կարելի՞ է հայ հոգիին այս շինութիւնը նոր սերունդին մէջ, առանց հայ լեզուին: Եթէ Հրեաները, որոնք վեց միլիոն են Ամերիկայի մէջ, կորսնցնելով իրենց լեզուն կրցած են պահել իրենց հրէութիւնը, ասոր գլխաւոր պատճառը իրենց հակաքրիստոնէական կրօնքն է, որ պարիսպի մը նման կը բարձրանայ ապազգայնացման վտանգին դէմ: Մենք քրիստոնեաներ ենք Ամերիկացիներուն պէս, եւ միայն մեր լեզուն կրնայ, անգլիերէն լեզուին հետ ունեցած իր տարբերութեամբը, ամերիկեան մեծ աշխարհին մէջ հայկական փոքր աշխարհ մը ապահովել, իբրեւ ապաւէն ապազգայնացման դէմ:

Պէտք է ուրեմն հզօրապէս հակազդել, մօտեցող վտանգին դէմ բարձրացնելով Հայ մշակոյթը նոր սերունդին ամբողջութեամբ փոխանցելու մեր վճռական որոշումը:

Եւ ԴՊՐՈՑՆԵՐ պէտք է շինել, հայկ. ամբողջական մշակոյթը նոր սերունդին ներարկելու համար:

Ի՞նչ օգուտ միայն եկեղեցիներ շինելը, երբ անոնք դատապարտուած են թափուր մնալու, կէս դար ետքը:

Անհրաժեշտ է, հայազգի միութեան վերածնունդին խանդավառութեան մէջ, հայկ. մշակոյթ ջամբող դպրոցներ շինել, ուր հայ տղան իբրեւ ամերիկացի դաստիարակուելու ամէն ապահովութիւն վայելելով հանդերձ, մեծնայ իբրեւ հայ ամերիկեան քաղաքացի եւ կարենայ այդ երկեակ հանգամանքով պատրաստուիլ իր ապագայ ազգօգուտ դերին: Ոչ մէկ հակասութիւն կայ նոր սերունդը միանգամայն Հայ եւ Ամերիկացի պատրաստելու այս գաղափարին մէջ, որուն կարելիութիւնը կը փաստեն ամերիկացի Հրեաները:

« Ինչպէս սիրեցիք Ամերիկան », կը հարցնէին ինծի ամէն տեղ: Եւ ըսել կ'ուզէին անշուշտ «ի՞նչպէս, սիրեցի՞ք մեզ»: Կը պատասխանէի, ինչպէ՞ս կարելի է չսիրել ձեզ, Ամերիկահայեր, ձեզ՝ որ այնքան գեղուն էք տակաւին հայ առհմիկ հրապուրիչ կենցաղով:

Բայց տխուր եմ երբ կը մտածեմ ապագան: Հայ Սփիւռքը անձկութեամբ կը հետեւի Ամերիկահայութեան իր իսկ գոյութեան ի նպաստ առնելիք յետագայ քայլերուն, քանի որ ամերիկահայութեան յաջողութիւնները կամ ձախողանքը կըրնայ անդրադառնալ ամբողջ Սփիւռքին վրայ:

(Վերջ) ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԳԱՌՆԻԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Շատ խօսուն են հելլենական կամ հին ժամանակաշրջանի նիւթական մշակոյթի մասին Գառնիի պեղումներէն մէջտեղ ելած նիւթերը:

Գառնիի ամրոցի պարիսպը շինուած է բազալտի մեծ քարերով: Կան մինչեւ 5–6 թոն ծանրութիւն ունեցող քարեր, որոնք սովորաբար երկայն եւ քառանիստ են ամէն կողմէ, մանաւանդ մակերեսէն, լաւ տաշուած, եւ դրուած տափակ երեսին վըրայ, միւս քարերուն սեղմ միացած ըլլալով պատին կուտան մեծ ամրութիւն: Պատի հաստութիւնը 2·07 մեթր է եւ կազմուած է երկու շարք քարերէ:

Պարսպապատի շարուածքի համար կըրաշաղախ չէ օգտագործուած, բայց իրարու կապուած են երկաթէ քամերով, որոնց կեռ ծայրերը կը մտնեն քարերուն վրայ փորուած մասնաւոր բուներու մէջ և քարի հետ ամրացուած են արճիճի ձուլուածքով: Ազատ գետնի վրայ բարձրացող եռանկիւնաձեւ հրուանդանը երկու կողմէն շրջապատուած է խոր եւ գեղատեսիլ ձորերով: Տեղ տեղ ժայռերու ուղղահայեաց կտրուածքը 80 – 100 եւ աւելի մեթր բարձրութիւն ունի, ուստի պարիսպը կառուցուած է հրուանդանի հիւսիս – արեւելեան, հիւսիսային եւ հիւսիս – արեւմտեան կողմերը, ուրկէ թշնամին կրնար գրոհ տալ ամրոցի վրայ:

Այս հրուանդանը որու վրայ շինուած է ամրոցը, Գառնիի դարաւանդին կը միանայ հիւսիսային եւ հիւսիս արեւմտեան կողմէն, ուստի այս ամէնէն խոցելի մասին մէջ 170 մեթր տարածութեան վրայ շինուած է տասը հզօր աշտարակ, մէկը միւսէն տասը – տասներեք մեթր հեռաւորութեամբ: Քառանկիւնի տեսք ունին, ամէն մէկ աշտարակի մակերեսը քառասուն քառակուսի մեթր է: Զորս աշտարակ ալ կը բարձրանայ արեւելեան ձորի վրայ:

Պարսպապատը շինուած է այնպէս, որ ան բաժնուած է հինգ ինքնուրոյն պաշտպանողական հատուածներու, որով ամրոցի պաշտպանները իրենց ուժերը կրնան կեդրոնացնել այս կամ այն հատուածին մէջ:

Գառնի ամրոցը առաջնակարգ ճարտարապետական յուշարձան է եւ հմուտ ու հզօր ռազմա – ամրոցային կառուցուածք: Գառնիի հռչակաւոր հեթանոսական տաճարի հետ միասին այս ամրոցը ցոյց կուտայ որ Հայերը շուրջ երկու հազար տարի առաջ ունեցած են շինարարական բարձր արուեստ եւ արհեստագիտութիւն:

Հռոմայեցի պատմիչ Տակիտոսը 50–51 (Ն. Ք.) թուականին կը խօսի Գառնիի անառիկ ամրոցի մասին, որ այդ ատեն դեռ կանգուն էր: Մովսէս Խորենացին կը գրէ թէ Գառնի ամրոցը շինուած է Արմաւիրէն ետք, բայց Արտաշատէն շատ առաջ: Գառնիի մէջ 1945ին գտնուած արձանագրութիւններէն կ'երեւի որ Տրդատ Ա. իր թագաւորութեան տասնըմէկերորդ տարին

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Եթէ մի բան պատահէր, մեր բռնելիք դիրքերը որոշած էինք արդէն:

Երբ խաւարը պատեց, այդ տեղից էլ անցանք Շուշանց, ուր կը գտնուէր մեր լաւ հայդուկներից Լորտոն:

Լորտոն, մասնակցած էր Խանասորի արշաւանքին, եղել էր Նիկոլ Դումանի, Վարդանի հետ, ինչպէս նաեւ Փասն Դաշտի կռիւների մէջ: Ականաւոր նշանաձիգ էր: Նա մի անգամ գնացել էր Վերին Վարագ, մօսինը ձեռքին: Ցանկարծ վայրի ոչխարներ խումբով դուրս էին եկել ժայռի տակից եւ փախել: Լորտոն հրացանը ուսից վար էր առել եւ հինգ անգամ կրակել էր, եւ ամէն մէկ գնդակով գետին էր գլորել մէկ փախչող վայրի ոչխար:

Գիւղացիք, լսելով հրացանների ձայնը, զինուած վազել էին դէպի այն կողմը՝ խորհելով թէ «խումբ» եկել է այդ կողմերը եւ Քիւրտերի հետ կռիւի է բռնուել:

Այս Լորտոն Շուշանցի է: Պէտք չէ շփոթել նրան միւս Լորտոյի հետ, որ Վանեցի է:

Զինուած գիւղացիները կը տեսնեն, որ Լորտոն եղած է հրացան արձակողը վայրի ոչխարների վրայ: Գիւղացիները կ'ասեն. «Տանինք գիւղ վայրի ոչխարները, մէկը Լորտոյին բաժին կը հանենք, միւսներն էլ, ըրպէս մատաղ, գիւղացւոց կը բաժնենք: Մաղթենք որ Լորտոն միշտ այդպիսի թշնամիների հանդիպի, որպէս զի գիւղացիները միս ուտեն»:

Խեղճ գիւղացիները արտերը կը հերկէին, ցորենը կը ցանէին ու կը քաղէին, իսկ Թուրքն ու Քիւրտը կը տանէին, եւ իրենք կուշտ կերպով հաց չէին ուտեր: Նրանք ոչխար կը պահէին, բայց Քիւրտերը կը թալանէին, Թուրք ոստիկանները կը մորթէին, եւ հայ գիւղացին մի կըտոր ոսկոր իսկ չէր գտներ կրծելու:

Լորտոյի պատահածին նման մի բան պիտի պատահէր, որ հայ գիւղացիները կարողանային միս ուտել: Այս ասածս միայն Շուշանցի համար չէ: Առհասարակ այդպէս էր կեանքը Թրքահայաստանի մէջ: Մինչեւ որ մի կենդանի մահամերձ չի հիւանդանար, գիւղացին դանակ չէր քսեր նրա կոկորդին:

Ահա այդ Լորտոն էր որ դիմաւորեց մեզ, եւ տարաւ իր գիւղը:

Մեզ լաւ հիւրասիրեցին, նոյնիսկ ոչխար մորթեցին: Թէեւ մենք ուզեցինք վըճարել, բայց գիւղացիք մերժեցին դրամ առնել: Շուշանցը վերին աստիճանի հիւրասէր ժողովուրդ ունէր: Վարագի ստորոտը կը գտնուէր եւ շատ գեղեցիկ դիրք ունէր: Ամբողջ գարունն ու ամառը, ծաղիկներով եւ շուշաններով ծածկուած կը լինէր: Բնութիւնը իր ամէն գեղեցկութիւններով օժտել էր այս վայրը: Սառնորակ ջուրերը կարծես անմահութեան աղբիւրներից կը բխէին:

Անդրանիկը մի նամակ գրած եւ ուղարկած էր ինձ մի կնոջ հետ: Ստացայ, երբ կէսօրն անց էր:

Նա կը գրէր.

«Թուրք կառավարութիւնը որոշ կերպով գիտէ, թէ մենք հոս եկած ենք: Նոյնիսկ տեղեկացել է, որ 16 տղաներ դուրս են ելած: Կառավարութիւնը յայտնել է հիւպատոսների միջոցաւ թէ՝ «Թող յեղափոխականները դուրս ելլեն քաղաքից, եւ ժողովուրդի դժբախտութեան պատճառ չդառնան»: Կոմսը պատասխանել է թէ՝ «Այդ տեսակ մարդիկ չկան: Այդ լուրերը միայն տարաձայնութեանց եւ կասկածի վրայ հիմնուած են: Անոնք արդէն անցեր են Ախլաթի կողմերը»:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

վերականգնած է ամրոցը: Պարզուած է որ Գառնիի ամրոցը շինուած է մօտԳ.դարուն (Ն. Ք.) քանդուած է Հռովմէացիներու ձեռքով 59ին Քրիստոսէ եաք, երբ աւերակ դարձաւ նաեւ Աշտաշատ, եւ վերականգնեցաւ Ա. դարու 70ական թուականներուն: Պեղումներու ատեն մէջտեղ ելած են նաեւ պարիսպի սկզբնական պատի (Գ. դար Ն. Ք.) մնացորդները :

Ամրոցի ներքին մասին, հին շերտին մանաւանդ ամրոցէն դուրս գտնուած պեղուած գերեզմաններուն մէջ, մէջտեղ ելած են մեծ քանակութեամբ իրեր եւ առարկաներ, որո՛նք կը բնորոշեն արհեստներու եւ մշակոյթի զարգացման մակարդակը Ա. դարուն Քրիստոսէ եաք:

Այդ իրերուն մէջ կան գործիքներ, զէնքեր եւ զարդեր: Երկուքը քարտաշի գործիքներ են, մէկը մուրճ:Այս մուրճը գտնուած է առաջին դարու գերեզմանին մէջ, ուրեմն թաղուած է այն վարպետի հետ որուն կը պատկանէր: Միւս գործիքը գտնուած է ամրոցի պարսպապատի տակ: Լայնաբերան դրիչ մըն է, որ ծառայած է քարերու եզրերու հարթ ժապաւէնը հանելու: Այս երկու գործիքներն ալ ձուլուած են պողովատիկ զօդով, այլապէս չէին կրնար տաշել բազալդը: Գտնուած են նաեւ պղնձեայ դրիչ, ոսկի եւ արծաթէ իրերու վրայ փորագրութիւն կատարելու: Աւելի շատ է մետաղէ զէնքերու, նիզակի ծայրերու, նետի ծայրերու, դաշոյններու քանակը :

Գտնուած են պղնձէ եւ արծաթէ ձուլածոյ զարդեր, քորոցներ եւայլն:

Կան ականջի ոսկի օղեր, որո՛նք շինուած են կռուելու եւ դրուագելու արհեստագիտութեամբ եւ որոնց վրայ կան մանրիկ հատիկներ եւ բարակ թելեր:Պղնձի եւ արծաթի եւ ուրիշ մետաղներու համաձուլուածքէն պատրաստուած են հայելիներ :

Մետաղէ իրերը ցոյց կուտան, որ հին Հայաստանի մէջ զարգացած են մետաղագործական կարգ մը արհեստներ՝ դարբնութիւնը, զինագործութիւնը, պղնձագործութիւնը եւ ոսկերչութիւնը: Մետաղագործ արհեստաւորները գործածած են մետաղի մշակման տարբեր արհեստագիտ. եղանակներ եւ ձեւեր, կռած եւ զանազան տեսակի կաղապարներու մէջ ձուլած, համաձուլուածքներ ստացած, պողովատիկ զօդ դրած դրուագած, մանրիկ հատիկներ միացուցած ոսկէ թելերով հիւսած են.:

Քարէ, կաւէ, ոսկորէ եւ ապակիէ պատրաստուած են իլիկներու գլուխներ թել մանելու համար, որով յայտնի է թէ հին Հայաստանի մէջ զարգացած է ջուլհակութիւնը :

Գերեզմաններուն մէջ գտնուած կաւէ անօթները պատրաստուած են բրուտի գործիքով, ձեռքով պատրաստուած անօթները բացառութիւն են: Անոնք գծագրուած են թաց կաւիվրայ ,դունաւորհողէ օխրաններով ներկած են եւ փայլեցուցած: Այս թուականներուն սկսած են նաեւ կաղապարներու օգնութեամբ կաւէ իրեր պատրաստելու արհեստը կիրառել, եւ արտադրած են կաւէ արձանիկներ ,տարողութիւն ունեցող անօթներ :

Քրիստոսէ եաք Ա. – ԺԱ. դարերուն Հայաստանի մէջ կը զարգանայ ապակեգործութեան արհեստը: Ապակիէ ուլունքներ պատրաստելը աւելի հին պատմութիւն ունի, Է.դարուն նախքան Քրիստոս: Կաղապարի մէջ ապակի թափելով անօթներ պատրաստելու արհեստը զարգացաւ հելլենական շրջանին: Այդ ապակեայ անօթներէն մէջտեղ ելած են, հին Վաղարշապատի մէջ, Արտաշատի, Աշնակի, Սեւանի ափին եւ աւելի Գառնիի մէջ: Բոլորովին թափանցիկ ապակիին քով կան մանիշակագոյն, դեղին, վարդագոյն, երկնագոյն եւ այլ երանգի ապակեայ անօթներ :

Շահեկան է զանոնք պատրաստելու ձեւը: Փչելու սովորական եղանակով պատրաստուած են անկանթ, երկկանթ, ուռուցիկ փորով անօթներ, սրուակներ: Կաղապարի իրար կպչող եզրերը անօթներու վրայ ձգած են հետք, ուրկէ կարելի է եզրակացնել թէ անօթները պատրաստելու համար գործածած են երկփեղկ. եռափեղկ կաղապարներ: Կաղապարները յաճախ ունեցած են փորագրութիւն : Բացի երկրաչափական զարդերէն կան կնոջ դէմքեր: Ուրիշի մը վրայ յունարէն տառերով արտատպուած է Գերմանոս անունը, հաւանաբար վարպետի անունն էր :

Ագաթանգեղոսի վկայութեամբ Վաղարշապատի մէջ Գ. դարու վերջերուն ապակեգործութեամբ զբաղած են Հռիփսիմեան կոյսերը, որոնք իրենց ապրուստը կը հանէին ուլունքները ծախելով :

Հելլենական մշակոյթի բնորոշ ընդհանուր ձեւեր եւ տեղական մասնայատկութիւններ ունին պղնձեայ կամ զանգակաձեւ կախիչները ,կիսաթանկագին քարերը, մազերու եւ ձեռագործի համար ոսկրէ հերուններ :

Գառնիի մէջ պատրաստուած իրերէն զատ կան հելլենական երկիրներէն ներմուծուած իրեր: Կը նշանակէ թէ անոնք առեւտրական եւ մշակութային կապեր ունեցած են, ասկէ զատ առեւտրական յարաբերութեան ապացոյց է Գառնիի մէջ հելլենական եւ հռոմէական դրամներու գոյութիւնը :

Գառնիի մէջ 1953ին բացուեցան երեք շէնքերու մնացորդներ: Մէկը հեթանոսական տաճարէն քանի մեթրի չափ հեռու է: Գառնիի պեղումներէն երեւան ելած են արձաններու կտորներ: Բացուած շէնքերէն մէկը կ'ենթադրուի թէ բաղնիք մըն է: Գտան նաեւ խճանկարէ յատակներ, պատրաստուածքնական գունաւոր մանր քարերով, մէկ քառակուսի մեթրի վրայ մօտ 40.000 քար ամրացած մասնաւոր կրաշաղախով: Կանանչ խորքի վրայ պատկերացած են ծովային աստուածներ, մարդու գլխով եւ կուրծքով, ձկարաններու եւ ձուկերու պատկերներ: Մարդոց դէմքերու քով գրուած են անոնց անունները կամ անոնց վերագրուած յատկանիշները: Ովկիանոսը պատկերացուցած են այր մարդու եւ Ծովը՝ կնոջ տեսքով :

Գառնիի խճանկարի արուեստը բաւական բարձր է: Ուշագրաւ է յունարէն արձանագրութիւնը «աշխատեցանք ոչինչ չստանալով»: Հաւանական է որ խճանկարի վրայ աշխատող վարպետները գերած են :

Խճանկարին պատկերները յայտնի էին Դուինէն (Ե. դար, մայր տաճարին մէջ) Զուարթնոցի մէջ (Է. դար): Ցայտնի են նաեւ Երուսաղէմի հայկական խճանկարները, սակայն Գառնիինը ամէնէն հինն է եւ ուշագրաւը: Ան ցոյց կուտայ ընդհանուր գեղանկարչութեան, մասնաւորապէս խճանկարային արուեստի գոյութիւնը Հայաստանի մէջ, եւ կը հաստատէ թէ հելլենական մշակոյթը խոր արմատներ ձգած էր Հայաստանի մէջ եւ կը զարգանար հոն, հելլենական գծերուն հետ՝ ունենալով հայկական մշակոյթին բնորոշ յատկութիւնները :

Հայաստան Ա.–Բ. դարերուն (Ն. Ք.) իր ուրոյն տեղը գրաւեց Միջերկրածովեան աւազանի Փոքր Ասիոյ եւ Մերձաւոր Արեւելքի հելլենական զարգացած երկիրներու կարգին:

Բ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ցուցահանդէս մը բացուեցաւ Փարիզի մէջ : Պիտի տեւէ երեք ամիս :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ բուռն ցնցումներ զգացուեցան Փիլիպպեան կղզիներուն մէջ, տեւելով ութ ժամ, ընդհատաբար : Առաջին տեղեկութեանց համաձայն մեռած են 250 հոգի, վիրաւորուած՝ 2000, իսկ անպատսպար կը մնան հազարաւոր բնակիչներ:

ԳԵՐԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ «ԱՒԵԼՑՈՒՔ»

Ամերիկեան շուկան բաւական լուրջ տագնապ մը կ'անցընէ ներկայիս: Նիւ Եորքի սակարանին վերջին ելեւէջները, ախտանշան մը կը կազմէին, այս տեսակէտով :

Աւելի լուրջ հանգամանք մը ստացած է ուտեստի գերարտադրութիւնը, քան թէ ճարտարարուեստի առարկաներու առատ հոսումը գործարաններէն դուրս :

Արդարեւ այս վերջինները կրնան ծախուիլ ուշ կամուխ: Կարելի է գնորդներ ճարել, որոնք անմիջական պէտքը չունենան անոնց :

Չեն փճանար եթէ նոյնիսկ ենթարկուին ոչ – արդիական նկատուելու վտանգին, քանի մը տարիէն: Միշտ յոյս կայ զանոնք տեղաւորելու : Հոս կամ հոն: Մինչդեռ ուտեստը, հակառակ պահածոներու գիտութեան բոլոր նուաճումներուն, ժամանակի ընթացքին աւրուելու եւ փճանալու ենթակայ է: Պէտք է շուտ ծախել :

Արդ՝ պաշտօնական զեկոյցներու թիւերը վրդովիչ պատկեր մը կը պարզեն առեւտրական եւ արդիւնաբերական շրջանակներու առջեւ :

Քանի մը թիւեր՝ «աւելցուք»ներու մասին. —

— 450 հազար թոն փոշի – կաթ : Անասնարոյծներու շուկան անգամ այլեւս չի գներ զայն, անասուններու պարարտացման համար :

— 300 հազար թոն պանիր :

— 400 հազար թոն աղած կարագ, (2 առ հարիւր աղով), բոլոր էութեան անվաճառելի :

Կարծէք այսքան վնաս բաւական չըլլար, անոր պատճառաւ նոր վնասներ կը կրէ պետական ելեւմուտքը : Որովհետեւ միշտ յոյսը կայ՝ թէ մեռասաներորդ ժամուն հրաշք – գնորդ մը կրնայ ներկայանալ: Եւ ստիպուած են հոգալ ուտելիքը անխաթար պահելու ծախքերը : Պետական շտեմարաններու սառնարանները կը յորդին եւ այլեւս ոչինչ կրնան ընդունիլ : Պետութիւնը ամսական կը վճարէ մօտ 18 միլիառի գումար մը, անհատական ձեռնարկներէ կամ ընկերութիւններէ սառնարաններ վարձելու համար :

Եւ դեռ ցորենին շատ աւելի ծանրակշիռ պարագան: Մէկուկէս միլիոն թոն մնացած է անվաճառ, արդէն գրեթէ անգործածելի վիճակի մէջ :

Եւ ո՞ւր դիզուած է այս հսկայ քանակութեամբ ցորենը.... Նաւերու մէջ՝ Հրոսըն գետին երկայնքը: Հարիւր քառասուն նաւեր,—ամբողջ նաւատորմիղ մը,— որոնք պատերազմի պահանջներուն համար շինուած էին, անկարելի եղաւ ծախել պատերազմէն վերջ: Եւ այժմ պոչ պոչի կապուած, կը սպասեն որ իրենց փորին մէջ ամբարուած ցորենը բոլորովին փտի, մինչ իրենց կարգին իրենք ալ կը փճանան խոնաւութեան եւ ժանգի մէջ :

Անշուշտ եթէ մինչ այդ՝ ուրիշ որոշում մը չտան: Օրինակի համար իրարու ետեւ կապած չքաշեն ու չտանին նաւ ու ցորեն Խաղաղականի բացերը՝ իբրեւ նշանակէտ ամերիկեան նաւատորմիղին ռազմափորձերուն :

Լուծում մը՝ անտարակոյս: Եւ ո՛չ այնքան ալ նոր,— կը յիշէք պրազիլիական սուրճին պարագան, եւ նմանօրինակ ուրիշ դէպքեր՝ որո՛նք ընդհանրապէս տեղի ունեցած են երկու Ամերիկաներու հարուստ եւ գերարտադրիչ երկիրներուն մէջ : (Անցեալ շաբթու կը հաղորդէին թէ 6–7 միլիոն թոն սուրճ եւս պիտի փճացնեն, գիները պահելու համար) :

Ամէն պարագայի մէջ, դժուար է արմատական լուծումներ գտնել: Տագնապը տեւական է.—չծախուած ապրանք, և կամ «անվաճառելի» ապրանք՝ որպէսզի գիները չիջնան: Այսօր որոշ պահեստ մը կը փճանայ կամ կը փճացնեն, վաղը կը գոյանայ նոր քանակութիւն մը փճանալիք կամ փճացուելիք....

Ահա թէ ինչու ծանրակշիռ կը համարուի ամերիկեան ներկայ տագնապը որ մէջտեղ կուգայ իր արդիւնաբերութեան գերարտադրութենէն :

Տնտեսական տագնապ մը կը պարունակէ այնքան պայթուցիկ որքան հիւլէական ռումբը: Պատմութիւնը տուած է բազմաթիւ փաստեր: Չէ՞ որ հիւլէական կամ տնտեսական ռումբերը, սերտօրէն կապուած են իրարու ...

Ա. Վ.-Ա.

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, իր հրաժարականը պիտի ներկայացնէ երեքշաբթի օր, համաձայն վերջին լուրերու: Այն ատեն թագուհին Սըր Էնթընի Իտընի պիտի յանձնէ վարչապետութեան պաշտօնը, սպասելով երեսփ. նոր ընտրութեանց :

ԼՈՆՏՈՆԻ օրաթերթերուն գործադուլը կը շարունակուի տասը օրէ ի վեր: Առջի օր տասը ժամ խորհրդակցեցան կառավարութեան միջնորդները եւ գործատէրերը, բայց կարելի չեղաւ համաձայնիլ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կարգ մը հարցումներ ուղղած էր Ֆրանսայի վարչապետին: Հրատարակելով տրուած պատասխանները, թերթը խստօրէն կը քննադատէ Փարիզի համաձայնութիւնները :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԻՆ (բանախօսութիւն) Մաղաքիա վրդ. Օրմանեանի, 1879 Մայիս 26ին, Սկիւտար, Պոլիս : Բ. տպ. Անթիլիաս: Տաճատ Սրապեանի :

ՕՐՕՐ ԴԻԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ, Գրեց՝ Նուպար Զարխուտեան : (Բանաստեղծութիւններ, նախապէս հրատարակուած ֆըրանսերէն): Պէյրութ: Գին 150 լ. դահեկան: Հասցէ.— Պուաթ Փոսթալ 3239, Պէյրութ, (Լիպան):

ԾԱՂԿԱՆՑ ՓՈՒՆՋ (պատմութիւններ, պատկերներ, առակներ): Գրեց՝ Արփիար Մարգարեան, Ֆրէզնօ:

ՓՈՒՆՋ, նոյն հեղինակէն: (արձակ եւ ոտանաւոր):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Զօրաւոր լոյս մը փայլեցաւ երկաթուղիներուն վրայ եւ ջարդուփշուր եղած բանի մը ձայնը լսուեցաւ: Կծկուած մնացի: Մարդիկ սկսան դէպի վեր վազել : Մեթրոյի երկու պաշտօնեաներ կայութեան տէր դարձան եւ սկսան հրամաններ արձակել :

Կեցած տեղս գամուած մնացի, կարծես վախէս հմայուած: Մարմնիս մէկ մասը զարհուրած էր այս յանկարծական արկածէն, միւս մասը սառն եւ անտարբեր հետաքրքրութեամբ մը կը դիտէր արկածեալը երկաթ գիծերէն վեր վերցնելու համար կատարուած գործողութիւնները :

— Թոյլ տուէք անցնիմ, եթէ կը հաճիք, ես բժիշկ եմ :

Երկայնահասակ մէկը, թխագոյն մօրուքով, քովէս անցնելով՝ հակեցաւ անշարժ մարմնին վրայ :

Մինչ մարդը կը քննէր, տարօրինակ կերպով անբնական բանի մը զգացումն ունեցայ: Իրական չէր... չի կրնար ըլլալ: Վերջապէս բժիշկը ուղղուեցաւ եւ գլուխը շարժելով .

— Մեռած է: Ոչինչ կարելի չէ ընել, ըսաւ :

Ժողովուրդը իրարու վրայ խռնուած էր: Պաշտօնեայ մը ձայնը բարձրացնելով պոռաց .

— Ետ կեցէք, տեսնեմ: Ի՞նչ կը նշանակէ այսպէս խռնուիլ :

Ցանկարծական դալուկ մը զգացի եւ կուրօրէն ետեւ դառնալով՝ սանդուղներէն դէպի վերելակը վազեցի: Զափէն աւելի ահաւոր էր: Պէտք է բաց օդին մէջ ելլեմ: Արկածեալը քննող բժիշկը առջեւս էր: Վերելակը վեր բարձրանալու վրայ էր, մինչ ուրիշ մը վար կ'իջնէր, երբ բժիշկը սկսաւ վազել: Այդ միջոցին իր վրայէն ձգեց թուղթի կտոր մը :

Կեցայ, առի թղթիկը եւ ետեւէն վազեցի: Սակայն վերելակին դուները երեսիս վրայ գոցուեցան ու ես մնացի այնտեղ, թուղթին կտորը բռնած ձեռքիս մէջ: Ու երբ երկրորդ վերելակը փողոցին առջեւ կեցաւ, մարդը աներեւութացած էր : Խորհեցայ թէ կորսնցուցածը անկարեւոր բան մըն էր եւ առաջին անգամ ըլլալով սկսայ քննել: Նօթագրութեան տետրակի մը կէս թերթն էր, վրան կարգ մը թուանշաններ ու բառեր՝ գրուած մատիտով :

Այսպէս.—

1 7 - 1 22 Քիլմորտըն Քէսըլ

Կարեւոր բան մը ըլլալու չէր: Սակայն վարանեցայ նետել: Մինչ այսպէս բռնած կեցած էի, տհաճութեամբ քիթս փոթթեցի: Դարձեալ նաֆթային: Թուղթին կտորը մօտեցուցի քիթիս: Այո, շատ զօրաւոր կը հոտէր: Բայց, ուրեմն ...

Թղթիկը զգուշութեամբ ծալլելով , դրի պայուսակին մէջ: Ցամրաբար սկսայ քալել դէպի տուն, մտածումներու մէջ ընկղմած :

Տիկին Ֆլէմինկին բացատրեցի մեթրոյին մէջ պատահած արկածին մասին, ըսի թէ շատ յուզուած եմ եւ կը փափաքիմ սենեակս երթալ ու քիչ մը հանգստանալ : Բարի տիկինը պնդեց գաւաթ մը թէյ առնել: Անկէց վերջ մնացի խորհուրդներուս հետ առանձին եւ սկսայ գործադրելու ծրագիրս զոր կազմած էի տուն վերադարձի ճամբուս միջոցին: Ուզեցի գիտնալ թէ ինչ էր այս բանը որ տարօրինակ եւ անբաւական թուեցաւ ինծի, երբ կը դիտէի բժիշկին շարժումները, մեռած մարդը քննած միջոցին :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԻԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՄԱԿԱՆ աշխատավարձքը, որ նուազագոյն 121·50 ֆրանք էր, բարձրացաւ 126 ֆրանքի, կառավարութեան որոշումով, այսինքն չորս ու կէս ֆր. աւելի: Երրորդ յաւելումն է այս: Որոշմնագիրը միեւնոյն ատեն 13·50 առ հարիւրէն 12 առ հարիւրի կը զեղչէ Փարիզի եւ կարգ մը շրջաններու միջեւ եղած տարբերութիւնը: Պիտի ջնջուի գնումի տուրքը՝ պատուղներու, բանջարեղէններու, գետնախնձորի, հաւկիթի եւ ուրիշ կարգ մը ընթացիկ ուտեստներու համար: Յառաջիկային պիտի աւելցնեն ընտանեկան յաւակացումները եւ գործազրկութեան նպաստը: Սենտիքաները բաւարար չեն գտներ եղած կարգադրութիւնները: Կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւասութիւններ ըստացած է մինչեւ Մայիս 20, տնտեսական եւ ընկերային բարենորոգումներ կատարելու համար:

ՍՈՒՐԻԱ ՄԵՐԺԵՑ ստորագրել Եգիպտոսի առաջարկած գինակցութիւնը, որով բացորոշապէս դիրք բռնած պիտի ըլլար Թուրքիոյ, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դէմ: Արտաքին գործերու նախարարը եւ սպարապետը Դամասկոս վերադարձան, խորհրդակցելու համար իրենց կառավարութեան հետ: Կըսուի թէ Անգլեւսաքսոնները կը ճնշեն Սուրիոյ խորհրդարանին վրայ:

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր յարձակումներ կատարուեցան զանազան վայրերու եւ մասնաւորապէս Նիկոսիոյ մէջ: Քիչ մնաց որ ռումբի մը պայթիւնը մահացնէր անգլիացի կառավարիչը: Ահաբեկիչները թռուցիկներով կ'ազդարարեն թէ ընդհանուր յարձակում մը պիտի կատարուի Զատիկէն առաջ: Կիպրոսի համայնավար կուսակցութիւնը կը պարսաւէ այս ձեռնարկները:

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Իսրայէլացիներու եւ Եգիպտացիներու միջեւ, սահմանագլուխին վրայ, Երկու կողմերը իրար կ'ամբաստանեն:

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ կղզիներու երկրաշարժէն մեռած են 432 բնակիչներ, վիրաւորուած՝ երկու հազար, անպատսպար կը մնան՝ տասը հազար հոգի:

ՀՐԴԵՀ մը մոխիր դարձուց Լիէժի (Պելժիա) մէկ սինեման, կէս ժամուան մէջ: Բոցերուն զոհ գացին 39 հոգի, մեծ մասով մանուկներ:

«ՄԵՆՔ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ զէնքեր հնարած ենք որոնց նմանը չունին ուրիշ պետութիւններ», յայտարարեց անգլիացի գիտնական մը որ Մ. Նահանգները գացած է, գնութիւններ կատարելու համար:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ազատագրման տասնամեակին առթիւ Փեշթա գնաց Խ. Միութեան նախագահը, մառեշալ Վորոշիլով: Այս առթիւ ընդհ. ներման հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ արտօնեցին որ 76 չինացի համայնավար ուսանողներ իրենց երկիրը վերադառնան: Կը յուսացուի թէ այս կարգադրութեան շնորհիւ Չինաստան ազատ պիտի արձակէ 11 ամերիկացի օդաչուներ որոնք բանտարկութեան դատապարտուած են:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԸ նոր յաղթանակ մը տարաւ կիրակի օր, Սթատ տը Քոլոմպ, 2-0ով պարտութեան մատնելով Շուէտը: Նոր անակնկալ մը եղաւ այս յաղթանակը, մանաւանդ որ երկու լաւ խաղացողներու բացակայութիւնը ֆրանսական ազգային խումբին մէջ, Քոփա (վիրաւորուած) եւ Մաժուպ (չընտըրուած), պէտք էր տկարացուցած ըլլար ֆրանսական կազմին ուժը:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Կարպիս Զաքարեան ջախջախիչ պարտութեան մը մատնած է իր գերմանացի հակառակորդը՝ Քարլ, Մարտ27ին, Պոլսոյ մէջ կատարած մրցումի ատեն: Քարլ յայտարարած է թէ «Կարպիս շատ խելացի ու կարող հակառակորդ մըն է, կը շնորհաւորեմ զինքը»: Կարպիս մեկնած է Եգիպտոս, երկու մրցումներ կատարելու համար:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաղէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԲԵՆՕ: Նիւթը «Հայ Թաթարական կռիւները (1905)»: Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Զմշկածակցի Վահէ Սիմոնեան, ժառանգական խնդրի մը առթիւ, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ դիւանատունը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն:

Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց, սկիզբն ժամերգութեան 8ին, Ս. Պատարագ տասնին: Ոտնլուայ ժամը 16ին եւ Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին:

Աւագ Ուրբաթ, Ցիշատակ չարչարանաց Խաչելութեան, կարգ Թաղման, ժամը 17ին:

Հինգշաբթի առաւօտ եւ երեկոյեան Խթման արարողութեանց կը մասնակցի Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան:

ԼԻՈՆ

Աւագ Հինգշաբթի, Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին:

Ս. Հաղորդութեան պատարագ 10ին:

Ոտնլուայի արարողութիւն երեկոյեան 4ին:

Չարչարանաց արարողութիւն, Խաւարում 7·30ին:

Աւագ Ուրբաթ, Թաղման արարողութիւն երեկոյեան 5·30ին:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան, երեկոյեան 4·30ին: Ս. Պատարագ վեցին:

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի նաեւ իւղագինի իր մասնակցութիւնը բերելու համար անցնիլ խորհրդարան ու արձանագրուիլ մասնաւոր տոմարին մէջ նուէրի գումարով:

ՆԻՍ

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, առաւօտ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, Ս. Պատարագ տասը, Երեկոյ Ոտնլուայ 4ին, Խաւարում 7·30:

8 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, առաւօտ, Խաչելութիւն 9·30, Երեկոյ, Թաղում 4:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Ցիշատակ Տասն Կուսանաց ժամը 4·30ին:

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց, Նախատօնակ 8·30ին:

Ս. Պատարագ 10ին:

Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի արարողութիւն ժամը 7·30ին:

8 Ապրիլ, Ցիշատակ Խաչելութեան, ժամերգութիւն 10, Թաղման արարողութիւն ժամը 5:

***

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Աւագ Երեքշաբթի երեկոյին Ցիշատակ 10 Կուսանաց ժամը 5ին:

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց: Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ի ժամ 8, Սուրբ պատարագ 10: Ս. Հաղորդութիւն կը մատակարարուի երկսեռ մանկանց: Ոտնլուայի արարողութիւն ժամը հինգ, Խաւարման արարողութիւն ժամը ութ:

«Ո՞ւր ես մայր իմ»ը պիտի երգէ Պ. Բիւզ. Վարդերէսեան: «Որդեակ իմ Յիսուս»ը՝ Տիկին Արաքսի Սարգիսեան:

8 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ կարգ Թաղման ժամը 5·30ին:

9 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, Երեկոյին Խթման արարողութիւն 4·30:

***

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն

Աւագ Հինգշաբթի, ժամը 9·30ին, ժամերգութիւն: Ժամը 10·30ին Ջայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն: Ժամը 16ին Ոտնլուայի արարողութիւն: Ժամը 19ին Խաւարման ժամերգութիւն:

Աւագ Ուրբաթ, Իսի լէ Մուլինոյի Սէն Պրինօ մատրան մէջ, ժամը տասնին ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի: Ժամը 19ին, Ժանթիյի Ժողովրդապետական Սէն Սաթուրնէն եկեղեցիին մէջ երեկոյեան ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer, PARIS

ԱՊՐԻԼ 9ԻՆ

Կը լրանայ «Յառաջ»ի վերհրատարակման տասնամեակը: Իրենց վճարումները գիւրացնելու համար մեր բաժանորդները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ՆՈՒՇՈՒ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ՝ ընկերներ Յ. Հիսայեանի եւ Ա. Աւետիսեանի:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ՝ ընկեր Բ. Պասմաճեանի:

ԻՍԻ, ՄԷՕՏՕՆ, ՔԼԱՄԱՐ՝ ընկեր Ե. Ատանալեանի, Ն. Դարբինեանի կամ սըրճարանապետ Պ. Զատիկեանի:

ՇԱՒԻԼ, ՎԻՐՕՖԼԷ՝ ընկ. Գ. Կիւլեանի:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ՝ ընկ. Ա. Մարտիրոսեանի:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ ընկեր Բարթող Փափազեանի:

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք)՝ Պ. Գ. Ծերիկեանի, ընկեր Ա. Քէօսէեանի:

ՎԱԼԱՆՍ՝ ընկ. Ա. Առաքելեանի:

ՎԻԷՆ՝ ընկեր Մ. Մուրատեանի:

ՊՈՐՏՕ՝ ընկեր Տօնէրեանի:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ՝ ընկ. Ս. Ընտրիկեանի:

ՏԷՍԻՆ՝ Պ. Վ. Հիւսեանի:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ ընկ. Վ. Խրիմեանի:

ՆԻՍ՝ ընկեր Գ. Խոսրովեանի:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ ընկեր Քիւրէճեանի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Քլամարի իր բընակարանին մէջ մեռած է ծանօթ բանաւէր Կարապետ Բաղմաջեանի այրին Տիկ. ՖԱՆԻ ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ (ծնեալ Գըրլանկըճեան, 68 տարեկան): Տիկինը երկար տարիներ աշխատած է եկեղեցիին դարմանատան մէջ, իր ամուսնոյն հետ եւ անոր մահէն ետք:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի առաւօտ Քլամարի Ս. Փիէռ Փօլ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10·30ին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Տէսինի բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ Միութիւններուն:

24 Ապրիլ, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին դըպրոցին աշակերտներուն կողմէ: Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբերգութիւն մը Եղեռնէն, մասնակցութեամբ կարող ուժերու:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ Ազգ. Միութեան վարչութեան անդամ ընտրուեցան.— Յ. Պիչաքճեան Ա. ատենապետ, Մ. Կիրակոսեան Բ. ատենապետ, Յ. Գարիպեան Ա. ատենադպիր, Հ. Ուզունճեան Բ. ատենադպիր, Գ. Տօնպաեան գանձապահ, խորհրդականներ՝ Ա. Աղէկեան, Ն. Քաբակեավուրեան, Զ. Նահապետեան Յ. Մկրեան: Ամէնքն ալ եռանդով փարած են իրենց ազգային պարտականութեան:

(ԿՆԻՔ)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին հանդէսը Մայիս 8ին:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ապրիլ. Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ

ՓԱՐԻԶ.— Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Փլաս տէ Ֆէթ, ռիւ Քոմփան, թիւ 4:

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20·45ին

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ:

Միշա Ազնաւորեանի, Գրիգոր - Վահանի, Արամ Պետրոսեանի, Ա. Գմբէթեանի, Տիկին Սիրուհի Նշանեանի, Ն. Պշտիկեանի, Միշէլ Միհրանի, Օր. Մ. Ադամեանի, Ժագ Սթէֆանօ:

Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաշխարհանճակի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Ցոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թըւականը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուս.ը իր գործօն անդամներէն Լեւոն Կիւրիճեանի անփոխարինելի կորուստին առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Նշան Դարբինեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Երանոսեանէ հազարական ֆրանք, Պ. Պ. Յարութիւն Շիրվանեանէ, Ստեփան Փանոսեանէ, Լութֆիկ Քաշըքճեանեանէ եւ Եղիազար Մինասեանէ 500ական ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ կարենայ խնամել 80-ամեայ աղջկ ծերունի մը, գիշերները եւս մնալով իր տան մէջ, Սէն Ժէրմէն ան Լէյ: Դիմել Պ. Գրքեաշարեանի՝

34. Bld. Ney, Paris (18)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆ ր ·, վեցամս · 1600

Արտասահման տարեկ · 3500 ֆր · կամ $ 10 հատը 12 ֆր ·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 6 AVRIL

1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7641 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3052

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ԱՆԵԼԷՆ ՄԻՒՍԸ

•

Կը հաստատուի թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը վերջին պահուն, մերժած է ստորագրել այն դաշինքը զոր կ'առաջարկէր Եգիպտոս, հակազդելու համար Թուրքեւիրաքեան զինակցութեան :

Այս նոր համաձայնութեան պիտի մտնար Արաբիան, եւ դուռը բաց պիտի ձգուէր, արաբական միւս պետութեանց առջեւ :

Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, որ Գահիրէ գացած էր ստորագրելու եւ ուրիշ խորհրդականներու հետ, իր երկիրը վերադարձաւ մեծ յուսախաբութիւն պատճառելով Եգիպտոսի :

Եւ այժմ նոր անելի մը մատնուած են բոլոր արաբական երկիրները :

Տարակոյս չկայ թէ կացութիւնը աւելի բարդացած է, հիմա որ Մեծն Բրիտանիան ալ կը ստորագրէ Պաղտատի դաշինքը :

Յարաբերութիւնները մասնաւորապէս լարուած են Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, թէ լրագրական պայքարով եւ թէ դիւանագիտական ծանուցագիրներու փոխանակութեամբ :

Անգարա չափազանց ամբարտաւան դիրք մը բռնած է իր հարաւային հարեւանին հանդէպ : Նոյնիսկ սպառնալիքներ կ'ուղղէ :

Այն աստիճան որ, անցեալ շաբթու արաբական թերթ մը կը հարցնէր, «խեղկատակութիւն» կոչելով Թրքական սպառնալիքները ·

— «Ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ Սուրիացիներն ալ նոյն ձեւով պատասխանեն : Անշուշտ արեւմտեան դաշնակիցները չեն փնտռեր նոր Տանցիկ մը, որ պատճառ պիտի դառնար նոր աշխարհամարտի մը : Այն ատեն Խ · Միութիւնը ուրախ պիտի ըլլայ, քանի մը հին հաշիւներ մաքրելու համար» (*Ալ Ամալ*) :

Ուրիշ արաբական թերթեր ալ դիտել կուտան թէ «Թուրքերը, որոնք համայնավարութեան ոխերիմ թշնամիներն են, մեծ ծառայութիւն մը մատուցանեցին ? (մատուցին) կարմիրներուն, սպառնալիքներու արշաւ մը սարքելով Սուրիոյ դէմ» :

Հրատարակուած տեղեկութեան մը համաձայն, Թուրքերը ազդարարած են թէ «շատ դիւրին է Սուրիան ջնջել աշխարհի քարտէսէն» :

Ահա թէ ինչքան թունաւորուած է մթնոլորտը երկու երկիրներուն միջեւ :

Թուրքերը շարունակ նոր մեղադրանքներ կ'ուղղեն Սուրիոյ դէմ, գրելով թէ օդանաւեր անցած են սահմանը, թէ իրենց դէմ թշնամական ցոյցեր կը սարքուին Սուրիոյ մէջ, եւն · :

Վերջին լուրերու համաձայն, հրամայած են կրակ բանալ, եթէ սուրիական օդանաւ մը բռնաբարէ սահմանագիծը :

Աւելորդ է ըսել թէ այս բոլորը շարամիտ խաղեր են, ճնշում բանեցնելու եւ Սուրիան Թուրքեւիրաքեան դաշինքին կապելու համար :

Կացութեան բանալին կը գտնուի Եգիպտոսի մէջ, որ փարած է հիմնական ծրագրի մը, — արաբական միացեալ ճակատ, որպէսզի կարենան պահել իրենց գործելու ազատութիւնը :

Այդ ձեռնարկին կորիզը պիտի կազմէր Սուրիոյ, Արաբիոյ եւ Յորդանանի հետ ծրագրուած համաձայնութիւնը, որ ձախողած է, ինչպէս կ'երեւայ վերջին լուրերէն :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, վճռական դեր մը կ'ինայ Լիբանանի, որ ցարդ պահեց իր չէզոքութիւնը :

Անոր նախագահը, Քամիլ Շամուն, Անգարա հրաւիրուեցաւ հոգեբանական պահու մը :

Եւ ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասեն իր վերադարձին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՃԱԿԱՏ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ ՓԱՔԻՍՏԱՆՆ ԱԼ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԵՆ

Անակնկալներ իրարու կը յաջորդեն Միջին Արեւելքի մէջ :

Թուրքիա եւ Իրաք յայտնապէս քաջալերուելով Մեծն Բրիտանիոյ մասնակցութենէն, հրաւէր մը ուղղեցին Փաքիստանի, որպէսզի միանայ իրենց կնքած դաշինքին : Անգլիոյ երեսփ · ժողովը Ապրիլ չորսին վաւերացուց պետութեան անդամակցութիւնը նոյն դաշինքին :

Այսպէս, Պաղտատի ուխտը հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ'առնէ, իբրեւ պաշտպանութեան օղակ մը որ Ատլանտեան կազմակերպութեան արեւելեան թեւը կ'երկարէ դէպի Ասիա :

Պաղտատի բրիտանական դեսպանը ստորագրեց մասնաւոր համաձայնութիւն մը որով Մեծն Բրիտանիա կը մտնէ պաշտպանութեան հիւսիսային գօտին : Այդ ստորագրութենէն ետքն էր որ Թուրքիա եւ Իրաք հրաւէր ուղղեցին Փաքիստանի : Այս գործողութիւնները տեղի կ'ունենան յին ՀԱԿի (Հիւս · Ատլանտեանի Կազմ · = Նաթօ) հաստատման 6րդ տարեդարձին : Թուրքիան, որ նոյն կազմակերպութեան հիւսիսային շրջանին Միջերկրականեան խարիսխը կը կազմէ, անոր ծայրագոյն արեւելեան թեւն է : Եթէ Փաքիստան ընդունի, ամրապնդած պիտի ըլլայ իր պաշտպանութեան կապերը Արեւմուտքի հետ : Այդ երկիրը անցեալ տարի գործակցութիւն մը հաստատեց Թուրքիոյ հետ եւ կարեւոր օգնութիւններ կը ստանայ Մ · Նահանգներէն :

Պաղտատի դաշինքը կ'արտօնէ որ գինակիցները «մասնաւոր համաձայնութիւններ» կնքեն ուրիշ պետութեանց հետ, ամրապնդելու համար իրենց շրջանին պաշտպանութիւնը : Ինչպէս գրած էինք արդէն, Մեծն Բրիտանիան նոր դաշնագիր մը կնքեց Իրաքի հետ, որուն զինուորական օգնութիւն պիտի ընծայէ եւ պիտի օգտուի անոր ռազմական խարիսխներէն : Նոր զինակցութիւնը կնքուեցաւ հակառակ Խ · Միութեան եւ արաբական երկիրներու ընդդիմութեան : Այս վերջիններուն վարչապետները ժողով մը գումարեցին Գահիրէի մէջ, որպէսզի համոզեն Իրաքը եւ բաժնեն Թրքական զինակցութենէն, բայց անօգուտ :

Փաքիստանի վարչապետը, Մոհամմէտ Ալի Ապրիլ չորսին խորհրդակցութեան հրաւիրեց Միջին Արեւելքի դեսպանները Մոնթրէոյի մէջ (Զուիցերիա), ներդաշնակելու համար Թուրքեւփաքիստանեան դաշինքը Թուրքեւիրաքեան զինակցութեան հետ : Ժողովին կը մասնակցին Թուրքիոյ, Իրաքի, Իրանի, Եգիպտոսի, Արաբիոյ եւ Սուտանի դեսպանները : Առաջին ժողովէն ետք, Մոհամմէտ Ալի յայտարարեց թէ Քարաչի պիտի վերադառնայ Դշ · օր (այսօր), դիմաւորելու համար Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ · Կամալ Նասըր :

▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ վէճը լուծելու համար նոր ձեռնարկ մը պիտի կատարէ Անգլ · կառավարութիւնը, ինչպէս յայտարարեց արտաքին նախարարը, երեսփ · ժողովին մէջ : Պիտի առաջարկեն թէ արաբական երկիրներուն եւ թէ Իսրայէլի որ համաձայնութեան մը յանգին, հիմա որ Անգլիան ալ միացած է Թուրքեւիրաքեան դաշինքին : Նախարարը այս առթիւ յիշեց 1950ի յայտարարութիւնը, որով Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ · Նահանգները յանձն կ'առնեն զէնք չտալ արաբական երկիրներուն, եթէ Իսրայէլի դէմ պիտի գործածեն : Անգլիա պատրաստակամու-

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

•

Ա՛Խ ՍԱ «ԽՈՇՈՐ»Ն ՈՒ «ՇՈՐ»Ը

Դեռ վոսփորի ափերէն չէինք հեռացած, երբ հրապարակաւ պայքար կը մղուէր երկու սովորական բառերու սխալ գործածութեան դէմ :

Մէկը «խոշոր»ն է, միւսը՝ «շոր»ը :

Դժբախտաբար երկուքն ալ իրենց պաշտօնը մոռցած դերակատարներու վերածուեր են արեւելահայ աշխարհաբարին մէջ, «ի սկզբանէ անտի» :

Եւ սխալը կը շարունակուի սրտառուչ յամառութեամբ, սերունդէ սերունդ փոխանցուելով :

Առէք որեւէ հրատարակութիւն, ամենօրեայ թերթերէն մինչեւ պարբերականները եւ գիրքերը, եւ դէզերով գոհարներ պիտի ժողվէք ·—

Խոշոր բանաստեղծ, — *խոշոր* գիտնական, *խոշոր* երաժիշտ, *խոշոր* տաղանդ · ·

Եւ կամ, — պարոնը շատ էր սիրում իր գեղեցիկ «շորերը» :

— Այդ ալ զբաղելիք բա՞ն է, պիտի հարցնեն քարեմիտ մարդիկ :

Քանի մը օրինակներ եւս տամ, եւ դուք դատեցէք :

Աչքի առջեւ ունիմ երեք ընտիր գիրքեր, Հայաստանի պետական Հրատարակչականի վերջին հրատարակութիւններէն :

Երեքն ալ տպուած են 1954ին :

Կը բանամ առաջինը, — «Նովելներ», Գրիգոր Զոհրապի :

Եւ կը սկսիմ կարդալ յառաջաբանը ·

— «*Գրիգոր Զոհրապը հայ քննադատական ռեալիզմի* խոշորագոյն *ներկայացուցիչներից մէկն է եւ նովելի չգերազանցուած վարպետը*» :

Կ'առնեմ երկրորդ հատորը, — «Հակոբ Պարոնյան, Ընտիր Երկեր, գիրք Ա ·» :

Եւ նորէն կը սկսիմ յառաջաբանէն ·

— *Հայ* խոշորագոյն *երգիծաբան Հակոբ Պարոնյանը մեր նոր գրականութեան ամենաականաւոր ներկայացուցիչներից մէկն է*» :

Եւ վերջապէս երրորդ գիրքը, «Եղիշէ Չարենց, Ընտիր Երկեր» :

Դարձեալ յառաջաբանին առաջին քանի մը տողերը ·

— «*Եղիշէ Չարենցը սովետական բազմազգ գրականության* խոշորագոյն *վարպետներից մէկն է*» :

Եւ այսպէս, բառը նոյն միօրինակութեամբ կը կրկնուի ամէն տեղ :

Չէ՞ք հարցներ ·— Ա՛յ անճրկած գրիչներ, ձեր գովածը ձմերո՞ւկ է, սե՞խ թէ դդում :

Բա՞ռ կը պակսի, ձեր միտքը բացատրելու համար :

Ուղիղ գիծէն շեղա՞ծ կ'ըլլաք, եթէ ըսէք «մեծ», ինչպէս կ'ըսեն բոլոր ազգերը, «խոշոր»ը պահելով առարկաներու, մարմնական կազմութեան (խոշոր գլուխ, աչք, ոտք եւն ·), բոյսերու (կաղամբ), եւայլն :

Գալով «շոր»ին, ձեր մայրիկէն չէ՞ք սորված թէ երախային տակ դրուած ճերմակ լաթն է · իսկ միւսին կ'ըսենք *զգեստ*, *հագուստ*, եւն · :

ՎԱՀԷ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՓՈԽԷ՞ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

Եգիպտոսի յեղափոխական խորհուրդին պաշտօնաթերթը, «Կումհուրիյա» (Հանրապետութիւն), շաբաթ օր յօդուած մը հրատարակեց «Ս» սկզբնատառով եւ հետեւեալ բովանդակութեամբ ·

— «*… Կա՛մ արաբական բոլոր կառավարութիւնները կը հաւանին միանալ Իրաքի, զինակցութիւն մը եւ միացեալ արտաքին քաղաքականութիւն մը սարքելու համար : Այդ պարագային արաբ ժողովուրդները պէտք է ընդունին հետեւանքները, այսինքն միանալ արեւմտեան քաղաքականութեան, ինչպէս ըրաւ Իրաք եւ այս շրջանին պաշտպանութիւնը կապել ազատ աշխարհին պաշտպանութեան : Այդպէս ի վերջոյ ընդունած պիտի ըլլան Իսրայէլի ուղղակի կամ անուղղակի միացումը նոյն պաշտպանողական դրութեան : Միայն այդ պայմաններով պիտի դադրին Թրքական ճնշումը, իսրայէլեան ճնշումը, ամերիկեան եւ անգլիական ճնշումը : Եւ այն ատեն Արաբները պիտի ունենան միայն մէկ թշնամի, — Ռուսիան* » :

Բանդէտներ այս յօդուածէն եւ ուրիշ կարգ մը երեւոյթներէ կը հետեւցնեն թէ Եգիպտոս դարձ մը կը փորձէ ճիշդ այն պահուն երբ Անգլիան ալ ստորագրեց Պաղտատի դաշինքը եւ հրաւէր ուղղուած է Փաքիստանի որպէսզի միանայ : Ուրեմն Եգիպտոս ելք մը կը փնտռէ, պահելու համար իր դիրքը իբրեւ առաջնորդ արաբական երկիրներու :

Կը կարծուի թէ յօդուածագիրը Եգիպտոսի ազգային ուղղութեան նախարարն է, Սալեհ Սալեմ :

× *Անգլիոյ երեսփ · ժողովին Բշ · օրուան նիստին մէջ, երբ կը վաւերացուէր երկրին մասնակցութիւնը Պաղտատի դաշինքին, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ այդ անդամակցութեամբ «պիտի ամրապնդուի Ատլանտեան ճակատի պաշտպանութեան ծայրագոյն աջ թեւը» : Վաւերացումը տեղի ունեցաւ միաձայնութեամբ :*

թիւն կը յայտնէ նոր երաշխիքներ տալու, որպէսզի լուծուին արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի միջեւ եղած վէճերը :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(*ՁԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ*)

Տէսինի Դպրոցի աշակերտներէն (*ցանկը առանձին*)	8·400
Փօլատեան (*Պրյանքուռ, փոխան ծաղկեպսակի, Լեւոն Կիւրիւնլեանի մահուան առթիւ*)	2·000
Աղապապ Պարսամեան	1·000
Գումար՝	11·400
Ապրիլ մէկի գումարը	693·450
Ընդհ · գումար՝	704·850

ՄՈՒՐԱՏԻ ՔՈՅՐԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

Երկուշաբթի օր յուզումով ողջունեցինք Սեբաստիոյ առիւծին՝ Մուրատի քրոջ այցելութիւնը մեր խմբագրատան մէջ :

Տիկինը Մարսէյլէն յատկապէս եկած էր, ներկայ ըլլալու «Մուրատ Ուսումնասիրաց»ի հանդէսին որ անցած է շատ փայլուն :

Այս առթիւ սորվեցինք թէ Տիկինը բազմաթիւ յուշեր ունի իր հերոս եղբօրը կեանքէն : Պիտի ուզէինք որ Մարսէյլի մեր աշխատակիցներէն մին գրի առնէր զանոնք, իբրեւ հում նիւթ պատմութեան համար :

ՉԸՐՉԻԼԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

Անգլիոյ ծերունի վարչապետը Ապրիլ 4ին ճաշի հրաւիրեց Թագուհին եւ անոր ամուսինը՝ Էտինպուրկի դուքսը, իր հրաժարման առթիւ : Կոչունքին կը մասնակցէին յիսուն հրաւիրեալներ, որոնց գլուխը կը գտնուէր իր յաջորդը, Սըր Էնթընի Իտըն (արտաքին գործերու նախարարը) : Այս առթիւ Թագուհին ջերմապէս գովեց Չըրչիլի հայրենասիրական ծառայութիւնները :

Հրաժարման արարողութիւնը տեղի պիտի ունենար երէկ, երեքշաբթի : Չըրչիլ վերջին անգամ նախագահեց նախարարական խորհուրդին : Յետոյ ներկայացաւ երեսփ · ժողովին, վերջին անգամ ըլլալով, իբրեւ վարչապետ : Իրիկուան դէմ պիտի երթար Պըքինկէմի պալատը, իր հրաժարականը ներկայացնելու համար :

(Շար ·ը կարդալ Դ · էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

●

15·000 ՏՈԼԱՐ ՆՈՒԷՐ Լ ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՄԸ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 26 Մարտ (Յառաջ).— Մենք ալ տօնեցինք Համազգային ընկերութեան եւ Ն. Փալանճեան Ճեմարանին 25ամեակը, մեծ խանդավառութեամբ, Նիւ Եորքըր պանդոկի գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը նախագահէր ծանօթ առեւտրական Պ. Բիւզանդ Փիրանեան, որ սրտագին կոչ մը ուղղեց, զարկ տալու համար մայրենի մշակոյթին: «Բոլորս ալ հաւաքաբար պէտք է օժանդակենք Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանին: Մեր նախահայրերը մեզի համար շինած են եկեղեցիներ եւ դպրոցներ որոնք դարերով եղած են գլխաւոր ազդակները՝ հայկ. մշակոյթի պահպանման: Ինչ աճօթ պիտի ըլլայ մեզի համար եթէ թողունք որ, այս սքանչելի ազգը սրբուի պատմութեան էջերէն: Ցետոյ պարզեց այն միջոցները որոնց շնորհիւ պիտի կրնանք պահպանել մեր գաղութին ազգային կեանքը»: Դիւրին է պահել եւ զարգացնել մեր մշակոյթը, եթէ միանանք: Իսկ եթէ շարունակենք պառակտուած մնալ, կարճ կեանք մը պիտի ունենանք Ամերիկայի մէջ»: Յիշեց թէ արդէն ձեռնարկուած է կարգ մը հիմնարկութեանց շինութեան, ինչ որ կը կարօտի ամէնուս աջակցութեան: Մասնաւորապէս շեշտեց թէ անհրաժեշտ է մեր նայուածքը դարձնել դէպի հաւաքական աշխատանք եւ իրար հասկնալ անկեղծօրէն: Այս առթիւ խստօրէն դատապարտեց ամէն կարգի խառնակիչները որոնք շարունակ հին պատմութիւններ ու վէճեր կ'արծարծեն, վառ պահելով փոխադարձ ատելութիւնը մեր գաղութին մէջ: «Ինչպէս կ'ըսէր Լոնկֆէլլօ, «Ձեր ուժը ձեր միութեան մէջ է, իսկ ձեզի սպառնացող վտանգը ձեր անմիաբանութեան մէջ»:

Պ. Փօլ Զաքութճեան խորապէս յուզուած խոստովանեցաւ թէ «շատ ծանօթ դէմքեր 25 տարիներէ ի վեր չէր տեսած: «Ես իմ հայութիւնս չեմ կորսնցուցած, թէեւ հայերէն լաւ չեմ կրնար խօսիլ»: Եւ իր կարգին թելադրեց միանալ:

Պ. Փիրանեանի հրաւէրով, ընկեր Եդուարդ Սահակեան վարեց հաւաքոյթը, հմտօրէն ներկայացնելով խօսողները եւ արուեստագէտները: Առաջին խօսողը եղաւ ընկեր Բէգլար Նաւասարդեան, որ պերճախօս կոչով մը հրաւիրեց գաղութը հետեւիլ բանաստեղծ Եղիշէ Չարենցի պատգամին.— Ձեր ուժը ձեր հաւաքական կամքի մէջ է, փրկութեան միակ միջոցը: Պարսաւեց այն բոլոր Հայերը, որոնք կ'ուզեն յաւերժացնել գաղութին պառակտումը:

Տիկին Զապէլ Սեւորեան յանուն Հ. Օ. Միութեան պատմեց թէ ինչպէս ճեմարանի հաստատումէն ի վեր, Հ. Օ. Միութիւնը մայրական գուրգուրանքով կ'օժանդակէ ճեմարանին եւ պիտի շարունակէ միշտ: Իբրեւ ականատես տեղեկութիւններ հաղորդեց ճեմարանի մասին, խանդավառելով ներկաները:

Պ. Րիչըրտ Կրէկորի, ատենապետը Բարեգործական մասնաճիւղին, որ անդամ է ճեմարանի կազմակերպիչ յանձնախումբին, խօսեցաւ շատ գեղեցիկ եւ ազդու ուղերձ մը: «Կրթական մարզին մէջ որ եւ է խտրութիւն պէտք չէ տիրէ: Մոռնանք մեր նախասիրութիւնները, մոռնանք նոյնիսկ գաղափարական ամէնէն անկեղծ տարբերութիւնները, ի սէր կրթական գործին»: Ու շեշտեց թէ հայկական ուսումը, կարեւոր ազդակ մըն է, Միջին Արեւելքին մէջ մեր ժողովուրդին համար: Գովեց այն աշխատանքը, զոր կը կատարէ Փալանճեան ճեմարանը եւ նորէն շեշտեց կարեւորութեանը համագործակցութեան բոլոր ազգային խնդիրներու մէջ:

Սեղանապետ Ե. Սահակեան «Ամէն» ըսաւ երբ Պ. Կրեկորին վերջացուց իր ուղերձը: Ապա ներկայացուց ճեմարանին տեսուչը, Ընկեր Սիմոն Վրացեան, իբրեւ հեղինակ, եւ իբրեւ պետական մարդ եւ ուսուցիչ: Ընկերը պարզելով վերջին քառասնամեակին դէպքերը, բացատրեց թէ ի վերջոյ Հայաստան մը ունեցանք ոչինչէն, ստեղծեցինք, դպրոց, եկեղեցի, գրականութիւնը նորէն ծաղկեցաւ: Ծընաւ Համազգայինը որ հաստատեց իր ճեմարանը, ուրկէ շրջանաւարտ եղան, ուսուցիչներ, փաստաբաններ, բժիշկներ, հանրային գործիչներ, գրագէտներ: Հայկ. Մշակոյթն է որ կը թեւածէ գաղթաշխարհի մէջ, տիրականօրէն, հայ ժողովուրդի գիտակից ու սրտաբուխ օժանդակութեամբ, պիտի շարունակէ նորանոր նուաճումներ կատարել: Ճեմարանին մէջ խտրութիւն չկայ, ճեմարանը ամբողջ հայութեանն է եւ կը ծառայէ բոլոր տեսակի Հայերուն, անոր միակ նպատակն է ծառայել հայ մշակոյթին:

Ընկեր Վրացեան յետոյ յայտնեց թէ Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան թանգարան մը նուիրած են ճեմարանին: Իրենց երկար տարիներու թանկարժէք – գեղարուեստական հաւաքածոները պիտի զետեղուին հոն: Հաստատութիւնը ապագային պիտի դառնայ ազգին թանգարանը, ինչպէս ըսաւ Պ. Մարտիկեան: Ներկայացնելով Պ. Ճորճ Մարտիկեանը, ընկեր Սահակեանը, ըսաւ. Հայերս Ամերիկայի տուած ենք գրագէտներ, նուագողներ, արուեստագէտներ, եւ հանրային դէմքեր: Պ. Մարտիկեան մէկն է Ամերիկայի հանրային դէմքերէն, սրտով ու գործքով Հայ մնացած է միշտ: Պ. Ճորճ Մարտիկեան խօսեցաւ իր լաւագոյն ճառերէն մին, ուր իր սիրտն էր դրած: Մթնոլորտը հետզհետէ ոգեւորուեցաւ եւ մեր բարեկամը բացագանչեց, «Թող ամէն մէկը իր բաժինը տրամադրէ ճեմարանին, հայ մշակոյթին համար: Ճեմարանը բացառիկ արժէք մըն է: Անիծեալ ըլլան այն Հայերը որոնք ատելութիւն կը սերմանեն: Պէտք է անտեսել այդ խառնակիչները:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Մէթրոփոլիթըն Օփերայի տաղանդաւոր երգչուհին, Օր. Շաքէ Վարդենիսեան, Օր. Լուսի Իշխանեան (դաշնակահար), Օր. Ժամագործեան սօփրանօ, Տիկին Ֆլարէնս Մարտիրոսեան (ջութակ), Պ. Վարդգէս Գրիգորեան եւն.:

Տիրայր արք. դոհունակութեամբ յիշեց ճեմարանին ազգօգուտ դերը, իբրեւ հայ մշակոյթի փարոսն: Տէրունական աղօթքով օրհնեց հանդիսականները:

Աւելի քան 15·000 տոլար գոյացած էր հանդէսէն, ինչպէս յայտնեց կազմակերպիչ յանձնախումբին գանձապահը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Ե.

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ,— Ժամանակ մը մեզի դասաւանդեց ընդհ. ազգաց պատմութիւն,— խելօք մարդ էր: Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանէն շրջանաւարտ, Շ. Ֆարահխարցի այս արժէքաւոր ուսուցիչը հետեւած եւ լրացուցած էր Ֆրիպուրկի համալսարանին դասընթացքը:

Միջահասակ, գրեթէ նիհարակազմ, անշարժ ու երազկոտ նայուածքով, որ թախծոտ արտայայտութիւն մը կուտար իր դէմքին, մանաւանդ իր անխնամ արտաքինով քիչ մը շատ կը յիշեցնէր հայ գրող – բրոյի տիպարը:

Դասաւանդութեան պահուն՝ մէկ կողմ հակած գլուխը, աչքերն յառած կէտի մը մարդ չէր տեսներ, մարդ չէր լսեր, այլ անդադար լեզուն կը բանէր:

— Միսիւ, Կալիգուլան ո՞ր դարուն իշխած է:

— Եւ Սկիպիոն Ափրիկեցին, սպառազէն հռոմէական լեգէոններն առած քալեց Անիբալի վրայ եւ ահեղ ճակատամարտին մէջ ջախջախիչ պարտութեան մատնեց Կարքեդոնացի հռչակաւոր զօրավարը, Սպանիոյ Զամա քաղաքին մէջ, 202 թիւէն, նախ քան Քրիստոս ...

Միշտ նոյն դիրքը պահած՝ առաջին վանկին հապճեպ եւ զօրեղ հարուած մը տալով, Գաբրիկեան կը խօսէր ու, կը խօսէր, կարծես խեղդելու համար հետաքրքիր բզէզին հարցումը, մինչեւ ծայրը լարուած իր լեզուին մեքենականութեան մէջ ...

Խորէն Գաբրիկեան քէն ըրաւ Կեդրոնականի տնօրէնին դէմ եւ միացաւ Տոքթ. Արմենակ Բարսեղեանի, որ արդէն պայքարը բացած էր ընդդէմ իր նմանադէմին, «Ճակատամարտ»ի սիւնակներէն:

Պիտի չուզէի անդրադառնալ այս տխուր պատմութեան, որուն թաքուն պատճառը բոլորովին կ'անգիտանամ,— միայն կը յիշեմ թէ մեր ուսուցիչը հրապարակաւ կ'ամբաստանէր Գափաֆեանը որ բարձրագոյն կրթարանի մը անվայել լեզու գործածած էր աշակերտներուն հանդէպ:

Նախապատերազմեան տարիներուն հանդիպեցայ Գաբրիկեանին, Սալ Կավոյի մէկ օթեակին մէջ, Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին: Այն օրը, ողբացեալ Հըմայեակ Խօսրովեանի հետ, վաստակաւոր ուսուցիչը փայլեցաւ իր կուռ պերճախօսութեամբ: Ժամանակ մը աշխատակցած է «Յառաջ» թերթին, «Հերթում» ծածկանունով:

Շատ ուրախ եղայ, որ մեծարգոյ Խորէն Գաբրիկեանը Եթովպիայէն անցած է Պէյրութ, տարիներէ ի վեր հողեւին նուիրուելով իր նախասիրած ուսուցչական ասպարէզին:

Կեդրոնականի խնամակալութիւնը վերջին տարիներուն սովորութիւն ըրած էր յառաջ քաշել վարժարանի արժէքաւոր շրջանաւարտները: Անոնց ամէնէն ուշադրաւ դէմքն էր Գեղամ Քէօսէեանը (կարծեմ Արմաշցի): Միջահասակ, քիչ մը մարած ձայնով, ակնոցներուն ետեւէն վառվռուն աչքերով, շատ կը յիշեցնէր Գէորգ Մեսրոպը:

Մաղապուրծ ազատած տարագրութեան արհաւիրքներէն, ինքզինքը նետած էր Պոլիս եւ յաճախած Կեդրոնական: Պատրիարքարանէն իրեն կը տրուէր պզտիկ թոշակ մը, հաւանաբար բարեսէրի մը կտակէն,— իսկ գիշերը կը պառկէր վարժարանին վերնայարկը, քանի մը պանդուխտ ընկերներու հետ:

Ահա, այս տեսակ զրկանքներով, ազգային բարձրագոյն կրթարանէն շրջանաւարտ եղելէ վերջ, Քէօսէեան մեզի կը դասաւանդէր Հայոց պատմութիւն եւ նոյն ատեն կը վարէր վարժարանին քարտուղարութիւնը:

Անուշ տղայ տղայ մըն էր Գեղամը, շատ կը սիրէինք զինքը եւ ան ալ մեզի կապուած էր եղբայրական ջերմութեամբ: Խորապէս ցաւեցանք, երբ գաղթի տարիներուն մեզմէ հրաժեշտ առաւ, բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու համար Փրակայի համալսարանին մէջ: Մեր ընթերցողները անշուշտ պիտի յիշեն Գեղամ Շողակաթը, որուն հմտալից յօդուածները տարիներով զարդարեցին «Յառաջ»ի էջերը:

Երկնից շողը խնկալէս կաթած էր անոր վրայ,— որովհետեւ փայլուն կերպով լրացուց Փրակայի հանքային երկրաչափութեան վարժարանը,— բայց բախտը ժլատ գտնուեցաւ այս գերազանցապէս օժտուած տղուն հանդէպ, որ մեռաւ կուրաղիի զործողութեան մը հետեւանքով, ճիշդ այն պահուն երբ պիտի վայելէր իր երկար տարիներու տաժանքին արդիւնքը:

Չեխ ուսանողուհի մը,— որ սիրտը տըւած էր պատուական երիտասարդին,— մերթ ընդ մերթ յօղաթուրմ ծաղկեփունջ մը կը տանի անոր գերեզմանին, վերակոչելու համար Շողակաթի յիշատակը:

Մեր բնագիտութեան ուսուցիչը՝ ՅՈՎ–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

«Ինչպէս կը յիշես, մի այդպիսի տարաձայնութիւն էլ եղած էր, եւ Կոմսը կ'ուզէր այդ տարաձայնութեան հիման վրայ կառավարութիւնը մոլորութեան մէջձգել: Ի հարկէ, այդ չի կարող փոխել նրանց համոզմունքը: Նրանք աւանակներ չեն: Իրենց սատակը ընկաւ իրենց աչքերի առջեւ՝ մեր տղայոց հրացաններից:

«Մեր այստեղէն հեռանալու համար, օրերը մօտենում են: Ուստի, 15 օրի չափ անցիր շրջանի գիւղերը, տես ժողովուրդը: Երբ նամակ ստանաք ինձմէ, անմիջապէս խումբով գաք: Եւրոպական ներկայացուցիչները գիտեն, մեր «բարեկամներն» էլ գիտեն: Փափաքելի է, որ առանց ընդհարումի հեռանանք այս չքնաղ Վանից եւ աւերածութեան պատրուակ չլինինք»:

Մի օր Շուշանց մնալէն յետոյ, բարձրացանք Վարագ: Երկար ատեն տուների մէջ փակուել էինք: Էհ, մենք լեռան մէջ էինք ապրել, նրա օդին ու ջուրին էինք վարժուել, բաւական դժուար էր մեզ համար չնչել ներսի նեխած օդը:

Բարձրացանք լեռը: Մեր հրացաններով «բուրդ կազմեցինք» մի գեղեցիկ աղբիւրի մօտը: Սառնորակ ջուրով լուացուեցինք: Յիշեցինք Սասնոյ քաջերի աշխարհը, ուր ամէն մի փուշի տակից մի աղբիւր կը բխէր, եւ ամէն մի Ֆետայի իր սիրած աղբիւրի ջուրը կը խմէր:

Աչք կը նետեմ մեր անցած ճանապարհների վրայ, որոնք օձի օղակների նման օղակաւորուած են իրարու հետ:

Լորտօն ասում է.

— Ինչ պիտի լինի այսպէս, մինչեւ ե՞րբ պիտի թափառինք այս լեռների մէջ:

= Էհ, Լորտօ, մեր յեղափոխութիւնը դեռ մանուկ է, զոհեր կը պահանջէ, որ մեծանայ եւ «պօյ» քաշէ: Վերցուր յունական, բուլղարական յեղափոխութեանց գրքերը, պիտի տեսնես, որ մեր «մանուկը» դեռ խանձարուրի մէջ է: Միայն Սասնոյ ապստամբութիւնով չի կարելի ազատութիւն ստանալ: Երբ Վան, Բաղէշ, Կարին, Խարբերդ կը բռնկուին ապստամբութիւնով, երբ կը ջարդենք հազարաւոր թշնամիներ, նրանց արիւնով կը ներկենք մեր սարերը, ահա այն ատեն կարելի է դեռ մի բան սպասել: Իսկ այս պայմաններին մէջ, մեզ կը մնայ միայն կռիւներից խոյս տալ եւ պատրաստել ժողովուրդը այդ օրուան համար:

Անդին՝ Առաքել Աղան, Մոկացիի հետ, խորոված կը պատրաստէր: Այդ օրը գիւղացիք մեզ մի ոչխար էին բերած՝ ասելով.

— Տղերք, ձեզ մատաղ, կերէք, հալալ է ձեզ, դուք շատ օրեր անօթի էք մնացել:

Այդպէս էր գրեթէ ամէն տեղ: Ժողովուրդը մեզ գրկաբաց կ'ընդունէր: Ափսոս որ չէինք կարող նրանց խղճերին ու փափաքներին գոհացում տալ: Նրանք կը պահանջէին մեզանից ասել թէ՝ «ե՞րբ պիտի գար մեր ցանկացած ազատութիւնը»:

Չեմ կարող չյիշել հօս Դժոխքի եւ Զալլատի խօսքերը, երբ Թուրքերը 1895 թըւականին բռնել էին մի գրութիւն եւ թարգմանել տուել:

«Էշը ցեխն է ընկել, արի հանէ»:

«Այդպէս է գրում Զալլադը Դժոխքին»:

Հիմա մենք էլ այդ գրութեան մէջ էինք:

Մեզ եղած հարցումներին չէինք գիտեր ի՞նչ ասել, միայն այսքան կը պատասխանէինք.

— Գիւղացի ընկերներ, մեր մեծ յեղափոխականը նստած է այժմ Էջմիածնի մէջ: Նա ասել է որ՝ «այս ձեռքերովս պիտի օծեմ Հայոց թագաւորը»: Բաւական ժամանակ անցել է այդ օրից: Նրա «թըթէ» դդալը, այժմ «երկաթ» եղած է, եւ մահ է սփռում ամէն տեղ: Բայց դեռ նրա սամծներից, իրականանալու նշոյլ չենք տեսներ: Սակայն, չվհատինք: Մեզնից առաջ ազատուող բոլոր ազգերը, այս ճանապարհով են գնացել, մենք էլ կ'ազատուինք մի օր:

Մինչ այդ խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենային, «խորովածը պատրաստ է», ազդարարեց Աղան:

Տղաները բոլորուեցան եւ մի քանի ակընթարթի մէջ «յօշոտեցին» ամբողջ ոչխարը:

Երբ «խորոված» ասացի, չհասկանաք փոքրիկ շամփուրների վրայ անցուած խորոված, այլ ամբողջ ոչխարը միակտուր խորոված թուրծ կրակի դէմ:

Այդ օրը տղաները ուրախ էին: Մեր իջեւանը դարձաւ կատարեալ ուխտատեղի: Շուշանցիներ, մեծ ու պզտիկ, թափուեցին մեր գտնուած աղբիւրի մօտ, որ նըշանաւոր էր:

Այստեղ էր որ ամիսներ շարունակ Վազգէն Տէրոյեանը եւ իր երկու անբաժան ընկերները՝ Միքօ եւ Արշակ ապրել էին եւ այստեղից վառել էին յեղափոխութեան ջահը՝ սփռելով նրա լոյսը, Վասպուրականի ամբողջ հայ գիւղերի վրայ: Նրանք ապրել էին այստեղ՝ քարը բարձ անելով, հողը՝ անկողին եւ երկինքը՝ վերմակ: Մի օր քաղցած, մի օր մերկ, նրանք, սակայն, երբեք չէին յուսահատել եւ այս լեռներից տարածել էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարները:

Մի չար օր, երբ նրանք այդտեղից ճամբորդութիւն էին կատարել դէպի Կուռուպաշ, հանդիպել էին Թուրք զինուորների մի գումարտակի:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՍԷՓ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, բարի մարդ էր ։ Բաւական հասակաւոր, կրճատուած պեխերով եւ գրեթէ կլոր դէմքով։ Լաւ կը հագուէր, մանաւանդ խնամք կը տանէր իր շապիկին, որ միշտ դծաւոր եւ յարդարուած կ'ըլլար ուշադրաւ կերպով ։

Թամկավարները ի պատուի էին Կեդրոնականի մէջ,— որովհետեւ խնամակալութիւնը այդ շրջանին պահպանողականներուն ձեռքն էր,— հետեւաբար Գույումճեանին յանձնած էին այս դասը։ Ճշմարիտ հակապատկերը Գաբրիէլեանի, մեր վարժապետը արտասովոր դանդաղութեամբ կը դասաւանդէր բնագիտութիւնը .— Գա . . . ււա . . թը կը լե . . . ցը . . նէք ջու . . րով, այս մը . . խո . . ցը կը . . . ը չար . . ժէք ։

Տարակոյս չկայ թէ գիտական այս անվերջանալի բացատրութիւնները կը տաղտկացնէին մեզ իրենց սառնաշունչ տափակութեամբ, բայց միւս կողմէ մեր միտայլ եւ անհամբեր հոգին կը պայծառանար, որովհետեւ, Գույումճեանին լեզուին դանդաղութենէն աւելի արագութեամբ, աչուըները կը շարժէին . . աջը՝ դէպի աջ ծայրը, ձախը՝ դէպի ձախ ծայրը . . .

Դէհ, եկուր մի խնդար . . . ։ Ի վերջոյ, վարժապետը կը կաղէր եւ ձեռք կ'առնէր իր բարոյախօսական «Թեման», որ մաս կը կազմէր իր դասաւանդութեան ։

Տարօրինակ բան մըն էր Գույումճեանին ցասումը։ Աջ ու ահեակ պացող իր բիբերը յետ–դարձ մը ընելով, յեղակարծօրէն կը միխանային կիտուած յօնքերուն։ Սարսափելի այդ նայուածքը, բդէզի մը վրայ իյնալու որ ըլլար, իր բարկութիւնը կը պայթէր չամփանիայի խցանին պէս եւ դասարանէն դուրս կը չպրտէր խնդամոլիկ անառակը ։

Վերջէն պիտի իմանայի, որ այդ խելօքիկ մարդը հրաշքներ գործած էր Վարագայ վանքի կռիւներուն մէջ։ Վիրաւորուած ձեռքէն ու ոտքէն, Գույումճեան ձին քշած էր մէկ գիրքէն միւսը, խիզախ խոյանքներով փրկած էր շատ մը կեանքեր ու դէպի յաղթանակ առաջնորդած Վասպուրականի քաջերը ։ Իր քաջութիւնը երբեք վէճի նիւթ չէ դարձած աջին ու ձախին միջեւ ։

Պատերազմէն տարիներ առաջ, ընկերներէս մէկը օր մը Գույումճեանը կը բերէր Քարթիէ Լաթէնի մեր սենեակը, ուր պատեհութիւնը կ'ունենայինք լայնօրէն վերակոչելու անցեալը։ Ցախուռն էր դասընկերս եւ կը յայտնէր ծայրայեղ կարծիքներ, որոնց հայրենասէր վարժապետը կը հակադրէր իր անժխտելի փորձառութիւնը ։

Ցովսէփ Գույումճեան երբեք չէր փոխուած, երեւութապէս առողջ կ'երեւէր, բայց թաքուն ցաւ մը կը կրծէր ներսը։ Մեծ դժկամակութեամբ ընդունեց քանի մը կեռաս կուտել։ Ցամառ ցաւը,— որ կուգար ստամոքսի կեղէն,— ի վերջոյ գերեզման պիտի տանէր մեր բարի վարժապետը, Նեղոսի ափերուն վրայ։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀԸ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ.— Կիրակի օր հրատարակած էինք մեր թղթակցին նամակը, Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին՝ Պ. Քամիլ Շամունի այցելութեան մասին։

Ահաւասիկ այս առթիւ խօսուած ուղերձները.—

Միաբանութեան արաքագէտ անդամը յայտարարեց.

— « Բացառիկ պատիւը զոր ձեր ներկայութեամբ կ'ընէք մեզի, մեր սրտերը կը լեցնէ անսահման ուրախութեամբ։ Հոս Ս. Ղազար կղզին մէջ, կրնանք ըսել թէ դուք կը գտնուիք ի Լիբանան։ Վասնզի եթէ ճիշդ է որ ամէն անկիւն ուր սիրտ մը կը բաբախէ Լիբանանի սիրով, փոքրիկ Լիբանան մըն է, հոս Ս. Ղազար առաւելապէս այդ երջանիկ ա՜կիւններէն մէկն է, որովհետեւ բազմաթիւ սրտեր կան այստեղ այդպիսի զգացումներով համակուած։ Սաուղիւ Մխիթարեան Հայրերէն ու աշակերտներէն շատեր պատիւ կը սեպեն Լիբանանեան հպատակ ըլլալ ։

« Միւս կողմէ, կրնա՞նք մոռնալ այն ազնիւ երկիրը, որ իր դռները լայնօրէն բացաւ քանի մը հարիւր հազարաւոր Հայերու առջեւ։ Կրնա՞նք մոռնալ այն ջերմ ասպնջականութիւնը, զոր ցոյց տուաւ Հայերուն հանդէպ, շնորհելով անոնց քաղաքացիութեան ամէն իրաւունք, կրօնական ու քաղաքական, մշակութային, դեղարուեստական եւ առեւտրական մարզերու մէջ։ Շնորհիւ այս վեհանձն կարգադրութեան է որ Լիբանան բնակող Հայերը, իրենց սփիւռքի եղբայրներէն կը ճանչցուին իբրեւ ամէնէն կարեւոր, ամէնէն ծաղկեալ եւ ամէնէն երջանիկ գաղութներէն մէկը ։

Շատ առիթներու եւ հանդիսաւոր պարագաներու մէջ, Վսեմ. Տէր. Աղաճանեան եւս, մեր Գերերջանիկ Պատրիարքը, փառաբանած է Լիբանանի վեհանձն կառավարութիւնը, եւ արդար հպարտութեամբ, ինքզինքը յայտարարած է, բոլոր հայազարմ Լիբանանցիներու հետ, ամէնէն երջանիկ զաւակները Լիբանանեան Հայրենիքին, որուն ցմիշտ կը մնան կապուած ու խորապէս երախտապարտ, մահու եւ կենօք չափ ։

Երանի թէ մեր սիրելի եղբայրները, որ հաստատուած են այդ օրհնեալ երկրին մէջ, ուր Մխիթարեան Միաբանութիւնն ալ բախտաւոր է բոյն մը ունենալու Պիքֆայայի գեղատեսիլ բարձունքներուն վրայ, կարենային, միացած Լիբանանցի եղբայրակիցներու հետ, հայրենիքին ի սպաս դնել ինչ որ են եւ ինչ որ ունին, որպէսզի Լիբանան պահէ փառքը զոր դարերն են երդած, եւ բարգաւաճի յաւիտենական մայրիներու հովանիին ներքեւ (պատկեր աստուածային պահպանող նախախնամութեան), եւ իր ամենասիրելի նախագահին Վսեմ. Քամիլ Շամունի աչալուրջ կառավարութեան տակ »։

Ապա խօսք առաւ ընդհ. Աբբահայրը, ֆրանսերէն.

— « Մխիթարեան Միաբանութիւնը մեծ պատիւ կը համարի այսօրուան ձեր այցելութիւնը։ Արդարեւ Ս. Ղազար կղզին, որուն Հայ Մշակոյթի, բազմաթիւ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ հիւրընկալած է իր յարկին տակ. կայսրեր, թագաւորներ, իշխաններ, արուեստագէտներ եւ ականաւոր գիտականներ ։ Բայց ձեր այցելութիւնը այսօր անհուն ուրախութեամբ կը լեցնէ մեզ եւ ձեր ներկայութիւնը բացառիկ կերպով կը խօսի մեր սրտերուն, որովհետեւ Լիբանանը մեզի համար երկրորդ հայրենիք մըն է, ուր կ'ապրին տասնեակ հազարաւոր Հայեր, անդորր ու ապահով, կատարեալ ազատութեան մէջ, վայելելով քաղաքացիութեան ամէն իրաւունք, եւ սակայն, շնորհիւ ձեր հիւրընկալ եւ բարեխնամ կառավարութեան ։

Դարաւոր կապեր Լիբանանն ու հայ ազգը իրարու կը զօդեն, երկու հազար տարիէ ի վեր, Մեծն Տիգրանի օրերէն սկսած, ժամանակի ընթացքին, մեր զոյգ ժողովուրդները պատմութեան ընդմէջէն կողք կողքի քալած են, յաճախ միեւնոյն ճակատագրով ։

« Երբեմն, Սողոմոն թագաւորի օրով, Լիբանան Երուսաղէմի տաճարին շինութեան հայթայթեց իր չքնաղ եւ գեղուղէշ մայրիներու փայտերը. այսօր Մխիթարեաններուս գործին կը նպաստէ, Ս. Ղազար ղրկելով պատանի ընծայացուներ, ահաւասիկ, տեսնք, որ ձեզ շրջապատած են խանդավառ սիրով ու յարգանքով ։ Հաճելի է ինծի, ուրեմն, այս առթիւ, առանձնայատուկ կերպով յայտնել մեր համակրանքն ու մեր խորին երախտագիտութիւնը հանդէպ ձեր անձին ու ձեր երկրին »։

Բուռն ծափերու մէջ ոտքի ելլելով, Պ. Նախագահը, պատասխանեց, խորապէս յուզուած.

— « Երջանիկ եմ Ս. Ղազար կատարած այս այցելութեամբս, վասն զի հոս գտայ Լիբանանի մէկ մանրանկարը, ուր կը շնչէ արեւելեան ջերմ մթնոլորտ մը, ամենանուրբ զգացումներով՝ հանդէպ Լիբանանի։ Ճառ մը չէ որ պիտի խօսիմ. ժամանակն ալ արդէն թոյլ չի տար։ Բայց կ'ուզեմ այս յարկէն հեռանալու պահուս, յայտնել իմ խորին գոհունակութիւնս եւ անկեղծ շնորհակալութիւնս, այս հիանալի հիւրասիրութեան համար։ Կը մաղթեմ ի սրտէ յաջողութիւն, բարգաւաճում եւ երջանկութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան, ուր կը մեծնան մեր տղաքը, Աստուծոյ եւ հայրենիքի սիրով »։

Ցուցիչ էր յաջորդ պահը, երբ լուսանկարիչներու շլացիկ փայլակներու տեղատարափին տակ, վսեմ. Նախագահը վանքի Ոսկեմատեանին մէջ կը դրոշմէր յիշատակի ու գնահատանքի տողեր ։ Սորրագրեցին նաեւ բարձրաստիճան հետեւորդները։ Արեւելեան վարդանոյշով եւ ըմպելիով պատրաստուած համեստ հիւրասիրութիւն մը աւելի մտերմական քաղցրութեամբ կ'օծէր այս փոքրիկ հանդէսը։ Առանձին սեղանի վրայ ցուցադրուած էին մագաղաթեայ հին Աւետարաններ, Հայկ. մանրանկարչութեան արուեստի նմոյշներ, Ֆիրտուսիի եւ Սաատիի պարսկերէն յարգի ձեռագիրներ, արաբերէն լեզուով Ս. Ղազարեան հրատարակութիւններ, որոնց մասին գմայլանքի արտայայտութիւններ կը լսուէին ամէն կողմէ ։

Ի վերջոյ դարձեալ խանդավառ ծափերու մէջ, հրաժեշտի սիրալիր խօսքերէ ետք, Պ. Նախագահը մեկնեցաւ իր հետեւորդներով ։

Ահա պատմական փառաւոր էջ մըն ալ Ս. Ղազար տարեգրութեանց համար, պատմական եղելութիւն մը, որ կուգայ անգամ մը եւս ցուցադրել այն սերտ կապը՝ որ գոյութիւն ունի Լիբանանի եւ տարագիր Հայ ժողովուրդին միջեւ, եւ որ միաժամանակ անուրանալի գնահատանք մըն է Հայ դարաւոր արժէքներու եւ Մխիթարեան Հայրերու անխոնջ վաստակներուն ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ն. Փալանճեան ճեմարանին համար Ս. Փալէնճեանշոյ Նորչէն գիւղացի ընկ. Մարդար Ռաֆայէլեան հազար տոլար նուիրած է, ըսելով « Այս հազար տոլարը կը նուիրեմ Պէյրութի ճեմարանին. Գրել կարդալ չգիտցող մարդը աչք ու ականջ չունեցող մարդու կը նմանի ։ Գիտութիւն, կրթութիւն կը նշանակեն ուժ եւ ազնեցութիւն։ Ես ուսում չունիմ, թող մեր երախաները ստանան ուսում ։ Տարիներու խնայած դրամս ահա կը նուիրեմ այս նպատակին համար։ Ինչո՞ւ օրինակ չառնենք Հրեաներէ։ Միլիոններ կը ծախսեն իրենց զաւակներու կրթութեան համար։ Մենք ալ պէտք է նոյնը ընենք »։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ի. Ս. Լուիզի մէջ Փետրուարի սկիզբը մեռած է ընկեր Արմենակ Ասատուրեան։ Ծնած էր Քղիի Մըզրայ գիւղը 1891ին։ Անձնուէր եւ հաւատարիմ Դաշնակցական էր լի երազներով։ Իր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրները պիտի յատկացուին Ի. Սէյնթ Լուիզի մէջ հայ երիտասարդներու համար տուն մը ունենալու ։ Գոյացած է 318 տոլար ։

× Գէորգ Տէմիրճեան մեռած է Պուէնոս Այրէսի մէջ ։ Ծնած է 1930ին։ Անդամ էր Արմ. Երիտ. Միութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի։

ԻՏԱԼԱՀԱՅ յայտնի խմբավար Անճելօ Էփրիկեան Պոլիս գացած է։ Պիտի մնայ մէկ ամիս նուագահանդէսներ տալու համար ։

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ եւ ջութակահար Աճէմեան քոյրերու մասին մեծ գնահատանքով կ'արտայայտուի ամերիկեան «Թայմ» պարբերաթերթը։ Վերջերս նուագահանդէս մը տալով երկու երաժշտագէտ քոյրերը նուաղած են կտորներ աւստրիացի երգահան Խօնըրթ Քրինիքէ, Ալան Յովհաննէսի, Քուըթ Վայլէ եւ Սպանիացի Քարլոս Սիւրինաքէ։ Մարօ եւ Անահիտ Աճէմեաններ երաժշտական դասական կրթութիւն առած են։ Անոնք հաւատարիմ մնացած են իրենց մայրենի աւանդութեանց։ Մարօ 1942ին Ճուլիըրտ Սքուլի ուսանող եղած ատենը ընտրեց Արամ Խաչատուրեանի դաշնակի քօնչեռթօն եւ առաջին անգամ նուագեց Մ. Նահանգներու մէջ։ Քանի մը տարի առաջ Փարիզի մէջ ալ նուագահանդէս մը տուին ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Գ.

Նախ տախտակամածին վրայ պառկեցայ այնպէս ինչպէս պառկած էր ննջեցեալը եւ սկսայ կարելի նմանութեամբ կրկնել բժիշկին կատարած շարժումները։ Այս գործողութիւնը լրացնելէս վերջ՝ տիրացած էի այն բանին, որուն կը փափաքէի։ Նստայ եւ իրիկուան թերթը թղթատեցի ։

Թերթերը կը ծանուցանէին թէ մարդ մը սպաննուած էր մեթրոյին մէջ եւ տարակոյս կը յայտնէին թէ արդեօք անձնասպանութի՞ւն էր թէ արկած։ Ցայտարարութիւնէն հասկցայ որ ես ալ բաժին պիտի ունենայի այս գործին մէջ։ Ու երբ պատմեցի այս մասին Պ. Ֆլեմինկի, համաձայն գտնուեցաւ ինծի հետ ։

— Անկասկած հարցաքննութեան պիտի կանչեն ձեզ ։

— Ըսէք թէ դէպքը ձեզմէ զատ ուրիշ տեսնող մը չեղաւ, այնպէս չէ՞ ։

— Կարծեմ մէկը կուգար ետեւէս, բայց վստահ չեմ։ Ամէն պարագայի մէջ ամէնէն մօտ գտնուողը միայն ես էի ։

Հարցաքննութիւնն սկսաւ ։ Պ. Ֆլէմինկ ըրաւ հարկ եղած կարգադրութիւնը եւ եկաւ ինծի հետ։ Կը վախնար որ իրողութիւնը կը պահէի իրմէ։

Մեռնողին ինքնութիւնը հաստատուած էր։ Կը կոչուէր Պ. Պ. Քարթըն ։ Տուներ վարձու տուող գործակալութեան մը պաշտօնաթուղթէն զատ ուրիշ ոչ մէկ բան գտնուած էր գրպաններուն մէջ։ Այդ թղթիկին մէջ կ'ըսուէր թէ արտօնուած է տեսնելու գեղեցիկ գտնուող տուն մը, Մարլոյի մօտ։ Թուղթը տրուած էր Ըսըլ պանդոկը բնակող Լ. Պ. Քարթընի անուան։ Պանդոկի գրասենակին քարտուղարը յայտարարած էր որ յիշեալ անձը հասած էր մէկ օր առաջ եւ սենեակը վարձած էր այդ անունով։ Արձանագրութեան տետրակին մէջ գրուած էր՝ Լ. Պ. Քարթըն, Քիմպըրլի, Հարաւային Ափրիկէ ։ Վստահաբար նաւէն նոր դուրս ելած էր։

Դէպքին ականատես միայն ես կայի ։

— Կը կարծէ՞ք թէ պատահածը արկածի մը արդիւնքն է, ըսաւ հարցաքննիչը։

— Բացարձակապէս վստահ եմ այդ մասին։

Բանէ մը սարսափեցաւ. դէպի ետ անդիտակից շարժում մը կատարեց, առանց գիտնալու թէ ինչ կ'ընէ ։

— Սակայն ինչ բանէ կրնայ սարսափած ըլլալ։

— Չեմ գիտեր տակաւին։ Բայց բան մը կար։ Դիւահարի երեւոյթ ունէր։

Երդուեալներէն մէկը ըսաւ թէ կարգ մը մարդիկ կը սարսափին մուկերէն։ Անիկա թերեւս մուկ մը տեսած ըլլալու է։ Այս կարծիքը ինծի տրամաբանական չերեւցաւ, բայց դատարանը համաձայն գտնուեցաւ անոր, մանաւանդ որ երդուեալները յայտնապէս անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտային եւ կ'աճապարէին իրենց տուները երթալ, ուրախ ըլլալով որ իրենց վճիռը տուած էին,— արկածի արդիւնք։

— Ինծի տարօրինակ կը թուի, ըսաւ հարցաքննիչ դատաւորը, որ դիակը առաջին անգամ քննող բժիշկը ցարդ մէջտեղ չելաւ։ Իր անունն ու հասցէն ժամանակին պէտք է առնուած ըլլային։ Մեծ անկանոնութիւն մը գործուած է։

Քմծիծաղ մը ունեցայ։ Բժիշկին մասին ունէի իմ անձնական տեսակէտս, որուն պարզաբանման համար որոշեցի անմիջապէս դիմել Սթօքլընտ Եարտին (Լոնտոնի Ապահովութեան Տեսչութիւն)։

Սակայն յաջորդ առաւօտուն թերթերը գլխ անակնկալի առջեւ դրին։ «Առօրեայ Ելեւմուտք» թերթը հետեւեալ խորագիրները դրած էր.

«ՄԵԹՐՈՅԻ ԱՐԿԱԾԻ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ։

«ԿԻՆ ՄԸ ԽԵՂԴՈՒԱԾ ԱՄԱՅԻ ՏԱՆ ՄԸ ՄԷՋ.»։

Անձկութեամբ կարդացի լուրը.—

«Երէկ զգայացունց յայտնութիւն մը կատարուեցաւ Միլ Հաուզի մէջ, Մարլօ։ Միլ Հաուզը, որուն սեփականատէրն է երեսփոխան Սըր Իւսթէյս Փէտլըր, վարձու պիտի տրուէր առանց կահաւորման։ Շէնքը այցելելու արտօնագիր մը գտնուած է այն մարդուն գրպանին մէջ, որ նախապէս կը կարծուէր թէ անձնասպանութիւն գործած էր Հայտ Փառք Գօրնըրի Մեթրոյի կայարանէն ինքզինքը վար նետելով։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

Սահմանադրութեան համաձայն բոլոր նախարարները պիտի հրաժարին, նոր վարչապետին ձգելով դահլիճին կազմութիւնը: Չըրչիլի հրաժարումէն անմիջապէս վերջ Թագուհին պալատ պիտի հրաւիրէր Իտընը, անոր յանձնելու համար վարչապետութեան պաշտօնը: Նոր վարչապետին կը մնայ փութացնել երեսփ. ընտրութիւնները կամ սպասել մինչեւ աշուն:

× Լոնտոն օրաթերթէ զրկուած կը մնայ միշտ, այս պատմական օրերուն: Աշխատանքի նախարարը առջի օր ստիպողական կոչ մը ուղղեց 700 ելեկտրագէտներու եւ մեքենավարներու, որպէսզի դադրեցնեն գործադուլը, սպասելով քննութեանց արդիւնքին: Գործադուլը կը շարունակուի 12 օրէ ի վեր: Նախարարը երեսփ. ժողովին մէջ ալ կրկնեց իր կոչը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՄԷՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ներքին պատերազմը սկսած է արդէն: Գահընկէց Թագաւորին դաւադրութեան յարձակումի մը ձեռնարկած է: Ռազմատենչ ցեղախումբերը կը համախմբուին հիւսիսային Եմէնի մէջ, փրկելու համար իրենց օրինաւոր վեհապետը: Թագաւորին դաւադրութեան, Էմիր Էլ Պատր, կոչ մը ուղղեց որով կ'ամբաստանէ իր հօրեղբայրը թէ դաւ մը սարքած է գահը յափշտակելու համար եւ թէ պիտի կռուի արդարութիւնը վերահաստատելու համար:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ « ազատագրման» 10ամեակին առթիւ ճառ մը խօսելով Փեշթայի մէջ, մառեշալ Վորոշիլով յայտարարեց, — «Շատ ուշ չէ, խափանելու համար Փարիզի համաձայնութեանց գործադրութիւնը: Այդ համաձայնութիւնները նոր պատերազմ մը կը պատրաստեն: Եթէ պատերազմի հրձիգները նոր պատերազմի մը մատնեն մարդկութիւնը հետեւանքը ահռելի պիտի ըլլայ իրենց համար: Միջազգային յարաբերութեանց լարումը սաստկացաւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումով եւ նոր պատերազմի մը վտանգը աւելի մօտալուտ է»:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ալ մաքրագործումներ կատարել սկսան: Հնդամեայ ծրագրին կազմակերպիչը, Քաօ Քանկ պաշտօնէն արձակուելով անձնասպան եղաւ, Ուրիշ ականաւոր վարիչ մը եւս վտարուեցաւ, իբրեւ դաւաճան:

ՅՈՅՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՉԻՆՈՒՈՐՆԵՐ շքերթ մը կազմակերպեցին Նափոլիի մէջ, տօնելու համար ՀԱԿի հաստատման 6րդ տարեդարձը: Առաջին անգամ է որ այսպիսի դէպք մը տեղի կ'ունենայ նոր ժամանակներու մէջ: Յունական եւ Թրքական ջոկատները մասնաւորապէս փոխադրուած էին օդանաւերով: Զօրահանդէսին կը նախագահէր հարաւ. Եւրոպայի ճակատին ամերիկացի հրամանատարը:

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին մէջ երկու նոր մահափորձեր կատարուեցան, օդակայանին մօտ: Ռումբ մը նետուեցաւ անգլիացի բժիշկի մը տան պատուհանէն, ծանրապէս վիրաւորելով բժիշկին կինը: Ահաբեկիչը փախաւ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր նախարարութիւն մը հաստատեց մեքենաշինութեան համար: Այս նորութեամբ դահլիճին անդամներուն թիւը կը բարձրանայ 67ի:

ՊԵԼՃԻՈՅ Թագաւորը անձամբ գնաց տեսաւ այն 39 գիւղերը որոնք այրած էին Լիէժի մէկ սինեմային մէջ: Զոհերուն 22ը մանուկներ են: Սրտաճմլիկ տեսարաններ պարզուեցան այս առթիւ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ զինադադարի յանձնախումբը քննութիւն կատարեց Գազայի վերջին ընդհարման մասին որ տեւած էր մէկուկէս ժամ: Երկու կողմերն ալ երկու սպանեալ ունեցած են: Իսրայէլ՝ 16 վիրաւոր, Եգիպտոս՝ երկու:

ԽՆՃՈՅՔ—ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Կազմակերպուած Դատեմի Լուս. Ուսումն. ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ Սեւոյի Սամուէլ Մուրատ վարժարանին մէջ, ուսանող իր գոյդ սաներուն:

Զատկի կիրակիի կէսօրէն վերջը ժամը ճիշդ 2·30ին, Յոյներու ծանօթ սրահին մէջ, 5 Ռիւ Պօմփուա:

Ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ շատ գոհ պիտի մնան մեր յարգելի հանդիսականները:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ուսումնատենչ Հայերը, սատարելու համար հայապահպանման աշխատանքին:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱԻԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն:

Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց, սկիզբն ժամերգութեան 8ին, Ս. Պատարագ տասնին: Ոտնլուայ ժամը 16ին եւ Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի, Ս. պատարագ ժամը տասնին, Ոտնլուայ 16ին, Խաւարում՝ 19ին,

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում՝ ժամը 17ին:

ԼԻՈՆ

Աւագ Հինգշաբթի, Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին:

Ս. Հաղորդութեան պատարագ 10ին:

Ոտնլուայի արարողութիւն երեկոյեան 4ին:

Չարչարանաց արարողութիւն, Խաւարում 7·30ին:

Աւագ Ուրբաթ, Թաղման արարողութիւն երեկոյեան 5·30ին:

ՇԱԻԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի, երեկոյեան Ոտնլուայի արարողութիւն ժամը 16ին:

Գիշերային ժամերգութիւն (Խաւարում) ժամը քանին:

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում երեկոյ. 17ին:

Արարողութիւնները կը վարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեան:

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց: Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ի ժամ 8, Սուրբ պատարագ 10: Ս. Հաղորդութիւն կը մատակարարուի երկսեռ մանկանց: Ոտնլուայի արարողութիւն ժամը հինգ, Խաւարման արարողութիւն ժամը ութ:

«Ո՞ւր ես մայր իմ»ը պիտի երգէ Պ. Բիւզ. Վարդերէսեան: «Որդեակ իմ Յիսուս»ը՝ Տիկին Արաքսի Սարգիսեան:

●

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց, Նախատօնակ 8·30ին:

Ս. Պատարագ 10ին:

Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի արարողութիւն ժամը 7·30ին:

8 Ապրիլ, Ցիշատակ Խաչելութեան, ժամերգութիւն 10, Թաղման արարողութիւն ժամը 5:

*

ՆԻՍ

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, առաւօտ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, Ս. Պատարագ տասը, Երեկոյ Ոտնլուայ 4ին, Խաւարում 7·30:

8 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, առաւօտ, Խաչելութիւն 9·30, Երեկոյ, Թաղում 4:

⁂

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10պիս, Ռիւ Թուէն

Աւագ Հինգշաբթի, ժամը 9·30ին, ժամերգութիւն: ժամը 10·30ին Ջայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն: ժամը 16ին Ոտնլուայի արարողութիւն: ժամը 19ին Խաւարման ժամերգութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ:

Կախարդական մթնոլորտի մէջ:

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օգտակար շըլալով:

Տոմսերու համար դիմել՝

Ansourian, 3, Bd. de Vauquois, Beaumont
Vikenian, 10, Rue des 3 Mages
Kendirian, 7 Allée des Pinsons, Beaumont
Bar Racing, Rue des Dominicaines
Puzant Papazian, 85, Rue d'Aubagne
Kouyoumdjian Sarkis, Rue Longue des Capucins.

Մուգ գոյն զգեստը պարտաւորիչ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ցառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաթէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԲԵՆՕ: Նիւթը «Հայ Թաթարական կռիւները (1905)»: Մուտքը ազատ է:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ ԿԸ հրաւիրուի Պ. Գամէր Գափամաճեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ս. Թիրեաքեան, Պ. Վ. Թիրեաքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ ազգականին Այրի Տիկին Վերգինէ Թիրաքեանի ցաւալի մահուան առթիւ:

ՇԱԻԻԼԷՆ փոքրիկն Սաթենիկ Պատուական (վեցամսեայ) կը նուիրէ հազար Ֆր. Պէյրութի Համազգային ճեմարանին իր մկրտութեան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբին հանդէսը Մայիս 8ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շաբաթ՝ 28 Մայիսին, քաղաքապետարանի սրահը, մինչեւ լոյս:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը որ կարենայ խնամել 80 – ամեայ առողջ ծերունի մը, գիշերները եւս մնալով իր տան մէջ, Սէն Ժէրմէն ան Լէյ: Դիմել Պ. Գրքեաշարեանի՝

34. Bld. Ney, Paris (18)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ապրիլ. Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ

ՓԱՐԻԶ.— Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, փլաս տէ Ֆէթ, ռիւ Քօմփան, թիւ 4:

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20·45ին

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ:

Մասնակցութեամբ՝

Տէր եւ Տիկին Տ. Նշանեանի, Գրիգոր – Վահանի, Ն. Պշտիկեանի եւ՝

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու:

Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 7 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7642 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3053

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹ ՄԸ

•

Վերջերս առիթ ունեցանք չահեկան տեղեկութիւններ արձանագրելու ամերիկահայ գաղութի մասին :

Հրատարակեցինք անցորդներու տպաւորութիւնները, ինչպէս եւ կարգ մը ասուլիսներ :

Պարբերաբար կը կատարենք արտատպումներ ալ, իբրեւ լրացուցիչ տեղեկութիւն :

Ի՞նչ կը հետեւի այս վկայութիւններէն :

Ամերիկահայ գաղութը կը պահէ իր տիրական դիրքը՝ իբրեւ հոսուն աղբիւր եղբայրական աջակցութեան :

Որ եւ է հանրօգուտ ձեռնարկ լայնօրէն կը քաջալերուի այդ հեռաւոր գաղութին մէջ :

Յաճախ կ՚անտեսուին տեղական պէտքեր, օգնութեան հասնելու համար անճար բազմութեանց :

Մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ կրթական հաստատութիւններ կան որոնք իրենց գոյութիւնը եւ բարգաւաճումը կը պարտին ամերիկահայ գաղութին :

Ամբողջ շէնքեր շինուած են եւ դեռ կը շինուին Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, ապահովելով բիւրաւոր դպրոցականներու կրթութիւնը :

Դեռ կան մարդասիրական ծառայութիւններ, իբրեւ դարման բազմազան թշուառութեանց :

Կը թուի թէ այս հանրօգուտ գործունէութեան շնորհիւ, հողեփոխութիւն մըն ալ տեղի կ՚ունենայ գաղութին մէջ :

Շատ խօսուեցաւ ներքին պառակտումներու մասին որոնք վրդովիչ համեմատութիւններ ստացած են եւ կը տեւեն տարիներէ ի վեր :

Բազմաթիւ են պատճառները եւ մեր նիւթէն դուրս է քննել զանոնք :

Ինչ որ հողեփոխութիւն կոչեցինք, սնամէջ բառ մը չէ :

Կարգ մը իրողութիւններ ցոյց կուտան թէ ողջամիտ մարդիկ ելք մը կը փնտռեն, քարացած նախապաշարումները վանելու եւ գործակցութեան եզրանակներ գտնելու համար :

Եւ արդէն որոշ յառաջդիմութիւն կատարուած է, այս ուղղութեամբ :

Օրինակ, հաւաքական ճիգեր, համախմբումներ կը նշմարուին մշակոյթի ճակատին վրայ :

Այս տեսակէտէն ուշագրաւ էր Նիւ Եորքէն հասած նամակ մը, որ հրատարակուեցաւ երէկ :

Համազգային Փայլնճեան ճեմարանի յոբելեանին առթիւ, ուր աւելի քան 15 հազար տոլար հաւաքուած էր, բոլոր ճառախօսները ծանրացած են հին բայց միշտ նոր նշանախօսքի մը վրայ — Միութիւն :

Հանդէսին ատենապետը՝ առեւտրական մը, Պ. Բ. Փիրանեան, միջանկեալ յիշած է բանաստեղծ Լոնկֆելլոյի պատգամը.

— « Ձեր ուժը ձեր միութեան մէջ է, իսկ ձեզի սպառնացող վտանգը՝ մեր անմիաբանութեան մէջ» :

Բարեգործականի վարչութեան անդամներէն Րիչըրտ Կրեկորի, անդամ յոբելեանի կազմակերպիչ յանձնախումբին, ըսած է, նոյնպէս անգլերէն.

— « Որ եւ է խտրութիւն պէտք չէ տիրէ կրթական մարզին մէջ : Մոռնանք մեր նախապաշարումները, նոյն իսկ մեր գաղափարական ամէնէն անկեղծ տարբերութիւնները, ի սէր կրթական գործին» :

Այսպէս նաեւ միւսները, յանդելով միեւնոյն եզրակացութեան — «անտեսել խառնակիչները», ինչպէս շեշտած է Պ. Ծորճ Մարտիկեան :

Կը յուսանք թէ հետզհետէ պիտի ծաւալի այս բարենշան տրամադրութիւնը, ի շահ բուն իսկ ամերիկահայ գաղութին եւ բոլոր տարագիր բազմութեանց :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԸՐՉԻԼ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

•

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ԻՏԸՆ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, երեքշաբթի օր, 5 Ապրիլ, Անգլիոյ վարչապետը՝ Չըրչիլ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն : Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ ժամը 4·29ին : Ծերունին մէկ ձեռքով բռնած էր ազնուապետական գլխարկը, միւսով՝ իր ոսկեզարդ գաւազանը : Համբուրեց Էլիզապէթ Բ.ի ձեռքը, երբ կը յայտնէր իր հրաժարումը : Ամբողջ արարողութիւնը տեւեց 43 վայրկեան : Այլեւս պարզ քաղաքացի մըն էր, անդամ բրիտանական խորհրդարանի : Յետոյ յամրաբար իջնելով պալատին սանդուղներէն, կառք նստաւ, իր անձնական բնակարանը վերադառնալու համար : Այսպէս կը վերջանար իր ասպարէզը : Ամէն ինչ տեղի ունեցաւ առանց շռնդալից տեսարաններու. մանաւանդ որ Լոնտոն զրկուած էր օրաթերթերէ, իբրեւ հետեւանք 700 ելեկտրագէտներու եւ մեքենավարներու գործադուլին որ կը տեւէ 13 օրէ ի վեր : Լուրը հաղորդուեցաւ բրիտանական անթելին միջոցաւ, ինչ որ չի կրնար փոխարինել մամուլին դերը : Լուրը տարածուած էր բերնէ բերան եւ մօտ երեք հազար այրեր, կիներ եւ տղաք խռնուած էին վարչապետարանին շուրջը :

Կէս օրէն առաջ, նախարարները սկսան հասնիլ վարչապետարան, եւ Չըրչիլ վերջին անգամ նախագահեց ժողովին, յետոյ տեղի ունեցաւ հրաժեշտի արարողութիւնը, Նախարարները ծերունի վարչապետին ձեռքը սեղմելով սիրալիր խօսքեր կը փոխանակէին : Բազմութիւնը համբերութեամբ կը սպասէր պաշտօնատան առջեւ : Դուռը բացուեցաւ ժամը 4·23ին եւ Չըրչիլ երեւցաւ իր անբաժան սիկառը բերնին մէջ : Ի պատասխան բուռն ծափերու, ծերունին ժպտեցաւ, մինչ աջ ձեռքին մատները կը կազմէին յաղթանակի աւանդական խորհրդանշանը (լատիներէն V տառը : Ապա թափօրը ճամբայ ելաւ դէպի պալատ : Թագուհին նոր վերադարձած էր այցելութենէ մը եւ ունկնդրութիւնը քանի մը վայրկեան ուշացաւ : Շատ պարզ էր հրաժարման յայտարարութիւնը : Ոչ վարչապետութեան կնիքը յանձնուեցաւ, ոչ ալ որեւէ թուղթ փոխանակուեցաւ : Չըրչիլի արտասանած խօսքը ամէն բան էր եւ վերջացաւ աջհամբոյրով :

Բնականաբար 28 տարեկան Թագուհին խորապէս յուզուեցաւ, երբ կը լսէր 80 տարեկան, չորս ամսուան եւ հինգ օրուան ծերունին, որ իբրեւ վարչապետ իր հօրը եւ իրեն ծառայած էր լման ութ տարի, եօթը ամիս եւ 25 օր, խաղաղութեան թէ պատերազմի ատեն :

Կը հաստատուի թէ Չըրչիլ իբրեւ յաջորդ առաջարկած էր արտաքին գործերու նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն : Թագուհին գայն պալատ հրաւիրեց երէկ առտու, պաշտօնապէս յանձնելու համար վարչապետութեան պաշտօնը : Առաջին անգամ էր որ Չըրչիլ պալատին առջեւ խռնուած բազմութիւնը կը դիտէր առանց ճառ մը խօսելու :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Տիկին Չըրչիլ տարիներէ ի վեր կը թելադրէր որ հրաժարի, եւ ծերունի վարչապետը միշտ կը խոստանար հրաժարականը ներկայացնել «առաջին պատեհութեամբ» : Ի վերջոյ համակերպեցաւ, զգալով թէ 80 տարիներու բեռը այլեւս ծանր կուգար իրեն : Թէեւ առողջ կ՚երեւար հանրութեան ներկայացած ատեն, բայց միտքը սկսած էր յոգնիլ եւ ոտքերը կը կթոտէին :

Ուրիշ կարեւոր պատճառ մը եւս կար, հրաժարելու համար : Պատերազմէն ետք, երբ Չըրչիլ ստանձնեց վարչապետութիւնը, կը յուսար թէ պիտի կրնայ համաձայնութիւն մը գոյացնել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, դադրեցնելով պաղ պատերազմը, բայց իր յոյսերը ի դերեւ ելան, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու բռնած դիրքին : Իր երկրորդ մեծ պարտութիւնն էր այս, Բ. աշխարհամարտէն վերջ : Առաջինը կրեց պատերազմէն անմիջապէս ետք, երբ աշխատաւորականները շահեցան երեսփ. ընտրութիւնները :

ՁԱՅՆ ՄԸ ԱԹԷՆՔԷՆ

(«ՅԱՌԱՋ»Ի ՁԵՌՆԱՐԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

★

ԽՄԲ. — Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր» խմբագրական մը նուիրած է Յառաջի ձեռնարկին, Ապրիլ 2ի թիւին մէջ : Յիշելով Տիկին Ռ. Տէր Մինասեանի այցելութիւնը եւ կրած տպաւորութիւնները, կը շարունակէ.

— « Թարմատի Հայորդիներու աչուկներուն մէջ, Տիկին Աննա Ռուբէն տեսած ու զգացած է ողբերգութիւնը տարահալած մեր ժողովուրդի աշխարհացրիւ բեկորներուն եւ Փարիզ հասնելուն՝ խղճի պարտք համարած է բախել դուռը Յառաջի խմբագրութեան, պարզելու համար իր հոգին խոցած տկար ու նիհարակազմ աշակերտներու պատկերը :

Այսքանը արդէն բաւական եղած է թրթռացնելու համար Փարիզի մեր պաշտօնակցին զգայուն սրտին թելերը : Եւ մեր կարօտ աշակերտներուն յաւելեալ սնունդ մը ապահովելու համար հարիւր հազար ֆրանս. Փրանքի գումար մը գոյացնելու առաջադրութեամբ հրատարակուած կոչ մը թերթին մէջ՝ իր արձագանգը գտած է Ֆրանսահայութեան մօտ :

Միայն երկու օրուան ընթացքին, ինքնաբուխ նուիրատուութիւնները գլածանցած են նախատեսուած գումարը : Բայց, կարելի չէ եղած հանգանակութիւնը վերջացնել : Որովհետեւ «գումարները կը հոսին ինքնաբերաբար », կը գրէ Յառաջ : Ու «որոշեցինք ցանկը փակել 200·000ով» : Այս տողերը գրուելէ երեք օր վերջ, երբ հանգանակութեան գումարը անցած էր երկու հարիւր հազարն ալ, դարձեալ «Յառաջ»ն է որ կաւելցնէ . — «Ի՜նչքան սրտառուչ տեսարաններ, այս առթիւ : Մայրիկներ, հայրիկներ եւ մանաւանդ մանուկներ օրն ի բուն կ՚աճապարէին հասցնել իրենց բաժինը : Ուրիշներ ալ նամակներով կը բողոքէին ցանկին փակման դէմ ...» :

Իսկ Լիոնէն ութ տարեկան աղջնակ մը՝ Շաքէ Միրզէ, երկու հազար ֆրանք ղրկելով թերթին խմբագրութեան, իր հատուկ մատուըներով գրած է հետեւեալ երկտողը. — « Հայրիկս որբ մը եղած է եւ գիտէ թէ ի՞նչ է չքաւորութիւնը : Ես ու եղբայրս ալ ուզեցինք մեր համեստ մասնակցութիւնը բերել, — երկու հազար ֆրանք : Կը յուսանք որ ուրիշներ ալ մեր օրինակին կը հետեւին ...» :

Աւելորդ է ըսել՝ թէ հանգանակութիւնը կարելի չէ եղած սահմանափակել երկու հարիւր հազարով ալ, հեռաւոր շրջաններէն ամէն օր հասնող նոր նուիրատուութիւններու պատճառով : Թերթին յաջորդական թիւերուն մէջ հրատարակուած ցանկերու գումարը հասած է 620 հազարի : (Յառաջ. — Վերջին գումարը՝ 704·850) :

Արդ, կարելի՞ է՝ որ ոեւէ Հայու սիրտը չփղձկի եւ աչքերը չարցունքոտին, ի տես այս յուզիչ պատկերին : Կարելի՞ է ուրանալ՝ թէ ցեղային արեան ձայնն է որ կը խօսի միալեզու՝ իրարմէ սահմաններով ու ծովերով բաժնուած հայ բեկորներու մէջ :

Կարեւորը մեզի համար՝ հանգանակուած գումարին քանակը չէ : Այլ այն գօտեպնդող եւ յուսադրիչ երեւոյթը, որուն առջեւ կը դնէ մեզ Ֆրանսահայութիւնը, քոյր գաղութի մը մէկ ցաւը ամոքելու իր սրտաբուխ նուիրումով » :

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Երէկ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութենէն ստացանք հետեւեալ գեկոյցը. —

Մօտ ատենէն տեղի պիտի ունենայ Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակց. ներկայացուցչական ժողովին ընտրութիւնը .

Ընտրութեան մասնակցելու համար ամէն անդամ պէտք է վճարած ըլլայ անցեալ տարիներու իր բոլոր անդամատուրքերը, 1954ն ալ մէջն ըլլալով, համաձայն կանոնագրի ԺԲ. յօդուածին տրամադրութեան, եւ վերջին ընտրութեան թուականէն սկսեալ առնուազն մէկ տարիէ ի վեր անդամ արձանագրուած ըլլայ ընկերակցութեան :

Բոլոր անդամներու յետնեալ անդամավճարներու համար արդէն գրկուած են մասնաւոր նամակներ մատնանշելով տարեվճարներու գումարը : Անգամ մը եւս կը յայտարարենք թէ ընտրողներու ցանկը պիտի փակուի վերջնապէս 1955 Ապրիլ 20ին :

(Կնիք)

Ո՞Վ Է ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, ԻՏԸՆ

Չըրչիլի յաջորդը, Սըր Էնթընի Իտըն, որ տարիներէ ի վեր կը վարէ արտաքին գործերու նախարարութիւնը, Անգլիոյ պահպանողական դահլիճներուն մէջ, հանդարտ կը խօսի միջազգային ժողովներու ատեն, յարգանք ներշնչելով բարեկամներուն թէ թշնամիներուն : Կողմնակից ըլլալով հանդերձ հաշտարար կարգադրութեանց, համաձայն չէ դիմացինը ողոքելու կամ անոր հանդէպ տկարութիւն ցուցնելու : Այս էր պատճառը որ 1938ին հրաժարեցաւ Չէմպըրլէյնի դահլիճէն, մերժելով «բռնութեան առջեւ տեղի տալու քաղաքականութիւնը » : Երեք շաբաթ ետք Հիթլէր Աւստրիա կ՚արշաւէր, իսկ եօթը ամիս վերջ կը ծնէր Միւնիխը : Չըրչիլ իր յուշերուն մէջ կը յիշէ այս պարագան, խոստովանելով թէ խոր յուսահատութեան մը մատնուած էր :

Իտըն իր պաշտօնավարութեան ընթացքին բանակցութիւններ կատարած է Հիթլէրի, Մուսոլինիի, Ստալինի եւ ուրիշ ականաւոր դէմքերու հետ : Խորապէս ուսումնասիրած ըլլալով դասական դիւանագիտութիւնը, միշտ համբերութիւն եւ յարատեւութիւն կը քարոզէ, միջազգային վէճերու կարգադրութեան համար : Միշտ կը հաւատայ թէ կարելի է վէճերը կարգադրել բանակցութեամբ : Վճռական դեր մը կատարեց անցեալ աշնան, երբ յաջողեցաւ համաձայնութիւն մը գոյացնել արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման մասին : Այդ առթիւ կազմուած պայմանագիրներն էին որ ի վերջոյ յանգեցան Փարիզի համաձայնութեանց : Այս գործը գլուխ հանելու համար շրջեցաւ գլխաւոր մայրաքաղաքները, խօսեցաւ, համոզեց եւ ի վերջոյ յայտնեց թէ Անգլիա պատրաստ է չորս զօրաբաժին եւ օդային ուժեր տրամադրելու արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար : Նոյն յարատեւութեամբ գործելով կարգադրեց Իրանի քարիւղի եւ Սուէզի խնդիրները : Այժմ իր գլխաւոր հոգն է նոյն ձեւով, այսինքն բանակցութեամբ լուծել Ֆորմոզայի վտանգաւոր վէճը :

Իտըն առաջին անգամ արտաքին գործերու նախարար եղած է 1935ին, երբ 38 տարեկան էր : Երեսփոխան ընտրուած է 1923ին, երբ 26 տարեկան էր : (Ծնած է 1897ին) : Ա. Մեծ պատերազմին երկու տարի ծառայած է ֆրանսական ճակատին վրայ, ականատես ըլլալով պատերազմի նախճիրներուն :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

250·000 ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ պիտի շինուին 1955ի ընթացքին, ինչպէս յայտարարեց վերաշինութեան նախարարը :

ՎԵՐՋԱԼՈՅՍ

Ո՞վ ուշադրութիւն կը դարձնէ առաւօտեան առաջին շողերուն: Արեւը արդէն բաւական բարձրացած կ'ըլլայ հորիզոնէն, երբ մենք պատուհանները կը բանանք՝ արդար լոյսը ողջունելու համար: Բայց երեկոյեան պահերը աւելի մանրամասն քննութեան ենթարկելով կ'ապրինք: Այսպէս ալ, որքան յառաջացած ըլլանք կեանքի ճամբուն վրայ, այնքան աւելի հմայք եւ քաղցրութիւն կը գտնենք հոն:

Գաղտնիք մը կայ՝ որուն չենք կրնար թափանցել: Բայց կը զգանք անոր խորհուրդը՝ որ մեզ շրջապատող ամենաանշան առարկաներուն իսկ մտերմութիւնը կը շեշտէ:

Մօտալուտ կորուստի մը վա՞խն է արդեօք որ մեզ կը դրդէ բանալու հին օրերէն մնացած գիրք մը՝ զոր ամէն օր կը տեսնէինք եւ անտարբեր նայուածք մը միայն կը նետէինք անոր վրայ: Ինծի յաճախ կը պատահի որ գրադարանէս հանեմ քերթուածներու հատոր մը եւ սկսիմ կարդալ զայն: Մորէասի «Հատանուածներ»ը, փխրուն այդ գոհարները, թիթեռնիկի թեւերով թուղթին վրայ երփնուած այդ ոսկեղանակ փոշիները կը փորձեմ մայրենի լեզուովս արտայայտել եւ շուարած կը մնամ: Ինչ էին անոնք ինծի համար, երբ խանդավառ երիտասարդ էի եւ Ֆրանսական քերթողութեան ամէնէն պայծառ դէմքերը կը հսկէին մտքիս վրայ:

Այսօր չիջած են հրաբորբոք կրակները: Տաքնալու համար պէտք է նոր ակութ մը գտնել: Արշալոյսները ցրտասարսուռ են միապաղաղ լիճերուն վրայ: Պէտք է միջօրէի արեգակին տակ երթալ եւ քարի մը վրայ նստիլ՝ սպասելու համար վերջալոյսերու ջերմիկ վերադարձին: Կեանքը ոսկեծիրուն հասկերու հրավառ հունձքը տուաւ մեզի, բայց մենք չխորհեցանք մէկ կողմ դնել ծանր որայ մը, գալիք ձմեռներուն համար: Եւ օրերը եկան, եւ անոնց յաջորդող ժամանակը այլեւս շատ կարճ է հիմա: Ուշ է արդէն, եթէ ուզենք նոր որայ մը կապել մեր յոյսերուն եւ երազներուն հասկերէն: Ինչպէ՞ս եղաւ որ այգեկութքէն ալ սափոր մը չլեցուցինք ի խնդիր նոր օրերու զգլխանքին: Հիմա ինչո՞վ արբենանք: Ինչպէ՞ս դրասանդ մը հիւսենք, եթէ յարուցեալ հարսները այցի գան մեզի երազային ցայգաթօնի մը մէջ:

Բաժակները կոտրեցինք, երբ արդէն պարպուած էին անոնք: Նաշիհին փշրանքները նետեցինք երկնքի թռչուններուն, ջահերը ձգեցինք ոսկեշառայլ արեւին տակ եւ երբ գիշերը եկաւ, կաթիլ մը իւղ չունէինք մեր հողէ ճրագները շողացնելու:

Բայց կրնանք վաղել՝ հեւասպառիլ, հասնիլ նոր հանդրուան մը եւ արեւմուտքէն առաջ՝ յաղթանակի բալիշին արժանանալ:

Ասիկա պիտի ըլլայ մեր տուրքը բոլոր անոնց՝ որոնք մեզմէ բան մը կը յուսան: Բիւրեղային գիծ մը՝ որով գեղեցկութեան խորհուրդը աւարտի: Խօսք մը՝ որուն արձագանգը դարերուն մէջ յաւերժանայ: Ոսկի շուշան մը արքենի՝ որ իյնայ մեր ձեռքէն եւ մեր արցունքին եւ արիւնին ամբողջական նուիրումը խորհրդանշէ:

Գրագէտ բարեկամի մը նամակէն կը քաղեմ հետեւեալ բառերը.

— «Ես իմ մասիս չեմ ցաւիր շատ. այլ ընդհանրապէս, մեր սերունդին մասին, եւ մեր գրականութեան մասին: Լուսաւոր ճակատ մը չփայլեցաւ երիտասարդ սերունդէն: Պլպլուն քանի մը անուններ կան միայն, եւ հարիւրաւոր խոշոր յաւակնութիւններ: Մաղթենք որ գոնէ այդ պլպլացողներն ալ չմարին»:

Կը մարին, եթէ չարծարծենք սրբազան կրակը: Բայց մեր շունչը հատնելու մօտ է: Ո՞ւր են անոնք՝ որ սերունդի մը ծոցէն կը ծառանան, գեղուղէշ ոսօններ, եւ աստուածներու պատգամը լսելի կ'ընեն ժողովուրդի մը անձկայրեաց հոգիին:

Ո՞ւր են տանջահար ծարաւները՝ որոնց համար ապառաժի մը ծոցէն կը բխի ոսկեհոս աղբիւրը լոյսին:

Եթէ վերջալոյս է մեզի համար, սքանչելի եւ մեծ խորհուրդով պիտի բացուի աղօթարանը, հայրենադեղ կամարներուն տակ:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՓԱԽԱՒ ՄԱՐՍԷԼ ՏԷԱ

Ինչպէս գրած էինք արդէն, ծանօթ հրապարակագիր Մարսէլ Տէա, որ մահուան դատապարտուած ըլլալով փախած էր երկրէն, մեռած է Թորինոյի մէջ: Այս առթիւ տեղական թերթերը զարմանազան յայտնութիւններ կը հրատարակեն փախուստի մասին, հանգուցեալին կնոջ բերնով:

Տիկինը նախ կը հերքէ թէ իրենք Թորինոյէն արտասահման անցած են: Կ'ըսէ թէ ոչ Զուիցերիա, ոչ Աւստրիա, ոչ Սպանիա գացած են եւ որեւէ տեսակցութիւն չեն ունեցած քաղաքական անձնաւորութեանց հետ: Ցետոյ կը շարունակէ.

— «1945 Ապրիլի վերջերը Լավալի հետ Ֆէլտքիրխի մէջ էինք: Օր մը իմացանք որ ան օդանաւով մեկնած էր գիշերը: Որոշեցինք Ֆէլտքիրխէն հեռանալ, կառքով մեր կառապանին եւ ծառային հետ: Սէնթ Անթուանի մէջ պառկեցանք: Յաջորդ օրը Թոզան էինք եւ կէսօրէ ետք ժամը երկուքին ատենները իտալական սահմանը անցանք եւ հասանք Նաթուռնօ: Կառքին մէջ գիշերեցինք, մինչ մեր քովէն կ'անցնէին ամերիկեան կառքերը:

Յաջորդ առաւօտ երբ քաղաքին երէցին խորհուրդ հարցուցինք, ըսաւ թէ ամէնէն ապահով տեղը լեռներն են: Հողագործները մեզ ընդունեցան իրենց տուները, ուր մնացինք երեք շաբաթ, համեմատաբար խաղաղութեան մէջ: Օր մըն ալ մեզի ըսին թէ ձերբակալած են Պոռտէսը, Ալժերիոյ նախկին կառավարիչին տղան, իբրեւ ամուսինս: Պէտք եղաւ խոյս տալ եւ աւելի հեռաւոր լեռ մը բարձրանալ: 1800 մեթրի վրայ: Տեղաւորուեցանք մեկուսացեալ ամառանոցի մը մէջ, սակայն յաջորդ օրը աղջիկ մը եկաւ եւ ըսաւ թէ մեզ կը փնտռեն: Մեկնեցանք մեր ծառային հետ: Ան գնաց հասկնալու թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ, եւ երբեք չվերադարձաւ, որովհետեւ ձերբակալած էին: Սեզմէ բաւական անդին զինուած մարդիկ մեզ կը փնտռէին: Մեր վրայ քաշեցին, առանց յաջողութեան:

Ամուսինս հարցուց ինծի թէ, «պատրա՞ստ ես մեծ արկածախնդրութեան»: Զվարանեցայ: Իրիկունը ժամը 7ին մեկնեցանք եւ ամբողջ գիշերը քալեցինք մինչեւ Մեռանօ: Ամուսինս մեծ հաւատք ունէր իտալացի քահանաներուն վրայ եւ հանդիպեցանք երէցի մը որ ճաշ եւ ապաստան տրամադրեց: Մեզի խորհուրդ տուաւ Պոլզանօ երթալ եւ յանձնուիլ Պապական Յանձնախումբին որ կը զբաղէր տարագիր գործաւորներով, ինչպէս եւ աքսորականներով: Այդպէս ալ ըրինք եւ ճամբորդեցինք երկաթուղիով:

Պոլզանոյէն Միլան ղրկեցին մեզ: Յանձնախումբը թելադրեց Ճենովա երթալ, ուր ամէն տեղէ աւելի հաւանականութիւն կար որ աննշմար անցնէինք: Միլան մնացինք տասնըհինգ օր: Ցետոյ Ճենովա գացինք: Քանի երկու ամիս պանդոկը մնացինք, առանց որեւէ շփում ունենալու մէկուն հետ, բացի կրօնականէ մը: Եւ ի վերջոյ որոշեցինք Թորինօ երթալ 1947 Ապրիլ 21ին: Անկէ ի վեր հոս ենք: Ամուսինս նախ կրօնաւորներու քով գնաց, իսկ ես ալ կրօնաւորուհիներուն:

Իտալիոյ մէջ երբեք Ֆրանսացիի չհանդիպեցանք:

Ընտանիքիս հետ երբեք թղթակցութիւն չունեցայ: Ֆրանսա մտնելու միտք չունիմ: Կը սիրեմ Իտալիան եւ Թօրինօն: Միայն կ'ուզեմ այցելել հօրս գերեզմանը: Խեղճը երկու տարի առաջ մեռաւ: Թորինոյի մէջ ոչ ոք գիտէր մեր ինքնութիւնը, բացի ճիզուիթ քահանայէ մը որ ամուսինիս խոստովանահայրն էր: Բոլորն ալ թերթերէն իմացան ամուսինիս մահը: Շատ պարզ եւ բազմազբաղ կեանք մը կը վարէինք, որովհետեւ մեր դրամը շուտով սպառեցաւ: Դասեր կուտայինք եւ կիրակի օրերը գիւղերը եւ լեռները կ'երթայինք:

× Այս առթիւ տեղական թերթ մը կը պատմէ թէ 1944ին երբ Պերլին կը պահանջէր որ Մարսէլ Տէան կառավարութեան մէջ մտնէր: Երբեք, կ'ըսէր Փէթէն: Անգամ մը Լավալի ըսաւ թէ ան ամէն բան արտատուրեց, — բանակը, նաւատորմիղը, կրօնը: «Եթէ ան մտնէ նախարարութեան մէջ, ես պիտի հեռանամ»:

Այս խօսքերէն հինգ շաբաթ ետք, Տէա աշխատանքի նախարար կը նշանակուէր: Մարաջախտը իր տեղէն չշարժեցաւ եւ միջին ճամբայ մը գտաւ: Լաւ, ըսաւ: Քանի որ Գերմանները կը պահանջեն. բայց չստորագրեց անոր անուանումը, ինչպէս չէր ստորագրած Անրիոյի եւ Տառնանի անուանումը: Տէա կարեւորութիւն չտուաւ եւ արհամարհեց անոր ստորագրութիւնը:

Տէա 49 տարեկան էր: Կարճահասակ, գունդուկլոր: Նոյն աղբիւրին համաձայն, վատ մը չէր: 1914ին հազիւ թէ էքոլ Նորմալ Սիւփէրիէօռ մտած էր երբ զինուոր կանչուեցաւ: Վերադարձին հարիւրապետ էր եւ Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի շքանշանով վարձատրուեցաւ:

Քանի մը տարի դասախօս ըլլալէ ետք նետուեցաւ քաղաքական ասպարէզը: Ընկերվարական էր: 1925ին քաղաքապետական խորհրդատու Ռէնսի մէջ, իսկ յաջորդ տարին երեսփոխան:

1933ին Փիէռ Ռընոտէլի եւ Ատրիէն Մարքէի հետ բաժնուեցաւ ընկերվարութենէն հիմնելու համար Ժան Ժօռէսի Միութիւնը:

«Զարժեր մեռնիլ Տանցիկի համար» կը գրէր «Էօվռ»ի մէջ: Եւ գլխովին նետուեցաւ գործակցութեան հոսանքին մէջ, Ֆրանսայի պարտութենէն ետք: 1941ին վիրաւորուեցաւ Լավալի դէմ կատարուած մահափորձի մը ատեն եւ թոքի այս վէրքն է որ մեռաւ 14 տարի ետք: 1943ին ազատեցաւ ուրիշ մահափորձէ մը:

ՄԵՐ ԶԱՏԻԿԸ

Շատոնց է որ կորսնցուցեր ենք մեր անցեալ Զատիկներու հմայքն ու քաղցրութիւնը:

Էր երբեմն որ Մեծ Պահքի եօթը շաբաթներն այնքան երկար կ'երեւէին որ տուներու մէջ, առաստաղէն կախուած եօթը փետուրներն ամէն անգամ փրցնելու ատեն կ'ուրախանայինք որ Զատիկը կը մօտենար:

Եւ Զատիկը քանի մօտենար, մեր սրտերն ալ թունդ կ'ելլէին:

Աւագ շաբաթ, ժամ, պատարագ, Ոտնլուայ, Լացի գիշեր, Խթում ու կարմիր հաւկիթներ ալ ձեռքէ ձեռք, խաղալիքներ էին տղոց ու պատանիներու կրակ ու բոց...

Հայոց Զատիկն այն ատենի շատ տարբեր էր մեր այստեղի տեսածներէն...

Ան ոչ միայն կրօնական տօն մըն էր Հայոց համար, այլ եւ ոգեւորիչ էր ազգային տեսակէտով եւ խնդութիւն կար, համ կար, հոտ կար, ինչպէս բոլոր մեծ ու փոքր տօներու առթիւ, որովհետեւ հայրենի հովն ու շունչը կը ծփային մթնոլորտին մէջ:

Այն օրէն որ Հայը իր ոտքը դուրս դը–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Անհաւասար կռիւը՝ երկար ժամեր էր տեւել: Հերոսների մօսինները հնձել էին թշնամիի շարքերից այնպէս, ինչպէս հնձուորի գերանդին կը հնձէ աջ ու ձախ հասունցած արտի մէջ: Աւաղ, մէկը հարիւրի դիմաց էր: Երկար կռուից յետոյ ընկած էին երեք հերոսներն էլ: Այդ օրն էր որ թուրք հրամանատարը ասել էր. «Իրաւ որ, ճան – ֆետայիները «իգիտ» եւ «ղահրաման» են:

Այդ աղբիւրի մօտ էին նստել եւ այդ ջուրից խմել նշանաւոր Պետօն ու Մարտիկը, Աւետիսեան ու Իշխանը, Դումանն ու Նիկոլը: Չէր եղել մի խումբ, որ այդտեղ Շուշանցիի հացը կերած չլինէր:

Ապառաժ քարերի միջից ժայթքող այդ աղբիւրը այնքան սառն ջուր ունէր, որ կարելի չէր մի բաժակ խմել մէկ անգամէն:

Երեկոյեան այդտեղին էլ «մնաս – բարով» ասինք եւ մեկնեցանք դէպի Բերդակ: Կ'անցնէինք լեռների վրայէն եւ դաշտերի միջից: Այդ լեռների ամէն մի թիզ հողը ոռոգուած էր հայ ֆետայիների արիւնով: Ճիշդ էր թէ՝ ֆետայիներ ընկել էին, բայց իրենց հետ տարել էին նաեւ կրկնապատիկ թիւով Թուրքեր: Հազարաւոր քաջեր ընկել էին այդ «ռազմադաշտ»երի վրայ, այն յոյսով թէ՝ մի օր Հայոց գարունը պիտի ծագէր:

Մտամոլոր գնում էի խումբին հետ: Զգում էի, որ, այո, հետս ունէի անվախ քաջեր, որոնք գիտէին կռուել եւ իրենց կեանքը զոհաբերել հայրենիքին: Բայց կար մի ուրիշ բան, որ կը տանջէր ինձ. ինչո՞ւ հայ հարուստը իր քսակի բերանը չբացաւ, ինչո՞ւ չգտնուեցաւ մի հայ Ավէրով որ ասէր. «Հայ երիտասարդներ, ահա ձեզ փամփուշտներ, ահա ձեզ զէնքեր, գնացէք փրկելու հայրենիքը»:

Մենք ամէն տեղ գտանք հայ գիւղացին՝ պատրաստ նետուելու «փառքի դաշտը»: Բայց նա զէնք չունէր, նիւթականից զուրկ էր: Նա իր սակաւ միջոցներով, ոչինչ կարող էր անել: Զէնք պէտք էր, զէնք: Եւ այդ պէտք է խորհէին մեր հարուստները: Աւաղ, նրանք էլ միայն զեղխ կեանք վարել գիտէին մայրաքաղաքների մէջ եւ ոչինչ կը զոհէին յօգուտ իրենց ազգին:

Կէս գիշերն անցած էր, երբ խումբով հասանք Բերդակ գիւղը, որ կը գտնուէր ձորի մը մէջ: Մօտը կար մի բլուր, որի վրայ կանգնած էր նախկին հայկական մի բերդ:

Առանց գիւղը մտնելու, բարձրացանք բլուրի վրայ, մեր նախնիքներու այդ բերդին մօտը, եւ զննեցինք մեր չորս կողմերը:

Թանձր խաւարի միջից ոչէ բան չտեսանք: Այնուամենայնիւ գաղափար կըրցանք կազմել, որ վտանգի րոպէին կըրնայինք այս դիրքի վրայ ամրանալ եւ կռուի պարագային՝ տիրապետող դառնալ:

Այս գիւղի բնակիչներն էլ, ուրիշ հայ գիւղերի բնակիչների նման, երկրագործութեամբ կը պարապէին եւ շատ քիչ թիւով ոչխարներ կը պահէին: Գիւղին մէջ մեզ որոշուած բնակարանները գնացինք:

Երբ հարցուցի թէ՝ «քանի որ գիւղը լաւ արօտատեղիներ ունի, ինչո՞ւ համար խաշնարածութիւնն էլ չէք յառաջ տարած», նրանք ծիծաղելով պատասխանեցին.

— «Մենք մեր գլխու տէրը չենք, ի՞նչպէս կրնանք մեծ թիւով ոչխար կամ արջառ պահել»:

Այս գիւղն էլ ունէր գեղեցիկ բլուրներ, աննման ձորեր: Ափսոս որ գիշատիչ Թուրք կառավարութիւնը չըթայել էր գիւղացիների ձեռքերը, բաց էր թողել իր «աւազակ շներ»ին, որպէսզի սանձարձակօրէն թալանէին ու կողոպտէին: Ահա այդ էր ընդհանուր վիճակը մեր անցած հայ գիւղերի:

Ուր որ իջեւանում էինք, գրկաբաց ընդունում էին մեզ: Մի գիւղը գերազանցում էր միւսին իր հիւրասիրութեամբ եւ ազգասիրութեամբ: Գրեթէ ամէն տեղ հարիւրաւոր երիտասարդներ մօտենում էին մեզ, ցանկութիւն յայտնում զինուորագրուել, սար բարձրանալ, կռուել թշնամու դէմ, «ֆետայի դառնալ», վէրք տալ, վէրք ստանալ, պատժել անպատիւ ոստիկաններին, որոնք օրը ցերեկով կը յանդգնէին արատաւորել Հայի մաքուր եւ անաղարտ պատիւը:

Երանի թէ մենք հնարաւորութիւն ունենայինք զէնք հայթայթելու այդ երիտասարդներին: Այն ատեն Երկրի մէջ նստած «հիւանդ մարդ»ը պիտի զգար Հայի ուժը: Դարերի «ստրուկ»ը պատրաստ էր զէնք վերցնելու եւ իր շղթաները ջարդ ու փշուր անելու: Ի զուր չէին անցել «Վասպուրականի Արծուի» քարոզները, որ Վարագից պատգամած էր Վասպուրականի լայնատարած դաշտերի մէջ գրտնուած հազարաւոր հայ գիւղացիներին:

Ժամանակին այս գիւղի՝ Բերդակի մէջ եղել էին մեծահարուստ տուներ: 1895ի Թուականին թալանուել էին բոլորովին եւ այդ իսկ պատճառով այդ հարուստները մատնուել էին թշուառ վիճակի:

Նրանցից մի քանիսը տեսանք: Արդէն իրենց գլուխը ձիւնով ծածկուած էր: Ափսոսում էին, որ յեղափոխութիւնը ուշ սկսեց, երբ իրենք արդէն գերեզմանի դըռան են մօտեցել:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

«ԱՊՐԻԼԻ ՁՈՒԿԵՐԸ»
(Les Poissons d'Avril)

●

Աշխարհի չորս ծագերուն մէջ սովորութիւն դարձած է Ապրիլ 1ին կատակ մը ընել, մէկը միւսը խաբել :

Ո՞ւրկէ կուգայ այս սովորութիւնը :

Ըստ ժամանակակից քրոնիկագիրներու Ապրիլ մէկի կատակը ծնունդ առած է Ֆրանսայէն :

Չորս հարիւր տարուան հնութիւն մը ունի :

Արդարեւ, ԺԶ. դարուն, Ֆրանսայի Թագաւոր Կարոլոս Թ.ի իշխանութեան օրով տարուան առաջին օրը Ապրիլ ամսուն մէկն էր : Թագաւորը 1564ին, առանց Պետական խորհուրդի անդամներուն հաւանութեան օրէնք մը կը ստորագրէ՝ որով տարուան առաջին օրը կը հռչակուի Յունուար մէկը :

Այս օրէնքէն դժգոհ կարգ մը մեծամեծներ, Թագաւորին նոր կարգադրութիւնը ծաղրի նշաւակ դարձնելու դիտումով, փոխանակ նոր տարուան նուէրները Յունուար ամսուն սկիզբը ընելու, Ապրիլ ամսու մէկին կ'ընեն : Կը ղրկեն իրենց նուէրները՝ ծակծկուած դուլպաներ, անպէտ առարկաներ եւ մանաւանդ ձուկի փուշեր, ծրարուած շատ ճաշակաւոր ձեւով մը եւ նուրբ ու փայլուն թուղթերու մէջ :

Այդ օրէն ի վեր կատակի այս սովորութիւնը կ'ընդհանրանայ եւ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի, խինդ եւ ուրախութիւն պատճառելով մանուկներէն սկսեալ մինչեւ եօթանասունամեայ ծերունիներու :

Ֆրանսացի յայտնի գրագէտներ եւ արուեստագէտներ նշանաւոր հանդիսացած են Ապրիլ մէկի կատակներով : Անրի Մոնիէ եւ Թրիսթան Պէրնար մանաւանդ իւրաքանչիւր Ապրիլի առաջին օրը կը մրցէին իրարու հետ նորանոր խաղեր ու կատակներ ստեղծելու համար :

Ամէնէն յատկանշական կատակը, սակայն, ըրած է Բոլան Տօրժըլէս, մեծ աղմուկ հանելով իր ժամանակին :

Ամուսնական ծանուցումներու մասնագէտ հանդէսի մը միջոցաւ Բօլան Տօրժըլէս յայտարարութիւն մը հրատարակել կուտայ, որուն մէջ կը հրաւիրէ երկու սեռէ ամուրիներ հաւաքուիլ Ապրիլ մէկի առաւօտ մը Պուրպոնի Պալատին (Երեսփ. Ժողով) հրապարակը, հոն ծանօթութիւն հաստատելու եւ ամուսնութեան հնարաւորութիւններ ստեղծելու համար : Իր ազդին մէջ կը թելադրէ հրաւիրեալներուն որ մէկ մէկ շուշան ունենան իրենց ձեռքը, իրար ճանչնալու համար :

Յայտնի է որ Շուշանը Ֆրանսայի արքայական խորհրդանշանն է :

Իր ծանուցումէն վերջ Տօրժըլէս միեւնոյն ատեն կը հեռաձայնէ Ներքին գործերու Նախարարութեան եւ կը տեղեկացնէ պատկանեալ իշխանութեանց թէ Ապրիլ մէկի առաւօտը Ֆրանսայի արքայականները միթինկ մը պիտի գումարեն Երեսփ. Ժողովի շէնքին առջեւ :

Ապրիլ մէկի առտուն ժամը տասնին, համաձայն ժամադրութեան, զոյգերը կը հասնին Պուրպոնի պալատին հրապարակը, մէկ մէկ շուշան իրենց ձեռքը, բայց ոստիկանութիւնն ալ կը հասնի եւ կը կատարէ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ :

Ամէնէն ետք սակայն, յետ հարցաքննութեան, կը պարզուի խնդիրը, երեւան կուգայ Ապրիլ մէկի կատակը եւ կալանաւորները ազատ կ'արձակուին միայն քանի մը ժամ վար դրուելէ ետք :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

5000 ՏՈԼԱՐԻ կտակ մը ըրած է Ամերիկայի Հայ Կրթական Հիմնարկութեան Պ. Տիգրան Պէրպէրեան (Խարբերդցի) : Իր մահէն առաջ կարեւոր գումարներ կը նուիրէր արդէն Կրթական Հիմնարկութեան : Պ. Տիգրան Պէրպէրեան վկայեալ է Զօհրապի եւ Վարդգէսի բանտարկութեան : Ընկերներով ծրագրած էին փախցնել զանոնք, բայց երկու նահատակները միշտ ալ կը մերժէին վախնալով որ իրենց պատճառով Թուրքերը կը ջարդեն Հայերը : Պ. Տ. Պէրպէրեան յառաջացած է Պարտիզակի ամերիկեան գոլէճը :

ՏՈՔԹ. ՎԻԳԷՆ ՍԱՍՈՒՆԻ վկայուած Փարիզի ատամնաբուժական համալսարանէն, ներկայիս կը կատարելագործէ իր մասնագիտութիւնը Ֆիլատէլֆիոյ համալսարանին մէջ : Ֆիլատէլֆիոյ «Թհը Իվընինկ Պիւլըթէն» թերթը կը գրէ թէ Տոքթ. Վիգէն Սասունին անդամ է Մանուկներու Աճման Ֆիլատէլֆիոյ ատամնաբուժական հետազօտական կեդրոնին եւ մասնակցելով մրցումին շահած է առաջին մրցանակը, հինգ հարիւր տոլար : Իր «թէզ»ը գիտական ուսումնասիրութիւն մըն է որ կ'առաջադրէ նոր մեթոտ մը աճումի եւ զարգացման համաչափ դէմքի մը, եւ քննական առաջադրութիւն անհամաչափ զարգացած ծնօտներու որ արդիւնք են ծուռ բուսած ակռաներու : Ընկերութիւնը հրաւիրած է Տոքթ. Վիգէն Սասունին որ մեկնի Սան Ֆրանչիսքօ Ատամնաբուժական ժողովին անձամբ կարդալու իր «թէզ»ը :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Փալանճեան ճեմարանին համար Ֆրէզնոյի մէջ հանգանակուած է 11.000 տոլար, ինչպէս գրեցինք ժամանակին : Մեծ գումարներով մասնակցած են ընկերուհի Սօֆիա Յակոբեան 1500 տոլար, Տիկին Սանդուխտ Առաքելեան հազար տոլար եւն. : Ֆրէզնոյի Ս. Երրորդ. Մայր Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւն եւ յարակից մարմիններ հինգ հարիւր տոլար :

40.000 ՏՈԼԱՐԻ կտակ մը ըրած էր Արմէն Լ. Դերձակեան (մեռած 1953 Յունուար 31ին) Հ. Բ. Ը. Միութեան : Գումարը որ վերջերս փոխանցուեցաւ Միութեան պիտի յատկացուի կարօտ հայ ուսանողներու համար, որոնք ամերիկեան համալսարանական կրթութիւն կ'ուզեն ստանալ, ըստ հանգուցեալի փափաքին : Այս կտակը առաջինն է որ կը տրուի Մ. Նահանգներուն մէջ գործածուելու համար :

Պ. ԶԱՏԻԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ վարձատրուած է ոսկէ շքանշանով Շահափուր Ղոլամ Ռիզայի կողմէ : Ան աւարտած է Թեհրանի համալսարանի ճարտարագիտական բաժնին շինարարութեան եւ խճուղիներու բաժինը եւ քննութեանց մէջ հանդիսացած է առաջին ուսանողը :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ԱՆՈՆՔ ՈՐ ՓԱՐԻԶ ԳԱԼ Կ'ՈՒԶԵՆ)

ԽՄԲ.— Բարեգործականի գրասենեակէն կը հաղորդեն :—

Ի գիտութիւն երկսեռ հայ ուսանողներուն որ կը փափաքին Փարիզ գալ համալսարանական կամ բարձրագոյն ուսում ստանալու համար՝ կը յայտնենք թէ՝ Մարի Նուպար Հայ Ուսանողաց Տունը կրնայ սենեակ ճարել իրենց, պայմանաւ որ դիմումները տպեալ մասնաւոր ֆրանսերէն խնդրագրով, կատարուած ըլլան Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Գրասենեակին միջոցաւ, ամէնէն ուշ մինչեւ Յուլիսի վերջը :

Այս տպեալ խնդրագիրները ստանալու համար գրել յիշեալ գրասենեակին ստորեւ նշանակուած հասցէին.

11, Square Alboni, Paris (16)

Թեկնածուները պարտին իրենց խնդագիրին կցել իրենց պատասխանը Փարիզի Համալսարանական Վերատեսուչին մէկ հարցարանին որ արդէն իրենց ղրկուած պիտի ըլլայ խնդրագրի բանաձեւին հետ :

Անոնք պարտին իրենց խնդրագրին միացնել նաեւ .—

Ա) Բժշկական վկայագիր մը՝ որ երեք ամիսէ առաջ տրուած ըլլալու է :

Բ) Փարիզեան Համալսարան մը կամ բարձրագոյն վարժարան մը արձանագրուած ըլլալը հաստատող վկայագիր մը : (Լիսէները բարձրագոյն վարժարան չեն համարուիր) :

Գ) Չորս նկար, դիմացէն քաշուած՝ ինքնութեան նկարի ծաւալով :

Անհրաժեշտ է որ թեկնածուն տիրացած ըլլայ ֆրանսական պաշտօնի կամ անոր համազօր ուսման վկայականի մը, ինչ որ արդէն յայտնած պիտի ըլլայ խնդրագրին մէջ :

Ուսանողին կը տրամադրուի առանձին կամ երկու հոգինոց սենեակ մը : Առ այժմ տրամադրելի առանձին սենեակ չկայ, որով նոր թեկնածուները պիտի բաւականանան երկու հոգինոց սենեակով :

Համաձայն պայմանադրութեան, Մարի Նուպար Ուսանողական Տան մատակարարութեան պատասխանատուն է Ոստանի ֆրանսական վարչութիւնը որ Տան ծախքերը կը հոգայ ուսանողներէն գանձուած վարձքերով : Ըսել կ'ուզենք թէ ձրի սենեակ չկայ :

Թեկնածուներուն կը յանձնարարուի կարելի եղածին չափ կանուխ ներկայացնել իրենց խնդրանքը, որպէս զի բացը չմնան :

Մեծապէս ցանկալի է նաեւ որ թեկնածուները իրենց ուսանողութեան բովանդակ տեւողութեան համար նախապէս ապահոված ըլլան նիւթական անհրաժեշտ միջոցները :

Ըսենք անմիջապէս թէ Փարիզի մէջ ուսանող մը ապրելու եւ ուսանելու համար ամսական առնուազն 25 հազար ֆրանքի պէտք ունի : Առանց այդ նուազագոյն պատրաստութեան դառն յուսախաբութիւն եւ վտանգաւոր զրկանքներ միայն կը սպասեն հայ ուսանողին Փարիզի մէջ :

31 Մարտ 1955 (ԴԻԽԱՆ)

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ կազմակերպութեան համար նոր շէնք մը պիտի շինուի Փարիզի մէջ, Փորթ Տօֆին : Ծախքը՝ երկու միլիառ ֆրանք (5.714.000 տոլար) : Շէնքը պիտի ունենայ վեց յարկ եւ կառատուն՝ 400 ինքնաշարժի համար, 600 գրասենեակ եւ ուրիշ ամէն տեսակ յարմարութիւններ : Պատրաստ պիտի ըլլայ երկու տարիէն :

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ դէմ պայքարը պիտի շարունակուի համաձայն նոր ծրագրի մը, ինչպէս կը յայտարարէ առողջապահական նախարարը, Տոքթ. Պերնառ Լաֆէ : Քննութեան պիտի ենթարկուին անոնք որ նախատրամադրուած են ալքոլամոլութեան : Հսկողութեան տակ պիտի առնուին բուժուած ալքոլամոլները : Տեղեկագրի մը համաձայն 105.000 ալքոլամոլներ կը գտնուին հիւանդանոցներու մէջ :

ԾԱՂԿԱԽՏԻ նոր դէպքեր երեւան հանուեցան Պրէսթի մէջ : Կառավարութիւնը զգուշական միջոցներ ձեռք առաւ :

ՄԱՐՈՔԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն մտահոգութիւն կը պատճառէ Քազապլանքայի վիճակը, ինչպէս յայտարարեց իրաւասու նախարարը, Պ. Ժիւլի, որ քննական պտոյտ մը կատարած է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Խ. Միութիւնը պիտի չմասնակցի Փարիզի տօնավաճառին, ուր 2700 քառ. մեթր հող տրամադրած էին :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ անդամալուծման (փոլիօ) նոր դարման մը գտնուած է Մ. Նահանգներուն մէջ : Արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի :

րաւ, երկրէն ելաւ, դարձաւ պանդխտան, ալ նեղ եկաւ աշխարհը իրեն ու քար դնելով սրտին վրայ, մեքենաբար մոռցաւ շատ մը աւանդութիւններ :

Շատ մը յիշատակներ դարձան մշուշ :

Հայոց Զատիկը պիտի գայ նորէն այն ատեն երբ այդ թանձր մշուշը փարատի հայրենի լեռներէն մինչեւ հեռաւոր ափերու երկնակամարին վրայ եւ ծագի մշտատեւ Արեւը ազատագրութեան եւ վերածնունդեան :

Այն ատեն մեր մեծ մեռելներն ալ պիտի հրճուին ու փառք տան ...

ՄԷՆ – ՍԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Գ.

Երէկ ,նոյն տան ,այսինքն Միլ Հաուզի վերի յարկի սենեակներէն մէկուն մէջ՝ խեղդուած գտնուեցաւ գեղեցիկ երիտասարդ կնոջ մը դիակը : Կը կարծուի թէ սպաննողը օտարական մըն է, բայց անոր ինքնութիւնը տակաւին չէ յայտնուած : Ոստիկանութիւնը հետքի մը վրայ կը գտնուի : Սըր Իւսթէյս Փետլըր, Միլ Հաուզի սեփականատէրը, ձմեռը անցնելու համար Ռիվիէրա գացած է» :

ԳԼՈՒԽ Դ.

Սպաննուած կնոջ ինքնութիւնը հաստատող սեւ է մէկը չգտնուեցաւ : Կատարուած քննութիւնները հետեւեալ արդիւնքը տուին :

Յունուար ութին, կէս օրուան ժամը մէկի ատենները, շքեղօրէն հագուած կին մը, օտարականի թեթեւ հնչումով, կ'այցելէ Նայթսպրիճ՝ Պըթլըր եւ Փարք ընկերութեան տուներու վարձակալութեան գրասենեակը : Կ'ըսէ թէ կը փափաքի վարձել կամ գնել բնակարան մը Թէմզի վրայ, Լոնտոնէն ոչ շատ հեռու : Իրեն ներկայացուած էին կարգ մը տուներ , որոնց կարգին նաեւ Միլհաուզը : Ինքզինքը ներկայացուց իբրեւ Տիկին Տը Գաստինա, եւ կը բնակի Րիցի մէջ : Սակայն պարզուեցաւ որ այդ անունով մէկը չէր բնակեր Րից պանդոկին մէջ, եւ բընականաբար անոր պաշտօնեաները չճանչնան դիակը :

Սըր Եօսթէյս Փէտըրի պարտիզպանին կինը Տիկին Ճէյմս, որ Միլհաուզի մաքրութեան գործով կը զբաղէր, ըրաւ հետեւեալ յայտնութիւնը :

Այդ օրուան յետ միջօրէին, ժամը երեքի ատենները, կին մը եկած էր տունը նայելու, եւ ցոյց տուած՝ արտօնագիր մը վարձակալութեան գրասենեակէն, որուն վրայ համաձայն ընդունուած սովորութեան, անծանօթ տիկնոջ յանձնուած էր տան բանալիները : Տունը կը գտնուէր գոնապանին շէնքէն քիչ հեռու եւ ինք ընդհանրապէս թեկնածու վարձակալներուն չէր ընկերակցեր : Քանի մը վայրկեան ետք երիտասարդ մը եկեր է : Տիկին Ճէյմսի նկարագրութեան համաձայն բարձրահասակ, լայն ուսերով, պղնձագոյն դէմքով եւ գորշագոյն աչքերով մէկը : Լաւ ածիլուած եւ առանց պեխի, հագած էր թխագոյն զգեստ : Երիտասարդը Տիկին Ճէյմսին կ'ըսէ, թէ բնակարանը նայելու համար եկող տիկնոջ բարեկամն է, եւ նամակատուն գացեր էր հեռագիր մը տալու համար : Ուստի ինքն ալ գայն ղրկեր էր տուն, անծանօթ տիկնոջ մօտ եւ այդ մասին այլեւս մտածած չէր :

Հինգ վայրկեան վերջ երիտասարդը վերադառնալով դռնապանուհիին կը յանձնէ բանալիները, ըսելով որ տունը չեն հաւնած : Տիկին Ճէյմս չէ տեսեր Տիկինը, խորհելով որ առջեւէն գացած կ'ըլլայ : Նկատեր է, սակայն, որ երիտասարդը այլայլած վիճակի մը մէջ կը գտնուէր : «Ուրուական տեսուչի մը երեւոյթն ունէր : Հիւանդացած ըլլալու է, մտածեցի» եղրակացուց տիկինը :

Յաջորդ օրը ուրիշ տիկին մը եւ պարոն մը կ'երթան՝ նայելու բնակարանը եւ վրայի յարկի սենեակներէն մէկուն տախտակամածին վրայ փռուած կը գտնեն կնոջ մը դիակը : Տիկին Ճէյմս ճանչցաւ դիակը, — մէկ օր առաջ եկող տիկինն էր : Վարձակալութեան գրասենեակն ալ յայտնեցին թէ յիշեալը իրենց իբրեւ «Տիկին Տը Գաստինա» ներկայացող կինն էր :

Համաձայն ոստիկանութեան բժիշկի տեղեկագրին՝ մահը տեղի ունեցած էր քանըչորս ժամ առաջ :

Յենլով այս տեղեկագրին վրայ, «Առօրեայ Եղեւմուտք»ին խմբագրութիւնը հասած էր այն եզրակացութեան, ըստ որում Մեթրոյին մարդը կինը սպաննելէ վերջ անձնասպանութիւն գործած էր : Եւ սակայն նկատելով որ Մեթրոյին զոհը մեռած էր ժամը երկուքին եւ կինը դեռ կ'ապրէր ժամը երեքին, միակ տրամաբանական եզրակացութիւնը սա պիտի ըլլար որ, երկու դէպքերը իրարու հետ որեւէ առնչութիւն չունէին : Եւ ուրեմն մեռած մարդուն գրպանէն գտնուած թղթիկը՝ Մարլոյի տունը այցելելու մասին՝ պատահական պարզ դիպուածի մը արդիւնքն էր :

«Կանխամտածուած ոճիր անձի մը կամ անձերու դէմ» տրուած վճիռն ալ չեղեալ համարուելով, ոստիկանութիւնն ու «Առօրեայ Եղեւմուտք» թերթին խմբագրութիւնը սկսուեցան հետապնդել, «Թխագոյն զգեստով մարդը» : Եւ քանի որ տիկին Ճէյմս վստահօրէն կը հաւաստէր, թէ կնոջ տունը մտնելէն վերջ, մինչեւ յաջորդ օրը յետ միջօրէին , խնդրոյ առարկայ մարդէն զատ ուրիշ մէկը տունը չէր այցելած, տրամաբանօրէն կը հետեւցուէր թէ ան պէտք է ըլլար գժբախտ Տիկին Տը Գաստինան սպաննողը :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Օտար մամուլի ընկերակցութեան ճաշին առթիւ ճառ մը խօսելով, Պ. Լո. Ֆոռ յայտարարեց թէ Ֆրանսա մօտերս պիտի առաջարկէ «Հիւլէական Ուժի Միացեալ կազմակերպութիւն» մը ստեղծել, մասնակցութեամբ եւրոպական երկիրներու: Յետոյ խօսելով եւրոպական քաղաքականութեան մասին, ըսաւ թէ պէտք չէ որ ան ներշնչուի վարդապետական սկզբունքներէ, այլ իրողութիւններէ: Թելադրեց նաեւ որ շուտով հիմնուի փոխադրութեանց միջոցներու եւրոպական կազմակերպութիւն մը, իր շուրջը համախմբելով եւրոպական երկիրները: Անշուշտ նկատի ունենալով «մեծերուն» եւ «փոքրերուն» հնարաւորութիւնները: Հիւլէական կազմակերպութիւնը կարելի է ընդարձակել, ընդգրկելով ուժի բոլոր աղբիւրները, — հանքածուխ, քարիւղ, ելեկտրականութիւն եւն.: «Ֆրանսան, օրինակի համար, որ անշուշտ պէտք է վերադառնէ կորսուած դետինը այս ասպարէզին մէջ, կրնայ հետեւիլ երկամեայ ծրագրի մը: Առանց անպայման ռազմական նպատակներ ունենալու, այդ ծրագիրը կրնայ մշակուիլ ուժական եւ ճարտարարուեստական զուգընթաց զարգացման մը համար: Եւ երկու տարուան փորձը կրնայ ապացուցանել թէ որքան կարելի է զարգացնել այդ երկու կարեւոր ճիւղերը, որոշ ներդաշնակութիւն մը հաստատելով անոնց միջեւ»:

ԵՄԷՆԻ ԳԱՀԸՆԿԷՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Եմէնի գահընկէց արքան, Իմամ Ահմէտ, շնորհիւ իր անդրանիկ զաւկին Ջանքերուն, վերագրաւեց իր գահը: Գահաժառանգը, պաշարելէ ետք Թաազ քաղաքին ըմբոստ ուժերը, վտարեց զանոնք եւ ազատեց իր հայրը:

Թագաւորը ճերմակ ձի մը նստած դուրս ելաւ այն բերդէն ուր արգելափակուած էր: Պատասխանելով ժողովուրդին «կեցցէ»ներուն, սուրը հանեց պատեանէն եւ գլխուն վրայ բարձրացուց, ինչ որ խաղաղութեան նշան է: Թագաւորը այսպէս կը հասկցնէր թէ ազատ պիտի ըլլան արիւնահեղութիւններէ եւ մահապատիժներէ: Ըմբոստները մեծ մասով փախած են արդէն: Կը կարծուի թէ հրամանատարը, Սէյֆ Ապտուլլահ, որ Թագաւորին եղբայրն է եւ արտաքին գործերու նախկին նախարարը, ապաստանած է Արաբիա: Իսկ գինուորական ըմբոստ խմբակներէն մաս մը հասած է անգլիական Թեւարկութեան ենթակայ երկրամասը եւ զինաթափ եղած: Ուրիշներ դացած են Ատէն: Միայն Ռահիտա քաղաքին ըմբոստ զինուորները պաշարուելով բնաջնջուած էն Թագաւորական ուժերուն կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, զօր. Զահետի հրաժարեցաւ, երեւութապէս առողջական պատճառներով: Գերմանիա պիտի երթայ, դարմանուելու համար: Շահին պալատական նախարարը, Հիւսէյին Ալա, առժամաբար պիտի վարէ գործերը:

ՋՈՐՍԵՐՈՒ խորհրդաժողով մը հաւանական չէ, յունիսէն առաջ:

ԼԻԲԱՆԱՆ իրեն յատուկ նաւակայան մը պիտի ունենայ Պէյրութի նաւահանգստին մէջ, ուր կը գտնուին Ֆրանսայէն գնուած խումբ մը պահականաւեր:

ՅԱՒԱԼԻ ԴԷՊՔ ՄԸ

ՎԻԷՆ.— Ապրիլ 2ին, Շաբաթ երեկոյ գինովութեան հետեւանքով սուր վէճ մը կը ծագի Շասի մէջ եւ Աբրահամ Յակոբեան զանակով կը վիրաւորէ երեք հոգի, մէկը շատ ծանր, Պ. Գրիգոր Կիրակոսեան: Աղիքները դուրս թափած ըլլալով, վիրաւորը կը փոխադրուի հիւանդանոց եւ գործողութիւն կը կատարեն, բայց վիճակը շատ ծանր է: Թեթեւօրէն կը վիրաւորուին Պօղոս Ահմէտճանեանը և Քիւրտ մը, որուն կինը Հայուհի մըն է: Աբրահամ Յակոբեան ներկաներէն եւ վիրաւորներէն յարձակում կրելով իր կարգին կը փոխադրուի հիւանդանոց: Այս մարդը, որ գործարանին մէջ մէկ ոտքը կորսնցուցած է եւ արուեստական ոտք ունի, միշտ գինով էր: Իր կինը շատոնց բաժնուած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Յակոբ Նիկողոսեանէ (Պուա Քոլոմպ) հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Եղօյեանէ (Ամերիկա) տասը տոլար իրենց այցելութեան առթիւ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ՋԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն:

Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց, սկիզբն ժամերգութեան 8ին, Ս. Պատարագ տասնին: Ոտնալուայ ժամը 16ին եւ Խաւարման պաշտամունք ժամը 19ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի, Ս. պատարագ ժամը տասնին, Ոտնալուայ 16ին, Խաւարում՝ 19ին,

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում՝ ժամը 17ին:

ԼԻՈՆ

Աւագ Հինգշաբթի, Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին:

Ս. Հաղորդութեան պատարագ 10ին:

Ոտնալուայի արարողութիւն երեկոյեան 4ին:

Զարչարանաց արարողութիւն, Խաւարում 7·30ին:

Աւագ Ուրբաթ, Թաղման արարողութիւն երեկոյեան 5·30ին:

ՇԱՒԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի, երեկոյեան Ոտնալուայի արարողութիւն ժամը 16ին:

Գիշերային ժամերգութիւն (Խաւարում) ժամը քսանին:

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում երեկոյ. 17ին:

Արարողութիւնները կը վարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեան:

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց: Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ի ժամ 8, Սուրբ պատարագ 10: Ս. Հաղորդութիւն կը մատակարարուի երկսեռ մանկանց: Ոտնլուայի արարողութիւն ժամը հինգ, Խաւարման արարողութիւն ժամը ութ:

«Ո՞ւր ես մայր իմ»ը պիտի երգէ Պ. Բիւզ. Վարդերէսեան: *«Որդեակ իմ Յիսուս»ը՝ Տիկին* Արաքսի Սարգիսեան:

●

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց, Նախատօնակ 8·30ին:

Ս. Պատարագ 10ին:

Ոտնալուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի արարողութիւն ժամը 7·30ին:

8 Ապրիլ, Ցիշատակ Խաչելութեան, ժամերգութիւն 10, Թաղման արարողութիւն ժամը 5:

*

ՆԻՍ

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, առաւօտ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, Ս. Պատարագ տասը, Երեկոյ Ոտնալուայ 4ին, Խաւարում 7·30:

8 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, առաւօտ, Խաչելութիւն 9·30, Երեկոյ, Թաղում 4:

***

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի, Ցիշատակ Ընթրեաց սկիզբ. ժամերգ. 8, Ս. պատարագ 10, Հաղորդութիւն բոլոր երկսեռ մանկանց, Երեկոյ Ոտնալուայ ժամը 5, Գիշեր. Խաւարում 7·30:

Աւագ Ուրբաթ, Կարգ Թաղման 4:

Աւագ Շաբաթ Ճրագալոյց Ս. Զատկի ժամը 4·30:

***

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն

Աւագ Հինգշաբթի, ժամը 9·30ին, ժամերգութիւն: Ժամը 10·30ին Զայնաւոր պատարագ եւ հաւաքական հաղորդութիւն: Ժամը 16ին Ոտնալուայի արարողութիւն: Ժամը 19ին Խաւարման ժամերգութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԲ. ՑԱՆԿ

Գէորգ Պագըրճեան	10·000
Սաղաթէլեան (*Լը Ռէնսի*)	5·000
Եզէկիէլեան	5·000
Բժիշկ Մամբրէ Գարաճեան	2·000
Նազարեան ընտանիք (*Ալաքօթ*)	1·000
Ոմն, Մկրտիչ Մէզպուրեան, Ա. Եազուպեան, Մկրտիչեան, Մանտիկեան, 500ական	2·500
Գ. Աւագեան, Մետօլ 200ական	400
Մինասեան, Փառէեան, Ազատեան, Խաչատուրեան, Խտրշեան, Աւագեան, Ոմն, Մերանկիւլեան, Մակազալեան 100ական	900
Գումար	26·800
Նախորդ գումարը՝	732·900
Ընդհ. գումար	759·700

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ:

ժամը 15էն 24:

Կախարդական մթնոլորտի մէջ:

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օգտակար ըլլալով:

Տոմսերու համար դիմել՝

Ansourian, 3, Bd. de Vauquois, Beaumont
Vikenian, 10, Rue des 3 Mages
Kendirian, 7 Allée des Pinsons, Beaumont
Bar Racing, Rue des Dominicaines
Puzant Papazian, 85, Rue d'Aubagne
Kouyoumdjian Sarkis, Rue Longue des Capucins.

Մութ գոյն զգեստը պարտաւորիչ է:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը Զատկի առթիւ կազմակերպած է հաւկթախաղ մը Ապրիլ 17ին, Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնը յաջորդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Ակնցի Պ. Ոսկիան Գալայճեանէ (Ալֆորվիլ) հինգ հազար ֆրանք, Վարդանանցի առթիւ տրուած իր հանդէսին համար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Արապեան (Ամերիկայէն) եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց հօրեղբօր՝ ողբացեալ Սիրուն Արապեանի *մահուան տարելիցին առթիւ եւ Արապեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց համար պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս նոր կիւրակէ առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:*

—— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ ——

ՓԱՐԻԶ.— Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Փլաս տէ Ֆէթ, ռիւ Քոմփան, թիւ 4:

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20·45ին

Դերասան **Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ**

Կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի:

Մասնակցութեամբ՝

Տէր եւ Տիկին Տ. Նշանեանի, Գրիգոր – Վահանի, Ն. Պշտիկեան եւ՝

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի

Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու:

Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ:

ԲԱԺԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ

Լիոն – Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Մարսիլիոյ «Արծիւ»ի խումբերու միջեւ:

Այս կիրակի ժամը 3ին, Փրովանսալի դաշտին վրայ (Շըմէն տը լա Մատրակ):

Իսկ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն 12, պար Էնթէրնասիոնալի մէջ, ի պատիւ հիւրերուն մեծ ընդունելութիւն:

Հայկ. եւ եւրոպ. պարեր, երգ եւ անակնկալներ:

Ներկայ ագդը հրաւիրագիր է բոլոր հետաւոր արծուականներուն համար:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը

16 Ապրիլ, շաբաթ երեկոյ, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Փլաս Պէլքուռ Պէռիէ – Միլիէի սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարեր, արտասանութիւններ, զանազան անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, հայկական մտերմիկ մթնոլորտ:

ԽՆՋՈՅՔ—ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Կազմակերպուած Դատեմի Լուս. Ուսումն. ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարանին մէջ, ուսանող իր զոյգ սաներուն:

Զատկի կիրակիի կէսօրէն վերջը ժամը ճիշդ 2·30ին, Յոյներու ծանօթ սրահին մէջ, 5 Ռիւ Պօնփուա:

Ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ շատ գոհ պիտի մնան մեր յարգելի հանդիսականները:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ուսումնատենչ Հայերը, սատարելու համար հայապահպանման աշխատանքին:

Imp. ARAXES, 40, rue Richer. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 8 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7643 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3054

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԸՐՉԻԼ

Բրիտանական կայսրութեան ինչպէս արքաները, նոյնպէս վարչապետները տեւական մը ժառանգական սերունդ կը կազմեն: Մանաւանդ պահպանողական կուսակցութեան մէջ:

Մէկը միւսէն եփուն եւ տոկուն դէմքեր են, որոնք ունին մէկ հիմնական դաւանանք, — Թոյլ չտալ որ խաւարի կայսրութեան արեւը:

Որքան ալ փոխուած ըլլան ժամանակները, նսեմացնելով այդ արեւուն ճառագայթները, միշտ անսասան կը մնայ աւանդութիւնը, — հաւատք եւ կամք եւ աշխատանք:

Այս տեսակէտէն բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Չըրչիլ, որ դարձաւ համաշխարհային արժէք մը՝ վերջին աշխարհամարտի ընթացքին:

Իբրեւ շառաւիղը Թունդ ազնուապետական գերդաստանի մը որ վճռական դեր կատարած է բրիտանական կայսրութեան մէջ, Ուինսթըն Չըրչիլ շատ կանուխէն տոգորուած էր իշխելու, առաջնորդելու տենչով:

Եղած է յանդուգն եւ կամակոր՝ երիտասարդութեան օրերուն:

Սկիզբէն իսկ այն համոզումն ունէր թէ նախասահմանուած է տիրաբար վարելու բրիտանական կայսրութեան ճակատագիրը:

Իրեն համար բանաստեղծական թռիչք մը չէր «Իշխէ՛, Բրիտանիա»ն, այլ կենդանի ուղեցոյց մը, որուն կը կառչէր անվկանդ, երբ ամեհի ալիքներ կը տարուբերէին կայսրութեան նաւը:

Այդ գիտակցութիւնն էր որ կ՚առաջնորդէր զինքը, երբ կը գործէր իբրեւ ծովային կամ սպառազինութեանց նախարար, Ա. եւ Բ. աշխարհամարտներու ընթացքին:

Այդ գիտակցութեամբ ալ, շատ վերէն կը նայէր փոքր, անճար ազգերու վրայ: «Մանրուքներ» էին անոնք, բաղդատելով Մեծն Բրիտանիոյ կենսական շահերուն հետ:

Այդ էր պատճառը որ երբեք չվարանեցաւ միշտ յառաջ քաշելու Թուրքիան, իբրեւ գործօն ազդակ մը Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքական հաւասարակշռութեան համար:

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, ինքն էր որ կ՚առաջարկէր միացեալ ճակատ մը կազմել, մասնակցութեամբ Թուրքիոյ եւ պալքանեան երկիրներու:

Դարձեալ ինքն էր որ, 1940 Յունիսի պարտութեան ժխորին մէջ, Ֆրանսա կու գար շնչասպառ, երկու պետութիւնները միացնելու եւ ելք մը գտնելու համար:

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ բացառիկ եղաւ իր դերը՝ այդ օրերուն: Ոչ միայն կայսրութեան պաշտպանութիւնը կազմակերպելու, այլեւ հաւատք ներշնչելու համար:

Պատրաստաբան միտք, ունէր բացատրութեան ձեւեր, ասութիւններ որոնք պատմութեան անցած են:

Օրինակ՝ սա պատկերալից բացատրութիւնը, ահաւոր ճգնաժամի մը պահուն, — «քրտինք, արցունք եւ արիւն»:

Դարձեալ ինքն էր որ հնարեց «Երկաթեայ վարագոյր» բացատրութիւնը, 1946 Մարտ 5ին, ճառ մը խօսելով Մ. Նահանգներուն մէջ, — «Շթեթինէն (Պալթիկ ծով) մինչեւ Թրիէսթէ (Ադրիական երկաթեայ վարագոյր մը իջած է եւրոպական ցամաքին վրայ»:

Ինչպէս իր յուշերը, Եալթայի խորհրդաժողովին առենագրութիւններն ալ հաստատեցին թէ յաճախ սինիք լեզու մը կը գործածէր, նոյնիսկ դաշնակից այլ պարտուած երկիրներու հանդէպ, ամէն բանէ վեր դասելով կայսրութեան շահերը:

Անշուշտ սոսր համար է որ «Թայմզ» Չըրչիլը կ՚անուանէ «Միջազգային Պատմութեան հսկաներէն մին»:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՆԵՐԲՈՂԷ ՉԸՐՉԻԼԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

Անգլիոյ հրաժարեալ վարչապետը, Չըրչիլ, Ապրիլ վեցին հրաժեշտ առաւ Տաունինկ Սթրիթի թիւ տասը պաշտօնատունէն, որ յատուկ է բոլոր վարչապետներուն: Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ աչքերը թրջած էին եւ շրթունքները կը դողային: Դուրս ելլելով պատմական պաշտօնատունէն, պահ մը կեցաւ սեմին վրայ ու լացաւ, մինչ փողոցին մէջ խռնուած բազմութիւնը կը ծափահարէր, աղաղակելով. — «Աստուած օրհնէ ձեզ, Ունի (Ուինսթըր): Գլուխը բաց էր եւ բազմութիւնը կը կարծէր թէ ճառ մը պիտի խօսի. բայց Չըրչիլ աչքերը սրբեց, սիկառ մը վառեց եւ նորէն յաղթանակի խորհրդանշանը ձեւացնելով, կառք նստաւ յամրաբար: Բազմութիւնը կը շարունակէր ծափահարել ծերունի առիւծը — ինչպէս կը կոչէր ինքզինքը: Լուսանկարիչները պաշարած էին ինքնաշարժը, որ ճամբան շարունակեց դէպի Չըրչիլի բնակարանը:

Նոյն օրը երեսփ. ժողովը հանդիսաւոր նիստ մը գումարեց, հրաժարեալ վարչապետին ներբողը հիւսելու համար: Աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչը, նախորդ վարչապետ Էթլի ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ հրաժեշտ կ՚առնէ վարչապետէ մը որ երկիրը վարեց բրիտանական պատմութեան ամէնէն ահարկու տարիներուն եւ որ այս ժողովին ծառայեց աւելի քան յիսուն տարի: «Իր հրաժարումով դարաշրջան մը կը փակուի: Ան բարձր պաշտօններ վարեց Ա. մեծ պատերազմէն առաջ եւ վերջը, եւ իր քաղաքական ասպարէզին տեւողութեամբ կը մրցի Փալմերսթընի եւ Կլէտսթոնի հետ: Ան առաջնորդեց այս երկիրը երբ ամէնէն աւելի պէտք ունէր եւ պատմութիւնը պիտի արձանագրէ իր անունը իբրեւ մեծագոյններէն մէկը բոլոր վարչապետներուն»:

Էթլի յետոյ խօսելով նոր վարչապետին վրայ, գնահատեց անոր կարողութիւնները, առողջութիւն եւ ուժ մաղթեց, բայց ոչ երկար պաշտօնավարութիւն: «Մեր պարտականութիւնն է հանգիստի շրջան մը տալ իրեն, երբ առիթը ներկայանայ»:

Իտըն ալ իր կարգին գովեստներ հիւսեց Չըրչիլի մասին, որուն սերտ գործակիցը եղած է աւելի քան 16 տարի:

× Էլիզապէթ թագուհին վարչապետութեան եւ Ա. գանձապետութեան պաշտօնը յանձնեց Սըր Էնթընի Իտընի աւանդական արարողութեամբ: Նոր վարչապետը շնորհակալութեամբ ընդունելով իրեն եղած պատիւը, համբուրեց թագուհիին ձեռքը, իբրեւ հանդիսաւոր ցոյց մը հաւատարմութեան: Արարողութիւնը տեւեց 40 վայրկեան: Իտըն, որ 57 տարեկան է, այսինքն 23 տարի պակաս՝ Չըրչիլէն, անմիջապէս գործի ձեռնարկեց: Վեհապետական ունկնդրութենէն վերջ գնաց արտաքին գործերու պաշտօնատունը: Կը կարծուի թէ իրեն պիտի յաջորդէ ելմտական նախարարը, Պ. Պըթլըր: Այն ատեն Իտըն արտաքին գործերը պիտի վարէ մինչեւ նոր ընտրութիւններ, որոնք հաւանաբար պիտի կատարուին Մայիս 26ին: Ուրիշ թեկնածու մը կը համարուի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Հերոլտ Մըքմիլըն:

Լոնտոնի օրաթերթերը դեռ չեն հրատարակուիր, բայց համայնավարներուն օրկանը, «Տէյլի Ուըրքըր», վերսկսաւ իր հրատարակութիւնը, յայտնելով թէ համաձայնած է տպագրիչներուն հետ: Առաջին առթիւ թերթը տպուած էր միայն 80.000 օրինակ:

× Չըրչիլ իր հրաժարման պատճառները իմաստութիւնը կը պահանջէին քաշուիլ, բացատրելով, ըստ թէ տարիքի բեռը եւ յաջողութիւն մաղթեց իր յաջորդին: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս ողջունելով Իտընի անուանումը, յայտարարեց թէ ան «համոզուած կուսակից մըն է անգլեւամերիկեան սերտ գործակցութեան եւ իր մեծ իմացականութիւնը նուիրած է ազատութեան պաշտպանութեան: Մեր երկիրը ուրախ է որ Չըրչիլի գործը պիտի շարունակուի բարեկամի մը կողմէ որուն վրայ մեծ վստահութիւն ունինք»:

Նախագահ Այզընհաուըր եւս յայտարարեց թէ «մեծ մարդ մը կը յաջորդէ մեծ վարչապետի մը: Ես գիտեմ որ ան յարատեւօրէն պիտի շարունակէ ծառայել խաղաղութեան եւ ազատութեան դատին»:

Ֆրանսայի վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր նոյնպէս ջերմ գոհունակութիւն յայտնեց, մասնաւորապէս յիշելով անոր բարեկամութիւնը այս երկրին հանդէպ եւ անոր կատարած դերը Ատլանտեան ճակատին զօրացման համար:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

« ՕՐՕՐ ԴԻԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ »

Անցեալ տարի առիթ ունեցայ խօսելու Նուպար Չարխուտեանի այս գրքին վրայ որ լոյս տեսած էր փրանսերէն:

Այս անգամ ձեռքի տակ ունիմ հայերէնը: (Տպ. *Արամազդ*, Պէյրութ, 1955):

Չեմ գիտեր հեղինակը ինք հայերէ՞ն ալ գրած է, թէ թարգմանել տուած:

Ամէն պարագայի մէջ, պիտանի հատոր մը, 80 էջ: Ամբողջովին ներշնչուած՝ Հայաջինջ Արհաւիրքէն:

Քանի մը խորագիրներ, որպէսզի կարենաք աղօտ գաղափար մը կազմել. —

Գեհենի դռները: Գանկերու աշտարակը: Քաւութեան նոխազը: Կռիւէն ետք: Գաղանը: Բանաստեղծին մահը: Օրօր երկրորդ: Ակն ընդ ական: Վերջին աղօթք: Օրօր վերջին:

Քսաննեյլի պատկերներ՝ իւրաքանչիւր էջի վրայ: Երբեմն հռետորական, բայց եւ այնպէս ազդու: Եւ հաւատք մը անսասան՝ վերջնական արդարութեան մասին:

Տէ՛ր, դուն պարգեւեցիր մեզի
Այնքան կաթիլներ Սուրբ արիւնդ
Որքան միւս ազգերուն բոլոր:
Ահաւասիկ, գայն հարիւրապատիկով
Կը վերադարձնենք այսօր,
Որովհետեւ այդ կը պահանջես մեզմէ
Ամէն անգամ որ կ՚ուզես վերապրիլ
Ողբերգութիւնը Աւագ Ուրբաթի:
Մհա մէկ միլիոն քրիստոններ,
Իրենց խաչի ճամբուն վրայ:
Մարդ — քրիստոններ,
Կին — քրիստոններ
Մանուկ քրիստոններ ....

Յետոյ ըմբոստ աղաղակ մը.
Թող աշխարհ մոռնայ ձեզ
Արթուն դիակներ,
Թող հովը աւազով ծածկէ ձեզ,
Ամպերը թող թափեն ձեր վրայ
Անձրեւներ հեղեղային,
Բայց մենք, ձեր եղբայրները
Պիտի ապրինք յիշելու համար:

Հատ մըն ալ՝ արձակ.

— Քնացէ՛ք անմայր մարմիններ, մերկ ոսկորներ, փորուած աչքեր, անշրթուն բերաններ:

... Քնացէ՛ք, Մարդկութեան որբեր, քնացէք խաւարած լոյսեր, քնացէ՛ք ...

Դժբախտաբար ինչպէս հեղինակին հայերէն վէպին՝ «Կայէն՝ Անմեղը», այս գործին մէջ ալ կարգ մը վրիպակներ սպրդած են:

Յանցաւորը հեղինա՞կն է, թարգմանի՞չը թէ սրբագրիչը:

Ահա քանի մը հատիկներ. — Հրէնոսի (Հռենոսի), պահանջես (պահանջես), Աստծոյն (Աստուծոյ), հորդանը (հորդան), լորցունքը (լորձունքը), շնջելու (շընչելու), ձուլերու (ցուլերու), Նինիվէն (Նինուէն), Թքեցիր (թքիր), Բոմբէոսի (Պոմպէոսի), Հրովմի (Հռովմի), Թրովադան (Տրովադան), անգութօրէն (անգթօրէն) են.:

Այսքանը շատ ու շատ է, բանաստեղծական հատորի մը համար ... Վ.Ա.Հ.

ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ՑՈՅՑԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (29 Մարտ).

— Այսօր հակաթուրք ցոյցեր կատարուեցան Հալէպի, Լաթաքիոյ եւ Պայըրպուչաքի մէջ: Իսքէնտէրունի Ազատագրութեան Միութիւնը, Նեսիմ Իսթանպուլի անունով ծանօթ համայնավարի մը նախագահութեամբ գործող կազմակերպութիւնը կը վարէր այս ցոյցերը, որոնք բաւական երկար տեւեցին:

Կարմիրներուն կեդրոնը Լաթաքիան է: Բայց երկու քաղաքներուն մէջ ալ Կարմիրները կը կրէին նշանատախտակներ հետեւեալ վերտառութեամբ. — «Իսքէնտէրունը կ՚ուզենք»: Սուրիոյ համայնավարները թէեւ փորձեցին Հալէպի Հայերն ալ ոտքի հանել Թուրքիոյ դէմ, սակայն չյաջողեցան:

Ստուգուեցաւ որ գաղտնի ոստիկաններ կը հովանաւորէին այս ցոյցերը: Միւս կողմէ Մերսինի սուրիական հիւպատոսը դատարան յանձնուած է Թուրքիան անարգած ըլլալուն համար:

× Թուրքեւսուրիական յարաբերութեանց ձգտումին հետեւանքով, բազմաթիւ համայնավար գործակալներ Սուրիա հասած են եւ բուռն գործունէութեան լծուած:

Վերջին տասը օրերու ընթացքին, մօտ յիսուն ռուս գործակալներ հասած են Սուրիա:

× Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սուրիոյ վարչապետը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է Դամասկոսի խորհրդային դեսպանին հետ, որ հաւաստած է թէ Խ. Միութիւնը ուժ պիտի տայ Սուրիոյ, թրքական ճնշումին դէմ:

× Ռուս տարագիր մը, որ առենօք Մոսկուա բնակած է, կը յայտնէ թէ վերջին օրերս Միջին Արեւելք ղրկուած խորհրդային գործակալներուն մէջ կը գտնուին նաեւ Կրեմլինի բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկ քանին: Ասոնք շփման մէջ մտած են Սուրիոյ կառավարութեան անդամներուն եւ երեսփոխաններուն հետ:

× Ասլան Հումպարաճի որ Երկաթէ Վարագոյրի երկիրներուն մէջ հակաթուրք գործունէութիւն ունեցած է, ներկայիս Սուրիա կը գտնուի: Փորձեց Իրաք երթալ, բայց վիզա չկրցաւ առնել:

....

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ վերջին պայթիւնը, որ տեղի ունեցաւ Նեւատայի մէջ, աւելի լոյս սփռեց քան թէ արեւը, կ՚ըսեն ականատեսներ: Փորձը կը կատարուէր ճշդելու համար հիւլէական ռումբի գործածութեան հնարաւորութիւնը հակօդային պաշտպանութեան համար: Իրագէտներու կարծիքով, այդպիսի ռումբ մը պիտի կրնայ մէկ անգամէն փճացնել ամբողջ օդատորմիղ մը, իր նշանակէտին հասնելէ առաջ:

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տիկին Սրբուհի Սիմոնեան իր աղջկան՝ Նոյեմի Հաննիկեանի մահուան տարելիցին առթիւ	5.000
Ապրիլ վեցի գումարը	704.850
Ընդհ. գումար	709.850

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

*

Ինչպէս գրեցինք, Համազգային և Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը տօնուած է Կիրակի օր (13 Մարտ), Ֆրեզնոյի, Տէթրոյթի, Բէյրինի եւ Փութաքէթի մէջ, փայլուն ու տպաւորիչ արդիւնքով:

Լոս Անճէլըսի նուիրած մօտ 12 հազարէն ետք, ինչպէս կը հաստատէինք արդէն, Ֆրեզնօ նուիրաբերած է աւելի քան 11 հազար տոլար, Տէթրոյթը 20 հազար, միւս երկու փոքր գաղութները իրենցմէ սպասուածէն աւելի:

Տեղական բազմապիսի հոգերով ծանրաբեռնուած, մեր զանազան գաղութներու գաղափարական հայութիւնը կուզայ ըսելու, թէ պատնէշին վրայ է միշտ՝ պատրաստ ողջունելու եւ սրտանց պանծացնելու այն բոլոր գործերն ու ձեռնարկները, որոնք կ'ամրացնեն հայ ժողովուրդի պահպանման խարիսխները, կը պահեն հայ միտքը, հայ գիրը, հայ ոգին:

Կը զօրացնեն եւ կը կազդուրեն հայութեան վիրաւոր հոգին, հայրենասիրութեան կրակը արծարծելով:

Մեր նուիրատու հայրենակիցները, անոնք որ կարեւոր գումարներով մասնակցած են, 5000, 1500, 1000, 500 կամ աւելի համեստ գումարներով, հարիւրով, յիսունով թէ տասնով, չեն սակարկած եւ նուիրած են իրենց սրտէն, յուզումով, յափշտակուած՝ գաղափարին գեղեցկութենէն, Ճեմարանին հեռաւոր պատկերէն, որ միայն շէնք չէ, այլ նորահաս սերունդներու կենդանի ու բաբախուն պատկերը: Անոնք, մեր նուիրատու ընկերներն ու հայրենակիցները, անշուշտ, ընդնշմարած են, կրնանք ըսել՝ տեսած են հոգեկան աչքերով, Լիբանանի հայութեան սրտին վրայ ծաղկող այդ հաստատութիւնը, Ճեմարանը, հայրենիքէն հեռու՝ փոքրիկ հայրենիքի մը նման, ուր հինաւուրց Հայաստանի ոգին կը սաւառնի: Տեսած են, պատկերացուցած իրենց սրտովն ու երեւակայութեամբը՝ աւելի քան 150 երիտասարդ հայ մտաւորականներու շարքերը, որոնք ազգային կեանքին մէջ նետուած են, վառելով հայ մշակոյթի ու պատմութեան կանթեղները, լուսաւորելու համար հայ ժողովուրդը, սրտապնդելու համար տարագիր հայ զանգուածները, ամուր պահելով անոնց հաւատքը՝ ապագային հանդէպ:

Եւ այս ամէնուն հետ, մեր նուիրատու հայրենակիցները, հարազատ զաւակները մեր հայրենիքին, յիշած են Ճեմարանի մեծանուն ու լուսաճաճանչ ճակատները, Շանթն ու Աղբալեանը, որոնք իրենց կեանքը նոյնացուցին այս ժողովուրդի կեանքին հետ. գաղութեան նոյն բաժակներէն ըմպեցին, ծառայեցին հայութեան, հաւաքեցին անոր զաւակները եւ այրուբեն սորվեցուցին անոնց. Հայոց պատմութեան մթին էջերէն լուսաւոր էջեր գտան ու կարդացին. մարդ պատրաստեցին, հայ ու առաջնորդ ընծայաբերեցին պանդուխտ հայութեան:

Տէթրոյթի հայութիւնը, Ֆրեզնոյի, Լոս Անճէլըսի եւ բոլոր միւս վայրերուն մեր հայրենակիցները յարգանքի իրենց լուռ տուրքը տուին յիշատակին համար անմոռանալի այն դէմքերուն, որոնցմէ մէկուն արծաթեայ ձայնը կը հնչէ դեռ մեր սրտերուն ու սրահներուն մէջ, ի պաշտպանութիւն հայ լեզուին ու պատմութեան, առանց որոնց փրկութիւն չկայ, անհնար է ազգային գոյութիւնը՝ օտար հորիզոններու տակ:

Ապրին մեր նուիրատու զանգուածները. ապրին Լոս Անճէլըսի, Ֆրեզնոյի, Տէթրոյթի, Բէյրինի, Փութաքէթի, ինչպէս նաեւ բոլոր այն գաղութներուն Հայերը, որոնք կատարեցին իրենց պարտքը:

Ապրի հայ ժողովուրդը, որ իր լիաբուռն գոհաբերութեամբ, կուգայ ըսելու բոլոր ծառայողներուն եւ բոլոր նուիրեալներուն, — ծառայեցէք հայութեան եւ մենք ձեզի հետ ենք:

Սրտանց, խոր յուզումով կ'ուրախանանք նուիրատուութիւններու այս շօշափելի, պերճախօս արդիւնքին առջեւ, որ նիւթ չէ միայն, այլ ոգի է, առաւելապէս ոգի ու գաղափար, որ միանգամայն չափանիշ մը կը դառնայ մեր ժողովուրդի գիտակցութեան: Զափանիշ՝ անանուն հայ զանգուածներու գոհաբերութեան հաւաքական զգացումին, որ եթէ քիչ անգամ կ'արտայայտուի մեր ունեւոր հայրենակիցներուն մօտ եւ քէչերու կողմէ, լայնօրէն կը խօսի, կը յորդի միշտ, մեր ժողովուրդին խոնարհ խաւերուն մօտ:

Վստահ ենք, որ նոյն ոգին պիտի ճառագայթէ մեր բոլոր շրջաններուն մէջ, մեծ թէ փոքր, որոնք պիտի տօնախմբեն Ճեմարանի պատմական այս յոբելեանը, յաջորդաբար:

Ամերիկահայութիւնը, ինչպէս փաստերը կ'ապացուցանեն ամէնուրեք, անակնկալի բերելով շատերը, նորէն, պատմական, կրնանք ըսել՝ առասպելական իր օրերը կ'ապրի, իրեն հետ ապրեցնելով համայն հայութեան հաւատքի ու հայապահպանման աշտարակները:

Պատիւ ու փառք Ամերիկահայութեան:

Զենք տարակուսիր, որ խոր գոհունակութեամբ, հպարտութեան անխառն ըղձացումով տուն վերադարձան կիրակի օր, մեր բոլոր նուիրաբերող հայրենակիցները: Վերադարձան հրճուանքով, այն խորունկ գիտակցութեամբ՝ թէ հայ նոր սերունդի փրկութեան համար լաստ մը աւելի կերտեցին. կանթեղ մը աւելի վառեցին՝ հայ կեանքէն մութն ու յոռետեսութիւնը հալածելու համար:

Պատիւ գաղափարապաշտ հայութեան:

(ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(ԼՈՅՍԻ ՑՆՑՈՒՂ ՄԸ)

●

Աշակերտութեան շրջանիս, թղթակցութեան մէջ էի, ինծի տարեկից, պելժիացի աղջնակի մը հետ: Մեր դպրոցի տնօրէնը օր մը Ֆրանսերէն նամակ մը կը յանձնէր ինծի: Օր. Քլէռ Կօօլէն կը փափաքէր թղթակցիլ Հայուհիի մը հետ: Պարգեւուհի Թաշճեան եղաւ այդ Հայուհին:

Տարիներ տեւող այս կապը ոչ միայն Ֆրանսերէնս կիրարկելու պատեհութիւն մը կ'ըլլար ինծի համար, այլ մանաւանդ տեսակ մը լուսամուտ՝ անծանօթ հորիզոնի մը վրայ բացուած:

Քլէռի հարցումներուն վրայ, հետզհետէ առիթն ունեցայ նկարագրելու իրեն՝ մեր գալարիքով ծածկուած, տափարակ տանիքները: Մեր առաստաղներուն տակ բոյն դրած ծիծեռնակները: Մեր բակերուն ցայտաղբիւրով աւազանները, աւիշները, ջրհորները, եւն. եւն.: Երբեմն այդ հարցումներուն շեղբը կը դպէր վէրքի մը... եւ՝ արեան շիթեր կը կաթկթէին տողերուս մէջ...:

Մինչեւ այսօր, կարօտով կը յիշեմ այս անծանօթ բարեկամուհիս: Եւ անկեղծօրէն ուրախ պիտի ըլլամ, եթէ Պելժիահայ մը կարենայ գտնել անոր հետքը:

Անձնական փորձառութեանս վրայ հիմնուելով է ուրեմն որ կը թելադրեմ օգտագործել այս միջոցը ազգապահպանման մէջ:

Թղթակցութեան ցանց մը պէտք է կապէ Սփիւռքի մանկիկները, պատանիները եւ երիտասարդները, իրենց տարեկիցներուն հետ:

Այս կապը, ձուլումի ենթակայ երկիրներուն մէջ, առիթ պիտի ըլլայ հինգշաբթիի դասընթացքներուն մէջ իրենց սորված հայերէնը օգտագործելու: Պատճառ պիտի ըլլայ որ աւելի հետաքրքրութեամբ հետեւին տղաքը և մանաւանդ մէկ կողմէ սորվածնին՝ միւս կողմէ չմոռնան:

Արեւելքի ամէնօրեայ վարժարաններով օժտուած գաղութներու աշակերտները հայկական թարմ աւիշով պիտի պատուաստեն ուծացումի յորձանքներուն մէջ տապլտկող ձագուկները: Իրենք ալ իրենց կարգին պիտի կարենան ուռճանալ թերեւս քաղաքակրթութեան ափունքներէն փչող հովերէն:

Բնականաբար մեծերու հսկողութեան տակ պէտք է սկսի այս գործը: Գլխաւորաբար ծնողքներու, դաստիարակներու եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններու:

Ահաւասիկ առիթ մը մեր նորահասներուն ազգապահպանման գործին իրենց մասնակցութիւնը բերելու:

«Նոր Սերունդ»ի եւ «Ժաֆ»ի վարչութիւնները այս ծրագիրը պէտք է դնեն իրենց գործունէութեան ցանկին գլուխը:

«Սիւրփրիս Փարթի»ներու եւ պարահանդէսներու կազմակերպութեան չափ հրապուրիչ եւ ճարտարութիւն պահանջող գործ մըն է այս:

Արդարեւ, բոլորովին անծանօթէ մը նամակը... ինչ մեծ անակնկալ: Կատարեալ հանելուկ մը: Իսկական խաղ մը՝ ոլորոց արժանի: Պայմանաւ սակայն որ, այդ խաղը այնպէս մը սարքուի, որ բոցի մը պէս բռնկի եւ չմարի:

Նախ ջանալու է, կարելի եղածին չափ, իրար հետաքրքրող խառնուածքներ կապել իրարու: Որպէսզի տղաքը, ոչ թէ պարտադրաբար, այլ ինքնաբուխ խանդավառութեամբ լծուին այս բանին:

Բնականաբար դժուարութիւններ կան, որոնք հետզհետէ պիտի հարթուին: Այդ խոչընդոտներէն գլխաւորը լեզուն է: Հոս դարձեալ կը կրկնեմ իմ փորձառութիւնս: Քլէռ Կօօէլինի նամակները հասկնալու եւ անոնց պատասխանելու համար ստիպուած էի բառարանին ապաւինիլ: Բայց այս ճիգը այնքան հետաքրքրութեամբ կ'ընէի, որ ոչ միայն դասի մը ճնշումը չէր գործեր վրաս, այլեւ դասէ մը աւելի բան կը սորվեցնէր ինծի:

Այս թղթակցութիւնները կրնան հաւաքական ալ ըլլալ: Օրինակ՝ Լիլլյի դասընթացքի սաները կը թղթակցին Հալէպի Քարէն՝փիփ դպրոցին սաներուն հետ: Իսկի Խրիմեան դասընթացքին աշակերտները Պարսկաստանի հետ, եւն. եւն.: Անշուշտ, այս պարագային, ուսուցիչները, իբրեւ շարադրութեան նիւթ կուտան այս նամակը: Եւ լաւագոյնները զատուելով կը ղրկուին: Ասիկա հայերէնի ուսուցման մէջ մագնիսի դերը պիտի կատարէ: Ահ, հոն, շատ շատ հեռուն, իրենց պէս հայ մանչուկներ եւ աղջնակներ պիտի կարդան իրենց գրածը: Եւ՝ պիտի պատասխանեն...:» Կ'երեւակայէ՞ք ձագուկներուն կայծկլտուն աչուկները...:

Հաւաքական թղթակցութիւնը միեւնոյն ժամանակ իբրեւ նախափորձ կը ծառայէ, մինչեւ որ իւրաքանչիւրը բաւական վարժուի անհատական թղթակցութիւն մը վարելու համար:

Ուսուցչութեանս երկար տարիներու փորձառութեամբ այն եզրակացութեան եմ եկած որ, արտասահմանի մէջ, նամակագրութիւնը, մեր լեզուի ուսուցման ամէնէն հատու ձեւերէն մին է: Մանաւանդ տասը տարեկանէն վեր մանուկներու համար, որոնք արդէն ուրիշ լեզու մը գրել կարդալ գիտեն: Կը մնայ իրենց Մեսրոպեան տառերը սորվիլ: Այս ալ կարելի է գիւրացնել, խաղի ձեւ տալով անոր:

Նամակագրութիւնը միեւնոյն ատեն ուրիշի մը ձեռագիրը կարենալ կարդալու վարժութիւնն է:

Ուրեմն անմիջապէս կարելի է սկսիլ հայերէնի դասընթացքներէն: Այս գործը ուսուցիչներու աշխատանքը չծանրացնելէ զատ՝ կը թեթեւցնէ, քանի որ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ: Տեսակ մը ախորժաբերի դերը կը կատարէ: Ախորժակները աւելի սրելու համար, հարկ է որ այս նամակներէն լաւագոյնները լոյս տեսնեն, իրենց հեղինակներուն լուսանկարներով: «Արաքս» իր մանկական էջերէն մին կրնայ յատկացնել այս նամակներուն:

Երբեմն նոյն իսկ օրաթերթերու մէջ, մանկիկի մը նամակը, մեծերուս երջանկութեան սարսուռ, եւ տղոց ալ՝ ազգային հպարտութիւն պիտի պատճառէ: Այս ձեւով թերեւս այսօրուան հայ պատանին, վաղուան չափահաս հայ մարդոց մէջ, գոնէ հանդէսի մը հայերէն նկարագրութիւնը կարենալ կատարելու հետամուտ ըլլայ: Փառասիրութիւնն ալ, չոյելով կը զարգանայ:

Կը կրկնեմ՝ ստիպուած ենք, քայլ մը նետել դէպի փոքրերը, զանոնք հոսանքէն փրկելու, մեզի միացնելու համար:

Մանկական նահամակգրութեան ցանց մը գլխաւորաբար առողջ հայութեան զանգուածներէն կենսանիւթի թարմ շունչ մը պիտի բերէ: Լոյսի ցնցուղ մը պիտի ըլլայ, ձուլումի խորշակներէն թօշնած հայ նորաբողբոջ հոգիներուն վրայ:

Օհ, արմենական ոսկի թել մը թող կապէ աշխարհի բոլոր հայ ձագուկներուն սիրտերը:

ՊԱՐԳԵՒՈՒՀԻ

214.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ներգաղթը վերջացած պիտի ըլլայ մինչև 1956 Դեկտ. 31, համաձայն Այզընհաուըրի ծրագրին: Կը յուսան մինչեւ Յունիս 30 մօտ 7500 վիզա տալ Գերմանիոյ, 5000 Աւստրիոյ, 21.000 Իտալիոյ, 9000 Յունաստանի եւն: Դարձեալ, մինչեւ 1956 յունիս 30 մօտ 65.000 վիզա պիտի տրուի Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, 30.000 Իտալիոյ, 9000 Յունաստանի մէջ եւն.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (118)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մենք մխիթարեցինք նրանց եւ ասինք, որ ամէն մարդ իր աշխատանքը չի վայելէր, հայրերը զաւակների համար կը տանջուին, կը չարչարուին: «Դուք, ասինք, այժմ երջանիկ համարեցէք ձեզ, որ յեղափոխութեան համար մի սերունդ պատրաստել էք, որ այսօր մեզ հիւրասիրում է ամէն տեղ: Երբ վաղը պէտք լինի, նրանք պատրաստ են մարտի դաշտ երթալու: Նրանք կ'երթան գիտակցաբար լուծելու նաեւ ձեր վրէժը»:

Այսօր էլ հանգիստ անցաւ:

Վան քաղաքից մի նամակ եկաւ՝ Անդրանիկի կողմէ գրուած: Նա գրած էր ղրկած, որպէսզի խումբի պէտքերը հոգայինք:

Առաքել Աղան մեր գանձապահն էր: Նա կը ծախէր ի հաշիւ խումբին:

Անդրանիկ կը գրէր.

— «Օրերը մօտենում են: Լուրեր կան, որ Քիւրտերը սկսել են լեռներից վար իջնել, եւ մեր ճանապարհը կը բացուի: Այստեղ, Կոմսը բանակցութիւններ է վարում քիւրտ պէկերի հետ, որ մեզ ապահով հասցնեն պէտք եղած տեղը: Քիւրտ ցեղապետերին անունը չեմ գրեր առ այժմ այս նամակին մէջ: Երբ գաք, կը յայտնեմ: Զգոյշ եղէք, որ ոեւէ միջադէպ տեղի չունենայ»:

Բերդակի մէջ մեզ համար պատրաստուած էր փառաւոր ճաշ: Արդէն ֆետայիները ուտելիքի մասին երբեք էլ խստապահանջ չէին: Ինչ որ բերէին մեզ, «քաբեց կակուղ» էր եւ առանց առարկութեան սիրով կ'ուտէինք:

Այնպէս կը հաւատայինք, որ այժմ հայ գիւղացիները մեզ աւելի հոգատարութիւն կ'անէին քան իրենց զաւակներին: Նրանք կը յայտնէին թէ՝ «Հայ ֆետային զէնք վերցուցել էր հայրենիքը ազատելու, Հայի պատիւը պաշտպանելու եւ աւազակ կառավարութեան ախորժակները զսպելու համար»:

Նրանք լաւ գիտէին, որ հայ ֆետայիների երեւումից յետոյ, հայ գիւղացիի սարուկ վիճակը հարիւրից 90 փոխուած էր: Քիչնալ սկսած էին օրը ցերեկով եղած հարստահարութիւնները, հազուագիւտ դարձած էր նախիրը դաշտից քշել տանելը, կամ լուծքից եզն ու գոմէշը արձակելը: Եւ մանաւանդ, շնորհիւ այդ վրիժառու ֆետայիներին, տներից գեղեցիկ հարս կամ կոյս աղջիկներ տանելու չարիքը շատ նուազած էր, եթէ ոչ բոլորովին չքացած:

Ճիշդ է թէ՝ ֆետայիների կռիւներից յետոյ էլ տուներ էին քանդւում, օճախներ էին փլչւում: Եւ, սակայն, չար ժամը անցնելուց յետոյ, քիւրտն էլ, ոստիկանն էլ հաշուի կ'առնէին այն կռիւների ծանր հետեւանքները, քանի որ տասնեակներով Քիւրտեր եւ կանոնաւոր զինուորներ կը սպաննուէին շատ անգամ, առանց մէկ հատիկ ֆետայի իսկ սպաննուելու:

Հայոց Ձորի գիւղացիները լսել էին, որ մենք Բերդակ էինք: Պատգամաւորներ էին ուղարկել մեզ մօտ եւ կը հրաւիրէին մեզ իրենց գիւղերը այցելելու: Ոգեւորութիւնը մեծ էր: Ամէն հայ գիւղ կ'ուզէր գոնէ մի օր հիւրասիրել մեզ:

Մեզ համար այդ անհնարին էր: Այդ պիտի նշանակէր ամիսներ մնալ այս շրջանի մէջ, որպէսզի կարելի լինէր գոհացում տալ բոլորի փափաքին:

Երեք օր Բերդակ մնալուց յետոյ, անցանք Կէմ գիւղը, որ Վանից չորս ժամ հեռու էր եւ կը գտնուէր Վանի հարաւային արեւմտեան կողմը, Անգղ գետի աջ ափի վրայ:

Կէմ բաւական մեծ գիւղ էր: Ունէր ծառեր եւ ծառաստաններ: Գիւղից մի քիչ հեռու կար մի աւերակ վանք, ուր մեր ֆետայիները մի օր կռիւ ունեցած էին այդ տեղ եւ թշնամուց խլած էին մեծ թիւով զոհեր, սակայն, վեց ընկերներ էլ այդ վանքի աւերակների մէջ հերոսաբար ընկած էին:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Հ. Յ. Դ. ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

*

ԽՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Յունաստանի Երիտ. Միութեան վերջին տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.

ԱԹԷՆՔ.— Կարեւոր այս շրջանին մէջ կը գործէ «Գրիգոր Զոհրապեան» խումբը, որ կը հաշուէ 36 անդամներ եւ անդամուհիներ: Խումբին մասնակցողները, առհասարակ հեռու ապրելով հայաշատ կեդրոններէ., զուրկ՝ տոհմային կրթութենէ եւ հայկական միջավայրի կազդուրիչ ներգործութենէն, դատապարտուած էին հայութեան համար ի սպառ փճանալու, եթէ չգտնուէին իրենց սիրելի կազմակերպութեան կենսանորոգ շունչին տակ: Այս տեսակէտէն «Գր. Զոհրապեան» խումբի կազմակերպումը բախտորոշ դեր կատարեց աթենահայ մեր երիտասարդութեան համար:

Խումբին հաւաքատեղին է «Ազատ Օր»ի խմբագրատունը, ուր կը կատարեն իրենց ժողովներն ու դասախօսութիւնները, կը պահեն իրենց սեփական գրադարանը, որ համեմատաբար կարճատեւ շրջանի մը մէջ ճոխացաւ, շնորհիւ հայ գիրքի հանդէպ անդամներու ունեցած չհագրդութեան եւ կարգ մը ազնիւ հայրենակիցներու բերած քաջալերական նպաստին:

Զարգանալու հակամէտ այս խումբը, ներկայ տարեշրջանին, իր հերթական ժողովներուն հետ, կազմակերպած է դասախօսութիւններ, օգտուելով տեղական եւ արտասահմանեան այցելու ընկերներէն: Կազմակերպած է նաեւ փորձ-դասախօսութիւններ խումբի անդամ-անդամուհիներու կողմէ:

ՓԻՐԷՍ.— Հայաշատ այս շրջանին մէջ Երիտասարդաց կը հաշուէ երեք խումբեր, «Զամալեան»՝ երիտասարդներու, «Արշալոյս»՝ երիտասարդուհիներու եւ «Սաթենիկ»՝ կրտսեր աղջիկներու: Անդամներու ընդհ. թիւն է 123:

Խումբերու հաւաքատեղին է Փիրէի Կաթողիկէ Հայոց չէնքը, զոր կ՚օգտագործեն ժողովներու, ակումբի զբաղումներու եւ հրապարակային ձեռնարկներու համար: Ակումբէն ներս կը պահեն իրենց սեփական գրադարանը, որ ներկայ տարեշրջանին աւելի լաւ վիճակ կը ներկայացնէ, շնորհիւ մասնաւոր յանձնախումբի աշխատանքներուն: Գրադարանը ճոխացած է նորագոյն հրատարակութիւններով:

Խումբերը ունեցած են իրենց հերթական ժողովները, որոնց մէջ լայն տեղ տրուած է դաստիարակչական գործին: Կազմակերպած են հրապարակային եւ ներքին դասախօսութիւններ, անդամական ձեռնարկներ տուներու մէջ, պտղապտղասեղան մը Հ. Կ. Խաչին հետ գործակցութեամբ եւ հաւաքոյթ մը՝ խըննմեաւ յայտագրով:

Բացի միութենական պարտաւորութիւններէ, խումբերը դրական մասնակցութիւն բերած են Հ. Յ. Դ. կազմի, Հ. Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձեռնարկներուն ու աշխատանքներուն եւ «Համազգային»ի երգչախումբին, որուն սիւնը կը կազմեն:

ԳՈՔԻՆԻԱ.— Շրջանը կը հաշուէ չորս խումբեր, «Համազասպ»՝ երիտասարդներու, «Պալեան»՝ պատանիներու, «Ռուբինա»՝ երիտասարդուհիներու եւ «Սօսէ»՝ կրտսեր աղջիկներու: Անդամներուն ընդհանուր թիւն է 102:

Հ. Կ. Խաչի «Զաւարեան» սրահը իրենց հաւաքատեղին է, օժտուած ամէն տեսակ յարմարութիւններով: Կ՚օգտագործեն զայն իրենց ժողովներուն, ակումբի ըղբաղումներուն եւ ձեռնարկներուն համար: Հոն կը պահեն իրենց սեփական գրադարանը, որ լաւագոյնը կը նկատուի Յունահայերուն մէջ, շնորհիւ իրենց ցոյց տըւած հոգածութեան եւ նուիրատուներու բերած թանկագին նպաստին:

Ակումբը կանոնաւորաբար կը ստանայ «Յառաջ», «Յուսաբեր», «Ալիք», «Հայրենիք» օրաթերթերը, «Ասպարէզ» երկօրեան, «Նայիրի», «Կամք» ու «Հայաստան» ամսագրերը եւ «Հայրենիք Ուխքլի»ն:

Խումբերը կանոնաւորապէս գումարած են իրենց հերթական ժողովները, որոնց ընթացքին զարկ տուած են դաստիարակչական գործին:

Կազմակերպած են ներքին եւ հրապարակային դասախօսութիւններ, դաշտագնացութիւն, միջ-անդամական հաւաքոյթ եւ գրական երեկոյ մը՝ Եղիշէ Զարենցի նուիրուած, պտղապտղասեղան մը՝ Հ. Կ. Խաչի մասնակցութեամբ եւ Ամանորի առթիւ հրապարակային հաւաքոյթ մը:

Խումբերու անդամ անդամուհիները, իրենց դրական աջակցութիւնը բերած են գաղափարակից կազմակերպութիւններու եւ միութիւններու ձեռնարկներուն ու գործօն մասնակցութիւն «Համազգային» երգչախումբին:

Իբրեւ կարեւոր պարագայ՝ հոս հարկ է յիշատակել, թէ Փիրէի եւ Գոքինիոյ անդամ անդամուհիներէն շատեր, պատկանելով գաղթակայաններու. աշխատաւոր դասակարգին, անձնուիրաբար իրենց հանգիստի ժամերը տրամադրած են միութենական եւ ազգային գործերուն, ինչ որ քաջալերական է:

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷ.— Այս շրջանին մէջ կը գործեն Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան երկու խումբեր՝ «Սերգօ Օնպաշեան» եւ «Արամ Արամեան», քառասուն անդամ անդամուհիներով:

Հիւսիսային Յունաստանի երբեմնի հայահոծ այս շրջանը, այժմ նօսրացած հայութենէ եւ զուրկ կրթական յարկերէ, լուրջ տագնապի պիտի մատնուէր իր երիտասարդութեամբ, եթէ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւնը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ստանձնած չըլլային հայ երիտասարդութիւնը ազգայնապէս կազմակերպելու, գործը: Այս տեսակէտէն պէտք է կ՚ըլլայ կարեւորութիւնը տեղական խումբերուն, որոնք իրենց գործունէութեամբ եւ մասնաւորաբար հրապարակային ձեռնարկներով կը ծառայեն հայապահպանման:

Խումբերը ունին իրենց ակումբը, Ս. Աստուածածնի եկեղեցիին կից ազգապատկան շէնքին մէջ, տրամադրուած՝ Թաղային խորհուրդին կողմէ: Հոն է, որ կը կատարեն իրենց հերթական ժողովները, դասախօսութիւններն ու ձեռնարկները:

Կազմակերպած են երեք գրական հաւաքոյթներ, տօնած են Հ. Յ. Դ. Երիտ. «Օր»ը մեծ յաջողութեամբ եւ Փետր. 18ի համաժողովրդական ապստամբութեան տարեդարձը:

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ.— Յունաստանի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան վարիչ գերագոյն մարմինն է Կեդր. Վարչութիւնը, որ կ՚ընտրուի շրջանիս տարեկան Պատգ. Ժողովէն: Կեդր. վարչութիւնը կը վարէ խումբերու գործունէութիւնը եւ անհրաժեշտ ուղղութիւնը կուտայ խումբերու կազմակերպչական եւ դաստիարակչական գործին:

Ներկայ տարեշրջանին կազմակերպած է այցելութիւն մը Թեսաղոնիկէի շրջանը, մասնակցութեամբ Աթէնք Փիրէա շրջանի 35 անդամ անդամուհիներու եւ համակիրներու: Այս ձեռնարկը մեծ խանդավառութիւն առաջ բերաւ:

Այս տարի եւս Կեդր. վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ Աթէնքի, Փիրէի, Գոքինիոյ եւ Թեսաղոնիկէի շրջանները կատարեցին «Աւետիս»ի աւանդական շրջագայութիւնը իրենց շրջաններուն մէջ, արժանանալով ջերմ ընդունելութեան:

Կեդր. վարչութիւնը, օգտուելով մեր մեծանուն ընկերոջ՝ Ռուբէնի այրիին՝ Տիկին Աննա Տէր Մինասեանի ներկայութենէն, կազմակերպեց յիշատակի երեկոյ մը «Զաւարեան»ի մէջ:

Կեդր. վարչութեան կարեւորագոյն ձեռնարկն է Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան «Օր»ուան տօնակատարութիւնը:

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

★

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի 3 Ապրիլի հանդէսը ունեցաւ սպասուածէն աւելի բազմութիւն: Հիւրերուն մէջ կը գտնուէին, իբրեւ կրօնական՝ միայն Սեւրի վարժարանին տեսուչ Հ. Ս. Ագըլեան եւ ուսուցիչ Հ. Յուսիկ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Բամ Փորոտան»ով զոր նուագեցին Տէր եւ Տիկին Տարանտալեանէ եւ Փ. Պոլքէնաէ բաղկացեալ եռեակը: Խօսնակի դերը կատարեց Օր. Սրբուհի Ծահինեան, բեմ հրաւիրելով Մուրատին քոյրը՝ Տիկին Սրբուհի Գ. Էլմասեանը:

— Սիրելի քոյրեր ու եղբայրներ, ծանօթ է ձեզի ամէնքիդ թէ եղբայրս ինչքան կը սիրէր ուսումն ու գիտութիւնը եւ իր բոլոր ուժերով կ՚աշխատէր, գիւղերուն մէջ մասնաւորաբար զարկ տալ դպրոցներու հաստատման, մանկավարժական նոր մեթոտներով: Այսօր Սեբաստացիներ հիմնելով «Մուրատ» Ուսումնասիրացը, կ՚ուզեն շարունակել եղբօրս կիսատ թողած աշխատանքը: Յաջողութիւն մաղթելով իրենց ձեռնարկներուն, կը յայտնեմ շնորհակալութիւնս ներկայ հանդիսականներուդ եւ ամբողջ հայ ազգին, որ սատարելով այս ազգաշէն գործին վառ կը պահեն եղբօրս յիշատակը: Ամէնքդ ալ գիտէք թէ ան սիրեց իր ազգը բուռն սիրով եւ յանուն անոր բարօրութեան տըւաւ իր արիւնը»: (Ծափեր):

Յետոյ, պատանի մը, Պ. Ներկարարեան, հազիւ տասը տարեկան, ջութակին վրայ նուագեց դժուարին կտոր մը, խլելով ջերմ ծափեր:

Օրիորդներ Մարգրիտ Մուրատեան եւ Շաքէ Պէնկեան փոխն ի փոխ երգեցին երգեր, որոնց մէկ մասը արժանացան պիզերու: Օր. Պէնկլեանի երգերուն կ՚ընկերանար դաշնակով, Պ. Մեսումենց, իսկ Օր. Մուրատեանին Մատամ Ցսիօ:

Եռեակը նուագեց կտոր մը Պէթհովէնէն, իսկ Տարանտալեան իր մէկ հեղինակութիւնը, «Հայկ. Օրօր», Պ. Փ. Պոլքէնս, Տիկին Ասթինի ընկերակցութեամբ նուագեց թաւջութակով եղերերգ մը Պ. Կ. Ֆոռէ, կլանուլով ապանիական «սերենատ»ը, ջերմօրէն գնահատուելով:

Օր. Սեդա Յակոբեան արտասանեց Վարուժանի Օրհնութիւնը, Ուսումնասիրացի սան Կ. Զաքուեան՝ Վահան վրդ. Յովհաննէսեանի «Բերէք ինծի զայն»ը, իսկ փոքրիկն Հ. Կիւլեան Յ. Շիրազի «Հայրենիքիս»ը, երեքն ալ գնահատելի առողջութեամբ: Պատանին Արտաշէս Տէտէճեան ձեռնադաշնակի վրայ նուագեց Պէրպէրեանէն երկու նոր երգեր, ինչպէս եւ Արամ Խաչատուրեանէն «Գարուն Երեւան»ը, ու «Կռունկ»ը (Կոմիտաս վրդ.): Այս պատանին արժանի է քաջալերանքի:

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ, խօսնակը բեմ հրաւիրեց Պ. Յ. Յակոբեան, որ Ուսումնասիրացի երկու սաները ներկայացուց հանդիսականներուն եւ գովաբանեց անոնց աշխատասիրութիւնը: Բացատրեց թէ մեր հայրենակիցներուն զոհողութիւնները զուր չեն անցած: «Գիտէք թէ ձեր աջակցութեան շնորհիւ կրկնապատկելով մեր սաներուն թիւը, հայապահպանման մեր պարտքը կը կատարենք»: Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց հերոս Մուրատի քրոջ որ հակառակ իր տկարութեան, փութաց իր ներկայութեամբ պատուել ներկայ հանդէսը, շնորհակալութիւն նաեւ Մխիթարեան վարժարանի ուսուցիչ հայրերուն, ներկայ հանդիսականներուն, ինչպէս եւ բացականերուն, քանզի գիտենք թէ իրենց համակրանքը մեզի հետ է:

Զափի վրայ շինուած ամուսինը Թարգմանութիւն Պ. Ա. Մխիթարեանէն, արդի բարքերէ կատակերգութիւն մը, մէկ արար, արժանացաւ բուռն ծափերու: Պ. Ա. Մխիթարեան եւ Օր. Խալչեան ծանօթ են արդէն հայ բեմերուն վրայ, Օր. Թօփալեան որ իբրեւ սիրող մասնակցած էր, երեւան բերաւ բնատուր ձիրք:

Եւրոպական պարերը սկսան ժամը 7ուկէսին: Պ. Ժագ Տալ երգեց Ալէմշահի «Իմ երգը», Կոմիտասի «Կռունկ»ը եւ կրկնակի ծափերու վրայ սպանիական եւ ֆրանսերէն երգեր:

Յարակից սրահին մէջ սեղաններու շուրջ տեղաւորուած էին բազմաթիւ ընտանիքներ, ուր՝ Պ. Գարեգին իր թառով և Տիկ. Շաքէ Գալայճեանը երգերով կ՚ողեւորէին մթնոլորտը: Ֆրանսացի բարեկամ մը ընկերակցութեամբ հայ օրիորդներու, յաջողեցաւ սպառել 30 հազար ֆրանքի վիճակատոմսեր:

Հանդէսը տեւեց ութ ժամ, եւ դեռ հանդիսականները չէին ուզեր բաժնուիլ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Դ.

Տարաբախտ կինը խեղդամահ եղած էր սեւ, հաստատուն առասանի կտորով մը եւ շատ հաւանաբար յանկարծակի եկած՝ միջոց ունեցած չէր պոռալու: Իր ձեռքի մետաքսէ պայուսակին մէջէն գտնուած էր լեցուն դրամապանակ մը, քանի մը թեթեւ փոխնորդներ, ժանեկաւոր նուրբ թաշկինակ մը՝ առանց անուան սկզբնատառերու եւ դէպի Լոնտոն ճամբորդութեան համար առաջին կարգի տոմսակի մը վերադարձին կտրոնը:

Ասոնք էին տրուած մանրամասնութիւնները «Առօրեայ Ելեւմուտք»ին մէջ, որուն գլխաւոր մտահոգութիւնն էր «գտնել գորշ զգեստով մարդը»:

Մեթրոյին դէպքը պարզ զուգադիպութիւն նկատուելով՝ մոռացութեան էնթարկուեցաւ:

Պարզ զուգադիպութի՞ւն մըն էր, սակայն: Ես այնքան ալ վստահ չէի: Անկասկած նախապաշարուած էի (եւ Մեթրոյին արկածը իմ սեփական գաղտնիքն էր), սակայն ինծի կը թուէր թէ երկու ճակատագրութիւնները աղերս մը ունէին իրարու հետ: Երկու դէպքերուն մէջ ալ կը յայտնուէր թուխ մարդու մը գոյութիւնը, — յայտնապէս արտասահման բընակող Անգլիացի մը եւ ուրիշ իրողութիւններ: Այդ իրողութիւններուն վրայ յենլով, դիմեցի Սքոթլընտ Եարտ եւ Միլհաուզի դեպքով զբաղող պաշտօնեային հարցուցի:

Բուն պաշտօնատարը գտնելէ առաջ բաւական դժուարութիւն կրեցի որովհետեւ դիմեր էի այն գրասենեակը, որ կը զբաղի կորսուած հովանոցներու խնդրով: Վերջապէս զիս առաջնորդեցին փոքրիկ սենեակ մը, գաղտնի ոստիկան քննիչ Միտօզի մօտ:

Քննիչ Միտօզ կարճահասակ անձ մըն էր եւ ինչպէս նկատեցի, գայրացկոտ բնաւորութեամբ:

Ոստիկան մը, դարձեալ քաղաքային տարազով՝ անշարժ նստած էր անկիւն մը:

— Բարի լոյս, ըսի ջղայնացած:

— Բարիլոյս, նստեցէք, խնդրեմ: Կ՚իմանամ թէ մեզի համար օգտակար լսելիքներ ունիք:

Խօսելու եղանակէն գուշակեցի որ կարեւորութիւն չէր տար ինծի: Արիւնս գըլուխս խուժեց: Ըսի.

— Հարկաւ մեթրոյին մէջ մեռած մարդուն մասին տեղեկութիւն ունիք: Այն մարդը որ Մառլոյի տունը մտնելու արտօնագիր մը ունէր գրպանին մէջ:

— Ա՛հ, պատասխանեց քննիչը, դուք օրիորդ Պետինկֆիլտն էք, այն որ վկայեց հարցաքննութեան ատեն: Անշուշտ մարդը արտօնագիր մը ունէր գրպանին մէջ: Ուրիշ շատ մը մարդիկ ալ կրնան ունենալ... միայն թէ անոնք չեն սպաննուիր:

— Տարօրինակ չէ՞ք գտներ այս մարդուն գրպանին մէջ տոմսակ չգտնուիլը, գոչեցի:

— Կրնայ կորսնցուցած ըլլալ: Ինծի ալ պատահած է:

— Եւ առանց դրամի:

— Տաբատի գրպանին մէջ կարգ մը մանրուք դրամ ունէր:

— Սակայն ոչ դրամապանակ:

— Կարգ մը մարդիկ իրենց մօտ ոչ դրամապանակ կ՚առնեն եւ ոչ ալ մուրհակատոմար:

Այս պատասխաններուն վրայ, ուրիշ խորամանկութիւն մը փորձեցի եւ ըսի.

— Տարօրինակ չէ՞ք գտներ բժիշկին մէջտեղ չգալու պարագան:

— Ծանրազբաղ բժիշկ մը յաճախ չի կարդար օրուան թերթերը: Թերեւս դէպքը բոլորովին մոռցաւ:

— Պ. ոստիկանապետ, ինծ կը թուի թէ որոշած էք տարօրինակ ոչինչ գտնել, յարեցի մեղմիւ:

— Օր. Պետինկֆիլտ, կարծեմ քիչ մը շատ կը սիրէք այդ բառը: Գիտեմ որ երիտասարդ կիները վիպասէր-ռոմանթիք, կ՚ըլլան... սիրահար խորհրդաւորութիւններու եւ նման բաներու: Սակայն ես զբաղուած մէկը ըլլալուս...

Ակնարկը հասկցայ եւ ոտքի ելայ:

Անկիւնը նստող ոստիկանը մեղմ ձայնով մը ըսաւ.

— Ի՞նչպէս կ՚ըլլար, Պ. ոստիկանապետ, եթէ օրիորդը կարճ կերպով պարզէր իր գաղափարը, դէպքին առնչութեամբ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՄԷՆԻ ՄԷՋ

Եմէնի Թագաւորը, Իմամ Ահմէտ հեռագրով մը իմացուց իր վարչապետին, որ Գահիրէ կը գտնուի, թէ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է երկրին մէջ, եւ թէ ըմբոստութեան վարիչները ձերբակալուած են: Վարչապետը, շնորհակալութեան գիր մը ուղղեց այն բոլոր արաբական կառավարութիւններուն եւ ցեղախումբերու պետերուն, որոնք օգնեցին Թագաւորին:

Եգիպտական թերթերը մանրամասնութիւններ հրատարակելով հինգ օրուան անցուդարձի մասին, կ'ըսեն թէ մանաւորապէս հիւսիսի ցեղախումբերն են որ օգնած են վեհապետին վերահաստատման: Մինչ ըմբոստ ուժերը պաշարած էին պալատը, — որ միեւնոյն ատեն բանակին միակ մթերանոցն էր — գահաժառանգը կը յաջողէր ապաստանիլ հիւսիսի լեռներ: Իր մէկ նշանակալից կեցուածքը ոտքի հանած է ցեղախումբերը: Գլխուն փաթթոցը հանած, եւ իր դաշոյնին հետ գետին նետած է... Ինչ որ յուսահատութեան նշան է Եմէնցիներուն համար: Աւանդութիւնը կը պահանջէր որ ցեղերու ներկայ պետերը գետնէն վերցնեն իշխանին պատուական առարկաները եւ վերադարձնեն անոր: Այսինքն խոստում մը՝ թէ պիտի օգնեն յուսահատ եւ վարկաբեկ իշխանին: Շատ չանցած, լեռնէ լեռ մասնաւոր նշաններով բոլոր ցեղախումբերը գիտէին թէ երդում ըրած էին իրենց պետերը՝ Թագաւորը ազատելու: Այստեղ զօրաւոր ուժերու գլուխն անցած, գահաժառանգը քալեց Թաազի վրայ ուր մօտ երկու հազար ըմբոստներ համախմբուած էին: Թագաւորին հակառակորդները ցրուեցան առանց լուրջ ընդհարումներու: Դեռ թարմ էր իրենց մտքին մէջ 1948ի դէպքերուն յիշատակը: Իմամ Եահիայի սպանիչները չարչարանքներու մէջ մեռած էին, իսկ դաւադիր իմամին գլուխը հրապարակաւ կտրելու համար պէտք եղած էր 22 սուրի հարուած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ ընդունելով զօր. Զահէտիի հրաժարականը, Հիւսէյին Ալային յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը: Նոր վարչապետը իր կառավարութիւնը պիտի ներկայացնէ շաբաթ օր: Զօր. Զահետի Գերմանիա մեկնեցաւ:

ՊԵԼՃԻՔԱՅ ծերակոյտը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները՝ 2ի դէմ 142 ձայնով: Երկու ընդդիմադիրները համայնավարներ էին: — Լիւքսէմպուրկ եւս վաւերացուց զանոնք միաձայնութեամբ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան դեսպանը երեք յուշագիր յղած է լիբանանեան իշխանութեանց, պահանջելով աւելի խիստ հսկողութեան մը տակ առնել նաւահանգստին միջազգային գօտին, ինչպէս նաեւ Լիբանանէն անցնող ապրանքները: Ամերիկացիները կը կասկածին թէ զինամթերք կը ղրկուի երկաթէ վարագոյրէն անդին գտնուած երկիրներուն, Լիբանանի ճամբով:

ԵԳԻՊՏՈՍ եւ Հնդկաստան բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքեցին Ապրիլ 6ին: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ձեռնարկին: Հնդկաստան եւս հակառակ է Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Անցեալ շաբթու վարչապետը ուժգնօրէն ձաղկեց այդ զինակցութիւնը, ըսելով թէ կը տկարացնէ արաբական Դաշնակցութիւնը եւ յոյս յայտնեց թէ Եգիպտոս եւ Սուրիա պիտի չարունակեն ընդդիմանալ Արեւմուտքի ճնշումին, մերժելով միանալ նոյն զինակցութեան: Կը թուի թէ Հնդկաստան կը նախընտրէ որ Եգիպտոսն ըլլայ իսլամական աշխարհին գլխաւոր պետութիւնը եւ ոչ թէ Թուրքիա կամ Փաքիստան: Այս տեսակէտով մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Եգիպտոսի վարչապետին այցելութեան:

ԲԱԺԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ

Լիոն – Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Մարսիլիոյ «Արծիւ»ի խումբերու միջեւ:

Այս կիրակի ժամը 3ին, Փրովանսալի դաշտին վրայ (Շըմէն տը լա Մատրակ):

Իսկ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն 12, պար էնթէրնասիոնալի մէջ, ի պատիւ հիւրերուն մեծ ընդունելութիւն:

Հայկ. եւ եւրոպ. պարեր, երգ եւ անակնկալներ:

Ներկայ ազգը հրաւիրագիր է բոլոր հեռաւոր արծուականներուն համար:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն:

Աւագ Ուրբաթ, Ցիշատակ չարչարանաց Խաչելութեան, կարգ Թաղման, ժամը 17ին:

(Շար.)

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում՝ ժամը 17ին:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկիզբ. 17ին, պատարագ 19ին:

Ս. Զատիկ, սկիզբ. ժամ. 7·30ին, պատարագ տասնին:

Երկուշաբթի, Ցիշատակ Մեռելոց, սկիզբ. ժամերգ. 8·30ին, պատարագ 19·30ին:

ԼԻՈՆ

Աւագ Ուրբաթ, Թաղման արարողութիւն երեկոյեան 5·30ին:

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան, երեկոյեան 4·30ին: Ս. Պատարագ վեցին:

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի նաեւ իւղագինի իր մասնակցութիւնը բերելու համար անցնիլ խորհրդարան ու արձանագրուիլ մասնաւոր տոմարին մէջ նուէրի գումարով:

ՇԱՒԻԼ

Աւագ Ուրբաթ, Թաղում երեկոյ. 17ին:

Աւագ Շաբաթ, Խթման օր, երեկոյեան Ս. Պատարագ ժամը 16ին:

Զատիկի առաւօտուն ժամը 8ին:

Ս. Պատարագ տասնին:

Երկուշաբթի Մեռելոց, ժամը 8·30ին: Ս. Պատարագ տասնին:

Հոգեհանգիստի արարողութիւն 12ին:

Արարողութիւնները կը վարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեան:

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

8 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ կարգ Թաղման ժամը 5·30ին:

9 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, Երեկոյին Խթման արարողութիւն 4·30:

●

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

8 Ապրիլ, Ցիշատակ Խաչելութեան, ժամերգութիւն 10, Թաղման արարողութիւն ժամը 5:

*

ՆԻՍ

8 Ապրիլ, Աւագ Ուրբաթ, առաւօտ, Խաչելութիւն 9·30, Երեկոյ, Թաղում 4:

***

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ, Կարգ Թաղման 4:

Աւագ Շաբաթ Ճրագալոյց Ս. Զատկի ժամը 4·30:

***

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն

Աւագ Ուրբաթ, Իսի լէ Մուլինոյի Սէն Պրինօ մատրան մէջ, ժամը տասնին ճաշու ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի: Ժամը 19ին, Ժանթիյի ժողովրդապետական Սէն Սաթուրնէն եկեղեցիին մէջ երեկոյեան ժամերգութիւն եւ երկրպագութիւն Ս. Խաչի:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ի յիշատակ Ս. Յարութեան եւ Ս. Զատկի Մեռելոցի, նախագահութեամբ Անուշաւան Աբեղայ Զղջանեանի, Ռիւ Ժէյ, Սէն Լուի սրահը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անթուրփիրընէօռ, գործաւորներ, տան մէջ աշխատելու, ամառուան հագուստի համար: Կտրուած մեծ քանակութեամբ գործ: Ներկայանալ ամբողջովին կարուած հագուստով:

Ներկայանալ

ANDRÉ, 9, Rue d'Alexandrie, Paris (2)

Չներկայանալ եթէ գործին լաւ վարժ չէք:

×

Երիտասարդ մը խանութի գործերու համար: Դիմել՝

PARIS - CALIFORNIE
58, Rue de Cléry

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ:

Ժամը 15էն 24:

Կախարդական մթնոլորտի մէջ:

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օգտակար ըլլալով:

Տոմսերու համար դիմել՝

Ansourian, 3, Bd. de Vauquois, Beaumont
Vikenian, 10, Rue des 3 Mages
Kendirian, 7 Allée des Pinsons, Beaumont
Bar Racing, Rue des Dominicaines
Puzant Papazian, 85, Rue d'Aubagne
Kouyoumdjian Sarkis, Rue Longue des Capucins.

Մուգ գոյն զգեստը պարտաւորիչ է:

ԽՆՋՈՅՔ—ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Կազմակերպուած Դատեմի Լուս. Ուսումն. ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարանին մէջ, ուսանող իր զոյգ սաներուն:

Զատկի կիրակիի կէսօրէն վերջը ժամը ճիշդ 2·30ին, Ցոյներու ծանօթ սրահին մէջ, 5 Ռիւ Պօնփուա:

Ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ շատ գոհ պիտի մնան մեր յարգելի հանդիսականները:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ուսումնատենչ Հայերը, սատարելու համար հայապահպանման աշխատանքին:

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Վեր. Գ. ՍԻՍԼԵԱՆ պիտի տայ երկու բանախօսութիւններ: —

Բ) Յարութեան իրականութիւնը,

Այս կիրակի ժամը 15·30ին:

58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ:

Մեթրօ Նօթր Տամ տէ Շան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան
(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՑ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայաջինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ: (308 էջ):

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով:

Գին 500 փրանք

Դիմել Եփրեմ եւ Վահրիճ Թեւանեանի,
38 - 40, Rue de la Montagne
Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—
Ա. Նազարէթեանի
7, Bld. Mouren la Cabucelle

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Խարբերդէն Թագուհի Անանեան կը փնտռէ իր քոյրը Մարիամ Անանեանը, Բալուի Գումպաթ գիւղէն, 1922ին Խարբերդի Նիւ Իսթ Ռըլիֆի որբանոցէն փոխադրուած է Պէյրութ, 1924ին եղած է Պէյրութ, յետոյ փոխադրուած է Ղազիրի որբանոցը: Անկէ մեկնած է Մարսէյլի գիւղերը եւ ամուսնացած Խարբերդցի երիտասարդի մը հետ: Կը խնդրուի տեղեկացնել՝ Մովսէս Սարգիսեան,

5, Rue Bernard du Bois, Marseille

Ծ. Խ. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Փլաս տէ Ֆէթ, ռիւ Բոմփան, թիւ 4:

ՄՈՒՐԱՏ ՌՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԷՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուսումնասիրացը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հայկէշեաններուն, որոնք իրենց 5րդ թոռնիկին ծննդեան առթիւ նուիրեցին 5 հազար ֆրանք: Նաեւ շնորհակալութիւն երդշուհի Մարգրիտ Մուրատեանի որ 3 ապրիլի հանդէսին իր երգերու հատուցման գումարը նուիրած է Ռուսումնասիրացի:

«Ռուսումնասիրաց»ը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր Տիկին Խորէն Սընըրքճեան հինգ հազար, Տիկին Սրբուհի Էլմասեան հազար (Մուրատի քոյրը) Տիկին Սաթենիկ Շիրակեան երկու հազար, Պ. Պարմազէ հազար:

ԼԻՈՆ.— Պ. Միշէլ Վարժապետեան եւ զաւակները՝ Ժան, Ժինէթ, Ժիզէլ, Ժիլպէր (Լիոն), Այրի Տիկին Նոյեմի Մինասեան եւ զաւակները Երուանդ, Ճօնի, Իվօն (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գասպար Մանոեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Ֆլորա Պօղոսեան եւ զաւակը (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Փայլակ Վարժապետեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Հայկ Փարթամեան եւ զաւակները (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Մինաս Մինասեան եւ զաւակները (Ամերիկա) եւ բոլոր ազգականները կը գուժեն դառնաղէտ մահը

ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԱՆԻ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ
(Ծնեալ Շիրվանեան, Խարբերդ)

որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, 0 Ապրիլ, իր բնակարանին մէջ:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, այսօր Ուրբաթ, առտուան ժամը 9ին, Սէն Նօն տը Ժէզիւ եկեղեցին, Ռիւ Թէթ տ'Օռ, ուրկէ պիտի փոխադրուի Կիյոթիէռի նոր գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն, ընկերահամակրական խնջոյքով եւ հաւկթախաղով կը տօնէ Փետրուար 18, այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3·30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ: Առատ կեր ու խում: Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները:

ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻՆ

Համազգայինի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Բարթամ Պասմաճեանէ 90 կտոր փիլական, պատմական եւ բանաստեղծական գիրքեր, Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Գրադարանին համար:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ առանձին կին մը Ֆրանսահպատակ, նպարավաճառի խանութի մը մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ: Դիմել Աղամեանի,

34, Ave. d'Italie, Paris (13)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ: Գրեց՝ Բաբգէն քհնյ. Ասլանեան (Աշխարհական անունով՝ Մաղաքիա): Աշխարհագրական եւ պատմական տեղեկութիւններ, Նկարագրութիւն ջարդերու, հերոսամարտեր եւն.: Պատկերազարդ: Տպ. Փարիզ: Գին 500 ֆրանք:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ԱՊՐԻԼ — SAMEDI 9 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7644 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3055

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ԱՅՍՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Երէկ տեղեկագիր մը հրատարակած էինք Յունաստանի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան մասին:

Բոլոր անոնք որ կարդացին, անշուշտ սփոփանք մը զգացին, տեսնելով կատարուած աշխատանքին արդիւնքը:

Որքան կազդուրիչ իրողութիւններ՝ այդ համառօտ նկարագրութեան մէջ:

Աթէնքի շրջանէն հաւաքած են 26 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ որոնք հեռու ըլլալով հայաշատ կեդրոններէ, ցանցառ ապրուած էին այլասերման:

Այժմ փրկուած կը համարուին, իբրեւ անդամ Երիտ. Միութեան:

Հայաշատ արուարձանի մը՝ Ֆիքսի մէջ Միութիւնը կազմած է երեք խումբ, — երիտասարդներու, երիտասարդուհիներու եւ կրտսերներու: Անդամներու թիւը՝ 123, մանչ եւ աղջիկ:

Ուրիշ հայաշատ արուարձանի մը՝ Բոքինիայի մէջ կը գործեն չորս խումբեր, 102 անդամներով եւ անդամուհիներով:

Թեսաղոնիկէի մէջ (Սելանիկ), ուրուն երբեմնի հոծ հայութեան թիւը իջած է 1000 – 1200ի, Միութիւնը ունի 40 անդամներ եւ անդամուհիներ: Շարժումին կ՚աջակցի Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

Չմոռնանք որ այս քաղաքին մէջ ազգ. դպրոց ալ չկայ, տարիներէ ի վեր: Ստիպուած անցած են բոլոր դժուարութիւնները վերցնելու համար եկեղեցւոյ յարակից դպրոցը:

Այսպէս, Երիտ. Միութիւնը փրկարար դեր մը կը կատարէ, համախմբելով մօտ 300 անդամներ եւ անդամուհիներ, որոնք իրենց կարելին կը փորձեն, վարելու համար ինքնապաշտպանութեան պայքարը:

Իրենց գործունէութեան ծրագիրը կը նախատեսէ համախմբել, կազմակերպել եւ միութեան ոգի մը հաստատել ծփուն երիտասարդութեան միջեւ:

Ինչպէս ամէն տեղ, յունահայ ցիրուցան գաղութին մէջ ալ կան բազմազան փորձութիւններ՝ հայ երիտասարդութեան համար:

Միջավայրին հրապոյրները, վայելքի տենչը եւ ուրիշ պարագաներ մեքենաբար կ՚առաջնորդեն դէպի այլասերում, եթէ երիտասարդութիւնը իր գլխուն վերեւ չունենայ ազգային կուռ կազմակերպութիւն մը, իբրեւ արթուն պահակ եւ ապաստարար դօտի:

Այդ աշխատանքին լծուած են մեր Երիտ. Միութիւնները, որոնց Ֆրանսահայ գաղութին թեւը կը կոչուի Նոր Սերունդ:

Այս բոլոր կազմակերպութեանց կանոնագիր–ծրագիրները կը պարունակեն զանազան առաջադրութիւններ, նոյն հիմնական մտահոգութեամբ, — փրկել տաբաղիր երիտասարդութիւնը՝ ազգային դաւանանքի մը կապելով զայն:

Ի՞նչ կ՚արժէ երիտասարդութիւն մը, առանց իտէալի եւ առանց ներքին կազմակերպութեան:

Բոլոր ծրագիրներուն մէջ նկատի առնուած են միջավայրին պահանջները, ինչպէս եւ երիտասարդութեան իրաւունքը:

Վանական միաբանութիւններ չեն մեր Երիտ. Միութիւնները, այլ ազատ եւ արդիական բոյներ ուր իւրաքանչիւր անդամ կը զարգանայ համաձայն իր ընդունակութեանց:

Բոլորն ալ կը ձգտին ոչ միայն պարկ տալ ազգային մշակոյթին եւ հայրենիքի գաղափարին, այլեւ արծարծել ցեղային հպարտութեան զգացումը:

Ո՜րքան երիտասարդներ այլասերման փոսը թաւալած են գլխիվայր, իբրեւ հետեւանք ինքնուրացման:

Հայկի թոռները երբեք պատճառ չունին ճիտը ծուռ եւ երեսուն քալելու:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՄԱՅԻՍԻՆ

Անգլիոյ նոր վարչապետը, Սըր Էնթընի Իտըն, անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, իր պաշտօնը՝ արտաքին գործերու նախարարութիւնը յանձնեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարին՝ Պ. Հէրոլտ Մըքմիլընի, որ թունդ պահպանողական մըն է, ախոյեան բրիտանական կայսրութեան: Ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ Սելվին Լոյտ, որ վերջերս կը վարէր պաշտօնաւորման նախարարութիւնը:

Այս առթիւ գումարուած նախարարական ժողովին մէջ, որոշուեցաւ փութացնել երեսփ. ընտրութիւնները, որոնք հաւանաբար պիտի կատարուին յառաջիկայ Մայիս 26ին: Ուրիշ կարգ մը փոփոխութիւններ ալ կատարուեցան, բայց Չըրչիլի դահլիճը նոյնութեամբ կը մնայ իր ամբողջ կազմով: Ելմտական նախարարը, Պըթլըր, կը պահէ իր պաշտօնը, որ երկրորդ տեղը կը գրաւէ իր կարեւորութեամբ: Ելմտական նախարարը վարիչն է պետական գանձին եւ ազգային տնտեսութեան: Ներքին քաղաքականութեան տեսակէտով, իր պաշտօնը աւելի կարեւոր կը համարուի քան արտաքին գործերու նախարարութիւնը: Միւս կողմէ, Իտըն երկար ատեն վարած ըլլալով արտաքին նախարարութիւնը, պիտի պահէ իր ազդեցութիւնը նոր նախարարին վրայ:

Արտաքին գործերու նոր նախարարը, Մըքմիլըն, տարիներով ծառայած է Չըրչիլի դահլիճին մէջ: Ծնած է 1894ին, հայրը սկովտացի է, մայրը ամերիկացի: Առաջին Աշխարհամարտին երեք անգամ վիրաւորուեցաւ: Քանի մը անգամ պարտուած է ընտրութեանց մէջ, բայց կը մնայ պահպանողական երեսփոխան՝ 1945էն ի վեր: Յաճախ կը քննադատէր կառավարութիւնը, մանաւանդ 1936ին, երբ մէկդի դրուեցան Իտալիոյ դէմ ծրագրուած պատժական տրամադրութիւնները եւ կնքուեցաւ Միւնիխի համաձայնութիւնը: Երկրորդ աշխարհամարտին կը մասնակցէր խառն կառավարութեան: Երբ դաշնակիցները զօրք հանեցին Ալժերիոյ մէջ, նշանակուեցաւ բրիտանական ներկայացուցիչ Հիւս. Ափրիկէի մէջ: Մասնակցած է Իտալիոյ հետ կատարուած բանակցութեան եւ գործօն դեր կատարեց Յունաստանի մէջ, ներքին պատերազմը դադրեցնելու համար: Թոռն է Լոնտոնի համանուն հրատարակչական Տան հիմնադրին: Գրած է գիրքեր՝ Անգլիոյ տնտեսական հարցերու մասին:

Նոր նախարարը նոյն տեսակէտներն ունի Խ. Միութեան հանդէպ ինչ որ Իտըն: Գործօն դեր կատարած է միացեալ Եւրոպայի կազմութեան ձեռնարկին մէջ եւ վճռական կուսակից մըն է արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներու անկախութեան վերահաստատման: Առաջին անգամ իր տեսակէտները պարզելու առիթ պիտի ունենայ Ատլանտեան Խորհուրդին յառաջիկայ ժողովին մէջ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Երէկ պաշտօնաթերթը հրատարակեց Ապրիլ 3ի օրէնքը, որով բացառիկ վիճակ կը հաստատուի Ալժերիոյ կարգ մը մասերուն մէջ: Նախատեսուած միջոցները պիտի գործադրուին կուսակալին հաւանութեամբ: Մասնաւորուած հողամասը կ՚ընդգրկէ Մեծ Քապիլիի մէկ մասը Օրէսի լեռնային շրջանը, որ կ՚երկարի մինչեւ Թունուզի սահմանը: Այս երկրամասը ունի մօտ 1.200.000 բնակիչ:

(Շար.ը կաթդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Կատարեալ ցուցահանդէս՝ *Յառաջի* չորրորդ էջը:

Երեկոյթ, ցերեկոյթ, պարահանդէս: Ապա խնջոյք — առատ կերուխում — եւ, Զատկի առթիւ ալ՝ հաւկթախաղ:

Այս վերջինը մասնաւորապէս տարածուած է գաւառի մէջ, կեդր. Ֆրանսայէն մինչեւ Մարսէյլ, եւ շատերուն ուրախութիւն կը պատճառէ իբրեւ հայրենի աւանդութիւն մը:

Բարեմիտ հայրենակիցներ ունինք որոնք նոյն սրտառուչ հաւատարմութեամբ կապուած են իրենց երբեմնի ծննդավայրին կերակուրներուն:

Կը կարծեն թէ ազգապահպանման օգնած կ՚ըլլան, եթէ իրենց զաւակներուն ալ սորվեցնեն *խըյմա, քէօֆթէ, չիյ քէօֆթէ* եւ ուրիշ արեւելեան կերակուրներ ուտել:

Նոյն նպատակին կը ծառայէ, կ՚ըսեն, հաւկթախաղը:

Չեմ վիճիր: Ամէն մարդ ձեւ մը գտած է հայկական մթնոլորտ ստեղծելու:

Ամէնէն յոռետեսն ալ շիւղի մը կառչած է, սպասելով լաւագոյն օրերու:

Չեմ գիտեր թէ աւանդական հաւկթախաղը ի՞նչպէս կը խաղան այժմ, այս հիւրընկալ երկրին մէջ:

Աճշուշտ քանի մը հարիւր հաւկիթ գընած եւ ներկած կ՚ըլլան, իւրաքանչիւր խնջոյքի համար:

Եւ, ո՛վ որ ճարպիկ է, ամէնէն ամուրը զատելով, բազմաթիւ հաւկիթներ կը կոտրէ:

Ուրեմն, ո՛վ որ աւելի դիմանայ, կը յաղթէ:

Այս առածին հետեւելով, մեր հայրենակիցները չե՞ն կրնար դաս մը տալ իրենց զաւակներուն եւ... իրարու:

Այսպէս, մէկը միւսին կը պատմէ.

— Մեր գիւղին (կամ քաղաքին) մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէին, *խըյմա* եւ *քէօֆթէ* շինելու, Զատկի հաւկիթը ներկելու համար: Միեւնոյն ատեն, չէին մոռնար դպրոցն ու եկեղեցին: Կարդալ – գրել չգիտցող մամիկը թոռներուն ձեռքէն բռնելով դպրատուն կը տանէր, չիր ու չամիչ կամ կարմիր հաւկիթ խոստանալով անոնց:

Յետոյ, չէին մոռնար իրենց մեռելները: Պարբերաբար հողվրտիքի ճամբան կը բռնէին, պտղունց մը խունկ ծխելու համար:

Ո՛ւր մնաց այդ ոգին...

Անուշ ըլլան *խըյման* ու *քէօֆթէն*:

Կարմիր հաւկիթն ալ զարնենք – զարնըւինք. բայց իրարու սիրտ չկոտրենք:

Ձեռք ձեռքի տանք, որպէս զի մեր զաւակները միջազգային *խըյմա* կամ ազգային *քէօֆթէ* չդառնան:

Մեղք են, օր մը պիտի անիծեն մեզ:

ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉ Կ՚ԸՍԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

★

Խ. Միութեան կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրաւտա, խօսելով Չըրչիլի հրաժարման մասին, կ՚ըսէ թէ «Մեծն Բրիտանիոյ աշխարհակալ շրջանակները ընդունեցան հրաժարականը, «վասն զի ծերունի վարչապետը կորսնցուցած էր իր արժէքը իբրեւ քաղաքական դէմք»: Յետոյ, դիտել կուտայ թէ Չըրչիլ բացէ ի բաց հակառակ էր հանրային կարծիքի մէկ մեծ մասին տեսակէտներուն, թէ մերթ խիստ, մերթ ճկուն քաղաքականութիւն մը կը վարէր, որ կը համապատասխանէր բրիտանական աշխարհակալութեան շահերուն:

Համայնավար թերթը յետոյ կը բացատրէ թէ պատերազմի ընթացքին Խ. Միութեան հետ համաձայնութիւն մը կնքելով հանդերձ, Չըրչիլ կը մնար թշնամի Խ. Միութեան, «ուշացնելով երկրորդ ճակատի մը կազմութիւնը եւ ծրագիրներ որոճալով՝ գերման բանակը Խ. Միութեան դէմ գործածելու համար»: Խաղաղութեան ատեն ալ, «Չըրչիլ դարձաւ ախոյեան բոնի ուժի եւ գործնապէս մասնակցեցաւ գերման զինապաշտութեան վերահաստատման ծրագիրներուն: Իր կառավարութիւնը վճռեց Մեծն Բրիտանիան կապել Փարիզի համաձայնութեանց, Անգլիան դարձնելով զինակից գերման ռազմապաշտութեան»:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգ. Ժողովը վաւերացուց Հայաթի Գարաչահինի մահավճիռը: Այս Թուրքը, որ ազգ. պաշտպանութեան պաշտօնեայ մըն է, դատապարտուած է իբրեւ լրտես Խ. Միութեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ տեղեկատու դիւանը գեկոյց մը հրատարակեց, որով կը բացատրէ թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ կը գտնեն Ճափոնի հետ հաշտութեան բանակցութիւնները կատարել ոչ թէ Նիւ Եորքի, այլ Մոսկուայի կամ Թոքիոյի մէջ:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը Ապրիլ 7ին հրատարակեց նախագահ Րուզվէլթի մէկ նամակը որ գրուած է 1945ին եւ որ կը թելադրէ առեւտուր չկատարել Գերմանիոյ հետ եւ օնացինները զրկել որեւէ նոր աջակցութենէ»: Կ՚ըսուի թէ այս նամակը գրուած էր գոհացում տալու համար Սթալինի որ կը պահանջէր զօրք անցընել Զուիցերիայէն:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՍՏՈՐԱԳՐԵՑ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը Ապրիլ 7ին հանդիսաւորապէս ստորագրեց Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց տրամադրութեամբ վերջ կը գտնէ արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւումը եւ այդ երկիրը կը մտնէ Ատլանտեան զինակցութեան մէջ: Այս առթիւ ըսաւ թէ երկար սպասեց, վերահաստատելու համար արեւմտեան Գերմանիան ազատ ազգերու ընկերակցութեան մէջ:

Նախագահին ստորագրութեամբ ամէն բան վերջացած չէ՝ վերահաստատելու համար Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը: Ատլանտեան 14 զինակիցներէն երկուքը, Տանըմարքա եւ Հոլանտա տակաւին չեն լրացուցած վաւերացման գործողութիւնը: Անշուշտ հիմա պիտի փութացնեն: Յետոյ, գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը նորէն սեղանի վրայ պիտի գայ հանդիսաւոր նիստի մը մէջ, մէկ ամիսէն կամ վեց շաբաթէն: Հաւանական է որ այս ժողովը գումարուի Պոնի մէջ: Այն ատեն արեւմտեան Գերմանիան պիտի պատրաստուի 500.000 հոգինոց բանակ մը կազմելու: Արեւմտեան շրջանակներու մէջ միշտ այն տեսակէտն ունին թէ այս կարգադրութեամբ կարելի պիտի ըլլայ փութացնել Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը:

Այզընհաուըրի ստորագրած վաւերագիրները կը բաժնուին երեք գլխաւոր մասերու. — 1. Անջատ համաձայնութիւններ Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, գերիշխանութիւն տալու համար արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան, դադրեցնելով այդ երկրին գրաւումը, — 2. Մ. Նահանգներուն հաւանութիւնը Գերմանիան Ատլանտեան դաշինքին մէջ առնելու համար: 3. Համաձայնութիւն մը որով Մ. Նահանգներուն զօրքը կորսնցնելով գրաւման բանակի հանգամանքը, կը դառնայ դաշնակից երկրի մը հիւրը:

ԵՄԷՆԻ թագաւորը վերստին գահ բարձրանալէ անմիջապէս վերջ ձերբակալեց իր դաւադիր եղբայրը, Ապտուլլահ, որ փորձած էր գրաւել իշխանութիւնը: Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ հաւատարիմ ցեղախումբերը սպաննեցին ըմբոստ բանակին հրամանատարը:

ՄԵՐ ԴԱՒԱՆԱՆՔԸ

ԽՄԲ.— Ապրիլ 1ին լրացաւ Յուսաբերի հրատարակութեան քառասնամեակը: (Ա. թիւը լոյս տեսած է 1915 Ապրիլ 1ին): Այս առթիւ մեր պաշտօնակիցը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր խմբագրականով.—

... Մենք, թէ իբրեւ թերթ եւ թէ իբրեւ կուսակցութիւն, գրեթէ ոչինչէն սկսանք այս գաղութին մէջ: Բայց չմնացինք այդ «ոչինչ»ին վրայ. ըսել կ'ուզենք՝ ետ չգացինք, այլ առաջ գացինք: Եւ վերջապէս հասանք տեղ մը, որ եթէ բարձունք մը չէ, ստորոտ մըն ալ չէ: Ուրիշ խօսքով՝ մեր չահածը թերեւս յաղթանակ մը չէ, բայց յաջողութիւն մըն է անկասկած:

Ի՞նչ բանի կը պարտինք այս յաջողութիւնը:

Կը պարտինք ոչ թէ մեր անձերուն, ոչ իսկ հաւանաբար մեր եռանդին ու կորովին, այլ մեր պաշտպանած գաղափարներուն, մեր ջատագոված սկզբունքներուն եւ մեր մեծ, անսասան հաւատքին: Այս կէտին մէջ մենք գերազդական քրիստոնեաներ ենք: «Կը հաւատանք, ուրեմն կանք». «կը հաւատանք, ուրեմն կը գործենք». «կը հաւատանք, ուրեմն կը յաղթենք», ըսած ենք մենք՝ գերազանցելով Քրիստոսի վարդապետութիւնը Տեքարթի վարդապետութենէն:

Անձով յաղթելը այն արժէքը չունի, ինչ որ ունի գաղափարով յաղթելը: Անձը մահկանացու է, գաղափարն է անմահը:

Միշտ ըսած ենք եւ միշտ պիտի կրկնենք.— Մեր պայքարը անձնական հիմ չունի եւ անձնական նպատակներ չի հետապնդեր: Եթէ այսպէս չմտածէինք, այլ մտածէինք այնպէս, որ մեր պայքարը լոկ անձնական հիմ ունի եւ անձնական նպատակներ միայն կը հետապնդէ, այդ պարագային մեր ջանքը պիտի ըլլար ոչ թէ պայքարիլ, այլ յարմարիլ: Ոչ թէ դէմ ըլլալ որեւէ բանի եւ ոեւէ անձի, այլ թեր ըլլալ ամէն բանի եւ ամէն անձի: Ուստի՝ պիտի գոհանայինք միայն այո ըսելով, ժպտելով աջին, ձեռքը սեղմելով ձախին, հետը ըլլալով կեդրոնին, հակառակ չըլլալով ծայրայեղ աջին կամ ծայրայեղ ձախին:

Մեզ յաճախ կը մեղադրեն այն բանով, որ մենք բաւական ճկուն չենք, աս ու ան չոյելու հետամուտ չենք, ժպտիլ չենք գիտեր, խոնարհ չենք, դէդ ենք, «այո» ըսել չենք գիտեր:

Բայց ի՞նչ կայ աւելի դիւրին, քան «յարմարիլ»ը, եւ ի՞նչ կայ աւելի դժուար, քան «չյարմարիլ»ը: Հայրենիքը կը վաճառե՞ն. այո ըսէ եւ անցիր: Հողերդ կը բաշխե՞ն աջ ու ձախ. այո ըսէ եւ անցիր: Իրաւունքներդ կ'ուրանա՞ն. այո ըսէ եւ անցիր: Ազատութիւնդ եւ անկախութիւնդ ձեռքէդ կը խլե՞ն. միշտ այո ըսէ, միշտ յարմարէ, մի բողոքեր, մի ըմբոստանար, այո ըսէ եւ անցիր:

Չենք գիտեր, թէ մտածելու այս ձեւը ուր կրնար հասցուցած ըլլալ մեզ՝ մեր հաստատագրուկ Հայկի օրերէն մինչեւ այսօր: Ուր պիտի ըլլայինք մենք հիմա, եթէ «յարմարէինք» Բելին հետ, եթէ «յարմարէինք» Շամիրամին հետ, եթէ, վերջապէս, չարունակէինք «յարմարիլ» Պարսիկին հետ, Յոյնին հետ, Հռոմայեցին հետ, Սելճուքին հետ, Թուրքին հետ եւ «որ ընդ սմին»: Այդ պարագային՝ հաւանաբար հայ անունով ազգ մը գոյութիւն չէր ունենար հիմա մեր մոլորակին վրայ:

Անցեալ տարի, «Քառասնամեակ» խորագրին տակ, կը գրէինք մեր Ապրիլ մէկի խմբագրականով.

«Մեր չնչին անձերուն եւ աւելի չնչին փառասիրութիւններուն համար չենք պայքարած մինչեւ հիմա եւ պիտի չպայքարինք նաեւ ասկէ ետք: Ուստի՝ մեր պարտութիւններ չենք նկատեր, ինչպէս որ անձնական յաղթանակներ չենք համարեր մեր յաղթանակներն ալ:

«Անձնապէս ոչ ոքի դէմ ենք, բայց իբրեւ Հայ՝ դէմ ենք ամէն բանի, որ վնաս մըն է մեր Դատին, մեր Հայրենիքին, մեր ժողովուրդին եւ մեր ազգային պահանջներուն համար:

«Մենք մեզ «փրկիչ»ներ չենք նկատեր, բայց կ'ուզենք առաջին գծի վրայ ըլլալ ազգին փրկութեան համար աշխատողներուն, արիւն թափողներուն մէջ: Ուր որ ցեղին ձայնը կանչած է մեզ, հոն ուղած ենք ներկայ ըլլալ միշտ:

«Եւ այս է, որ մեր հակառակորդները կը կոչեն «արկածախնդրութիւն»:

«Եթէ իրապէս «արկածախնդրութիւն» է ունկնդիր ըլլալ ցեղի ձայնին, ապա անվարան կրնանք ըսել, թէ այո, «արկածախնդիր»ներ ենք եւ անբուժելի «արկածախնդիր»ներ»:

Այսօր, տարի մը ետք, մենք նոյն «արկածախնդիրները կը մնանք:

Երբեք նկատի չենք առներ մեր ուժը — եւ մեր հակառակորդին ուժը — այն պայքարին մէջ, զոր կը մղենք յանուն մեր Դատին, Հայրենիքին եւ մեր անժխտելի իրաւունքներուն: Չենք ըսեր նոյնպէս. «Ո՞վ ենք մենք, պետութի՞ւն, մե՞ծ պետութիւն»: Այլ կ'ըսենք.— Մենք կը պաշտպանենք ոչ թէ անարդարութիւնը, այլ արդարութիւնը. ոչ թէ անիրաւութիւնը, այլ իրաւունքը. ոչ թէ բռնութիւնը, այլ ազատութիւնը. ոչ թէ գերութիւնը, այլ անկախութիւնը:

Այս պատճառով ալ չենք իսկ մտածեր, թէ ով կայ մեր առջեւ կամ մեզի դէմ: Կը մտածենք միայն մեր իրաւունքներու մասին:

Սխալ է կարծել, թէ մենք կը պայքարինք Թուրքին դէմ, Ռուսին դէմ, բոլշեւիզմին դէմ, արեւելքին կամ արեւմուտքին դէմ. ոչ: Կը պայքարինք միայն եւ միայն ի խնդիր եւ ի պաշտպանութիւն մեր ազգային պահանջներուն:

Ով որ դէմ է մեր իրաւունքներուն, մեր թշնամին է:

Ով որ հետն է այս իրաւունքներուն, մեր բարեկամն է:

Եւ այս պայքարին մէջ մենք մեզ կը նկատենք անպարտելի:

Այն օրը, որ մենք դադրինք հաւատալէ այս ճշմարտութեան, այն օրը մենք կը դադրինք թերթ ըլլալէ, կուսակցութիւն ըլլալէ, Հայ ըլլալէ եւ ազգ ըլլալէ: Այդ օրը մեզի ուրիշ բան չի մնար ընել, բայց եթէ խոստովանիլ, թէ մենք պարտուած ենք բոլոր ճակատներուն վրայ, թէ ներքին, թէ արտաքին:

Այսչափը բաւակա՞ն է, որպէսզի կարենանք ըսել, թէ մենք կատարած ենք մեր դերը իբրեւ հանրային օրգան:

Ոչ, բաւական չէ:

Այս կէտէն կը սկսի մեր դերը, բայց այս կէտին մէջ չի վերջանար:

ՓՈՔՐԻԿ ԱՂՋՆԱԿԸ ԵՒ ԼՈՅՍԿԻՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ապրիլ 2ին ամէն տեղ եւ մասնաւորապէս Տանըմարքայի մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Անտերսընի ծննդեան 150ամեակը:Ստորեւ հէքեաթ մը՝ աշխարհահռչակ հեղինակէն.—

Ի՛նչ ցուրտ էր ...

Ձիւնը կ'իջնէր եւ գիշերը հեռու չէր: Տարուան վերջին իրիկունն էր, Նոր Տարուան նախօրեակը:

Այդ ցուրտին եւ մութին մէջ, փոքրիկ թշուառ աղջնակ մը անցաւ փողոցէն, գլուխը բաց եւ բոպիկ: Ճիշդ է որ՝ երբ տունէն դուրս ելաւ, ոտքին մուճակներ ունէր, բայց այդ մուճակները երկար ատեն օգտակար չեղան իրեն: Խոշոր մուճակներ էին զոր արդէն իր մայրը մաշեցուցած էր, այնքա՛ն խոշոր՝ որ փոքրիկը ճամբուն ընթացքին երկու կառքերու մէջէն անցնելու արտորանքին մէջ կորսնցուց զանոնք: Զոյգ մը մուճակներուն մէկ հատը խկապէս կորսուեցաւ, իսկ միւսը՝ տղահակ մը տարաւ իր հետ՝ մտածելով որ անով օրօրոց մը կրնար շինել իր մանչուկին, եթէ երկինքը հատ մը պարգեւէր իրեն ...

Աղջնակը կը յառաջանար: Իր մերկ ոտքերը կարմրած ու կապուտցած էին ցուրտէն: Հին ու մաշած գոգնոցին մէջ շատ մը լուցկիներ ունէր, իսկ ձեռքը՝ ծրար մը:

Իրեն համար ձախորդ օր մըն էր եղած, յաճախորդ չէր ունեցած, որով ստակ մը անգամ չունէր: Սաստիկ անօթի էր ու կը մսէր: Մէկ խօսքով՝ թշուառ երեւոյթ մը ունէր խեղճ աղջնակը:

Ձիւնին փաթիլները կ'իյնային իր խարտեաշ մազերուն խոպոպներուն մէջ, որոնք այնքա՛ն սիրուն կերպով գանգուրուած էին պարանոցն ի վար: Սակայն ինք սիրտ չունէր մտածելու իր խոպոպներուն մասին: Պատուհաններուն ետեւէն լոյսեր կը տեսնուէին, համադամ խորտիկներու բոյրը տարածուած էր չորս դին: Կաղանդի գիշեր էր... Ահա թէ ինչի մասին կը մտածէր հէք աղջնակը:

Հասաւ անկիւն մը եւ յանկարծ նստաւ երկու տուներու միջեւ գտնուած պատի մը տակը եւ գրեթէ կքեցաւ ինքնիր վրայ:

Ցուրտը՝ տակաւ կը պրուրէր զինքը: Քաջութիւն չունէր այլեւս տուն վերադառնալու, վասնզի լուցկիները չէին ծախուած եւ կը վախնար որ հայրը զինքը ծեծէր: Եւ յետոյ, չէ՞ որ արդէն տունն ալ ցուրտ էր: Կը բնակէին երդիքի մը տակ ուր հովը խստաշունչ կը փչէր չորս կողմէն, թէեւ խոշոր ճեղքերը խցուած էին յարդով եւ քուրջի կտորներով:

Իր փոքրիկ ձեռքերը գրեթէ սառած էին: Ա՛խ, ի՛նչ մեծ բարիք կրնար բերել իրեն փոքրիկ լուցկիի մը բոցը:

Եթէ համարձակէր մէկ հատիկ մը հանել ծրարէն, քսել պատին եւ տաքցնել իր մատները ...

Յանկարծ, դուրս քաշեց լուցկի մը: Ցի՛շթ, ինչպէ՛ս կայծկլտաց, ինչպէ՛ս վառեցաւ:

Տաքուկ բոց մը, պայծառ՝ ինչպէս փոքրիկ աշտանակի մը բոցը:

Ծածկեց այդ բոցը իր ձեռքով:

Ի՛նչ զուա՛ր, ի՛նչ տարօրինակ լոյս:

Փոքրիկ աղջնակին կը թուէր թէ նստած էր խոշոր վառարանի մը առջեւ, ձոյլ երկաթէ քանդակուած հրաշալի կրակարան մը որուն պղնձեայ կափարիչը կը փայլէր:

Կրակը հրաշալի կը վառէր եւ լաւ կը տաքցնէր:

Բայց ի՞նչ պատահեցաւ յանկարծ: Աղջնակը ուզեց իր սառած ոտքերն ալ երկարել տաքցնելու համար, երբ յանկարծ բոցը մարեցաւ, կրակարանը անհետացաւ:

Ինք նստած էր պատին տակ, վառած լուցկիի կտորը ձեռքը:

Երկրորդ մը քսեց պատին որ փայլատակեց ու վառեցաւ, եւ հոն պատին վրայ՝ ուր ինկաւ լոյսը, դարձաւ թափանցիկ:

Հիմա կը տեսնէր մինչեւ սենեակի մը խորը ուր սեղանը ծածկուած էր սպիտակ սփռոցով մը, սեղան մը՝ որ կը պսպղար յախճապակեայ ամաններու շլացուցիչ շողով սեղան մը՝ որուն վրայ դրուած էր խորոված սագ մը՝ փորը լեցուած սալորով եւ գետնախնձորով, ուրկէ կուգար անուշ բոյր մը:

Օ՜հ, երջանիկ անակնկա՛լ, յանկարծ խորոված սագը ցատկեց իր պնակին մէջէն եւ գլորեցաւ տախտակամածին վրայ եւ դանակն ու պատառաքաղը կռնակին մլուած՝ հասաւ մինչեւ աղջնակին ոտքերուն առջեւ:

Լուցկին մարեցաւ:

Իր առջեւ ցցուած էր մռայլ եւ հաստ պատը:

Երրորդ լուցկի մը վառեց:

Անմիջապէս ինքզինքը գտաւ նստած Ծնունդի հրաշալի ծառի մը քովիկը:

Այս ծառը աւելի շքեղ էր եւ աւելի մեծ քան այն միւսը՝ որ անցեալ Ծնունդին նշմարած էր ապակեայ դռնէ մը, իրենց դրացի հարուստին տունը:

Հազար մոմեր կը պսպղային կանաչ ճիւղերուն վրայ եւ խայտաբղէտ խաղալիքներ կը ժպտէին իրեն ...

Աղջնակը խանդավառ՝ բարձրացուց երկու ձեռքերը:

Լուցկին մարեցաւ: Ծառին լուսաւոր մոմերը սկսան բարձրանա՛լ, բարձրանա՛լ եւ յանկարծ նշմարեց որ անոնք միայն աստղեր էին: Այդ աստղերէն մին ինկաւ եւ երկար ու լուսաւոր ծիր մը թողուց երկինքին մէջ:

— Մէկը կը մեռնի, մրմնջեց աղջնակը:

Որովհետեւ իր ծերունի մեծ մայրիկը, որ միակ բարի անձը եղած էր իրեն համար եւ որ, աւաղ, այլեւս չկար, ըսած էր իրեն յաճախ — «Երբ աստղ մը կ'իյնայ, հոգի մըն է որ կը բարձրանայ առ Աստուած»:

Լուցկի մը եւս քսեց պատին:

Խոշոր լոյս մը յառաջ եկաւ որուն մէջտեղը կանգնած էր իր մեծ մայրիկը, այնքա՛ն բարի, այնքա՛ն զուարթ:

— Մեծ մայրի՛կ, գոչեց աղջնակը, տա՛ր զիս: Երբ լուցկին մարի, գիտեմ որ այլեւս չկաս դուն: Պիտի անհետանաս դուն ալ նման երկաթեայ կրակարանին, խորոված սագին, նման գեղեցիկ Ծնունդի ծառին ...

Ու սկսաւ իրարու ետեւէ, արագ արագ վառել ծրարին մէջ մնացած լուցկիները, որովհետեւ կ'ուզէր անպայման իր քովը պահել մեծ մայրիկը: Լուցկիները այն–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Այդ կռուի մանրամասնութիւնները գրուած են «Դրօշակ»ի մէջ Ղարիբին (Ա. Ահարոնեան) քաղցրիկ լեզուով, որով ոեւէ կրկնութիւն պիտի չուզեմ անել:

Այդ գիւղին մէջ մնացինք երկու օր: Այնտեղ կային մանր վէճեր եւ անհամաձայնութիւններ՝ արտի, կալի, ղոմէշի, շունի վերաբերեալ: Լուծեցինք եւ վերջ դրինք այդ վէճին:

Գիւղի քահանան՝ Տէր Թադէոսը՝ օրհնեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծնունդը եւ նրան կեանք տուող մեծ յեղափոխականներին:

Երրորդ օրը, երեկոյեան հրաժեշտ տուինք գիւղացիներին՝ շնորհակալութիւն յայտնելով իրենց նահապետական օճախներին մէջ մեզ հիւրասիրելնուն համար: Երբ ուզեցինք վճարել գոնէ մի ոչխարի դրամը, մեզ պատասխանեցին. «Դուք ձեր կեանքը կուտաք մեզ համար, ինչո՞ւ մենք պիտի խնայենք ձեզ մեր ունեցածը»:

Առաւօտեան արշալոյսին հասանք Անդղ գիւղը:

Այս գիւղն ունէր մի վատ ռէս, որ հաշտ չէր յեղափոխականների հետ, չէր ուզեր, որ ոեւէ յեղափոխական մտնէ այդ գիւղը:

Այդ ռէսը Արսէն վարդապետի բարեկամներից էր եւ նրա ճանապարհովն էր գնում:

Ծառերի տակ նստեցինք գիւղին մօտը: Մեր վալաներից մէկը ղրկեցինք գիւղ, խմբապետի մօտ, որ նրա իմացնէր մեր գալուստը:

Գիւղի խմբապետը անմիջապէս իմաց տուել էր տղաներին: Շուների աններդաշնակ հաչոցները ոտի հանեցին ամբողջ գիւղը: Ամէն կողմից հաւաքուեցին մեր շուրջը: Խմբապետն էլ եկաւ եւ խնդրեց, որ անմիջապէս գնանք մեզ համար պատրաստուած տեղերը:

Ընկերացանք խմբապետին: Մեզ հետ էին Առաքելն ու Մոկացին: Ծառաստաններից միջից բարձրացանք գիւղի մէջ գտնուած երկու բլուրները դիտելու մեր շուրջը եւ դիրքերը: Տղաները երկու մասի բաժնած էինք: Նրանց մեկնումից յետոյ մենք էլ պիտի մտնէինք գիւղ:

Բլուրների դիրքը աչքէ անցընելէ յետոյ, խմբապետին պատուիրեցինք, որ մի քանի թիեր եւ փետատներ պատրաստէ, ի հարկին, խրամներ փորելու, եթէ յանկարծ մի դժբախտութիւն պատահի մեզ այստեղ:

Մոկացին գնաց իր խմբի մօտ, իսկ ես եւ Առաքել Աղան՝ խմբի միւս մասին մօտ: Քզեցի Սարգիսն էլ խմբի միւս մասին հետ էր:

Հազիւ նստած կը ծխէինք, երբ երկայնահասակ, վիթխարի մէկը ներս մտաւ եւ առանց բարեւելու ասաց.

— Շատ վատ ժամանակ գիւղը մտաք:

— Ինչո՞ւ, ասի,— ի՞նչ կայ որ, դու ո՞վ ես:

— Ես գիւղի ռէսն եմ, Յարօն: Գիւղի վերեւը 30 զինուորներ երեւացին:

Խմբապետը ներկայ էր: Հրամայեցի, որ բլուրի վրայ տանին թիերը եւ փետատները: Պատուիրեցի միւս գիւղացիներին, որ գնան եւ խմբի միւս մասի տղաներին ասեն պատրաստ լինելու:

Երբ խմբապետը կը պատրաստուէր դուրս ելլելու, ռէսը թոյլ չտուաւ ասելով.

— Կեցիր, մէկ էլ լաւ նայիմ, տեսնամ զինուորները ի՞նչ եղան, այնուհետեւ գնա:

Ռէսը դուրս ելաւ:

Խմբապետին պատուիրեցի, որ ինքն էլ անձամբ ստուգէ այդ զինուորների պարագան եւ տեղեկացնէ ինձ:

Խմբապետը մէկ րոպէէն վերադարձաւ եւ ասաց.

— Ոչ մի զինուոր չկայ: Կ'երեւի թէ ռէսի աչքին են երեւացել:

Ուղղակի կատղեցի: Բարկութիւնից ձեռքերս կը դողային:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՒԱՆԴԱՊԱՇՏ ԱՆԳԼԻԱՆ

●

Մեզի համար — եւ աշխարհի բոլոր հանրապետական ժողովուրդներուն համար — անհասկնալի է թէ ինչու մեծ իրարանցում մը ծայր կուտայ Թէմզի ափերուն վրայ, ամէն անգամ որ Բրիտանական արքայական գերդաստանին անդամներէն մէկը կ՚ուզէ նարօտ կապել հասարակ մահկանացուի մը հետ :

Իրաւ է, ուրիշ միապետական երկիրներու մէջ ալ աղմուկ կը բարձրանայ նման դէպքերու առթիւ, բայց ամէնէն աւելի Անգլիացիներն են որ փոթորիկ կը բարձրացնեն : Բարեկամներէս մէկը, պարզունակ ու խոնարհ գիւղացի մը, կը զարմանայ .

— Եղբայր, ո՞ր դարուն մէջ կ՚ապրինք . մահկանացուին հասարա՞կը ինչ է «անհասարակ»ը ինչ է : Ամէնքս ալ նոյն հողէն եւ նոյն մասերով շինուած չե՞նք : Թող ձգեն խեղճ իշխանուհիին օձիքը : Որու հետ կ՚ուզէ թող կարգուի : Կառավարութի՞նը ինչ կը խառնուի : Եկեղեցի՞ն ինչ իրաւունք ունի միջամտելու եւ կարծիք յայտնելու, երբ մէկը իր սրտին սիրածը կ՚ուզէ առնել : Ըսէ այդ բարեկամներուդ որ փոխանակ արգիլելու որ մէկը իր սիրածը առնէ, արգիլեն այն միւսը, որ իր չսիրածը առնելու կ՚ելլէ : Առաջինը Աստուածահաճոյ գործ մը կատարած կ՚ըլլայ, երկրորդը՝ փորձանք բացած կ՚ըլլայ իր գլխուն : Կարդացի՞ր, անցեալ օր Օքլահոմա նահանգին մէջ, աղջիկ մը եւ տղայ մը պսակուեր են ժամը երկուքին եւ .. ամուսնալուծուեր են ժամը երկուքը քառորդ անցած …

Մեծն Բրիտանիոյ Թագուհիին քոյրը, իշխանուհի Մարկրիթ Րոզ, 24 տարեկան, կ՚ուզէ ամուսնանալ 40 տարեկան մէկու մը հետ, որ ոչ միայն արքայական արիւն չի կրեր իր երակներուն մէջ, այլեւ ամուսնալուծուած է եւ ունի երկու զաւակներ :

Արքայական արիւն կրել կամ չկրել, բան մը չի նշանակեր, անշուշտ : Ինչ արքայազուն սրիկաներ, ոճրագործներ ու խելագարներ տեսած է պատմութիւնը՝ Ներոնէն մինչեւ Սուլթան Համիտ : Իրական ու վաւերական «թագաւոր»ներն ու «թագուհի»ները հասարակ մահկանացուներու բազմութեան մէջ պէտք է փնտռել :

Եւ սակայն, Անգլիա կառչած է իր աւանդութեանց :

Իշխանուհին կրնայ օր մը գահ բարձրանալ : Առիկա կը պատահի այն ատեն, երբ ահաւոր դժբախտութիւն մը պատահի ներկայ գահաժառանգ մանչուկին եւ իր քրոջը :

Լաւ : Անգլիացի եղիր եւ հանդուրժէ որ պալատայ թագուհիդ իրեն կողակից ունենայ մէկը, որ հասարակ մահկանացու մըն էր երէկ : Մէկը, որուն նախորդ կինը տակաւին ողջ է : Մէկը, որուն զաւակը պիտի յաջորդէ իր մօրը բրիտանական գահուն վրայ :

Այդ երեւոյթը անըմբռնելի է անգլիացի ժողովուրդին համար : Անըմբռնելի է Սկանտինաւիոյ ժողովուրդներուն համար ալ :

Բայց, մի զարմանաք : Բոլոր համեմատութիւնները պահելով, մենք ալ, կարծեմ, պիտի չուզէինք որ Էջմիածնի գահը բարձրանար, օրինակ, խառն ամուսնութեան մը շառաւիղը :

Երեւակայեցէք, Կաթողիկոս մը, որուն մայրը Հայ չէր .. Կամ հայրը չորս անգամ կարգուած էր :

Մի մոռնաք, ասկէ 18 տարի առաջ, Գահակալական Պոլտուինն ու Թթու հոգեւոր պետ մը — Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը — իր գահէն վար գլորեցին Էտուըրտ Ութերորդը, որովհետեւ կ՚ուզէր ամուսնանալ՝ ամուսնալուծեալ օտարուհիի մը հետ, որ նոյնպէս արքայական արիւն չունէր :

Այո, ժամանակները փոխուած են : Բայց, Անգլիան չի փոխուիր եւ չի հրաժարիր իր աւանդութիւններէն, որքան ալ անիմաստ ու գիւրաբեկ ըլլան անոնք :

Թերեւս այդ աւանդապաշտութեան կը պարտի իր փառապանծ պատմութիւնը :

Մենք ալ ներկայ չէինք ըլլար այսօր, եթէ մոռցած ըլլայինք մեր աւանդութիւններն ու մեր բարքերը :

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

պխի՛ լոյս մը արձակեցին, որ աւելի զօրաւոր էր քան օրուան լոյսը :

Երբեք մեծ մայրիկս այդքան չքեղ, այդքան գեղեցիկ չէր եղած :

Ան ծնեցաւ, առաւ փոքրիկը իր թեւերուն մէջ եւ երկուքը միասին լուսաճաճանչ եթերին մէջ թռան, վե՛ր, այնքա՛ն վեր, ուր այլեւս ո՛չ ցուրտ կար, ո՛չ անօթութիւն, ո՛չ ցաւ :

Աստուծոյ քով էին :

Բայց երբ ցրտաշունչ առաւօտը հասաւ, անկիւնը, երկու տուներուն միջեւ, ինքն իր վրայ կքած նստած էր փոքրիկ աղջնակը, այտերը կաս - կարմիր, ժպիտը շուրթին … մեռա՛ծ … ցուրտէն մեռած, տարուան վերջին գիշերը :

Նոր Տարին բարձրացաւ փոքրիկ դիակին վրայ, որուն քովն ի վեր կային վառուած լուցկիները :

— Տաքնալ ուզած է, ըսաւ մէկը :

Բոլորը անգիտացան սակայն այն գեղեցիկ բաները զորս աղջնակը տեսաւ, եւ ո՛չ ոք գիտցաւ թէ ինչպիսի ճոխութիւններով շրջապատուած աղջնակը իր ծերունի մայրիկին հետ մտաւ Նոր Տարուան սեմէն ներս …

ԱՆՏԷՐՍԸՆ

Թարգմ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Րաֆֆի Պետրոսեան անցեալ կիրակի օր Լամուրէօյի նուագախումբին հետ միջազգային հասարակութեան մը առջեւ իր տաղանդը ի յայտ բերաւ Սալ Փլէյէլի մէջ, նուագելով Ռախմանինովի Բ. քոնչերթօն :

Թերեւս Րաֆֆին այդ օրը շատ լաւ տրամադրուած չէր, ինչ որ իր նուագին մէջ մատնեց անհաւասարակշռութիւն մը : Կարծէք այն Րաֆֆին չէր որուն այնքան վարպետօրէն նուագուած Սքարլաթին եւ Պախը մտիկ ըրած էի վերջերս :

Րաֆֆին այսօր այն աստիճանին հասած է որ արագօրէն դէպի բարձունքները պիտի ելլանայ եւ իր աստղը միշտ պիտի փայլի միջազգային երկնակամարին վրայ :

Րաֆֆի Պետրոսեան բարեբախտ էր որ իրեն կ՚ընկերանար մեծատաղանդ ղեկավար մը, Փիէռ Տերվօ :

Ինչո՞ւ համար Ֆրանսայի մէջ ապրող Հայերս չենք կրնար օգտուիլ այս ժողովուրդին մեծ մշակոյթէն, որպէսզի աւելի գիտակցօրէն գնահատենք Րաֆֆիին տրուած առիթ մը, որուն բոլորովին արժանի էր :

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

» Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

ՍԱՆ ՖՐԱՆՉԻՍԿՕ .— Վեց հազար տոլար, որուն ծորճ Մարտիկեան մասնակցած է 1500 տոլարով :

ՓՐՈՎԻՏԷՆՍ .— Վեց հազար տոլար :

ՇԻԳԱԿՕ .— 5800 տոլար : Հանգանակութիւնը բացուած է Սուրսուրի Հայր. Միութեան հինգ հարիւր տոլարով : Տքթ. Քիզիլկեանի հինգ հարիւր տոլար, ընկ. Տոքթ. Քիւլեան 350, Միսաք Կորոյեան 250, Խորէն Հիւսիսեան 200 տոլար եւն. :

ԿՐԷՆԻԹ ՍԻԹԻ .— Ս. Լուիզ եւ Իսթ Ս. Լուիզ 1700 տոլար :

ՀՈՒԱՅԹԵՆՍՎԻԼ .— Հազար տոլար :

ՆԻԱԿԱՐԱ ՖՈԼՍ .— 900 տոլար :

ՀԷՄԻԼԹԸՆ (Գանատա) .— 925 տոլար :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ .— 500 տոլար :

ՈՒՈՔԻԿԸՆ .— Հազար տոլար :

ԿՏԱԿՆԵՐԷ .— Եօթը հազար տոլար :

ՏԻԹՐՈՅԹ .— Պ. Թովմասեան հինգ հազար տոլար նուիրած է : Պարզ բանուոր մըն է որ կ՚աշխատի Ֆորտի գործարանը : Տարիներու իր խնայողութեան արդիւնքէն նուիրած է հինգ հազար տոլարը, որպէսզի իր զաւկին Օշտունի Թովմասեանի անունով բնագիտական աշխատանոց մը ունենայ ճեմարանը : Այս գումարով Տիթրոյթի հայ գաղութին նուէրը կը բարձրանայ քսան հազար տոլարի :

«ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»

●

Մեզի ղրկուած յայտարարութենէ մը կը տեղեկանանք թէ այս անունով Միութիւն մը կազմուած է Փարիզի մէջ, հետեւեալ առաջադրութեամբ .—

Ունենալ Հայ Երաժշտութեան Տունը : Փրկել Արեւմտեան Հայաստանի արմատախիլ երգերը կորուստէ : Դեռ կան երկրացիներ, որոնց շրթներուն վրայ կ՚ապրին այդ երգերը : Զանոնք մեթոտիկ կերպով գրի առնել եւ հրատարակել : Կազմակերպել համերգներ եւ երգահանդէսներ : Քաջալերել սկսնակներն ու տաղանդ ունեցող երաժշտագէտներ : Ստեղծել ուժեղ մարմին մը, որ իր եղբայրական թեւերը տարածէ հայ երաժշտութեան առաքեալներուն վրայ : Բայց՝ ըլլալ նախաձեռնիչ, եւրոպական բծախնդրութեամբ, հրապարակային հանդէսներուն արժէքին, կանոնաւորութեան, զանոնք դնել ժամանակակից «թէքնիք»ին բոլոր հնարաւորութիւններէն օգտուելու վիճակին մէջ : Քալել միշտ ժամանակին եւ շրջապատին հետ :

Ահա, այս համեստ, բայց հաւանաբար հետադային, հաւաքական ջանքերու շնորհիւ ընդարձակուելու ծրագրով կազմուած է հայ եւ Ֆրանսացի երաժշտասէրներու կողմէ «Հայ Երաժշտութեան Բարեկամներ» անունով Միութիւն մը . որուն վերին հովանաւորութիւնը ստանձնած են օտար մեծարժէք երաժշտագէտներ :

Հայ Երաժշտ. Բարեկամներու Միութիւնը պիտի ջանայ կեդրոնացնել լաւագոյն երգչախումբը (որ միայն համերգային պիտի ըլլայ), երաժշտախումբը, ֆոքլորի պարախումբը եւ հրապարակ իջնել զանոնք կատարելապէս մարզելէ վերջ : Եւ այս աշխատանքները վստահուած են արդէն Պ. Պ. Նշան Սերգոյեանի (երգչախումբ), Օհան Տուրեանի (համանուագային ղեկավարութիւն), Ա. Մեսումենցի (քնարական) :

ԾԱՆՕԹ .— Երգչախումբին փորձերը տեղի կ՚ունենան ամէն ուրբաթ ժամը 21էն 23, 24 Ռիւ Սէն Ռօք, Փարիզ (1) : Մէթրօ Փիրամիտ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ . — Կէս դարէ աւելի է Սեբաստացիները ունեցած են կրթական, բարեսիրական գործունէութիւն, «Որբանոց, Աղքատախնամ», «Լուսաբեր», «Հիւանդանոց», «Սեբաստիոյ վերաշինաց Միութիւն», «Սեբաստիոյ Հայր. Միութիւն» : Դրամ ղրկուած է Սեբաստիա, Սուրիա, Լիբանան, Եւրոպայի զանազան քաղաքները, Յունաստան, Նոր Սեբաստիա : Սեբաստացիները Ամերիկա գացած են 1895ի ջարդերէն անմիջապէս ետք : Մինչեւ 1914 անոնց թիւը կը հասնէր 250 ընտանիքի եւ մօտ 14 հազար ամուրի : 1918էն ետք մօտ 12.500 Ամերիկա գաղթած են : Որով մօտ 25 հազար Սեբաստացիներ Ամերիկա գացած են 1900 – 1925 :

ՏԽՐՈՒՆԻ .— Տարուան սկիզբը Նիւ Եորքի մէջ մեռած է գրավաճառ Յովհաննէս Մամասեան : Ծնած էր 1877ին Երզնկա : Կ՚ապրէր Արաբկիր, ուր հմուտ մանուսայագործ էր : Մոլեռանդ Դաշնակցական էր : Ատեն մը Աղբիւր Սերոբի շարժանկարը կը ցուցադրէր գաղութէ գաղութ : Նիւ Եորքի մէջ ունէր «Մասիս» գրատունը ուր գիրք եւ թերթ կը ծախէր :

× Ֆիլատելֆիայի մէջ մեռած է Տիկ. Նեւրիկ Տէօմպէլէկեան : Ծնած էր Կեսարիա : Նուիրուած անդամուհի էր ՀՕՄ.ին որուն ծառայեց քառասուն տարի : Նաեւ շնորհալի դերասանուհի էր : 500ական տոլար կտակած է Հայ Օգն. Միութեան եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին :

× Նիւ Եորքի մէջ մեռած է Տիկին Թիրեաքեան, 94 տարեկան : Այրին էր Տոքթ. Յարութիւն Խան Թիրեաքեանի (երբեմն ատենապետ Պոլսոյ Ազգ. Ժողովի, եւ հեղինակ) : Տիկին Թիրեաքեան յաճախած է Պոլսոյ Մէզպուրեան վարժարանը : Առաջին աշակերտը եղած է Ռ. Պէրպէրեանի եւ Գարեգին Եպիսկ. Սրուանձտեանցի : Մօտէն ճանչցած էր իր շրջանի ազգային եւ գրական բոլոր յայտնի դէմքերը :

× Հալէպի մէջ մեռած է Տոքթ. Խ. Պօղոսեան : Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին անդամ եղած է Ազգ. Ժողովին, ինչպէս եւ բժշկապետ Ազգ. Հիւանդանոցի : Երեսուն տարիէ ի վեր հաստատուած էր Հալէպ, եւ Կիւլպէնկեան մայրանոցի հիմնադիրներէն կը համարուի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Դ.

Ոստիկանական քննիչը համաձայնեցաւ .

— Այո, Օր. Պետինկֆելտ, մի բարկանաք :

Հարցումներ ուղղեցիք եւ կարգ մը բաներ մատնանշեցիք : Հիմա ուղղակի ըսէք նայիմ, ինչ ունիք ձեր մտքին մէջ :

Դիւրագրգռութիւնս վերաւորուած էր, թէեւ, սակայն անդիմադրելի փափաք մը ունէի տեսակէտներս պարզելու : Բայց լուռ կեցայ :

—Ոստիկանապետը շարունակեց :

— Հարցաքննութեան ատեն ըսիք թէ դէպքը անձնասպանութիւն չէր : Այդ մասին վստահ ենք :

— Այո, այդպէս : Մարդը սարսափահար եղած էր : Ի՞նչ բանէ վախցաւ : Ոչ ինծմէ : Բայց մէկը, մեթրոյին եզերքը, կրնար մեր կողմէ յառաջացած ըլլալ, մէկը զոր ճանչցաւ :

— Դուք ուեւէ մէկը չտեսա՞ք :

— Կ՚ընդունիմ թէ ոչ Գլուխս ետեւս չդարձուցի : Յետոյ արկածեալին մարմինը վեր հանուելէն եւ պէտինը պառկեցնելէն վերջ, մարդ մը ամբոխը հրելով յառաջացաւ, եւ քննեց դիակը, յայտարարելով որ բժիշկ է :

— Այդտեղ անսովոր ոչինչ կայ, ըսաւ ոստիկանապետը անտարբերութեամբ :

— Սակայն այդ մարդը բժիշկ չէր :

— Ի՞նչ :

— Բժիշկ չէր, կրկնեցի :

— Ի՞նչպէս գիտէք ատիկա, Օր. Պետինկֆելտ :

— Շիտակը դժուար է ըսել : Պատերազմին ատեն ես հիւանդանոցի մէջ աշխատեցայ եւ գիտեմ թէ բժիշկները հիւանդները ինչպէս կը քննեն : Յետոյ տուն վերադարձիս փորձեցի ու տեսայ որ իսկապէս անընական գործողութիւն մը եղած է :

— Հըմ, ըրաւ ոստիկանապետը, եւ յամրաբար մօտեցաւ թուղթին ու գրիչին :

— Ձեռքերով արկածեալին վերի մասը շօշափած ատեն՝ լայն պատեհութիւն ունէր ուզածը առնելու գրպաններէն :

— Ձեր պատմածը հաւանական չի թըւիր ինծի, պատասխանեց ոստիկանապետը : Բայց … լաւ, իր դիմագիծը կրնա՞ք նկարագրել :

— Երկայնահասակ էր եւ լայն թիկունք . հագած էր սեւ վերարկու, սեւ կօշիկներ, գլխին՝ գդակաձեւ գլխարկ : Ունէր սեւ սրածայր մօրուք եւ ոսկի շրջանակով ակնոցներ :

— Մէկ կողմ դրէք վերարկուն, մօրուքն ու ակնոցները եւ մեծ բան մը պիտի չմնայ, զինքը ճանչնալու համար, մըլտաց ոստիկանապետը : Եթէ ուզէր հինգ վայրկեանի մէջ դիւրութեամբ կրնար դիմակափոխ ըլլալ եւ վստահաբար պիտի ընէր այդպէս, եթէ մարդը ձեր ենթադրածին նման ճարպիկ քաղահատ մըն է :

Նման կարծիք մը թելադրելու մտադրութիւն չունէի : Սակայն այդ վայրկեանէն իսկ յուսահատեցայ ոստիկանապետէն :

— Ուրիշ ըսելիք չունի՞ք իր մասին, հարցուց ոստիկանապետը, երբ ոտքի կանգնեցայ մեկնելու համար :

— Ունիմ, ըսի :

Եւ պատեհութենէն օգտուելով մեկնելէ առաջ վերջին խօսք մը ըրի :

— Գլուխը արտակարգ կերպով կլոր էր (պրախեսեֆալիք) : Գէթ ատիկա դիւրութեամբ պիտի չկրնայ փոխել :

Հաճոյքով գիտեցի որ ոստիկանապետ Միտօյին ձեռքի գրիչը դեղեւեցաւ : Պարզ էր թէ չէր գիտեր թէ ինչպէս կը գրուի պրախեսեֆալիք :

ԳԼՈՒԽ Ե.

Բարկութեան մէջ՝ առնելիք յաջորդ քայլս ապաստածէն աւելի դիւրութեամբ առի : Սքոթլընտ Եարտ գացած ատենս՝ մտքիս մէջ դեռ ոչ բոլորովին պարզուած ծրագիր մը ունէի, որ պիտի գործադրէի երբ տեսակցութեանս արդիւնքը գոհացուցիչ չըլլար : (Իսկապէս ալ չեղաւ) :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ նոր վարչապետը, Հուսէյն Ալա, յայտարարեց թէ պիտի շարունակէ զօր. Զահետիի քաղաքականութիւնը ։ Եւ աւելցուց.— «Բաւական չէ պայքարիլ համայնավարութեան դէմ ։ Կառավարութիւնը պէտք է պայքարի ապականութեան եւ կաշառակերութեան դէմ»։ Զօր. Զահետի, որ քանի ամիսէ ի վեր կը վարէր վարչապետութեան պաշտօնը, ջերմապէս գնահատուեցաւ իր ծառայութեանց համար, մասնաւոր հրովարտակով մը ։Շահն Շահը լացաւ, երբ զօրավարը հրաժեշտ կ'առնէր, Գերմանիա երթալու համար ։

ՉԸՐՉԻԼ իր արձակուրդը պիտի անցընէ Սիկիլիա ։ Արդէն սենեակները վարձուած են պանդոկի մը մէջ ուր կը սպասուի երեքշաբթի ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ 30.000 «Հարուաւային» աշխատաւորներ պիտի ղրկուին յետամնաց եւ վնասուած կոլխոզները, որպէսզի կացութիւնը բարուոքեն ։ Որոշումը տրուած է Կեդր. Կոմիտէին կողմէ, իբրեւ լրացուցիչ մաս երկրագործութեան բարւոքման համար ձեռք առնուած նոր միջոցներուն ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահ, Քամիլ Շամուն ներկայ եղաւ Թրքական բանակին ռազմափորձերուն ։ Ներկայ էին նաեւ Ճէլալ Պայար, եւ երկու երկիրներուն վարչապետները ։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Շելպա, որ տասը օրէ ի վեր պտոյտ մը կը կատարէր Մ. Նահանգներուն մէջ, յայտարարեց թէ յաջողած է երեք հիմնական հարցերու մէջ,— 1. Աւելի սերտ խորհրդակցութիւններ միջազգային հարցերու մասին. 2. Ամերիկեան դրամագլուխի շահարկում Իտալիոյ մէջ։— 3. Բանակցութիւն հիւլէական ուժի գործարան մը հաստատելու համար ։

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔԻ բարեփոխման շնորհիւ 1.536.000 հարկատուներ պիտի փրկուին ամէն հակակշիռէ, ինչպէս յայտարարեց ելմտական նախարարին օգնականը, ճառ մը խօսելով Ամիէնի մէջ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ 15 հոգի վիրաւորուեցան հանրակառքի արկածի մը հետեւանքով ։ Հանրակառքը նախ ինքնաշարժի մը, յետոյ ծառի մը զարնուած էր Պուլվառ Լոնշանի վրայ ։

ԳԻՆԵՐԸ ԻՋԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ծրագիր մը մշակած է կառավարութիւնը ։ Այս ծրագրին շնորհիւ 680.000 փոքրաքանակի խանութներ պիտի կրնան աւելի աժան ծախել ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱՂԸ ԿԻՐԱԿԻ ԳԻՇԵՐ, ԺԱՄԸ 21էՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան սկիզբն ժամերգութեան ժամը 15.30ին, Ս. Պատարագ 17ին ։

Կիրակի, Ս. Զատիկ, սկիզբն ժամը 7.30ին ։ Հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ 10ին ։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան ։

Պատարագին կը մասնակցի Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան ։

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին ։ Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկիզբ. 17ին, պատարագ 19ին ։

Ս. Զատիկ, սկիզբ. ժամ. 7.30ին, պատարագ տասնին ։

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ. ժամերգ. 8.30ին, պատարագ 19.30ին ։

ԼԻՈՆ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան, երեկոյեան 4.30ին ։ Ս. Պատարագ վեցին ։

Ս. Զատիկ, կիրակի, Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց, առաւօտ ժամը 6.30ին ։ Հանդիսաւոր պատարագ 10ին ։

Երկուշաբթի, Սկզբն. ժամերգութեանց, առաւօտ ժամը 8.30ին ։ Ս. Պատարագ 16ին ։ Հոգեհանգիստ 11ին ։ Գերեզմանօրհնէք կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ։

ՇԱՒԻԼ

Աւագ Շաբաթ, Խթման օր, երեկոյեան Ս. Պատարագ ժամը 16ին ։

Զատիկի առաւօտուն ժամը 8ին ։

Ս. Պատարագ տասնին ։

Երկուշաբթի Մեռելոց, ժամը 8.30ին ։

Ս. Պատարագ տասնին ։

Հոգեհանգստի արարողութիւն 12ին ։

Արարողութիւնները կը վարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեան ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս. Զատկի ժամը 8.30ին, Ս. Հաղորդութիւն տըրուոց ժամը 9.30ին, Ս. Պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով 5.30ին ։

Կիրակի, Ս. Զատիկ, Նախատօնակ եւ Անդաստան 7.30ին, Հանդիսաւոր Ս. պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով 10ին ։

Երկուշաբթի, Մեռելոց Ս. Զատկի, Ս. Պատարագ երկսեռ խումբով 10ին, Հոգեհանգիստ 11.45ին ։

ՆԻՍ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, առաւօտ, ժամը 9ին ։ Երկոյ ժամը 3.30ին ։ Ս. պատարագ երեկոյեան 4.30ին ։

Կիրակի, Ս. Զատիկ, առաւօտ ժամը 8ին, Ս. Պատարագ 10ին ։

Երկուշաբթի, Մեռելոց, առաւօտ ժամը 8.30ին ։ Ս. Պատարագ 9.30ին ։

ՊՈՄՈՆԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

9 Ապրիլ, Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, Երեկոյին Խթման արարողութիւն 4.30 ։

Կիրակի, Ս. Զատիկ, առաւօտ, ժամը 7.30ին, Ս. Պատարագ 10ին ։

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առաւօտ ժամը 8ին, Ս. Պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11.45ին ։

Դպրաց դաս, ղեկավարութեամբ Պ. Լեւոն Ճերահեանի ։

Կը պատարագէ Տէր Հմայեակ Հայր ։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաչխարհանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա ։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թըւականը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ ։

ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Կախարդական մթնոլորտի մէջ ։

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՕԼ ՄՕՐԻՍ

Պիտի զուարճանաք մինժամանակ օգտակար շլլալով ։

Տոմսերու համար դիմել՝

Ansourian, 3, Bd. de Vauquois, Beaumont
Vikenian, 10, Rue des 3 Mages
Kendirian, 7 Allée des Pinsons, Beaumont
Bar Racing, Rue des Dominicaines
Puzant Papazian, 85, Rue d'Aubagne
Kouyoumdjian Sarkis, Rue Longue des Capucins.

Մուգ գոյն զգեստը պարտաւորիչ է ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻՄԷՋ

Այս կիրակի ի յիշատակ Ս. Յարութեան եւ Ս. Զատկի Մեռելոցի, նախագահութեամբ Անուշաւան Արքեպս Զղջանեանի, Ռիւ Ժէյ, Սէն Լուի սրահը ։

ԽՆՋՈՅՔ—ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Կազմակերպուած Դաւեմի Լուս. Ուսումն. ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ Սեւոյ Սամուէլ Մուրատ վարժարանին մէջ, ուսանող իր զոյգ սաներուն ։

Զատկի կիրակիի կէսօրէն վերջը ժամը ճիշդ 2.30ին, Յոյներու ծանօթ սրահին մէջ, 5 Ռիւ Պօնֆուա ։

Ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է ։ Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ շատ գոհ պիտի մնան մեր յարգելի հանդիսականները ։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ուսումնատենչ Հայերը, սատարելու համար հայապահպանման աշխատանքին ։

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա
Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20.45ին
Դերասան Գ. ՏՐԷՎԻՇԵԱՆ
Կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ ։

Մասնակցութեամբ՝

Տէր եւ Տիկին Տ. Նշանեանի, Գրիգոր – Վահանի, Ն. Պշտիկեան եւ՝

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու ։

Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ ։

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն, ընկերահամակրական խնջոյքով եւ հաւկթախաղով կը տօնէ Փետրուար 18, այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3.30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ ։ Առատ կեր ու խում ։ Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները ։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Անկէնի մէջ վարձու են օդասուն, կահաւորուած սենեակներ, ի հարկին խոհանոցով եւ կառատունով ։ Ընդարձակ պարտէզ ։ Հանրակառքը կը կենայ դրան առջեւ, իսկ տունը լիճին ճիշդ դիմացն է ։ Հինգ վայրկեան երկաթուղիի կայարանէն ։

Դիմել 105 Ռիւ Ժէնէռալ տը Կօլ, Անկէն լէ Պէն (Սէն Է Ուազ) ։ Հեռ. 12–18 ։

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ Ճրագալոյց Ս. Զատկի ժամը 4.30 ։

Կիրակի, Ս. Զատիկ, առաւօտ ժամը 7ին, Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ 10ին ։

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առաւօտ ժամը 8ին, Ս. Պատարագ 10ին, Հանդիսաւոր հոգեհանգիստ 11ին ։

Տ. ՊՍԱԿ Հայրը Օ Գանէի գերեզմանատունը պիտի գտնուի նոյն օրը ժամը 2էն 6, գերեզման օրհնելու համար, իսկ երեքշաբթի կէսօրէ վերջ 2էն 6 Սէն Լուի գերեզմանատունը ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մարի Խուպճանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Շահնուր – Նիկողոսեան, ինչպէս նաեւ Հաճեան, Խուպճեանեան, Վարդաճեան, Ալէքսանեան, Սիվրիհիսարլեան, Աւագեան, Գալփաքճեան, Մակարեան եւ Սաֆրաֆեան ընտանիքները եւ պարագաները, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօրը, ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԹԱԳՒՈՐ ԽՈՒՊՃԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ առանձին կին մը Փըրանսահպատակ, նպարավաճառի խանութի մը մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ ։ Դիմել Ադամեանի,

34, Ave. d'Italie, Paris (13)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ԱՊՐԻԼ — DIMANCHE 10 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7645 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3056

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԶԱՏԻԿ Է...

Ինչպէս տարուան եղանակները, կրօնական եւ ազգային տօներն ալ բնական պահանջներ են :

Անոնք ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կը կազմեն, հակառակ իրենց հակամարտ բովանդակութեան :

Գարունը իր բուրմունքով եւ աշունը իր տերեւաթափով, ամառը իր տաքով եւ ձմեռը իր ցուրտով անհրաժեշտ տարրեր են, մարդկային մարմինը եւ միտքը վերանորոգելու, հաւասարակշռութիւն հաստատելու համար :

Երբ կ'ըսենք Նոր Տարի, Ծնունդ, Բարեկենդան կամ Ծաղկազարդ, Զատիկ եւ Վարդավառ, տեսակ մը հոգեփոխութիւն կը կատարուի մեր մէջ :

Ու կը սկսինք խորհիլ։ Նոր շունչ մը կը հոսի մեր ըմբռնումներուն եւ զգացումներուն մէջ, ինչ դաւանանք ալ ունենանք։

Յետոյ կը սկսինք բաղդատել անցեալն ու ներկան : Անհուն կարօտ մը կը խռովէ մեր սիրտը, եւ երազներ կը հիւսենք վաղուան համար :

Այս պարագան ճիշդ է մանաւանդ մեր տարագիր եւ ցիրուցան բազմութեանց համար, որոնք աւա երեսուն տարիէ ի վեր կը յածին օտարութեան մշուշին մէջ։

Տակաւին ունինք պանդուխտ մը որ հին յիշատակներով կ'ապրի :

Ուրիշներ աչքէն կորցած, յարմարած են իրենց բնակած երկրի պայմաններուն, հայրենի աւանդութեանց հետ մոռնալով մայրենի լեզուն ալ :

Եւ վերջապէս ունինք նորահասներու բազմութիւնը, որ ոչինչ գիտէ անցեալէն, միտք չի յոգնեցներ վաղուան համար եւ օրը իրիկուն կ'ընէ այսօրը ծծելով :

Ինչպէս որեւէ տօն, Զատիկն ալ տարբեր իմաստ ունի այս երեք դասակարգերէն իւրաքանչիւրին համար :

Տարեցները կը փորձեն երիտասարդանալ, յիշելով երբեմնի Զատիկները :

Երիտասարդները արձակուրդ մը աւելի վայելած կ'ըլլան :

Իսկ հաւատացեալներ կը մաղթեն որ չուշանայ Հայութեան Զատիկը, — ազատութիւն եւ վերածնութիւն :

Անշուշտ ամէնքս ալ նոյն իղձով կը դիմաւորենք Զատիկը :

Բայց, ե՞րբ է պատահած որ ժողովուրդ մը բարիքներ ապահովէ հառաչելով եւ աղօթելով :

Ամէն փաստակ երկունքի մը կը կարօտի: Եւ մենք այդ երկունքին տարիներն է որ կը համբրենք ամէն Զատկի :

Ե՞րբ կուգայ մեր Զատիկը :

— Երբ որ ամէնքս ալ համոզուինք թէ դատապարտուած ենք միայն Աւագ Ուրբաթներ տեսնելու, եթէ չսորվինք մեր ճակատագիրը վարել գիտակցօրէն :

Տարրական գիտակցութիւնը կը պահանջէ հաւատարմութիւն եւ յարատեւութիւն՝ տիրանալու համար մեր ազգային իրաւունքներուն :

Երբ որեւէ հատուած կը վարանի, կը տկարանայ կամ կ'ընկրկի այս ճամբուն վրայ, կը դառնայ դանցառելի քանակութիւն :

Դժբախտաբար, եթէ որեւէ հոսանք ճակատ կը ճեղքէ բանդիտութեամբ, տգիտութեամբ կամ խմաստակութեամբ, էջ մը պատռած կ'ըլլայ ազգային տոմարին մուտքի դրուխէն :

Ուժերու ամփոփում՝ ամէն բանէ առաջ:

Մեր աչքը դէպի Հայրենիք, իսկ մեր ականջը՝ դէպի Հողվրտիք, լսելու համար աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու պատգամը :

Եթէ դարեր տեւած է քրիստոնէութեան քարոզած հաւատքը, ինչո՞ւ տասնեակ տարիներու յուսախաբութիւնները պիտի խախտեն մեր ինքնավստահութիւնը՝ լաւագոյն օրերու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԻՍԱՆԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

*

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը հարկ զգացած է յիշեցնել թէ չափազանց շատ զինուորական գաղտնիքներ կը յայտնուին որոնցմէ կ'օգտուի Խ. Միութիւնը : Այս առթիւ չորս հինգ անգամ խորհրդակցեր է ազգ. պաշտպանութեան նախարարին՝ Գ. Ուիլսընի հետ, յանձնարարելով որ ազդարարութիւն մը հրատարակէ։ Այս մասին խօսած է նաեւ դահլիճին մէջ, պատահաբար եւ երբեմն սրտնեղութեամբ յիշելով կարգ մը գաղտնի տեղեկութիւններ։ Ի վերջոյ բացատրեր է նախարարին թէ անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել անյապաղ։ Ահա թէ ինչու մինչեւ այսօր արգիլած է կարգ մը լուրերու հրատարակութիւնը։ Միեւնոյն ատեն շատ մը տեղեկատու տնօրէններու փոխարէն քաղաքային պաշտօնեաներ նշանակուած են։ Նախագահը ամէնէն աւելի նեղուած է որ իրաւասու պաշտօնատարներ գաղտնի տեղեկութիւններ կը հաղորդեն մամուլին եւ շատ մը թերթեր ու հանդէսներ մանրամասնօրէն կը գրաղին, վտանգելով ազգային ապահովութիւնը : Իր կարծիքով, չափէն աւելի հրատարակութիւններ եղած են ցարդ, մանաւանդ հիւլէական ուժով բանող սուզանաւի մասին (Նոտիլուս)։ Միւս կը նկատէ, նաեւ, որ լրատուներ յանձնուած են հակօդային հաստատութեանց եւ ուրիշ ռազմական գաղտնիքներու մասին։ Նախագահը մասնաւորապէս կը յիշեցնէ թէ այս հրատարակութիւնները կ'օգնեն Ռուսերուն, որոնք շատ մը բաներ գիտեն արդէն։ Բազմաթիւ զինուորական գաղտնիքներ իմացուած են ուրիշ երկիրներու, մասնաւորապէս Խ. Միութեան կողմէ : Յաճախ հիւլէական ռուս մասնագէտի մը իմացած գաղտնիքը, որ տեղեկագրի մը մէջ ամփոփուած եւ մոռցուած կ'ըլլայ, ամերիկեան մամուլին կը հաղորդուի որ լայն տեղ կուտայ անոր հրատարակութեան։ Յետոյ նոյն գաղտնիքը մանրամասնօրէն կը հաղորդուի, նաեւ, անթելով եւ հեռապատկերով :

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն.— Մ. Նահանգները առատ հում նիւթ ունին մեծաքանակ հակօդային հրթիռներ արտադրելու համար հիւլէական ուժով։ Այս մասին յաջող փորձեր կատարուած են վերջերս Նեւատայի մէջ։ Կարելի է տասնեակ հազարաւոր արտադրել այս հրթիռներէն, ապահովելու համար Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը : Արդէն իսկ բազմաթիւ ամերիկեան գործարաններ սկսած են արտադրել զանազան հրթիռներ, իրենց տրամադրութեան տակ ունենալով առատ իւրանիոմ եւ թորիոմ :

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Զանազան աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, պարէնաւորման ծանր տագնապ մը կը տիրէ Խ. Միութեան մէջ։ Միսը եւ շաքարը գրեթէ անհետացած են կարգ մը մեծ կեդրոններու մէջ : Կառավարութիւնը մեծաքանակ ուտեստ ապսպրած է արեւմտեան Եւրոպայի եւ հարաւ. Ամերիկայի մէջ։ Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը գրէ թէ շահագէտներ կ'օգտուին առիթէն, ապրանք մթերելու եւ յետոյ սեւ շուկայով ծախելու համար :

ԱՍԻԱԿԱՆ խորհրդաժողովը բացուեցաւ Տէլհիի մէջ, ի ներկայութեան 188 պատգամաւորներու։ Կը մասնակցին Սէյլան, Չինաստան, Հնդկաստան, Ճափոն, Հիւս. Քորէա, Լիբանան, Սուրիա, Մոնկոլիա, Փաքիստան, եւն.:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

— «Յառաջ»ի վերահրատարակման տասնամեակն էր ուրբաթ օր, 8 Ապրիլ : Ինչո՞ւ ճառի մը տող չգրեցիք :

= Աւագ ուրբաթ էր, եւ խմբագիրը — նոյնպէս «Աւագ Ուրբաթ», ինչպէս կ'ըսէր իր լուսահոգի մայրիկը — չէ ուզած անդրադառնալ :

— Տակաւին ուշ չէ, դարմանելու համար։ Ի՞նչ նոր առաջադրութիւններ ունիք, ապագային համար :

= Սկիզբէն ի վեր Յառաջ զգուշացած է շռայլաբան խոստումներէ։ Կարեւորը գործն է եւ ձեռք բերուած արդիւնքը :

— Յառաջիկայ Օգոստոսին ալ թերթին հրատարակութեան երեսնամեակն է, միասին հաշուելով հին եւ նոր շրջանները։ Չունի՞ք որեւէ նոր ծրագիր :

= Կը մտածենք, երբ օրը գայ :

— Ի՞նչ է ձեր յաջողութեան գաղտնիքը։

= Հաւատք եւ աշխատանք :

— Ի՞նչպէս դիմացաք այնքան գարշելի բանսարկութեանց եւ թրքավարի թշնամութեանց :

= Արհամարհելով, եւ անտեսելով, ամէն բանէ վեր դասելով թերթին կոչումը եւ մեր պարտականութիւնը :

— Որո՞նք են հասոյթի գլխաւոր աղբիւրները։

= Բաժնեգին, հատավաճառ եւ ծանուցում։ Սպառումը միշտ մնացած է նախանձելի բարձրութեան մը վրայ։ Բացառիկ ծախքերու դիմաց ունինք թերթին բարգաւաճման համար տրամադրուած նուէրներ։

— Անշուշտ Դաշնակցութիւնն ալ կ'օգնէ թերթին։

= Միայն բարոյապէս։ Շատ բան կը պարտինք մեր ընկերներուն եւ բարեկամներուն աշխատակցութեան եւ աջակցութեան, ինչպէս եւ աշխատաւորներու հաւատարմութեան :

— Յառաջը շատերուն համար դպրոց մըն է, կ'ըսեն :

= Կ'աշխատինք որ աւելին ըլլայ։ Ի՞նչ օգուտ հայերէն տառեր շարել ներմակ թուղթի վրայ եւ տպել, եթէ հրատարակութիւնը պիտի չծառայէ զարկ տալու մայրենի լեզուին ու մշակոյթին, արթուն պահելու եւ զարգացնելու տարագիր բազմութեանց միտքը, կարն խօսքով՝ ազգային շահերը պաշտպանելու :

— Կ'ըսեն թէ Յառաջը ժխտական դիրք բռնած է Խ. Հայաստանի հանդէպ, ինչպէս միւս Դաշնակցական թերթերը :

= Եթէ ժխտական դիրք բռնելով կը հասկնան համակերպում՝ մեր հայրենիքին դէմ կատարուած բացորոշ անիրաւութեանց եւ անոր անդամատման, քար լռութիւն՝ բոլշեւիկեան անլուր բռնութեանց, ներքին ինքնավարութեան բռնաբարման, ազգային մշակոյթի, լեզուի, նոյնիսկ բառերու աղճատման հանդէպ, կ'ընդունինք այդ մեղքը, յանուն հայրենիքի գերագոյն շահերուն :

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՏԱՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՒԶԷ

Եգիպտոսէն հասած լուրերու համաձայն, ծանր տագնապի մը մատնուած են եգիպտասուտանեան յարաբերութիւնները : Առջի օր խզուեցան բանակցութիւնները՝ Նեղոսի ջուրերու բաշխման մասին։ Իսկ յաջորդ օրը Խարթումի մէջ հրատարակուեցաւ Սուտանի Միութենական կուսակցութեան ծրագիրը, որ կը բաղկանայ եօթը կէտերէ եւ որ անհրաժեշտ կը գտնէ անկախ հանրապետութեան մը հաստատումը :

Նեղոսի ջուրերու բաշխման բանակցութիւնները սկսած էին երկու օր առաջ, բայց սկիզբէն իսկ բոլորովին տարբեր տեսակէտներ յայտնուեցան։ Յաւալի միջադէպ մը պատճառ եղաւ որ բանակցութիւնները խզուին։ Եգիպտոսի ոստիկանութիւնը վրայ հասաւ, երբ Սուտանի պատուիրակութեան նախագահը կը հսկէր Եգիպտոսի ներկայ իշխանութեան դէմ ուղղուած թռուցիկի մը տպագրութեան :

Շատ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ունի անկախութեան ծրագրին հրատարակումը : Ցարդ «Միութիւն» կուսակցութիւնը ամենաջերմ կողմնակիցն էր Եգիպտոսի եւ Սուտանի միացման եւ ընտրական պայքարն ալ մղուած էր այդ հիման վրայ։ Արդ, հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Սուտան պէտք է դառնայ անկախ եւ գերիշխան հանրապետութիւն մը, իր վեհապետով եւ առանձին կառավարութեամբ : Միայն միացեալ պաշտպանութեան համար կ'ընդունուի խորհրդակցական յանձնաժողովի մը կազմութիւնը։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս նոր քաղաքականութիւնը հետեւանք է զօր. Նեկիպի չէզոքացման :

6000 ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ թափօր մը կազմեցին Երուսաղէմի մէջ, Աւագ Ուրբաթ օր, այն ճամբուն վրայ որուն հետեւեցաւ Յիսուս, դէպի Խաչելութիւն։ Թափօրը խումբերու բաժնուած էր լեզուներու համաձայն եւ 15 հոգի փայտէ հսկայ խաչ մը կը տանէին իւրաքանչիւր խումբի առջեւէն :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ներքին ինքնավարութեան բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Զատիկէն ետք։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Արշալոյս Հ. Սարգիսեան Զատկի առթիւ հարիւր հազար ֆրանք տրամադրած է հետեւեալ բաժանումներով.—

Կապոյտ խաչի կայանի շէնքին 20.000 :
Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի 20.000:
Աղքատախնամին 20.000 :
Դպրոցասէրին 15.000 :
Նշան Փալանճեան ճեմարանին 15.000:
Յառաջի բարգաւաճման 10.000 :
Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ցոյցերը կը շարունակուին ամէն օր։ Նիկոսիոյ ոստիկանութիւնը քարկոծուեցաւ յունական վարժարաններու աշակերտներուն կողմէ, որոնք թափօր կազմելով կ'աղաղակէին, — «Անկցին բանտերը եւ դաւաճանները։ Արձակեցէք բանտարկուած ուսանողները : Ցուցարարները բանտին մօտենալով հանդիպեցան ոստիկանական պատուարի մը։ Ոստիկանները զինուած էին վահաններով եւ արտասուաբեր ռումբերով։ Բրիտանական ոստիկանութիւնը խիստ խուզարկութիւններ կը կատարեն, երեւան հանելու համար զէնքի եւ պայթուցիկի պահեստները :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը Հռոմ վերադառնալով, յայտնեց թէ Մ. Նահանգները երկու հարիւր միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի տրամադրեն հողագործական բարենորոգման համար, ինչպէս եւ տասը թոն ծանր ջուր, հիւլէական բարդեր (փիլ) շինելու համար։ Խոստացած են ուրիշ դիւրութիւններ ալ ընծայել :

ՖՈՐՄՈԶԱՆ զարնելու համար առ նուազն 50 «Միկ. 15» օդանաւեր համախմբուած են կղզիէն 360 քիլոմեթր հեռու, համաձայն ամերիկեան տեղեկութեանց։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մասին խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, յառաջիկայ շաբթու :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԼԷԼՈՒԻԱ, ԱԼԷԼՈՒԻԱ

*

Առաջին Մեծ Պատերազմին, այն ահաւոր օրերուն էր: Պոլիսը կը պոռթկար թշուառութեամբ եւ ուտելիքներու առատութեամբ: Ապրուստի գինը աներեւակայելի բարձրութեան հասան: Նոր հարուստները միայն կ'ուտէին ճաթելու չափ: Ուտելիքները կը փճանային մնալով եւ կը թափուէին: Անկարող Թուրքերը չէին կրցած կազմակերպել քաղաքին պարենաւորումը:

Ժողովուրդը անօթութենէն կը մեռնէր: Տուներուն մէջ, տարիներէ ի վեր մխկացած մայրիկները, մամիկները, նիհարցան, նիհարցան, մէկ մէկ բարակ կին դարձան, եւ այդ օրերուն, առաջին անգամ ըլլալով, սորվեցան, մէկ մէկ սեւ շալ գլուխնին, իրիկունները իրենց տուներէն ելլելով, շուկայ սպրդիլ, աժան բան մը ճանկելու եւ ուրախացած տունդալ, եփելու համար:

Այդ օրերուն, խնայողական կերակուրներ ստեղծուեցան, ուր մէկ հաւկիթը մէկ սան ալիւրին մէջ խառնելով, երեւակայութեան ուժին հետ միասին, շատ համով եւ խոշոր ճաշ մը սեղան կուգար ...

Երբեմն լուր կ'ելլէր թէ միս կամ ձուկ պիտի բաշխուի: Այդ օրերուն կատաղի կռիւ կը մղուէր մսավաճառին խանութին առջեւ: Եւ մատով կը ցուցնէին անոնք, որ յաջողած էին, քանի մը դահեկանով յափշտակուած, կասկածելի միսի կտոր մը, կամ աւրուած ձուկ մը մտցնել տունէն ներս: Իսկ շաքար եթէ բաշխուէր, եկեղեցին ղոհունակութեան համար վառուած մոմերուն թիւը չափազանց կը շատնար ...

Միայն կար, ամէն օր բաշխուած, հաց մը: Բայց շինուած էր, ոչ թէ Աստուծոյ շնորհած ցորենէն եւ ալիւրէն, այլ շաղախուած էր՝ քարով, աւազով, թեփով եւ Թուրքերուն ահաւոր դեղին մաղձով ...

×

Այդ օրերուն, Սկիւտարի լայն ճամբաներուն վրայ կ'երեւար Աստուածաշնչական էակ մը:

Ամէնէն հեռուներէն կ'երեւար ան, երբ իր պարթեւ հասակը ցցած երկինքին, մազերը եւ մօրուքը չորս հովերուն, հաստ ցուպ մը ձեռքը, հսկայի չափաւորեալ եւ խոշոր քայլերով կը յառաջանար, արեւոտ ու փոշոտ լայն ճամբաներուն վրայէն ...

Անոր գլուխը կը նմանէր առաքեալի մը գլուխին: Լայն, բարձր, անհասանելի ճակատ մը, ուրկէ ուղիղ ու հպարտ, ծագում կ'առնէր քիթը, ամբողջ ճարտարապետութիւն մը ինքնին, լայն, զօրաւոր ու կամարաձեւ կերտուածքով:

Աչքերը, կապտորակ կանաչով մը, իրենց դէպի ներս հայեացքով, մեծ երազատեսներու նայուածքը ունէին: Անոնք նաեւ մանուկի աչքեր էին, շուտով ուրախացող, հաւատաւոր, եւ արտասուքը բիբերուն ծայրը պատրաստ ...

Յետոյ կար բերանը, կաս կարմիր շրթունքներով եւ վարդապետի ներող ու զմայլող ժպիտով: Եւ ան միշտ մեղեդի մը ունէր այդ շրթունքներուն վրայ:

Դէմքը, նեղ ու ազնուական կտրուածքով, ծածկուած էր ալեխառն երկարող մօրուքով մը, որ կը ծեծէր անոր ուժեղ ու լայն կուրծքը, զրահի մը պէս:

Ձեռքերը խոշոր էին, լայն ոսկորներով, քարոզիչի շարժումներով: Եւ ոտքերը, ահագին ու ծանր, յատկանշական խոր հետքեր կը թողէին փոշիին մէջ, երբ անխկա, առասպելական էակի մը պէս, կը յառաջանար Սկիւտարի լայն ճամբաներէն ...

Այդ օրերուն, Սկիւտարի փողոցներուն մէջ, փոքրիկ հացավաճառները, իրենց ծախածները կը փաթթէին պատռելով նեղ ու փայլուն թուղթով տպագրուած գրքի մը էջերը: Կարդալ գիտցող հայ ընթերցողը, անոնց վրայ գլխիկոր կը կարդար անոնց անունը.— «Ալէլուիա՛, ալէլուիա՛ ...»:

Որովհետեւ, այդ օրերուն, կէս օրուան մօտ, ամէնէն հեռուներէն, Սկիւտարի լայն ճամբաներուն վրայ կ'երեւար ան աստուածաշնչական երեւոյթով էակը, որ փողոցի մը անկիւնը, խեղճուկ հացավաճառի մը կողովին առջեւ կեցած՝ իր հսկայի սրունքներով խոշոր ոտքերուն վրայ, փոշիին կամ ցեխին մէջ, կը մատուցանէր իր «Ալէլուիա, ալէլուիա»ն իբր թուղթ, եւ փոխարէն կը ստանար քիչ մը հելվա, սիմիթ մը, ափ մը չամիչ ...

Յետոյ, աչքերը դէպի երկինք, մէկ ձեռքը հաստ ցուպը, միւս ձեռքը համրիչը, որուն ամէն մէկ հատիկին կապած էր սրբազան նշանակութիւն մը, կը հեռանար, քիթին տակէն մրմնջելով օրհնե՞րգ, աղօ՞թք կամ անէ՞ծք ... Այդ բաղադրութեան գաղտնիքը, մեր ազգին իբրեւ պատիժ, իր հետը դէպի յաւիտենականութիւն տարաւ «Ալէլուիա»ի աստուածաշնչական հեղինակը ...

×

Եւ եղաւ որ, այդ օրերուն, մարդիկ, ոչ թէ ուզելով դէթ խեղճ ձեւով մը մեղմել այդ եզական հայ վարդապետին թշուառութիւնը, այլ, աւելի ազատելու համար իրենց խիղճերուն պատահական այրուցքէն, դիմեցին «մեր ազգին մտաւորականներու դէմ գործուած մեծ դէնքին». — կազմակերպեցին «Ալէլուիա»ի հեղինակին՝ յոբելեանը ...

Եւ տակաւին աչքերս կը ցուցնէ իր յիշատակով, դէպի այն փոքրիկ աղտոտ կանաչով տոմսերուն, որոնց վրայ դժխեմ սեւով մը տպագրուած բաներ մը կային ..

Եւ յոբելենական յանձնախումբը, այդ տոմսերը յանձնելով «Ալէլուիա»ի հեղինակին, յանձնարարեց շրջիլ, ծախել՝, ուտել ...

Եւ ան առաքելական մարդը, ներեց անոնց, եւ գիջանեցաւ շրջիլ ... Բայց անշուշտ քիչ ծախեց, եւ աւելի ալ քիչ կերցաւ ուտել ...

Օր մըն ալ, երբ «Ալէլուիա»ի հատորներէն վերջ, կանաչ տոմսերուն նիհար արդիւնքն ալ արդէն շատոնց վերածուած էր Սկիւտարի ճամբաներուն վրայ գնուած ափ մը չամիչի, յոբելենական յանձնախումբը միտք ըրաւ հրապարակաւ տօնելու անոր յոբելեանը ...

Դպրոցի մը սրահին մէջ եղաւ այդ:

Զգիտեմ, փորձեցի՞ն սովորական յոբելինական կեղծաւոր եւ տգէտ բառերը կակազել ...

Բայց, ապահովաբար, երբ տեսան այդ աստուածաշնչական էակը իրենց մէջ կանգնած, իր հսկայի հասակին վրայ, իմաստունի եւ մանուկի աչքերով, այնքան թշուառ, եւ արդէն ամբողջովին յաւիտենականութեան մաս կազմած, կը կարծեմ թէ՝ լռեցին ու փախան ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԾԱՂԿԱՁԱՐԴ

*

Առաւօտուն շատ կանուխ կ'արթննայինք, արեւին ոսկի ցնցուղը դեռ չանցած լերան կողերուն վրայ: Մութն ու լուսուն կը բանայինք մեր աչքերը. կը ցատկէինք անկողինէն, ամբողջ գիշերը ուժգնօրէն պրկուած աղեղներու պէս: Կօշիկներուն զօղանջները բաւական էին, որ մենք մոռնայինք ամէն ինչ եւ ապրէինք միայն տօնական օրուան խորհուրդին կախարդանքով:

Իրիկուընէ արդէն Յարութիւնը եւ ես որոշած էինք գետեզերք իջնել ուռենի կտրելու համար: Մէկուն չէինք յայտնած մեր գաղտնիքը: Յարութիւնը Տէր Եփրեմին տղան էր, ամենամտերիմ ընկերս, որուն մանկութիւնը իմ մանկութեանս հետ օղակուած մնաց մինչեւ մեր բաժանումը:

— Յարութիւն, ըսի, քեզի կը սպասեմ Անթառամենց աղբիւրին առջեւ: Թող տունէն չհասկնան, որ գետեզերք կ'երթանք:

Ես հագուած էի արդէն նոր հագուստս, երբ մայրիկս յանձնարարեց, որ երեք եղբայր միասին ժամ երթայինք:

Վար նայեցայ պատուհանէն: Յարութիւնը բակին աղբիւրէն երեսը կը լուար: Սուլելով կանչեցի զինքը: Սուլելով պատասխանեց: Մայրիկս քովի սենեակը կրակարանը կ'արծարծէր փոքրիկ աւելով մը, երբ ես զգուշութեամբ դուռը բացի եւ փախայ:

Անթառամենց աղբիւրը շատ առատ կը հոսէր այն առաւօտ: Կարծես լերան ծոցէն նոր ակ մը բխած ըլլար գիշերը: Եզերքի մամռապատ քարին վրայ նստած՝ սպասեցի: Վերէն դեղնավառ ծաղիկներով ծանրաբեռ ոստերը կ'իջնէին: Բայց մենք եղրեւանի պիտի քաղէինք, ուռենիով հիւսուած դրասանդները զարդարելու համար: Մեր ուզածները պիտի գտնէինք գետեզերքի այգիներուն մէջ: Բայց Յարութիւնը կ'ուշանար: Մտահոգ՝ վազեցի տուն: Դիմացէն կուգար ան:

— Ի՞նչ եղաւ, հարցուցի:

— Զախուս փնտռեցի. չգտայ:

— Ես ունիմ, ըսի, երթանք:

Արագ վազքով մը քիչ ետքը գետափն էինք: Գետը յորդած էր, պղտորած: Ջրանիւներու ճռինչը կը խառնուէր ալիքներու մռունչին՝ յօրինելով վայրի համանուագ մը:

— Սեդրակենց այգին մտնենք, ըսի ընկերոջս:

Սեդրակը մեր դպրոցէն էր. կապոյտ աչքերով շատ բարի տղայ մը: Բախտաւոր եղանք զինքը տեսնելով այգիին մէջ: Եկած էր, մեզի պէս, ուռենի կտրելու Ծաղկազարդին համար:

— Ներս մտէք, ի՞նչ էք կեցեր դուրսը:

Ջուրերուն վրայ ծռած էին դալարազեղ ուռինները, հերարձակ դեղեցիկ հարսներու պէս: Այգիին շրջափակն ալ ծածկուած էր եղրեւանիի ճերմակ եւ մոլոշ ծաղիկներով:

Հիւսեցինք ոստերը եւ զարդարեցինք:

Երեքս ալ համաձայնեցանք Ս. Յակոբ եկեղեցին երթալ:

Բերնէ բերան լեցուն էր ժամը: Բուրվառներուն ծուխը պատուհանէ պատուհան ծիրանի գօտի մը կապած էր: Երաժշտութեան ալիքներուն մէջ կ'օրօրուէր կարծես բարձրաչէն գմբէթը եւ ամէն ինչ պարուրուած էր անիմանալի խորհուրդով մը:

Յուշեր են ասոնք:

Եւ արդէն ի՞նչ է մնացեր այսօր մեզի՝ ոգեկոչելու համար անցեալը: Յուշեր՝ որոնք կը շողան արցունքի ծանր, պղտոր կաթիլներու պէս եւ զանոնք լացող աչքերը կ'այրեն ցաւատանջ կրակով:

Յուշեր՝ որոնց մէջ կ'արթննան կերպարանքներ եւ իրենց սեւեռաբիբ աչքերով կը դիտեն մեզ:

Յուշեր՝ որ հեծեծանք են աղօթամուռնչ եւ օգնութեան կանչող աղիողորմ ձայն:

Հո՞ն են միշտ ուռենիները, վայրահակ ու սգաւոր հարսներու պէս: Տակաւին կը փնտռե՞ն գետին ջուրերուն մէջ ցոլքը մեր խորտակուած երկինքներուն:

Ծաղկա՞ծ են եղրեւանիները Սեդրակենց այգիի ցանկապատին վրայ: Ո՞վ կը քաղէ անոնց ծաղիկները մեր անթուելի գերեզմաններուն համար:

Որքան պիտի ուզէի, որ մահաբոյր խորշակ մը չորցուցած ըլլար մեր գետեզերքին բոլոր ուռենիները ...

Ծաղկազարդի առաւօտ:

Ես ահա կ'իջնեմ գետափ:

Մինակս՝ այս անգամ:

Սուրբ Կարապետի չախուն գրպանս է դեռ:

Յարութիւնը մեռած է Ամերիկա:

Սեդրակը Տէր Զօրի արիւնոտ աւազներուն մէջ կը հանգչի՝ աչքերը բաց, ահեղօրէն բաց՝ երկինքէն անցնող ամպերուն:

Ես մինակս ահա կը սպասեմ Անթառամենց աղբիւրին եզերքը: Ո՞րու կը սպասեմ, քանի որ եկեղեցիները աւերակ են, եւ կոչնակները այլեւս պիտի չհնչեն երբեք:

Պիտի հնչեն: Մօտ է հրաշափառ Յարութեան Առաւօտը: Պիտի հնչեն փոթորկաձայն, որպէսզի արթննան ողջ մնացողները: Մեռելները իրենք չեն, որ նընջեն:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Ռէս Ցարօն ներս եկաւ:

= Ի՞նչ եղան զինուորները, հարցուցի:

Սկսաւ կմկմալ եւ ապա ասաց.

— Ես կարծեցի, որ զինուորներ էին: Զգիտեմ, աչքիս երեւացին:

Համբերութիւնս կտրաւ, մի լաւ դասսաուի: Ուշաթափ տարին նետեցին իր տունը:

Երեկոյեան ռէս Ցարօն եկաւ եւ ներողութիւն խնդրեց իր արածին համար:

— Ես սխալուել եմ: Իմ աչքերս գոց էին: Նոր բացուեցան: Մինչեւ այսօր տարբեր աչքով կը նայէի յեղափոխականներին: Այժմ կ'երդնում, որ այսուհետեւ թեւ ու թիկունք պիտի դառնամ նրանց:

Ներեցինք: Գիւղի մէջ նա միակ մարդն էր, որ ամբարտաւանօրէն ծաղրեր էր յեղափոխականներն ու յեղափոխութիւնը: Քանի, քանի անգամներ այդ շրջանի ընկերները սպառնացել էին նրան, բայց նա անփոփոխ էր մնացել:

«Որ ոչ լուիցէ ունկամբ, լուիցէ թիկամբ»: Երբ խօսքից գործի անցանք, նա անմիջապէս զղջաց եւ «մեղայ»ի ճամբան բռնեց:

Երբ այս գիւղը հասանք, լուր ղրկեցինք Կոմսին՝ իմացնելով մեր տեղը:

Այս գիւղի մէջ էլ խաղաղ անցաւ: Ռէս Ցարօն համարեա գիշեր ցերեկ մեզ հետ եղաւ: Նա պատմեց որ «բարեկամն» էր եղել Վէհիպ պէյին: Կռուի օրերին, նա մի օր «կեավուռ ռէս»ի տանը հիւր էր մնացել եւ պատմել «ֆետայիների փախուստի մասին»: Նա զարմացել էր թէ՝ ի՞նչպէս իր ձեռքից ազատուել էին նրանք եւ չէր կրցեր գիտնալ, թէ ո՞ր կողմ են գնացել:

Վէհիպ պէյը ասել է նրան թէ եթէ ինքը անխոհեմութիւն անէր եւ պնդած լինէր, որ Աղթամար ղրկուած նաւը ետ դառնայ, ապահովաբար թնդանօթներով միասին կրնային ընկղմիլ: Նա հիացած էր ֆետայիների չեչտակի նշանառութեան վրայ:

Մօտաւորապէս 17 օր անցած էր մեր Վանէն դուրս գալէն, բայց ոեւէ հրահանգ կամ նամակ չէինք ստացած վերադառնալու:

Այդ 17րդ օրը որոշեցինք՝ «եթէ մինչեւ վաղը լուր չառնենք, կ'երթանք մի քանի օր էլ Խորգոմ գիւղը, որ Վանի ծովի մօտըն էր»:

Այնպէս իմացած էինք, որ ծովեզերքի պաշարումը վերցուել էր, եւ զինուորների մի մասը քաշուել էր Վան, իսկ մի մասն էլ՝ Ոստան:

Մի գիշեր եւս մնացինք: Մեզանից մի տղայ եւ գիւղացիներից մէկը պահապան նշանակեցինք: Թէեւ գիւղի տղաները կ'ուզէին որ առանձինն պահպանութիւն անէին մեզ, բայց մենք, նկատի ունենալով որ գիւղը ճանապարհի վրայ էր եւ ամէն րոպէ կրնար վտանգ պատահիլ, անհրաժեշտ նկատեցինք մեզնից մէկը պահապան նշանակել:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— Զօր. Սեպուհի «Յեղափոխականի Յուշերէս» 72րդ թիւին մէջ («Հայրենիք» օրաթերթ, թիւ 8173, Մարտ 31, 1939) ըսուած է.—

« Այդ գիւղից էր նաեւ Յեղափոխութեան առաջին առաքեալներից Մարգար վարժապետը: Թուրք կառավարութիւնը նախ զայն բանտարկեց եւ յետոյ Բաղէշի կէօք Մէյտան հրապարակի վրայ կախաղան բարձրացուց: Նա թաղուեցաւ *Ս. Խնդրակատար Եկեղեցիի բակին մէջ*: Նրա գերեզմանը Հայերիս համար դարձաւ մի սրբավայր: Տարիներ վերջ, Ախլաթի առիթին՝ Աղբիւր Սերոբի գլուխն էլ թաղուեցաւ նրա գերեզմանի ճիշդ մօտը»:

Մարգար վարժապետը, ինչպէս եւ հետագային՝ Աղբիւր Սերոբի գլուխը թաղուած է ոչ թէ *Ս. Խնդրակատար Եկեղեցիի բակին մէջ*, որ քաղաքէն երկու ժամ հեռու վանք մըն է, այլ *Կարմրակ Եկեղեցիի բակին մէջ*, որ կը գտնուէր քաղաքին կեդրոնը, առաջնորդարանին կից: Նոյն եկեղեցւոյ բակին մէջ թաղուած են նաեւ Սերոբի ընկերները՝ Սիմոն, Աշոտ, Նատօ, Ալեքսան, Բաշուրեցի Յակոբ, Մուշեղ եւայլն:

Սահմանադրութենէն մէկ երկու տարի առաջ, երբ կառավարութիւնը ճամբայ շինելու ձեռնարկեց եւ այդ ճամբան պիտի անցնէր պարտէզէն, ժողովուրդը այդ հերոսներուն աճիւնը փոխադրեց աւելի ետ եւ Սահմանադրութենէն վերջ Սերոբի եւ սպաննուածներուն վրայ արձան մը շինեց:

Ի դէպ, արձանի մարմարիոնները բերուեցան խաչիկ Սար լերան մարմարնոցէն եւ արձանագործն էր յայտնի Պնա Մօսէի տղան՝ Մամբրէն: Թուրքերը տեղահանութեան ատեն չեն տարագրեր զինքը, այլ կը պահեն, զօրանոցներ շինել կուտան եւ յետոյ կռանով կը սպաննեն, ըսելով.— « Սերոբի արձանը սո՞վ կռեցիր, հա՞»:

Յովսէփ Գասպարեան

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՏՂՈՒՄ՝ ԵԹԷ ՕՐԱԳՐՈՂ ԸԼԼԱՅ

Երէկը վերլուծէ, Վաղը գուշակէ, սակայն Այսօրը գրէ: Օրաթերթը Այսօրը կը մարմնացնէ գերադրապէս :

Ընթերցողին համար գրէ եւ ոչ թէ քեզի համար: Օրագրող մը, որ ընթերցողներուն հոգիին չխօսող եւ շահերը չշօշափող նիւթերով կը զբաղի, չի յաջողիր :

Շահագրգռէ, սակայն մի խաբեր: Հանրային մարդու մեծագոյն ուժը իր խօսքին հանդէպ վստահութիւն ներշնչելն է:

Հանրային կարծիքին գերին մի ըլլար· մի ընդունիր երբեք, որ անիկա ուղղէ զքեզ, սակայն մի երբեք անարգեր զայն : Հանրային համոզումներն արհամարհողի դիրքին մէջ մի գտնուիր, նոյնիսկ եթէ սխալ ըլլան անոնք: Օրագրելը խօսակցութիւն մըն է ընթերցողին հետ· խօսակցութիւն մը պէտք չէ հեռանայ կենցաղավարութեան օրէնքներէն :

Երբեք քու անձիդ վրայ մի խօսիր եւ ջանայ կարելի եղածին չափ քիչ խօսիլ ուրիշներու անձին վրայ: Անձդ ընթերցողին շահեկան ընծայելու միակ միջոցը յօդուածներուդ հրապուրանքն է :

Անձնական պայքարները հանրային կեանքի դրդուումին առեն կրնան մեծ շահեկանութիւն ընծայել, բայց գրեթէ միշտ նողկանքը կը յաջորդէ այդ հիւանդոտ հետաքրքրութեան· գաղափարի պայքարը, ընդհակառակն, երբ հանրութեան շահը կը շօշափէ եւ այն համոզումը կը ներշնչէ թէ անձնական նկատումներէ գերիվեր է, մնայուն ազդեցութիւն մը կը գործէ:

Գրելու ձեւդ խնամէ, սակայն գրականութիւն մի ըներ: Օրաթերթը գրական կարողութեանց փորձաքար մը չէ: Մեծագոյն գրագէտները ամենապարզ ոճով կը գրեն եւ օրաթերթի յօդուած կը խմբագրեն:

Կարճ գրէ· երկար յօդուածները հանդէսներու միայն կը յարմարին :

Յստակ գրէ· կարելի եղածին չափ լէմփիտ գաղափարները մի խառներ, ատիկա կը յոգնեցնէ ընթերցողը : Միշտ բացատրէ, ժողովրդականացուր գաղափարդ :

Ճշմարիտէն մի զատուիր, սակայն ճշմարտութիւնը ժողովրդեան գլուխն մի նետեր: Երբ ճշմարտութիւն մը անհաճոյ է ընթերցողին, զայն ներկայացուր այնպէս, ինչպէս բարեկիրթ մարդ մը սրահին մէջ կը ներկայացնէ իր համակրելի ընծայել ուզած մէկ անծանօթը :

Երբեք դասախօսակի դիրք մի առներ հանրութեան հանդէպ· դուն ընթերցողին հետ խօսակից մըն ես միայն· կրնայ ըլլալ, որ յաջողիս իրական ազդեցութիւն մը ունենալ անոր վրայ, սակայն զգուշացիր միշտ այդ ազդեցութեան գիտակցութիւնը զգացնելէ :

Զգացումը մեծ ազդակ մըն է· սակայն պէտք չէ անոր դիմել, եթէ գործունէութեան հետեւանքը պիտի չվաւերացուի միտքին կողմէ :

Տրամաբանական չեղող շարժումները մնայուն հետքեր չեն ձգեր երբեք :

Արուեստդ սիրէ: Մարդ չի կրնար յաջողիլ իր չսիրած գործին մէջ :

ՏԻՐԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՌԸՏԵԱՐՏ ՔԻՓԼԻՆԿ

Ամէն ականաւոր եւ ինքնատիպ գրագէտ որ նորութիւն մը կը ներմուծէ գրականութեան մէջ, փոքր շրջան մը բոլորելով, «սանդարան» կը մտնէ մահէն ետք, ժամանակի մը համար, կը գրէ ակադեմական Էմիլ Անրիօ :

Անգլիացի գրագէտ Ռըտեարտ Քիփլինկն ալ անցաւ իր «սանդարան»ի շրջանը եւ կարծես թէ անկէ դուրս ելած է Անգլիացիներուն համար: Այս մեծ գրագէտը սկըսած է դարձեալ հաճոյք պատճառել իր ընթերցողներու մեծ մասին, իր «Անեղծ անտառներու գիրքերով» եւ հմայիչ հէքեաթներով, որոնց մեծ մասը թարգմանուած են ամէն լեզուներով:

Օտար գրականութեան մը մէջ կ'ըսէ դարձեալ Էմիլ Անրիօ, գրական արժէքն է որ կը հետաքրքրէ ընթերցողը, աւելի քան անոր խորարմատ նպատակները, որոնք շահեկան են միմիայն իր ազգակիցներուն համար: Քիփլինկ ազգային գրագէտ մը նկատուեցաւ Անգլիացիներուն համար, քարոզիչը աշխարհակալութեան եւ հմայիչ նկարիչը վիքթորիական դարաշրջանին: Այդ շրջանը անցաւ եւ հիմա զօրաւոր հակազդեցութիւն մը կը նշմարուի իրեն դէմ, աւելի շատ քաղաքական քան թէ գրական :

Ռոպէռ Էսքառփի, որ քաջածանօթ է անգլիական գրականութեան գիրք մը գըրեց «Ռըտեարտ Քիփլինկ»: Գիրքը միակողմանի է, կը պարունակէ թաքուն ակնարկներ աշխարհակալութեան եւ գաղթապետութեան մասին : Միայն այս չէ Քիփլինկի կոչումը: Անոր գործին մէջ մարդկային գիծ մը կայ որ աւելի կենդանի կը դարձնէ գործը: Քիփլինկ սկսաւ գրել այն պահուն երբ Անգլիա աշխարհակալ կը դառնար եւ գաղթապետութիւնը կը թուէր մեծ ազգերուն համար պատուաւոր միջոց մը քաղաքակրթելու համար տիեզերքի անմշակ եւ անկազմակերպ մասերը: 1885ին եւ 1900ին Քիփլինկ իբրեւ իր երկրին օրինապահ քաղաքացին արդար եւ ճիշդ կը գտնէր որ իր երկիրը գերակայութիւնը ունենար, ինչպէս եւ ծովերու վրայ տիրապետութիւն: Այսօր այս նոյն Քիփլինկը բնական պիտի գտնէր եւ նոյնքան անկեղծօրէն գոհացուցիչ՝ անգլիական ներկայ քաղաքականութիւնը որ Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի տուաւ ազատութիւն :

Քաղաքականութիւնը փոփոխական է, ենթակայ հոսանքներու եւ պայմաններու: Սխալ է Քիփլինկը դատել իր քաղաքական համոզումներով: Անոր կոչումը գրականութեան մէջ է, ինչպէս Վ. Հիւկոյինը: Կէօթէ, Շէյքսփիր, Հոմերոս քաղաքական զանազան գաղափարներ կրնային ունենալ, Քիփլինկ կրնար նեցուկ հանդիսանալ Կլէտսթոնի, կրնար փառաբանել Վիքթորիա թագուհին : Այս գրագէտներու արժէքը իրենց գրականութեան մէջ է : Պէտք է փնտռել Քիփլինկի մէջ գրականապէս տեւականը, փնտռել թէ Քիփլինկ եւ իր բանաստեղծական խմորը ինչ արժէք ունին, ինչպէս եւ գիտելու կարողութիւնը, որով կազմուեցաւ իր հանճարը :

Քիփլինկ ծնած է Հնդկաստան: Անգլիոյ մէջ իր տարրական ուսումը ընելէ ետք, նորէն դարձած է Հնդկաստան: Սկսաւ գրել լրագրի մը համար իր առաջին նորավէպերը: Քսանեւմէկ տարեկան էր երբ հրատարակեց իր Ա. գիրքը՝ «Անեղծ անտառներու գիրքը», ԺԹ. դարու վերջին գլուխ գործոցը: Այս գիրքին թուականը նշանակութիւն չունի: Գիրք մըն է որ կը պատկանի ամէն դարաշրջանի ինչպէս «Տօն Քիշօթ»ը, «Ռօպէնսօն Քրուզօ»ն : Գրքի մը գաղափարները նշանակութիւն ունին միայն իր ժամանակակիցներուն համար : Շատ մը գիրքերու գաղափարները դատապարտուած են շոգիանալու հարիւր տարի չանցած :

Երբ Պալզաք կը հնարէր ամէն բան իր վէպերուն մէջ, Քիփլինկ կը տեսնէր: Ան գիտէ ծովու վերաբերեալ ամէն բան, պատերազմին, բանակին, եւն.: Անոր ծանօթ են բնութիւնը, կենդանիները :

Քիփլինկի կարծիքով մարդը անփոփոխ է : Երբ Անտրէ Մոռուա կը հարցնէր թէ ինչպէս այդքան բան գիտէր այնքան հին հեռաւոր անձերու մասին որ կը պաշտպանէին կայսրութիւնը, Անգլիոյ հիւսիսային սահմանագլուխին վրայ, Բարբարոսներու դէմ, պատասխանեց թէ այդ Հռովմայեցիները նկարագրած է նմանողութեամբ երիտասարդ անգլիացի տեղակալներու որոնք կը պաշտպանեն Հնդկաստանի հիւսիսային սահմանը: Մարդը միշտ նոյնն է»: 1903ին արդէն կը գուշակէր գալիք պատերազմը — «Թերեւս մենք արդէն սպաննեցինք մեր տղաքը» եւ եթէ հարցնեն թէ «ինչու մեռանք», ըսէք թէ «որովհետեւ մեր հայրերը սուտ խօսեցան»: Մեր հայրերը — կոյրերը, սկզբունքով լաւատեսները եւ գաղափարապաշտները որոնք անտեսեցին վտանգը :

Քիփլինկի բարոյական ըմբռնումը կը ձգտէր իր ընթերցողին մէջ խթանել երեք կարեւոր սկզբունքներ — երեւակայութիւն, պայծառամտութիւն եւ յանդգնութիւն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՍ ԻՄ ՄԱՆԿԱՆ ԱՍԻ

Ես իմ մանկան մագաղաթներ տուի ցոյց,
—Գիտե՞ս, տղաս,— ասի նրան հայրաբար,—
Գրքերն այս հին, բացի գրքեր լինելուց,
Մի այլ, խորին խորհուրդ ունեն մեզ համար :
Նայիր այս հին, դարեր թերթած թերթերին,
Այս տողերին՝ մեր մայրենի բարբառի
Առուներին, վտակներին, գետերին :
Նրանք տանում են միշտ դէպի վիթխարի
Իմացութեան ովկիանոսը մարդկութեան՝
Տուրքը ազնիւ՝ իր օրերից մանկութեան
Մինչեւ այսօր միշտ անհունաց եւ տոկուն:
Այդ մեծ ծովում կան աւելի մեծ գանձեր·
Մերը համեստ, բայց դա մերն է հոգեկան,
Հպարտացիր հասկանալով գանձը մեր,
Որ պապերը ժառանգութիւն մեզ տուին:
Ես իմ մանկան աւերակներ տուի ցոյց,
— Գիտե՞ս, տղաս, — ասի նրան հայրաբար, —
Խլեակներն այս, բացի խլեակ լինելուց,
Մի այլ, խորին խորհուրդ ունեն մեզ համար :
Նայիր աւեր ոստաններին մեր ցրուած,
Մեր բերդերին, հազարաւոր վանքերին՝
Գլուխները սեւ սրով թռցրած՝
Աղօթքները թողած կիսատ ու թերի·
Նայիր կանգուն այս որմերին վշտասոյզ,
Կամարներին՝ կոտրած, առկախ թեւի պէս,
Որ կործանիչ աղէտներից տալով խոյս,
Ասես, ձգտել եւ թռել են դէպի մեզ :
Կան աշխարհում աւերակներ հոյակապ,
Անգերազանց, գնա Հռոմ եւ Աթէնք ···
Բայց մեր պապերն այս են թողել մեզ համար,
Նրանց փառքին մերը դիզել աշխատենք :
Ես իմ մանկան մեր դաշտերը տուի ցոյց,
— Գիտե՞ս, տղաս, — ասի նրան հայրաբար, —
Այս դաշտերը, բացի դաշտեր լինելուց,
Մի այլ, խորին խորհուրդ ունեն մեզ համար :
Նայիր այս մեր ոսկեծաման արտերին,
Այգիներին՝ հարսների պէս ծոցուորած,
Ջրանցքներին մեր կապտերակ, նոր եւ հին,
Արգիշտիի ժամանակը դեռ փորած :
Գեղեցիկ են մեր դաշտերը պտղաւոր···
Կան աշխարհում ուրիշ դաշտեր շէն ու նոյն,
Բայց սրանք են մեզ օրօրան դարաւոր,
Աշխատանքի եւ վայելքի մեզ կանչող :
Այստեղ է, որ առատօրէն հեղեցին
Մեր պապերը քրտինք, արցունք եւ արիւն,
Եւ այն, իբրեւ մեծ սրբութիւն, թողեցին
Սերունդներին ժառանգութիւն մնայուն :
Ես իմ մանկան քաղաքները տուի ցոյց
— Գիտե՞ս, տղաս, — ասի նրան հայրաբար, —
Քաղաքներն այս, բացի քաղաք լինելուց,
Մի այլ, խորին խորհուրդ ունեն մեզ համար :
Նայիր այս մեր քաղաքներին անհանգիստ,
Գործիներին՝ ճշմարտութեան պէս շիտակ,
Երկնակարկառ պալատներին վեհանիստ,
Ուր արուեստն է դրել անմեռ յիշատակ :
Կան աշխարհում շատ քաղաքներ հոյակերտ,
Ուր ոսկին է իշխում սրտին եւ հոգուն,
Ուր մետաղն է հրէշաւոր մարդակեր
Ցուցադրել իր հրաշքներն ահմկուն ···
Քաղաքներում մեր՝ գարունն է մարդկութեան,
Ստեղծագործ ոգու անվերջ եռ ու զեռ,
Կառուցման մէջ քաղաքների մեր տիտան
Մարմնանում է մեր հանճարը մարդասէր :
Ես իմ մանկան մեր երկիրը տուի ցոյց
— Գիտե՞ս, տղաս, — ասի նրան հայրաբար, —
Այս երկիրը, բացի երկիր լինելուց,
Մի այլ, խորին խորհուրդ ունի մեզ համար :
Նայիր այս մեր հին երկրին վերափոխ,
Ժողովրդին ոգեւորող, վերածին,
Ստեղծագործման այս կորովին յար անող,
Որ կեանքի է կոչում նոյնիսկ մեռածին :
Հողագնդի վրայ կան այլ երկիրներ,
Ուր կան եւ այլ ժողովուրդներ եւ այլ կեանք ···
Բայց այս մերն է, օ՛, Հայրենիքն է այս մեր,
Ուր ազատ են մարդու ոգին, աշխատանք :
Այս եւ մերն էր եւ մերը չէր դարերով,
Բայց ասացինք մի օր՝ «ընդմիշտ այդ մերն է»:
Ծաղկեցնենք այն, ոգով, սրտով եւ սիրով,
Արժէ նրա համար ապրել ու մեռնել :

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ Դ.

Մարդիկ պարզօրէն եւ բնական վիճակի մէջ յաճախ կը խուսափին այս կամ այն բանը փորձելէ· մինչդեռ բարկութեան մէկ նոպային կարծես ինքնաբերաբար եւ աւելի դիւրութեամբ կը կատարուին : Ես ալ առանց երկար մտածելու, գացի ուղղակի Լորտ Նեսպիին բնակարանը :

Լորտ Նեսպին միլիոնատէր սեփականատէրն է «Առօրեայ Ելեւմուտք» թերթին: Ուրիշ թերթեր ալ ունի, բայց «Առօրեայ Ելեւմուտք»ը իր ամենաշատ սիրած զաւակն է: Շնորհիւ այդ թերթին է որ Մեծն Բրիտանիոյ ժողովուրդը կը ճանչնար զինքը: Բարեպատեհ զուգադիպութեամբ մը վերջերս հրատարակուած էր նշանաւոր անձնաւորութիւններու օրուան մէջ անցուցած կեանքին ժամանակացոյցը : Հետեւաբար գիտէի թէ զինքը ուր կրնայի գտնել այս ժամուն : Իր տան մէջ յօդուած մը կը թելադրէր քարտուղարին :

Անշուշտ միամիտ չէի խորհելու թէ ոեւէ երիտասարդ աղջիկ պիտի արտօնուէր ուզած ատեն մեծ մարդոց կողմէ անմիջապէս ընդունուիլ: Բայց այդ մասին ալ մտածեր էր: Փլեմինկներու տան դահլիճին մէջ, քարթերու ափէին մէջ նկատած էի Լոմըլիի Մարքիզին, Անգլիոյ ամենանշանաւոր դքսի ախոյեանին այցաքարթը, զոր վերցուցած, հացի միջուկով լաւ մը մաքրած եւ վրան մատիտով գրած էի· «Հաճեցէք ձեր ժամանակէն քանի մը վայրկեան տրամադրել օրիորդ Պետինկֆելտին»: Արկածախնդիր մէկը պէտք չէ որ բծախնդիր ըլլայ :

Գործս յաջող գնաց : Ծառայ մը այցատոմսը առնելով հեռացաւ : Գունատ քարտուղար մը մէջտեղ ելաւ : Համոզեցի զինքը, քաշուեցաւ: Յետոյ կրկին երեւցաւ եւ խնդրեց իրեն հետեւիլ: Երբ մեծ սենեակէ մը ներս մտայ, սարսափահար երեւոյթով քարտուղար մը քովէս հեռացաւ գնաց: Յետոյ դուռը գոցուելով, մընացինք դէմ առ դէմ Լորտ Նեսպիին հետ :

Մեծ մարդ մը, խոշոր գլուխ : Խոշոր դէմք: Երկար պեխեր: Խոշոր ստամոքս : Ահա լորտ Նեսպին: Ինքզինքս հաւաքեցի: Ես եկած չէի լորտ Նեսպիին ստամոքսը նկարագրելու համար: Ան արդէն դէպի ինձ կուգար :

— Ո՞ւրեմն, ի՞նչ կայ: Լոմըլին ի՞նչ կ'ուզէ :

— Դուք իր քարտուղարուհի՞ն էք: Ինչի՞ մասին է խնդիրը:

Կարելի պարզութիւնով եւ հանդարտութեամբ պատասխանեցի.

— Խնդիրը բացատրելէ առաջ, ըսեմ որ չեմ ճանչնար Լորտ Լոմըլին, ինքն ալ զիս չի ճանչնար, ապահովաբար: Ես այս այցատոմսը առի այն տունէն ուր կը բընակիմ· վրայի բառերն ալ ես գրեցի: Ստիպողաբար ձեզ պէտք է տեսնէի:

Վայրկեան մը կարծեցի թէ մարդը կաթուածահար եղաւ: Ի վերջոյ ինքզինքը գտնելով թուքը կուլ տուաւ երկու անգամ :

— Պաղարիւնութեանդ վրայ կը հիանամ, երիտասարդ տիկին: Լաւ, զիս հիմա տեսաք: Եթէ հետաքրքրութիւնս շարժէք՝ պիտի շարունակէք զիս տեսնել ճիշդ երկու վայրկեան եւս:

— Այդքանը կը բաւէ: Ես ձեզի համար շահեկան բաներ պիտի ըսեմ: Խնդիրը կը կայանայ Միլ Հաուզի գաղտնիքին շուրջ, պատասխանեցի:

— Եթէ գտաք «գորշ զգեստով մարդը», գրեցէք խմբագրին, ըսաւ, ընդմիջելով:

— Եթէ շարունակէք ընդմիջել զիս, պիտի ստիպուիմ երկու վայրկեանէն աւելի մնալ, պատասխանեցի լրջութեամբ: «Գորշ զգեստով մարդը» գտած չեմ, սակայն շատ հաւանաբար գտնեմ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՁԱՏԿԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻՆ ԱՌԹԻՒ Յառաջ լոյս չի տեսներ երեքշաբթի օր :

ԵՄԷՆԻ Թագաւորին եղբայրը, որ դաւ մը սարքած էր անցեալ շաբթու, շղթայի զարնուեցաւ բանտին մէջ :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ Յորդանանի եւ Իսրա-յէլի միջեւ բաժնելու ծրագրին դէմ ար-տայայտուեցաւ Ռոպէր Շուման, գաղա-ղիական նախարարը, որ ուխտի գացած է Ս. քաղաքը :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Պ. Փինէ, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ իր հիմնական նպատակն է բանակցու-թիւն Արեւելքի հետ : Յետոյ ըսաւ թէ Ապրիլի վերջը տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչա-պետին հետ :

ՃԱՓՈՆ կ'ուզէ սերտ յարաբերութիւն-ներ մշակել Միջին Արեւելքի պետութիւն-ներուն հետ : Այս ուղղութեամբ հրաւէր ղրկած է Պարսկաստանի, Լիբիոյ, Սու-րիոյ, Իրաքի, Եմէնի, Յորդանանի, Լիբանանի, Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ :

ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ միջեւ պատերազմական վիճակը, որ կը տեւէր 1941 Սեպտեմբերէն ի վեր, վերջ գտաւ մասնաւոր օրէնքով մը : Այս առթիւ հրա-տարակուած չինական զեկոյցը կ'ըսէ թէ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն Գերմանիան երկու մասի բաժնուած պա-հել, եւ ուրեմն անկարելի է մտածել հաշ-տութեան դաշնագրի մը մասին :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, զեկուցում տա-լով երկրագործական համագումարին մէջ, անգամ մը եւս շեշտեց ծանր ճար-տարարուեստին վճռական դերը խորհր-դային տնտեսութեան մէջ : «Ահա թէ ին-չու զարկ պիտի տանք նախ երկաթի ճարտարարուեստին, հանքածուխին, ելեկտրականութեան» :

ԻՐԱՆԻ հրաժարեալ վարչապետը, Զօր. Զահետի, ստիպուեցաւ Պէյրութ մնալ, ընդհատելով իր Գերմանիա ճամբորդու-թիւնը, հիւանդութեան պատճառաւ : Այ-ցելուներ չեն կրնար մտնել իր սենեակը, իսկ զօրավարը մերժած է որեւէ յայտա-րարութիւն ընել :

✕Նոր վարչապետը, Հուսէյն Ալա, յայ-տարարեց թէ Շահն Շահին համար նախ-կին վարչապետը այլեւս «օրուան մար-դը» չէր, թէեւ վերջապետը չի թերագնա-հատեր անոր մատուցած ծառայութիւն-ները : «Այս պատճառով ինծի յանձնեց վարչապետութեան պաշտօնը որպէսզի սաստկացնեմ պայքարը կաշառակերու-թեան եւ հակապետական տարրերուն դէմ, միշտ պահելով երկրին ընդհ. քա-ղաքականութեան ուղեգիծը» : Կը նշա-նակէ թէ Զօր. Զահետի հրաժարած է ա-կամայ :

ՕԴԱՆԱՒԷՆ վար ինկաւ հիւրընկալ օր-իորդ մը, Պէյրութի մէջ, ծանրապէս վի-րաւորուելով :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեք-շաբթի գիշեր Քաւէ սրճարանի վերնա-յարկը : Կը խօսի Տիկ. ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ, նախկին տնօրէն Պոլսոյ Կեդր. վարժա-րանի : Նիւթը Ծնողներու դերը մանուկ-ներու անմամ շրջանին :

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնող-ները : Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նիմէն Արտաշէս Քէքլիկեան, որ հի-ւանդանոց փոխադրուած է ծանր վիճակի մէջ, կը փնտռէ իր մօտիկ ազգականը՝ Մելքոն Քէքլիկեան (Ալիմանթաւսին ժէ-նէրալ, Փարիզ, ուրիշ հասցէ չի գիտեր) :

Հասցէն.— 5պիս, Ռիւ Վիէօ, Նիմ, (Կար) :

ԱՊՐԻԼ 11 — 24-Ի
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. եւ Մարտ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Վասպուրակա-նի, Տարօն Տուրուբերանի, Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սեբաստիոյ եւ Վիէնի երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոն-եանի :

Կիրակի, 17 Ապրիլ, կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Սէրքըր Կաթոլիկի սրահին մէջ : Կը խօսի Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ եւ Պ. Ն. ՄՌՄՃԵԱՆ (Լիոնէն) :

Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր ձայնա-ւոր պատարագ, Սէն Մորիս մայր եկեղե-ցին : Պիտի պատարագէ Փարիզէն Հայր Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի :

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. Երկ-սեռ Միութեան :

Շաբաթ, 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա «Բիւրսալ»ի մէջ :

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. ՏԻ-ՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ (Մարսէյլէն) :

Պիտի բանախօսէ Փրոֆ. Գ. Գ. ԽԱ-ՑԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն) :

Խօսք կ'առնեն նաեւ՝ Պ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՈՒԼՈՒՆՃՈՅԵԱՆ եւ Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄ-ԵԱՆ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պէռիէ Միլէի սրահներուն մէջ :

Գեղարուեստական բաժին.— Կ'երգէ Օր. Նուարդ (Ժօլին) Տիրատուրեան (Փարիզէն), Կ'արտասանէ Օր. Անժէլ Ու-զունեան (Վիէնէն), Կովկասեան եւ հայ-կական պարեր Պ. Վազգէն Յովսէփեան :

Նուագ Թրիօ Մէտինա, Արմօնիքա Լէօն Մինֆովաքի, (Վիլէօրպանէն), արդիական պարեր Պէռիէ Միլէի նուագախումբին :

Հաճելի անակնկալներ, եւ ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մայիս 1ին, կիրակի ժամը 4–7, Բա-րեգործականի 49րդ տարեդարձի հանդէսը Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ :

ԽՆՋՈՅՔ ՁԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Դաւրա գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ, Ապրիլ 17ին կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Թրիմեան դպրոցին մէջ, 1 Ռիւ տը լա Տէ-փանս, Իսի լէ Մուլինօ : Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ, մանաւանդ հաւկթախաղ : Ա-րեւելեան եւ եւրոպական նուագ, Շմաւոն Պալեանի կողմէ : Մուտքը ազատ է :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան (ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազ-գագրական մանրամասնութիւններ, Հա-յաշէնք սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ : (308 էջ) :

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազ-ուագիւտ պատկերներով :

Գին 500 փրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահ-րիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—
Խորէն Նազարէթեանի
7, Bld. Mouren la Cabucelle

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա
Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20.45ին
Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
կը ներկայացնէ .

ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ :
Մասնակցութեամբ՝
Տէր եւ Տիկին Տ. Նշանեանի, Գրիգոր-վահանի, Ն. Պշտիկեան եւ՝
Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու :
Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անթարփիրնէօզ, գործաւորներ, տան մէջ աշխատելու, ամառուան հագուստի համար : Կարուած մեծ քանակութեամբ գործ : Ներկայանալ ամբողջովին կար-ուած հագուստով :

Ներկայանալ

ANDRÉ, 9, Rue d'Alexandrie, Paris (2)

Չներկայանալ եթէ գործին լաւ վարժ չէք :

✕

Երիտասարդ մը խանութի գործերու համար : Դիմել՝

PARIS - CALIFORNIE
58, Rue de Cléry

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 13 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7646 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 3057

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՇՂԹԱՆԵ՞ՐԸ...

•

Մասնաւոր աղդանշանի մը վրայ, մի-լիոնաւոր հանրագրութիւններ կը հաւաք-ուին Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիր-ներու մէջ, յանուն խաղաղութեան :

Եւ ինչպէս միշտ, նորէն մեղադրանք-ներ արեւմտեան «իմպերիալիստ»ներուն դէմ, որոնք պատասխանատու կը հա-մարուին պատերազմի պատրաստու-թեանց :

Այս ամբաստանութիւնը ապացուցանե-լու համար, իբրեւ նորագոյն փաստ կը շահագործեն Փարիզի համաձայնութիւն-ները :

Ամէն միջոց փորձեցին, անոնց վաւերա-ցումը խափանելու համար : Իսկ հիմա որ մասնաւորապէս Ֆրանսա եւ Մեծն Բրի-տանիա վաւերացուցած են արդէն, Մոս-կուա ձեռնարկած է գործադրելու իր սպառնալիքը, — խզում այդ երկու եր-կիրներուն հետ կնքուած դաշնագիրնե-րու :

Հակապատերազմեան ժողովներ գու-մարուած և ճառեր խօսուած ատեն, մեր հայրենիքն ալ մնաց առաջին գծին վրայ :

Օրուան վարիչներուն հետ, գրագէտ-ներ, բանաստեղծներ, գիտնականներ եւ բանուորներ ալ գրութիւններ հրատարա-կեցին կամ ճառեր խօսեցան :

Միեւնոյն ատեն հանրագրութիւններ հաւաքուեցան, համաձայն միջազգային որոշման որ տրուած էր Վիէննայի մէջ, անցեալ Մարտ 11 – 13ին, Խաղաղութեան Համաշխարհային Խորհուրդին կողմէ :

Դեռ ընդհ. ժողով մըն ալ պիտի գու-մարուի յառաջիկայ մայիս 22ին, Հել-սինկի (Ֆինլանտա), «Խաղաղութեան պայքարի անյետաձգելի հարցերը ազատ-օրէն քննարկելու համար» :

Ցանուն խաղաղութեան հրատարակ-ուած հայկական կոչերէն աչքի առջեւ ու-նինք ծանօթ գրագէտ եւ ակադեմական Դ. Դեմիրճեանի եւ բանաստեղծ Ն. Զարեանի գրութիւնները :

Ահա Դեմիրճեանի եզրակացութիւնը .

— «Մարդկութեան ազնիւ, աշխատա-սէր, խորհող եւ ստուար զանգուածային մասը չի կամենում պատերազմ : Մեզ մը-նում է հաստատապէս պահանջել որ ար-գելուի ատոմային զէնքը, միւս զէնքերը, պատերազմը ինքը, եւ լինի խաղաղու-թիւն : Այդպէս էլ կը լինի» :

Միւսը, Ն. Զարեան, որ միեւնոյն ատեն նախագահն է «Խաղաղութեան պաշտպա-նութեան Հայկական ռեսպուբլիկական կոմիտէ»ի, կը յայտարարէ .

— «Խաղաղութիւնը չեն խնդրի, այլ կը պարտադրեն» :

Այս առթիւ կը յիշէ թէ բոլոր ժողո-վուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն եւ «Հայ գեղջկուհիներն ալ իրենց ամենօր-եայ մաղթանքների մէջ դարեր շարունակ կրկնել են» .— «Թագաւորաց հաշտու-թիւն, աշխարհին խաղաղութիւն» :

Բանաստեղծը կը մոռնայ որ ոչ միայն հայ գեղջկուհին, այլ ամբողջ հայ ժո-ղովուրդը դարերով կրկնած է շատ աւելի սրտառուչ մաղթանք մը .

— «Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց ազատութիւն» :

Ուրեմն խաղաղութիւն՝ ազատութեամբ : Աշխարհի բոլոր ժողովուրդներն ալ նոյն կարօտն ունին այսօր, — Ազատութիւն : Մանաւանդ այսօր, երբ Եւրոպայի կէսէն աւելին կը տքայ, կը տրորուի համայնա-կուլ բռնապետութեան մը ժանգոտած շղ-թաներուն տակ :

Քակեցէք շղթաները : Զգեցէք որ իւրա-քանչիւր ժողովուրդ ազատօրէն տնօրինէ իր ճակատագիրը, իր բնական սահման-ներուն մէջ :

Մնացեալը բանաստեղծութիւն է : Կար-միր ծիծաղ՝ ահաւոր ողբերգութեան մը դիմաց :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՋՆՋԷ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ ԿՆՔԱԾ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ԲՈՂՈՔ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ԴԷՄ

Խ. Միութեան կառավարութիւնը ապ-րիլ 10ին դիմեց Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան, առաջարկելով ջնջել Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետ կըն-քուած դաշնագիրները, այն առարկու-թեամբ թէ երկու պետութիւնները խախ-տած են իրենց յանձնառութիւնները :

Ինչպէս կը յիշուի, Մոսկուա քանիցս ազդարարած էր թէ չեղեալ պիտի նկատէ նոյն դաշնագիրները, եթէ Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց շնորհիւ կը վերահաստատուի արեւմտեան Գերմա-նիան, վերազինուելով եւ միանալով Ատ-լանտեան դաշինքին :

Տրուած որոշումը անթելով ալ հաղոր-դուեցաւ, անգլերէն եւ ֆրանսերէն :

Անգլօ-խորհրդային դաշինքը կնքուած էր 1942 Մայիս 26ին, գործակցութիւն եւ փոխադարձ օգնութիւն հաստատելով եր-կու պետութեանց միջեւ : Այս դաշնագրով Մեծն Բրիտանիա եւ Խ. Միութիւնը կը խոստանային ամէն կարելի միջոց ձեռք առնել, անկարելի դարձնելու համար նոր նախայարձակում մը Գերմանիոյ կողմէ, չկնքել որեւէ զինակցութիւն կամ չմաս-նակցիլ որեւէ խմբակցութեան որ ուղ-ղուած ըլլար միւս կողմին դէմ :

Մոսկուայի զեկոյցը կ'ըսէ թէ հակա-ռակ իր ստանձնած յանձնառութեանց, Մեծն Բրիտանիոյ կառավարութիւնը ստո-րագրեց եւ բրիտանական խորհրդարանը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւն-ները որոնք կը տրամադրեն վերազինել արեւմտեան Գերմանիան եւ զայն միացնել Խ. Միութեան դէմ ուղղուած զինուորա-կան խմբակցութեան : Մեծն Բրիտանիոյ այս արարքը համարելով ուղղակի դրժում 1942ի անգլօ-խորհրդային դաշնագրին, Խ. Միութեան նախարարական խորհուր-դը համաձայն իր 1954 Դեկտ. 20 եւ 1955 Փետր. 28 թուակիր ծանուցագիրներուն Գերագոյն Խորհուրդին նախագահութեան քննութեան կը յանձնէ առաջարկ մը՝ ջն-ջելու համար 1942 Մայիս 26ի դաշնա-գիրը :

Նոյն առաջարկը՝ Ֆրանսայի հետ կըն-քուած դաշնագրի մասին որ ստորագրուե-ցաւ 1944 Դեկտ. 10ին : Այս առթիւ ալ Մոսկուայի զեկոյցը նոյն պատճառաբա-նութիւնը կը ներկայացնէ, յիշելով 1954 Դեկտ. 16ի եւ 1955 Մարտ 18ի ծանուցա-գիրները :

Խ. Միութեան այս ձեռնարկը որեւէ զարմանք չպատճառեց Փարիզի եւ Լոն-տոնի մէջ, ուր նախապատրաստուած էին արդէն :

Նոյն օրը կուսակցական եւ կառավա-րական պաշտօնաթերթերը, Փրաւտա եւ Իզվեստիա երկար խորհրդածութիւններ հրատարակեցին, գերման զինապաշտու-թեան մեղսակից համարելով Ֆրանսան եւ Անգլիան : «Փրաւտա» կ'ըսէր .— «Ֆը-րանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ շա-տեր կ'ուզէին միեւնոյն ատեն քալել եր-կու աթոռի վրայ, — մէկ կողմէ զինուո-րական համաձայնութիւն մը կնքել Խ. Միութեան դէմ, արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմապաշտներուն հետ, միւս կողմէ պահել Խ. Միութեան հետ կնքուած հա-մաձայնութիւնը, որ կը պաշտպանէ իրենց ապահովութիւնը գերման յարձակումի սպառնալիքին դէմ : Անգլօ-խորհրդային եւ Ֆրանքօ-խորհրդ. համաձայնութիւննե-րը առաջին հիմնաքարերը կը կազմէին եւրոպական ապահովութեան : Անոնց տը-րամադրութեամբ յետպատերազմեան քա-ղաքականութեան նպատակը պիտի ըլլար միացնել եւրոպական բոլոր երկիրներուն ուժերը, առանց նկատի առնելու անոնց քաղաքական եւ ընկերային կարգուսար-քը, խափանելու համար նախայարձակ-ման կրկնութիւնը» :

× Խ. Միութեան որոշումը Մ. Նա-հանգներուն մէջ ալ զարմանք չպատճա-ռեց :

ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԲԱԺՆՈՒԻ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՒԱՔԱԾ ՃԱՇԱԳԻՆԸ

★

Աթէնքի մեր թղթակիցը կը գրէ Ապրիլ 7 թուականով .—

«Յառաջ»ի հաւաքած գումարը լաւա-գոյն ձեւով օգտագործելու համար, կազ-մուեցաւ մասնաւոր յանձնախումբ մը, հինգ անդամներէ, որոնց երկուքը անդամ են Գթութեան Խաչի Շրջ. վարչութեան (Կ. Խաչ) : Գանձապահը և ամբողջ գործին պատասխանատուն է ատամնաբոյժ Միհ-րան Ներսէսեան :

Քօքինիոյ Զաւարեան եւ ազգ. վարժա-րաններու աշակերտներէն 32 փոքրիկներ շատ աղքատ ընտանիքներու զաւակներ են եւ ստիպողաբար պէտք ունին առատ սը-նունդի : Միայն կէս օրին ձրի ճաշ կ'ստնե-նան շնորհիւ զուիցերիական բարեսիրա-կան կազմակերպութեան մը, իրիկունը պատառ մը հաց ուտելով կը պառկին, իսկ Կիրակի կամ տօն օրերը բոլորովին զըր-կուած են, ուրեմն անհրաժեշտօրէն պէտք ունին յաւելուածական սնունդի :

Իբրեւ գործնական միջոց, որոշուած է իւրաքանչիւր աշակերտի յատկացնել ա-մենօրեայ բաւարար սննդեղէն (հաւկիթ, պանիր, կարագ, մեղր, պտղանոյշ, բը-րինձ, մաքարոնի, ընկոյզ, չամիչ, թուզ, եւայլն), որ եղանակին համաձայն փոփո-խութեան պիտի ենթարկուի եւ ամէն շա-բաթ մասնաւոր ծրարներով պիտի յանձ-նուի իրենց ընտանիքներուն : Միեւնոյն ատեն հսկողութիւն պիտի կատարուի եւ ամէն ամիս աշակերտներուն ծանրութիւ-նը պիտի կշռուի :

Կ'ենթադրուի թէ այս առթիւ հետեւեալ նախահաշիւը կազմուած է .—

Իւրաքանչիւր աշակերտի վրայ պիտի ծախսուի ամսական չորս տոլար կամ օրա-կան 50 ֆրանք : Ուրեմն, — 32 աշակերտի ամիսը 32 × 4 = 128 տոլար : Այս տարե-շրջանի երեք ամիսը, 128 × 3 = 384 : Յաջորդ տարեշրջանին 9 ամիսը = 128×9 = 1152 : Համագումար՝ 1536 տոլար :

Այս աշակերտները հեռաւոր արուար-ձաններէ կուգան քալելով, ինչ որ ուժի վատնում է, եւ ընդհանրապէս անօթի : Անոնց փոխադրութիւնը այս եւ յաջորդ տարեշրջանին պիտի արժէ 150 տոլար : Ուրեմն ընդհ. գումար 1686 տոլար, զոր կրնաք ֆրանքի վերածել, ճշգրիտ գաղա-փար մը կազմելու համար :

Շուտով շնորհակալութեան գիր մը կը ստանաք պաշտօնական մարմիններէն :

Միջանկեալ ըսեմ որ Բարեգործականը իր նիւթական լայն միջոցներով կ'ապա-հովէ դպրոցներու ուեւմուտքը եւ կաթ կը բաժնէ աշակերտներու :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՋՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Անտուէ Գ. Պաղտասարեան (Մարսէյլ)	5.000
Պ. Պօյաճեան	1.000
Տիկին Վարդուկեան (Իսի)	1.500
Գումար	7.500
Ապրիլ 8ի գումարը	709.850
Ընդհ. գումար	717.350

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

*

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ Կ'ԱՂՕԹԷ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Դարձեալ Ապրիլ 10ին Խ. Միութիւնը պաշտօնապէս ծանուցագիր մը ուղղեց ա-րեւմտեան երեք պետութեանց, ծանուցա-նելով թէ Աւստրիոյ վարչապետը Մոս-կուա պիտի հասնի Ապրիլ 11ին եւ թէ ան-հրաժեշտ է հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրել «կարելի եղածին չափ շուտ» :

Ծանուցագիրը յիշելով 1945էն ի վեր կատարուած բանակցութեանց վիժումը եւ չափաւոր լեզու մը գործածելով, կը շա-րունակէ . — «Խ. Միութիւնը կը կարծէ թէ Աւստրիոյ ներկայացուցիչին հետ կա-տարուելիք խորհրդակցութիւնը պիտի նպաստէ լուծելու աւստրիական խնդիրը . մանաւանդ որ նմանօրինակ խորհրդակ-ցութիւններ տեղի ունեցած են աւստրիա-կան կառավարութեան եւ ֆրանսական, ամերիկեան ու բրիտանական ներկայա-ցուցիչներուն միջեւ : Խորհրդային կառա-վարութիւնը կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ ամենամօտ ապագային անհրաժեշտ համաձայնութեան յանգիլ եւ ստորագրել հաշտութեան դաշնագիրը, եթէ շահակից պետութիւնները խորապէս ուզեն» :

Ի վերջոյ ծանուցագիրը կը յիշեցնէ թէ խորհրդային առաջարկը «սահմանուած է վերջ տալու ներկայ անբնական կացու-թեան որուն հետեւանքով հիթլերական Գերմանիայէն ազատագրուելէ տասը տա-րի ետքն ալ Աւստրիան կը գտնուի զին-ուորական գրաւման տակ» :

× Աւստրիոյ վարչապետը, Ռաապ,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

Իտալիոյ Գաղթ. վարչութիւնը, Մշա-կութային Միութիւնը եւ Ազգ. Տունը ո-րոշած են Հայաջինջ Սարսափներուն քա-ռասնամեակը տօնել միասնաբար, այս շաբաթ, 16 Ապրիլ : Բանախօսելու հրա-ւիրուած է Շաւարշ Միսաքեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Գ. Պաղտասարեանէ (Մարսէյլ) 2000 ֆրանք :

Վաղեմի բարեկամէ մը՝ 4000 ֆրանք :

ԶԱՏԻԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Զատկի տօնին առթիւ խուռն բազմու-թիւն մը լեցուած էր Փարիզի Հայոց եկե-ղեցին, ուր պատարագեց եւ քարոզեց ա-ռաջնորդը, Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան : Ներսը խռնուած հաւատացեալներու չափ եւ աւելի բազմութիւն մը հաւաքուած էր փողոցը :

Մօտ մէկ միլիոն քաղաքացիներ Փա-րիզէն դուրս մեկնած էին, արձակուրդի առթիւ, Փարիզը ձգելով օտար շրջիկնե-րուն որոնք մեծ թիւ մը կը կազմէին :

Երուսաղէմի մէջ կաթոլիկները եւ բո-ղոքականները տօնեցին Զատիկը, իսկ Յոյները, Հայերը, Ղպտիները, Քաղդէա-ցիները եւ ուրիշ դաւանանքներ՝ Ծաղկա-զարդը : (Զատիկը՝ յաջորդ կիրակի) :

× Առժամեայ տեղեկագրի մը համա-ձայն 50 հոգի մեռած, 70 հոգի վիրաւոր-ուած են Զատկի առթիւ, ինքնաշարժի արկածներու հետեւանքով :

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ պաշտպանութիւնը ազ-գայնական Զինաստանի կը վերաբերի, Այզընհաուըրի տեսակէտով : Հետեւաբար պատուիրած է Ծայր. Արեւելքի ամերիկ-եան ուժերու հրամանատարութեան՝ հե-ռու կենալ, երբ ընդհարումներ պատա-հին : Եթէ ամերիկան շահերը վտանգուին, այն ատեն Ուաշինկթըն պիտի խորհրդակ-ցի Լոնտոնի հետ :

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹԻՒ)

●

ԽՄԲ.— Այս շաբեկան դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Փետր. 11ին, Համազգայինի լսարանին մէջ, ինչպէս գրած էինք անցնին: Տեղի անձկութեան պատճառով ստիպուած էինք յետաձգել. մանաւանդ որ, սկսած էինք վիպակ մըն ալ հրատարակել Նալբանդեանի մասին.—

Ա.

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր անոնց, որոնք կ՚ուզեն աւելի լաւ ճանչնալ Միքայէլ Նալբանդեանը եւ միաժամանակ շատ հաճելի ընթերցանութիւն մը ընել, ջերմօրէն կը յանձնարարեմ Ռ. Բերբերեանի յօդուածաշարքը «Հայրենիք Ամսագիր»–ներու 1929 եւ 1930 տարիներու թիւերուն մէջ, ուր հեղինակը շատ կենդանի եւ վէպէ մը աւելի հետաքրքրական ձեւով կը ներկայացնէ Նալբանդեանի կեանքը:

Ես ինքս, այժմ տալիք կենսագրական նօթերուս համար մեծ չափով օգտուած եմ այդ յօդուածաշարքէն:

Ուրեմն, Միքայէլ Նալբանդեան կը ծնի 1830ին, Նոր Նախիջեւանի մէջ:

Իր հայրը, ուստա Ղազար, թէեւ ոչ բացառիկ նիւթական պայմաններու տէր անձ, բայց եւ այնպէս կ՚ուզէ, որ իր զաւակը գրել կարդալ սորվի, եւ երբ տղան քիչ մը խելահաս կ՚ըլլայ, կը յանձնէ տիրացու Եղիային, որ զբաղի անոր կրթութեամբ: Քիչ ժամանակէն, սակայն, պարզ կ՚ըլլայ տիրացու Եղիային համար, որ Միքայէլ, բացառիկ ուշիմութեամբ օժտուած տղայ, այլեւս իրմէ սորվելիք բան չունի:

Ասոր վրայ, Միքայէլի հայրը կը խնդրէ տէր Գաբրիէլ Պատկանեան հայկաբան քահանայէն, որ ստանձնէ իր զաւկին կրթութեան հոգը:

Տէր Գաբրիէլ հետագային Քամառ–Քաթիպա անունով ճանչցուած մեր բանաստեղծին հայրն էր:

Միքայէլ, մինչեւ 16 տարեկանը, տէր Հօր հսկողութեան տակ կը սորվի գրաբար, ռուսերէն, թուաբանութիւն, եւ մինչեւ իսկ՝ ֆրանսերէն:

1845–46ին արդէն կը գրէ գրաբար ոտանաւորներ, գոց կը սորվի իր սիրած մատենագիրներէն ամբողջ գլուխներ, կիրակի օրերը կ՚երգէ եկեղեցիին մէջ:

Գրաբարի համար ցոյց տուած իր մասնաւոր ընդունակութեան եւ հին մատենագիրներուն հանդէպ տածած իր սիրոյն պատճառով, բարեկամները խորհուրդ կուտան ուստա Ղազարին, որ տղան քահանայ դարձնէ, բայց հայրը չուզեր:

1847ին Մատթէոս եպիսկոպոսը կը նշանակուի Նախիջեւանի ու Բեսարապիոյ վիճակի առաջնորդ:

Լսելով Միքայէլի մասին, Մատթէոս եպիսկոպոս իր քովը կ՚առնէ զայն նախ իբրեւ դպիր, ապա իբրեւ քարտուղար: Երիտասարդ Միքայէլը այն առթիճան կը գրաւէ եպիսկոպոսին վստահութիւնը եւ այն առթիճան հիացում կը պատճառէ իր գիտութեամբ, որ քիչ ժամանակ վերջ, եպիսկոպոսը, որ ստիպուած էր մեկնիլ Բեսարապիոյ իր թեմը, առաջնորդարանի բոլոր գործերը կը յանձնէ իր երիտասարդ քարտուղարին:

Նալբանդեան կը ծանօթանայ նաեւ երիտասարդ հայ աղջկան մը, Վարդուհիին: Երկու երիտասարդները կը սիրեն իրար: Միքայէլ աղքատ է տակաւին, չի կրնար անմիջապէս ամուսնանալ, սակայն Վարդուհին կը նկատէ իր նշանածը եւ որոշած է հետը ամուսնանալ երբ որ պայմանները ներեն:

Այդ ժամանակներուն, սակայն, Նախիջեւանի մէջ տէր ու տիրական էր Խալիբեան աղան, որ իբրեւ եկեղեցական կալուածներու հոգաբարձու, տարիներու ընթացքին իւրացուցած էր կարեւոր գումարներ: Մէկ կողմէ կը ներկայացնէր անճիշդ կամ անկատար հաշիւներ, իսկ միւս կողմէ կ՚աւելցնէր իր անձնական կալուածներուն թիւն ու հարստութեան գումարը:

Եթէ նոյնիսկ կային մարդիկ, որ կ՚անդրադառնային այս անբարեխղճութեան, չէին համարձակեր ձայն հանել. Խալիբեան աղան շատ զօրաւոր էր, եւ պետական դատարանի մէջ ալ բարեկամներ ունէր:

Պատանի Միքայէլի աչքէն չէր կրնար վրիպիլ այս բանը: Առաջնորդարանի բոլոր հաշիւներուն ու տետրակներուն ծանօթ, կ՚ուզէ դիմադրել Խալիբեանը: Պայքար կը բանայ անոր եւ իր կուսակիցներուն դէմ: Կը ստեղծուի երկու խմբակցութիւն, Խալիբեանականներ եւ հակախալիբեանականներ: Բայց առաջինները շատ զօրաւոր էին եւ, ինչպէս ըսինք, պետական հաստատութիւններու մէջ բարեկամներ ունէին: Կը դիմեն նոյնիսկ էջմիածին, Ներսէս կաթողիկոսին, որ իր քովը կանչէ ապստամբ Նալբանդեանը եւ իբրեւ վտանգաւոր անձ, կ՚աքսորէ վանքի մը մէջ: Միքայէլ կը ստիպուի հրաժարիլ առաջնորդարանի իր պաշտօնէն, բայց կը մերժէ երթալ էջմիածին ու պատժուիլ, որովհետեւ ոչ մէկ ատեն տիրացու կամ եկեղեցական չէ եղած, եւ կախում չունի էջմիածնէն: Ընդդիմադիրները կը պնդեն հակառակը, որպէս փաստ մէջտեղ բերելով սա պարագան, թէ Միքայէլը որոշ նամակներու տակ ստորագրած է «ատենադպիր», որուն մէջի դպիրը բաւական կը համարէին զինքը եկեղեցական իշխանութեան ենթակայ նկատելու համար:

Միքայէլ, որպէսզի ազատուի աքսորէն, կը փախչի Բեսարապիա եւ կ՚ապաստանի Քիշնեւ քաղաքը՝ Մատթէոս եպիսկոպոսի մօտ:

Որոշ ատեն մը թաղնուած մնալէ ետք, անգործութիւնը կը սկսի ճնշել գործունեայ Միքայէլին վրայ:

Կը տեսնէ, որ Մոլտավիոյ Հայերը անճոռնի հայերէն մը կը խօսին. կ՚ուզէ ուրեմն դպրոց մը բանալ եւ երեխաներուն սորվեցնել մաքուր հայերէն (գրաբար): Բայց այդ ընելու համար անհրաժեշտ է ունենալ անցագիր, որ այն ժամանակիռուսաստանի մէջ կենսական թուղթ մըն էր: Միքայէլ, Նախիջեւանէն փախած հեռացած էր, առանց անցագրի:

Դիմում կը կատարէ Նախիջեւան՝ անցագիր ստանալու համար:

Բայց մինչ այդ Խալիբականները բազմաթիւ անստորագիր նամակներ կը ղրկեն Քիշնեւի քաղաքապետին, թէ՝ այնտեղ եկեր է խռովարար ապստամբ մը որ կը փնտռուի էջմիածնի սինոդին կողմէ, եւն:

Միքայէլի համար այլեւս անկարելի կ՚ըլլայ Քիշնեւ մնալ, մանաւանդ որ իր պատճառով պիտի վտանգուէր նաեւՄատթէոս եպիսկոպոսը՝ յաջս էջմիածնի: Ուրեմն կ՚որոշէ երթալ Մոսկուա եւ այնտեղ փորձել իր բախտը:

Մոսկուա հասած ժամանակ Միքայէլ 23 տարեկան էր: Մարդ չի ճանչնար այդ մեծ քաղաքին մէջ: Միայն թէ, լսած է Ստեփաննոս Նազարեանցի անունը, կարդացած ըլլալով անոր մէկ գիրքը: Նազարեանց լատիներէնի, արաբերէնի եւ պարսկերէնի ուսուցիչ էր Լազարեան ճեմարանի մէջ:

Հակառակ իրենց տարիքի մեծ տարբերութեան (Նազարեանց 50ը անց էր այն ատեն) եւ հակառակ իրենց տարբեր մտածողութեան տէր մարդիկ ըլլալուն, Միքայէլի ու Նազարեանցի միջեւ ծայր կուտայ բարեկամութիւն մը, որ մինչեւ վերջըն ալ պիտի չարունակուէր:

Մինչ այդ Մատթէոս եպիսկոպոս Մոսկուա կ՚ուղարկէ Միքայէլի անցագիրը: Որով, Միքայէլ կրնայ հետեւիլ Նազարեանցի խորհուրդին,— երթալ Պետերբուրգ, գրաբարի եւ ռուսերէնի քննութիւն անցընել, ու ապա վերադառնալ Մոսկուա, իբրեւ Լազարեան ճեմարանի կրտսեր դասարաններու գրաբարի ուսուցիչ:

Մէկ ամիսը լայնօրէն բաւական կ՚ըլլայ ուշիմ Նալբանդեանին, որ փայլուն կերպով անցընէ իր քննութիւնները: Մինչ այդ, Նազարեանց, կը յաջողցնէ իր երիտասարդ բարեկամին թեկնածութիւնը իբրեւ գրաբարի ուսուցիչ, եւ ահա Միքայէլ կը վերադառնայ Մոսկուա: Աշակերտները ուղղակի կը պաշտեն իրենց նոր ուսուցիչը եւ շուտով գրաբարը կը դառնայ դպրոցին ամէնէն հետաքրքրական դասերէն մէկը:

— Նալբանդեան քիչ թէ շատ ապահովուած է իր նիւթական վիճակը: Պատճառ մը չկայ աւելի երկար սպասելու Վարդուհիին նամակ գրելու համար: Նամակը կ՚երթայ, բայց պատասխանը կ՚ուշանայ: Նալբանդեան մտքէն չի կրնար անցընել թէ նամակը ինկած է ուրիշ ձեռքերու մէջ, եւ առանց Վարդուհիին հասնելու՝ անյայտացած: Աւելին, Խալիբեանականները, որոնք կորսնցուցած էին իրենց հակառակորդին հետքը, կ՚իմանան նամակէն, որ Լազարեան ճեմարանի մէջ ուսուցիչ է: Այդ շրջանին Ներսէս կաթողիկոսէն նամակ մը կը հասնի Մոսկուայի ոստիկանութեան, որուն մէջ կը յանձնարարուի որ փախստական «ապստամբ» եւ «խռովարար» տիրացուն ձերբակալեն:

Դիւրին է երեւակայել այն յուզումը, որ յառաջ կուգայ ճեմարանի ուսուցչութեան եւ աշակերտութեան մէջ, երբ ոստիկանութեան ներկայացուցիչները կուգան ձերբակալելու երիտասարդ Միքայէլը:

Թէեւ Ստեփաննոս Նազարեանց եւ մէկ ուրիշ անձ երաշխաւոր կ՚ըլլան եւ «փախստական տիրացու»ն ազատ կ՚արձակուի, թէեւ Նալբանդեան կը փաստէ, որ ինքը երբեք «տիրացու» չէ եղած որ այժմ ալ «փախստական տիրացու» նկատուի, բայց այսպիսի դէպքէ մը վերջ ան այլեւս չէր կրնար շարունակել իր պաշտօնը, հետեւաբար կը ստիպուի իր հրաժարականը ներկայացնել:

ՇԱՔԷ ՍԱԳԸՋ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՅԳԻՆ

(Ամփոփուած Հայաստանի թերթերէն)

●

Երեւանի կենդանաբանական այգին կը գտնուի Գետառ գետի ափին, Բերդաձոր կոչուած գեղատեսիլ կիրճին մէջ: Քսանեւութ հեկտար տարածութիւն ունի: Բնական գեղեցկութիւնները, հարուստ բուսականութիւնը, եւ տեղ տեղ լերկ մնացած ժայռերը, ծառուղիները եւն. հիանալի պայմաններ կը ստեղծեն ամէնէն բազմապիսի կենդանիներու բնակութեան համար:

Կենդանաբանական այգին հիմնուած է 1940ին: Տարուէ տարի աճելով; այգին ստեղծած է կենդանաբանական հարուստ տնտեսութիւն, որ բաղկացած է չորս մասերէ 1) Սմբակաւորներու, կապիկներու եւ կրծողներու, 2) Գիշատիչներու, 3) Թռչուններու, 4) Կերակրման: Առաջին երեքը իրենց կարգին կը բաժնուին բնակլիմայական կենդանաբանական շրջաններու, ապա ըստ ընտանիքներու եւ տեսակներու:

Մասնաւորաբար հարուստ է սմբակաւորներու, կապիկներու եւ կրծողներու բաժինը, ունենալով կենդանական աշխարհի բազմաթիւ նմոյշներ աշխարհի բոլոր մասերէն: Կան հայկական վայրի ոչխարն ու այծը: Անոնց կողքին, իրենց ցանկապատին մէջ կան վայրի աւանակը, ձին եւ վայրի խոզերը:

Այս վայրի կենդանիները միշտ ալ պահած են իրենց վայրենի նկարագիրը, որով անոնց համար բարձր պատով անջատուած կիրճին մէջ, ուր առուակ կը հոսի, ստեղծուած են քարքարոտ տարածութիւններ: Քիչ անդին կը բնակին Ֆիլիպեան անսամ, զոմէշի պէս կենդանի մը: Այս տեսակէն Խ. Միութեան մէջ ոչ մէկ կենդանաբանական այգի ունի: Գեղեցիկ եղնիկներու հետ միասին մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն Ափրիկէ բնակող վագրերուն հետ, որոնք ունին զորշ եւ սպիտակ, կարծես գիտաւորեալ կերպով ներկուած բծեր: Անոնք Հայաստանի մէջ նոյնիսկ սերունդ տուած են: Արժէքաւոր նմոյշ է հարաւամերիկեան տապիրը, որ հազուագիւտ կենդանի է եւ կը հանդիսանայ մեռնող ընտանիքի ներկայացուցիչը: Կայ հայկական զերուն եւն.:

Երեւանի կենդանաբանական այգին ունի նաեւ վայրի ցուլ, որ նոյնպէս ներկայացուցիչն է մեռնող տեսակներու: Նեղոսի ափերէն բերուած է կոկորդիլոսի աչքերով գետաձին: Անցեալ տարի ութ հարիւր քիլօ կը կշռէր, իսկ այժմ 1200 քիլօ է: Մասնաւոր ջրաւազանի մօտ, երկաթպէթոնէ շէնքին մէջ կ՚ապրին հնդկական փիղերը: «Վոլկան» 25 տարեկանը անց է եւ չորս թոն կը կշռէ, էգը «Տեկան» այս տարի բերած են եւ արուէն աւելի փոքր է: Խ. Միութեան մէջ միակն են նաեւ տեղական բազմաթիւ կրծողներու հետ փոքրիկ «պղուպը» եւ «պական» որոնք Փեռուէն եւ Պրազիլիայէն բերուած են:

Ափրիկեան «համադրիլները», սախական բաբախանները եւ հնդկական փոքրիկ «մակակ–ռեզուս» կապիկներու թիւը մեծ է:

Հարուստ նմոյշներով ներկայացուած է գիշատիչներու բաժինը: Կան Հայաստանի եւ Անդրկովկասի մէջ տարածուած գայլեր, արջեր, աղուէսներ: Իսկ վանդակներու մէջ ցուցադրուած են սախական յովազը, ծառերու վրայ ապրող չինական հազուագիւտ մոխրագոյն ընձառիւծները, շնագայլերը, բծաւոր բորենին եւ աւստրալիական վայրի շունը, սեւ յովազը, ընձառիւծը, առիւծները, մալայեան սեւ արջը, որ կը սիրէ պաղ ջուրը: Հոն է սպի–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Հետեւեալ օրը նամակ ստացանք Կոմսից: Նա գրում էր.

— «Նամակս ստանալուդ պէս, անմիջապէս հոս եկէք: Այստեղ շատ կարեւոր խորհրդակցութիւն մը ունինք»:

Դա կը նշանակէր թէ՝ մօտ ժամանակէն հրաժեշտ պիտի տայինք մեր երկրէն:

Այդ գիւղից տղաների համար տրեխներ առինք: Ռուբէնին բոլորովին բոպիկ էր: Միւս գիւղերի մէջ փնտռած էինք, բայց կաշի չկար: Հոս կաշի գտանք: Մեր դէմ կռուի եկող զինուորների մի մասը այս գիւղն էր եկել: Ահագին եղեր եւ կովեր էին մորթել տուել: Մի քանիսը դրամը բնաւ չէին վճարեր, իսկ մի քանիսին էլ մէկ չորրորդն էին տուել:

Անդղից մինչեւ Վան բաւական երկար ճանապարհ էր:

Որոշեցինք երթալ առաջին գիշերը՝ Բերդակ, մի օր հոն մնալ եւ այնտեղից լուր ղրկել, որ հետեւեալ օրը կը լինինք Շուշանց: Կ՚ուզէինք, որ քաղաքի ընկերները գային մեզ դիմաւորելու, որպէսզի մենք կարողանայինք ապահով կերպով մտնել քաղաք:

Մայրամուտից յետոյ, հրաժեշտ տըւինք մեզ հիւրասիրող գիւղացիներին: Ռէս Յարօն էլ եկած էր մեզ ճանապարհ դնելու: Այդտեղ ասացի նրան.

— Ռէս, մենք կը գնանք ձեր գիւղից, բայց գիտցիր, որ մենք այս լեռներն ենք: Ձեր նեղ օրերին կամ մենք կամ մեր ընկերները ձեզ օգնութեան կը գան եւ կը պատժեն բոլոր նրանց, որոնք վատ աչքով կը նային գիւղացիների վրայ: Ռէս, դու էլ քո խոստումդ եւ ուխտդ յարգիր: Թէեւ քո մասին շատ բաներ լսեցի, բայց երբ դու զղջացիր, բոլորը մոռացայ: Աշխատէ որ խոստմնազանց չլինիս:

= Երդուեցի, պարոն, որ իմ բոլոր ուժերս եւ կարողութիւններս ի սպաս պիտի դնեմ այսուհետեւ իմ ազգին: Բարի ճանապարհ: Պիտի լսէք մեր անկեղծ վերաբերմունքը դէպի գործը:

Սկսեցինք քալել գիւղից դուրս: Գիւղի քահանան «Տէր ողորմեա»... կ՚ըսէր ու կ՚աղօթէր մեզ համար:

Գիւղից երկու վալատներ վերցրինք մեզ հետ:

Վանի գիշերները շատ գեղեցիկ էին: Հազար ու մէկ աստղեր դիտում էին մեզ երկնքից: Կ՚անցնէինք դաշտեր ու ձորեր: Դաշտերը ամայի էին: Երբեմն փշերի տակից վախկոտ նապաստակներ դուրս կը ցատքէին եւ արագօրէն կանյայտանային մթութեան մէջ:

Երբ կ՚անցնէինք մարգագետինների միջից, թռչուններ կը թռչէին եւ «կիվ, կիվ» անելով կը դառնային մեր շուրջը: Ֆետայիները կանուանէին այդ թռչուններ «մատնիչներ»: Մեր թափառումների ժամանակ յաճախ այդ թռչունների շնորհիւ շատ Քիւրտեր եւ թուրք ոստիկաններ էինք զինաթափ արել: Ինչպէս որ այդ թռչունները «կը մատնէին» մեզ, նոյն խաղը կը խաղային նրանց գլխին, մեզ իմաց կը տային որ «մարդ կը մօտենայ»: Եւ մենք ուշադիր մեր շուրջը կը դնէինք, ականջներնիս գետին կը դնէինք, եւ իրապէս կը լսէինք, որ «մարդիկ կը մօտենան»:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

տակ արջը որու համար շատ տաք է Երեւանի կլիման :

Սողունները տեղաւորուած են մասնաւոր ապակեայ բաժիններու մէջ: Անոնց վանդակները կը տաքցնեն ելեկտրական ուժեղ լամբարներով: Հոն կան Հայաստանի թունաւոր օձերը: Ուշադրաւ է հինգ մեթր երկարութիւն ունեցող պիտոն վիշապը: Ան մէկ ժամուան մէջ կրնայ եօթը ճագար կլլել: Քիչ անդին արեւին տակ կը տաքնան չինական կոկորդիլոսները :

Կենդանաբանական այգին ունի նաեւ զանազան թռչուններու բազմաթիւ նմոյշներ: Մեծ տարածութիւն յատկացուած է հաւերու, աքաղաղներու տեսակներուն: Անոնց հետ կ'ապրին չինական գեղեցիկ փասիանները եւ հնդկական հրապուրիչ սիրամարգերը :

Մեծ ջրաւազանի մէջ կը լողան սեւ եւ սպիտակ կարապներ, կարմրաթեւ Փլամինգոներ, Հայաստանի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ ապրող բադեր եւ սագեր: Եւրոպայէն, Ասիայէն և Ափրիկէէն բերուած հաւալուսներ: Մեծ վանդակներու մէջ կ'ապրին գիշատիչ թռչունները, ջայլամները, արծիւները եւ անգղները: Անոնցմէ ոմանք կրնան օդ բարձրացնել դառ մը :

Ինքնաշարժի միջոցով ժողովուրդը կ'այցելէ այգին: Բազմաթիւ դպրոցականներ կենդանաբանական այգիին մնայուն հիւրերն են, ուր կը հարստացնեն իրենց տեսական ծանօթութիւնը: Այս նպատակով այգի կ'երթան նաեւ անասնաբուծական, անասնաբուժական կաճառի, պետական համալսարանի կենսաբանական բաժինին եւ գիւղատնտեսական կաճառի ուսանողները, որոնք կը նկարեն, կամ կաւով կը շինեն զանազան կենդանիներու արձանները :

Գիտահետազօտական եւ գործնական աշխատանքի համար պետութիւնը կը ծախսէ միլիոնաւոր րուբլիներ: Այգիին սպասարկող անձնաւորութիւնը հարիւր հոգիէ աւելի է: Կարեւոր աշխատանք կը տանին գիտական բարձրագոյն ուսումնարանները աւարտած մօտ երեք տասնեակ գիտական աշխատողներ, կենդանաբաններ, անասնաբոյծներ, կենսաբաններ եւ անասնաբոյժներ: Անոնք կ'ուսումնասիրեն Հայաստանի պայմաններուն մէջ անոնց կլիմայական ընտելացման, նոր տեսակի ստեղծման հարցերը, եւ կ'աշխատին վայրի այծերու եւ ոչխարներու կարգ մը տեսակներու աճը զարգացնել : Խոսրովի անտառին մէջ ընտելացած եւ ազատ ձգուած են այնպիսի կենդանիներ որոնք նախապէս Հայաստանի մէջ չէին ապրած: Էջմիածնի շրջանի Այգր լիճի աւազանին մէջ ներկայիս կ'աճին փոքրիկ կուղբերու բազմաթիւ խումբեր: Անոնց բազմացումը տնտեսական նշանակութիւն ունի իրենց մորթին համար: Նոյն նպատակով Գառնիի անտառապատ հովիտներուն մէջ ազատ ձգուած են եւ յաջողութեամբ կ'աճին Ուսուրիական եղջերուները: Այգին կը հրատարակէ զանազան ուղեցոյցներ, գրքոյկներ :

Երեւանի կենդանաբանական այգին կապեր հաստատած է Մոսկուայի, Լենինկրատի, Թիֆլիզի, Ռիգայի, Դոնի, Ռոստովի եւ միութենական բազմաթիւ այլ կենդանաբանական այգիներու հետ, որոնց հետ կը կատարէ փորձի եւ կենդանիներու փոխանակութիւն: Մոսկուայի Զօօկենդրոնը կենդանիներ կը մատակարարէ, զանոնք ներմուծելով աշխարհի բոլոր կողմերէն :

Մեծ են Երեւանի կենդանաբանական պարտէզին հեռանկարները: Շուտով հողամասը կ'ընդարձակուի հասնելով յիսուն հեկտարի : Այժմ այդ տարածութեան վրայ կը ստեղծուին ծառուղիներ, կը շինուին շէնքեր, փապուղի եւն.:

Դ. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ «ԱԼԻՔ»Ի

(Ծաւալը ընդարձակուած)

●

ԽՄԲ.— Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք», թեւակոխեց իր 25րդ տարեշրջանը, աւելի ընդարձակ ծաւալով մը (շուրջ մէկ էջ աւելի): Ջերմ շնորհաւորութիւններ: Ստորեւ՝ այս առթիւ հրատարակած խմբագրականը (1 Ապրիլ).—

Շուրջ երկուսուկէս տասնամեակ բոլորելուց յետոյ, «Ալիք»ն այսօր թեւակոխում է մի նոր շրջան՝ շնորհիւ իր ծաւալի ընդարձակման, որին ձգտում էինք տարիներից ի վեր :

Բոլոր նրանք, ովքեր ծանօթ են հայ մամուլին վիճակուած բազմաթիւ դժուարութիւններին, անշուշտ գիտեն, թէ բարոյական եւ նիւթական ինչպիսի նոր զոհողութիւններ է պահանջում մեր այս որոշման գործադրութիւնը, մանաւանդ ներկայ պայմաններում :

Առաջին թիւը լոյս տեսած լինելով 1931 թ. Մարտ 22ին, այս տարի, գարնանամուտին, «Ալիք»ը բոլորեց իր գոյութեան 24 տարին :

Յիշենք նաեւ, որ առաջին չորս տարուայ ընթացքին «Ալիք»ը լոյս է տեսել իբրեւ շաբաթաթերթ, 1935ին վերածուել է երկօրեայի եւ 1941 թ. Յունուարից լոյս է տեսել իբրեւ օրաթերթ :

Հրապարակ գալով առանց նիւթական հաստատուն միջոցների, մեր թերթն ամբողջ 18 տարի ենթակայ է եղել մեծ զրկանքների, եւ միայն ութ տարի առաջ, 1918ին, ի գին բազում զոհողութեանց, կարողացել է ունենալ իր սեփական գրաչարանոցը, իսկ հինգ տարի առաջ՝ սեփական մամուլ եւ տպարանական ու գրասենեկային անհրաժեշտ յարմարութիւններ :

Հոգեկան մեծ բաւականութեամբ պիտի արձանագրենք նաեւ, որ «Ալիք»ը, չնայած բազմաթիւ ու բազմազան խոչընդոտների, իր հրատարակութեան բովանդակ ընթացքին լոյս է տեսել օրինակելի կանոնաւորութեամբ, առանց ընդհատումների եւ հանդիսանում է իրանահայ ամենաերկարակեաց թերթը:

Մեր միւս պաշտօնակիցները, որոնք հրապարակ են եկել մեզնից առաջ կամ յետոյ, իրանահայ մշակութային երեք կենդրոններում, չկարողացան յարատեւել այս կամ այն պատճառով :

Մեր մնայուն բաժանորդները եւ բոլոր նրանք, ովքեր հետեւել են «Ալիք»ին՝ իր հրատարակութեան առաջին օրերից, կը հաստատեն անշուշտ, որ իրանահայ այս օրգանը հաւատարիմ է մնացել իր ազգային առաքելութեան, իր քաղաքական դաւանանքին եւ Իրանի հանդէպ որդեգրած ճշմարիտ ուղեգծին :

Այդպիսով «Ալիք»ի յարատեւութիւնը եւ վայելած ժողովրդականութիւնը պիտի վերագրել այն անվերապահ վստահութեան, որ ունի իրանահայութիւնն այս օրգանի հանրանուէր գործունէութեան նկատմամբ :

Սակայն, ինչպէս այլ առիթներով եւս շեշտել ենք, մեր թերթի յարատեւութեան գլխաւոր ազդակն եղել է Հ. Յ. Դաշնակցութեան հեղինակութիւնն ու անդերադառնալի ժողովրդականութիւնը :

«Ալիք»ը հետեւելով իր պատկանած մեծ կազմակերպութեան ազգային ու քաղաքական ուղեգծին, իր մասնակցութիւնն է բերել մեր դատի արծարծման եւ հայապահպանման նուիրական գործին, միշտ հաւատարիմ մնալով հայ ժողովրդին ծառայելու իր առաքելութեան :

Հայ մամուլը մեր ժողովրդի գոյատեւման մեծագոյն ազդակներից մէկը համարելով, պիտի աշխատենք հայապահպանման այս հզօր ածուն աստիճանաբար աւելի մշակել ու ճոխացնել, մեզ քաջալեր ունենալով հայ ժողովրդի ապրելու եւ յարատեւելու անսասան կամքը, մեր գաղափարակիցների ու համակիրների զոհաբերութեան ոգին եւ իրանահայութեան անվերապահ աջակցութիւնն ու համակրանքը:

ԱՋՈՒՆԻԷԻ ԱԶԳ. ԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

★

Աջունիէի (Լիբանան) հայ ազգային բուժարանի տարեկան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները .— 1954ին խնամուած են 314 հիւանդներ, 1954 Յուլիսի վարչութեան նիստին միաձայնութեամբ բարերար անդամներ հռչակուած են Նիւ Եորքի յանձնախումբի եռանդուն զանձապահ՝ Օր. Լէյլա Գարակէօզեան, Տոքթ. Լեւոն Այվազեան (ատենապետ Նիւ Եորքի մասնաճիւղին), Ճորճ Մարտիկեան որու շնորհիւ բուժարանի երրորդ յարկը շինուած է 3–6–1954ին, Ամերիկահայ վիրաբոյժ Տոքթ. Համբարձում Քէչիքեան, որ իր արծաթեայ յոբելեանին առթիւ հաւաքուած տասը հազար տոլարը յատկացուցած է Բուժարանի մէջ Բժշկի տան շինութեան:

Բուժարանը ունի 66 պաշտօնեայ, երեքը բժիշկներ, 18ը հիւանդապահ – հիւանդապահուհիներ, մնացեալ 45ը պաշտօնեայ եւ գործաւորներ: 1954 Յունիս 1էն ի վեր տիկին Լիտիա Յովնանեան ստանձնած է բուժարանի տեսչութեան պաշտօնը:

« Բուժարանի Օր»ուան հանգանակութենէն գոյացած է 14.000 լ. ոսկի: Տարեկան մուտքը եւ ելք եղած է 723.959 լ. ոսկի եւ Հայ Աւետ. եկեղեցիներու Միութիւնը եւԱնթիլիաս կարգադրած են որ ամէն կիր. կղերական մը այցելէ, եւ արարողութիւններ կատարէ մատրան մէջ :

Բուժարանը կանոնաւորաբար կը ստանայ 73 հայերէն եւ երեք ֆրանսերէն թերթեր: Այս տարի բացի 32 հատոր բրիտանական համայնագիտարանէն (նուէր տոքթ. Լեւոն Այվազեանէ) բուժարանը ստացած է հարիւր նոր գիրքեր :

Եղած են նաեւ դրամական նուէրներ, ինչպէս զանազան իրեղէններ – դեղեր, սաւաններ, դգալ, պատառաքաղ, դանակ, խոհանոցի կաթսաներ: Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան երկու հազար տոլար, Տիկին Մէյրի Պալօեան (Լոս Անճէլըս) հազար, Տիկին Զաւարթ Թոքաթլեան (Պաղտատ) 250 տինար նուիրած են :

Բուժարանը պէտք ունի ելեկտրական Տիզըլ մօթէօռի, բռնաբարձ մեքենայի, կերակուրները երեք յարկերը փոխադրելու, սառնարաններու, մեծ ժամացոյցի, ներքին հեռաձայնի դրութեան, երէք խոհանոցի կառքի, վիրաբուժական գործիքի, պնակեղէնի, գիտական աշխատանոցի կազմածի եւն.:

Համաձայն վերջին վիճակագրութեան, հիւծախտի դարմանումը շատ յառաջ գացած է: Երկար տարիներ մնացող հիւանդներ չկան: Հիւանդը աւելի շուտ կը ձգէ հիմա բուժարանը :

Լիբանանեան կառավարութեան հաշուոյն կը պահուին 39 Հայ, 2 ոչ–Հայ հիւանդներ: Սէուտի Արաբիոյ կառավարութիւնը կը պահէ Ա. եւ Բ. կարգի հիւանդներ, 35ը ոչ–Հայ, Պաղեստինի գաղթականաց Յանձնախումբը՝ տասը հիւանդներ, ոչ–Հայ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ (յապաղած).— Մեր գաղութը աշխատանքի շրջան մը կը բոլորէ ժամանակէ մը ի վեր: Վերջին ձեռնարկներէն յիշենք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին պարահանդէս – խնջոյքը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 20ին կիրակի օր, «Քաֆէ տ'Էթուալ»ի սրահին մէջ :

Խանդավառ երիտասարդութիւն մը փութացած էր լեցնել սրահը: Պարահանդէսի ամբողջ տեւողութեան տեղի ունեցան եւրոպական եւ հայկական պարեր, երգերով եւ արտասանութիւններով, որոնք մաս կը կազմէին գեղարուեստական բաժինին :

Նոր Սերունդը իր բոլոր ձեռնարկներուն կը հրաւիրէ Միութեան անդամները եւ Լիոնի Եկեղեցաշէն ընկերակցութեան երիտասարդութիւնը, որոնք միշտ սիրով կը պատասխանեն իր հրաւէրին : Գովելի են այսպիսի հանդիպումներ որոնք կը ծառայեն իրար ճանչնալու, եղբայրական եւ ազգային ազնիւ զգացումներով :

Պարահանդէսին բացումը կատարեց, երկու խօսքով Նոր Սերունդի վարչութեան ատենապետը՝ Պ. Տօնապետեան բարի գալուստ մաղթելով բոլորին որ եկած էին քաջալերել իրենց ձեռնարկը : Օրուան խօսնակն էր նոյնքան աշխոյժ, Նոր Սերնդական մը Պ. Թութլեան :

Սրահին մէջ իրենց տեղը ունէին նաեւ տարեց ընկերներ, որոնք խանդաղատանքով եւ հաճոյքով կը դիտէին նորերու պարերն ու ուրախութիւնները :

Խօսք առնեցաւ ընկեր Մ. Միրզէին որ տեսակ մը խրատական ըրաւ : Պատմեց միջին սերունդի բոլոր տառապանքները, նախնական դժուարութիւններն ու նեղութիւնները այս օտարութեան մէջ, եզրակացուց .— «Պատուական երիտասարդներ, քաղաքակիրթ երկրի մը մէջ կ'ապրինք, օգտուեցէք այս երկրի բոլոր բարիքներէն, զարգացէք, ասպարէզը լայն է ձեր բոլորին առջեւ, մենք ձեզ կը բերենք հոս, որպէսզի ուրախանաք, եւ յիշեցնելու նաեւ որ տէր ըլլաք մեր աւանդութիւններուն, մեր բարոյական հաւատութիւններուն, հետեւիք հայկականութեան: Մնացէք Հայ, ազգային զգացումներով մինչեւ որ օր մըն ալ երթանք մեր սիրելի հայրենիքը »:

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր : Գովելի են Միութեան անդամները, որոնք սիրայօժար կը սպասարկէին, գոհացնելու համար բոլորը :

Խմելով ու պարելով, երգելով ու կատակելով կէս գիշեր եղած էր արդէն եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ լաւ տրամադրութեամբ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Դ.

Կարելի համադրութեամբ բացատրեցի Մեթրոյի դէպքին պատմութիւնը եւ անկէ հանած եզրակացութիւններս : Երբ վերջացուցի, անակնկալ կերպով ըսաւ.

— Ի՞նչ գիտէք կլոր գլուխներու մասին. (Պրախիսեֆալիք) :

Հայրիկիս անունը տուի :

— Մարդակապիկը, հէ՞: Լաւ, բայց երիտասարդ Տիկին, ինծի կը թուի թէ դուք նման գլուխ մը կը կրէք ձեր իսկ ուսերուն վրայ: Սակայն, փոքրիկ, գեղեցիկ գլուխ մը, գիտէ՞ք, որ մեզի օգուտ չունի:

— Գիտեմ այդ բանը :

— Ի՞նչ կ'ուզէ՞ք, ուրեմն :

— Գործ մը կ'ուզեմ ձեր թերթին մէջ, խնդիրը հետապնդելու համար :

— Անիկա չի կրնար ըլլալ: Այդ գործին համար մասնաւոր մէկը ունինք :

— Իսկ ես իմ մասնաւոր գիտութիւնս ունիմ :

— Ինչ որ հիմա ըսիք, չէ՞ :

— Օ՛, ոչ, Լորտ Նէսպի: Ես դեռ ուրիշ բաներ ալ ունիմ :

— Այդպէ՞ս է: Խելացի աղջիկ մը կ'երեւիք :

Լաւ, ուրիշ ի՞նչ գիտէք :

— Այսպէս կոչուած «բժիշկ»ը վերելակ մտած ժամանակ, վրայէն թուղթի կտոր մը ձգեց, զոր ես վերցուցի: Այդ թղթիկը նաֆթալին կը հոտէր: Մեռած մարդուն վրայէն ալ նաֆթալինի հոտ կու գար: Բժիշկը չունէր այդ հոտը: Ուստի անմիջապէս այն եզրակացութեան եկայ թէ՝ բժիշկը այդ թղթիկը վերցուցած էր մեռեալին գրպանէն: Վրան գրուած էին երկու բառեր եւ քանի մը թուանշաններ :

— Տեսնեմ :

Ու ձեռքը երկարեց անփութօրէն :

— Ոչ, ըսի, ժպտելով, իմ գիւտս է ան, գիտէ՞ք :

— Ճիշդ նկատեր եմ: Մտացի աղջիկ էք: Իրաւունք ունիք ձեզի պահելու : Չէ՞ք մտածեր ոստիկանութեան յանձնել:

— Այդ մտադրութեամբ այս առտու այնտեղ գացի, բայց կը յամառին ու կ'ըսեն թէ անիկա ոչ մէկ առնչութիւն ունի Մարլոյի խնդրին հետ: Այս պայմաններուն մէջ նախամեծար համարեցի մօտս պահել: Անկէց ետք, ոստիկանապետը ջղայնացուց զիս :

— Անհեռատես մարդ: Լաւ, սիրելի աղջիկս, ահա ինչ որ կրնամ ընել, ձեզի համար: Շարունակեցէք աշխատիլ ձեր մտածած ուղղութեամբ: Եթէ կրցաք բան մը ձեռք ձգել, տպագրութեան յարմար բան մը ղրկեցէք մեզի, բախտը ժպտի թերեւս: «Առօրեայ Ելեւմուտք»ին էջերը միշտ բաց են, խելական տաղանդներու առջեւ: Սակայն պէտք է լաւ սկսիլ. հասկցա՞ք :

Շնորհակալութիւն յայտնելով ներողութիւն խնդրեցի անյարմար վարմունքիս համար :

— Բան մը չէ: Կը սիրեմ այդ տեսակ խարբէութիւնները, մանաւանդ երբ անոնք կը կատարուին ... գեղեցիկ աղջկան մը կողմէ: Ի մէջ այլոց, երկու վայրկեան ըսիք եւ ընդմիջումէն ցատ երեք վայրկեան դրիք: Կնոջ մը համար դիտողութեան արժանի բան մըն է անիկա: Ձեր գիտնականի սովորութիւնը, թերեւս :

Փողոցը քալած միջոցիս դժուարաւ չսինչ կ'առնէի, կարծես վազած ըլլայի :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

(Շար.)

Ապրիլ 11ին ճամբայ ելաւ դէպի Մոսկուա, ընկերակցութեամբ փոխ վարչապետին, արտաքին նախարարին եւ ութ խորհրդականներու։ Զատկի կիրակին չորս հազար հաւատացեալներ խռնուած էին Ս. Ստեփաննոս մայր եկեղեցին որ 700 տարուան պատմութիւն ունի։ Ծերունի հովուապետը, կարդինալ Իննիցեր հանդիսաւորապէս աղօթեց ժողովուրդին հետ, ձեռնարկին յաջողութեան համար։ Ուրիշ միլիոնաւոր քաղաքացիներ նոյն մաղթանքները կ'ընէին ջերմեռանդօրէն։

Մոսկուայի մէջ բանակցութիւնները պիտի տեւեն չորս օր։ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Աւստրիոյ վարչապետը «առիւծին որջը» կ'երթայ։

Ցարդ աւելի քան 250 խորհրդաժողովներ գումարուած են Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու համար, առանց հաշուելու չորս արտաքին նախարարներու 15 խորհրդակցութիւնները։ Մոսկուայի նոր ծանուցագիրը «անարդարանալի» կը նկատէ որեւէ նոր յապաղում։ Անցեալ Փետր. 8ին Մոլոթով դիտել կուտար թէ Աւստրիոյ դաշնագիրը կապ չունի գերմանական հարցին հետ։ Բայց անհրաժեշտ կը դտնէր ամուր երաշխիքներ, որպէսզի Աւստրիան չկցուի Գերմանիոյ։

× Աւստրիական պատուիրակութիւնը որ կը բաղկանայ 12 անդամներէ, Մոսկուա հասնելով ընդունուեցաւ Պ. Պ. Մոլոթովի եւ Ա. Միկոյեանի կողմէ, մինչ 60 հոգինոց զինուորական նուագախումբ մը աւստրիական եւ խորհրդային քայլերգները կը հնչեցնէր։ Աւստրիոյ վարչապետը կարճ բանախօսութեամբ մը ուրախութիւն յայտնեց Խ. Միութեան հրաւէրին համար, յոյս յայտնելով թէ յարաբերութիւնները պիտի ամրապնդուին երկու երկիրներուն միջեւ, նպաստելով խաղաղութեան։ Պ. Մոլոթով շնորհակալութիւն յայտնելով առաջարկեց բանակցութիւններն սկսիլ երեքշաբթի (երէկ)։

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՅՈՒԼԻՍԻ՞Ն

Ֆրանսայի վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր պատասխանելով ամերիկեան թերթի մը հարցումներուն, մանրամասնօրէն պարզեց ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը։ Այս առթիւ մաղթեց որ Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարուի կարելի եղածին չափ շուտ, մինչեւ Յուլիսի վերջը, արտաքին նախարարներու մասնակցութեամբ, իսկ աւելի ետքը՝ վարչապետներով։ Իր կարծիքով, կարելի է կարգադրութեան մը յանգիլ, պաղ պատերազմը դադրեցնելու համար։ Ծայր. Արեւելքի մասին ալ խօսելով, Պ. Էտ. Ֆոր ըսաւ թէ "պիտի աշխատի որ արեւմտեան բոլոր պետութիւնները միասնաբար ճանչնան համայնավար Չինաստանը։ Ֆրանսան չուզեր առանձին կատարել այդ ճանաչումը։ Բայց դիտել տուաւ թէ «մեր յաջողութիւնը կախում ունի Չինաստանի դիրքէն՝ Ֆորմոզայի մասին»։ Յետոյ շեշտեց թէ Ֆրանսա պատասխանատուութիւններ ունի ամբողջ աշխարհի մէջ, թէ դաշնակիցները պէտք է պաշտպանեն իր դիրքը Հիւս. Ափրիկէի մէջ եւն.։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՒՏ ՄԸ

Մանկական անդամալուծման դէմ (փոլիօ) նոր պատուաստ մը գտած է ամերիկացի բժիշկ մը, Ճօնս Սոք, փորձեր կատարելով 1.830.000 մանուկներու վրայ։ Երէկ արդիւնքը յայտնեց 500 մասնագէտներու առջեւ եւ դարմանը յաջող կը համարուի 90 առ հարիւր։ Փարիզի մէջ ալ կը յուսան նոյն պատուաստը պատրաստել քանի մը շաբաթէն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ տեղի ունեցան, Զատկի օրով, Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի զինուորներուն միջեւ, Կազայի շրջանին մէջ։ Թնդանօթաձգութեան մը հետեւանքով սպաննուեցան Իսրայէլացի մը եւ երեք հոգի ալ վիրաւորուեցան։ Իսրայէլեան կառք մը պայթեցաւ ական մը զարնելով։ Մէկ մեռեալ, չորս վիրաւոր։

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահեցաւ շաբաթ իրիկուն Սէն Լազարի գծին վրայ, Պեքոնի կայարանին մէջ։ Վերսայլէն սուրացող կառախումբ մը զարնուեցաւ ուրիշ կառախումբի մը որ կեցած էր կայարանին մէջ։ Վիրաւորուեցան 230 ճամբորդներ, բարեբախտաբար թեթեւօրէն։ Միայն հինգ հոգի ծանր վէրքեր ստացան։

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Հուսէյն Ալա, օդանաւով ճամբայ ելաւ դէպի Եւրոպա, նոր դահլիճը կազմելէ վերջ։

ԱՊՐԻԼ 11 — 24-Ի
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. եւ Մարտ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Վասպուրականի, Տարօն Տուրուբերանի, Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Վիէնի երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի։

Կիրակի, 17 Ապրիլ, կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ։ Կը խօսի Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ եւ Պ. Ն. ՄՌՄՃԵԱՆ (Լիոնէն)։

Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Սէն Մորիս մայր եկեղեցին։ Պիտի պատարագէ Փարիզէն Հայր Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի։

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. Երկսեռ Միութեան։

Շաբաթ, 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա «Քիւրսալ»ի մէջ։

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ (Մարսէյլէն)։

Պիտի բանախօսէ Փրօֆ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)։

Խօսք կ'առնեն նաեւ՝ Պ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՈՒԼՈՒՆՃՈՅԵԱՆ եւ Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄԵԱՆ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան։

22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ եւ բանախօսէ Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Հ. ՊԱՊԵԱՆ վրդ. եւ վեր. Ի. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ։

Պիտի ըլլան աւուր պատշաճի մեներգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկերներ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պէռիէ Միլէի սրահներուն մէջ։

Գեղարուեստական բաժին.— Կ'երգէ Օր. Նուարդ (Ժօլիէն) Տիրատուրեան (Փարիզէն), Կ'արտասանէ Օր. Անժէլ Ուզունեան (Վիէնէն), Կովկասեան եւ հայկական պարեր Պ. Վազգէն Յովսէփեան։

Նուագ Թրիօ Մէտինա, Արմօնիքա Լէօն Մինէֆովսքի, (Վիլէօրպանէն), արդիական պարեր Պէռիէ Միլէի նուագախումբին։

Հաճելի անակնկալներ, եւ ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Այս Կիրակի Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց, սկիզբ. առաւօտու ժամերգութեանց ժամը 8, Ս. Պատարագ 10, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11.45։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի հոգեհանգիստ — պատարագ մը պիտի մատուցուի Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ, իր հանգուցեալ ընկերներու յիշատակին, իսկ կէսօրէ ետք, այցելութիւն Սէն Փիէռի գերեզմանատունը։

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամներէն եւ ենթակոմիտէի ընկերներէն, ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեանց։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Փառի Ռուպէ հեծելանիւի կարեւոր մրցումին առաջին հանդիսացաւ, կիրակի օր, Ֆրանսացի Լուի Ֆոռեսթիէ իր ետին ձգելով Քօփփի եւ Լ. Պոպէի նման ախոյեաններ։ Վեց ժամ, 6 վայրկեան եւ 42 երկվայրկեանէն կտրեց 249 քիլոմեթր, մինչ Իտալացի «Քամփիօնիսիմօն» երկրորդ կը հասնէր 15 երկվ. վերջը։ — ՖՐԱՆՍ. ԲԱԺԱԿԻ Ֆութպոլի հանդիպումներուն Լիոն (որուն խումբին կը մասնակցի Ֆէրմանեան) հաւասար մնաց Ռէնսի հետ (1–1)։ Այս վերջինը միշտ դասաւորման գլուխն է 40 կէտով։ Րըկպի (15) Ֆրանսան յաղթեց Իտալիոյ 0ի դէմ 24 կէտով, իսկ Ֆրանսայի Բ. խումբը Արեւմտեան Գերմանիոյ 0ի դէմ 16ով։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Ռէժան սրճարանին վերնայարկը։

Դասախօս՝ Պ. ՎԱՀԱՆ ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ

Նիւթ՝ Արտասահմանի Հայութիւնը արտասահմանի բանաստեղծութեան հանդէպ։ Մուտքը ազատ է։

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, երկուշաբթի 18 Ապրիլ իրիկուն, ժամը 9ին, Լը Բատէ սրճարանին վերնայարկը (Մեթրօ Բատէի դիմաց)։

Կը խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ֆրանսահայ կեանքի բարելաւման միջոցները։

Նոյն առիթով հաճելի անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի գիշեր Բատէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի Տիկ. ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ, նախկին անօրէն Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի։ Նիւթը Ծնողներու դերը մանուկներու անման շրջանին։

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնողները։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ 50 ՀՈԳԻՆՈՑ ԵՐԿՍԵՌ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ԿՈՒՏԱՅ ԻՐ ՀԱՄԵՐԳ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ ճոխ յայտագրով։

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 5ին, քաղաքին ամէնէն շքեղ երաժշտասրահին՝

Թէաթրը տիւ Ժիմնազի մէջ,

որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու (ռիւ տիւ Թէաթրը Ֆրանսէ, Քանըպիէրի կեդրոնը)։

Կը ղեկավարէ ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Պոսթընի երաժշտանոցէն)։

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսէռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւջութակ, եւայլն)։

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանի մը աւելի գործեր — ոմանք առաջին անգամ Ֆրանսայի մէջ, Կոմիտասէն, Եկմալեանէն, Սիւնիէն, Կանաչեանէն, Սպենդիարեանէն, Մոցարդէն, Պրահմսէն, Արամ Խաչատուրեանէն, եւն.։

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ-գործոց Օրաթորիոներէն հատուածներ եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն։

Տոմսերու թիւը սահմանափակ ըլլալով, խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք։

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնթիսիօն, 75 Լա Քանըպիէռ, Պ. Վ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պոսփոր, 2 ռիւ Լուի Աստրուքէն, երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին՝ 52 Պուլվ. տը Վոֆրուա, (Պօմօն)։ Սէնթ Անթուանի մէջ՝ դիմել տեղւոյն Աւետարանական եկեղեցին։

Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շնորհակալութիւն այն բոլոր ընկերներուս, բարեկամներուս եւ ազգականներուս, որոնք երկարատեւ հիւանդութեանս ընթացքին իրենց հիւանդանոց այցելութիւնով կամ նամակով մխիթարեցին զիս։ Դարմանումը վերջացած ըլլալով, Ապրիլ 9ի շաբաթ օրէն ի վեր տուն փոխադրուած եմ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԼՐԵԱՆ

×

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկ. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Խօսճանեանի մահուան առթիւ։ Կրընօպլէն Պ. Հաճեան եւ Վարուժան Աւագեան հինգ հազար ֆրանք։ Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւյմէճեան 3000, Տէր եւ Տիկին Մ. Մանիկեան երկու հազար։ Տէր եւ Տիկ. Վարդեւանեան հազար, Այրի Տիկ. Սիմոնեան հազար Ֆր.։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 8.30ին, սովորական ժողովատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20.45ին

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ։

Մասնակցութեամբ՝

Տէր եւ Տիկին Տ. Նշանեանի, Գրիգոր-Վահանի, Ն. Պշտիկեանի եւ՝

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու։

Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Խարբերդէն Թադուհի Անանեան կը փնտռէ իր քոյրը Մարիամ Անանեանը, Բալուի Գումպաթ գիւղէն, 1922ին Խարբերդի Նիւ Իսթ Ռըլիֆի որբանոցէն փոխադրուած է Պէյրութ, 1924ին եղած է Պէյրութ, յետոյ փոխադրուած է Ղազիրի որբանոցը։ Անկէ մեկնած է Մարսէյլի գիւղերը եւ ամուսնացած Խարբերդցի երիտասարդի մը հետ։ Կը խնդրուի տեղեկացնել՝ Մովսէս Սարգիսեան,

5, Rue Bernard du Bois, Marseille

Ծ. Խ. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ԱՊՐԻԼ
JEUDI 14 AVRIL
1955

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7647 31e ANNEE
խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3058

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԽԱԶԱԽՍՏԱՆ

●

Վերջերս Ռատիօ – Մոսկուա կը ծանուցանէր թէ Մարտ 18ին Հայաստանի երկսեռ երիտասարդութենէն կազմուած կառաւան մը Երեւանէն ճամբայ ելած է դէպի արեւմտեան Սիպերիա, մասնաւոր կառախումբով, «խամ ու խոպան հողերը մշակող իրենց ընկերներուն միանալու համար»:

Այս լուրը հրատարակեցինք Մարտ 23ին, սպասելով լրացուցիչ տեղեկութեանց:

Այժմ ձեռքի տակ ունինք «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին Մարտ 19ի թիւը (66), որուն Ա. էջի վերջին երեք սիւնակներուն վրայ նկարագրուած է կառաւանին մեկնումը, հետեւեալ խորագրով.

— Դէպի խամ ու խոպան հողեր :

Նկարագրութեան տակն ալ, գրեթէ երեք սիւնակի վրայ, կ'երեւայ լուսանկար մը, հետեւեալ մակագրութեամբ.—

— « Հայաստանից Ղազախական ՍՍՌ խամ ու խոպան հողերի իւրացման շրջանները մշտական աշխատանքի գնացող երիտասարդները յատուկ գնացքով մեկնում են Երեւան կայարանից »:

Կառախումբին վրայ կը գտնուին երկու բառեր, ռուսերէն,— «Երեւան – Ջամբուլ»: Պատուհանէն կ'երեւան երիտասարդ մը եւ երիտասարդուհի մը, իսկ վարը՝ այրեր եւ կիներ, որոնք ողջերթ մաղթելու գացած են:

Նկարագրութիւնը կը բաղկանայ քանի մը ճառերէ, որոնք ձեւակերպուած են միեւնոյն կաղապարին վրայ, Խ. Միութեան բոլոր լեզուներով:

Անշուշտ խմբագրութիւնն ալ քանի մը տողեր թխած է, ողջունելու համար «մեր ռեսպուբլիկայից եղբայրական Ղազախստանի Ջամբուլի մարզի խոպան հողերը մեկնող հայրենասէր երիտասարդները»:

— « Ի՜նչպիսի նուիրական զգացումներով են տոգորուած հերոսական աշխատանքի մեկնող երիտասարդները ... Նրանք լի են հայրենասէր աշխատանքի բուռն տենչանքով: Նրանք բազմիցս մտքով փոխադրուել են այնտեղ, այն հեռաւոր տափաստանները, մտովի գծել են առաջին կենսաբեր ակօսը ...»:

Այս առթիւ գումարուած ժողովի մը մէջ, Երեւանի «Ելեկտրամեքենաշինական գործարանի տրանսֆորմատորային ցեխի հերթափոխութեան վարպետ» Ա. Աշրաֆեան հպարտութեամբ կը յայտարարէ թէ իրենց գործարանէն «Ղազախստան են մեկնում մօտ հարիւր կոմերիտականներ եւ կոմերիտուհիներ», համաձայն կուսակցութեան կոչին:

Յետոյ կը խօսի Երեւանի «Թիւ 1 Շինմոնտաժային վարչութեան» բանուոր Ռ. Մնոյեան: Կ'ըսէ թէ կ'երթան նոր սովխոզները, «ուր պէտք է հերկեն աւելի քան 37 հազար հեկտար խոպան»:

Երիտ. Միութեան քարտուղարը, Հր. Յովհաննիսեան եւս խօսք առնելով, կը բացատրէ թէ «մեր հայրենիքի արեւելեան շրջանների խոպան ու խամ հողերի իւրացումը կուսակցութեան եւ կառավարութեան մշակած հոյակապ ծրագրի կարեւորագոյն մասն է»:

Եւ վերջապէս կառախումբը ճամբայ կ'ելլէ յամբարար, «նուագախումբի հնչիւնների ներքոյ, դէպի խամ ու խոպան հողերը տանելով մեր ռեսպուբլիկայի 650 (վեց հարիւր յիսուն) հայրենասէրների»:

Յաջորդ առտուն ճամբայ կ'ելլէին 18 երիտասարդներ եւս, որոնք նոր աւարտած էին Երեւանի «Գիւղմեխանիզացիայի տեխնիկումը»:

Կարելի մանրամասնութեամբ ամփոփեցինք ամբողջ անցուդարձը, խորհրդածութիւնը ձգելով ընթերցողին:

Վաղը կը բանանք ուրիշ էջ մը, իբրեւ լրացուցիչ մասը նոր ողբերգութեան մը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ԳԻՒՏԸ «ՓՈԼԻՕ» ԱԽՏԻՆ ԴԷՄ

●

ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԱՏՈՒԱՍՏԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ամերիկացի գիտուն մը, Եօնաս Սոք, նոր պատուաստ մը հնարած է մանկական անդամալուծման դէմ (փոլիօ) եւ արդիւնքը յաջող կը համարուի:

Հեռագիրները եւ միջազգային մամուլը սիւնակներով մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն այս նոր գիւտի մասին, որուն ապացուցումը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 12ին, ի ներկայութեան 500 մասնագէտներու: Այս առթիւ գումարուած ժողովին մէջ մանրամասն զեկուցում մը կարդաց Տոքթ. Թոմաս Ֆրէնսիզ, Միչիկընի համալսարանէն: Բժիշկը կէտ առ կէտ պարզեց հետեւեալ արդիւնքները.—

1. *Նոր չինուկով պատուաստուած 440 հազար ամերիկացի մանուկներէ միայն 71ը անդամալուծումէ վարակուած են անցեալ ամառ:*

2. *Ուրիշ 445 մանուկներ որոնք պատուաստուած չէին, անդամալոյծ եղան:*

3. *Պատուաստուած մանուկներէ միայն 113 հոգի վարակուած էին անդամալուծումէ եւ չատերը ապաքինեցան առանց վտանգի:*

4. *Բայց չպատուաստուած մանուկներէ 750 հոգի վարակուած էին: Պատուաստուած մանուկներէն ոչ մէկը մեռաւ, բացի մէկէն որ նշիկի (ամիկտալ) գործողութեան ենթարկուած էր երկրորդ պատուաստէ մը ետք:*

Եզրակացութիւն,— նոր պատուաստը զօրաւոր է եւ արդիւնաւոր, ինչպէս կ'ապացուցանեն աւելի քան 1.800.000 մանուկներու վրայ կատարուած փորձերը:

Նպաստաւոր պարագայ մը եւս,— Մ. Նահանգներու առողջապահական նախարարութիւնը պաշտօնապէս արտօնեց նոր պատուաստին վաճառումը եւ գործածութիւնը: Առաջին առթիւ պիտի պատուաստուին ինը միլիոն ամերիկացի մանուկներ, որոնց 750.000ը նախակրթարանի աշակերտներ են: Պատուաստը ձրի է: Ծախքը, ինը միլիոն տոլար, պիտի հոգայ Մանկական Անդամալուծութեան Հաստատութիւնը: Երեք ներարկում պիտի կատարուի վեց շաբթուան ընթացքին:

Սկանտինաւեան երկիրներն ալ որոշեցին օգտուիլ նոր գիւտէն: Նորվեկիոյ առողջապահական նախարարը ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ կառավարութեան, առաջարկելով անմիջապէս պատուաստել 250.000 գպրոցականներ: Տանըմարքայի մէջ ալ պատուաստ մը պատրաստած են համաձայն ամերիկացի գիտականին մեթոտին, մէկ միլիոն մանուկներ պատուաստելու համար յառաջիկայ յունիսին: Շուէտ եւս պատուաստի ծրագիր մը կ'ուսումնասիրէ:

Ֆրանսայի առողջապահական նախարարը, Տոքթ. Պերնար Լաֆէ յայտարարեց թէ Փասթէօրեան հաստատութիւնը շուտով պիտի պատրաստէ նոր պատուաստը, մեծ քանակութեամբ, տրամադրելու համար բժիշկներուն: Ֆրանսական պատուաստը կը պատրաստէ հաստատութեան մասնագէտը, փրոֆ. Փիէռ Լեփին: Այս երկրին մէջ ընդհանուր փորձեր պիտի չկատարուին պատուաստին ուժը ապացուցանելու համար, նկատելով որ արդէն փորձեր կատարուած են բազմաթիւ անասուններու վրայ:

Տոքթ. Լաֆէ բացատրեց թէ «փոլիօ»ն այնքան ալ մեծ վտանգ մը չի կազմեր Ֆրանսայի մէջ, բաղդատելով Մ. Նահանգներուն հետ: Ֆրանսայի մէջ որ ունի 42 միլիոն բնակիչ, միայն 1834 դէպքեր պատահած էին 1953ին, մինչդեռ Մ. Նահանգներուն մէջ նոյն տարին վարակուած էին 57.879 հոգի (բնակչութեան թիւը՝ 150 միլիոն): Ֆրանսական եւ ամերիկեան պատուաստներուն հիմնական տարբերութիւնը պատրաստութեան մեթոտին մէջ է: Փրոֆ. Լեփին կ'ըսէ թէ Տոքթ. Սոքի հետ փոխանակած էին իրենց փորձերուն արդիւնքը, ժամանակի ընթացքին: Առաջին փորձերը կատարուած են կապիկներու երիկամունքին վրայ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

●

« ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ »

Դժբա՜խտ Մաղաքիա...

Աւելի քան քսան տարի առաջ էր: Յաճախ կը խօսէր իր յուշերու մասին, հրատարակիչ մը փնտռելով:

Կ'ուզէր որ գրքի վերածուէին, փոխանակ թաղուելու օրաթերթի մը էջերուն մէջ:

Մաղաքիա Ասլանեան նպարավաճառի խանութ մը կը բանեցնէր Մարսէյլի մէջ, իր եղբօրը հետ:

Առտու մըն ալ իմացանք որ քահանայ ձեռնադրուած է վերակոչուելով Բաբգէն (1948): Հինգ տարի վերջ, կը հասնէր մահուան գոյժը (1953 Մայիս 18):

Քանի մը օր առաջ լոյս տեսաւ իր երազած գիրքը, «Բաբերդ եւ իր շրջանը»:

Բայց, ինք այս աշխարհէն բաժնուած է յաւիտենապէս.

Իր հայրենակիցները գոնէ այն մխիթարանքը ունին որ կրցան փրկել Յուշերը:

Լեցուն հատոր մըն է գիրքը, 307 էջ, եւ պատկերազարդ:

Զատիկ օրով նստայ կարդացի ծայրէ ծայր, մանաւանդ այն մասը որ կը նկարագրէ խումբ մը երիտասարդներու ոդիսականը լեռնէ լեռ, խուսափելու համար ծրագրուած բնաջնջումէն:

Իրապէս ալ, այդ է գրքին էական մասը, որ կը սկսի 101 էջէն:

Հեղինակը միջոց չէ ունեցած մշակելու Բաբերդի տեղագրական մասը, ինչպէս եւ մանրամասնօրէն նկարագրելու 1915ի ընդհանուր բնաջնջումը:

Բայց եւ այնպէս, հատորը կը պարունակէ կարգ մը քստմնելի դրուագներ՝ Հայաջինջ Սպանդէն:

Նախ գիւղաքնակ Հայերը աքսորած եւ կոտորած, յետոյ բուն Բաբերդի հայութիւնը ոչնչացուցած են, ամէն բան վերջացնելով երկու օրուան մէջ:

Փախստականներու Ա. խումբը լեռները ապաստանած ատեն կը հաշուէր 65 – 67 հոգի:

Շատեր կը սպաննուին կամ ծուղակը կ'իյնան, եւ ի վերջոյ Կովկաս կը հասնին ինը հոգիով:

Մանրանկար հերոսապատում, ուր ե-ղերական անակնկալներ կը յաջորդեն մէկ օրէն միւսը, կամ նոյն օրուան ընթացքին:

Օր մը քարայրի մը մէջ, անօթի ծարաւ: Ուրիշ օր մը թափառական անտառի մը բուրդներուն կամ անդնդախոր ձորերու մէջ, միշտ ենթակայ՝ հետապնդումի:

Յաճախ թուրք պաշտօնեայ ձեւանալով կը ձերբակալեն դասալիք թուրք զինուորներ: Կամ իբրեւ հիւր կ'ընդունուին թրքական գիւղերու մէջ...

Աւելի լաւ է անձամբ կարդալ:

Դժբախտաբար մոռցած են տպագրական վրիպակներու ցանկ մը կցել հատորին:

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

★

Աւստրիական պատուիրակութեան եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Գշ. օր: Աւստրիոյ վարչապետը, Ռաապ յայտարարեց թէ ոչ մէկ պատճառ կայ յոռետես ըլլալու, իսկ արտաքին նախարարը յայտնեց թէ խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենան բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ: Աւելի յատկանշական է սակայն այն ընդունելութիւնը զոր Խ. Միութեան վարչապետը, մարէշալ Բուլկանին եւ արտաքին նախարարը՝ Մոլոթով սարքած էին ի պատիւ Աւստրիոյ ներկայացուցիչներուն: Հրաւիրուած էին նաեւ ուրիշ պետութեանց դեսպանները: Խորհրդային վարիչները շատ սիրալիր էին: Մալենկովի տապալումէն ի վեր, առաջին անգամն էր որ օտար թղթակիցներ ալ ներկայ էին, եւ նոյնիսկ փոխ – վարչապետ Միկոյեան բաժակաճառ մը առաջարկեց, անձամբ լեցնելով անոնց գաւաթները, հայկական քոնեակով,— «Կեցցէ ստեղծագործ աշխատանքը, միացած ճշմարտութեան»: Միկոյեան խանդավառութեամբ խօսեցաւ նաեւ իր Ամերիկա ճամբորդութեան մասին, 1936ին: Շատ լաւ տպաւորուած էր այն ատեն, ամերիկեան կենցաղի «հնարամիտ» ընթացքէն, ժողովուրդին պարզութենէն: Աւստրիոյ դեսպանը իր կարգին մաղթեց որ շուտ վերջ գտնէ տասը տարուան գրաւումը: Ամերիկեան դեսպանն ալ մաղթեց որ Աւստրիան շուտով դառնայ ազատ եւ իսկական ժողովրդապետութիւն: Մոլոթով պատասխանեց.— « Սքանչելի, բոլորս միանանք այս մաղթանքին »:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, Լիբանան դէպի արեւմուտք կը հակի, մանաւանդ նախագահ Շամունի Թուրքիա այցելութենէն ի վեր: Պ. Շամուն Իզմիր ալ հանդիպելով, մեծ պատիւներու արժանացաւ: Այցելութիւնը տեւեց տասը օր: Այդ առթիւ քաղաքական խօսակցութիւններ ալ տեղի ունեցան: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու երկիրները յանձն կ'առնեն գործակցիլ, պահպանելու համար խաղաղութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ: Երկու երկիրներուն դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնը բարձրացած է առաջին աստիճանի դեսպանութեան: Առեւտրական համաձայնութիւն մըն ալ կնքուած է: Իրաքեկներ կը կարծեն թէ Լիբանան մերժելով հանդերձ միանալ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, լռելեայն համաձայն է անոր հիմնական կէտերուն: Անգարայի կառավարական թերթը, «Զաֆէր» կ'ըսէ թէ միացեալ զեկոյցը « դաշինքի մը արժէքն ունի»: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պ. Շամունի այցելութիւնը օգտակար եղած է, նաեւ, մեղմացնելու համար Թուրքեւսուրիական յարաբերութիւնները:

Ուրիշ լուրեր ալ կը հաստատեն թէ Սուրիա եւ Եգիպտոս անձկութեամբ կը հետեւին անցուդարձին:

— Պաղտատի խորհրդային դեսպանատունը փակուած ըլլալով, Խ. Միութեան շահերը պիտի պաշտպանուին զուիցերիական դեսպանատան միջոցաւ:

× Եմէնի Թագաւորը խոստացաւ գործակցիլ Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ, յանուն Միջին Արեւելքի ապահովութեան:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խստօրէն կը քննադատէ ընդհ. դատախազը, Ռոման Ռուտենքօ, որ այդ պաշտօնին կոչուած էր 1953ին: Թերթը կ'ըսէ թէ նախարարը թոյլ տուած է շատ ծանր օրինազանցութիւններ, մասնաւորապէս զեղծումներու առթիւ:

ԱՆԳԼԻՈՅ նոր վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն, նախագահելով նախարարական առաջին ժողովին, քննեց կարգ մը անմիջական խնդիրներ: Իր յայտարարութեան համաձայն, Անգլիա ոչ մէկ պարագայի մէջ պիտի մասնակցի Ֆորմոզայի պաշտպանութեան:

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Ի՞նչ ընէ, ո՞ւր երթայ: Նազարեանցի խորհուրդին վրայ քանի մը ամիս մէջտեղ չերեւար: Ոչ ոքի նամակ չի գրեր: Այս պատեհութենէն կ՚օգտուին իր թշնամիները լուր տարածելով որ Նալբանդեանը ձերբակալուած եւ էջմիածին բերուած է, եւ ապա Սեւանի վանքը աքսորուած՝ եօթը տարուան համար:

Սուտ լուրը կը հասնի նաեւ Վարդուհիին: Նախ չուզեր հաւատալ, կը սպասէ երկար ժամանակ: Բայց Խալիբեանը ժամանակ չի կորսնցներ, ճնշում կը բանեցնէ Վարդուհիին մօրը վրայ, որ աղջիկը համոզէ. ձեռքը խնդրող կայ, թող սպասելու, թէ չէ Խալիբեանը այնպէս կ՚ընէ որ մայր ու աղջիկ անօթութենէ կը մեռնին:

Վարդուհին, այլեւս վստահ, որ Նալբանդեանը իսկապէս աքսորուած է, սուգը սրտին, կը հաւանի ամուսնանալ, գոնէ իր մայրը անօթութեան չդատապարտելու համար:

Երբ այս ամուսնութեան լուրը կը հասնի Նալբանդեանին, չատ մեծ կ՚ըլլայ իր յուսախաբութիւնն ու վիշտը, եթէ կարելի չէր վստահութիւն ունենալ նոյնիսկ Վարդուհիին վրայ, ա՛լ որո՞ւն կարելի էր հաւատք ընծայել: Այս մռայլ տրամադրութեան տակ է, որ կը գրէ իր առաջին երկար գրութիւնը «Մէկին խօսք, միւսին հարս» վէպը:

Անշուշտ Միքայէլ չէր կրնար գիտնալ, թէ Վարդուհին ոչ մէկ ատեն չէր տեսած իր երկար նամակը:

Այս մեծ յուսախաբութիւնը չի մեռցներ սակայն Միքայէլի մէջ ուսման եւ միշտ նոր բան մը սորվելու ծարաւը: Հիմա ալ կը մտնէ բժշկական համալսարան եւ միաժամանակ կը սորվի զանազան լեզուներ: Իր եղբայրները ամիսը քանի րուբլի կը ղրկեն իրեն, իսկ անմիջական պէտքերու համար անհրաժեշտ գումարն ալ Միքայէլ կ՚ամբողջացնէ ռուսերէնի եւ հայերէնի մասնաւոր դասեր տալով:

Այս միջոցին է, որ կը սկսի խորանալ Նալբանդեանի ու Ստ. Նազարեանցի մտերմութիւնը:

Բայց «եկեղեցական փող»երու խնդիրը ծաւալած եւ Նոր Նախիջեւանի սահմաններէն դուրս ելած էր: Մատթէոս եպիսկոպոսը Մոսկուա այցելութենէ մը եւ Ստ. Նազարեանցի ու Միքայէլի հետ տեսնուելէն ետքը կ՚որոշէ վերաքննիչ յանձնախումբ մը կազմել ու այդ խնդիրը պարզել:

Նազարեանցի հետ ունեցած մտերմութիւնը օրէ օր աւելի կը խորանայ: Այլեւս որոշ է երկուքին համար ալ, որ պէտք է ստեղծեն օրկան մը, որուն նպատակն ըլլայ՝ «անողոք կռիւ խաւարամտութեան ու յետադիմութեան դէմ» եւ եւրոպական գաղափարներու տարածում, իսկ այս բոլորը՝ ժողովրդին հասկնալի լեզուով մը, այսինքն՝ աշխարհաբար:

Եւ աշխարհաբարի տարածման համար է, որ 1857 թուականին Նալբանդեանը լոյս կ՚ընծայէ Էօժէն Սիւի «Թափառական Հրէա»յի թարգմանութիւնը, գրքին կցելով «Յիսուսեաններու պատմութիւնը» վերնագրով ընդարձակ յաւելուած մը: Գիրքը նուիրուած է «Ստեփաննոս Նազարեանցի միշտ դեղեցիկ անուան», ու գրուած է այդ ժամանակին համար չատ դեղեցիկ ու կենդանի աշխարհաբարով:

Նմանապէս 1857ին է, որ լոյս կը տեսնէ «Հիւսիսափայլ»ի առաջին թիւը: Ստեփաննոս Նազարեանց երկար տատանումներէ ետքն է միայն, որ կ՚որոշէ հրատարակել թերթը: Իր տատանումները հիմնուած էին այն բանին վրայ, որ կը կասկածէր հայ ընթերցողներու գաղափարներու յառաջդիմութեան մասին:

« Լաւ, կ՚ըսէ Նազարեանց Միքայէլին, դուք եւ ես ծանօթ ենք լեզուին եւ մենք եւրոպական լուսաւորութեան ախոյեաններ ենք, եւ մենք կարող ենք գրել: Իսկ ո՞վ կայ մեր չուրջը. ես տեսանում եմ լեզուն իմացողներ, բայց գաղափարով յետադէմ, եւ կամ ընդհակառակն գաղափարով յառաջադէմ, բայց հայերէնով՝ երկու տող կախ»: (Հայրենիք Ամսագիր, թիւ 12, 1929, էջ 120):

Բայց Մոսկուայի, Պետերպուրգի եւ Դորպատի, ու մինչեւ իսկ Գազանի մէջ կար հայ ուսանողներու ստուար խումբ մը, որ մեծ ուրախութեամբ կ՚ողջունէ «Հիւսիսափայլ»ի ծնունդը: Շատեր կ՚աշխատակցին թերթին, որ յառաջդիմասէր եւ մտաւորական երիտասարդութեան օրկան մը դառնալու բոլոր տուեալները ունէր:

Մոսկուայի, Պետերպուրգի այդ ժամանակուան ուսանողները կ՚ունենային յաճախադէպ հանդիպումներ կամ ժողովներ, որոնց ընթացքին կը վիճաբանէին հայ ժողովուրդի կեանքին չատ մը կողմերուն մասին: Կը հետաքրքրուէին նաեւ ռուս գրականութեամբ ու կեանքով: Երբ որ առիթը ունենային մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդային Լոնտոնի մէջ հրատարակուած «Կոլօկօլ» եռաչաբաթեայ թերթը, զոր կը վարէին ռուս քաղաքական յայտնի տարագիրներ Հերցէնն ու Օգարեովը:

Դորպատի, Պետերպուրգի եւ Մոսկուայի հայ ուսանողներուն միջեւ գոյութիւն ունէր նաեւ մրցակցութիւն: Մոսկուայի ուսանողները Դորպատի տղաքը կը նկատէին պարզապէս «քէֆ» ընող մարդիկ, որոնք ուսանելու պատրուակին տակ՝ հաճելի ժամանակ կ՚անցընէին միայն: Միքայէլ Նալբանդեանի եւ Ռափայէլ Պատկանեանի (Գամառ - Քաթիպա) բանակռիւն ու հակառակութիւնը այդ տեղէն կուգայ, որովհետեւ Նալբանդեանը յաճախ կը կրկնէր, որ թէեւ Ռափայէլ Պատկանեանը կը նկատէ չնորհալի բանաստեղծ, բայց չի հաւատար անոր «սերտած ազգասիրական խօսքերուն»:

Վերադառնալով «Հիւսիսափայլ»ին, թերթին պաշտօնական խմբագիրը Ստ. Նազարեանցն էր թէեւ, բայց չատեր գիտէին, որ խմբագրական գլխաւոր աշխատանքը յանձնուած էր Նալբանդեանին:

— Ճիշդ է, որ առաջին թիւը աննախընթաց ոգեւորութիւն յառաջ կը բերէ Մոսկուայի, Պետերպուրգի, Նոր Նախիջեւանի, ու Աստրախանի հայութեան եւ ուսանողութեան մօտ, բայց աւելի մտաւորական դասակարգն էր ոգեւորուողը քան թէ ժողովուրդին լայն խաւերը, որոնց վրայ կ՚իշխէին յետադիմական գաղափարներն ու պահպանողական թերթերը: Յատկանչական է այն պարագան, որ մինչեւ վերջն ալ Ստ. Նազարեանցը դժուարութիւն պիտի ունենար թերթին ծախսերը հոգալ, վեց հարիւր բաժանորդներ ապահովելով:

Թերթին ուղին էր — « Մեր դրօշի վրայ գրուած է պայքար՝ աշխարհաբար լեզուի համար, ազատելով նրան գրաբարի կաշկանդիչ ուժից, եւ անողոք կռիւ՝ յետադիմութեան դէմ: «Իսկ թերթին հիմնադումն էր՝ — Հայերի դժբախտութիւնը « թշուառութեան եւ յետադիմութեան » մէջ է. բացի այդ պէտք է «ազգի սխալները ցոյց տալ եւ ոչ թէ նստիլ ու գովասանութիւններ գրել »:

Հետեւաբար, թերթին մէջ կ՚արծարծուէին թէ ազգային եւ թէ համամարդկային գաղափարներ: Միք. Նալբանդեանը, ինքը, կը գրէր ամէն տեսակ հարցերու մասին, իր ստորագրութեամբ կամ « Կոմս Էմմանուէլ » ծածկանունով:

Բայց « Հիւսիսափայլ»ի մեծագոյն հոգը՝ աշխարհաբարի տարածումն էր:

Նալբանդեան յաճախ կ՚ըսէր — « Գրաբարը հիանալի եւ գեղեցիկ լեզու է, բայց մեռած. աշխարհաբարը այսօր գռեհիկ, անտաշ, աղքատ, բայց կենդանի է եւ ընդունակ զարգանալու ու գեղեցկանալու: Սակայն դա չի նշանակում թէ՝ պէտք չէ գիտնալ գրաբարը իբրեւ մի անպէտ լեզու: Ես կ՚ասեմ աւելին. ով ուզում է աշխարհաբար լաւ իմանալ, պէտք է գիտնայ եւ գրաբարը: Մենք պայքար ենք մղում, գրաբարի տիրապետութեան դէմ: Եթէ գրաբարը տիրապետող մնայ աշխարհաբարին կամ կենդանի լեզուին՝ այն ժամանակ աշխարհաբարը կը դառնայ սորուկ՝ մի մեռած լեզուի»: (Հայրենիք Ամս., 1929 թիւ 1, Նոյ, էջ 80):

Այս նոր չարժումը չէր կրնար, ի հարկէ, անտեսուիլ յետադիմական տարրերու կողմէ: Եւ ահա «Ճռաքաղ»ը կը սկսի պայքար մղել «Հիւսիսափայլ»ի դէմ:

Թերթին աշխատանքները, համալսարանի դասընթացքները, լեզուի մասնաւոր դասերը արգելք չեն ըլլար Միքայէլ Նալբանդեանի, որ յաճախէր ռուս եւ հայ ուսանողական շրջանակները: Այդ միջավայրին մէջ է, որ Միքայէլ կը ծանօթանայ ռուս դերասանուհի Մառի Փանովային Նալբանդեան սիրահարուելու եւ իր կեանքը անոր կապելու վտանգաւոր ճամբուն մէջ է, երբ նամակ մը կը ստանայ Նոր Նախիջեւանի իր լաւագոյն բարեկամներէն Կարապետ Հայրապետեանէն, որ կը յայտնէր թէ կ՚ուզէ Եւրոպա այցելել եւ քննուիլ Վիէննայի ու Փարիզի լաւագոյն բժշկապետներուն կողմէ, բայց լեզու չի գիտեր, արդեօք Միքայէլը կրնա՞յ ընկերանալ իրեն:

ՇԱՔԻ ՍԱԳՐՁ

ՏՈՔԹ. Լ. ՄԸՔԱԼԸՄԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

« Յառաջ » վերջերս հաղորդեց մահը Ս. Գրքի ընկերակցութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին այս հայասէր վարիչին: Հաղորդեց նաեւ թէ, հանգուցեալին դուստրը, Միս Է. Մըքալըմ, որ հասած է Պէյրութ իբրեւ դեսպանուհի քանատական կառավարութեան, չատ կը հետաքրքրուի հայկական կեանքով, եւ յայտնած է «Ազդակ»ի թղթակցին որ իրեն հաճոյք պիտի սեպէ ներկայ ըլլալ Հայոց հանրային — մարդասիրական ձեռնարկներուն:

Հանգուցեալը, ուրիշ հայասիրական գործերու կարգին, կատարած է երախտագիտութեան արժանի դեր՝ նաեւ Վասպուրականի վերաշինութեան եւ ժողովուրդի տեղաւորման գործին մէջ՝ 1916ին:

Վասպուրականցիներս 1915ի ամառը, ռուսական բանակի նպատակաւոր ու աղետալի նահանջին պատճառով գաղթած էինք Կովկաս, եւ անձկութեամբ կը սպասէինք, որ մեր հայրենիքի մէջ ստեղծուի ապահովութիւն, վերադառնալու՝ եւ մեր քանդուած բոյները նորոգելով՝ հայրենի հողին վրայ վերահաստատուելու:

« Երթանք, մեր սուրբ խողը խամբրուբենք: Մեր երեխները մեր թօրվան չրթներայ քընեն՝ նոր մեռնենք», կ՚ըսէին հառաչելով մեր գիւղացիները՝ մրկուած հայրենիքի սիրովն ու կարօտովը: Այն հայրենիքը՝ զոր փրկած էին արիւնադանդ թշնամիէն գիւցազնական պայքարով, բայց զրկուած անկէ այնքան փառօրէն, « խաչապաշտ» Ռուսի նենգամիտ խաղերուն հետեւանքով:

1916ի գարնան սկիզբները, ռազմաճակատի հեռացումով, Վանը եւ մօտակայ գաւառները ապահով կը համարուէին: Հայրենաբաղձ ժողովուրդի մէկ մասը ըսկսաւ վերադառնալ: Շատեր ընտանիքով, հակառակ եղած յորդորներուն: Կարաւանին միացայ ես ալ:

Երկիրը ամայի էր ու աւերակ: Բարբարոս թշնամին այրած, քանդած, կողոպտած էր ամէն ինչ: Ոչ երկրագործական գործիքներ կարելի էր ձեռք բերել, ոչ սերմացու, ոչ ալ ուտելիք: Հացահատիկներու հորերն իսկ պատռած ու տարած էին: Ձիւնը նոր էր հալած: Գիւղացիներ, հողը ճանկռտելով, կը հաւաքէին ուռած, փտած, ցեխաթաթախ հասկեր, օրական հազիւ քանի մը քիլօ, գործածելու համար իբրեւ սնունդ: Մաս մըն ալ կը ցանէին՝ արտերը փորելով բահերու միջոցաւ: Այսպիսի անպաստ պայմաններու մէջ ոչ ապրիլ կարելի էր, ոչ ալ վերաշինել: Եւ սակայն նոր կարաւաններ կը հասնէին իրարու ետեւէ: Ըստ այն օրերու վիճակագրութեան, Մարտ ամսուն վերադարձողներու թիւը կը հասնէր երեք հազարի: Ապրիլի մէջ այս թիւը կը բարձրանար եօթը հազարի:

Ջանանք տեղաւորելու եւ երկիրը վերաշինելու նպատակով՝ ազգային մարմինները եռանդագին աշխատանքի լծուեցան Կովկասի մէջ: Արդէն Վան կը գտնուէր Քաղաքներու Միութեան ներկայացուցիչ Կոստի Համբարձումեան: Շուտով եկան Նպաստամատոյցի ներկայացուցիչ Ստեփան Մալխասեան, Գիւղատնտեսական ընկերութեան ներկայացուցիչ Աւետիք Սահակեան (Հայր Աբրահամ) ու հրահանգիչ հայրենակից Արմենակ Մաքսապետեան: Բարեգործականի կողմէ Գրիգոր Օհանջանեան, յետոյ Վահան Փափազեան, Մոսկուայի կոմիտէն, եւ ուրիշներ: Առաջին եկողներու մէջ էր նաեւ տոքթ. Մըքալըմ՝ Ամերիկեան Նպաստ. կոմիտէի կողմէ: Աւետիք Սահակեան կը գրէ. — « Մենք կանգնած էինք մեծ դժուարութեան առաջ: Կարիքները ծով, միջոցները սահմանափակ՝ տալու համար ամէնքին ինչ որ անհրաժեշտ էր»: Այս դժուարին կացութեան ատեն տոքթ.

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Կէս գիշերն անց էր: Բերդակի չուները սկսան կաղկանձել, կը հաջէին անընդհատ եւ կը ստիպէին, որ գիւղը ոտքի կանգնի:

Զգիտէինք թէ՝ գիւղի մէջ օտարներ կայի՞ն թէ ոչ: Անախորժ ընդհարումի տեղի չտալու համար, քաշուեցանք գիւղի ծառաստանները: Նստեցանք հոն, մինչեւ որ չների հաջոցները կտրեցան: Աւելի քան կէս ժամ նստեցանք մի բլրի ետեւ գտնըւած ծառերի տակ:

Երկու տղաներ մի վալատի հետ ղրկած էինք գիւղ: Կէս ժամ յետոյ, գիւղի խըմբապետը և տղաներն եկան եւ մեզ տարին գիւղ:

Երբ չուները կը կաղկանձէին անընդհատ, գիւղացիները առհասարակ կը հաւատային, որ « ազգի տղաքը», այսինքն՝ ֆետայիները մօտեցել են գիւղին:

Մինչեւ մենք խմբապետի տունը հասանք, նա արդէն պատրաստել էր տղաներին, որոնք կը սպասէին մեզ ճանապարհին:

Ցերեկն անցուցինք առանց միջադէպի: Գիւղացիները մեզ բոլորեցին: Առաքել Աղան իր պատմութիւնները կ՚անէր Սասունից, Մշոյ Դաշտից, Շամիրամից եւ Աղթամարից:

Բոլորը ուշի ուշով կը լսէին: Մեծերը կ՚օրհնէին մեզ, իսկ երիտասարդները, բարի նախանձով լցուած, կը մռնչէին. « Ախ, ինչո՞ւ մենք էլ հոն չլինէինք, եւ ձեզ հետ՝ սարի նման՝ տաւշմանի դէմ չկանգնէինք»:

Ուրախալի էր այդ: Կը տեսնէինք, որ ժողովուրդը պատրաստ էր ապստամբելու, կռուելու, միայն թէ պէտք էր, որ « մահացու զործիքն» ունենար: Կիներն իսկ, Սասնոյ հերոսուհիների կատարած գործերը լսելով, կ՚ոգեւորուէին, երբ Աղան կը պատմէր թէ՝ ինչպէս հայ կիները կռուի դիրքերուն մէջ հաց եւ ջուր կը բերէին, կը խրախուսէին հայդուկներին, կը ստիպէին իրենց ամուսիններին էլ կռուելու:

« Եթէ կը գտնուէին ամուսիններ, — կը պատմէր Աղան, որոնք կը տատանէին կամ վախից կ՚ընկրկէին, կիները անմիջապէս իրենց լաչակները վար կ՚առնէին ու կ՚ասէին իրենց ամուսիններին. «Առ այդ լաչակը գլխիդ, եւ հրացանը տուր մեզ»: Ո՞ր տղամարդը պիտի չուզէր իր կեանքը զոհել այդ քաջուհիների խօսքերից յետոյ: Ահա Շամիրամի եւ Կուրավուի հայ աղջիկները: Թշնամիի գնդակների տարափին տակ, նրանք հաց եւ ջուր կը հասցնէին ֆետայիներին, հոգ չէր թէ երբեմն իրենց մէկը զոհը դառնար թշնամիի գնդակին: Կուրավուի վիրաւորներից մէկը ընկել էր թշնամիի շղթայի առաջ: Երկու ուժեղ եւ հուժկու հայ ամազոններ, յարձակուեցին եւ, վիրաւոր գիւղի նման ոտից քաշելով, բերին ապահով մի վայր եւ իրենց գլխի շղարշով կապեցին քաջի վէրքը, որից առատ արիւն կը հոսէր»:

Գիւղացիները ափ ի բերան կը լսէին Աղային, մինչեւ որ արեւի վերջին ճառագայթները համբուրեցին Հայոց աշխարհի կատարները:

Մեր վերջին « մնաս բարովն » ասինք Բերդակի գիւղացիներին եւ ճանապարհ ընկանք դէպի Շուշանց, որ մօտաւորապէս չորս ժամ հեռու էր:

Այդ օրը որոշեցինք գիւղ չմտնել, այլ մնալ ցերեկը՝ « Վարդէնի աղբիւրի» մօտ:

Մեր սուրհանդակը արդէն մեկնած էր Վան՝ իր հետ տանելով մեր նամակը, որ ուղղուած էր Կոմսին եւ որի մէջ իմաց կը տայինք թէ՝ « գիշերը կը լինենք Շուշանց, վալատներ ղրկեցէք որ ապահով մտնենք Այգեստան »:

Հասանք մեր իջեւանը:

Ոչ մէկ ձայն, ոչ չուների կաղկանձում, ոչ էլ գիւղացիների աղմուկ: Միայն Վարագի ծղրիթները կը ծղրէին:

Այդ գիշեր մեր պահապաններն եղան Սարգիսն ու Աբրօն:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Մըքալըմ օգնութեան համար բաւական լայն միջոցներով։ Տեսած էր Վասպուրականը իր շէնշող օրերուն, 1904 – 1905, եւ այժմ կը տխրէր իր հողին ի տես ահաւոր աւերածութեան։

Ազգային մարմիններու հետ համախորհուրդ՝ սահմանեց հարաւային արուարձաններու եւ Հայոց Ձորի գիւղացիներու հողը։ Ազգային մարմինները յանձն առին հողալ միւս արուարձանները եւ Թիմարի, Արճակի ու Բերկրիի շրջանները։

Տօքթ. Մըքալըմ բացաւ իր գրասենեակը Ամերիկացիներու կիսով հրկիզուած շէնքերէն մէկուն մէջ։ Իր պաշտօնեաներու միջոցով (մէկն ալ այս տողերը գրողը, ատենի մը համար) ցուցակագրել տուաւ վերադարձողներն ու անոնց կարիքները։ Իր գործակալները Պարսկաստանէն (Թաւրիզ, Խոյ, Սալմաստ) կը ղրկէին եզներ, կովեր, ոչխարներ։ Հացահատիկներ, բանջարանոցի սերմեր, գութաններ, արօրներ, գերանդիներ, մանգաղներ, ջահեր, բրիչներ եւ ուրիշ անհրաժեշտ գործիքներ՝ զօրս ձրիաբար կը բաժնէր իր շրջանի գիւղացիներուն։ Երկու ընտանիքի կուտար զոյգ մը եզ եւ սերմացու որքան հնարաւոր էր։ Կովեր ու ոչխարներ բաժնած ատեն նախապատուութիւն կուտար պզտիկներ ունեցող ընտանիքներուն։ Գործիքներ՝ ամէնուն։ Այս նոյն ձեւով բաշխում կը կատարէին նաեւ ազգ. մարմինները իրենց սահմանուած շրջաններու մէջ։

Տօքթ. Մըքալըմ օգնեց մաքրելու Շամիրամի առուն, ջուր ճարելու համար արտերուն ու այգիներուն, եւ բանեցնելու համար ջրաղացները մինչեւ Արտամետ ու Ծռըստան։ Դրամագլուխ տրամադրեց արհեստագործական գործիքներ շինող արհեստաւորներուն։ Եւ դեռ ուրիշ օժանդակութիւններ։

Հողի պաշտամունք ունեցող մեր աշխատասէր, տոկուն, ջանասէր, ժողովուրդը կը հերկէր ու կը ցանէր անօթենակ եռանդով։ Հարկ եղած ատեն նոյն իսկ լուսնի լոյսով։ Տեղ տեղ ալ հրացանը թիկէն կախ՝ պաշտպանուելու համար Քիւրտերու դէմ՝ որոնք տակաւին կը մնային մօտակայ լեռներու մէջ։

Ու վերադարձը կը շարունակուէր աւելի մեծ խումբերով։ Անկարելի էր առաջին անել հոսանքին։

Ծաւալով թոնիրներու օրհնեալ ծուխը իր շղարշը տարածել սկսաւ գիւղերուն վրայ։ Աւերակները կը նորոգուէին արագօրէն։ Արօրներն ու գութանները դաշտերը կը մեկնէին, թէեւ դեռ փոքրաթիւ։ Հօտաղին երգը կը հնչէր դարձեալ։ Ուլերն ու գառնուկները կ'ոստոստէին գիւղերուն շրջակայքը, մարգագետիններու մէջ։ Արտերը կանաչ կը հագնէին։ Վասպուրականը կը վերակենդանանար։

Տօքթ. Մըքալըմ ատեն ատեն կ'այցելէր գիւղեր ու կը հրճուէր տեսնելով իր ընծայած օժանդակութեան բարերար արդիւնքը։ Կը խօսէր լաւ Հայերէն։ Իմ ճանչցած շատ մը Ամերիկացիներու մէջ ամէնէն լաւը։ Խիստ բարեհամբոյր էր ու պարզ, բարեսիրտ, դիւրահաղորդ ու շատ համակրելի, քաղցր ժպիտը միշտ դէմքին։ Այս պատճառաւ՝ գիւղացիները համարձակօրէն կը մօտենային իրեն, կը յայտնէին իրենց կարիքները, որոնց գոհացում տալու համար ամէն ճիգ կ'ընէր։

Խորապէս յարգուած էր ազգային մարմիններէն։ Միասին կը ծրագրէին կարելի եղածին չափ ընդարձակել օգնութեան գործը։ Աշնանացանը կատարել աւելի լայն չափերով՝ ինքնաբաւ դարձնելու համար ժողովուրդը։ Պատրաստութիւն տեսնել ընդունելու համար 25.000 հոգի յաջորդ գարնան, ու այսպէս հետզհետէ վերադարձնել բոլոր Վասպուրականցիները։

Այսպէս, հակառակ դառնագոյն յուսախաբութեանց, Վասպուրականը կը մնար միշտ օրրանը մեր ազգային իղձերուն։

Սակայն բախտը ե՞րբ է ժպտած մեզի։ Ցարական Ռուսիան հաշտ աչքով չէր դիտեր մեր ժողովուրդին վերահաստատուիլը իր հայրենի հողերուն վրայ։ Ան իր հակահայ ծրագիրն ունէր միշտ։ Հայաստանը առանց Հայու պէտք էր մնար։

Ցունիս ամիսն էր։ Խոտերը քաղուած ու դէզեր կազմած էին։ Ծառերը ծանրաբեռնուած անմահական պտուղներով։ Արտերու մէջ ցորենն ու գարին ոսկիի գոյն ըստացած. Քանի մը շաբաթ եւս՝ եւ ահա հունձքը պիտի սկսէր։ Ժողովուրդը պիտի վայելէր իր տքնաջան աշխատանքի պտուղը։ Բայց ահա դարձեալ անողոք հրամանը նահանջի։ Գաղթականի ցուպը բռնած դարձեալ թողինք մեր վերաշինուող, չքնաղ հայրենիքն ու մեր դառն քրտինքին արդիւնքը՝ քանդուելու, տրորուելու համար բարբարոս թշնամու պիղծ կրունկներուն տակ։ Տօքթ. Մըքալըմն ալ մեզի հետ, ահաւոր պայմաններու մէջ։ Տխուր, վշտալից ու յուսաբեկ։ Պարսկաստան հասնելով ատեն մը գրաղեցաւ գաղթականներուն նպաստ բաշխելով։

Շատ չանցած՝ երբ մեր հայրենապաշտ ժողովուրդը առիթ ունեցաւ Վասպուրական վերադառնալու նորէն՝ ալ չկար մարդասէրը։ Երկիրը ձեռքէ ձեռք կ'անցնէր։ Այս անկայուն վիճակի պատճառաւ, Ամերիկեան Նպաստամատոյցը հրաժարեցաւ Վասպուրականի վերաշինութեանը օժանդակելու ծրագրէն, եւ փոխարէնը աւելի նպատակայարմար համարեց օգնել Կովկաս ապաստանած գաղթականութեան։

Տօքթ. Մըքալըմի մահով կը կորսնցնենք ազնիւ բարեկամ մը։

Բիւր յարգանք իր յիշատակին։

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ԻՐ ՀԱՄՐԱՆՔՈՎ, ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՎ, ԵՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՎ

*

ԽՄԲ. — «Էջմիածին» ամսագրի 1954 Դեկտ.ի թիւէն կ'ամփոփենք հետեւեալ տեղեկութիւնները զորս քաղած է Ռումանիոյ առաջնորդ Վազգէն եպիսկ., իր այցելութեան առթիւ. —

Պուլկարիոյ այժմեան հայութիւնը կ'ապրի հետեւեալ 14 քաղաքներուն մէջ. — Պլովդիւ (Ֆիլիպէ)՝ 6500 հոգի, Սոֆիա՝ 4500 հոգի, Ստալին քաղաք (Վառնա)՝ 3.800 հոգի, Ռուսէ (Ռուսջուկ)՝ 1700 հոգի, Բուրկազ՝ 1.300 հոգի, Խասկով՝ 900 հոգի, Կոլարովգրադ (Շումէն)՝ 750 հոգի, Սլիվէն՝ 530 հոգի, Թաթար – Բազարջըգ՝ 450 հոգի, Տոլպուխին (Տոպրիչ)՝ 320 հոգի, Սիլիստրէ՝ 260 հոգի, Ստարա Զագորա՝ 250 հոգի, Այտոս՝ 105 հոգի, Եամպոլ՝ 38 հոգի, եւ մէկ երկու հարիւր Հայեր եւս ցրուած քանի մը այլ փոքր քաղաքներու մէջ։

Վերոյիշեալ բոլոր քաղաքները ունին հայկական քարաշէն եկեղեցիներ եւ եկեղեցական կազմակերպուած կեանք, որոնց գլուխը կը գտնուին հոգեւոր հովիւները եւ հաւատացեալ ժողովուրդի կողմէ ընտրուած եկեղեցական վարչութիւնները։

Արձանագրենք այդ եկեղեցիները իրենց հովիւներով.

1. Պլովդիւ՝ Ս. Գէորգ եկեղեցին, վերանորոգուած 1828ին. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Գէորգ քահանայ Սարեան։

2. Սոֆիա՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, նոր կառուցուած 1934ին ազգային շէնքին մէջ (հին եկեղեցին փլցուած ըլլալով). Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Վահան քահանայ Փափազեան։

3. Ստալին՝ Ս. Սարգիս եկեղեցին, կառուցուած 17րդ դարուն եւ վերանորոգուած 1844ին. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Տրդատ քահանայ Տումարճեան։

4. Ռուսէ՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, կառուցուած 17րդ դարուն, վերանորոգուած 1805 թուականին. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Ներսէս քահանայ Մելքոնեան։

5. Բուրկազ՝ Ս. Խաչ եկեղեցին, վերանորոգուած 1858ին, Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Աթանաս քահանայ Խաչատուրեան։

6. Խասկովօ՝ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին, կառուցուած 1924ին. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Նահապետ քահանայ Գարայեան։

7. Կոլարովգրադ՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, վերանորոգուած 1834ին. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Գարեգին քահանայ Տիւրկէրեան։

8. Սլիվէն՝ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին, կառուցուած 1830ին. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Կարապետ քահանայ Ծերոնեան։

9. Թաթար – Բազարջըգ՝ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին, վերանորոգուած 1820ին, Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Զաքարիա քահանայ Շիրինեան։

10. Տոլպուխին՝ Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ եկեղեցին, կառուցուած 1830ին. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Հմայեակ քահանայ Զարդարեան։

11. Սիլիստրէ՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, հիմնուած 17րդ դարուն, վերաշինուած 19րդ դարուն. Հոգեւոր Հովիւ՝ Տ. Միքայէլ քահանայ Պեպիրճեան։

12. Ստարա Զագորա՝ Ս. Խաչ եկեղեցին, կառուցուած 1923ին, քահանայ մը կը հովուէ այցելաբար։

13. Այտոս՝ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, կառուցուած 1933ին. քահանայ մը կը հովուէ այցելաբար։

14. Եամպոլ՝ Ս. Աստուածածին մատուռ – եկեղեցին, կառուցուած 1924ին, քահանայ մը կ'այցելէ երբեմն։

Պուլկարիոյ Հայոց վարժարաններու թիւն է տասնեւմէկ, մօտ հազար եօթ հարիւր աշակերտներով, հետեւեալ կերպով բաշխուած հայաշատ քաղաքներու վրայ.

1. Պլովդիւ՝ եօթնամեայ երկսեռ նախակրթարան եւ մանկապարտէզ՝ 587 աշակերտ։

2. Սոֆիա՝ եօթնամեայ երկսեռ նախակրթարան եւ մանկապարտէզ՝ 310 աշակերտ։

3. Ստալին՝ եօթնամեայ երկսեռ նախակրթարան եւ մանկապարտէզ՝ 320 աշակերտ։

4. Ռուսէ՝ քառամեայ երկսեռ նախակրթարան եւ մանկապարտէզ 70 աշակերտ։

5. Բուրկազ՝ եօթնամեայ երկսեռ նախակրթարան եւ մանկապարտէզ՝ 126 աշակերտ։

6. Խասկովօ՝ քառամեայ երկսեռ նախակրթարան եւ մանկապարտէզ՝ 60 աշակերտ։

7. Կոլարովգրադ՝ քառամեայ երկսեռ նախակրթարան՝ 36 աշակերտ։

8. Սլիվէն՝ քառամեայ երկսեռ նախակրթարան եւ մանկապարտէզ՝ 50 աշակերտ։

9. Թաթար – Բազարջըգ՝ քառամեայ երկսեռ նախակրթարան 20 աշակերտ։

10. Տոլպուխին՝ քառամեայ երկսեռ նախակրթարան՝ 17 աշակերտ։

11. Ստարա Զագորա՝ քառամեայ երկսեռ նախակրթարան՝ 14 աշակերտ։

Հայոց բոլոր վարժարաններու նիւթական մատակարարութիւնը ստանձնած է պուլկար պետութիւնը։ Ինչպէս Ռումէն Ժողովրդական Հանրապետութեան, նոյնպէս եւ Պուլկար Ժողովրդական Հանրապետութեան մէջ, մեր ազգային վարժարանները գտնուանոյթիւնը հանկցութեամբ։ «Քանեւչորս զօրաժին յերէնով պետական դպրոցներ են։

Հայերէն լեզուն կ'աւանդուի բոլոր դասարաններուն մէջ, շաբաթական 8 պահ Ա–Գ դասարանները, շաբաթական վեց պահ Դ–Ե դասարանները եւ շաբաթական հինգ պահ Զ–Է դասարանները։ Վերի դասարաններուն մէջ կ'աւանդուի նաեւ Հայոց պատմութիւն եւ Սովետական Հայաստանի աշխարհագրութիւն։ Հայերէն լեզուի բոլոր դասագրքերը կը ստացուին կանոնաւորապէս Խ. Հայաստանէն։

Թէեւ այժմ Հայոց լեզուի ուսուցիչները թիւով եւ որակով բաւարար են, սակայն տրուած ըլլալով անոնցմէ շատերուն յառաջացած տարիքը, գալիք տարեշրջաններուն սուր կարիքը պիտի զգացուի որակեալ թարմ ուժերու՝ ձեռնհաս կերպով աւանդելու համար մեր մայրենի լեզուն։

Հայ դպրոցներու շրջանաւարտները, առանց որեւէ դժուարութեան հանդիպելու, իրենց ուսումը կը շարունակեն պուլկար պետական երկրորդական (միջնակարգ) եւ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեանց մէջ։ Այժմ Սոֆիայի, Պլովդիւի եւ Ստալինի համալսարաններուն մէջ կ'ուսանին 250 հայ ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Զ.

Տուն վերադարձայ յաղթականի զգացումներով։ Ծրագիրս յաջողած էր սպասածէս շատ աւելի արդիւնաւէտ կերպով։ Լորտը հաճոյակատար գտնուած էր։ Այժմ կը մնար լաւ սկսիլ, ինչպէս ըսաւ։ Սենեակիս մէջ փակուելով, առի թանկագին թուղթը եւ ուշադրութեամբ ուսումնասիրեցի։ Գաղտնիքին բանալին հոս էր։

Նախ ի՞նչ կը ներկայացնեն թուանշանները, հինգ հատ են եւ առաջին երկու թուանշաններէն վերջ կէտ մը կայ։ «Տասնըեօթը — հարիւր քան երկու» ըսի ինքնիրենս։ Ոչ, բանի մը չէին ծառայեր։

Վերջը սկսայ գումարել։ Առասպելական պատմութիւններու մէջ մարդիկ յաճախ այսպէսով գարմանալի հետեւութիւններու կը յանգին։ «Մէկ եօթն ալ կ'ընէ ութ, մէկ ալ՝ ինը, երկուք ալ՝ տասնըմէկ, երկուք ալ՝ տասներեք»։

Տասներեք։ Ճակատագրական թիւ։ Արդեօք ազդարարութի՞ւն մըն էր ինծի, որպէսզի մէկդի ձգեմ ամէն ինչ։ Շատ հաւանաբար։ Մտածեցի թէ դաւադիր մը այդպէս պիտի չգրէր տասներեքը. այլ պարզապէս 13, այսպէս։

Մէկին եւ երկուքին միջեւ փոքր հեռաւորութիւն մը կար։ Ուստի քանիերկուքը հարիւր եօթանասունը մէկէն հանեցի։ Արդիւնքը եղաւ հարիւր յիսունը ինը։ Դարձեալ գումարեցի, այս անգամ եղաւ հարիւր քառասուն եւ ինը։ Թուաբանական այս գործողութիւնը մաքի լաւ մարզանք մըն է անշուշտ, բայց չօգնեց գաղտնիքը լուծելու։ Առանց փորձելու մնացեալ երեք գործողութիւնները՝ ձգեցի թուաբանութիւնը եւ այս անգամ սկսայ բառերը փորձել։

«Քիլմորտըն Գէսըլ»։ Ասիկա որոշ բան մըն էր։ Վա՞յր մը արդեօք։ Հաւանաբար ազնուական ընտանիքի մը անունը, կամ նկարչագեղ աւերակ մը. (Թաղուած գա՞նձ մը կայ արդեօք)։

Այո, Թաղուած գանձ մը ըլլալու է։ Թըւանշանները միշտ Թաղուա ծղանձերու համար կ'ըլլան։ Մէկ քայլ աջ, եօթ քայլ ձախ, մէկ ոտք փորէ, քանիերկու սանդուխէ վար իջիր։ Այս տեսակ բաներ։ Ատոնք վերջը կ'ընեմ։ Հիմա ամէնէն կարեւորն էր՝ կարելի եղածին չափ փութով, Քիլմորտըն Գէսըլ երթալ։

Պատմական եւ տեղագրական ինչ գիրք որ ձեռքս անցաւ՝ թղթատեցի ամբողջութեամբ։ Ժամանակը կ'անցնէր, սկսայ ձանձրանալ։ Ի վերջոյ ամենավերջին գիրքը փակեցի ջղայնացած։ Քիլմորտըն Գէսըլ անունով վայր գոյութիւն չունէր։

Սակայն պէտք է որ գոյութիւն ունենար։ Այլապէս ինչո՞ւ մէկը պիտի հնարէր այդ տեսակ անուն մը ու գրէր թուղթին վրայ։ Ապուշ բան կ'ըլլար։ Եւ սակայն բոլոր մտածումներս դրական արդիւնքի չյանգեցան։ Տխրօրէն կրունկներուս վրայ նստայ կրկին (կարեւոր բան մը ըրած ատենս միշտ տախտակամածին վրայ կը նստիմ) եւ սկսայ մտածել, թէ ինչպէ՞ս պիտի լուծեմ այս հանգոյցը։

Կա՞յ արդեօք ուրիշ ուղղութիւն մը որուն հետեւէի։ Մտածեցի լրջութեամբ, յետոյ ոտքի ցատկեցի բերկրալից։ Անշուշտ կայ։ Պէտք է այցելէի «ոճիրին վայրը»։ Բան մը որ փորձառու խուզարկուները կ'ընեն յաճախ. եւ խնդիր չէ թէ որքան ժամանակ կը սպառեն, միշտ կը գտնեն հետք մը, որ ոստիկանական քննութենէն խուսափած էր։

Բնականաբար ուղղութիւնս պարզ էր։ Մարլօ պէտք է երթամ։

Բայց ինչպէ՞ս պիտի մտնէի տունէն ներս։ Արկածախնդրական շատ մը եղանակներ ծրագրեցի եւ ընտրեցի ամենապարզ միջոցը։ Տունը ցարդ վարձու ըլլալու էր. Պիտի ներկայանամ որպէս թեկնածու վարձակալ։

Որոշեցի նմանապէս դիմել տեղին վարձակալական գործակալութիւններուն, վասնզի անոնք աւելի նուազ վարձու տուներ ունէին տրամադրելիք։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

350.000 ՁԱԻԱԿՆԵՐ ծնած են դաշնակից զինուորներու եւ Գերմանուհիներու կենակցութեամբ։ «Քանեւչորս զօրաժին ապօրէն զաւակներու»։ Գերման երէցի մը կինը, սլիտակահեր բարեպաշտ մը, որոշեր է մինակը լուծել սեւամորթ զաւակներու խնդիրը, մասնաւոր գիւղ մը հաստատելով։ Այս գունաւոր դժբախտներուն թիւը կը հաշուեն 6 – 10.000։ Տղաքը պիտի կրթուին եւ երբ մեծնան, պիտի կրնան Մ. Նահանգները, Ափրիկէ կամ գանազան գաղթավայրեր երթալ։ Ծրագրըուած գիւղը պիտի բաղկանայ քսան տունէ։ Իւրաքանչիւրին մէջ պիտի տեղաւորուին տասը տասնըհինգ սեւամորթներ, երկու վարժապետներով։ Գիւղը պիտի ունենայ նաեւ եկեղեցի, դպրոց եւ դարմանատուն մը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

30·000 ԿԱՊԻԿՆԵՐ Հնդկաստանէն Մ· Նահանգները պիտի փոխադրուին մինչեւ Յունիսի վերջը։ Առաջին կարաւանը, 800 կապիկ, ղրկուեցաւ օդանաւով։ Բոլորն ալ պիտի օգտագործուին գիտական փորձե - րու համար ։

ՄՈՆԿՈԼԻՈՅ երկաթուղին կապուեցաւ Չինաստանի գծին։ Ուրիշ երկաթուղի մը պիտի շինուի, Մոնկոլիան կապելով Ալմա Աթայի (Խազախստան)։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապե - տը, Տոքթ· Ատընաուըր, յօդուած մը հը - րատարակելով ամերիկեան թերթի մը մէջ, կը յայտարարէ թէ Խ· Միութեան հետ բոլոր յարաբերութիւնները պէտք է հիմնուին ուժի վրայ։ «Կը կարծեմ թէ Ա- մերիկա եւ միացեալ Եւրոպա մը բաւական զօրաւոր են յարգանք ներշնչելու համար Ռուսներուն »։

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախա - րարը, Տըլըս, յայտարարեց թէ անհրա - ժեշտ չի նկատեր Քեմուա եւ Մացու կըղ- զիները՝ Ֆորմոզայի պաշտպանութեան համար, ոչ ալ օգտակար կը գտնէ անմի - ջական խորհրդաժողով մը Խ· Միութեան հետ ։

ԱՍԻԱԿԱՆ ժողովին չինական պատուի - րակութեան մէկ մասը զոհ գնաց օդանա - ւային արկածի մը։ Չինաստան կը մեղա- դրէ թէ դաւ մը սարքուած էր։

ԼՈՆՏՈՆԻ օրաթերթերուն գործադուլը կը շարունակուի քանի օրէ ի վեր։ Քննիչ յանձնախումբը կը փորձէ միջին ճամբայ մը գտնել ։

521 ԼՐՏԵՍՆԵՐ ձերբակալուած են ա - րեւմտեան Պերլինի մէջ, համաձայն ա - րեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան մէկ զեկոյցին, որ կը սպառնայ «պահո - վութեան միջոցներ ձեռք առնել »։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ·— Մոռցած էք նշանակել Սը- գահանդէսին թուականը ։

ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոր Կիրակի (17 Ապրիլ) սկըս· ժա - մերգութեանց, առաւօտ ժամը 8·30ին։

Կիրակի 24 Ապրիլ, Նահատակաց Յիշա- տակին, Հոգեհանգստեան պատարագ ժա- մը 11ին ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՈՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Այս Կիրակի Յիշատակ մէկ միլիոն նա- հատակաց, սկիզբ· առաւօտու ժամերգու- թեանց ժամը 8, Ս· Պատարագ 10, հան- գիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11·45։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ կիրակի, 15 Մայիս, ժամը 14ուկէսին

Մասնակցութեամբ տաղանդաւոր ար - ուեստագէտներու եւ արուեստագիտուհի- ներու ։

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը ։

Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15, Ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ ։

Ինչպէս նաեւ փարիզեան շրջանի մաս - նաճիւղերէն ։

Տոմսերու գինը·— 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազ - գագրական մանրամասնութիւններ, Հա - յաջինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու սըբչաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ ։ (308 էջ)։

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հայ - ուապիտ պատկերներով ։

Գին 500 ֆրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահ - րին Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne
Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ·—
Խորէն Նազարէթեանի
7, Bld. Mouren la Cabucelle

ԱՊՐԻԼ 11 — 24-Ի
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԿ· ՏՈՒՆ, ՎԻԱ ՎԵԼԵՍՔԱ 4

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21·15ին

Խօսք կ՚առնեն՝

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻ - ՍԱՔԵԱՆ եւ ՋԳՕՆ Ծ·Վ· ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին ։

ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ· եւ Մարտ· Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դաշնակցութեան, Վասպուրակա- նի, Տարօն Տուրուբերանի, Ֆ· Կ· Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Վիէնի երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ· Լեւոն- եանի ։

Կիրակի, 17 Ապրիլ, կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ։ Կը խօսի Հ· ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ· Վ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ եւ Պ· Ն· ՄՌՄՃԵԱՆ (Լիոնէն)։

Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր ճայնա - ւոր պատարագ, Սէն Մորիս մայր եկեղե- ցին։ Պիտի պատարագէ Փարիզէն Հայր Կարապետ Ծ· Վ· Ամատունի ։

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ· երկ - սեռ միութեան։

Շաբաթ, 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա «Քիւրսալ»ի մէջ։

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ· ՏԻ- ՐԱՆ ԹԷՔԷՆԵԱՆԻ (Մարսէյլէն)։

Պիտի բանախօսէ Փրօֆ· Գ· Գ· ԽԱ- ՑԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)։

Խօսք կ՚առնեն նաեւ՝ Պ· ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՈՒԼՈՒՆՃՈՅԵԱՆ եւ Պ ·ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄ - ԵԱՆ ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանու - թեանց պետերու կողմէ, հովանաւորու - թեամբ Ազգ· Միութեան։

22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ եւ բանախօսէ Հայր· պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ ·Վ ·ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Հ· ՊԱՊԵԱՆ վրդ· եւ վեր· Ի· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ Պ· ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ ։

Պիտի ըլլան աւուր պատշաճի մեներգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկեր - ներ ։

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20·45ԻՆ
Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա

Դերասան **Գ· ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ**
Կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ։

Մասնակցութեամբ՝

Տէր եւ Տիկին Տ· Նշանեանի, Գրիգոր - վահանի, Ն· Պշտիկեանի եւ՝
Ա· ԳՄԲԷԹԵԱՆի

Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու ։

Տոմսերու համար դիմել Հ· Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ

ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ
ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին, Սալ տը լ՚Իւինիօն, 34 ռիւ Սէքրասար ։

Կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Փարիզէն մասնաւոր հրաւէրով կը մաս- նակցի Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ· ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԳ· ՑԱՆԿ

Այրի Տիկին Արշալոյս Հ· Սարգիսեան (ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի յիշատակին)	15·000
Վազգէն եւ Բաբգէն Աբրահամեան եղբայրներ (ուսանողներ Ժընեւէն)	10·000
Գ· Տ·	5·000
Տէր եւ Տիկ· Պօղոս Մալխասեան	1·000
Գումար	31·000
Նախորդ գումարը	759·700
Ընդհ· գումար	790·700

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր- բաթ գիշեր, ժամը 21ին, Բէժան սրճարա- նին վերնայարկը ։

Դասախօս՝ Պ· ՎԱՀԱՆ ՁԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ

Նիւթ՝ Արտասահմանի Հայութիւնը արտասահմանի բանաստեղծութեան հան- դէպ ։ Մուտքը ազատ է ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պէոիէ Միլէի սրահներուն մէջ։

Գեղարուեստական բաժին·— Կ՚երգէ Օր· Նուարդ (Ժօպլէն) Տիրատուրեան (Փարիզէն), Կ՚արտասանէ Օր· Անժէլ Ու- զունեան (Վիէնէն), Կովկասեան եւ հայ - կական պարեր Պ· Վազգէն Յովսէփեան ։

Նուագ Թրիօ Մէտինա, Արմօնիքա Լէօն Մինֆովսքի, (Վիլէօրպանէն), արդիական պարեր Պէոիէ Միլէի նուագախումբին։

Հաճելի անակնկալներ, եւ ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ· Յ· Դ· Ակնունի ենթակոմիտէն կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի հոգեհան - գիստ – պատարագ մը պիտի մատուցուի Սէն Լուի Ս· Գէորգ մատրան մէջ, իր հանգուցեալ ընկերներու յիշատակին, իսկ կէսօրէ ետք, այցելութիւն Սէն Փիէռի գերեզմանատունը ։

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամներէն եւ ենթակոմիտէի ընկերներէն, ներկայ ըլլալ սոյն արարո - ղութեանց ։

***

Այրի Տիկին Ազատի Զաքրեան կը ծա - նուցանէ թէ իր ամուսնոյն՝

ԳՐԻԳՈՐ ԶԱՔՐԵԱՆի

մահուան Ա· տարելիցին առթիւ հոգե - հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկր- տիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՇԱՒԻԼ·— Ֆ· Կ· Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆր· ընկերուհի Էօժէնի Տէր Գալուստեանէ, ի նպաստ կայանի տան ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻ·— Հ· Յ· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 8·30- ին, սովորական ժողովատեղին։ Կը խնդ - րուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրա - կարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կը խնդրուի ճշ- դապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ·— Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմի - տէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սը- րահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ·— Հ· Յ· Դ· «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Բացականե- րը նկատի պիտի առնուին ։

ՎԱԼԱՆՍ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը 9ին, «Ահարոնեան » ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդ - րուի ճիշդ ժամին ներկայ ըլլալ ։

ՇԱՒԻԼ·— Հ· Յ· Դ· «Արդութեան» խումբի ժողովը այս չարաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օ - րակարգ ։

ՀՐԱՒԷՐ ԲՈԼՈՐ ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Թոքատցինե- րը անխտիր ընդհ· ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Քա - ֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մեթրօ Քատէ ճիշդ դէմը)։

ՄԻՋԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լէ դ՚Օլիվի եւ Մար - թէկոյի դպրոցի խնամակալութեան կող - մէ, մասնակցութեամբ ուսուցիչ Պ· Ազ- գին Մարտիրոսեանի, քաղաքի աշակերտ- ներու եւ արենոյշներու ։

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3ին, Պոմոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Ի նպաստ Դպրոցին ։

Գեղարուեստական եւ մանկական ճոխ բաժիններ, խմբերգ, մեներգ, արտա - սանութիւն, հայ գեղջկական եւ ազգային պարեր։ Պիտի ներկայացուին «ԿԻԿՈ- ՍԻ ՄԱՀԸ», « ԽԷՉՈՅԻ ԹՈՒՋԸ » եւ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ, ԳՈՌՈՋ ԹԱ - ԳՈՒՀԻՆ։

Մուտքը վիճակախաղի տոմսերով ։

Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունե- նայ հանդէսի ատեն։ Տոմսերը կարելի է ստանալ նաեւ հանդէսին օրը, տեղին վը - րայ։

ԽՆՋՈՅՔ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Դաւրա դիւղի Հայր· Միութեան կողմէ, Ապրիլ 17ին կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, 1 Ռիւ տը լա Տէ- ֆանս, Իսի լէ Մուլինօ։ Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ, մանաւանդ հաւկթախաղ։ Ա - րեւելեան եւ եւրոպական նուագ, Շմաւոն Պալեանի կողմէ։ Մուտքը ազատ է ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 — հատը 12 ֆր․

ՈՒՐԲԱԹ 15 ԱՊՐԻԼ — VENDREDI 15 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7648 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3059

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՔ Ի ՍԻԳԻՐ»

Ճիշդ այն պահուն երբ մանրամասնութիւններ կը քաղէինք Հայաստանէն Ղազախստան կատարուած «կամաւոր» գաղթի մասին, «Փարի – Փրէս» կը նկարագրէր համանման գործողութիւն մը՝ Մոլտաւիայէն (Ռումանիա) ։

Ձեռնարկը շատ աւելի վրդովիչ է՝ այս երկրամասին մէջ ։ Ցօղուածագիրը՝ Փիէռ Պերնառ հարիւր հազարներով կը հաշուէ դէպի «խամ ու խոպան հողերը» քշուած բազմութիւնները ։

Այս առթիւ կը յիշէ թէ մաս մը «կամաւորներ» փոխադրուած են մինչեւ 1700 քիլոմեթր հեռու, իսկ մեծ մասով մինչեւ Ղազախստան (3500 քիլոմեթր) ։

Այս աքսորականներն ալ կը բաղկանան գիւղացիներէ, բանուորներէ եւ մասնագէտներէ ։

Ցօղուածագիրը, որ նախկին բոլշեւիկ մըն է, ոչ միայն տնտեսական, այլեւ քաղաքական ու զինուորական դիտումներ կը տեսնէ այս համատարած գործողութեան մէջ ։

Այս առթիւ կը յիշէ 1937 – 38ին կատարուած զանգուածային մաքրագործումները՝ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազրբէջանի մէջ ։

Եւ կը նկարագրէ Ղազախստանը, իբրեւ «անիծեալ» երկիր մը ․

— Ղազախստանն Ֆրանսայի հնգապատիկ տարածութիւնն ունի եւ կ'երկարի Վոլկայէն Չինաստան, Սիպերիայէն, Սիր – Տարիա եւ Արալի ծովը ։

Ամառը հրակէզ օդ մը ունի, իսկ ձմեռը ջերմաչափը կ'իջնէ զերոյէն մինչեւ 40 աստիճան վար ։ Բուռն քամիները ձիւնախառն փոթորիկներ կը յարուցանեն եւ հողը կը սառեցնեն մինչեւ խորերը ։ Երկիրը խմելիք ջուր չունի․ լիճերը աղի են ։ Անտառները սակաւաթիւ են, բուսականութիւնը՝ վտիտ, բացի հիւսիսային – արեւելեան մասէն ։ Բայց, խորհրդային վարիչներուն համար այս երկիրը առաջնակարգ արժէք ունի, — կը պարունակէ ոսկի, հանքածուխ, պղինձ, երկաթ, մանկանէզ եւ պղնձ ։

Ցետոյ կը պատմէ թէ Կառականտա քաղաքը, որ երեսուն տարի առաջ 150 բնակիչ ունէր, այժմ ունի 250․000, — ամէն ազգէ, — Մոնկոլներէն մինչեւ աքսորականները, այր թէ կին ։

Ուրեմն այս տեսակ միջավայր մը կը փոխադրուին մեր հայրենիքին երիտասարդներն ու երիտասարդուհիներն ալ, մշակելու համար «խամ ու խոպան հողերը» ։

Ցարդ հրատարակուած տեղեկութիւնները, բոլորն ալ խորհրդային աղբիւրներէ, կը հաստատեն թէ ծրագրեալ աքսորէ մը տարբերութիւն չունին այս տեղափոխութիւնները ։

Ուրիշ իրողութիւն մը եւս կ'ապացուցանէ գործին ծանրակշիռ հանգամանքը ։

Դեռ նոր Ղազախստան գնաց Խ․ Միութեան ներքին գործերու նախարարը, զօր․ Սերգէյ Կրուկլով, — ան որ իշխանութեան գլուխ անցաւ Բերիայի անկումէն ետք ։

Արդէն իսկ ստուարաթիւ զանգուած մը կը կազմեն «կամաւոր» աքսորականները՝ այդ ամայի տարածութեանց վրայ ։

Արդեօք շատ ծանր է այս գրութեան խորագիրը ։

Պիտի ուզէինք որ ուրիշ թերթեր ալ պարտք սեպէին պրպտումներ կատարել, պարզելու համար այս աննախընթաց ողբերգութեան ծալքերը ։

Աղբիւրներ չեն պակսիր, սկսելով Երեւանի թերթերէն ։

Եղերական անցուդարձ մը պարզել՝ չի նշանակեր վարկաբեկել հայրենիքը ։

Միասին արձանագրենք սեւն ու ճերմակը ։ Չարն ու բարին ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ՊԻՏԻ ՉՇԻՆԵՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետը առջի օր լրագրական ասուլիս մը սարքելով լուսաբանութիւններ հաղորդեց հիւլէական հետազօտութեանց մասին ։ Ըստ. թէ միջնախարարական յանձնախումբերը յանգած են հետեւեալ եզրակացութեանց․ —

1․ Անհրաժեշտ է որ Ֆրանսա հիւլէական պետութիւն մը դառնայ ։ Արագ իրագործումներ կատարած ենք արդէն ։ Պ․ Փալեւսկի սահմանափակ ծրագիր մը մըշակած է, սակայն իր նախատեսած իրագործումները կարեւոր պիտի ըլլան, զարմանելով մեր յապաղումը ։

2․ Որոշելով զարկ տալ մեր հիւլէական ուժին, որոշած ենք մէկդի դնել յատկապէս ռազմական գործածութեան սահմանուած հետազօտութիւնները ։ Ուրեմն մեր աշխատանքները պիտի սահմանափակուին քաղաքային օգտագործումներով ։ Զմոռնանք որ հիւլէական ուժը երեք միլիոն անգամ աւելի մեծ է, բաղդատելով ուրիշ աղբիւրներու հետ ։ Պիտի ջանանք օգտագործել այդ ուժը՝ խաղաղասիրական նպատակներով ։ Հետեւաբար ուսումնասիրութիւններ պիտի չկատարենք ջրածին կամ ուրիշ տեսակ ռումբ սանձելու համար ։ Երկար խորհրդածութիւններէ ետք որոշեցինք այս ուղղութեամբ գործել ։

3․ Ֆրանսա չուսափոյթ փարելով իր ծրագրին իրագործման, պիտի չարունակէ կոչեր ուղղել, գործակցութիւն հաստատելու համար հիւլէական ուժի մասին ։

Վարչապետը միեւնոյն ատեն բացատրեց թէ կառավարութիւնը «դեղին ծրագիր» մը յօրինած է, զինուորական վերակազմութեան համար ։

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, անցեալ մարտի կիսուն Ֆրանսա կը մտածէր ջրածին ռումբ շինել, ապահովելու համար իր դիրքը իբրեւ Բ․ կարգի մեծ պետութիւն․ բայց չորս չարթուան հետազօտութենէ ետք համոզուեցաւ թէ աւելի նպատակայարմար է որեւէ հիւլէական ռումբ չպատրաստել ։ Վարչապետը չբացատրեց թէ ինչո՞ւ այս եզրակացութեան յանգեցան, բայց երբ հիւլէական ծրագիրը եւ զինուորական վերակազմութեան խնդիրներ կը քննէին, եւմտական նախարարը յայտարարեց թէ պիտի սահմանուին տուրքերը աւելցնել, եթէ ելեւմուտքին բացը աւելնայ ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, երկու տարի պիտի անցնի, մինչեւ որ Ֆրանսա կարենայ գլուխ հանել իր ծրագիրը՝ հիւլէական ուժի խաղաղասիրական օգտագործման մասին ։

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը առաջարկեց ընկերվարական կուսակցութեան միացեալ ճակատ կազմել խորհրդարանին մէջ, պայքարելու համար հիւլէական ռումբի շինութեան դէմ ։

× Մ․ Նահանգներու նախագահը վաւերացուց բանաձեւ մը որուն համաձայն Ամերիկա իր հիւլէական գաղտնիքները պիտի փոխանակէ Ատլանտեան 13 զինակիցներուն հետ, բայց ոչ իրական զէնքերը եւ շինութեան եղանակները ։ Միւս պետութիւններն ալ պէտք է վաւերացնեն այս որոշումը ։

* * *

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ստորագրած է Փարիզի համաձայնութիւնները ։ Այսպէս, Մեծն Բրիտանիա, Մ․ Նահանգները եւ արեւմտեան Գերմանիան վերջնապէս վաւերացուցած կ'ըլլան այդ համաձայնութիւնները, որոնց շնորհիւ Գերմանիա պիտի վերազինուի, դառնալով 15րդ անդամը Ատլանտեան կազմակերպութեան ։ Ուրիշ ազգեր ալ վերջացուցած են վաւերացումը, սպասելով իրենց վեհապետներուն ստորագրութեան ։ Անգլիոյ վեհապետական վաւերացումը տեղի ունեցած է քանի մը շաբաթ առաջ, բայց լուրը հաղորդեցին ապրիլ 13ին ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԿԱՐԴԱՆ, Ի՞ՆՉ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ

Ամէնքդ ալ իմացաք հրէշային ոճիրը — Տասնըերէք տարեկան տղայ մը սպաննած է իր ւ-տնամեայ խաղընկերը, Ռոմէնվիլի մէջ (Փարիզ) ։

Կանխահաս մարդասպանը նախ հրացանի կոթով մը ջախջախած է տղեկին գանկը, յետոյ զմելիով մը կտրած է վիզը ։

Դէպքը այնքան պերճախօս է որ, խորհրդածութեան չի կարօտիր ։

Եւ այժմ իրար անցած են մանկավարժները, յիմարաբոյժները, պետական պաշտօնէութիւնը եւ․․․ ծնողները ։

Տղուն մայրը աղի արցունք կը թափէ գիշեր ցերեկ ։

Տղան ինքն ալ չէ կրցած իր արարքը պատմել մօրը առջեւ, երբ ամէն բան կը խոստովանէր, հարցաքննութեան ատեն ։

Արդէն բանտարկուած է ։ Բայց, ի՞նչ պատիժ կը նախատեսէ օրէնքը, այս տեսակ պարագաներու մէջ ։

Պիտի արգելափակեն զգաստարանի մը մէջ, մինչեւ չափահասութիւն ։ Ապա պիտի զինուորագրեն ։ Յետո՞յ ․․․

— Ի ծնէ հրէշ մը, կ'ըսեն շատեր ։

— Ժամանակակից բարքերու զոհ մը, կը պատճառաբանեն մասնագէտներ ։

Կը խորհիմ թէ վերջին տեսակէտը աւելի ճիշդ է ։

Եւ աչքիս առջեւ կը ցցուի վրդովիչ հարցականը ․

— Ծնողներէն հարիւրին քանի՞ն կը հետեւին իրենց զաւակներուն ամենօրեայ կեանքին ։

Գիտե՞ն թէ ի՛նչ կը կարդան արձակ ժամերուն, գիրք ըլլայ թէ իրենց յատուկ թերթեր ։

Գիտե՞ն թէ ինչ պիտի տեսնեն, երբ միասին սինեմա կը տանին անչափահաս մանչեր ու աղջիկներ ։ Կամ դրամ կուտան որ այս ու այն սինեման երթան, հանգիստ ձգելով զիրենք ։

Հարցումը ուղղուած է նաեւ ձեզի, հայ մայրիկներ եւ հայրիկներ ։

Օր մը օրանց հետաքրքրուա՞ծ էք թէ ինչ կը կարդան, երբ դուք անգամ տհանութեամբ ձեռք կ'առնէք հայերէն հրատարակութիւնները ։

Ձեր մէջէն հարիւրին քանի՞ն պարտք սեպած է մանկական – պատանեկան թերթ մը, գիրք մը, վերջապէս իրենց տարիքին համապատասխան հրատարակութիւն մը նարել իր զաւակներուն, մայրենի լեզուով ։

Անշուշտ հրէշային բացառութիւն մըն է Ռոմէնվիլի մանուկ մարդասպանը ։

Բայց, չմոռնանք, — Ամէն անչափահաս կը խմորուի ու կը զարգանայ իր տեսածով, լսածով եւ․․․ կարդացածով ։

ՎԱՀԷ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

․․․ ․․․ի ․․․ական դեսպանը առջի օր ընդունելութիւն մը սարքեց, որուն ներկայ եղան բազմաթիւ անձնաւորութիւններ ։ Գլխաւոր հիւրերն էին աւստրիական պատուիրակութիւնը եւ Խ․ Միութեան արտաքին նախարարը՝ Մոլոթով եւ փոխ վարչապետ Ա․ Միկոյեան ։ Տակաւին վերջացած չեն պաշտօնական խօսակցութիւնները, սակայն խօսուած բաժակաճառերէն կը պարզուի տեսակցութեանց նպաստաւոր ընթացքը ։ «Կը մտածեմ թէ կարելի է լաւատեսութեամբ ըսպասել աւստրեւխորհրդային բանակցութեանց ելքին, ըսաւ Մոլոթով ։ Յետոյ պատասխանեց արեւմտեան երկիրներու թղթակիցներուն կարգ մը հարցումներուն․ — «Անշուշտ վերջնական համաձայնութիւն մը միայն մեզմէ կախում չունի ։ Չորս Մեծերուն կը վերաբերի այդ ։ Բայց կը յուսամ թէ այդ ուղղութեամբ դրական քայլ մը պիտի առնուի Չորսերուն կողմէ» ։

Աւստրիոյ վարչապետը իր կարգին յայտարարեց․ — «Համամիտ եմ Պ․ Մոլոթովի, մանաւանդ որ կեանքիս մէջ եղած եմ միշտ լաւատես մը» ։ Արտաքին նախարարն ալ հաստատեց թէ բաւական յառաջ գացած են եւ այժմ կը մնայ որ Չորս Մեծերը համաձայնին ։

Մոսկուայի բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպանները երկար տեսակցութիւն մը ունեցան Մոլոթովի եւ Աւստրիոյ վարչապետին հետ ։ Հեռագիրը մասնաւորապէս կը յիշէ թէ Պ․ Միկոյեան միշտ Մոլոթովի հետ է, բոլոր խօսակցութեանց ընթացքին ։ Աւստրիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարները շատ տհաճութիւն կը զգան լրագրողներու նեղացուցիչ հարցումներէն, «վտանգաւոր» մարդիկ համարելով զանոնք ։

× Հաւանական կը նկատուի որ մօտերս Չորսերու ժողով մը գումարուի, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը կնքելու համար ։ Վարչապետ Ռաապ յաջողած է հաշտեցնել արեւմուտքի տեսակէտները Խ․ Միութեան պահանջներուն հետ ։

ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀ

ՊԻՏԻ ՕԳՏՈՒԻ ՆՈՐ ԳԻՒՏԷՆ

Մանկական անդամալուծութեան (փոլիօ) նոր դարմանը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ամբողջ աշխարհի մէջ ։ Անշուշտ գիտունները ամէնքն ալ նոյն տեսակէտը չունին եւ հետազօտութիւնները պիտի շարունակուին ։

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, սկանտինաւեան երկիրները արդէն իսկ որոշած են գործածել նոր պատուաստը ։ Իսլանտա եւս որոշեց պատուաստել 3 – 13 տարեկան մանուկները ։ Մ․ Նահանգներուն մէջ դիշեր ցերեկ նոր պատուաստը կը փոխադրուի ամէն տեղ, մասնաւոր օդանաւերով ։ Բազմաթիւ քաղաքապետութիւններ որոշած են անյապաղ պատուաստել մանուկները եւ պատանիները ։ Աշակերտները եւ ուսանողները ձրի պիտի պատուաստուին ։ Շինողին հնարիչը, Տոքթ․ Սալք յայտարարեց թէ տեսակը բարելաւած է եւ այժմ աւելի ազդու դարման մը կ'ապահովէ քան առաջին փորձերուն ատեն ։ Պատրաստ քանակութիւնը կը բաւէ 30 միլիոն մանուկներու համար, այս տարի ։ Եթէ երեքի փոխարէն երկու ներարկում կատարեն, կարելի է պատուաստել 45 միլիոն մանուկներ ։

× Ֆրանսայի առողջապահական նախարարը, Պ․ Պերնառ Լաֆէ յայտարարեց թէ ամէն միջոց ձեռք առնուած է, մեծ քանակութեամբ արտադրելու համար Լէփինի պատուաստը մանկական անդամալուծման դէմ ։ Բայց եւ այնպէս, փոխանցման շրջանին համար որոշած են խնդրել Մ․ Նահանգներէն ամերիկեան չիճուկ տրամադրել, որոշ քանակութեամբ ։

Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց հսկողութիւն կատարել արտածման վըրայ, մինչեւ որ արտադրութիւնը բաւական ըլլայ գոհացնելու ներքին եւ արտաքին պահանջները ։ Ուրեմն անհրաժեշտ է արտածման արտօնագիր ստանալ ։

× Մ․ Նահանգներուն մէջ խանդավառութիւն կը տիրէ նաեւ անոր համար որ, գիւտին յայտնութիւնը տեղի ունեցաւ Ռուզվէլթի մահուան տասնամեակին ։ Ինչպէս կը յիշուի, հանգուցեալ նախագահն ալ անդամալոյծ էր ։

ԹԵՀՐԱՆԻ նոր քաղաքապետը, Նասրուլլահ, պաշտօնանկ ըրաւ 15 ընդհ․ տնօրէններ եւ իր փոխանորդը ։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Գ.

Միքայէլ չափազանց ուրախ է, վերջապէս առիթ պիտի ունենայ այդ լուսաւոր երկիրները իր աչքերովը տեսնելու: Միայն թէ չի համարձակիր հաւատալ այդ ծրագրին իրագործման. եթէ յանկարծ չմեկնէին, յուսախաբութիւնը շատ մեծ պիտի ըլլար :

Բայց քիչ ժամանակ վերջը Մոսկուա կը հասնի Կարապետ Հայրապետեանը: Ծրագիրը երազ չէ, շուտով պիտի իրականութիւն դառնայ: Նալբանդեան մեծ աճապարանքով կը պատրաստէ «Հիւսիսափայլ»ի քանի մը թիւերը, եւ երկուքով ճամբայ կ'ելլեն :

Նախ կ'իջնեն Օտեսա, ապա նաւով կը հասնին Պոլիս: Այդտեղ Նալբանդեան կ'այցելէ «Մեղու»ի խմբագրատունը եւ կը ծանօթանայ խմբագիր Յ. Սվաճեանի հետ: Սվաճեան յառաջդիմական մըն էր: Փոխադարձ կ'ըլլայ իրենց համակրութիւնը, որ հետագային պիտի վերածուէր մտերմութեան ու սերտ գործակցութեան :

Պոլսոյ մէջ Նալբանդեան կը ծանօթանայ նաեւ Գրիգոր Օտեանին հետ, որ կը յայտնէ թէ կառավարութիւնը արտօնած է Ազգ. Սահմանադրութիւն մը յօրինել : Բայց Նալբանդեան չի բաւականանար ճանչնալով անհատներ: Կը մտնէ ժողովուրդին մէջ, կ'այցելէ հայաշատ թաղերը: Կը ծանօթանայ անոնց թշուառութեան, դժուարութիւններուն, ողբերգութեան հետ: Այդտեղ է, որ Նալբանդեան առաջին անգամ ըլլալով կը սկսի զանազանել ազգ եւ ժողովուրդ բառերու գաղափարները :

Սկիզբը ան շատ ոգեւորուած էր Ազգ. Սահմանադրութեամբ. բայց օր չէր անցներ, որ Պոլսոյ թերթերուն մէջ լոյս չտեսնէին գաւառէն եկած թղթակցութիւններ, որոնք կը խօսէին «անտանելի» կացութեան, այնտեղ տիրող «Դժոխք»ի մասին :

45 օր միայն կը մնան Պոլիս, բայց արդէն շատ բան փոխուած է Նալբանդեանի մէջ, շատ բան պարզուած է իրեն համար: Պէտք է աճապարել: Կարապետ Հայրապետեանը չի կրնար երկար ժամանակ բացակայել Նախիջեւանէն :

Պոլիսէն կ'անցնին Վիեննա, ուր շատ քիչ կը մնան: Բժշկական քննութեան կ'ենթարկուի նաեւ Նալբանդեան եւ բժիշկը կը յայտնէ, թէ թոքերը տկար են: Պէտք է որ հանգիստ ընէ եւ որեւէ բանի մասին չմտատանջուի: — Վիեննան շատ ճնշիչ տպաւորութիւն կը ձգէ Միքայէլի վրայ: Այդ ժամանակի Աւստրիան շատ նման էր Ռուսաստանին, ազատութիւն չկար, իսկ քաղաքական կեանքի մէջ ալ Աւստրիացիները կը ճնշէին Իտալիոյ վրայ: Շուտով կը հեռանան այդ երկրէն:

Վիեննայէն կ'անցնին Փարիզ, ուր Նափոլէոն Գ.ի թագաւորութեան շրջանն էր: Հայրապետեանը կրնար միայն մէկ ամիս մնալ Փարիզի մէջ, բայց Նալբանդեան կ'որոշէ յետաձգել իր մեկնումը, մնալ գոնէ 6 – 7 ամիս, կարդալ, պտտիլ, ուսումնասիրել :

Կը կարդայ պատմութիւն, կը ծանօթանայ իտալական ազատագրական պատերազմներուն, կ'ուսումնասիրէ դիտութիւններ: Շատ կ'ուզէ անցնիլ Լոնտոն եւ ծանօթանալ «Երիտասարդ Եւրոպա» կոմիտէի նախագահ Մացցինիի հետ, բայց ինքը ի՞նչ կը ներկայացնէր. երբ ներկայանար Մացցինիին, որո՞ւն անունով պիտի կրնար խօսիլ: Ուստի կ'որոշէ յետաձգել այդ ծրագիրը :

Բայց չի կորսնցներ իր պարապ ժամերը: Կ'այցելէ Էօժէն Սիւին, որուն գիրքը թարգմանած էր քանի մը տարի առաջ : Շատ մեծ յուսախաբութեամբ կը վերջանայ սակայն իր այդ այցելութիւնը: Էօժէն Սիւն, որ իր գրքերուն մէջ կը նկարագրէր Փարիզի խեղճ դասակարգերուն կեանքը, կը բնակէր շքեղ պալատի մը մէջ, շրջապատուած ամէն տեսակ ճոխութեամբ ու հարստութեամբ :

Կ'այցելէ Լեհ տարագիր եւ ազգային պայքարի ղեկավար ծերունի իշխան Զառթորիժսքիին, որ շատ կը համակրի այս ուշիմ երիտասարդին: Դաշնակի վրայ կը նուագէ Շոփէնի գրած լեհական «Օրհներգը»: Բայց երբ կը հարցնէ «Դուք Հայերդ ալ ունի՞ք ձեր ազգային օրհներգը», Նալբանդեան կը դառնայ երազկոտ. — «Դեռ շատ բաներ կը պակսին մեզի», կը պատասխանէ. եւ այդ նոյն գիշերն է, որ կը ստեղծէ իր նշանաւոր «Ազատն Աստուած»ը, եւ անմիջապէս կը ղրկէ «Հիւսիսափայլ»ին :

Նալբանդեան մէկ տարի կը մնայ Փարիզ: Բայց պէտք է վերադառնալ: 1859ի վերջին է որ ճամբայ կ'ելլէ դէպի Ռուսաստան :

Տարիներէ ի վեր ծանօթ էր արդէն գերմանական դեղարուեստական գրականութեան եւ փիլիսոփայական ուսմունքներուն, կարդացած էր անոնց դասական հեղինակներուն գործերը ինչպէս եւ Հէկէլի, Շելլինկի եւ Ֆիխթէի փիլիսոփայական գրութիւնները:

Հիացմունք ունէր գերման ժողովուրդին ու անոր ստեղծագործական կարողութեանց հանդէպ: Կ'ուզէր շատ աւելի երկար մնալ այդ երկիրը, բայց, ժամանակը կարճ էր, պէտք էր վերադառնար Ռուսաստան, ուր տակաւին այնքան անկատար ծրագիրներ ունէր ամբողջացնելիք :

Արդէն գիտէր բազմաթիւ լեզուներ (հայերէն, ռուսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, լատիներէն, թուրքերէն եւ արաբերէն) ·բայց կ'ուզէր սորվիլ նաեւ սանսկրիտ լեզուն :

Ուրեմն Ռուսաստան վերադառնալով կ'անցնի Պետերպուրկ, ուր երեք ամիս կը հետեւի արեւելեան համալսարանի դասընթացքներուն, յաջողութեամբ կ'անցընէ սանսկրիտ լեզուի քննութիւնները, ապա միայն կը վերադառնայ Մոսկուա, ուր Ստ. Նազարեանցն ու իր ընկերները անհամբեր կը սպասէին իրեն :

Նազարեանցը չէր փոխուած, միշտ կը դժգոհէր «Հիւսիսափայլ»ի տկար սպառումէն եւ ջղայնութեամբ կը տեսնէր որ թերթը տակաւին չէ կրցած ճարել 600 բաժանորդ, ինքնաբաւ ըլլալու համար :

Այս ձախողանքին մէջ ի հարկէ գործօն դեր ունէին հայ պահպանողական — յետադիմական տարրերն ու թերթերը: Մըսըրեանցի «Ճռաքաղը» եւ Ս. Մանդինեանցի «Մեղու Հայաստանի»ն բուռն պայքար կը մղէին «Հիւսիսափայլ»ի դէմ, որպէսզի չտարածուի հայկական լայն զանգուածներուն մէջ :

Միւս կողմէ, Խալիբեան աղայի գործակից Այվազեանց վարդապետը, իր «Մասեաց Աղաւնի» թերթը Ֆրանսայէն փոխադրած էր Թէոտոսիա, եւ ամէն միջոցի կը դիմէր Նալբանդեանը չէզոքացնելու համար: Մինչեւ իսկ Էջմիածնի Սինոտին միջոցաւ կ'աշխատի դադրեցնել «Հիւսիսափայլ»ը: Բայց այդ ծրագիրը ի դերեւ կ'ելլէ բարեբախտաբար:

Ահա այսպիսի դժուարին կացութեան մէջ կ'աշխատէր «Հիւսիսափայլ»ի խմբագիրը ընդհանրապէս եւ Միք. Նալբանդեանը մասնաւորապէս, երբ այս վերջինը յանդուգն ծրագիր մը կը յղանայ :

Տակաւին Նոր Նախիջեւանի առաջնորդարանին քարտուղարը եղած ատեն, Միք. Նալբանդեանը առաջնորդարանի փոշոտած թուղթերուն մէջ գտած էր կտակ մը, գրուած 18րդ դարու վերջերը մեռած Հնդկահայ վաճառական Մասէհ Բաբաջանեանի կողմէ, որ Նախիջեւանի հայ կրթական գործին կը ձգէր իր ամբողջ հարստութիւնը, բաղկացած բաւականին կարեւոր գումարէ եւ կալուածներէ: Այդ շրջանին ոչ ոք զբաղած էր այդ կտակով, եւ հարցը առկախ մնացած ու գրեթէ մոռացութեան մատնուած էր 50 – 60 տարիէ ի վեր :

Ուրեմն, Նալբանդեանը կ'որոշէ երթալ Հնդկաստան եւ այդ հարստութիւնը վերակենդանացնել : Այդ ուղղութեամբ քանի մը յօդուածներ կը գրէ «Հիւսիսափայլ»ի մէջ. ասոր վրայ, Նոր Նախիջեւանցիները ժողով կը գումարեն եւ կը հրաւիրեն իրենց համաերկրացի Միքայէլը, որ գայ եւ իր ծրագիրը պարզէ :

Եօթը տարիներ անցած էին այն թուականէն ի վեր, երբ Նալբանդեան, իբրեւ «ապստամբ տիրացու» փախուստ տուած էր իր ծննդավայրէն: Ժողովուրդը արդէն սկսած էր հասկնալ թէ Միքայէլ ինչո՞ւ կը հալածուէր Խալիբեանական խմբակին կողմէ եւ որոշ խմորումներ տեղի էին ունեցեր: Միւս կողմէ շատ հպարտ ալ էին իրենց Միքայէլով, որուն յօդուածները կը կարդային թերթերուն մէջ, եւ զայն կը համարէին իրենց շրջանին արժանի զաւակը :

Ուրեմն ժողովուրդը կը հրաւիրուի «Հասարակութեան ժողովի»: Ներկայ կ'ըլլայ արտասովոր բազմութիւն եւ ըսկզբունքով կ'որոշուի մէկը ղրկել Կալկաթա, որ յանուն Նոր Նախիջեւանի համայնքին դատ բանայ կառավարութեան դէմ եւ կտակուած գումարները վերադարձնէ իր բուն տիրոջ — այսինքն Նախիջեւանի համայնքին :

Խալիբեան – Այվազեան խմբակը կ'ուզէ իր յարմար նկատած անձը ուղարկել, բայց հասարակութեան մեծամասնութիւնը իր քուէները կը կեդրոնացնէ Միք. Նալբանդեանի վրայ: Ընդդիմադիր խմբակը կը հակառակի, եւ կը պնդէ որ ընտրութիւնը հաստատուի Նոր Նախիջեւանի առաջնորդին կողմէ. բայց տրուած ըլլալով որ առաջնորդը Այվազեան վարդապետն էր, որոշ էր բոլորին համար, թէ պիտի մերժէր վաւերացնել այդ ընտրութիւնը :

Նալբանդեանը բուռն ճառ մը կը խօսի Այվազեան վարդ.ի դէմ, դիմազերծ ընելով զայն ու իր խմբակը, եւ կը յայտնէ թէ այդպիսի գործի մը համար պէտք չունի առաջնորդին հաւանութեան, պիտի դիմէ աւելի բարձր տեղ մը, այսինքն՝ Էջմիածին :

ՇԱՔԷ ՍԱԳՐՋ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԱՅՆ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ ԿՈԼԽՈԶՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Յունուարի նիստին մէջ Խ. Միութեան Կեդր. կոմիտէն տեսակ մը հնգամեայ ծրագիր քուէարկեց, լուծելու համար երկրագործական տագնապը: Բանաձեւը կը տրամադրէր մինչեւ 1960 մօտ 164 միլիոն թոնի բարձրացնել արմտիքի արտադրութիւնը եւ 65ուկէս միլիոն բուրլի յատկացնել անասնաբուծութեան զարգացման համար, որպէսզի գոհացում տան ժողովուրդի յարաճուն պէտքերու (միս, ճարպ, կաթ եւայլն): Ասիկա կը նշանակէ թէ լուրջ յառաջդիմութիւն մը կատարուած է արմտիքի արտադրութեան մէջ, որովհետեւ 1950ի եւ 1954ի միջեւ 124էն 136 միլիոն թոնը չէր անցներ: Արագ յաւելում մը ստանալու համար անասնաբուծութեան մէջ, նկատի ունին մանաւանդ եգիպտացորենի մշակումը: Այս վերջինին ցանքը հեկտարը երեքուկէս միլիոնէն (1953) պէտք է առնուազն 28 միլիոնի հասնի 1960ին:

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւը, որ ամբողջ խնդիրը իր ձեռքն առաւ, յստակօրէն կ'ըմբռնէ թէ ինչ դժուարութիւններ կան իր առջեւ եւ մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտայ: Անցեալ ամիս իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց սեւ հողերու շրջանին վրայ, եւ նախագահեց երկու կարեւոր երկրագործական համագումարներու մարտ 17 – 18 Սարաթովի մէջ, իսկ Վորոնէժի մէջ մարտ 29–էն 31: Իրեն կ'ընկերանար այս նոր փոխվարչապետը Փոլ Լոպանով, որ իր աջ թեւը դարձած է երկրագործական հարցերու մէջ : Բազմաթիւ պատուիրակներու առջեւ, որոնք եկած էին հարաւ – արեւելքէն եւ կեդրոնէն, Խրուշչեւ խօսք առաւ պահանջելու համար ուր անյապաղ գործադրուին կուսակցութեան որոշումները :

Գլխաւորաբար Վորոնէժի մէջ պարզելով իր ծրագիրը, Խրուշչեւ ծանրացաւ երկրագործական ծրագրին վրայ որ ընդունուած էր Մարտ 9ին, դրութիւն մը որ կը ձգտէր ապակեդրոնացնել ծրագիրը, տալով աւելի նախաձեռնութիւն կոլխոզներուն եւ պայքարելով դիւանակալութեան դէմ :

«Կատարեալ ազատութիւն պէտք է տալ, ըսաւ, կոլխոզներուն հաստատելու իրենց հողային տարածութիւնը, արմտիք ցանելու համար :

Նոր ծրագիրն ալ շատ հասկնալի չէ պատասխանատուներու համար, կը գրէ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտոէ Փիէռ: Շատեր առաջուան պէս կը սպասեն որ արտադրութեան տիպարները հաստատուին կեդրոնական օրկաններու կողմէ որպէսզի յետագային ինքնաբերաբար բաշխուին զանազան կոլխոզներու միջեւ: Պէտք է ուրեմն թիւերը տեղւոյն իսկ վրայ հաստատել, նկատի առնելով տեղական պայմանները: Միւս կողմէ, «մինչեւ անգամ կուսակցութեան կարգ մը կազմա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Մեզ հետ եկած սուրհանդակը ղրկեցինք Շուշանց, որ այս տեղից մի ժամ հեռաւորութիւն ունէր:

Պապղուն աստղերի տակ հանգիստ քընեցինք :

Հազիւ աչքերս բացած էի, երբ տեսայ որ Լորտոն կանգնած էր գլխիս վերեւ եւ կ'իմացնէր, որ վեր կենամ, քանի որ գիւղացիները մեզ նախաճաշ են բերել Հայաստանի կաթն ու մածունը, սերն ու կարագը :

Նախաճաշից յետոյ, սկսան խօսիլ մեր օրուան ցաւերի մասին:

Մեր գլխաւոր ցաւը զէնքն ու փամփուշտն էր :

Քամին կը փչէր: Ծառերը մեղմիւ կը սօսափէին : Այստեղ մի պահ վերյիշեցինք մեր Սօսեաց Անտառը, ուր մեր նախնիքը ուխտի կուգային եւ կը նուիրէին իրենց զաւակները սուրբերին: Այժմ էլ ընկերները կ'ասէին, թէ ուխտենք այս անտառին մէջ, որ ուր որ լինինք, չմոռանանք այս հիւրընկալ ժողովուրդը, որին միակ փափաքն էր՝ տեսնել իր երկիրը ազատուած :

Ֆետայիները գիտէին, որ սա մեր վերջի այցելութիւնն էր, եւ շուտով պիտի հեռանայինք մեր երազների աշխարհից:

Մեր տղաներից ոչ մէկը կ'ուզէր իր ազատ կամքով ձգել այս երկիրը եւ բաժանուել իր սիրած զէնքից, գիտնալով հանդերձ, որ սահմանէն անդին աւելի տանելի մի կեանք կը սպասէ իրենց, քանի որ այնտեղ չկար Քիւրտի եւ Թուրքի գնդակը :

Նրա համար աւելի հաճելի էր մահը, քան թէ երկրից հեռանալը: Սակայն, երկրի պայմանները շատ վատ էին: Երկիրը կիսով չափ աւերուած էր: Մշոյ դաշտը հազիւ կարող էր քսան զինակիրներ պահել, եւ այդ իսկ թէական էր :

Ահա այս պայմաններն էին որ կը ստիպէին մեզ ձգել արեան դաշտը:

Երբ փոքր էի, ամէն մարդ արտի եւ գոմէշի մասին կը խօսէր: «Զոյգ մը ունի», «զոյգ մըն ալ կ'ուզէ աւելցնել»: «Արտ մը ունի, կ'ուզէ արտ մըն ալ աւելցնել» կամ «կ'ուզէ աղջիկը նշանել, մանչը ամուսնացնել» եւն.:

Իսկ այժմ ժամանակները փոխուել էին: Ամէն մարդ գիշեր ցերեկ զէնքի մասին կը մտածէր: Ի՞նչ միջոցներով կրնար ձեռք բերել այն, ի՞նչպէս կրնար աւելացնել իր փամփուշտների պաշարը: Ահա այդ էր մեր առօրեայ խօսակցութեանց նիւթը:

Երբ կը խօսէինք Կազմակերպութեան մասին, գիւղացին կը պատասխանէր:

— Պարոն, առանց զէնքի Կազմակերպութիւն չի լինիր: Դրամ է պէտք: Ահա ձեզ մեր ունեցածը, արտը, ոչխարը: Եթէ այստեղ վաճառենք, 20 ոչխարը չի կարող մի զէնք ձեռք ձգել: Եթէ մէկն ունի մի կոտրած հրացան, աշխարհի ամենաերջանիկ արարածը կը համարուի:

Այս խնդրի շուրջ երկար խօսեցինք եւ վիճեցինք: Ամէն մէկը կ'ուզէր ունենալ այդ «երկնային պարգեւից»:

Շուշանցիք բաւական զինուած էին: Նրանք կէս – լեռնականներ էին: Առհասարակ, լեռնականները աւելի զինուած էին քան դաշտի ժողովուրդը:

Արեւը արագօրէն կ'իջնէր դէպի արեւմուտք: Եւ ահա եկաւ մի արագավազ երիտասարդ, ձեռքին մի նամակ:

Նամակը Կոմսից էր: Նա կը գրէր.

«Այս գիշեր, Ուրբաթ–Առուի մօտ, ձեզ պիտի սպասեն Ալէսը, Պօղոսը եւ Արմենակը: Այդտեղ է մեր ժամադրավայրը: Շուշանցի ընկերները գիտեն»:

Երեկոյեան ճանապարհուեցինք դէպի Շուշանց:

Գիւղացիք մեզ համար ճոխ սեղան էին պատրաստած: Նրանց փափաքն էր, որ մնայինք իրենց մօտ:

Այս շրջանի ժողովուրդը սքանչելի տպաւորութիւն թողեց մեր վրայ :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

կերպութեանց վարիչները, սխալ կը մտածեն թէ կարելի է նոր սկզբունքները գործադրել 1956էն»: Այս թուականէն առաջ պէտք է գործի ձեռնարկել, առանց կորսնցնելու թանկագին ժամանակ մը:

Ապա Խրուշչեւ շօշափեց վարչակազմի լուրջ խնդիրը: Դէմ առ դէմ հանեց «յետամնաց» եւ «յառաջընթաց» կոլխոզները: Մինչեւ անգամ ծրագրային հին դրութեամբ, ըսաւ, փորձուած վարիչներով առաջնորդուած կոլխոզներ, յառաջդիմած են: Այսպէս, Ուկրայնական կոլխոզ մը, որ տարիներէ ի վեր հիանալի կերպով կ՚առաջնորդուէր, հեկտարը 350էն 400 կենդինար բանջար կ՚արտադրէ, քան կենդինար եւ աւելի արմտիք, 250էն 300 կենդինար գետնախնձոր եւն.: Եւ միեւնոյնն է սեւ հողերու կեդրոնական շրջանին մէջ: Անոնց փորձառութենէն յայտնի կ՚ըլլայ որ լաւ նախագահով մը «կարելի է մէկ երկու տարուան մէջ բարձրացնել տնտեսութիւնը»: Ահա թէ ինչու կուսակցութիւնը շատ մեծ կարեւորութիւն կու տայ վարչակազմի այս հարցին: Խրուշչեւ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Կեդր. կոմիտէն եւ Խ. Միութեան նախարարաց խորհուրդը որոշեցին ընտրել եւ յանձնարարել կոլխոզի իբրեւ նախագահ, ամէնէն առաջ յետամնաց կոլխոզներուն համար, քանի մը տասնեակ հազար աշխատաւորներ մասնաւորաբար փորձառու, որոնք կ՚առնուին կուսակցութեան եւ սովետներու մէջէն, գիտական հետազօտութեանց հաստատութիւններէն եւ ուրիշ ձեռնարկութիւններէ»:

Քանի մը տասնեակ հազարաւոր աշխատաւորներ... ինչպէս հաւաքական տնտեսութեանց վերախմբումէն ի վեր (որուն ախոյեանն է Խրուշչեւ): Խ. Միութեան մէջ կան մօտ 94 հազար կոլխոզ, ինչ որ կը նշանակէ թէ մեծ մաքրագործում մը տեղի պիտի ունենայ կոլխոզներու վարչութեան մէջ: Անտարակոյս ապակեդրոնացման նոր ծրագիրն է որ անխուսափելի դարձուց մաքրագործումը, որովհետեւ, եթէ աւելի նախաձեռնութիւն [illegible]այ նախագահներուն, զանոնք կը ծանրաբեռնէ աւելի լուրջ պատասխանատուութեամբ: Այսօր կոլխոզի նախագահ մը, կամ մեքենաչարժ արօրի կայանի մը վարիչը, մասնագէտ պէտք է ըլլայ, երկրագործական շատ լայն պատրաստութեամբ:

Վարչական կազմերն են որ կ՚որոշեն ամէն բան կ՚ըսէին Լենին եւ Ստալին: Խրուշչեւ ինքն ալ կ՚ընդունի այս նշանախօսքը եւ կը պահանջէ կոլխոզներէն վտարել անոնք որ անկարող են արտադրութիւնը վարել: Կեդր. Կոմիտէի 1953ի իր տեղեկագրին մէջ ուր երեւան կը հանէր տնտեսական տագնապին խորութիւնը առաջին անգամ, Ստալինի մահէն ետք, Խրուշչեւ պնդած էր վարչակազմերու հարցի մասին:

Տեղեկագրին համաձայն 16.600 կոլխոզներու մէջ միայն նախագահները մասնագիտական բարձրագոյն կամ երկրորդական ուսում ունին: Մնացեալին մէջ նախագահները տարրական կրթութիւն ունին, եւ երբեմն ալ կը փոխուին:

Վերջերս չատեր ճամբուեցան իբրեւ հետեւանք անձեռնհասութեան կամ չարաշահութեան: Խրուշչեւ կ՚ընդունէր թէ վարչակազմերու հարցը լուրջ դժուարութեանց կը բախէր զանազան շրջաններու մէջ: «Ասոնք հետեւանք են պատերազմի մեծ վնասներուն: Պատերազմէն ետք, կոլխոզնիկներու մեծ թիւ մը ճարտարարուեստի մէջ մտաւ»:

1953 Սեպտեմբերի կացութիւնը, զոր նկարագրեց կուսակցութեան առաջին քարտուղարը, կը թուի թէ չէ բարելաւուած յետագային: Ասով կը բացատրուի Վորոնէժի մէջ տրուած հիմնական որոշումը: Սակայն ո՞ւրկէ պիտի գտնեն տասնեակ հազարաւոր երկրագործական մասնագէտներ, որոնք կարենան եռանդով եւ խելքով գործադրել յունուարին որոշուած արտադրութեան ծրագիրը: Հարցը միայն կոլխոզի նոր նախագահներով չի վերջանար, պէտք է փոխել նաեւ մեքենաչարժ արօրներու այն վարիչները, որ լաւ չեն հսկեր իրենց աշխատակիցներուն վրայ, հոդ չեն տանիր ապրանքներուն կամ թոյլ կու տան որ մեքենաները դաշտերուն մէջ մնան եւ ժանգոտին:

Խրուշչեւ վստահ չէ թէ անմիջապէս բարւոքում մը պիտի կրնայ ապահովել, որովհետեւ կեդրոնացեալ տնտեսութիւն մը երկար ժամանակի կը կարօտի:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

«Յառաջ»ի 9 Ապրիլ թուակիր թիւին մէջ Պ. Օ. Տուրեան քանի մը տող գրած էր Րաֆֆի Պետրոսեանի մասին որ վերջերս, մասնակցած էր Լամուրէօ նուագախումբին Սալ Փլէյէլի մէջ տուած շաբաթական նուագահանդէսներէն մէկուն, նուագելով Ռախմանինովի Բ. քոնչէրթօն:

Դժբախտաբար ներկայ չէի այդ օրը, սակայն հաճոյքը ունեցայ Րաֆֆին ունկնդրելու ձայնասփիւռէն: Խօսնակը երբ յայտարարեց անոր անունը իբրեւ օրուան «սոլիստ»ը, չեմ գիտեր ինչու, մեծ հպարտութիւն մը եւ հպարտութիւն մը զգացի: Րաֆֆին այսօր մեր այն սակաւաթիւ արուեստագէտներէն մէկն է որ համբաւ չահած է իբրեւ քաջ դաշնակահար: Օտար երկիրներու մէջ դեսպան մը եղած է ֆրանսական մշակոյթին եւ ֆրանսահայ գաղութին, պատիւ բերելով անոնց՝ բոլոր բեմերուն վրայ:

Անշուշտ երաժիշտները, նոյնիսկ աշխարհահռչակ, երբեմն կ՚ենթարկուին քննադատութեանց: Յաճախ կարդացած ենք ժխտական գրութիւններ Մէնուհինի կամ Թիպոյի եւն. նման մեծ վարպետներու մասին: Երաժշտական քննադատը կրնայ նշմարել կէտեր որոնք վրիպած ըլլան շատ մը ունկնդիրներու ուշադրութենէն, ինչպէս, օրինակ, ոճի անհամապատասխան մեկնութիւն մը, երանգներու կամ չարժումներու հանդէպ անհաւատարմութիւն եւն.: Արուեստագէտը, որքան ալ կատարեալ ըլլայ, մեքենայ մը չէ եւ պէտք չէ որ ըլլայ: Այնպէս որ, կրնայ իր յոգնած, անտրամադիր անյաջող պահերը ունենալ: Եւ յետոյ շատ մը ազդակներ (սրահին հնչականութիւնը, օդը, խոնաւութիւնը եւն.) մեծ դեր կը խաղան նուագողին կամ գործիքին վրայ:

Երաժշտութեան չափ դժուար է անոր քննադատութիւնը: Չի բաւեր երաժշտական զարգացում ունենալ, ի հարկին պէտք է նաեւ ճանչնալ գործիքը ու նոյնիսկ կտորը: Ինչպէս ըսի, շատ մը ազդակներ դեր կը կատարեն երաժշտութեան մէջ որ վերացական արուեստ մըն է: Անգամ մը որ կտորը նուագուած է տպաւորութիւն մը միայն կը մնայ ունկնդրին վրայ, տեսակ մը միակողմանի զէնք՝ երաժշտական քննադատին համար որ կը կարծէ անսահման ազատութիւն ունենալ զայն գործածելու: Այդ զէնքը կրնայ վտանգաւոր դառնալ: Քանիցս հանդիպած ենք շատ խիստ քննադատութիւններու որոնք, բոլորովին անտեսելով արուեստագէտին կարգ մը իրական արժանիքները, զայն երկու խօսքով իջեցուցած են նուաստ մակարդակի մը: Նոյնպէս ուրիշ անգամներ կարդացած ենք փառաբանութիւններ որոնք չեն համապատասխաներ իրականութեան: Վնասակար երեւոյթ մըն է այս — չըսելու համար վտանգաւոր — քանի որ մամուլը բանուկ միջոց մըն է արուեստագէտ մը հանրութեան ճանչցնելու: Հանրային կարծիքը անշուշտ կը տպաւորուի եւ կը ճանչնայ արուեստագէտը այնպէս ինչպէս նկարագրած է մամուլը: Մեր մէջ մանաւանդ, այս կերպով համբաւ չահած կարգ մը արուեստագէտներ հրաւիրուած են զանազան գաղութներ, որոնք կոյր համոզում գոյացուցած են անոնց տաղանդին մասին շնորհիւ մամուլին գրածներէն, եւ յետոյ յուսախաբ եղած են:

Պ. Օհան Տուրեանի յօդուածը անդի տուաւ այս խորհրդածութեանց: Իր քանի մը տողերը անհասկնալի մնացին ինծի համար: Ի՞նչ է նպատակը, փառաբանե՞լ թէ քննադատել Րաֆֆին:

Անժխտելի է որ, սոյն հանդէսին Սալ Փլէյէլի պէս հսկայ սրահի մը մէջ մօտ 2500 հոգիէ բաղկացած միջազգային հասարակութեան մը խանդավառ ծափերով վեց անգամ բեմ հրաւիրուած է մեր երիտասարդ արուեստագէտը:

Այսուհանդերձ, այս պարագան չէ որ ազդեցութիւն պէտք է գործէ քննադատին վրայ եւ արգիլէ իր տեսակէտը պարզելու: Պիտի փափաքէինք սակայն որ Պ. Տուրեան աւելի բացորոշ ըլլար իր արտայայտութիւններուն մէջ: Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէ «իր նուագին մեծ անհաւասարակշռութեան մասին» ըսելով: Նուագուածքի մէջ անհաւասարակշռութիւն կրնայ ըլլալ չարժումի, երանգներու, ուժի, ամբողջութեան կամ ընդհանուր կարողութեան: Այդ բառը գործածելով, առանձին, պղտոր տպաւորութիւն կը ձգէ ընթերցողին մտքին մէջ ու տեղի կու տայ զանազան թիւրիմացութեանց:

Իսկ ինչու Րաֆֆին բարեբախտ ըլլայ մասնաւորաբար Փիէռ Տէրվոյի ընկերակցութենէն: Անկասկած այս վարպետը ներկայ մեծ ֆրանսացի երաժշտագէտներէն մէկն է, սակայն Րաֆֆի իր տաղանդով եւ արժէքով շատ անգամներ բեմ ելած է — ու կը շարունակէ ելլել — ֆրանսացի կամ օտար վարպետներու ընկերակցութեամբ եւ մենք, Հայերս պէտք է ամէնէն առաջ հրճուինք այսպիսի պարագաներէ:

Գալով վերջին պարբերութեան, բաղձալի պիտի ըլլար որ Պ. Տուրեան ըսէր.— Ինչու համար Ֆրանսայի մէջ ապրող Հայերս չենք կրնար օգտուիլ այս ժողովուրդին մեծ մշակոյթէն որպէսզի աւելի գիտակցօրէն գնահատենք երաժշտութիւնը» — քանի որ Րաֆֆին սիրուած ու գնահատուած է հայ համայնքէն ինչպէս եւ Ֆրանսայի երաժշտասէր շրջանակէն: Եթէ իր հայ ունկնդիրներուն թիւը սակաւ է ատիկա պէտք է նկատել գնահատութեան պակասի՝ երաժշտութեան եւ ոչ թէ Րաֆֆիի հանդէպ:

Ն. Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՊՈՒՏՕ, 11 Ապրիլ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ն. Աղբալեան» մասնաճիւղը Ապրիլ 3ին տօնեց իր տասնամեակը, կղեբականներու սրահին մէջ: Ներկայ էին ծնողներ եւ երիտասարդներ:

Հանդէսի բացումը կատարեցին Նոր Սերունդին անդամները, «Յառաջ Նահատակ»ով: Օր. Հ. Հալաճեան գրաւոր եւ համառօտակի պարզեց իրենց տասը տարուան գործունէութիւնը: Յայտնեց թէ Նոր Սերունդը պէտք է աւանդապահը մնայ հայ ժողովուրդի դարաւոր սրբութիւններուն, միշտ բարձր բռնէ այն ջահը զոր ձգեցին երէցները:

Օր. Ա. Տօնէրեան երգեց «Եկար ուրախ խաղերով», Օր. Ե. Քէնտէրեան «Անոր»ը: Արտասանութիւններ ըրին Օր. Յ. Գոնեալեան, Օր. Ս. Թաշճեան, Գ. Վարդանեան, իսկ փոքրիկներ Ա. Գինոսեան եւ Ա. Վարդանեան (վերջինը Դպրոցասէրէն): «Առ Հայաստանը» նուագեցին Օր. Շ. Քէնտէրեան դաշնակ, Ս. Քէնտէրեան թաւ ջութակ, Ս. Տօնէրեան ջութակ:

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ա. Քէնտէրեան սեղմ գծերով պարզեց Նոր Սերունդին գործունէութիւնը: Բացատրեց թէ անհրաժեշտութիւն մըն էր երկու սեռի երիտասարդութիւնը ի մի հաւաքել եւ Նոր Սերունդի Միութիւնը կազմել, որպէսզի իրենց համեստ մասնակցութիւնը բերեն համազգային ձեռնարկներուն: Ապա խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան ըսաւ.— Առաջին օգտուողները դուք եղաք այս կազմակերպութեան անդամագրուելով, երկրորդ՝ ծնողներս, իսկ երրորդ ազգը: Քանի մօտէն ծանօթանաք մեր պատմութեան եւ մշակոյթին, ձեր մէջ հայկական նկարագիրը կը կազմուի: Պէտք է գուրգուրաք հայկական սրբութիւններու եւ արժէքներու վրայ: Ջանացէք միշտ բարձր բռնել մեր նահատակներու արիւնով սրբագործուած եւ ոգիներու միջոցաւ ձեզի փոխանցուած ջահը, մինչեւ որ այս մարտիրոս ժողովուրդի իղձերուն ամբողջական իրականացումը տեսնենք մայր հայրենիքի մէջ»:

Ներկայացուեցաւ «Անձրեւոտ գիշեր մը» զաւեշտը, որուն դերակատարները Ս. Քէնտէրեան եւ Ս. Տօնէրեան իրենց յաջող խաղարկութեամբ ներկաները կուշտ ու կուռ խնդացուցին: Աճուրդի դրուեցան երեք շիշ հին գինի (երկուքը Պ. Քէնտէրեանի եւ մէկը Ս. Տօնէրեանի կողմէ նուիրուած): Շահեցաւ Պ. Ս. Գոնեալեան երեք հարիւր ֆր. նուիրելով: Եւ վերջապէս Նոր Սերնդականները բեմէն երկու եւ երեք ձայնով հնչեցուցին «Ով մեծասքանչ»ը եւ «Ելնեմ սար ու քար»ը, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտէրեանի:

ՃԱՆԿԱՐԱՑԻ

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ Զ.

Հաճոյակատար քարտուղար մը ներկայացուց հինգ, վեց բնակարաններ: Ամէնուն ալ պատշաճ դիտողութիւններ յայտնեցի: Կը վախնայի թէ յուսախաբ ըլլամ:

— Ի՞սկապէս ուրիշ բնակարան չունի՞ք, ըսի քարտուղարին, ողորմուկ նայուածքով մը: Տուն մը, օրինակ, գետին կողմը, փոքրիկ պարտէզով: Մէջն ալ հիւղակ մը:

Ըսի այս բառերը, յիշելով Միլհաուզի մասին թերթերուն տուած մանրամասնութիւններուն գլխաւոր կէտերը:

— Այո, անշուշտ, ունինք: Սըր Լօսթէյս Փէտլըրի բնակարանը կայ, ըսաւ մարդը կասկածանքով:

Միլ Հաուզը, գիտէ՞ք:

— Այնտեղը չէ՞... ուր... ըսի կակազելով. (իսկապէս ալ կակազելը սկսաւ սովորութիւն դառնալ):

— Այո, ուր ոճիրը գործուեցաւ: Թերեւս պիտի չուզէիք...

— Օհ, տարբերութիւն չըներ ինծի համար, պատասխանեցի ուրախ երեւոյթով մը: Եւ այս պայմաններուն մէջ, թերեւս քիչ մըն ալ աժան վարձեմ:

— Կարելի է: Անշուշտ չէք կրնար ներս մտնել անմիջապէս, սպասաւորները, եւն. գիտէ՞ք: Եթէ ձեր այցելութենէն վերջ տունին հաւնելու ըլլաք, ձեզ խորհուրդ կու տամ առաջարկ մը ընել այդ մասին: Արտօնագիր մը գրե՞մ:

— Եթէ կը հաճիք:

Քառորդ ժամ վերջ Միլ Հաուզի դռնապանի գրան առջեւն էի: Բախելուս վրայ՝ դուռը ուժգին բացուեցաւ եւ բարձրահասակ, միջին տարիքով կին մը ուղղակի վրաս խոյացաւ:

— Տունը մէկը չի կրնար մտնել: Կը հասկնա՞ք:

— Ուղղակի հիւանդացայ ձեր՝ թղթակիցներուդ երեսէն: Ալ չափը անցուցիք: Սըր Լօսթէյս հրամայած է որ...

— Ինծի ըսին թէ տունը վարձու է, ըսի, ցոյց տալով արտօնագիրս: Անշուշտ, եթէ արդէն բռնուած է...

— Օ՛, ներողութիւն, Օրիորդ: Գիտէք, այլեւս ձանձրացայ այս թղթակիցներէն: Վայրկեան մը հանգիստ չեն տար: Ոչ, վարձուած չէ տունը, ոչ ալ թերեւս վարձուի առ այժմ:

— Խողովակնե՞րը աւրուած են, հարցուցի մտահոգ երեւոյթով մը:

— Օհ, ոչ, օրիորդ, խողովակները լաւ են: Անշուշտ իմացաք թէ օտարական կին մը սպաննուեցաւ այստեղ:

— Կարծեմ այդ տեսակ բան մը կարդացի թերթերուն մէջ, յարեցի անփութութեամբ:

Իմ անտարբերութիւնս բացաւ բարի կնոջ լեզուն: Հետաքրքրութիւն մը յայտնելու պարագային, թերեւս ոստրէի պէս պատեանին մէջ կծկուէր:

— Անշուշտ կարդացի, օրիորդ: Բոլոր թերթերը գրեցին: «Առօրեայ Ելեմուտք»ը ոճրագործը փնտռելու ետեւէն ինկած է: Թերթերուն համաձայն, շատ ապիկար է մեր ոստիկանութիւնը: Յուսամ կը գտնեն ոճրագործը... Թէեւ գեղադէմ երիտասարդ մըն էր: Զինուորականի երեւոյթով:

Էհ, պատերազմի վիրաւոր մը ըլլալու է. այս պարագան մարդս երբեմն քիչ մը արտառոց կը դարձնէ, քրոջս տղուն նման: Կինն ալ շատ գեղեցիկ էր, սակայն: Ճիշդ ձեր եղած տեղը կեցեր էր:

— Թո՞ւխ էր թէ խարտեաշ: Թերթերուն նկարներէն կարելի չէ հասկնալ:

— Սեւ մազ եւ շատ սպիտակ դէմք մը, անբնական ըլլալու աստիճան սպիտակ: Շրթունքներն ալ կաս - կարմիր ներկած: Զափազանցութիւնը չեմ սիրեր... Երբեմն քիչ մը փոշի, այո:

Հիմա այլեւս կը խօսակցէինք, իբրեւ հինաւուրց բարեկամուհիներ:

— Զգայնացած կամ բարկացոտ երեւոյթ ունէ՞ր:

— Բնաւ: Կը ժպտէր, իբրեւ թէ գոհ մնացած էր բանէ մը: Ահա թէ ինչու զարմանքէս ապշահար եղած էի, երբ յաջորդ առտուն տեսայ ժողովուրդը, որ որ ոստիկանատուն կը դիմէր՝ մարդասպանութեան մը դէպքով: Չեմ կրնար ոտքս տունէն ներս դնել մութը պատելէն վերջ, ոչ, չեմ կրնար:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Յակոբ Պարսումեանէ (Ամերիկա) տասը տոլար իր այցելութեան առթիւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետին հետ երկար տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ ապրիլ 29ին եւ 30ին, Պատ Կոտէսպէրկի մէջ, ուր Ատոլֆ Հիթլէր ունկնդրութեան ընդունած էր Չէմպըրլէնը, Բ. աշխարհամարտէն առաջ։ Օրակարգի նիւթերը կ'ընդգրկեն ոչ միայն Սարի խնդիրը, այլ եւ միջազգային հարցեր։ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահը կը սպասէ բոլոր վիճելի խնդիրներուն կարգադրութեան, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը ստորագրելէ առաջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 300 *միլիոն տոլար պիտի ծախսեն, ռազմական խարիսխներ շինելու համար Սպանիոյ մէջ։ Կը յուսան բոլոր շինութիւնները լրացնել մինչեւ* 1957 :

ԼՈՆՏՈՆԻ օրաթերթերուն դադարումը շատ ծանր հետեւանքներ ունեցած է։ Աւելի քան երեք շաբաթ է որ լուսթեան դատապարտուած է «աշխարհի ամենամեծ մամուլը», իբրեւ հետեւանք 700 *ելեկտրագէտներու գործադուլին :*

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾԻ մը զոհ գացած էին ասիական համագումարի չինական պատուիրակութեան անդամները, ինչպէս հաղորդեցինք երէկ։ Խնդիրը սուր հանգամանք ստացած է։ Չինաստան ուժգնօրէն կը բողոքէ մեղադրելով Մ. Նահանգները, թէ դիտմամբ վար ձգել տուած են անգլ. օդանաւը։ Ուաշինկթըն պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը պատասխանէ թէ Չինացիները դրպարտութիւն կ'ընեն։ Անգլիա կ'առաջարկէ սպասել քննութեանց արդիւնքին :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ընդունեցաւ Խ. Միութեան առաջարկը, երեսփոխաններէ կազմուած պատուիրակութիւններ փոխանակելու համար երկու երկիրներուն միջեւ :

120 *ՔԻԼՈՄԵԹՐ արագութեամբ սուրալով, Փարիզէն Լըման հասաւ վայրաշարժ մը, որ իր ուժը կը ստանար հեռուէն, հերցեան ալիքներով եւ կը բանէր առանց մեքենավարի :*

ԷՌ ՖՐԱՆՍԻ պաշտօնեաները գործադուլ մը սարքեցին 24 *ժամուան համար :*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը (համայնավար) կը շարունակէ սպառնալիքներ ուղղել արեւմտեան պետութեանց, պնդելով թէ լրտեսներ կը պահեն երկրին մէջ։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ իրենց կողմէ ձերբակալուած 521 *արեւմտեան գործակալներու խոստովանութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա լրտեսական կեդրոնի մը վերածեր են արեւմտեան Պերլինը, թէ այդ գործակալները վնասարարութիւն կը կատարեն, կը կազմալուծեն պարենաւորումը, կը թունաւորեն արջառը եւն.։ Կը վախցուի որ նորէն պաշարման ենթարկուի Պերլինի արեւմտեան շրջանը :*

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ բարուոքելու համար, կառավարութիւնը ծրագիր մը պատրաստած է, որուն համաձայն նոր շահաստաններ պիտի փնտռուին, գիները պիտի կրճատուին, զարկ պիտի տրուի յետամնաց շրջաններուն եւն.։ Վարչապետը ինք մասնաւորապէս կը զբաղի երկրագործութեան տագնապով :

ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոր Կիրակի (17 Ապրիլ) սկզբ. ժամերգութեանց, առաւօտ ժամը 8.30ին։

Կիրակի 24 Ապրիլ, Նահատակաց Յիշատակին, հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 11ին :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Այս Կիրակի Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց, սկիզբ. առաւօտու ժամերգութեանց ժամը 8, Ս. Պատարագ 10, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11.45:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵՒՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 7ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Ռընէ մատրան մէջ, 33 ռիւ տ'Արքէօյ :

ԱՊՐԻԼ 11 — 24-Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԿ. ՏՈՒՆ, ՎԻԱ ՎԵԼԵՍՔԱ 4

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21.15ին
Խօսք կ'առնեն՝

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ՋԳՕՆ Ծ. Վ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Գեղարուեստական պատշաճ բաժին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. եւ Մարտ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Վասպուրականի, Տարօն Տուրուբերանի, Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Վիէնի երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի :

Կիրակի, 17 Ապրիլ, կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ։ Կը խօսի Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ եւ Պ. Ն. ՄՌՄՃԵԱՆ (Լիոնէն)։

Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Սէն Մորիս մայր եկեղեցին։ Պիտի պատարագէ Փարիզէն Հայր Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի :

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. երկսեռ միութեան։

Շաբաթ, 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա «Քիւրսալ»ի մէջ։

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆԻ (Մարսէյլէն)։

Պիտի բանախօսէ Փրօֆ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)։

Խօսք կ'առնեն նաեւ՝ Պ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՈՒԼՈՒՆՃՈՅԵԱՆ եւ Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄԵԱՆ :

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ
Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա

Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
Կը ներկայացնէ

ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ։
Մասնակցութեամբ՝
Տէր եւ Տիկին Տ. Նշանեանի, Գրիգորվահանի, Ն. Պշտիկեան եւ՝
Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու :

Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ-նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 3ին :

Քաղաքին ամէնէն չքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթր տիւ Ժիմնազ *մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու :*

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, *Պոսթընի երաժշտանոցէն :*

Կը մասնակցին փրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սօլիստները *(Ջութակ, Թաւ ջութակ, եւայլն)։*

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ :

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ *պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օ*րաթորիօներէն *հոչակաւոր եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն :*

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է. — խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք: *Գիները՝ ժողովրդական :*

*Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնտիս*Սփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ: *Պ. Կիւլէսէրեանի,* Լը Պոսփոր, 2 ռիւ Լուի Ասթուէն : *Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին* 52 Պուլվ. տը Վօքլուզ (Պօմոն): *Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն :*

Ուշադրութիւն.— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Այց դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, Մոնմօռանսի, Մայիս մէկին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը 15.30ին, Սալ տը լ'Իւնիոն, 34 ռիւ Սէբասար :

Կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Փարիզէն մասնաւոր հրաւէրով կը մասնակցի Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, *ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ*

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Րէժան սրճարանին վերնայարկը :

Դասախօս՝ Պ. ՎԱՀԱՆ ՁԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ
Նիւթ՝ Արտասահմանի Հայութիւնը արտասահմանի բանաստեղծութեան հանդէպ : *Մուտքը ազատ է :*

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն *մինչեւ առաւօտ, Պէռիէ Միլէի սրահներուն մէջ։*

Գեղարուեստական բաժին.— *Կ'երգէ Օր.* Նուարդ *(Ժօսլին)* Տիրատուրեան *(Փարիզէն), Կ'արտասանէ Օր.* Անժէլ Ուզունեան *(Վիէնէն), Կովկասեան եւ հայկական պարեր Պ.* Վազգէն Յովսէփեան :

Նուագ Թրիօ Մէտինա, Արմօնիքա Լէօն Մինէռվաքի, *(Վիլէօրպանէն), արդիական պարեր* Պէռիէ Միլէի նուագախումբին:

Հաճելի անակնկալներ, եւ ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայրապետական կարգադրութեամբ ամէն տարի Զատկի յաջորդող նոր Կիրակին նուիրուած է մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին :

Այս առթիւ այս կիրակի, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենան հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, պանծացնելով անոնց զոհաբերումը Քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի համար։

Փարիզի Մայր եկեղեցին մէջ քառաձայն Ս. պատարագ : Պիտի պատարագէ Տ. Անուշաւան Արքեպս. *եւ պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ* Տ. Սերովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեան :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ յարգելու համար նահատակներուն յիշատակը :

***

Այրի Տիկին Աղաւնի Զաքրեան կը ծանուցանէ թէ իր ամուսնոյն՝
ԳՐԻԳՈՐ ԶԱՔՐԵԱՆԻ
մահուան Ա. տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

***

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն եւ Աննա Խաղնէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Հայոց եկեղեցին մէջ (69 ռիւ Լուի Պլան) *տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց մօր եւ մեծ մայրիկին հանգուցեալ ՍԱՐԱ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (ծնեալ* Շիրինեան, Գօնիա Ազշէհիրցի) *մահուան տարելիցի առթիւ։ Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն, հայրենակիցներէն, եւ ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :*

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Սօֆի Ճանկէօզեան, Օննիկ Զորմխեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Մոնմօռանսիի ծերանոցին : (Մեռած Մոնմօրանսիի ծերանոցը, ուր տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը ապրիլ 9ին)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ գործաւորուհի մը տափատի գործերու համար : Դիմել Տիկին Մխիթարեանի,

125, Bd. de la Villette, Paris (10)
Métro Jaurès

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

Օր. ՀԵԼԵՆ ՔԷՀԵԱՆԵԱՆ
Պ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ

Ամուսնացած
12 *Մարտ*, 1955
Փասատինա (Քալիֆորնիա) *Պէյրութ*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, *սովորական հաւաքատեղին :*

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 8.30ին, *սովորական ժողովատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ :*

*ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը*21ին, *ծանօթ հաւաքատեղին : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ :*

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, *Յօյներու սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն :*

ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, *ծանօթ հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին :*

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը 9ին, *«Ահարոնեան» ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճիշդ ժամին ներկայ ըլլալ :*

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս չարաթ ժամը 21ին, *սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ :*

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մ. Ռ. ՍԱՆԵՐ, ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր ըստացանք Մարտ 12*ի պարահանդէսին նկարագրութիւնը :*

ՀՐԱՒԷՐ ԲՈԼՈՐ ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Թոքատցիները անխտիր ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, *Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մեթրօ Քատէ ճիշդ դէմը)։*

ՄԻՋԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լէ զ'Օլիվի եւ Մարթէկոյի դպրոցի խնամակալութեան կողմէ, մասնակցութեամբ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի, *քաղաքի աշակերտներու եւ արենոյշներու :*

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3ին, *Պօմոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Ի նպաստ Դպրոցին :*

Գեղարուեստական եւ մանկական ճոխ բաժիններ, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայ գեղջկական եւ ազգային պարեր։ Պիտի ներկայացուին «ԿԻԿՈՍԻ ՄԱՀԸ», «ԽԷՉՈՅԻ ԹՈՒՉԸ» եւ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ, ԳՈՌՈԶ ԹԱԳՈՒՀԻՆ :

Մուտքը վիճակախաղի տոմսերով :

Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ հանդէսի ատեն։ Տոմսերը կարելի է ստանալ նաեւ հանդէսին օրը, տեղին վրայ։

ԽՆՋՈՅՔ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Դաւրագիւղի Հայր. Միութեան կողմէ, Ապրիլ 17ին կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, 1 Ռիւ տը լա Տէֆանս, *Իսի լէ Մուլինօ։ Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ, մանաւանդ հակթախաղ։ Արեւելեան եւ եւրոպական նուագ,* Շմաւոն Պալեանի կողմէ: *Մուտքը ազատ է :*

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տափատի համար լաւ մէքենիսիէն տուն կամ աշխատանոցի համար : Դիմել՝
C.I.V. 25, Rue Lucien Sampaix, Paris (10)

ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլի մէջ, շատ բանուկ փողոցի վրայ ծախու կամ (ժերանս) կօշկակարի խանութ մը, աշխատանոց եւ բնակարան չորս սենեակով : Դիմել
69, Ru: Breteuil, Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 16 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7649 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3060

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԿԻՍԿԱՏԱՐ

*

Քանի կ'արծարծենք մայրենի լեզուի զարգացման խնդիրը, այնքան տխուր իրողութիւններ կ'արձանագրուին: Եւ ամէն օր:

Առէք մամուլը, ամենօրեայ կամ պարբերական: Ցարդը, աւաղն ու խիճը ձեր աչքը կը պղտորեն ամէն էջի վրայ:

Շատ մը թերթերու մէջ բովանդակութիւնն ալ նոյն թշուառութիւնը կը ներկայացնէ:

Բայց մեր խօսքը՝ լեզուի, շարադրութեան մասին է, այս անգամ:

Կարդացէք զանազան գաղութներէ հասած նամակներ, անհատական կամ պաշտօնական:

Միեւնոյն թափթփած, հում կամ անճաշակ շարադրութիւնը:

Նոյն իսկ անոնք որ նախակրթարան կամ երկրորդական վարժարան աւարտած են, յաճախ կը փայլին կոպիտ սխալներով, — ուղղագրութեամբ թէ քերականութեամբ:

Եթէ դիտողութիւն ընէք, պատասխանը պատրաստ է.

— Հայերէն կարդալու եւ գրելու ժամանակ չեմ ունենար. վարժութիւնս կորսնցուցած եմ…

Հարցուցէք թէ պիտի համարձակէի՞ն միեւնոյն պատասխանը տալ, եթէ օտար լեզուով գրէին:

Ամէն պարագայի մէջ, դպրոց տեսած օտարական մը պիտի ամչնար այդպիսի չքմեղանքէ մը:

Այս առթիւ ալ երեւան կուգայ նոյն ախտանշանը, — ինքնուրացում:

Շատերուն համար պարծանք դարձած է ժխտել, արհամարհել սեփականը, ինչպէս խորթ մայր մը որ ծուռ կը նայի որդեգիր զաւկին վրայ:

Խեղճերը ի զուր կը փորձեն իրենց տգիտութիւնը կամ չտեսութիւնը պարտկել բանդէտի հովեր առնելով:

Կը մոռնան որ ինչքան ծեքծեքուն մարզանքներ փորձեն, այնքան արգահատելի կը դառնան:

Մանաւանդ երբ մայրենի դաստիարակութիւն ստացած են եւ հասուն տարիքի մէջ կը գտնուին:

— Արհամարհէ՛ մայրենի լեզուդ եւ արհամարհած կ'ըլլաս քու ազգութիւնդ. ըսած է մեծ իմաստուն մը, որ մահու եւ կենաց խնդիր կը նկատէր լեզուի հարցը:

Մեր ո՞ր իմաստունը պիտի կրնար ապացուցանել թէ կարելի է գիտակից եւ պարկեշտ հայրենասէր դառնալ, արհամարհելով մայրենի լեզուն եւ մաշած չուրի մը վերածելով զայն:

Ան որ դպրոցին մէջ սորվածն անգամ կը մոռնայ ծուլութեամբ կամ իմաստակութեամբ, պարզապէս իր հոգեկան թշուառութիւնը կ'ապացուցանէ:

Միեւնոյն ատեն կը դառնայ մեղսակից՝ հայկական մշակոյթին լճացման:

Արդէն իսկ զգալապէս իջած է տարագիր բազմութեանց մտաւոր մակարդակը:

Նոր սերունդը քննադատած ատեն, չմոռնանք հիներուն, երէցներուն ալ մեղքը, որ ճշմարիտ համաճարակի մը պիտի վերածուի, այս ընթացքով:

Ի՞նչ օրինակ կ'ուզէք որ առնեն մեր երիտասարդները երբ այս երեւոյթները կը պարզուին անոնց առջեւ:

Ի՞նչ կրնանք սորվեցնել անոնց երբ մենք չենք ուզեր նոր բան սորվիլ, եւ նոյնիսկ մեր սորվածը կը մոռնանք:

Պանիր – հաց հայերէն մը ոչ սերունդ կը փրկէ, ոչ ալ մշակոյթ:

Իսկ երբ ցեղային հպարտութեան զգացումն ալ ծերանայ, տապանաքար մը եւս պատրաստած պիտի ըլլանք, մեր ձեռքով:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

*

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

Բանակցութիւնները որ Գչ. օրէն ի վեր կը կատարուէին Աւստրիոյ վարչապետ Ռաապի եւ Խ. Միութեան արտաքին գործոց նախարար Մոլոթովի միջեւ, յանգեցան կատարեալ համաձայնութեան մը: Վարչապետ Ռաապ գացած էր Մոսկուա հարթելու համար այն դժուարութիւնները որոնք տարիներէ ի վեր ձգձգել կուտային Աւստրիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութիւնը: Խ. Միութիւնը չէր ուզեր ընդունիլ այն ատեն երեք Մեծերուն տեսակէտները Աւստրիոյ մասին: Այս տեսակէտէն կարեւոր յաջողութիւն մըն է վարչապետ Ռաապին ձեռք ձգած արդիւնքը, թէեւ իրազեկ շրջանակներու համաձայն դիւանագիտական մթնոլորտը նպաստաւոր էր այդ յաջողութեան: Մոսկուա կ'ուզէ «տեղի տալ» եւ ընդունիլ այն ինչ որ կը մերժէր տարիներէ ի վեր. — 6 Սեպտ. 1949ի հաշտութեան դաշնագրին ծրագիրը՝ զոր Արեւմուտքի մեծերը ընդունած էին այն ատեն: Թէեւ բանակցութեանց արդիւնքին վերաբերեալ պաշտօնական զեկոյցը դեռ չէ հրատարակուած, բայց եղած յայտարարութիւններէն կարելի է եզրակացնել թէ Մոսկուա համաձայն է ստորագրելու 1949ի ծրագիրը ամբողջութեամբ, եւ կ'ընդունի որ ստորագրութենէն առաջ գումարուի Ջորսերու ժողով մը ուր պիտի քննուին վերջին մանրամասնութիւններն եւ առկախ կէտերը: Ծրագրին միայն 4րդ յօդուածն է որ դեռ վերջնական լուծում մը չէ գտած. — Աւստրօ-գերման միացումի մը (Անշլուս) պարագան: Թէեւ Աւստրիա խնդրած էր Ջորս Մեծերու պաշտպանութիւնը Անշլուսի մը սպառնալիքին դէմ, բայց ինչպէս կ'երեւայ, Խ. Միութիւնը բաւարար չի գտներ այդ, եւ կը պահանջէ յաւելուածական հաւաստիքներ:

Միւս կողմէ սակայն Մոսկուա կը թուի կատարած ըլլալ բաւական զիջումներ: Այսպէս, Աւստրիոյ զինաթափ չէզոքութեան տեղ, ինչպէս նախապէս կը պահանջէր, կ'ընդունի անոր զինեալ չէզոքութիւնը, Զուիցերիոյ օրինակով: Ցետոյ տնտեսական լայն դիւրութիւններ, եւ առաւելութիւններ՝ Աւստրիոյ, որոնց տարողութիւնը կը գէ կ'անցնի 1949ի ծրագրին տրամադրութիւնները: Եւ դեռ Աւստրիացի պատերազմի գերիներուն պարագան, որոնք շուտով ազատ պիտի արձակուին:

Մոսկուայի արեւմտեան շրջանակները կը շեշտեն թէ բանակցութեանց ամբողջ տեւողութեան ընթացքին, արեւմուտքի Երեք Մեծերը տեղեակ պահուած են խօսակցութիւններուն: Եւ արդէն Աւստրիացիները այդ պայմանը դրած էին սկիզբէն, եւ Մոսկուան ընդառաջ գացած էր «ուրախութեամբ»: Դիւանագիտական շրջանակներու ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ, իսկական քայլ մը առնուած է դէպի Աւստրիոյ հետ հաշտութեան դաշինքը:

Չի կարծուիր թէ նոր դժուարութիւններ մէջտեղ կրնան գալ, եւ կամ քաղաքական յանկարծական փոփոխութիւն մը կրնայ պատահիլ այս խնդրին նկատմամբ:

— Վարչապետ Ռաապ գիր մը ուղղեց Աւստրիացի ժողովուրդին ուր կը յայտնէ. — «Աւստրիան մօտ ատենէն պիտի ըլլայ ազատ», «Աւստրիական հողը ամբողջութեամբ պիտի վերադարձուի մեզի», «Մեր ռազմագերիները պիտի վերադառնան տուն»:

× Ինչպէս գրած էինք երէկ, Խ. Միութեան փոխ վարչապետ Ա. Միկոյեան ներկայ գտնուած է բանակցութեանց: Կ'ըսեն թէ շատ կարեւոր եղաւ անոր դերը: «Սառն մթնոլորտը տաքցաւ, Միկոյեանի գրասենեակին մէջ, ուր տեղի ունեցան տեսակցութիւններէն մէկ քանին»: Աւստրիացի պատուիրակները կը շեշտեն այն պարագան թէ տեսակցութեանց ընթացքին տիրական տեղ ունեցաւ Միկոյեանի խօսքը, եւ կը գովեն անոր ճկուն եւ ազդու ընթացքը տնտեսական հարցերուն մէջ: Կը յիշէք թէ վեց տարիներու անհամաձայնութեան կարեւոր պատճառներէն մին էր Աւստրիական քարիւղը, եւ իբրեւ գերմանական ստացուածք՝ կարգ մը գործարաններու գրաւումը Ռուսերուն կողմէ: Ինչպէս կ'երեւայ, Միկոյեան յաջողած է միջին ճամբայ մը գտնել եւ լուծել այդ փուշ խնդիրները:

× Ուաշինկթընի իրազեկ շրջանակները, թէեւ ցոյց կուտան որոշ գոհունակութիւն մը Մոսկուայի համաձայնութեան առթիւ, տեսնելով միջազգային կացութեան որոշ բարելաւումը, բայց միւս կողմէ ունին մտահոգութիւններ: Կը մտածեն թէ խաղ մը չէ՞, յետաձգելու համար գերմանական վերազինումը… ըսելու ձեւ մը չէ՞ «կը տեսնէ՞ք Գերմաններ. Աւստրիան մնաց չէզոք եւ վարձատրուեցաւ»: Ցամենայն դէպս, կը կարծուի թէ Ուաշինկթըն պիտի չուզէ Ջորսերու ժողով մը նախքան Փարիզի համաձայնութեանց վերջնական վաւերացումը, չհաղորդուած բոլոր պետութիւններուն կողմէ:

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ Աւստրօ-խորհրդային համաձայնութիւնը վաւերացնող պաշտօնագիր մը ստորագրուած է արդէն, բաղկացած վեց կէտերէ: Այս փաստաթուղթը պիտի ենթարկուի Երեք Մեծերու հաւանութեան:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՏԵՂԸ ԾԱՆՐ ՆՍՏԱԾ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Որեւէ լուր ունի՞ք Լոնտոնի եւ Մանչէսթըրի մեր պատուարժան գաղութներէն:

Եթէ նշանաւոր արուեստագէտ մը կամ գիտնական մը հանդիպի, քանի մը կ'իմանաք, պատահաբար:

Եւ կամ եթէ կրօնական արարողութիւն մը կատարուի բացառիկ հանդիսաւորութեամբ, արձագանգը չուշանար:

Հազուադէպ է տեսնել ձեռնարկ մը որ տաքցնէ ձեր սիրտը:

Ի զուր կը փնտռէք երիտասարդական շարժում, սովորականէն տարբեր ճիգ: վերջապէս երեւոյթ մը որ ապացուցանէ թէ այնտեղ ալ միտքեր կան որ կը գործեն, յանուն սերունդի փրկութեան եւ ազգային գիտակցութեան զարգացման:

Ահաւասիկ Հայաջինջ Սարսափներուն քառասնամեակը:

Չեմ գիտեր ի՛նչ ձեռնարկ ծրագրած են Լոնտոնի մէջ:

Որքան կը յիշեմ, 1933ին էր որ հրապարակային հաւաքոյթ մը սարքուեցաւ գաղութին մէջ: Օրուան բանախօսներէն մէկն ալ անգլիացի հայագէտ մըն էր:

Թերեւս ուրիշ ձեռնարկներ ալ կատարուած են, անկէ ի վեր:

Թէ Լոնտոնի եւ թէ Մանչէսթըրի մէջ ընդհանրապէս կը գոհանան կրօնական արարողութիւններով:

Կը բաւէ՞ այդքանը, վառ պահելու համար ազգային զգացումները:

Անշուշտ ամէն բան ժամուն բակը ամփոփուած չէ:

Եւ եթէ տեղացիները յոգնած են, երիտասարդներ չեն պակսիր: Մանաւանդ որ Միջին Արեւելքէն եկած ուսանողներն ալ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն:

Տեղը ծանր նստիլը արժանիք մըն է, բայց երբ չափէն աւելի երկար տեւէ, ուրիշ տպաւորութիւն կը ձգէ:

Երանի թէ սխալած ըլլայի, եւ մեր բրիտանական գաղութն ալ գոնէ Քառասնամեակին առթիւ ապացուցանէր թէ մտածել եւ գործել գիտէ:

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱ — ԹՈՒՆՈՒԶ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բանակցութիւնները որ սկսած են Ֆրանսական իշխանութեանց եւ Թունուզի պատուիրակութեան միջեւ, արագօրէն կ'ընթանան: Վարչապետ Պ. Էտ. Ֆոռ, անձնապէս նախագահեց առջի օրուան ժողովներուն: Թէեւ չհրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, բայց կը կարծուի թէ դրական ճամբու մը մէջ մտած են խօսակցութիւնները: Կը փորձուի հարթել կարգ մը դժուարութիւններ, առկախ մնացած խնդիրներու մասին: Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով, վարչապետ Պ. Էտ. Ֆոռ կը փափաքի վերջնական համաձայնութեան մը յանգիլ մինչեւ երկուշաբթի: Միւս կողմէ, Թահար Պէն Ամար, Թունուզի վարչապետը, տեւական շփման մէջ է իր նախարարներուն եւ փորձագէտներուն հետ:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խմբագրատուն այցելեց Օր. Սիրանոյշ Տէր Մանուէլեան, Պոսթընէն: Օրիորդը ծանօթ խմբավար է, եւ ունի իր երգչախումբը: Տուած է բազմաթիւ համերգներ: Օր. Տէր Մանուէլեան քանի մը ամիս պիտի մնայ Ֆրանսա եւ Միջին Արեւելք:

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ—ՊՈՀԼԷՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը Պոհլէն, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան վարչապետ Մար. Բուլկանինի հետ: Շօշափած են բազմաթիւ հարցեր, որոնց կարգին միջազգային յարաբերութեանց բարելաւումն ու բնականոն դառնալը: Ամերիկեան դեսպանը առիթէն օգտուելով խնդրած է Մար. Բուլկանինէն որ իր կառավարութեան անդամները աւելի յաճախ շփումներ ունենան ամերիկեան դեսպանատան բարձրաստիճանաւորներուն հետ: Մար. Բուլկանին յայտնած է իր համաձայնութիւնը եւ աւելցուցած՝ «կը փոխանցեմ ձեր թելադրանքը Պ. Մոլոթովին»:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՊՈՆԻ ՄԷՋ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Ատընաուըր ընդունեց արտաքին գործոց նախարար Անթուան Փինէի առաջարկը՝ Ապրիլ 29ին Պոնի մէջ հանդիպում մը ունենալու մասին: Երկու դիւանագէտները պիտի ունենան բաւական ծանրաբեռնուած օրակարգ մը: Պիտի շօշափուին բազմաթիւ խնդիրներ.

1.— Ֆրանքօ-գերմանական յարաբերութիւնները ընդհանուր առմամբ:

2.— Եւրոպական համագործակցութեան խնդիրը, յարակից հարցերով, ինչպէս «հանքածուխ – երկաթ» ընկերակցութեան նոր նախագահի խնդիրը: Պ. Փինէ պիտի խօսի հաւանաբար վարչապետ Էտ. Ֆոռի վերջին առաջարկին մասին, ուր կը թելադրէր ճարտարարուեստական ուժի եւ փոխադրութեան միջոցներու զուգընթաց զարգացումը եւ եւրոպական համագործակցութիւնը այդ գետնին վրայ:

3.— Սարի խնդրին առկախ մնացած կէտերը:

4.— Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութիւնները, ապագային:

ՆՈՐ ՏԵԼՀԻԻ *մէջ տեսակցութիւն մը ունեցան Եգիպտոսի վարչապետ գնդ. Նասըր եւ Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրու, իրենց Պանտունկ մեկնումէն առաջ: Քաղաքական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս հանդիպումին:*

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒՆԵՐՈՒ *մասնակի ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան այս Կիրակի:*

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Դ.

Ու ահա Նալբանդեան կ'որոշէ երթալ Էջմիածին: Այդ շրջանին է, որ նամակ մը կը ստանայ Մասի Փանոսեանէն: Ռուս դեսպանատունին բացայայտօրէն կը հրաւիրէր Միքայէլը երթալ իր քով ու իր կեանքը կապել իրեն: Նալբանդեան, որ իր տարիքէն շատ աւելի հասունցած էր, կ'որոշէ չպատասխանել Մասիի նամակին, եւ խզել իրենց պաշտօնական յարաբերութիւնները, որովհետեւ, կ'ըսէ, «գիտակից մտաւորականը պէտք է ապրի յանուն ժողովուրդի բարօրութեան, իսկ դա պահանջում է մարմնի ու հոգու ժուժկալութիւն»:

Ուրեմն Նալբանդեան, այս համոզումներով զինուած, կ'անցնի Թիֆլիս, Երեւան ու ապա՝ Էջմիածին, ուր բարեբախտաբար կը ստանայ կաթողիկոսին հաւանութիւնը, որ կը վաւերացնէ իր հաւատարմագիրը:

Բայց տակաւին Նալբանդեան չի կրնար երթալ Հնդկաստան: Դատը սկսելէ առաջ պէտք է երթայ Լոնտոն, անգլիական կառավարութեան կողմէ ստանայ որոշ վաւերաթուղթեր, պէտք է տեսնուի անգլիացի փաստաբաններու հետ, որպէսզի պէտք եղած փաստերով եւ խորհուրդներով զինուած, Հնդկաստանի գործը յաջողութեամբ պսակէ:

Ուրեմն, ճամբայ կ'իյնայ դէպի Լոնտոն: Նախ կ'անցնի Տրապիզոն, ապա՝ Պոլիս: Զէյթունի ապստամբութեան նախօրեակին ենք. գաւառէն եկող լուրերը իրարու կը յաջորդեն, «Զէյթունի հայ ժողովուրդը պատրաստ է զէնքով պաշտպանուիլ, եթէ դրսէն օգնողներ ըլլան»:

Այդ միջոցին, Լիբանանի Տիւրզիները ջարդած էին քրիստոնեայ Մարոնիները: Մեծ պետութիւնները առիթը յարմար նկատած էին՝ Օսմ. կառավարութեան ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու համար: Առաջարկած էին ներքին ինքնավարութիւն տալ Լիբանանին, քրիստոնեայ կառավարիչով, որպէսզի մէկ համայնքը չկոտորուի միւսին կողմէ:

Հայաստանի կացութիւնը ճիշդ նոյնն էր, խնդրոյ լուծումը պիտի ըլլար Լիբանանի նման ներքին ինքնավարութիւն մը ստանալ, որով մեծ մասամբ լուծուած կ'ըլլար հայկական հարցը:

Իսկ Սվաճեանը, որ փրան–մասոն էր, կը թելադրէր Միք. Նալբանդեանին, որ այդ ուղղութեամբ տանի իր աշխատանքները: Ըստ Սվաճեանի, քաղաքական այս կամ այն անցքերու յաջողութիւնը պէտք էր վերագրել փրան–մասոններու գերակշիռ ուժին: Օրինակ, կ'ըսէր, Անգլիոյ վարչապետ Փալմերսթոն «փրան–մասոն» է եւ մեծ ազդեցութիւն ունեցած է Իտալացի Մացցինիի եւ հունգար հայրենասէր Կոշութի գործունէութեան վրայ, թէ Նափոլէոն Գ.ը նոյնպէս ազատ–որմնադիր է եւ ատոր համար ալ ստիպուեցաւ օգնել Կարիպալտիին, քանի որ այս վերջինս ալ «մասոն» է:

Նալբանդեան կ'ոգեւորուի այս գաղափարով, եւ կ'որոշէ աւելի մօտէն հետաքրքրուիլ «փրան մասոնութեամբ» Հնդկաստանէն վերադարձին:

Երկու շաբաթ միայն կը մնայ Պոլիս, ապա՝ Մեսսինայի, Նափոլիի եւ Ճենովայի ճամբով կը հասնի Լոնտոն:

Կ'առնէ պէտք եղած վաւերագրերը, կը տեսնուի փաստաբաններուն հետ, կը մնայ միայն՝ նաւ նստիլ եւ երթալ Հնդկաստան: Բայց յաջորդ նաւը միայն հինգ շաբաթէն պիտի մեկնէր Մարսէյլէն: Նալբանդեան կ'որոշէ այդ հինգ շաբաթները անցընել Փարիզ: Այդ շրջանին է, որ կը գրէ իր «Երկու Տող» պարսաւագիրը, ուղղուած Այվազեանց վարդ.ի դէմ: Տպել կուտայ Փարիզի հայկական տպարանին մէջ՝ Փառախ Յովակեան կեղծ անունին տակ: «Երկու Տող»ի մէջ ակնարկուած մարդիկը երբեք պիտի չներէին Նալբանդեանին, պիտի աւելցնէին իրենց դաւերը, լրտեսութիւնը եւ մինչեւ իսկ մատնութիւնները, որ պիտի շարունակէին Նալբանդեանի մահէն ալ վերջ:

Ուրեմն, երբ կը հասնի որոշուած թուականը, Նալբանդեան նաւ կը նստի Մարսէյլէն եւ նոր բացուած Սուէզի ջրանցքէն անցնելով, երկար ու նեղացուցիչ ճամբորդութենէ մը վերջ կը հասնի Սէյլան: Այնտեղ կը գնէ բամպակի, չերամի ու թէյի հատիկներ եւ սերմեր, զոր Էջմիածնի մէջ խոստացած էր բերել՝ Արարատեան դաշտի մէջ այդ մշակութիւնը զարգացնելու համար: Ապա կ'անցնի Մատրաս: Այդ քաղաքին մէջ էր որ 1794ին լոյս տեսած էր առաջին հայերէն լրագիրը: Մատրասի Հայերը լաւ վիճակ ունէին, բոլորն ալ հայերէն գիտէին, բայց այլ եւս տեղական թերթ չունէին. իրենց հայերէն գրականութիւնը կը ստանային Պոլսէն: Նալբանդեանի այցելութիւնը, ինչքան ալ կարճ (երեք օր), յառաջ կը բերէ մեծ ոգեւորութիւն, եւ բարեկամական մեծ ցոյցերով ու յաջողութեան մաղթանքներով է, որ հիւրը կը մեկնի Կալկաթա:

Կալկաթայի առաջնորդարանի դիւաններուն մէջ կը գտնէ նոր վաւերաթուղթեր՝ Մասէհ Բաբաջանեանի կտակին մասին: Ժողովի կը հրաւիրէ տեղացի Հայերը, կը բացատրէ իր առաքելութեան նպատակը, եւ աջակցութիւն կը խնդրէ:

Կը ծանօթանայ տեղացի Հայերուն, որոնք բարի եւ ազգասէր մարդիկ էին: Անոնց մեծագոյն խնդիրն էր՝ քիչ մը դրամ շահելէն վերջ, իրենց ունեցած չունեցածը նուիրել Պարսկահայաստանի կամ Նոր Ջուղայի հայկական համայնքներուն, որպէսզի իրենց անունով դպրոցներ բացուին այդ վայրերուն կամ Հայաստանին աւելի մօտիկ քաղաքներուն մէջ:

Ու ահա կը սկսի Մասէհ Բաբաջանեանի կտակին դատը: Նալբանդեան կը ստիպուի ներկայ ըլլալ անվերջանալի նիստերու, պատասխանել տեղի անտեղի անթիւ հարցումներու, ինչո՞ւ կտակը գրուեցաւ, ի՞նչպէս եղաւ որ Բաբաջանեանը իր ունեցածը ձգեց Նոր Նախիջեւանի համայնքին, ե՞րբ որոշեց այդ բանը, ինչո՞ւ մինչեւ հիմա այդ հարցով հետաքրքրուող չեղաւ, եւայլն:

Բայց Նալբանդեան ձեռք առած էր բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, կուտար բոլոր հարցերուն պատասխանները, եւ ի վերջոյ կը շահի անկարելի նկատուած դատը, ի մեծ ուրախութիւն Կալկաթահայերուն, որոնք Նալբանդեանի մէջ կը տեսնեն հայ ազգի մեծ առաջնորդը, իրենց յոյսերը իրականացնելու կարող միակ մարդը:

Սակայն, Նալբանդեանի գործը վերջացած չէ դեռ: Պէտք է դարձեալ երթալ Լոնտոն, դատը վաւերացնել, եւ այդ ժամանակ միայն վերջացած համարել իր առաքելութիւնը:

Ուրեմն 1861ին, անգամ մը եւս ճամբայ կ'իյնայ դէպի Եւրոպա, կը հանդիպի Եաֆա, Երուսաղէմ, Իզմիր, ուր կը ծանօթանայ Զամիչեանին, կ'անցնի Պոլիս: Ազգ. Սահմանադրութեան տարիներն էին: Նալբանդեան որ սկիզբը մեծապէս ոգեւորուած է Ազգ. Սահմանադրութեամբ եւ մեծ յոյսեր կապած անոր յաջողութեան, կը տեսնէ, որ իր ակնկալութիւնները մեծ մասով ի դերեւ ելած են: Գաւառէն կը շարունակեն տեղալ բողոքի նամակները, ժողովուրդը միշտ կը հարստահարուի եւ անոնց վիճակով զբաղող չկայ:

Միւս կողմէ, Նալբանդեանը ինքն ալ հետզհետէ աւելի թոյլ եւ տկար կը դառնայ ինքզինքը, լեարդը բորբոքած է, թոքերը՝ չափազանց տկարացած իր յոգնեցուցիչ ճամբորդութեան հետեւանքով:

Այդ պատճառով ալ, Լոնտոն գացած ատեն, ճամբուն վրայ կը հանդիպի Վիէննա, ուր կ'այցելէ յայտնի բժիշկի մը, որ խստիւ կը պատուիրէ անմիջապէս ձգել ամէն բան եւ նուազագոյնը երկու ամիս մնալ բուժարանի մը մէջ եւ դարմանուիլ: Նալբանդեան կը մտնայ Զօդէնի բուժարանը եւ կ'աշխատի անհոգ, ու անգործ, հանգստանալ:

ՇԱՔԷ ՍԱԳԸՋ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՋԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԸ

Արագութեան դարը կ'ապրինք եւ մարդկային միտքը կը ձգտի եթերային անհունին ու անսահման միջոցին տիրապետել մեծածախս թռիչքներով: Օդանաւերու արագութիւնը օրէ օր կ'աճի: Կատարեալ արշաւ մը՝ կարծէք լոյսի արագութեան հասնելու: Արդէն նախատիպար օդանաւեր «Ձայնի պատը» գլեցին անցան շնորհիւ անխոնջ ճարտարագէտներու հանճարեղ գործունէութեան:

Վերջին աշխարհամարտի ընթացքին օդանաւերու առաւելագոյն արագութիւնը ժամական 700 քիլոմեթրէն պակաս էր: Այդ արագութիւնը վերջին սահմանը ըլլալով պայթումի դրութեամբ (տիէզէլ) բանող շարժիչներու ուժին: 1944–45ին հրապարակ կուգային ինքնամուղերը, որոնց ահարկու ուժին շնորհիւ կարելի եղաւ ձայնի արագութեան վտանգաւոր սահմանը անցնիլ, անշուշտ զոհեր ալ տալով: Ինչպէս յիշած էինք ուրիշ առթիւ, ձայնի արագութեան չերտը արկածալի էր օդանաւութեան համար, ուր օդանաւերը ոչ միայն յառաջանալու դժուարութիւններ կը կրէին այլ եւ անոնց առկախեալ հաւասարակշռութիւնը կը խախտէր օդի հոսանքին յատուկ երեւոյթներու ենթարկուելուն պատճառաւ, տեղի տալով քայքայիչ ու վտանգաւոր ցնցումներու: 1948ին արագութեան ցուցադիծը նետի մը նման բարձրացաւ, անցնելով ժամական 1600, 1850 եւ 2400 քիլոմեթր աստիճաններէն:

Այս վերջին արագութենէն ետք երկրորդ խոչընդոտ մը կը ցցուէր մասնագէտներու առջեւ: «Ջերմութեան պատն» էր այդ որ նոր խնդիրներ կը յարուցանէր ու կը սահմանափակէր արագութեան ընթացքը:

Ի՞նչ է ջերմութեան պատը: Առանց խրթին մանրամասնութեանց մէջ մտնելու պարզապէս ըսենք որ այն ջերմութիւնն է որ յառաջ կուգայ օդանաւին արագ թռիչքի ընթացքին ոչ միայն օդին հետ իր ունեցած շփումէն այլ մանաւանդ օդին բաղկացուցիչ կազերուն՝ թթուածինին եւ բորակածինին հիւլէներուն օդանաւէն ըստացած արագութեան յաւելումով: Արդարեւ, բնագիտութիւնը կ'ուսուցանէ թէ կազերու ջերմութիւնը արտայայտիչն է հիւլէներու ներքին ուժին, որ համեմատական է արագութեան քառակուսիին: Օրինակ՝ զերօ աստիճանին թթուածինին հիւլէներուն երկվայրկեանի արագութիւնն է 461 մեթր: Եթէ այս արագութիւնը բարձրանայ երկվայրկեանը 473 մեթրի, կազին ջերմութիւնը իսկոյն կը բարձրանայ 15 աստիճանի: Այս հիման վրայ, լաւագոյն կառուցուածքը ներկայացնող օդանաւ մը երբ կ'ընթանայ ձայնին արագութեամբ, օդին կազային հիւլէներուն կրած բախումը, հետեւաբար անոնց արագութեան յաւելումը օդանաւին շուրջ յառաջ կը բերեն ջերմութեան բարձրացում: Այդ ջերմութիւնը երեսուն աստիճան է միայն, ինչ որ տանելի է: Սակայն եթէ օդանաւը կրկնապատկէ իր արագութիւնը, ջերմութիւնը կը բարձրանայ շուրջ 150 աստիճանի: Մինչդեռ, եթէ հինգով բազմապատկենք ձայնի արագութիւնը, օդանաւին շուրջի ջերմութիւնը կ'անցնի հազար աստիճանը:

Անշուշտ, պէտք չէ մոռնալ որ ժամանակն ալ իր դերը ունի այս անտանելի երեւոյթին ստեղծումին մէջ:

Օդանաւը այդ վտանգաւոր ջերմութիւններուն կը հասնի ժամէ մը աւելի տեւող թռիչքէ մը վերջ: Ուրով կարճ թռիչքներու համար կարելիութիւններ կան:

Ջերմութեան պատին դէմ կան երկու երեւոյթներ զորս, առաջին ակնարկով կարեւոր ազդակներ կարելի է համարել: Առաջինը՝ ճառագայթումի երեւոյթն է: Գիտենք որ երբ մարմին մը որոշ ջերմութեան մը հասցնենք, այդ մարմինը իր ջերմութիւնը ամէն բոլէ կը կորսնցնէ ճառագայթումի միջոցաւ: Օդանաւին զանգուածն ալ նոյն օրէնքով իր ստացած ջերմութեան մէկ կարեւոր մասը կը սփռէ մթնոլորտին մէջ, իջեցնելով իր բարձր ջերմութիւնը:

Երկրորդ երեւոյթը մթնոլորտի վերին խաւերուն մէջ, նօսրացած օդին ջերմութեան նուազումն է: Ըստ Լափլասի, օդին խտութեան նուազումը կը հպատակի որոշ օրէնքի մը, որու համաձայն իւրաքանչիւր 5500 մեթր բարձրութեան օդը կը նօսրանայ կէս առ կէս: Ուրիշ խօսքով եթէ ծովուն մակերեսը մէկ խորանարդ մեթր օդը կը կշռէ 1300 կրամ, 5500 մ.՝ բարձրութեան կը կշռէ 650 կրամ: Իսկ 16500 մեթրին միայն 162.5 կրամ եւ այսպէս յաջորդաբար: Հասկնալի է որ նօսրացած օդին ջերմութիւնն ալ նուազ ազդեցիկ կ'ըլլայ:

Ուրեմն համաձայն այս երկրորդ երեւոյթին օդանաւը կրնայ գտնել ջերմութեան լաւ պայմաններ մթնոլորտին վերին խաւերուն մէջ: Սակայն նօսրացած օդին մէջ օդանաւին առկախեալ վիճակը կարելի է պահել օդանաւին թեւերուն երկայնութիւնը աւելցնելով, ինչ որ իր կարգին արգելք մըն է օդի ստորին խաւերուն պատճառած ընդդիմութեան համար: Եւ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Երբ Վան էինք, Կեդրոնական Կոմիտէն կը վճարէր մեզ համար կամ մթերքը կը գնէր: Տնեցիներն էլ մեզ հետ կ'ապրէին: Գիւղերի մէջ ժողովուրդը թէ հիւրասէր էր եւ թէ աւելի նուիրուած կազմակերպութեան:

Իջանք գիւղ: Մի տան մէջ պատրաստ էր սեղանը: Բոլորուեցինք շուրջը: Գիւղի քահանան «Հայր Մեր»ն ասաց: Սեղանի վրայ կար հաց, գառ, մածուն, սեր: Միայն արգիլուած էր մեզ Հայաստանի քաղցր գինին:

Տէրտէրն ինձ ասաց.

— Օրհնած, գոնէ դու գինիի համը նայէ:

= Տէրտէր, ասի, մի անգամ մի զինուորական անապատից անցած ժամանակ ծայրայեղ կերպով ծարաւած կը լինի, նոյնպէս եւ իր զինուորները: Ծարաւը այնքան կը նեղէ, որ զինուորները կը սկսեն տրտնջալ: Այդ միջոցին զօրավարի թիկնապահներից մէկը անակնկալօրէն սափորով ջուր կը բերէ հրամանատարին: Բայց նա չի խմեր եւ կ'ըսէ. «Ի՞նչ օգուտ իմ ջուր խմելը, երբ իմ զինուորները ծարաւ պիտի մնան», եւ գետին կը թափէ ջուրը: Այժմ, տէր հայր, ես էլ չեմ խմեր քո գինին, եւ կը հաւատամ, որ իմ զինուորներս էլ ինձ կը հետեւին:

Հացի ճաշը վերջացած, բոլորը ոտքի ելան, կապեցին տրեխները, շտկեցին փամփուշտակալները եւ պատրաստ՝ հրամանի կը սպասէին շարժուելու:

Հայդուկների կողմից շնորհակալութիւն յայտնեցի եւ ասի.

— Ով Հայեր, ձեզանից խիստ գոհ մնացած կը հեռանանք: Լաւ յիշատակներ կը տանինք ձեր գիւղից եւ ժողովուրդից: Կ'երթանք քաղաք, յետոյ թերեւս երկրից էլ դուրս: Բայց կ'երթանք, որպէսզի վերադառնանք նոր ուժերով, աւելի շատ ընկերներով եւ ռազմամթերքով՝ շարունակելու համար յեղափոխական սուրբ գործը:

Ամբողջ ժողովուրդը միաձայն գոռաց.

— Կեցցէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, կեցցեն հայ ֆետայիները, կեցցէ իրենց պետը՝ Անդրանիկը:

Ճամբայ ընկանք: Կը քալէինք լուսնի լոյսով: Տղաներից մէկը սկսաւ երգել.

«Մի գեղեցիկ, պարզ գիշեր էր,
Երկինքը լի աստղերով,
Եւ լուսինը մեղմ փայլում էր
Սաթ-ճաճանչ իր լոյսով»:

Խումբը կը յառաջանար: Մեղմ քամին կը փչէր մեր երեսին: Սիւրիճի Դաւօն էլ երգեց քիւրդերէն իր «Փէրիվանէն»: Հրաշալի ձայն ունէր եւ զմայլելի կերպով կը դեղգեղէր:

Շուշանցից մինչեւ Ուրբաթ–Առու ամայի էր: Ոչ մի երթեւեկութիւն կար: Գիշերուան միջոցին այդ կողմերում Քիւրդի եւ Թուրքի երթեւեկութիւնը խիստ հազուադէպ էր: Նախապէս նրանք էին գիշերուայ երթեւեկողները, բայց ֆետայիները երեւան ելան, նրանք այլեւս չէին երեւար:

Թուրքը նոյնիսկ ցերեկին խումբերով դուրս կը գային՝ վախնալով որ Սասնոյ «առասպելական» հերոսները կրնան ցուիլ իրենց դէմ: Թուրքերը սկսել էին մեղադրել իրենց կառավարութիւնը, որ չէր կարող բռնել այդ «ափ մը Հայերը» եւ բանտարկել կամ սպաննել նրանց:

Աշուն էր: Ցուրտ քամին կամաց–կամաց զգալի կը դառնար:

Մեր վաշտը մեզ կանգնեցրեց մի հեղեղատի եզերքը, մի ժայռի տակ:

Մի խումբ Քիւրդեր, մեզնից 6–700 քայլ հեռաւորութեան վրայ, իրենց առջին անասունները խառնած, կ'երթային դէպի Նորտուզ՝ անցնելու համար Հայոց Ձորից:

Հեղեղատի մէջից կը տեսնենք նրանց, բայց նրանք մեզ չէին տեսներ:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Ամփոփուած « Սովետ. Հայաստան »էն)

*

ԵՐԵՒԱՆԻ զբօսայգիներու համար այս տարի պիտի տնկուին ութսուն հազար ծառ ու թուփ։ Մօտ կէս միլիոն տունկ պիտի գործածուի, քաղաքամերձ զբօսայգիներ եւ անտառային շերտեր ստեղծելու համար։ Այսպէս, սկսած են Ցաղթանակի կամուրջէն դէպի էջմիածին տասներհինգ հեկտար տարածութեան վրայ նոր զբօսայգիի ծառերու տեղաւորումը ։ Կը շինուին ջրատար խողովակներ եւ կը բացուին ոռոգման առուներ ։ Ընտիր տեսակի տնկանիւթ ստացած են Կիրովականէն, Ստեփանաւանէն, Նոյեմբերեանէն եւ հանրապետութեան այլ շրջաններէն։ Երեք միլիոն փարթամ ծաղիկներ ստացած են Մոսկուայէն, Քիեւէն, Ռիկայէն եւ այլ վայրերէն։ Այս տարի պիտի վերջանայ տիպար թռչնանոցի կառուցումը եւ պիտի աւելնան թռչնաբուծութենէն ստացուած եկամուտները ։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐՔԻ շաբաթը սկսաւ Մարտ 20ին, տեւելով մինչեւ Մարտ 31 ։ Այս շաբաթներուն քարոզութիւններ կը կատարուին, դաստիարակելու համար աշակերտները։ Միեւնոյն ատեն հանդիպումներ տեղի կ'ունենան աշակերտներու եւ գրողներու միջեւ։ Այս հանդիպումներու ընթացքին գրողները կ'ուսումնասիրեն աշակերտներուն հակումները եւ լաւագոյն ընթերցողներու, արտասանողներու համար մրցում տեղի կ'ունենայ։

ԱԿԱՆԱՒՈՐ գրագէտ Մուրացանի ծննդեան հարիւրամեակը կը լրանայ այս տարի։ Այս առթիւ Դ. Դեմիրճեան կը գրէ թէ ան պարզ գիւղ մը չէր, այլ ունէր որոշ ձգտում բանալէնճի և մեծ սէր ունէր ժողովուրդին հանդէպ։ Կը նկարագրէր հայ գիւղը («Առաքեալը» եւ «Նոյի ագռաւը») իր խաւարով, տգիտութեամբ իր քայքայման ծայր աստիճանի հասած կեղեքումով։ Ունէր սէր դէպի հերոսը ։ Շատ գեղեցիկ կերպով կը պատկերացնէ գիւղը։ Իրապաշտ է եւ քննադատ, հեղինակութիւն եւ ուսուցանող։ «Խորհրդաւոր Միանձնուհիի», «Առաքեալ»ի եւ «Նոյի Ագռաւի» երեք հերոսներու վրայ հեղինակը պարտք կը դնէ փրկել գիւղը։ Ոչ միայն մեծատաղանդ նկարիչ է, այլեւ փայլուն տիպուն։ Պարզ գիւղագիր չէ, այլ ընդունակ աւելի լայն ու խոր ընդհանրացումներու։ Գիւղի հետ կը գրէ նաեւ քաղաքի մասին։ Ունի նաեւ պատմական վէպ մը «Գէորգ Մարզպետունի» (ԽՄԲ. —Տպուած «Յառաջ»ի մէջ), «Ռուզան» ողբերգութիւնը։ Այս երկու հերոսներն ալ կը խօսին յանուն ժողովուրդի ։ Անցեալին մէջ Ռուզանը չհասկցուեցաւ եւ քննադատուեցաւ։ Մուրացան իր ինքնակենսագրութեան մէջ կը գրէ թէ «ամէն մէկ գործ ստեղծելու ատեն իմ աչքի առաջ ունեցած եմ հայ ժողովուրդը, անոր անցեալը, անոր պատմութիւնը, անոր տխուր ներկան։ Լա՞ւ եմ գրած թէ վատ, անոր համար եմ գրած, անոր իմ ուզած մտքերըն ու զգացումները հաղորդել ։

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ գիւղատնտեսական ցուցահանդէս ղրկելու համար, Հայաստանի ժողովրդական ստեղծագործութեան տան քննիչները նկատի առած են շարք մը ինքնուս վարպետներու քանդակագործական, փորագրական, եւ հիւսուածային նոր գործերը ։ Ներկայացուած գործերու կարգին կան Ս. Սարգսեանի Պուշկինի խորաքանդակը, Ոսկանեանի բնանկարները, Ազատեանի փայտաքանդակը եւ Աւագեանի քարակոփ սափորները, Վ. Հացագործեանի արծաթահիւս աղբիւր – յուշարձանը, Խ. Աբովեանի, Ա. Իսահակեանի, եւ ուրիշ նշանաւոր մարդոց փորագիր դիմանկարները արծաթի վրայ։ Շատ գեղեցիկ է Յովհ. Թումանեանի դիմանկարը՝ մետաքսէ թելերով ստեղնագործուած մէկ մեթրի վրայ, Փառանձեմ Աւետիսեանի կողմէ, Լոռիի լեռնաշխարհի տեսարանի մը մէջ, ուր կան «Անուշի» եւ «Գիքոյ»ի ստեղծագործութեանց պահեր։ Նկարը եզերուած է հայ մանրանկարչական զարդարանքներով ։

ՄԱՄՈՒԼԻ համաշխարհային ցուցադրութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 24ին Էքուաթորի մայրաքաղաքին՝ Քուիթոյի մէջ ։

Ցուցադրութիւնը զոր կազմակերպած է Էքուաթորի համալսարանին տպագրական ճիւղը, նպատակ ունի զարկ տալ բոլոր երկիրներու միջեւ մշակութային, տնտեսական, գիտական եւ ճարտարարուեստական յարաբերութեանց ։

կամ պէտք է արագութեամբ պահել օդանաւին հաւասարակշռութիւնը, ինչ որ կը նշանակէ ջերմութեան բարձրացում ։

Ինչպէս կը տեսնուի դժուարալոյծ խնդիրներ կը ծագին ճարտարագէտներու առջեւ։ Մասնագէտները օրն ի բուն ծրագիրներ կը մշակեն։ Արդէն Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները գաղտնի փորձեր կը կատարեն արագաթռիչ օդանաւին զանգուածը պաղեցնելու համար ։

Այժմ տանք հեղինակաւոր անձերու ենթադրութիւնները վաղուան օդանաւորդութեան արագութեան արշաւին մէջ հետեւելիք ուղղութեան մասին։ Առաջին ենթադրութիւն. — Թեւերու երկայնութեան յաւելում։ Դանդաղ վերելք օդին ստորին խաւերուն մէջ եւ սրընթաց թռիչք մթնոլորտի բարձր աստիճաններու վրայ։ Արագութիւնը պիտի ըլլայ առ նուազն ժամական 3000 քիլոմեթր։ Երկրորդ ենթադրութիւն. — Օդանաւը պիտի ունենայ ռումբի մը կամ հրթիռի մը կառոյցը, պիտի թռի նախ գրեթէ ուղիղ վերելքով մը հետզհետէ երկար աղեղ մը գծելով ռումբի մը նման։ Պիտի հասնի 20 – 30 քիլոմեթրէ աւելի բարձրութիւններու ։

Կը նախատեսուին ուրիշ միջոցներ ալ ։ Արա՛գ, միշտ աւելի՛ արագ։ Այս է ներկայ օդանաւորդութեան կարգախօսը ։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Փ. Կ. ԽԱՉԻ 30ԱՄԵԱԿԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ապրիլ 2, Շաբաթ երեկոյ քաղաքապետարանի սրահին մէջ Փ. Կ. Խաչի նորընտիր վարչութիւնը տօնեց իր մասնաճիւղին 30ամեակը, հոծ բազմութեամբ ։

Ներկայ էին Վալանսի Կաթոլիկ եւ Առաքելական եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւները եւ ուրիշ յայտնի դէմքեր ։ Շուտով ստեղծուեցաւ զուարթ մթնոլորտ մը։

Հանդէսը բացուեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով զոր գեղեցիկ ներդաշնակութեամբ երգեցին մեր անուշիկ սանուհիները ։ Օրուան նախագահը՝ Տիկին Ռ. Միքայէլեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, որոնք փութացած էին քաջալերել այս գեղեցիկ ձեռնարկը։ « . . . Սիրելի հայրենակիցներ, դուք գիտէք որ Կապոյտ Խաչի քոյրերը անձնուիրաբար իրենց ժամանակները, իրենց նիւթական ու բարոյական ուժերը կը զոհեն գերագոյն նպատակի մը համար, որ Հայ մանուկը ստանայ հայեցի դաստիարակութիւն, որպէս զի չհեռանայ մեր ազգային ընտանիքէն . . . ։ Ան ըրած է ու կ'ընէ իր կարելին օգնելու հայ որբերուն ու կարօտեալներուն։ Հայ կինը միշտ վառ է պահած մեր ազգային դիմագիծը, տոկալով եւ գործելով համբերութեամբ »։ (Ծափեր) ։

Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Ֆրանսական կառավարութեան, որ լայն դիւրութիւններ կ'ընծայէ, վառ պահելու համար մեր ազգային ջահը ։

Անմիջապէս Օր. Գազանճեանի ղեկավարութեամբ մեր անուշիկ մանուկներու խումբը երգելով պարեց «Պզտիկ քոյր»ը, այնքան նուրբ ու ճկուն որ ներկաներուն պահանջով կրկնուեցաւ։ Եօթնամեայ Սամսոնլեանը իր մանկական անմեղութեամբ երգեց «Վարդ»ը։ Ութամեայ Մարի Պօյաճեան սահուն առոգանութեամբ արտասանեց Շիրազի «Մայրիկս» ոտանաւորը։ Լաւ արտասանեցին նաեւ պզտիկներ, Մարի Մեսրոպեան եւ Օտէթ Ֆրչըճեան։ Խումբը գոյնզգոյն հագուստներով պարեց «Գեղեցիկ պարտիզպանուհի » մանկական պարերգը։ Անթերի արտասանեցին փոքրիկներ՝ Սիրվարդ եւ Աբրահամ Շահինեան։ Աւելի գեղեցիկ էր պզտիկներու «Թիթեռնիկ» պարերգը որ կրկնուեցաւ Բ. անգամ։ Օր.ներ Սիմոն եւ Մարի (ազգային դերին մէջ) հայկական տարազներով եւ համարձակ առոգանութեամբ կատարեցին «Աղուոր աղջիկ» մենախօսութիւնը, որ արժանացան ներկաներու գովասանքներուն։ Խումբը մեղմանուշ ձայնով երգեց «Օրօր իմ բալաս»ը, այնքան յուզիչ որ մամիկները կ'արտասուէին ։ Ներկաներու պահանջով Տիկին Սիրարփին երգեց «Այս աշխարհի երեւումը», Օր. Մելքիզէտեան արտասանեց « Աշխարհ Նայիրի» բանաստեղծութիւնը։

Քանի մը վայրկեան դադարէ վերջ երիտասարդ սանուհիներու խումբը շատ ներդաշնակ կերպով երգեց «Ահա ելաւ լուսին արծաթ»ը։ Յետոյ զարձեալ երգեր ու արտասանութիւններ, ջերմ ծափերու մէջ ։

Օրուան բանախօսը Տիկին Ա. Սիսլեան, շնորհաւորելով Վալանսի մասնաճիւղին ձեռնարկը եւ մասնաւորապէս Օր. Գազանճեանը որ իր մանկավարժական հմտութեամբ կրցած էր մանուկներու հայկական երգեր ու պարեր սորվեցնել ։ Յետոյ մանրամասնօրէն պարզեց Կ. Խաչի մարդասիրական եւ կրթական գործունէութիւնը եւ հայ կնոջ դերը հանրային կեանքի մէջ։ Ինչպէս կը տեսնէք Վալանսի Կապ. Խաչի անդամուհիները բոլորն ալ համեստ բանուոր ընտանիքի տիկիններ են, որոնք յարատեւութեամբ կը գործեն նոր սերունդին փրկութեան համար ։ Մենք պետութիւն չենք, երբ այսօր կը ներկայանանք մեր երեսուն տարուան անցեալով ձեզ նման հայրենակիցներու քաջալերանքի եւ զոհողութեան շնորհիւ է. . . ։ Պէտք է գործենք յարատեւօրէն, որպէս զի երբ օր մը հայրենիք վերադառնանք, միասին տանինք, իսկապէս հայ երիտասարդութիւն մը»։ (Ծափեր) ։

Ամէնէն վերջ տեղի ունեցաւ վիճակախաղ մը ։ Բոլոր թիւերը շահեցան։ Հանդէսին արդիւնքը գոհացուցիչ է բարոյապէս թէ նիւթապէս ։

Ապրին մեր ընկերուհիներն ու սանուհիները։ Կը մաղթենք նոր եռանդ եւ յաջողութիւն ։

ԱՇՈՏ Ա.

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ Արտաշէս Աբեղեան ձգած է հարուստ դիւան մը։ Այրի Տիկին Աբեղեան կ'աշխատի կարգի դնել։ Հանգուցեալ ընկերոջ գերման բարեկամներէն համալսարանի դասախօս Կիւնթէր Ռայնշէնքրօն կը գրէ. — «Անոր հմուտ, վարպետ ձեռքի տակ սորվեցայ ձեր գեղեցիկ լեզուն եւ մշակոյթը, սորվեցայ ու սիրեցի։ Լաւագոյն ձեւով յարգած կ'ըլլամ անոր յիշատակը եթէ ըսեմ թէ խօսք կուտամ կրկնակ թափով ու ճիգով ծառայել հայագիտութեան»։ Երիտասարդ գերման լեզուագէտ մը կը գրէ .— « Արտաշէս Աբեղեան ոչ միայն իբրեւ հմուտ ուսուցիչ ահագին պաշար ջամբեց այլեւ իբրեւ անհատականութիւն հայկական բա[ր]ութեամբ ու գուրգուրանքով սէր ու յարգանք ներշնչեց դէպի իր անձը »։

Մարտ 17ին երբ հողին կը յանձնէին տարաբախտ ընկերոջ մարմինը, Այրի Տիկին Ն. Աբեղեան տասնամեակներ առաջ Լոռիէն բերած ծաղիկները որ չորցած վիճակի մէջ կը պահէր ցանեց իր դագաղին վրայ անոր տարագիր հողին ջերմացնելու համար ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Զ.

Նոյն իսկ այս տան մէջ պիտի չուզէի մնալ, եթէ Սըր Էօսթէյս վարը, մօտս չգար, իր ծռած ծունկերով։

— Բայց կարծեմ Սըր Է. Փետլըր Գան կը գտնուի ։

—Այո, օրիորդ, բայց լուրը իմանալուն Անգլիա վերադարձաւ։Գալով ծռած ծունկերուն, խօսակցութեան ձեւ մըն է այդ ։ Պ. Փէկէթ, իր քարտուղարը, առաջարկեց զոյդ ամսական տալ, որպէս զի մնանք։ Եւ ինչպէս իմ Ճօնս կ'ըսէ, դրամը միշտ դրամ է։

Սրտանց զուարճացայ Տիկին Ճօնսի ինքնատիպ նկատողութեան վրայ։ Եւ յանկարծ անդրադառնալով նախորդ խօսակցութեան ։

— Երիտասարդը, այո, տակն ու վրայ եղած էր։ Նկատեցի որ մասնաւորաբար աչքերը կը շողային։ Ջղայնացեր է, մտածեցի։ Սակայն բնաւ չմտածեցի թէ կրնար ձախորդ բան մը պատահած ըլլալ ։

— Որքա՞ն ատեն մնաց տան մէջ։

— Օ՜, կարճ ժամանակ մը, գուցէ հինգ վայրկեան ։

— Հասակը որչա՞փ էր, կը կարծէք։ Մօտ վե՞ց ոտք ։

— Կարծեմ այդքան էր։

— Պեխերը ածիլուած էին, այնպէս չէ՞։

— Այո, օրիորդ ։

— Փայլուն կզակ մը չունէ՞ր, հարցուցի, յանկարծական մղումով մը։

Տիկին Ճէյմս աչքերը ինծի յառեց, սարսափած։

— Հիմա որ կ'ըսէք, օրիորդ, այո, կը փայլէր ։

Ինչպէ՞ս գիտէք ։

— Հետաքրքիր բան է՝ բայց մարդասպաններու կզակները յաճախ կը փայլին, ըսի տարտամ կերպով։ Տիկին Ճէյմս համաձայն գտնուեցաւ։

— Իրա՞ւ, օրիորդ։ Ատիկա իմացած չէի։

— Վստահ եմ որ չնկատեցիք գլխուն ձեւը։

— Սովորական գլուխ մը ունէր։ Բանալիները բերե՞մ ։

Առի բանալիները, ներս մտայ Միլ Հաուզէն։ Դէպքին վերարտադրութիւնս մինչեւ այստեղ, գոհացուցիչ գտայ։ Բացայայտ էր թէ Տիկին Ճէյմսին նկարագրած մարդն ու մեթրոյին «բժիշկը» նոյն անձն էր. ծպտուած վերարկուով, մօրուքով եւ ոսկեզօծ շրջանակաւոր ակնոցներով։ « Բժիշկ»ը միջին տարիքով մէկը կը թուէր, բայց վերջը յիշեցի որ զոհին մօտեցած ատեն երիտասարդի մը շափ ճկուն էր ։

Արկածեալը (նաֆթալինաւոր մարդը, ինչպէս ես ինծի կը կոչէի զայն) եւ օտարական կինը՝ տիկին մը Գասթինա, կամ ինչ որ էր իր բուն անունը, ժամադրութիւն մը որոշած էին Միլ Հաուզի մէջ ։ Ահա թէ ինչպէս բացատրեցի խնդիրը .— Մէկէ մը չտեսնուելու եւ կամ ուրիշ պատճառով, դիմեցին տունը այցելելու այս հնարամիտ միջոցին ։ Ուստի եւ իրաբու այդտեղ հանդիպումը՝ կրնար պարզ զուգադիպութիւն նկատուիլ։

Զոհը, ուրեմն, անակնկալ կերպով տեսնելով «բժիշկը», բան մը որուն չէր սպասեր, սաստիկ վախցած էր։ Յետոյ, այս վերջինը հանելով ծպտուած իրերը՝ կնոջ հետեւած էր դէպի Մարլօ։ Բայց հաւանաբար հանուելու ատեն սաստիկ աճապարած էր, հետեւաբար խէժի մասերը տակաւին կրնային փակչած ըլլալ կզակին վրայ։ Ահա դռնապանուհիին ուղղած հարցումին պատճառը ։

Մտածումներէս տարուած՝ արդէն հասեր էի Միլ Հաուզի հնաձեւ, ցածլիկ դրան առջեւ։ Բանալիովս բացի ու ներս մտայ։ Սրահը ցած էր եւ մութ ։ Անտիրութիւն կը տիրէր։ Հակառակ կամքիս՝ դող մը եկաւ վրաս։ Կինը որ «կը խնդար» քանի մը օր առաջ, նախազգացում մը չունեցա՞ւ այս տունէն ներս մտնելէ առաջ։ Ժպիտը չսառեցա՞ւ շրթունքներուն վրայ. անանուն երկիւղ մը իր սիրտը չպատե՞ց։ Կամ երբ վերի յարկը կ'ելլէր, տակաւին կը խնդա՞ր, անգիտակից այն եղերերգութեան որ պիտի գգետնէր զինքը։ Սիրտս սկսաւ աւելի ուժգին բաբախել։ Տունը իսկապէ՞ս պարապ էր ։ Ինծի ալ մահ չէր սպառնա՞ր այստեղ։ Առաջին անգամ ըլլալով այստեղ զգացի շատ գործածուած «մթնոլորտ» բառին իմաստը ։ Մթնոլորտ մը կար այս տան մէջ. մթնոլորտ մը անգթութեան, սպառնալիքի եւ չարիքի ։

ԳԼՈՒԽ Է.

Ինքզինքս ձերբազատելով այս ճնշիչ զգացումներէն, շուտով վեր բարձրացայ։ Առանց դժուարութեան գտայ սենեակը ուր ողբերգութիւնը կատարուած էր։ Դիակին գտնուած օրը սաստիկ անձրեւած էր եւ ցեխոտ կօշիկներ գետինը կեղտոտած էին. սակայն տախտակամածը ամենուրեք պատեր էր անձրեւաջուրի եւ ցեխի հետքերով։ Մտածեցի թէ մարդասպանը նախորդ օրը արդեօք ոտքի հետք մը ձգա՞ծ էր։ Թերեւս ոստիկանութիւնը մտածած չէր այդ մասին։ Վերջը խորհեցայ թէ անհաւանական էր այդ բանը։ Օդը գեղեցիկ էր, եւ չոր ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւ խստօրէն քննադատեց Սովխոզներու նախարարութիւնը, երկրագործական համագումարին վերջին նիստին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանր. նախագահը, ձեւլալ Պայար որ Մայիս 9ին Պէյրութ պիտի երթար յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը, Լիբանանեան կառավարութեան խնդրանքին վրայ: Տրուած պատճառը, այդ թուականին Ռամազանին զուգադիպիլն է:

ՋՕՐ. ՋԱՀԷՏԻ, Իրանի նախկին վարչապետը, ըստ կարգ մը իրազեկ շրջանակներու հրաժարած է որովհետեւ չէ ուզած որ Իրան յարի Թուրքեւիրաքեան ուխտին: Նախկին վարչապետը, նկատի ունեցած է Իրանի աշխարհագրական դիրքը եւ Խ. Միութեան հետ 2000 քմ. երկայնքի սահմանները:

ՄԱԿԻ հրատարակած մէկ վեկոյցին համաձայն մարդոց ընդհանուր թիւն է 2.547 միլիոն: Այսինքն՝ 92 միլիոն աւելի քան 1950ին:

ՖՐԱՆՍԱՆ պիտի չինէ հսկայական ճամբորդանաւ մը 50.000 թոն տարողութեամբ: Այս նաւը, որուն շինութիւնը պիտի աւարտի 1960ին, պիտի փոխարինէ Իլ տը Ֆրանսը:

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 20.45ԻՆ
Սալ Իէնա, 10 Ավընիւ Իէնա
Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
Կը ներկայացնէ

ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Բեմադրութեամբ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի:
Մասնակցութեամբ՝
Տէր եւ Տիկին Տ. Նշանեանի, Գրիգոր-վահանի, Ն. Պշտիկեան եւ՝
Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի
Ինչպէս նաեւ ուրիշ դերասաններու:
Տոմսերու համար դիմել Հ. Բալուեան գրատուն, 43 ռիւ Ռիշէ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ԱՊՐԻԼ 11 — 24-Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն:

Կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ քաղաքիս բոլոր կուսակցութեանց ինչպէս նաեւ բոլոր բարեսիրական, Երիտասարդաց, Համազգային Մշակութային Միութեանց եւ «Արմենիա» երգչախումբին:

Տեղի կ՚ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Վարիէթէի մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, միասնականութեամբ 24 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 6րդ թաղապետարանի սրահին մէջ:

Արժանի հանդիսաւորութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով:

Պատուոյ նախագահութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սեբովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի: Խօսք կ՚առնեն նաեւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ:

Իբրեւ ազգ. դերագոյն պարտականութիւն կը հրաւիրուի բովանդակ գաղութը ներկայ գտնուիլ նոյն ժամուն:

Կրկնապէս կը յանձնարարուի Հայ առեւտրականներու փակել իրենց խանութները, նոյն օրը ժամը 3էն 6:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. եւ Մարտ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Վասպուրականի, Տարօն Տուրուբերանի, Ֆ. Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Վիէնի երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Լեւոնեանի:

Կիրակի, 17 Ապրիլ, կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահին մէջ: Կը խօսի Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ եւ Պ. Ն. ՄՌՄՁԵԱՆ (Լիոնէն):

Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Սէն Մորիս մայր եկեղեցին: Պիտի պատարագէ Փարիզէն Հայր Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի:

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. երկսեռ միութեան:

Շաբաթ, 16 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա «Քիւրսալ»ի մէջ:

Պատուակալ նախագահութեամբ Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԻՔԻՃԵԱՆի (Մարսէյլէն):

Պիտի բանախօսէ Փրոֆ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն):

Խօսք կ՚առնեն նաեւ՝ Պ. ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՈՒԼՈՒՆՃՈՅԵԱՆ եւ Պ. ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄԵԱՆ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պէռիէ Միլէի սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական բաժին.— Կ՚երգէ Օր. Նուարդ (Ժօլին) Տիրատուրեան (Փարիզէն), Կ՚արտասանէ Օր. Անժէլ Ուզունեան (Վիէնէն), Կովկասեան եւ հայկական պարեր Պ. Վազգէն Յովսէփեան:

Նուագ Թրիօ Մէտինա, Արմօնիքա Լէօն Մինֆովսքի, (Վիլէօրպանէն), արդիական պարեր Պէռիէ Միլէի նուագախումբին:

Հաճելի անակնկալներ, եւ ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով:

ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոր Կիրակի (17 Ապրիլ) սկզբն. ժամերգութեանց, առաւօտ ժամը 8.30ին:

Կիրակի 24 Ապրիլ, Նահատակաց Յիշատակին, հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 11ին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Ծանօթ արուեստագէտ Ժիրայր Սերգոյեան այս կիրակի իրիկուն ժամը 20ին Օփերայի մէջ կ՚երգէ Ռամֆիսի դերը (Այտա): Անցեալ ուրբաթ իրիկուն ալ մասնակցեցաւ Նիւմանի առաջին ներկայացման Կայիոս Մարիուսի դերին մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վիէնի խումբը այս կիրակի կը կատարէ իր առաջին յաւելեալ մրցումը Սէն Քլերի մէջ:

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 հանրային Մարմիններու, վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20.30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Ջինուորական նուագախումբը

×

Շաբաթ, 23 Ապրիլ ժամը 17.30ին

Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու չքերթը դէպի Յաղթական Կամար արծարծելու Անծանօթ Զինուորին Բոցը

×

Կիրակի, 24 Ապրիլի առտուն, Պատարագ նահատակներու յիշատակին

Ամէն Հայու սրբազան պարտականութիւնն է երկիւղածօրէն մասնակցիլ այս հանդիսութեանց:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Գաղութային Վարչութեան:

Այս Կիրակի ժամը 15.30ին, Սալ տը լ՚Իւնիոն, 34 ռիւ Սէքրասար:

Կը խօսի՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Փարիզէն մասնաւոր հրաւէրով կը մասնակցի Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ

Այս Կիրակի Յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց, սկիզբ. առաւօտու ժամերգութեանց ժամը 8, Ս. Պատարագ 10, հանդիսաւոր հոգեհանգիստ ժամը 11.45:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԽՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 7ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Ռընէ մատրան մէջ, 33 ռիւ տ՚Արքէօյ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայրապետական կարգադրութեամբ ամէն տարի Զատկի յաջորդող Նոր Կիրակին նուիրուած է մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին:

Այս առթիւ այս կիրակի, Փարիզի եւ շրջանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ տեղի պիտի ունենան հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ մասնաւոր հոգեհանգիստ, պանծացնելով անոնց զոհաբերումը Քրիստոնէական հաւատքի եւ հայրենիքի համար:

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյն մէջ քառաձայն Ս. պատարագ: Պիտի պատարագէ Տ. Անուշաւան Աբեղայ եւ պիտի քարոզէ կաթող. պատուիրակ Տ. Սերովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեան:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ յարգելու համար նահատակներուն յիշատակը:

⁂

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Նոր Կիրակին, ազգային մեծ սգատօնին քառասնամեակին առթիւ, հայ բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Հոգեհանգիստին կը յաջորդէ Սգատօնին երաժշտական մասը, բազմաձայն խմբերգներով:

⁂

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն եւ Աննա Խազնէճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Հայոց եկեղեցին մէջ (69 ռիւ Լուի Պլան) տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ իրենց մօր եւ մեծ մայրիկին հանգուցեալ ՍԱՐԱ ՊՕՅԱՃԵԱՆի (ծնեալ Շիրինեան, Գօնիա Ագշէհիրցի) մահուան տարելիցի առթիւ: Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն, հայրենակիցներէն, եւ ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

⁂

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկ. Մ. Գրիգորեան եւ զաւակները Վարագդատ եւ Գրիգոր կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր Աւէտիս Գրիգորեանի մահուան քառասունքի առթիւ: Կը խնդրուի իր բոլոր ընկերներէն եւ բարեկամներէն որ ներկայ ըլլան սոյն արարողութեան:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին Համազասպ խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին:

Արամ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 9ի[illegible]

Քրիստափոր ենթկ. շաբաթ 23 Ապրիլ ժամը 9ին:

Զաւարեան ենթկ. 23 Ապրիլ, շաբաթ, ժամը 9ին:

Ակնունի ենթկ. 23 Ապրիլ, ժամը 9ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ժողովները չարունակելի են:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 8.30ին, սովորական ժողովատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը 9ին, «Ահարոնեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճիշդ ժամին ներկայ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎՐԻՊԱԿ.— Ապրիլ 15ի, Գ. էջ, «Երաժշտական աշուլիս»ին մէջ Բ. սիւնակ վարէն վեր 5րդ տող, չակերտի մէջ եղած նախադասութիւնը պիտի ըլլայ.— «..ինչ որ իր նուագին մէջ մատնեց անհաւասարակշռութիւն մը»:

ՀՐԱՒԷՐ ԲՈԼՈՐ ԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Թոքատցիները անխտիր ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մեթրօ Քատէի ճիշդ դէմը):

ՄԻՋԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Լէ գ՚Օլիվի եւ Մարթէկոյի դպրոցի խնամակալութեան կողմէ, մասնակցութեամբ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի, քաղաքի աշակերտներու եւ արենոյշներու:

Այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3ին, Պոմոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Ի նպաստ Դպրոցին:

Գեղարուեստական եւ մանկական ճոխ բաժիններ, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, հայ գեղջկական եւ պոհեմական պարեր: Պիտի ներկայացուին «ԿԻԿՈՍԻ ՄԱՀԸ», «ԽԷԶՈՅԻ ԹՈՒՋԸ» եւ ՍՈՂՈՄՈՆԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ, ԳՈՌՈԶ ԹԱԳՈՒՀԻՆ:

Մուտքը վիճակախաղի տոմսերով:

Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ հանդէսի ատեն: Տոմսերը կարելի է ստանալ նաեւ հանդէսին օրը, տեղին վրայ:

ԽՆՋՈՅՔ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Դաւրագիւղի Հայր. Միութեան կողմէ, Ապրիլ 17ին կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ, 1 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ: Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ, մանաւանդ հաւկթախաղ: Արեւելեան եւ եւրոպական նուագ, Շմաւոնի Պալեանի կողմէ: Մուտքը ազատ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ԱՊՐԻԼ — DIMANCHE 17 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7650 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3061

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՄԷԿԸ ՉՄՈՌՆԱ՛ՆՔ

*

Ապրիլեան այս օրերուն, երբ Սփիւռքի հայութիւնը քառասնամեակի համազգային Սգահանդէսներ կը կազմակերպէ ամէն կողմ, ոգեկոչելու եւ յաւերժացնելու համար յիշատակը մեր մէկ միլիոն նահատակներուն, պէտք չէ մոռացութեան տանք ուրիշ Մեծ Եղեռն մը, որ 46 տարի առաջ արեան մէջ խեղդեց Կիլիկիոյ բարգաւաճ քաղաքներն ու շէն գիւղերը :

1909 Ապրիլ 1/14ին, Ջարդի վաղորդայնին սկսաւ Կիլիկիոյ Աղէտը Ատանայէն եւ շուտով տարածուեցաւ դէպի միւս քաղաքներն ու գիւղերը, դաշտային Կիլիկիայէն մինչեւ լեռնայինը, չխնայելով Մուսա Լերան շրջանը, մինչեւ Անտիոք :

30.000 նահատակներ արձանագրեց հայ ժողովուրդը քանի մը շաբթուան ընթացքին՝ իբրեւ ողջակէզ Ազատութեան սեղանին :

Այս թիւը շատ աւելի բարձր պիտի ըլլար, եթէ տեղ տեղ հայ կտրիճներ օրհասական դիմադրութիւն ցոյց չտային :

Ատանայի մէջ, Ջարդի առաջին օրը, 173 քաջեր կը պաշտպանէին հայկական թաղերը՝ խուճապի մատնելով 30.000նոց խուժանը : Կառավարութիւնը լայն բացած զինուորական մթերանոցին դուռները, առատ զէնք ու փամփուշտ բաժնած էր ջարդարարներուն :

Հայերու դիմադրութիւնը զարմանք պատճառած էր : Ատանայի տխրահռչակ կուսակալը Ճէվատ պէյ խաբէութեամբ զինադադար առաջարկելէ վերջ, զինաթափ ըրաւ Հայերը :

Երկրորդ Ջարդը սկսաւ, շատ աւելի կատաղի եւ արիւնալի կերպով, երբ Ատանա հասան Օսմանեան Շարժուն Բանակին զինուորները, որոնք Կիլիկիա ղըրկուած էին՝ իբրեւ թէ կարգը վերահաստատելու համար :

Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի զինուորներն էին ասոնք, որ Մակեդոնիայէն Պոլիս գացած էին՝ Մարտ 31ի յետաշրջական շարժումը զսպելու եւ Սուլթան Համիտը գահընկէց ընելու համար :

Ջարդարարներու կիսատ ձգածը ասոնք լրացուցին՝ անզէն ժողովուրդին վրայ փորձելով իրենց քաջութիւնը :

Ինը ամիս չէր անցած դեռ այն օրէն ի վեր, երբ Մակեդոնիայէն հնչող յեղափոխական նշանաբանները՝ Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն, Արդարութիւն՝ արձագանգ գտած էին Կարմիր Սուլթանի մայրաքաղաքէն վերջ՝ մինչեւ Անատոլուի ամէնէն մութ անկիւնները :

Հիւրրիյէթ յայտարարուած էր : Սահմանադրութիւն հռչակուած : Խորհրդարան բացուած : Ժողովրդավար կարգեր հաստատուած : Հանդիսաւոր ցոյցեր եւ թափօրներ ամէն կողմ : Հայեւթուրք եղբայրութեան խանդավառ ճառեր :

Հայ ժողովուրդը, դարերով ստրկութեան մէջ ապրած, իրաւամբ կարծեց թէ հասած է վերջապէս ազատութեան ժամը եւ իրականացած՝ իր դարաւոր երազը :

Յեղափոխական կուսակցութիւնները վար դրին զէնքը : Հայդուկները վար իջան լեռներէն : Բանտերէն ու աքսորավայրերէն ազատուած յեղափոխականներ, արտասահման ապաստանած մտաւորականներ լեցուցին Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքը :

Աննախընթաց խանդավառութեան օրեր ապրեցաւ հայութիւնը Պոլսէն մինչեւ արեւելեան նահանգներն ու Կիլիկիա : Հայրենասիրական պոռթկումներ ունեցաւ Թրքախօս Կիլիկեցին :

Հայութիւնը ազգովին, առանց դաւանանքի ու դասակարգի խտրութեան, բարեմիտ հաւատքն ունեցաւ թէ հիմնական փոփոխութիւն մը կատարուած է Թուրքիոյ մէջ :

Հաւատաց միամտօրէն թէ վերջ գտած էին կրօնական ու ցեղային հակամարտութիւնները, իսլամի ու «կեավուր»ի տարբերութիւնները : Կարծեց թէ բոլոր տարրերը, ազատութեան ու եղբայրութեան դրօշին տակ միացած, դարձած էին «Օսմանեան հայրենիք»ի հաւասարազօր ու հարազատ զաւակներ :

Զարթօնքի շրջան մը բացուած էր թրքահայ ժողովուրդին համար :

1909ի ապրիլեան եղեռնը, իր 30.000 զոհերով, առաջին ազդանշանն էր՝ խոհեմութեան հրաւիրելու համար հայութիւնը, որ շատ շուտ խանդավառուած էր :

Բուն փոթորիկը պիտի պայթէր վեց տարի վերջ, 1915 Ապրիլ 11/24ին :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՌԱԱՊ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

*

ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹԷ՞Ն

Վիէննացիները խանդավառութեամբ եւ ցնծութեանց մէջ ողջունեցին վարչապետ Ռաապին վերադարձը, ուրբաթ երեկոյեան : Ամբողջ քաղաքը դրօշազարդուած էր, եւ հակառակ անձրեւին ժողովուրդը խռնուած էր օդակայան — Վիէննա ճամբուն երկայնքը : Օդակայանը որ գրաւուած էր Ռուսերուն կողմէ տասը տարիներէ ի վեր, վարչապետ Ռաապի դարձին առթիւ վերադարձուեցաւ աւստրիացիներուն :

Աւստրիական պատուիրակութիւնը դիմաւորելու օդակայան ներկայ գտնուեցան միայն պաշտօնական անձնաւորութիւնները, աւստրիացի թէ օտար, որոնց կարգին չորս մարզպետները : Վարչապետ Ռաապ, ինչպէս նաեւ պատուիրակութեան միւս անդամները, ինքնաշարժներու մէջ տեղաւորուելէ առաջ, կարճ ճառեր խօսեցան անթելէն : Փոխ վարչապետը Շէրֆ ըսաւ. — « Կրնանք հաւատալ թէ դաշնագիրը իրականութիւն մըն է, նոյնիսկ եթէ ստորագրութեան թուականը դեռ չէ որոշուած» :

Պաշտօնական թափօրը բազմաթիւ անգամներ կեցաւ ճամբու ընթացքին, խռնուած ժողովուրդին փափաքին վրայ : Ամէնը մէկ բերան շնորհակալութիւն կը յայտնէին իրենց վարչապետին : Յետոյ պատուիրակութիւնը դիմեց հանրապետութեան նախագահին բնակարանը, ուր ընդունուեցաւ նախագահ Քէօրնէրի կողմէ : Կարճ տեսակցութենէ մը ետք, վարչապետ Ռաապ եւ արտաքին նախարարը Ֆիկլ դիմեցին ժողովրդ. կուսակցութեան կեդրոնը, մինչ փոխ վարչապետ Շէրֆ կ'երթար տեսակցելու ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարներուն հետ : Ինչ որ կ'ապացուցանէ, թէ Աւստրիոյ կառավարական երկու կուսակցութիւնները համերաշխօրէն կը գործակցին : Հակառակ դիւանագիտական կարգ մը օտար շրջանակներու «երանգաւոր» վերապահութեան, ժողովուրդին խանդավառութեան կը միանայ աւստրիական շրջանակներու ընդհանուր լաւատեսութիւնը : Յատկանշական է Խ. Միութեան Աւստրիոյ փոխ մարզպանին մէկ յայտարարութիւնը թէ «կարելիութեանց սահմաններուն մէջ, երեք շաբաթէն հաշտութեան դաշնագիրը պիտի ստորագրուի» որմէ ետք, դաշնակից բանակները պիտի քաշուին Աւստրիայէն մինչեւ 31 Դեկտ. 1955 : Ոմանց կարծիքով, Աւստրիական թնճուկին կարգադրութիւնը դուռ կրնայ բանալ ուրիշ շատ աւելի բարդ խնդրի մը, հաւանական կարգադրութեան, Գերմանիոյ մասին Չորսերու նոր ժողովով մը : Թէեւ բոլորովին տարբեր է Գերմանիոյ պարագան, Աւստրիոյ պարագայէն : Որովհետեւ մեծ դժուարութիւնը այն է թէ Գերմանիա որ արդէն մտած է որո—

չափէս դաշնակցութեանց ցանցի մը մէջ պէտք է հրաժարի ամէն դաշնակցութենէ :

ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

— Խորհրդային Միութիւնը եւ Աւստրիան փափաքելի կը գտնեն շուտով կնքել հաշտութեան դաշինքը, նկատի առնելով Արեւմտեան պետութիւններու յայտարարութիւնները այդ մասին, որպէսզի Աւստրիան դառնայ անկախ եւ ժողովրդավարական պետութիւն մը : Կը յուսան թէ ներկայ պայմանները նպաստաւոր են շուտով այդ արդիւնքին հասնելու :

— Խ. Միութիւնը պիտի ետ քաշէ իր ուժերը Աւստրիայէն, երբ դաշնագիրը ստորագրուի, եւ ամէնէն ուշ 31 Դեկտ. 1955ին :

— Ռազմագերիները եւ քաղաքային բանտարկեալները պիտի վերադառնան իրենց երկիրը :

— Աւստրիա կը վերահաստատէ իր 1954ի յայտարարութիւնը, թէ պիտի չմասնակցի ոչ մէկ ռազմական դաշնակցութեան, եւ թոյլ պիտի չտայ որ ռազմական խարիսխներ շինուին երկրին մէջ :

— Խ. Միութիւնը կը հրաժարի Աւստրիական քարիւղին վրայ իր ունեցած իրաւունքներէն : (Քարիւղի արտադրութիւնն է տարեկան երեք միլիոն թոն, ինչ որ եւրոպական արտադրութեան երրորդ տեղը գրաւել կուտայ Աւստրիոյ) :

— Դանուբի նաւահանգիստները, իրենց նաւերով պիտի վերադարձուին Աւստրիոյ :

— Խ. Միութիւնը կ'ընդունի ապրանքի ձեւով ստանալ Աւստրիայէն հարիւր միլիոն տոլարի պարտքը :

(Շար.ը կաթդալ Դ. Էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

«ԱՏՈՐ ՉԴԻՄԱՑԱՅ...»

— Ո՞ւր ես, պարոն Մարուքէ, մէջտեղուանքը չկաս... Կորսուիլ մը կորսուեցար որ երեւդ տեսնողը թաղուոր կ'ըլլայ... Երեք, չորս տարի է պատեանիդ մէջ քաշուեր ես... Մարդ Աստուծոյ, աս ազգը ի՞նչ յանցանք գործեց, որ իրմէ հեռացեր ես... Եկուր, երեւան ելիր, մեր հանդէսները համ - հոտ չունին առանց քեզի..

— Այո, քաշուեր եմ իմ պատեանիս մէջ եւ ալ բանով չեմ հետաքրքրուիր ... էհ, տղաս, յիսուն տարի մեր ազգին հետ ինկայ, ելայ, բայց տեսայ որ սխալ ըրեր եմ... Հիմա որոշեր եմ որ կեանքիս վերջին օրերն ալ ընտանիքիս հետ անցընեմ : Զաւակներ ունիմ, հարսներ, փեսաներ, թոռներ : Սրտեղը քանի՞ տարի եւս պիտի ապրիմ, շատը գնաց, քիչը մնաց : Առողջական վիճակս ալ վրաս դրէ բան մը, չորս կողմս կը ցաւի : Ուր է ան առաջուան կորիճը : Շաբթուան եօթը օրը ժողովի կ'երթայի, կէս գիշերներուն տուն, առտուան ժամը հինգին ալ՝ գործարան ... Տունն ալ, ամէն օր, կռիւ ... Վայ ուշ եկար, վայ կանուխ գացիր ... Յիսուն տարի ետքը խելքս գլուխս եկաւ ... Աստուած հոգին լուսաւորէ, Տէր Աբխատակէսը կ'ըսէր որ «ազգին գործերուն ետեւէն վազողը, կարգուելու չէ»... Իրաւունք ունէր... Չէ տղաս, չէ ես չկամ... Ես իմ բաժինս առի, ալ սրտեղս հասաւ ...

— Լեզուիդ տակ բան մը կայ, պարոն Մարուքէ. քաշուելուդ պատճառը տարբեր չէ, ուրիշ ցաւ մը ունիս, պատմէ նայիմ ...

— Պատմե՞մ, կ'ուզե՞ս ... Աղէկ, նայէ նայիմ... Մինակ Աստուած գիտէ թէ ես աս ազգին համար ինչեր ըրի, բայց եկուր տես որ ըրածներուս յարգը չգիտցան :

— Ատիկա սովորական երեւոյթ է ...

— Թէ յարգը չգիտցան եւ թէ սկսան ետեւէս խօսիլ... Երկու բառով ըսելիքս ըսեմ : Զարաչար աշխատելով, քանի մը տոլարի տէր եղայ, փառք Աստուծոյ : Օր մը, Եկեղեցիին յիսուն տոլար տուի, ելան ըսին որ «ըրածը՝ ի ցոյց մարդկան բան է »... Ականջ չկախեցի ... Ուրիշ անգամ մը, ասդին անդին ինկայ, դրամ ժողվեցի Մատուռ մը շինել տալու համար... Ըսողներ եղան թէ «մեղրին հետ խաղացողին մատները կը մեղրոտին ... » Նորէն չլսելու զարկի : Ամէն կիրակի, « Շէն եւ պայծառ»ի պնակին մէջ, հինգնոց մը նետել սկսայ... Ելան միւս կերան թէ «ուրկէ՞ են աս փարաները ...» Ականջիս բամպակ դրի : Կնկանս անունով հազարնոց մը ղրկեցի : Ըսեր են որ «էհ, այսչափ տարի է ազգին փարաներով կը խաղար, հարկաւ ...» Համբերեցի ... Որբ մանչուկի մը դպրոցին ծախքերը վրաս առի, ելան բամբասեցին թէ «մօրը աչք ունի...» Լսեցի, անցայ... Ես ինծի գիտե՞մ, եա... Հիւանդ, ծեր եւ աղքատ մարդու մը բժշկական ծախքերը վճարեցի՝ «հարկաւ հաշիւ մը ունի» ըսին... Խնդացի ... էհ, որ մէկը պատմեմ ... Բայց օր մըն ալ, բաժակը լեցուեցաւ, ալ ճաթեցայ ...

— Ի՞նչ եղաւ, պարոն Մարուքէ :

— Ինչ եղա՞ւ ... Ժողով մը կար, մեծ ժողով մը... Հայաստանէն եկած ժապաւէն մը ցոյց կուտային... Շատ աղուոր էր, հաւնեցայ ... Բայց, ինտոր եղաւ, չեմ գիտեր, երբ մարդուն մէկը ըսաւ որ Երեւանի Օփերային պէս գեղեցիկ շէնք՝ աշխարհիս մէջ չկայ, ելայ ըսի որ «ատանկ բաներ ըսելու չենք, ատիկա հայրենասիրութիւն չէ, գեղձկութիւն է...» Վայ, դուն ես ըսողը ... : Չորս կողմէն սկսան պոռալ՝ «Դաշնակ է, Հայ ժողովուրդին թշնամի է, դուրս վռնտեցէք...» Ան: որ ըսին, գլխուս թասը դարձաւ... Դուրս ելայ, շիտակ եկեղեցի գացի : Ձեռքս Աւետարանին վրայ դրի եւ ուխտ ըրի որ «ես ազգին հետ ալ գործ չունիմ»... Յիսուն տարի ես ազգին համար աշխատիմ, վերջէն ալ ելլեն «Հայ ժողովուրդին թշնամի է» ըսեն ... Չէ ատոր չդիմացայ ... Հիմա հասկցա՞ր թէ ինչու ճգնաւոր եղած եմ ...

— Հասկցայ, հասկցայ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՇՈՒՏՈՎ

Ֆրանքեւթունուզական բանակցութիւնները յանգեցան վճռական անկիւնադարձի մը : Մէկ շաբաթէն, շնորհիւ վարչապետ Պ. Էտ. Ֆորի ջանքերուն, գրեթէ բոլոր դժուարութիւնները հարթուեցան եւ ակախ մնացած կէտեր իրենց լուծումը գտան : Երկուստեք բացայայտ էր համաձայնութեան մը յանգելու ջերմ փափաքը, եօթը ամիսներու դժուարութիւններէն, տատամսումներէն եւ արգելքներէն ետք : Մանաւանդ որ երկուշաբթի օր կը բացուի Պանտունկի խորհրդաժողովը, Ափրիկեան եւ Ասիական պատուիրակութիւններէ կազմուած, որուն պիտի մասնակցի Թունուզն ալ : Այս պատճառաւ է որ վարչապետը, ինչպէս նաեւ Թունուզի պատուիրակութիւնը ուզած են հաւանաբար մինչեւ Երկուշաբթի համաձայնութեան մը գալ :

Թէեւ համաձայնութեան ճամբուն վրայ ա՛յնքան յառաջացած են բանակցութիւնները որ իրազեկ շրջանակները մէկ ժամէն միւսը կը սպասեն արդիւնքին պաշտօնական հրատարակման, բայց դեռ կը մնան երկու դժուարութիւններ :

Ա) Հարաւի հողամասերուն վարչաձեւը :

Բ) Համաձայնագրին խմբագրութիւնը, երբ իւրաքանչիւր բառ պէտք է ուշի ուշով ընտրուի, եւ քննուի, տրուած ըլլալով որ Թունուզ եւ Ֆրանսա նոր կապերով պիտի համագործակցին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս, ստանձնեց նաեւ արտաքին գործոց նախարարութիւնը :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ … ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Զ.

«Էր ինձ լինել յերկրի անծանօթումն»
(Խոր.):

Բազմաստեղն օպոստափառ ջահեր, գիշերային լոյսով,— ո՛վ զարմանք, գետինը գրուած,— սպասում մը կը մատնեն: Երաժշտական կարմիր ձայնանիշեր, պայծառ օդին մէջ, մեղեդի կը գրեն: Օ՛ կանաչութիւն որ կ'արիւնի: Կը խորհիմ, Քուչակի մէկ գիւտին վրայ, թէ ինչպէս, վարդը, իր փուշերուն մէջ սուտ քուն, յանկարծ՝ խզտեց զիւր կանանչ շապիկն, զկարմիր մի հագաւ:

Հրա՛շք,— կանանչ է ու բոց կուտայ: Կ'այրի բայց չի մոխրանար: Այստեղ գիշեր կ'ըլլա՞յ միթէ, կը հարցնեմ կասկածով ես ինծի:

Յանկարծ ներս կը մտնէ Քուչակ, երգը շրթներուն.

Դու բարձր ես բերդի նման,
Հասն ի քո վերեւ չանցանի.
Ոսկի կայ ի քո միջեւ,
Ոսկերիչն ի ներս կու բանի.
Ծառայ ոսկերչին մեռնիմ,
Որ զոսկին ի բան կու տանի:

Որո՞ւ համար կ'ըսէ: Սիրականի՞ն թէ սա փոքրիկ «բերդերուն, որոնց մէջ ոսկերիչ մը կը բանի»:

Ծառ նարնջենի՛ ես դուն,
Քեզ հազար անուն պիտի:

Ուրեմն, Քուչակին սիրականը գեղեցի՞կ էր այնքան, այս ծառերուն նման:

Նարնջենինե՛ր, նարնջենինե՛ր, նարընջենինե՛ր:

Կը վախնամ՝ նարնջենի կը դառնամ, երբ կը պտըտիմ բոց առած այս պարտէզին մէջ: Մանուկներ են կարծես, որոնք ոսկի գունդեր բռնած՝ կը սպառնան նետել գլխուս: Բուրմեր, զմրուխտէ քղամիդներով՝ վրան ոսկիով սուինքներ նաշխած: Բոցավառ թռչուններ, կանանչ ճիւղերու վրայ թառած:

Ու կանանչը կը խնդայ, լոյսը կը ծիծաղի, երկիրն իսկ գինով՝ կը բանայ ընդերքը, ու դուրս կը թռչին հնադարեան իշխանուհիներ՝ ոսկեղէն փոքր եղջիւրներ բռնած, մատռուակելու համար նաեւ գինի:

Էր ինձ լինել յերկրի անծանօթումն:
Երա՞զ էր:

×

Եօթն օր եւ եօթը գիշեր այս նարնջաստանին մէջ, Ռաֆաթի կոնակը: Երկիրը կը փախչի ծովէն, կատուի մը պէս որ կը բարձրացնէ կուզը՝ բլուր կը շինէ եօթը քիլոմեթր անդին:

Տարիներ առաջ, աւազ էր այստեղ, եւ այնքան աւազ, որ ոչ անձրեւը, ոչ ալ ծովին խոնաւութիւնը կրնային կանանչով զուարթացնել ամուլ հողը:

Հիմա կպրուղին, փիանոյի դոյն, զոր բարձրաբերձ էօքալիփթիւսները վերածեր են փապուղիի, քաղաքէն դէպի դաշտերը եւ դաշտերէն դէպի քաղաք կը նետէ ինքնաշարժները ճիչդ մաքոքի պէս, մինչ աջէն ու ձախէն տօ, րէ, մի, ֆա, սօլ կ'երգեն վիլլաները իրենց ներդաշնակ գիծերուն ծփանքով: Եօթը քիլոմեթր, կանդա՛ռ:

Այստեղ, վիլլա մը կը բանայ դուռը եւ կը կանչէ քեզի արեւանդ ձայնով:

— Անունդ ի՞նչ է, վայրի՛ տնակ, կը հարցնեմ:

— «Իմ ապաստանարանս» (մոն ըռֆիւժ):

Տխրութիւն կայ այս անունին մէջ ու փիլիսոփայութիւն: Դառնութիւն կայ եւ պատմութիւն:

Զկայ հիւրընկալուհին, որ հետաքրքրուէր ու վերցնէր պատուհանին վարագոյրը, յաճախ ճերմակ ոստայն մը, վրան առեղնագործուած՝ հրեշտակի մը թռիչքը կամ գիծերու խաղ մը: «Երբեք բախտաւոր չեղայ այդ կողմէ» կ'ըսէ մենաւոր տնակը:

Կը կենամ ու կը դիտեմ: Դարպասին վրայ փոքրիկ չարդուան մը, որ կուլայ երբեմն կամ «Մեր Հայրենիք» կ'երգէ: Որթատունկ մը, որ կը բարձրանայ պատն ի վեր, թեւերը կը բանայ եւ կը տարածուի ամպի մը պէս, կը փռուի սարիլինային ձողերուն վրայ, ու մօր մը նման կը հսկէ ծերունիին վրայ, որ դարպասին մէջ, չարդուանին դիմաց, մինակ, յոգնած, աչքերը կիսախուփ, կը նայի իր կեանքի ճամբուն,— Ամասիայէն մինչեւ Հիւս. Ափրիկէ: Այդ պահուն, խաղաղ ու մելամաղձոտ տնակն օրօրող զեփիւռը, նարնջենիներուն անուշահոտութեամբ օծուն, կ'երգէ քաղցրօրէն, մեղմօրէն, տխրօրէն.

Սիրելիս, քեզ համար
Կեանքս սպառեցաւ.
Քո անունն էր միայն
Որ ինձ կեանք տուաւ:

Ծերունին կը բանայ աչքերը: Կը նայի տնակին:

Ի՛նչքան հեւք, ի՛նչքան քրտինք արժեր է իրեն: Մաքրեր է աւազը եւ խիճը, եդունդներով ճանկռտեր է հողը, հոր է փորեր 30 մեթր, բայց ջուր չէ գտեր: Ուրիշ հոր մըն է փորեր այս անգամ դաշտին միւս ծայրը, մինչեւ որ հասեր ու բարձրացեր է թանկագին հեղուկը,— վճիտ ջուր մը: Այն օրէն աւազին կ'ողջնանայ հողը, ճիչդ կենդանիի պէս՝ կը բանայ ընդերքը եւ ի՛նչ հարստութիւն: Կաթ ու մեղր կուտայ: Այո՛, կաթ ու մեղր: Կանանչութիւնը կը սնուցանէ կովերը, ծաղիկները կը սնուցանեն մեղուները,— շաքար կ'արտադրէ այս հողը, վկայ նարընջենիները:

Բայց երեկոյ է արդէն:

Ծերունին կը նայի արեւին, որ մօտեցեր է հորիզոնին:

Ուրիշ ծերունի մը, կը յիշէ՞ք, արաբ զօրավարը, Օքպա, եկաւ արեւելքէն, ձին քշեց ովկիանոսին մէջ, բայց ընկրկեցաւ:

— Տէ՛ր, եթէ ծովը արգելք չհանդիսանար …

Աւելի փոքր ժողովուրդի մը զաւակը եւս, այս ծերունին, եկաւ արեւելքէն: Շինեց տուն, հիմնեց ագարակ, տնկեց նարնջաստան, ու գայն նուիրեց Հայ Մշակոյթին:

Եւ այդ Մշակոյթը անցա՛ւ ծովը, ցատկեց ծովերուն վրայէն:

Հայ Մշակոյթը հասա՛ւ յաւիտենականութեան: Հասաւ՝ ուրովհետեւ ամէն Հայ ուզեց իր քրտինքը խառնել Հայուն քըրտինքին:

Այսպէս միայն կը կազմուի յաղթանակը:

Ոչ մէկ զօրավար, ոչ մէկ աշխարհակալ կրնայ ապահովել վերջնական յաղթանակը: Պատրանք են բոլոր յաղթերգութիւնները:

Մշակոյթն է միայն որ կը յաղթէ: Մենք յաղթեր ենք մշակոյթով, ցատկեր ենք ծովերու վրայէն մեր մշակոյթով, ու պիտի յաղթենք դարձեալ մշակոյթով:

Հայ Մշակոյթը ցեղին ամէնէն սրբազան, ամէն հզօր ոգին է, որուն միայն վայել է յաղթութիւն, փառք եւ յաւիտենականութիւն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ե.

Այդ շրջանին է, որ ձեռքը կ'անցնի իտալերէն հին լրագիր մը, որուն մէջ կը խօսուէր իտալական ազատագրական պայքարներուն մասին: Նալբանդեան, որուն վրայ անդործութիւնն ու պարապութիւնը կը ճնշէին ուժգնօրէն, իտալական թերթին ազդեցութեան տակ կը գրէ «Իտալացի աղջկան երգը», որ յետագային պիտի ընդհանրանար «Մեր Հայրենիք» անունով: Այս գործը, ըստ Ռուբէն Բերբերեանի, ոչ թարգմանութիւն է, ոչ ալ նմանողութիւն, ինչպէս երկար ատեն կը կարծուէր. այլ՝ ինքնագիր բանաստեղծութիւն, գրուած վայրկեանի ազդեցութեան տակ:

Ինչ որ շատեր չեն գիտեր այն է, որ Նալբանդեան, «Մեր հայրենիք»ի եւեւը աւելցուցած էր քառեակ մը եւս,

Սրբա կէսը, կէսի կէսը
Գէթ երեւէր մէկ անգամ …
Բայց մեր կանայք — ո՞ւր Եղիշէ— …
Ո՞ւր մեր կանայք փափկասուն …

Այդ տարուան աշնան վերջը Նալբանդեան նամակ մը կը ստանայ իր բարեկամ Սուլթան-Շահէն, ուրկէ կ'իմանայ թէ վերջինս, իր քրոջ ու քրոջ ամուսնին Յովհաննէս Պէրպէրեանի հետ, նմանապէս հին բարեկամ մը, Փարիզ կ'երթան մասնագիտական աշխատանքներու համար (երկու բարեկամներն ալ նորաւարտ բըժիշկներ էին):

Մեծ կ'ըլլայ Նալբանդեանի ուրախութիւնը. կ'որոշէ աւելի երկար չմնալ Զօտէնի մէջ եւ Փարիզ անցնելով միանալ իր բարեկամներուն:

1861ի աշնան ենք: Երեք բարեկամները կը գտնեն իրար՝ Նալբանդեանի համեստ պանդոկին մէջ, Քէ Վոլթէռ: Առաջին դրկնդխառնումներէն ետք ընկերները հետզհետէ կը պատմեն Մոսկուայի ու Պետերպուրգի վերջին դէպքերը: Այնվաղեան վարդապետը միշտ կը շարունակէ պայքար մղել Նալբանդեանի դէմ: Մառի Փանովան, սպասելէն յուսահատած՝ ամուսնացած է Ռուսի մը հետ: Քանիցս դիմած է Միքայէլի ընկերներուն, Սուլթան Շահին եւ ուրիշներուն, որպէսզի միջամտեն, Միքայէլէն խնդրեն որ իրեն գրէ. բայց ընկերները բանմը չէնըրած, վախնալով որ Նալբանդեան կը տկարանայ: Ան կ'ամուսնանայ Մառիին հետ, եւ անոր ազդեցութեան տակ, մոռնալով հայկական հարցերը, կը մխրճուի ռուսական խնդիրներու մէջ:

Միքայէլ չի դժգոհիր, որ ընկերները չեն միջամտած. Մառիի հանդէպ ունեցած զգացումները, դնելով կշիռքի մէկ կողմը, տակաւին Հնդկաստան գացած ժամանակն իսկ համեմատած էր իր ազգային զգացումներուն հետ, եւ որոշած՝ այլ եւս մոռնալ այդ հարցը:

Կամաց-կամաց կը կազմակերպուի Միքայէլի փարիզեան կեանքը: Առաւօտները ժամը 8էն մինչեւ 3 առանձին է, գրական աշխատանքներով կը զբաղի: Կէսօրէ վերջ ընկերները կը գտնէ Փալէ Ռուայեալի անկիւնի սրճարանի մը մէջ. կը պատմէ անոնց Հնդկաստանի իր ճամբորդութիւնը, կը խօսին այնտեղի ու ուրիշ երկիրներու հայութեան եւ ազգային հարցերու մասին: Իսկ գիշերները՝ կամ չորսը միասին դուրս կ'ելլեն եւ կամ Միքայէլ կը բաժնուի միւսներէն եւ կ'երթայ իր սենեակը՝ աշխատելու, խորհրդաւոր կերպով կը յայտնէ անոնց, թէ ձեռնարկած է աշխատանքի մը, որուն մէջ կը քննէ այնպիսի «հարցեր, որոնց մասին մինչեւ այդ հայ գրականութեան մէջ դեռ չէր ընդունուած խօսիլ»: Այդ՝ իր «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» գիրքն էր, ուր կը վերլուծէր Թըրքահայերու տնտեսական կացութիւնը: Այս գիրքը, առանձինն, բաւական է ցոյց տալու համար, թէ Նալբանդեան իր ժամանակէն շատ աւելի առաջ կ'ապրէր, քանի որ մինչեւ 1861 թուականը եւ անկէ ետքն ալ, նոյնիսկ մինչեւ այսօր, եզակի է այդ գիրքը հայ գրականութեան մէջ: Գրուած է գիտական մեթոտով, կը պարունակէ քաղաքա-տնտեսական եւ փիլիսոփայական միտքեր, ազգային հարցի մասին խորհրդածութիւններ: Այնտեղ է, որ Թրքահայերու տնտեսական կացութիւնը կը կապէ Օսմ. պետութեան ճակատագրին հետ, միեւնոյն ատեն ուսումնասիրելով եւրոպական ժողովուրդներու ընկերային-քաղաքական իրաւակարգի փոխադարձ նշանակութիւնն ու անոնց հաւանական կիրարկումը՝ հայկ. կեանքին մէջ:

Ոչ միայն ազգային նշանակութիւն ունի իր այս գիրքը, այլ եւ հարազատօրէն կ'արտայայտէ իր ժամանակի համամարդկային մտքերն ու զգացումները:

Սուլթան Շահն ու Պէրպէրեանը միայն երկու ամիսով եկած էին Փարիզ: Երբ իրենց ժամանակը կը լրանայ, կը վերադառնան Ռուսաստան: Նալբանդեան Փարիզի մէջ, մասնաւոր գործ մը չունէր իր գրքին տպագրութենէն զատ:

1862 Յունուարին, ուրեմն, կ'անցնի Լոնտոն: Նախ պէտք էր Հնդկաստանի դատին թուղթերուն եւ դատարանի որոշման վաւերացման համար տեսնուիլ կարգ մը անձերու եւ փաստաբաններու հետ:

Նալբանդեան, Լոնտոն գացած ժամանակ ուրիշ նպատակ մըն ալ ունէր. կ'ուզէր ծանօթանալ ռուս յայտնի մտաւորական-յեղափոխական Հերցէնի հետ, որ Լոնտոնի մէջ կը հրատարակէր «Ազատ Տըպարան»ի գրքերն ու մանաւանդ «Կոլոկոլ» (Զանգ) ամսագիրը՝ ցարական կառավարութեան դէմ:

Շատ մեծ համբաւ ունէր Հերցէն թէ Ռուսաստանի եւ թէ Եւրոպայի մէջ: Գերմանիոյ մէջ ուսած, կը խօսէր բազմաթիւ լեզուներ, բայց 1843ին ստիպուած էր թողուլ Ռուսաստանը եւ ապաստանիլ արտասահման, նախ՝ Փարիզ, ապա՝ Լոնտոն,

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Սիւրինի Դաւիթը՝ որ այդ կողմերին շատ մօտից ծանօթ էր, ասաց.

«Եթէ փափուկ զրութիւն ստեղծուած չլինէր, գիւղերային ընդհարում պիտի ունենայինք դրանց հետ:

— Չէ, Դաւիթ, նրանք, որ մեզ չեն խանգարում պատնէշ չեն կանգնում մեր առջեւ, թող գնան: Ամէն վրանաբնակ թշնամի չէ մեզ: Նրանց մէջ էլ բարեկամներ ունինք, նրանք էլ մեր գիւղացիներին նման խաշնարածներ կամ երկրագործներ են, ասացի:

— Այո, այդպէս է, բայց գայլը գայլ է, ուր որ էլ լինի, նա թշնամի է ոչխարին: Նա կը բզքտէ, կը պատռէ: Եթէ նրանք նկատեցին մեզ, անմիջապէս կը յարձակուին մեր վրայ:

Ես ծիծաղեցի:

— Դուք կը խնդաք, պարոն, բայց ասածս ճշմարտութիւն է: Մեր խումբերին առաջ՝ դուրս եկողները միշտ եղած են այդ քո «անմեղ» խաշնարածները:

— Այո, իրաւունք ունիք,— ասացի բայց մեր պայմանները այժմ այնպէս են, որ ստիպուած ենք ամէն կանխազգուշութիւն ձեռք առնել, որպէսզի մի անախորժ դէպք չպատահի: Պիտի ջանանք խոյս տալ կռուից, բայց եթէ կռիւը մեզ պարտադրուեց, պիտի դիմաւորենք այն, ինչպէս որ վայել է ֆետայիին: Մի քանի օրեր առաջ «Մուշոյի դէպք»ը ոչ ոքի, ոչ Սարգիսի, ոչ էլ իմ կամքովն էր: Ոչ ծրագրուած էր, ոչ էլ նախատեսուած: Անակնկալ էր: Եթէ դուք չդնդակահարէիք զինուորները, նրանք պիտի դնդակահարէին ձեզ: Բայց եկուր տես, որ մեր սիրելի Կոմսը ինձ պատասխանատուութեան կը կանչէ: Այժմ եթէ քեզ լսենք եւ յարձակուենք այդ մարդկանց վրայ, կռիւը պիտի սկսի, հրացանները դողդոջան, քաղաքից զինուորները գան, սարերից քուրդերը հասնեն: Այն ատեն ո՞վ պիտի լինի պատասխանատուն: Գիտես որ արդէն քաղաքին մօտ ենք: Սիրելի Դաւիթ, այստեղի կռիւը կրնայ վնասել մեր շահերին:

Դաւօն ժպտաց եւ ասաց. «Պատասխանատուն դու ես»:

Ուրբաթ-Առուի մօտ հասանք: Հոն գըտանք Ալէսն ու Արմենակը, Կոմսի կորիւնները՝ երկու անբաժան ընկերներ, որոնք մեզի կը սպասէին:

Մեր խումբը համգստացաւ: Սկսանք ծխել, կրակը ձեռքերնուս մէջ պահելով, որ չնկատուինք հեռուէն: Բոլոր ապահով միջոցները ձեռք առինք զգուշանալու որ եւէ անախորժութենէ:

Խումբը բաւական հանգստանալէ յետոյ, լուռ ու մունջ ոտքի ելաւ:

Քալեցինք առանց ձայնի եւ աղմուկի: Աննկատելի կերպով մտանք Այգեստան եւ հասանք Արարուց թաղը, մեզ համար որոշուած տունը:

Կէս ժամի չափ հանգստանալէ յետոյ, խումբը երկու մասերու բաժնեցինք: Առաքել Աղան, Սարգիսի հետ, խումբին կէսը առաւ եւ գնաց տեղաւորուելու դիմացի տան մէջ: Իսկ իմ մօտ մնացին Մոկացին եւ խումբի միւս կէսը:

Այդ օրը այլեւս կարելի չէր տեսնուիլ Կոմսին կամ Անդրանիկին հետ: Ուստի մեզ ընկերացող տղաները գնացին իրենց տեղերը, «բարի գիշեր» ասին եւ հեռացան պայմանաւ որ՝ վաղը ցերեկին՝ կրկին պիտի գային եւ մեզի լուր բերէին Կոմսից եւ Անդրանիկից:

Ալէսը, որ Անդրանիկի կողմէ նշանակուած էր, յայտնեց թէ այս գիշերուան «փառոլ»ն «Կէփէն» էր:

«Կէփէն»ը Սասնոյ նշանաւոր լեռներից մէկի անունն էր: Հոն կռուել էինք Սասնոյ ապստամբութեան ժամանակ: Մի պահապան նշանակեցինք, որ միշտ արթուն մնար եւ հսկէր: Պահապանները կարգաւ ամէն ժամ կը փոխէինք:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

●

Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային տարեկան ժողովի առթիւ հրատարակուած զեկուցումէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, յարակից քննադատութիւններով.—

Բիւրականի աստղադիտարանին մէջ կատարուած աշխատանքները երեւան հանած են շարք մը նորութիւններ։

Երկրաբանական կաճառը մշակած է կարգ մը արժէքաւոր հարցեր մետաղի հանածոներու հետախուզման։ 1954ին լոյս տեսաւ «Հայաստանի մետալոգենիա» աշխատութիւնը ուր ամփոփուած են Հանրապետութեան երկրաբաններու դրական աշխատանքըուր նշեցին լուրջ թերութիւնները։ Բաւարար աշխատանք չէ կատարուած երկրաբանական հետազօտութեանց։ Կաճառը անհրաժեշտ գործունէութիւն ցոյց չէ տուած երկրին ընդերքին մէջ եղած օգտակար հանածոներու մասին։

Քիմիկոսները կարեւոր հետազօտութիւններ կատարած են գործարանային մնացուկները օգտագործելու տեսակէտով։ Անոնք ստացած են նաեւ կարգ մը նիւթեր, որոնք պիտանի են գիւղատնտեսական բոյսերու վնասատուներու դէմ պայքարելու համար։ Զեկուցաբերը քննադատեց Ակադեմիային Շինանիւթերու եւ կառուցուածքներու կաճառի գործունէութիւնը։ Անհրաժեշտ է վերակազմել կաճառի աշխատանքը։

Ջրային ուժի մէջ աշխատող գիտնականները գգալի աշխատանք տարած են Սեւան – Հրազդան ջրվէժի կառուցման մէջ։ Իրենց հետազօտութեանց արդիւնքները յանձնած են արտադրութեան։ Ջրային ուժի կաճառը քիչ կը հետաքրքրուի ուժի ուրիշ աղբիւրներու ուսումնասիրութեամբ։ Գրեթէ աչինչ եղած է արեւի ջերմութեան օգտագործման մէջ։

Գիւղատնտեսական եւ կենսաբանական բաժանմունքներու գիտահետազօտական հիմնարկները ցարդ գործօն աջակցութիւն ցոյց չեն տուած կոլտնտեսութեան անասնաբուծութեան հաստատութիւնը ելեկտրականացնելուն մէջ։

Որոշ յաջողութիւններ կան բոյսերու ընտրութեան աշխատանքներուն մէջ եւ գիւղատնտեսական մշակումներու արտադրութեան բարձրացման մէջ։

Թէեւ սուր կերպով դրուած է ժողովին եգիպտացորենի մշակման հարցը, սակայն բոյսերու ընտրութեան կաճառը ոչինչ ըրած է։ Շօշափելի աշխատանք չէ կատարուած նախամշակենիի բարձրաեսակներ ստանալուն համար։ Այս առթիւ դիտել տրուեցաւ թէ հողագէտները անվերջ կը ձգձգեն առանձին կոլտնտեսութիւններու հողային քարտէսներուն կազմութիւնը։

Ընկերային գիտութեանց բաժնին գիտահետազօտական ճիւղը մեծ ուշադրութիւն դարձուցած է հայ ժողովուրդի պատմութեան սովետական շրջանին վերաբերեալ հարցերուն։

Հրատարակուած է «Սովետական Հայաստանի պատմութեան ուրուագծեր» աշխատութեան առաջին պրակը։ Աւարտած են հայ ժողովուրդի պատմութեան դասագրքի Ա. Բ. Գ. հատորները։

Գրականութեան մէջ աւարտած եւ հրատարակուած է «Հայ գրականութեան պատմութիւնը»։ Լեզուագիտական ուսումնասիրութեան մէջ լուրջ նուաճում է ռուսահայերէն բառարանը։

1954ին 60 գիտական աշխատութիւններ եղած են։ (Սով. Հայաստան)։

ԳՐՔԵՐՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

★

1944ին, Ֆրանսայի հրատարակիչները միաձայնաբար որոշած էին ստեղծել «Գրականութեան Սնտուկը»։ Այս ձեռնարկին նպատակն էր նպաստներ յատկացնել կարգ մը հրատարակութիւններու, ինչպէս նաեւ շարք մը գործերու վերահրատարակման։ Նկատի ունէին այնպիսի գործեր՝ որոնք անմիջական շահ մը չէին կրնար գոյացնել, եւ կրնային ծախուիլ միայն որոշ ժամանակէ մը ետք։ Ինչպէս նաեւ ուրիշ գործերու՝ երիտասարդ եւ անծանօթ գրողներու ստեղծագործութիւն, որպէսզի կարելի դառնայ ապագայ խոստացող այդ նորեկներուն ընծայել դիւրութիւններ եւ ժամանակի մը համար ապահովել անոնց ապրուստը։ Ծանօթ հեղինակներէն ոմանք ընդդիմացան այս ձեռնարկին ոչ թէ, որովհետեւ հակառակ էին հիմնական նպատակին, այլ որովհետեւ ձեռնարկին նիւթական աղբիւրները ապահովելու համար պէտք էր հրաժարէին իրենց հեղինակի իրաւունքի մէկ մասէն։

Դժբախտաբար այս ծրագիրը ջուրն ինկաւ։ Թէեւ ներկայացուած էր քիչ մը տարտամ առաջադրութիւններով։ Ի վերջոյ ի՞նչպէս բնորոշել «կարեւոր գործ մը» որուն տպագրութեան համար յատկացումներ պիտի շնորհուէին ի՞նչպէս «ապագայ խոստացող հեղինակ» մը՝ որուն նպաստ պիտի տրուէր «ժամանակի մը համար»։ Մանաւանդ որ Գիրքը ենթակայ է չորս նախարարութեանց որոշումներուն։ Շատ դժուար է, օրինակի համար «գրագէտ – թեկնածուին»՝ ունենալ գրողի պաշտօնական հանգամանքը իշխանութեանց աչքին։ Պէտք է ամբողջացնել պետական կարգ մը օրէնքներու պայմանները։ Գրականութիւնն անգամ այս ձեւով կը պետականայ, միանալով կարգ մը պետականացած ձեռնարկներուն սնանկացման։ Տեղական թերթ մը ցաւալի կը գտնէ որ գերագոյն տեսչութիւն մը չգրաւեր եւ հարցը մնացած է ընդհանրապէս հասարակ պաշտօնեաներու ձեռքը։ Այս վերջինները ոչինչ կը հասկնան գրականութենէն։ Անշուշտ պետութիւնը կրնայ ձեռնմուխ ըլլալ հրատարակչական անձնական ձեռնարկներուն։ Օգտակար ալ է։ Բայց առանց մրցումի ելլելու կարգ մը հրատարակչական ընկերութեանց հետ, որոնք լիուլի կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը, առեւտուրին կապելով արուեստի պահանջները։ Ժէօրժ Տիւհամէլ, իր «Ընթերցանութեան Ապաստանը» գրքին մէջ կը շօշափէ այս հարցը։ Դժբախտաբար այն արդարացի փափաքները որ կը յայտնէ այնտեղ ցարդ չեն գտած գործնական արձագանգ մը։ Եւ «Գրականութեան Սնտուկ»ի նախնական ծրագիրը վերածուած է այսօր, ընկերային ապահովութեան մէկ մասնաճիւղի, որ մնացած է ապիկար պաշտօնեաներու ձեռքը։

Կը խօսուի նաեւ ամսական չստացող գրագէտներու մասին, որոնք, իրենց ծերութեան պիտի ստանան թոշակ մը։ Բայց ի՞նչպէս հաստատել թէ այսինչը գրագէտ է եւ այնինչը ոչ... Մասնաւոր օրէնք մը չկայ — գրաւոր օրէնք մը— որ տայ այդ հանգամանքը գրողներուն։ Քիչ մը կամայական չե՞ն այս բոլորը։ Եւ մանաւանդ, վնասակար արձագանգ մը պիտի չունենա՞ն Գրքի ապագային վրայ, ենթարկելով զայն նիւթական հաշիւներու։ ***

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒ ԾՆՈՒՆԴԸ

ԱՆՄՈՌՈՒԿԸ

Մէկն, ասում են, անվերջ տարուել՝
Եօթն անգամ է սիրահարուել,
Մի սիրտ ունէր, բայց խորզգայ
Սիրեց կեանքում եօթն աղջկայ.
Եօթն անգամն էլ անկեղծ ու խոր,
Բայց դէ մարդ է, մեռաւ մի օր,
Շիրիմ տարաւ եօթն էլ անկեղծ,
Բայց ասում են երբ որ ծաղկեց
Միայն մէկը ծաղիկ դառաւ.
Այս անմոռուկ անունն առաւ.
Միւսները մեռան հողում,
Անմոռուկն է անմահ շողում,
Ու շշնջում դեռ քնքշաձայն.
— Սէր՝ առաջին սէրն է միայն...

ՄԱՆՈՒՇԱԿԸ

Աչքերը մութ,
Մութ կապոյտ
Կար մի աղջիկ
Գեղեցիկ.
Գեղեցկութեամբ պարծենում,
Ոչ մի մարդու չէր գնում։
Գոռոզութեամբ անմեկին
Չէր հաւանում ոչ մէկին.
Այսպէս անմիտ ու անսէր՝
Լաւից լաւին կը սպասէր.
Այնքան մնաց, թառամեց,
Հայեացքն անգամ զառամեց,
Ու երբ մեռաւ՝
Հող դառաւ։
Բայց ասում են. կեանք առաւ
Աչքերի պէս անուշակ,
Դառաւ նա մով մանուշակ
Այնքան համեստ ու անխօս,
Ինչպէս կեանքումն էր գոռոզ.
Փոշմանել է ու բուրում,
Թագնում է թփերում.
Ամաչում է յուշերից՝
Գոռոզութեան փշերից.
Քանզի ով շատ պարծենում,
Ինքն իրեն է կործանում,
Թէկուզ լինի գեղեցիկ,
Ձնաշխարհիկ մի աղջիկ։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ուր իր թերթին միջոցաւ կը պայքարէր ցարական կառավարութեան դէմ, մերկացնելով անոր ոճիրներն ու սխալները։ Անձամբ ծանօթ էր Եւրոպայի բոլոր քաղաքական գործիչներուն։ Իսկ իր տունն ու խմբագրատունը տեսակ մը ժողովատեղին էին Եւրոպա եկած բոլոր ռուս մտաւորականներուն, որոնք բարոյական պարտականութիւն կը համարէին այցելութիւն մը տալ Հերցէնին։

Ուրեմն Նալբանդեան կը ներկայանայ այդ մարդուն, որ այդ ժամանակ մօտ 50 տարեկան էր։ Հերցէն շատ կը սիրէ (իր խօսքերն են) «աշխարհիս հինգ մասերը ոտի տակ առած եւ արտակարգ ընդունակութիւններով օժտուած այս հայ երիտասարդին»։ Համակրութիւնը շուտով կը վերածուի մտերմութեան. այն աստիճան, որ շաբաթը բազմաթիւ անգամներ Միքայէլ կը հրաւիրուի այցելել Հերցէնին։ Նոյն տան մէջ կը բնակէր նաեւ ռուս բանաստեղծ Օգարեւը, որու հետ նոյնպէս կը մտերմանայ Նալբանդեանը։

Հերցէնի մօտ կը ծանօթանայ ռուս յեղափոխական եւ անիշխանական կուսակցութեան հայր Բակունինին, որուն հետ կ'ունենայ երկար խօսակցութիւններ Թուրքիոյ եւ Թրքահայերու վիճակին մասին։ Բակունին համոզուած էր որ Օսմ. պետութիւնը ուշ – կանուխ պիտի տապալի, իբրեւ հետեւանք իր վիճակին։ Մանաւանդ որ, կ'ըսէր, երկրին մէջ կան փոքրամասնութիւններ, որոնց շարքին Հայերը, որոնք կ'ուզեն ազատագրուիլ։

Բակունին կը յայտնէր, թէ Թրքահպատակ բոլոր ազգերը կը պատրաստուին յեղափոխութեան։ Այդ միջոցին է, որ Հայերն ալ պէտք է ապստամբին, եթէ իրապէս կ'ուզեն ազատագրուիլ։

Այս տեղեկութիւնները կ'ոգեւորեն Նալբանդեանը, բայց ան կ'ուզէ նախապէս ճշդել, թէ այս պարագան ճի՞շդ է։

Իտալացի ազգայնական Սաֆֆին կը հաստատէ, թէ ճիշդ է, խլրտումներ կան։ Արդարեւ, քիչ ժամանակ վերջ Բոսնիոյ եւ Մակեդոնիոյ Սլաւները կ'ապստամբին, իսկ Պոսնայի Սլաւները՝ անյաջող ապստամբութենէ մը ետք կը դիմեն աւստրիական կառավարութեան, որ օգնէ իրենց։ Կրետէի Յոյներն ալ զէնքով դուրս կը քշեն Թուրքերը իրենց գիւղերէն։

Նալբանդեան նամակ մը կը գրէ Սմաճեանին, տեղեկացնելով այս բոլորը, եւ շեշտելով թէ միայն Հայերը անշարժ նստած են, մինչ միւս բոլոր ժողովուրդները կը խլրտին։

ՇԱՒԲ ՍԱԳՐՁ

ԱՊԱՔԻՆԱԾ ՀԻՒԱՆԴԸ.— Տոքթոր, գիտցայ մահէ փրկեցիք, ի՞նչպէս պիտի կարենամ փոխարինել ձեր բարիքը։

ԲԺԻՇԿԸ.— Ինչով որ կ'ուզէք. չէք, սթեռլին, թղթադրամ։ Բայց ես կը նախընտրեմ տոլարը...։

ՄԿԱՆ ՓԵՍԱՑՈՒՆ

(Բիրմայական ժողովրդական հէքեաթ)

Մկնիկը մեծցաւ, այնպէս գեղեցկացաւ, որ իր ծնողները որոշեցին ամուսնացնել աշխարհի ամէնէն հզօր արարածին հետ։

Անոնք ամէնէն առաջ Արեւին մօտ գացին։

— Օ՛, մեծ Արեւ,— ըսին, բարի եղէք ամուսնանալ մեր գեղեցիկ աղջկան հետ։

Եւ երբ արեւը առանց մտածելու համաձայնեցաւ մկնիկին ամուսին դառնալ, մկնիկի ծնողները կասկածի մէջ ինկան։

— Ճի՞շդ է, Արեւ, որ դուք աշխարհի մէջ ամէնէն հզօրն էք, հարցուցին։

— Ոչ, պատասխանեց Արեւը, Անձրեւն ինձմէ ուժեղ է։ Երբ կ'անձրեւէ, ես ըստիպուած կ'ըլլամ երկինքէն հեռանալ։

— Ա՛հ, ներեցէք, ըսին մկնիկին ծնողները մենք կ'ուզենք որ մեր փեսացուն աշխարհին ամէնէն հզօրը ըլլայ։

Եւ անձրեւին մօտ գացին։

Անձրեւը ըսաւ, որ Քամին իրմէ ուժեղ է։ Ան կրնայ անձրեւաբեր ամպերը ցիր ու ցան ընել։

Մկնիկի ծնողները գացին Քամիի մօտ։

Ան որքան որ կը փափաքէր ամուսնանալ գեղեցիկ մկնիկի հետ, պաւ մէկտեղ խոստովանեցաւ, որ ինքը աշխարհի մէջ ամէնէն ուժեղը չէ։ Հակառակ իր բոլոր ձգտումներուն, ան երբեք չի կրնար Բլուրը փչել – թռցնել։ Բլուրը միշտ կը կանգնի իր ճամբուն վրայ։

Մկնիկի ծնողները գացին Բլուրին մօտ։ Բայց ան ալ պատասխանեց, որ Գոմէշը իրմէ աւելի ուժեղ է։ Բլուրի լանջերը կը մաշին, որովհետեւ Գոմէշը ամէն իրիկուն իր պոչերը կը սրէ անոր քարերուն վրայ։

Անոնք գացին Գոմէշի մօտ։ Ան շատ ցաւեցաւ որ ինք աշխարհի ամէնէն ուժեղը չէ եւ խոստովանեցաւ որ ինքը Մտրակին կը հնազանդի։

Այն ատեն գեղեցկուհիի ծնողները գացին Մտրակի մօտ։ Ի հարկէ, Մտրակը շատ ուրախացաւ առաջարկութեան համար, սաւ մէկտեղ, ստիպուած եղաւ խոստովանիլ, որ աշխարհի մէջ իրմէ աւելի ուժեղը կայ մկան ձագը, որ կ'ապրի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Զ.

Սենեակին մէջ հետաքրքրական ոչինչ կար։ Քառակուսի սենեակ մըն էր, երկու մեծ պատուհաններով, ճերմակ ներկուած պատեր եւ մերկ տախտակամած մը՝ արտաւորուած նախապէս գոյութիւն ունեցող գորգին գոյնով։ Ամէն կողմ ուշի ուշով փնտռեցի, սակայն մը իսկ չգտայ։

Հետս առած էի մատիտ մը եւ նօթադրութեան տետրակ մը։ Սակայն նօթագրելիք շատ բան չգտնելով՝ սենեակին պարզ յատակագիծը գծեցի, խուզարկութեանս ձախողութիւնը պարտկելու համար։ Մատիտը պայուսակիս մէջ դրած ատենս ձեռքէս սահելով տախտակամածին վրայ թաւալեցաւ։

Իրաւ որ Միլ Հաուզը շատ հին էր, տախտակները խորդ ու բորդ։ Մատիտս թաւալելով թաւալելով պատուհաններէն մէկուն տակը կեցաւ։ Պատուհաններուն ներքեւ կային մէկ մէկ դարաններ։ Մատիտս կը գտնուէր դարանին դրան ճեղքին դիմաց, որ գոց էր։ Բացի դուռը եւ ան թաւալելով, համեստօրէն ապաստանեցաւ ամենահեռաւոր անկիւնը։ Մութին մէջ խարխափելով առի մատիտս։ Մատիտէս զատ ուրիշ բան չկար դարանին մէջ. բայց խանդուածքիս բերումով միւս պատուհանին տակը գտնուող դարանին մէջ ալ նայեցայ։ Իմեծ ուրախութիւն ինծի, հոն անկիւնին մէջ գտայ «Քոտաք» ֆիլմի ճախարակ մը։ Գիւտ մըն էր աս։

Խորհեցայ որ Սըր Եօսթէր Փէտլըրի հին ֆիլմերէն մէկը ըլլալու էր, այնտեղ մոռցուած։ Բայց ոչ։ Կարմիր թուղթը դեռ շատ նոր էր, երկու երեք օրուան փոշի կար վրան, այսինքն ոճիրը գործուած օրը։ Այլապէս աւելի փոշոտ պիտի ըլլար։

Ո՞վ ձգած էր այդտեղ։ Մա՞րդը թէ կինը։ Ցիշեցի որ կնոջ ձեռքին պայուսակը խառնուած չէր։ Եթէ կուլի ատեն պատռուած ու գետինը ինկած ըլլար, անշուշտ մանրուք դրամներէն մէկ քանին ալ թափած պիտի ըլլային հոս, հոն։ Ոչ, ֆիլմը կնոջ ձեռքէն ինկած չէր։

Ցանկարծ կասկածելով հոտոտեցի։ Նաֆթալինը մղձաւա՞նջս եղած էր, ինչ էր։ Երդում կ'ընեմ որ այս ճախարակն ալ նաֆթալին կը հոտէր։ Քթիս դէմ դրի, կասկած չկար, նոյն հոտը, ուրկէ այնքան կը զանիմ։ Պատճառը շուտ գտայ։ Ֆիլմը ատենօք կը գտնուէր մեթրոյին մէջ սպաննուած մարդուն վերարկուին գրպանին մէջ։ Ա՞ն էր, ուրեմն, հոս ձգած, դժուար թէ։

Ոչ, միւսն էր, «բժիշկ»ը։ Թուղթը առած ատեն ֆիլմն ալ միասին առած էր։ Ան էր ձգած այստեղ, կնոջ հետ պայքարած միջոցին։

Հիտքը գտայ։ Պատկերաբացում (տէվըլօփէ) *ընել պիտի տամ։*

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

գումին մէջ: Այս կտրիճը ամէն գիշեր Մտրակը կը կրծէ :

Եւ այն ատեն գեղեցկուհի մնիկի համար, իբրեւ փեսացու ընտրեցին մկնիկը, որ կ'ապրէր գումին մէջ: Բոլորը գտան որ ան ուժեղ է ու սիրուն, եւ ամբողջովին կը համապատասխանէ գեղեցկուհի մկան :

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

— Վարչապետ Պ. Էտ. Ֆոռ մամլոյ ասուլիսի մը մէջ յայտարարեց թէ դաշնագրին ստորագրութեան կարելի է սպասել, ինչ որ քաղաքական հորիզոնէն պիտի վերցնէ յետպատերազմեան խնդիրներէն ամէնէն «ջղայնացուցիչը», որ արգելք մը եղած է խաղաղ լուծումներ փնտռողներու ճամբուն վրայ: «Բանակցութիւնները պէտք է յաղթեն այն բոլոր դժուարութեանց որոնք ցցուած են Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ»:

— Արեւմտեան Գերմանիոյ դիւանագիտական շրջանակները ոչ մէկ նմանութիւն կը գտնեն Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ պարագաներուն մէջ: Թէեւ գոյացած համաձայնութիւնը քայլ մըն է դէպի միջազգային կացութեան բարւոքումը, բայց վարչապետ Ատընաուըր, նպատակ չունի ինքն ալ վարչ. Ռաապի նման Մոսկուա երթալու կամ իր քաղաքականութիւնը փոխելու: Յայտարարեց թէ Փարիզի համաձայնութեանց «ձախողումը պիտի ունենայ իբրեւ արդիւնք, արեւմուտքի փլուզումը»:

— Ուաշինկթընի մէջ կը տիրէ քիչ մը վերապահութիւն, քիչ մըն ալ մտահոգութիւն: Պաշտօնական անձնաւորութիւններ դեռ չեն արտայայտուած, եւ կը կարծուի թէ կը սպասեն Ռաապ – Մոլոթով համաձայնութեան քննութեան՝ արտաքին նախարարութեան կողմէ :

— Լոնտոնի համաձայն, Զօրսերուն կը պատկանի դաշնագրին վերջնական խմբագրութիւնը: Մոսկուայի « լայն » գիջումները գոհունակութիւն կը պատճառեն, բայց Զօրսերու ժողովը պէտք է քննէ դաշնագրին իւրաքանչիւր յօդուածը :

— ՄԱԿի դիւանագիտական շրջանակները կը յուսան թէ այս կնճռոտ խնդրին լուծումը պիտի նպաստէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ գոյութիւն ունեցող այլ խնդիրներու լուծման :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհրդականներու մասնակի ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Ֆրանսայի մէջ, բացի Սէնի Նահանգէն: Պիտի ընտրուին 1511 խորհրդականներ Ֆրանսայի մէջ եւ 45 Ֆրանսայէն դուրս, ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան 6 տարին անգամ մը: 1949ին ընտրուեցան առաւելաբար Տը Կոլականներ, որոնց կուսակցութիւնը այս տարի չի մասնակցիր: Եթէ առաջին քուէարկութեան մեծամասնութիւն չգոյանայ, երկրորդ քուէարկութիւն մը տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի: Այն ատեն համեմատական մեծամասնութեամբ կ'ընտրուին խորհրդատուները որոնք Յունիս 19ին պիտի ընտրեն ծերակոյտի անդամները :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայկինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ : (308 էջ):

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով :

Գին 500 ֆրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահրիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.— Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուններ :

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը Զատկի առթիւ կազմակերպած է հաւկթախաղ մը Ապրիլ 17ին, Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 Հանրային Մարմիններու, վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսացի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20·30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Զինուորական նուագախումբը

×

Շաբաթ, 23 Ապրիլ ժամը 17·30ին

Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու չքերթը դէպի Յաղթական Կամար արծարծելու Անծանօթ Զինուորին Բոցը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն :

Կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ քաղաքիս բոլոր կուսակցութեանց ինչպէս նաեւ բոլոր բարեսիրական, Երիտասարդաց, Համազգային Մշակութային Միութեանց եւ «Արմենիա» երգչախումբին :

Տեղի կ'ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին Վարիէթէի մէջ :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, միաժամանակութեամբ 24 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ :

Արժանի հանդիսաւորութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով :

Պատուոյ նախագահութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի: Խօսք կ'առնեն նաեւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ :

Իբրեւ ազգ. գերագոյն պարտականութիւն կը հրաւիրուի բովանդակ գաղութը ներկայ գտնուիլ նոյն ժամուն :

Կրկնապէս կը յանձնարարուի Հայ առեւտրականներու փակել իրենց խանութները, նոյն օրը ժամը 3էն 6 :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան:

22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ եւ բանախօսէ Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ.ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Հ. ՊԱՊԵԱՆ վրդ. եւ վեր. Ի. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ :

Պիտի ըլլան ասուր պաշտաճի մեներգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկերներ :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, երկուշաբթի 18 Ապրիլ իրիկուն, ժամը 9ին, Լը Քաւէ սրճարանին վերնայարկը (Մեթրօ Քաւէի դիմաց):

Կը խօսի Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ֆրանսահայ կեանքի բարելաւման միջոցները :

Նոյն առիթով հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանի վերնայարկը, տեղի կ'ունենայ Լսարանի դասախօսութիւնը: Նիւթ՝ Արշակ Չօպանեանի քաղաքական եւ հասարակական գործունէութիւնը: Մուտքը ազատ է :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Ինչպէս գրած էինք ժամանակին գերասան Բաղրատունի կը մասնակցի Պերթօմիէօի մէկ շարժանկարին՝ «Լէ տէօ Ֆօն լա Փէռ» (երկուքը միասին զոյգ մը կը կազմեն): Այս ժապաւէնը ներկայիս կը ցուցադրուի Սինեմա Սէն Մարթէն, 29 պլս ռիւ տիւ Թէրբաժ, (Կառ տը լ'Էսթ) եւ Սինեմա Սէն Բլոււ Փալաս, 57 ռիւ Կօտէն (Փօրթ տը Սէն Քլու):

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Sacré - Cœurի ՄԷՋ

Կիրակի, 24 Ապրիլ.— Մոնմարթրի Սաքրէ Քէօր եկեղեցիին մէջ, առաւօտեան ժամը 9·15ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօնով, Ապրիլեան սրհաւիրքի համազգային անկեալներուն համար :

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՀԱՄԱԶԳ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին Ֆրանսական համալսարանին ամփիթատրոնը, 40 Ալլէ Լէօն Կամպէթա :

Կը խօսի՝ Մկրտիչ Հանեան (երաժշտական քննադատ):

Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդը եւ իր երգը»:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Պ. ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԱՖԵԱՆ իր տիկնոջ վիրաբուժական գործողութենէն ապաքինման առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընէ.— Կապ. Խաչի կայանին հազար ֆրանք, Աղքատախնամին հազար, Անտիլիի ծերանոցին հազար, Ջաւարեանի չքաւոր աշակերտաց հազար, «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար հազար ֆրանք :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին Համազասպ խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին :

Արամ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 9ին.

Քրիստափոր ենթկ. շաբաթ 23 Ապրիլ. ժամը 9ին :

Ջաւարեան ենթկ. 23 Ապրիլ, շաբաթ, ժամը 9ին:

Ակնունի ենթկ. 23 Ապրիլ, ժամը 9ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ժողովները չարունակելի են :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Փաստաբան Պերնար Վահէ եւ ընտանիքը, Պ. Պիմէն Պէօրէքճեան եւ զաւակը՝ Բժ. Րէյմօն Պէօրէքճեան, Տիկին Արաքսի Ասլանեան – Պէօրէքճեան եւ իր ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ՏՕՔԹ. ԶԵՆՈԲ ՊԷՕՐԷՔՃԵԱՆի

(բժիշկ – ռատիօլօկ) մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան ապրիլ 15ին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ երեքշաբթի առտու ժամը 11ի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՏԻԿ. ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ իր նահատակուած ծնողքին (Կարին) յիշատակին հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Զմչկածաղի եւ շրջակայից, ժողովրդական երգերու, պարերու, եւ բանահիւսութեանց հաւաքածոն, նօթագրուած չքեղ տպագրութեամբ եւ գեղարուեստական կողքով : Գին՝ 500 Ֆրանք, Ամերիկայի համար երկու տոլար, փոստի ծախքով միասին :

Դիմել Բ. Աճէմեանի,

202, Rue du Fg. St. Martin, Paris (10)

Եւ Պ. Յով. Աճէմեանի՝

1855, Columbus Ave. Roxburg, 19, Mass. U.S.A.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին հանդէսը Մայիս 15ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Պ. Գէորգ Պապըրճեան եւ իր ազնիւ Տիկինը, փոքրիկ Գրիգոր Նէրկիզեանի մկրտութեան առթիւ, որուն կնքահայրն ու կնքամայրը եղած էին, հինգ հազար ֆր. նուիրած են Լուսաւորչի դըպրոցին:

*

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արտաշէս Տէր Ներսէսեանէ 800 ֆր. եւ Պ. Միրիճան Դարբինեանէ 700 ֆր.: Շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ Թոքատի Հայր. Միութեան իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան համար :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ԱՊՐԻԼ • MARDI 19 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7651 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3062

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՒԱԴԻՐ ՈՒ ՏՄԱՐԴԻ

*

Կիլիկիոյ Աղէտը առաջին մեծ ոճիրն էր՝ գործուած երիտասարդ Թուրքերու Իթթիհատ վէ Թէրաքքը կուսակցութեան կողմէ, որ 1908ի Յուլիսին իշխանութեան տիրացած էր՝ կռթնած Ռումէլիի Օսմանեան բանակին վրայ :

Արտասահմանի մէջ այս գաղտնի կուսակցութեան վարիչները տարիներով սերտ շփումներ ունեցած էին Օսմանեան կայսրութեան այլազան տարրերու կազմակերպութեանց հետ :

1907ին Փարիզի մէջ գումարուած էր խորհրդաժողով մը, որուն մասնակցած էր նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Այս առթիւ կնքուած էր համերաշխութեան եւ գործակցութեան համաձայնագիր մը:

Նպատակն էր տապալել Սուլթան Համիտի բռնակալական վարչաձեւը, տեղը հաստատել ժողովրդավարական կարգեր եւ «օսմանեան քաղաքացի»ի պիտակին տակ միութիւն (Իթթիհատ) առաջ բերել Թուրքերու, Հայերու, Յոյներու, Արաբներու, Ալպանացիներու եւ այլ տարրերու միջեւ :

Սահմանադրութեան հռչակումին յաջորդեց մեղրալուսնի շրջան մը, որ գրեթէ վեց ամիս տեւեց եւ որու ընթացքին հայ եւ թուրք եղբայրութեան հայրենաշունչ ու կրակոտ ճառեր խօսուեցան իսլամ ու քրիստոնեայ հռետորներու կողմէ եւ խանդավառ ցոյցեր տեղի ունեցան ամէն կողմ :

Սակայն շատ չանցած տարբեր հովեր սկսան փչել Իթթիհատի վարիչներու գըլխուն մէջ :

Սուլթան Համիտի համիսլամական քաղաքականութեան տեղ անոնք սկսան արծարծել համաթրքութեան, Թուրանականութեան շարժումը: Մոլեռանդ իսլամի կրօնական զգացումը հետզհետէ տեղի տուաւ թթու ազգայնական Թրքութեան զգացումին :

Օսմանցի տիտղոսը, որով ա՛յնքան կը փառաւորուէին լուսաւորեալ Թուրքերը, հրապարակէն քշուեցաւ, տեղը տալով թուրք յորջորջումին, որ մինչեւ այն ատեն անարգական մակդիր մը կը նկատուէր :

Ռուսիայէն եկած ազգայնական Թուրք-Թաթարներ հրահրեցին այդ զգացումը : Իթթիհատի Սելանիկի կեդրոնին մէջ հետզհետէ տեղ գրաւեցին Թրքութեան տեսաբաններն ու քարոզիչները :

Ոչ – Թուրք տարրերը ձուլելու, մաքրագործելու եւ զուտ Թրքական մեծ կայսրութիւն մը հիմնելու որոշումները տրրուեցան Սելանիկի մէջ :

Այս քաղաքականութեան առաջին զոհերը եղան Հայերը Կիլիկիոյ մէջ :

Համատարած ջարդը կազմակերպողն էր Իթթիհատը, որ ի զուր փորձեց յանցանքը փաթթել Սուլթան Համիտի վիզը, օգտուելով այն հանգամանքէն, որ դէպքէն մէկ օր առաջ Պոլսոյ մէջ պայթած էր յետադիմական ծանօթ շարժումը :

Այնուհետեւ Իթթիհատը հետեւողական եղաւ իր հակահայ քաղաքականութեան, հակառակ այն համաձայնութեան, զոր 1909ին, Մարտ 31ի դէպքէն վերջ, կնքեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ՝ խոստանալով հողային հարցը լուծել ի նպաստ հայ գիւղացիութեան եւ տեղական լայն ինքնավարութեան շնորհել, փոխարէն պահանջելով միասին պայքարիլ յետաշրջական շարժումներու դէմ :

Պալքանեան պատերազմին մէջ Թուրքիոյ չարաչար պարտութիւնն ու անդամահատումը, 1913ին կրկին սեղանի վրայ բերին բարենորոգումներու հարցը, որ 1878ի Պերլինի դաշնագրէն ի վեր մեռեալ տառ մնացած էր:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Պօղոս Նուպարի ու Պոլսոյ պատր·ը քաղաքական ժողովին միջոցաւ ձեռք առին Հայկական Դատին հետապնդումը: Բարենորոգումներու ծրագրին շուրջ երկար բանակցութիւններէն վերջ, Պոլսոյ վեց մեծ դեսպանները Թուրք կառավարութեան հետ կնքեցին 1914 Փետր. 8ի համաձայնագիրը, որով Արեւելեան Նահանգներուն համար երկու մարզպաններ կը նշանակուէին եւ ապակեդրոնական լայն իրաւասութիւններ կը տրուէին :

Հայկական Դատը մղձաւանջ դարձած էր Թուրք կառավարութեան համար : Հակառակ սահմանադրական կարգեր հաստատուած ըլլալուն, գաւառներու մէջ հարստահարութիւնները կը շարունակուէին: Իրարու յաջորդող պատրիարքները «Թագրիր»ներ կը տեղացնէին Բ. Դուռ, բողոքելով կեղեքումներուն դէմ եւ բարենորոգումներ պահանջելով :

Հայկական մղձաւանջէն ձերբազատուելու առիթը ներկայացաւ 1914ին, երբ համաշխարհային պատերազմը պայթեցաւ :

Կովկասի մէջ կամաւորական գունդերու կազմութիւնը եւ Վանի 1915ի ապրիլեան ապստամբութիւնը պարզապէս պատրուակներ էին՝ բնաջնջելու համար Թրքահայութիւնը :

Մահավճիռը տրուած էր տարիներ առաջ Իթթիհատի կեդրոնին մէջ :

Թալէաթ, Էնվէր, Տոքթ. Նազըմ, Պէհաէտտին Շաքիր եւ տիտղոսաւոր ոճրագործներու ամբողջ փոհմակը ամենայն պաղարիւնութեամբ կատարեցին դահիճի պաշտօնը, դաւադրաբար եւ տմարդի կերպով :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

*

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ 29Ը ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պանտունկի խորհրդաժողովը, որուն կը մասնակցին Ափրիկեան եւ Ասիական քանի մը պետութիւններ, սկսաւ երէկ, Ինտոնէզիոյ Հանրապետութեան նախագահ Ահմէտ Սուքառնոյի «բացման ճառով, անգլերէն, որ կուտայ խորհրդաժողովին «ի մտի բանին»: Նախագահը գաղթապետական սկզբունքները դատապարտելէ ետք, քննադատեց երկու կողմերու վարած քաղաքականութիւնը, ծառացաւ հիւլէական զէնքերու գործածութեան դէմ եւ կոչ ըրաւ ներկայ պատուիրակներուն որ իրենց կարելին ընեն յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան : Մաղթեց՝ «ժողովուրդներուն միջեւ միութիւն՝ իրենց բազմազանութեան մէջ»:

Աննախընթաց է այս ժողովը ասիական եւ ափրիկեան ժողովուրդներուն պատմութեան մէջ եւ աւելի քաղաքական ելոյթ մըն է, «ճերմակներու տիրապետութեան դէմ», քան թէ դիւանագիտական հանդիպում մը ուր կրնայ ըստորագրուիլ դաշնագիրներ: Անշուշտ, կողմնակի համաձայնութիւններ կրնան կընքուիլ, առանց սակայն պաշտօնական բընոյթ մը ունենալու. յամենայն դէպս առանց ուղղակի կապ ունենալու Պանտունկի ելոյթին հետ: Յատկանշական է այս ուղղութեամբ ժողովին «Երեք Մեծերուն» հանդիպումը առջի օր Ռանկունի մէջ, ուր նախքան իրենց Պանտունկ մեկնիլը, Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի վարչապետները, Նեհրու եւ Գնդ. Նասըր, տեսնուեցան Չինաստանի վարչապետ Շու Էն Լէյի եւ Պիրմանիոյ վարչապետ Ու Նուի հետ : Այս վերջինները մինչեւ օդակայան գացած էին զիրենք դիմաւորելու : Նոյնքան յատկանշական է այն պարագան թէ պատուիրակութեանց գլուխն են կա՛մ վարչապետները, կա՛մ արտաքին գործոց նախարարները: Անշուշտ «Ափրեւասիացիները», ինչպէս արդէն կը կոչեն, ներդաշնակ ճակատ մը չեն կրնար կազմել Եւրոպայի դէմ :

Արեւմուտքի պետութեանց դաշնագիրներով կապուած Թուրքիան, Իրաքն ու Փաքիստանը ժողովի են համայնավար Չինաստանի կողքին. նոյնը հիւս. Վիէթնամի եւ հարաւ. Վիէթնամի ներկայացուցիչներուն համար : Յետոյ կան չէզոքութեան կողմնակից պետութիւնները, որոնք պիտի «խօսակցին» ռազմական դաշինքներով իրարու կապուած ոչ – չէզոք պետութեանց հետ :Այս բոլորը դժուարութիւններ են Պանտունկի խորհրդաժողովին համար, եւ որքան ալ ուրիշ արգելքներ մէջտեղէն վերցուած ըլլան, ինչպէս Իսրայէլի չհրաւիրուիլը Արաբական Լիկային ճնշումին վրայ, չի կարծուիր թէ ափրեւասիական դրական դաշնակցութիւն մը մէջտեղ գայ: Ժողովը պիտի բաւականանայ ճառերով կամ յայտարարութիւններով :

× Ինտոնեզիոյ նախագահը, Ա. Սուքառնօ, ընտրուեցաւ համաժողովին նախագահ: Իսկ քարտուղարութիւնը կը կարծուի թէ պիտի տրուի Հնդկաստանի, կամ Չինաստանի եւ կամ Եգիպտոսի վարչապետին: Անոնք են ժողովին ամէնէն կարեւոր դէմքերը :

× Արաբական երկիրներէն մէկ քանին, մասնաւորաբար Լիպիան, մտադրած են արծարծել Ֆրանսական հիւս. Ափրիկէի հարցը : Կը կարծուի թէ պիտի խօսին Մարոքի, Ալճերիոյ եւ Թունուզի ազգայնականներու կողմէ :

ՆԱՃԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԷՆ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ

Հունգարիոյ վարչապետը, Իմրէ Նաճի, որ միեւնոյն ատեն անդամ էր համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին արտաքսուեցաւ Կ. Կոմիտէէն, եւ վտարուեցաւ իր վարչապետութեան պաշտօնէն: Կը մեղադրեն զինքը «կուսակցութեան ուղղութիւնէն շեղած» ըլլալու յանցանքով: Զեկոյցը կ'աւելցնէ նաեւ թէ նախկին վարչապետը «հակամարքսեան, եւ հակալենինեան» մըն էր: Համայնավար կուսակցութեան երկրորդ քարտուղարն ալ Ֆարքաս, որ նախապէս եղած է պաշտպանութեան նախարար կը մեղադրուի « Նաճիի սխալ տեսակէտները պաշտպանած » ըլլալու յանցանքով :

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, կիրակի օր տեղի ունեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի (բացի Սէնի նահանգը) եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ խորհրդատուներու ընտրութիւնը : Ընտրողներուն 40 – 45 առ հարիւրը ձեռնպահ մնաց, ինչ որ նախատեսուած էր արդէն: Ժիւրայի մէջ վերընտրուեցաւ վարչապետը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ նախարարներ որոնց կարգին Փինէ, Մեսըլէն, Բոռնեւլոն – Մոլինիէ, Ժաքինօ, եւն.:

Հրատարակուած առաջին արդիւնքներուն համաձայն922ընտրուածներ կան միայն, ուրեմն յառաջիկայ կիրակիին կը յետաձգուի մնացեալ 574խորհրդականներու ընտրութիւնը: Ընդհանուր պատկերը ցոյց կուտայ թեթեւ պարտութիւն մը՝ համայնավար թեկնածուներուն համար : Ընտրուած են ըստ Բշ.առտուան տեղեկութեանց 25 համայնավար, 144 ընկերվարական, 268 արմատական, 63 հանրապետական շարժումէն (կաթոլիկ) 350 չափաւոր, եւն., խորհրդականներ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը, Տ. Տիլոն, պաշտօնապէս պետական նախարար Կասթոն Փալեւսքիի յանձնեց հիւլէական ուժին վերաբերեալ կարգ մը գաղտնիքներու առաջին մասը: Ինչպէս գիտէք Ամերիկա խոստացած է հետզհետէ փոխանցել Ֆրանսայի հիւլէական ուժի մասին շարք մը գործնական տեղեկութիւններ: Ընդամէնը պիտի բաղկանայ 28 մեծածաւալ հատորներէ եւ տասնեակ հազարներով տետրակներէ :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՁԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Աղաւնի Քէհեախեան	2·000
Սեդրակ Պաղտասարեան	1·000
Ստեփան Սարաֆեան (Մարսէյլ)	1·000
Մենծիքեան (Մարսէյլ)	1·000
Անի եւ Դանիէլ Օպօզեան	5·000
Անուշ եւ Քաթրին Նշանեան	1·000
Գումար	11·000
Ապրիլ 13ի գումար	717·350
Ընդհ. գումար՝	728·350

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՆԴԻՐԸ ՄԱԿ-Ի ԱՌՋԵՒ

Խ. Միութեան արտաքին գործոց նախարարութիւնը յայտարարեց թէ Միջ. Արեւելքի խնդիրը պիտի դնէ ՄԱԿի առջեւ, եթէ «Միացեալ Նահանգները և Անգլիան շարունակեն ճնշում բանեցնել Միջ. Արեւելքի երկիրներուն վրայ »: Յայտարարութիւնը կ'աւելցնէ թէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը ծանրացաւ այն օրէն երբ Արեւմուտքի պետութիւնները սկսան այդ երկիրները քաշել ռազմական դաշինքներու ցանցին մէջ: 1954ի Թուրքեւփաքիստանեան դաշինքէն եւ 1955ի Թուրքեւիրաքեան ուխտէն ետք, « խնդիրը հասաւ մինչեւ Սուրիոյ վրայ վերջնագիրներու ձեւով ճնշում բանեցնելու, սպառնալիքներու, որպէսզի Սուրիան յարի Թուրքեւիրաքեան դաշինքին»:

« Արեւմուտքի պետութեանց Թուրքիոյ սահմանած դերը մտահոգութիւն կը պատճառէ արաբական երկիրներուն, որոնք կը վախնան իյնալ Թրքական տիրապետութեան տակ ինչպէս անցեալին»: Յայտարարութիւնը կը յիշէ նաեւ Եգիպտոսի պարագան որ «ենթարկուած է զօրաւոր ճնշումի»: Խ. Միութեան համար՝ կնքուած ռազմական դաշինքները « յարձակողական բնոյթ ունին, եւ կը ծածկեն հիմնական նպատակ մը՝ որ կը յետապնդէ Միջին Արեւելքի եւ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները գաղութներու վերածելու ծրագիրը »: Յետոյ կը ժխտէ Խ. Միութեան վտանգ մը ըլլալը այդ երկիրներուն համար «ինչ որ կ'ուզեն հաւատացնել արեւմուտքի պետութիւնները, պատրուակ ծառայեցնելով, իբր թէ պաշտպանողական դաշինքներ կնքելու համար»:

× Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակները կը կարծեն թէ Խ. Մ.թեան յայտարարութիւնը Միջին Արեւելքի մասին, կապ ունի Պանտունկի հակագաղթային խորհրդաժողովին հետ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Խ. Միութիւնը, թէեւ ժողովէն բացակայ, ուզած է «հեռուէն մասնակցիլ». թէ նոյնիսկ, Չինաստանէն առաջ ուզած է հրապարակել Շու Էն Լէյի ըսելիքները :

× Ուաշինկթընի իրազեկ շրջանակները բնական կը գտնեն այս յայտարարութիւնը, որովհետեւ «պէտք էր Խ. Միութիւնը հակազդեցութիւն մը ցոյց տար» Միջին Արեւելքի խնդիրներուն նկատմամբ :

× Թէհրանի համար, Խ. Միութեան սպառնալիքը՝ խնդիրը ՄԱԿի առջեւ տանելու՝ ուղղակի ճնշում մըն է Իրանի վրայ: Բայց Իրանը պիտի մնայ դերիչխան պետութիւն մը. թէեւ ցարդ դաշինքներուն չէ յարած, սակայն կը պահէ միշտ իր արտաքին քաղաքականութիւնը վարելու ազատութիւնը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը Ռաապ, ճառի մը մէջ յայտնեց թէ Աւստրիոյ պարագան, պիտի ծառայէ իբրեւ օրինակ, Արեւելքի և Արեւմուտքի միջեւ Գերմանիոյ մասին գոյութիւն ունեցող տարակարծութեանց համար լուծում մը գտնելու:

× Վարչապետ Ռաապ, Զօրսերու ժողովի մը պիտի հրաւիրէ Մեծերը, Վիէննայի մէջ :

(Շար·ը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Զ.

Նալբանդեան այն ատեն ողեւորուած է այս հարցով, որ կ'որոշէ «Երկրագործութիւն»ի տպագրութենէն անմիջապէս ետք մեկնիլ Ռուսաստան, եւ աշխատիլ Թրքահայոց ազատագրութեան համար:

Լոնտոնի իր ռուս բարեկամները կը խնդրեն իրմէ, որ վերադարձի ճամբուն, քանի որ կ'ուզէ Պոլիս հանդիպիլ, այնտեղ ստեղծէ գաղտնի կազմակերպութիւն մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլար Լոնտոնի մէջ տպուած յեղափոխական հրատարակութիւնները Կովկաս եւ Ռուսաստան մտցնել:

Մինչ այդ ծանօթացած կ'ըլլայ նաեւ Մացցինիի, Կարիպալտիի, Չերնիչեւսքիի, Միցքեւիչի, Քօշուտի, եւայլն, եւ անոնցմէ ստացած զանազան յանձնարարականներով զինուած, կ'անցնի Փարիզ: «Երկրագործութիւն»ի տպագրութիւնը արդէն վերջանալու վրայ էր, Սիմէոն Մանիկեան կեղծ ստորագրութեամբ: Այնպէս որ Նալբանդեան երկար ժամանակ չի մնար Փարիզ. բայց եւ այնպէս Լոնտոնի իր բարեկամներուն կողմէ կը ներկայանայ Տուրկենեւին, որ այդ ժամանակ 42 տարեկան էր եւ արդէն հռչակ հանած էր իբրեւ մեծ վիպագիր թէ Ռուսաստանի եւ թէ Ֆրանսայի մէջ: Նալբանդեան շուտով կը մտերմանայ Տուրկենեւի հետ եւ անոր տանը մէջ կը ծանօթանայ Մերիմէի, Ֆլոպէրի, Կոնքուռներուն, Միշըլէի եւ մանաւանդ Վիքթոր Լանկլուայի հետ որ այդ օրերուն հրատարակած էր «Ճանապարհորդութիւն դէպի Կիլիկիա» գիրքը:

1862 Յունիս 16ին Նալբանդեան կը հասնի Պետերպուրգ, ուր մթնոլորտը խառն էր, ոստիկանութիւնը կրկնապատկուած. Համալսարանը առժամապէս փակուած: Ամէն կողմ թռուցիկներ կը տարածուէին եւ հրդեհներ տեղի կ'ունենային: Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր, թէ «Լոնտոնի պրոպագանտիստներ»ու արարքներն էին ասոնք. բայց Նալբանդեան, որ դեռ նոր էր վերադարձեր Լոնտոնէն, շատ լաւ գիտէր որ թռուցիկները եւ հրդեհները Հերցէնի ու իր խմբակի գործը չէին: Մինչեւ վերջն ալ գաղտնիք մնաց, թէ որոնք էին այդ ծայրայեղութեանց պատասխանատուները:

Ցամենայն դէպս, կարծէք նախազգացում մը ունենար, Նալբանդեան կ'աճապարէր Պետերպուրգէն հեռանալ եւ վերադառնալ իր ծննդավայրը: Յունիս 25ին ճամբայ կ'ելլէ դէպի Նոր Նախիջեւան: Ճամբուն վրայ կը հանդիպի Մոսկուա, ուր կը յայտնէ Ստ. Նազարեանցին, թէ կ'ուզէ անցնիլ իր ծննդավայրն ու միւս հայաշատ կեդրոնները՝ զանոնք ծանօթացնելու համար Թրքահայոց վիճակին, եւ մղելու համար, որ օգնութիւն փութացնեն:

Յուլիս 10ին կը հասնի իր հօրը տունը: Նախ հաշիւ կուտայ ժողովուրդին՝ Հնդկաստանի իր առաքելութեան մասին: Ապա, կը սկսի պրոպագանտ կատարել ի նպաստ Թրքահայերու: Կը յայտնէ, թէ Զէյթունի ապստամբութիւնը անպայման տեղի կ'ունենայ գալ տարի, եւ թէ պէտք է օգնէ անոնց, զէնքով թէ դրամով: Կը ձեռնարկէ նաեւ Թրքահայերուն օգնող «կազմակերպութիւն» մը կամ «ընկերութիւն» մը հիմնելու գործին:

Բայց Յուլիս 14ին, Պետերպուրգէն գինքը հետապնդող երեք ոստիկաններ կը ձերբակալեն զինքը եւ ետ Պետերպուրգ կը տանին:

Կը պարզուի, որ Խալիբեան–Այվազեան խմբակը որ երդուած էր Նալբանդեանը «ասպարէզէն հեռացնել», հեռագիր մը գրկած է Պետերպուրգ, յայտնելով թէ խռովարար Նալբանդեանը Հայերու մէջ պրոպագանտ կը կատարէ՝ զինուելու եւ Թրքահայերուն օգնելու համար:

Բայց ատկէ զատ ալ, Նալբանդեանի Ռուսաստան վերադարձած շրջանին, կը ձերբակալուի Վեթօշնիկով անունով ռուս երիտասարդ մը, որուն քովէն կը գտնուին Բակունինի, Հերցէնի, Օգարեովի եւ ուրիշ յեղափոխականներու նամակները՝ ուղղուած զանազան անձերու (Չերնիչեւսքի, Տուրկենեւ, Միքայէլ Նալբանդեան): Միւս կողմէ, Աւստրիոյ մէջ կը ձերբակալուի նաեւ Նէչի Փօրէնքօ անունով ուրիշ Ռուս մը: Աւստրիական կառավարութիւնը զինքը կը յանձնէ ռուս կառավարութեան. Նէչիփօրէնքօյի վրայէն կը գտնուին նամակներ, Բակունինէն՝ ուղղուած Կարիպալտիին ու Նալբանդեանին, Սաֆֆիէն՝ Կարիպալտիին, եւն.:

Ցարական կառավարութիւնը յատուկ յանձնախումբ մը կը կազմէ քաղաքական այս «գործ»ին քննութեան համար, որ կը կոչուի «Նիկոլա Սեռնոսոլովիչի ու Լոնտոնի պրոպագանտիստներու գործ»:

Ձերբակալուած Նալբանդեանը կը փոխադրուի Պետերբուրգ, եւ կը նետուի Պօղոս – Պետրոսի բանտը:

Նալբանդեան կ'ընդունի թէ անձնական յարաբերութիւններ ունեցեր է Հերցէնի, Բակունինի, Օգարեովի եւ ուրիշներու հետ, բայց ոչ մէկ ձեւով չէ մասնակցած անոնց հակապետական ելոյթներուն:

Քննիչ յանձնախումբը անշուշտ չի հաւատար անոր բառերուն: Միւս կողմէ, յայտնի կ'ըլլայ որ «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» գիրքը Ռուսաստան մտցուած է «Խոհարարարական դասագիրք» անուան տակ: Ընդհանրապէս կասկածելի նկատելով Նալբանդեանը, կը դատապարտեն երեք տարուան բանտարկութեան:

Նալբանդեան խրախուսք ունէր թղթակցելու իր ընտանեկան պարագաներուն հետ: Իր եղբօր Ղազարոսի միջոցով կանոնաւոր նամակագրութիւն կը պահէ դուրսի իր ընկերներուն հետ: Բանտին մէջ, այդ նամակներու շնորհիւ կ'իմանայ որ Զէյթունի ապստամբութիւնը սկսած է:

Բայց իր առողջութիւնը հետզհետէ կը վատթարանայ: Հակառակ ասոր, ուզելով գլուխ հանել երկար ատենէ ի վեր ծրագրած գործ մը, կը գրէ «Սօս եւ Վարթիթեր»ի գրական – քննադատութիւնը, որ իր մահէն շատ աւելի վերջ լոյս պիտի տեսնէր: Կը թարգմանէ նաեւ «Ղազար Փարպեցիի Թուղթը», բազմաթիւ քննական ծանօթութիւններով:

«Լոնտոնի պրոպականտիստներու գործ»ին քննութեան արդիւնքը շատ ողբերգական եղած էր. Նէչիփոռէնքօն եւ երկու ուրիշներ բանտին մէջ մեռած էին. Չերնիչեւսքի դատապարտուած էր ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի՝ Սիպերիոյ մէջ: Կը մնար միայն Նալբանդեանը՝ մահամերձ վիճակի մէջ:

1865ին կը դատապարտուի աքսորի, հակառակ իր բարեկամ Սուլթան Շահի բազմաթիւ դիմումներուն:

Բայց այնքան տկարացած էր, որ կ'որոշուի զինքը հիւանդանոց փոխադրել, աքսորէն առաջ քիչ մը կազդուրուելու համար:

Եւ 1866 Մարտ 31ին Նալբանդեան կը փչէ իր վերջին շունչը:

Նոր Նախիջեւանի Հասարակական Ժողովը կ'որոշէ բերել տալ իր հարազատ զաւկին մարմինը եւ թաղել Ս. Խաչ վանքի բակին մէջ:

13 Ապրիլին կը հասնի դագաղը: Հազարաւոր բազմութիւն, լուռ եւ յուղուած, կը հետեւի թափօրին, բոլոր եկեղեցիներուն զանգակները կը ղօղանջեն. բոլոր քահանաները հանդիսաւոր պատարագ եւ թաղման արարողութիւնները կը կատարեն:

Դամբանականներ կը խօսին Մկրտիչ վարդապետ ու Միքայէլի ընկերներէն Յ. Բերբերեանը, որ ընդհանուր յուզման եւ ժողովուրդին բարձրաձայն հեկեկանքներուն մէջ կ'արտասանէ «Ազատն Աստուած»ը, Միքայէլ Նալբանդեանի մարմինը հողին յանձնելէ առաջ:

Նալբանդեան 36 տարեկան էր:

ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

"ՓՈԼԻՕ"Ի ՊԱՏՈՒԱՍՏԻՆ ԳԻՒՏԸ

●

Ամերիկացի գիտուն մը՝ կենսաբան փրոֆ. Եոնաս Սոք օրուան մարդը դարձաւ շնորհիւ իր հնարած պատուաստին, մանկական անդամալուծութեան դէմ պատճառելով մեծ թեթեւացում եւ յոյսի պատգամ մը մարդկութեան: Այս առթիւ տեղական թերթ մը մանրամասնօրէն կը բացատրէ գիւտը:

Որքան ժողովուրդները, նոյնքան եւ աւելի այսհարցովկըհետաքրքրուինգիտունները, իմանալու արդիւնքը այն տեղեկագրին զոր ներկայացուց գիտնականը անցեալ սեպտեմբերին: Մինչեւ վերջերս գիտունները — մանաւորաբար Ֆրանսացիները, վերապահ էին Սոքի պատուաստի մասին: Եւ ատենէ մը ի վեր սուր բանավէճ մը սկսած էր գիտուններուն միջեւ, «Փոլիօ»ի պատուաստին առթիւ:

Ի՞նչ է Սոքի պատուաստը:

Պէտք է ետ երթալ երեք տարի առաջ, գիտնալու համար մանրամասնութիւններ այս գիւտի մասին: 1952ին «փոլիօ»ն անօրինակ չափերով կը տարածուէր: Տանըմարքայի մէջ, Քոփէնհակի մօտ 1300 դէպքեր կ'արձանագրէին:

Սակայն Միացեալ Նահանգներուն մէջ էր որ համաճարակը աղետալի համգամանք ստացած էր: Յունիսէն մինչեւ Յուլիս 42000 դէպք արձանագրուած էր: Նախ Թեքսասի մէջ, կարեւոր կեդրոնացումով մը Հուսթընի, ապա Իօվայի եւ Նիպրաքայի մէջ: Ահուսարսափի ենթարկուած էր Ամերիկան որ «փոլիօ»ի նախասիրած երկիրն է:

Իրարու ձեռքէ կը խլէին Կամակլոզիւլի սրուակները, որոնք ազդեցիկ կը նկատուէին: Սակայն շուտով երբ տաք մթերքը կը սպառէր, ընտանիքները կը վախնային թէ դատապարտուած էին ենթարկուելու հիւանդութեան եւ արդէն հիւանդութենէն բռնուած անձերու վիճակը կ'արդարացնէր ահուսարսափը: Մէկ օր առաջուան քաջառողջ տղան կը դանդաղէր կոկորդի եւ գլխու ցաւերէ: Նախ կը կարծուէր թէ պարզ կոկորդի հիւանդութիւն մըն է (անժին): Իսկ քանի մը օր ետք կենդանի մեռել մը կը դառնար մանուկը:

Մասնագէտներու ընկերակցութեամբ Սոք ամփոփուեցաւ իր գիտական աշխատանոցին մէջ եւ սկսաւ աշխատանքի: Բոլորը գիտէին թէ 1840ին Գերմանացի Հայնէի խոշորացոյցը ցոյց կուտար երեք պատասխանատուները — երեք ժահր, երեք բազմակաղապատ ճերմակ գնդիկներ կոչուած Պրինհիլտ, Լէօ եւ Լանսինկ:

Սոք, աշխատանոցին վարիչը, իսկոյն յանձնարարեց նմոյշներ ախտածինի տեսակներէն: Անոնցմով նախ պատուաստեց կապիկները եւ երբ անոնք կ'անդամալուծուէին, անոնցմէ կը հանէր որոշ ղեղձեր, ուր ժահրերը կը բազմանային, ուսումնասիրելու եւ երեւան հանելու համար քիմիական արտադրութիւնը, որ կրնար փճացնել թշնամին:

Օր մը 1953ի սկիզբը, առաջին անգամ ըլլալով Հէրի Ուիվըր, վարիչըհամալսարանի հետազօտութեանց բաժնին կը վերցնէր քողը, որ մինչեւ այն ատեն ամէնէն մեծ գաղտնապահութեամբ կը ծածկէր փորձերը: «Սոք եւ իր աշխատակիցները կ'ըսէր, կ'ընէին իրենց մշակումները Փորմալտեհիտով որ կը սպաննէր ժահրը: Ազդեցիկ պատուաստ մը ունենալու յոյսը ծնաւ»:

Պէտք էր տակաւին գիտնալ անոր ճիշդ ազդեցութիւնը եւ ցոյց տալ որ վնասակար չէր:

Եթէ կանխարգել արտադրութիւնը ի զօրու է, պէտք է որ մարմնին մէջ ըստեղծէ «հակազդակներ» — ինքնապաշտպանութեան տարրեր, որ ինքնաբերաբար կը ծնին եւ վահան մը կը կազմեն նախայարձակին դէմ:

Բաւարար չհամարուեցաւ հակազդակներու թիւը, որ ստեղծուեցաւ առաջին պատուաստով: Որով կենսաբանները ըստիպուեցան բարելաւել իրենց դեղաձեւը, եւ շուտով փորձի ենթարկուած կենդանիներուն վրայ տեսան հակազդակներու մեծ թիւ մը:

1953ին երեք ամիս անընդհատ կապիկները այպործողութեան ենթարկուեցան բարեփոխուած պատուաստի միջոցով: Վկարակումի ենթարկելէ ետք, աքանչելի կերպով դիմադրեցին անոնք վարակման դէմ:

Սոք ուզեց հաստատել իր առաջին արդիւնքները: Համալսարանը 700.000 տոլարի վարկ մը քուէարկեց, որովհնդկաստանէն բազմաթիւ կապիկներ ապսպրեց, անհրաժեշտ պատուաստի պատրաստութեան համար: Ուէթար Փրատէշի պետութենէն նախ կանակով փոխադրեցին կապիկները, ապա շոգեկառքով մինչեւ Նոր Դէհլի, անկէ ալ օդանաւով Լոնտոն, եւ ապա հարաւային Քարոլին: Երբ քննութենէ մը ետք կը հաստատուէին թէ լաւ էին պատուաստի համար, կը ղըր-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Առաւօտեան մի փոքրիկ տղայ ջուր բերեց մեզ, լուացուեցինք: Մոկացին տղային տարիքն հարցուց: «Տասը տարեկան եմ» պատասխանեց նա: Հարցուց նաեւ նրա անունը, տղան պատասխանեց.

«Պարոն, քո ծառան՝ «Ջօջ-Աղա»:

Մոկացին ժպտալով՝ ասաց տղուն. «Այսուհետեւ քո անունը «Քիւչիւկ-Աղա» է, գնա, ասա մայրիկիդ, որ այդ անունը տուեց քեզ ֆետայիներից մէկը:

Միջանկեալ: Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ, երբ մեր կամաւորական գունդերը Վան էին, ես զօրամասերի մէկի հետ էի, նստած էինք Գարեգին ԱղանՈսկերիչեանի տունը: Կը խօսակցէինք: Մի զինուած երիտասարդ ներս մտաւ եւ ձեռքս համբուրելով ասաց.

— Պարոն վաշտապետ, զիս չէ՞ք ճանչնար:

Նայեցի երիտասարդին եւ ասի.

— Ոչ, չեմ յիշեր:

Այստեղ նա ինձ յիշեցուց, որ 1904ին, երբ Արարուց Թաղին մէջ էինք, նա մեզ ջուր էր բերած լուացուելու համար: Ցիշեցուց նաեւ, որ երբ Մոկացին հարցուցած էր նրա անունը եւ ինքը «Ջօջ-Աղա» էր պատասխանած, նրան մկրտած էր «Կիւչիւկ-Աղա» անունով: «Ահա ես այն տղան եմ», ասաց եւ աւելցուց.

— Ձեզնից դաս առի, մասնակցեցի Վասպուրականի բոլոր կռիւներին եւ, ինչպէս տեսաք, Պ. վաշտապետ, դուրս եկանք յաղթական:

Այդ ազատ ու համարձակ շարժուձեւերով ու խօսքերով տղան այնպիսի խորունկ տպաւորութիւն թողեց իմ վրայ, որ տեղէս ցատկեցի եւ այդ փոքրիկ հերոսի ճակատը համբուրեցի:

Զգիտեմ, այնուհետեւ ի՞նչ եղաւ նա, ո՞ւր մնաց, ո՞ղջ է թէ մեռած:

×

Հետեւեալ ցերեկը Ալէս եկաւ, ըստ իր խոստման, եւ յայտնեց որ երեկոյեան ժողով կայ, եւ ես եւ Առաքել Աղան կը հրաւիրուինք մասնակցելու այդ ժողովին:

Երեկոյեան ժամը 9ի ատեններն էր, երբ ես եւ Առաքել Աղան, Ալէսի առաջնորդութեամբ, գնացինք ժողովատեղին, ուր կային Կոմսը, Անդրանիկը, Մուրատը, Աւետիսը, Քեռին եւ Սմբատը:

Մօտ քսան օր էր չէի տեսած Մուրատին եւ միւսներին: Բոլորին բարեւելէս յետոյ, ողջագուրուեցի Մուրատին հետ: Մինչ այդ նկատեցի, որ Կոմսը դժուարութեամբ առաւ բարեւս:

Երբեմն շատ համբերող էր, իսկ երբեմըն էլ մի փոքրիկ բանից վիրաւորւում եւ դիւրագրգիռ: Կոմսի վարմունքը ինձ դիւր չեկաւ: Ինչո՞ւ նա այդպէս վարուեց: Նա շատ կը սիրէր մեզ: Մօտիկ ծանօթներ էինք 1899 Թուականից ի վեր: Ի հարկէ, նա ինձ դէմ մաղի չափ ոխ կամ վրէժ չէր կարող ունենալ:

Պատճառը երեք շաբաթներ առաջ պատահած անակնկալ դէպքն էր, որի մասին գրած էր նամակ եւ պատասխան ստացած:

Ասացի. —

— Պարոն Կոմս, այդ քո վարմունքի մասին այժմ պիտի խօսէի, բայց մի բան նկատի ունենալով պիտի լռեմ: Սա պատճառով, որ երբ այդ «անախորժ պատահարից» յետոյ Այգեստանից դուրս եկանք, անցանք շրջանի գիւղերը, տեսանք այնտեղի կազմակերպութիւնները, ժողովրդի զարթնած ինքնագիտակցութիւնը, մենք ընկերներով ուղղակի հիացանք: Մենք մեզ կը կարծէինք թէ Տարօնի աշխարհի մէջ կը գտնուէինք եւ Մամիկոնեանների սերունդների հիւրասիրութիւնն ու յարգանքը կը վայելէինք: Այնպէս կարծեցինք թէ՝ Սասունի եւ Մուշի հայ ժողովուրդը փոխադրուել էր այս շրջանը իր զմայլելի ընդունելութեամբը եւ հիւրասիրութեամբը:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

կուէյին Թորոնթօ, Փիցպուրկ եւ Պըրքէլի:

Օր մը «Ամերիկեան Բժշկական Ընկերութեան Թերթը» երեւան հանեց կապիկներուն ենթարկուելիք ճակատագիրը, թէ՝ Սոք անոնց կը փոխանցէր «փոլիօ»ն զօրաւոր ժահրով մը: Ան կենդանիներուն երիկամները կը փրցնէր եւ զտոյց կ'անցընէր լուծոյթը, մեկուսացնելու համար ժահրերը եւն.:

Նախարգել արտադրութիւնը պատրաստ է յաջորդաբար Փիցպուրկի խմբակը: Փորձը յաջողութեամբ կատարուեցաւ կապիկներուն վրայ:

Ապա եւս փորձը կատարեցին մանուկներու վրայ:

Տարի մը առաջ փոլիոմիէլիթի եղանակի նախօրեակին, Սոք դիմեց ամերիկացի աշակերտներու մէկ միլիոն ծնողներուն, որ արտօնութիւն տան պատուաստելու տղաքը: Քանի մը շաբթուան մէջ մէկուկէս միլիոն դեղաչափ բաժնեց: 650.000 տղաք ստացան կանխարգել չինուկը: 200.000 ուրիշ տղաք կեղծ պատուաստի ենթարկուեցան չէզոք նիւթով մը, տեսնելու համար տարբերութիւնը համաճարակի մը միջոցին:

Յաջողութեան առաջին քայլն էր: Գիտունները տակաւին պիտի աշխատին պատուաստին վրայ: Փարիզի մէջ փրոֆէսէօռ Լեփին, տնօրէն Փասթէօռեան կաճառի ժահրի սպասարկութեան, կրցաւ արտադրել պատուաստ մը որ ոչ միայն ազդեցիկ է, այլեւ նշանաւոր իր ոչ վարակիչ հանգամանքով: Ան փորձեր կատարեց փոքր տղոց խմբակներու վրայ, եւ հիանալի արդիւնք ստացաւ:

Առողջապահական վիճակագրութեան համաձայն փոլիօ արագ քայլերով կը տարածուի:

Միացեալ Նահանգներու մէջ 60.000 հոգի վարակուած էին 1954ին: Եւրոպայի մէջ միջին հաշուով 35.000 եւ տարուէ տարի 15 առ հարիւր կ'աւելնայ:

Ֆրանսայի մէջ 1954ին երկու հազար հոգի վարակուած էին փոլիոյէն, 1952ին անոնց թիւը 1665 էր և 1951ին 1493 էր:

Փասթէօռեան հաստատութիւնը սկսած էր պայքարը, ուրկէ յաղթական ելաւ փրոֆ. Լեփին:

Համաճարակի շրջաններուն մէջ բժիշկները կը յանձնարարեն հում կաթ չխմել, եռացնել ջուրը, հում ուտելիքներ չուտել, շատ չյոգնիլ: Եթէ հակառակ այս բոլորին ժահրը իր քանդիչ աւերը կը կատարէ, բժիշկները կրնան կասեցնել հիւանդութեան ընթացքը: Բացարձակ հանգիստը ամէնէն մեծ օգտակարութիւնը ունի հիւանդութեան դէմ:

1950ին արդէն գտնուած էր բերնի միջոցով առնուած պատուաստ մը Մարոքի Փասթէօռեան հաստատութեան վարիչ փրոֆ. Պլանի կողմէ:

Այս հիւանդութեան ամէնէն տագնապալի տարիքը 2էն 15 է: Հարիւր փոլիոյէ վարակուողներէն 58 տղայ եւ կամ այրեր են, 48 աղջիկներ կամ կիներ, 28 հինգ տարեկան չկան, 32 հինգէն տասնըհինգ տարեկան են եւ միւս 40 տասնըհինգէն վեր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Իրազեկ աղբիւրէ տեղեկացայ, թէ այս տարի ալ Ապրիլ 11–24ը պիտի տօնուի միասնաբար:

Զանազան հոսանքներու եւ միութեանց ներկայացուցիչներու խառն ժողովները տեղի կ'ունենան խաղաղ մթնոլորտի մէջ:

Աշխատանքի մեծագոյն մասը կատարուած է եւ ազդերը պատրաստ են:

× Համազգային ընկերութեան եւ Ն. Փալանճեան ճեմարանի քսանեւհինգամեայ յոբելեանի մասին ալ ժողովներ տեղի կ'ունենան: Ընտրուած է գործադիր մարմինը, որ իր հերթական նիստերը կը գումարէ ամէն ուրբաթ իրիկուն: Տօնակատարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Յունիսի առաջին կէսին:

Գործադիր մարմինը կազմուած է ազգ. մշակոյթի զարգացման նախանձախնդիր տարրերէ, ինչ որ գրաւական մըն է գործին յաջողութեան:

× Մայիս եւ Յունիս ամիսներու ընթաքին տեղի պիտի ունենան քանի մը հանդէսներ եւ տօնակատարութիւններ, բոլորն ալ ազգօգուտ նպատակներով:

Վերջերս սթափումի նշաններ կը ցուցնէ նաեւ Մարսէյլի հայ երիտասարդութիւնը: Հայկական բոլոր ձեռնարկներուն ներկայ կ'ըլլան բազմաթիւ երիտասարդներ:

Մաղթենք որ երեւոյթը ընդհանրանայ եւ նոր նուաճումներ կատարուին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼԸ Ձ'ՕԼԻՎ – ՄԱՐԹԷԿՈՅԻ ԴՊՐՈՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Այս միացեալ թաղամասերն ալ տարիներէ ի վեր կը պահեն իրենց դպրոցը:

Ատեն մը երկուքի բաժնուած էին եւ միաժամանակ երկու դպրոց ունէին: Ի վերջոյ թաղեցիները համաձայնութեան գալով ընտրեցին խնամակալութիւն մը եւ միացուցին երկու դպրոցները:

Այս տարեշրջանի սկիզբը պաշտօնավարելու հրաւիրուած էր տիկին Մանուշ Շամիրեան: Անոր անակնկալ հիւանդութեան պատճառաւ առժամապէս յաջորդեց Պ. Ազգէն Մարտիրոսեան որ այժմ մնայուն ուսուցիչն է:

Շէնքը սեփական չէ: Լոյսը եւ տարածութիւնը բաւարար են, միայն առաստաղը ցած է: Ունին գրասեղան նստարաններ, գրատախտակ եւն.:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան շաբաթը մէկ անգամ, հինգշաբթի օրերը, առտուն ժամը 9էն 11.30: Այս տարեշրջանի սկիզբը արձանագրուած են 41 երկսեռ աշակերտներ, որոնց մեծ մասը աղջիկներէ կը բաղկանայ:

Ցարդ կանոնաւոր կերպով դպրոց կը յաճախեն 31 աշակերտներ, մնացածները յաճախ կը բացակային: Ուսուցիչը մասնաւոր նամակներով այս պարագան յիշեցուցած է ծնողներուն, բայց անօգուտ:

Աշակերտները բաժնուած են երկու դասարաններու, բոլորովին նորեկներ եւ նախակրթարանի երկրորդ դասարանի պատրաստութիւն ունեցողներ: Թաղը չունի մատուռ եւ հասութաբեր միջոցներ: Ուսուցչին ամսաթոշակները, շէնքին վարձքը եւ վառելիքի դրամը կը ճարուի հանգանակութեամբ եւ տարեկան երկու հանդէսներով:

Խնամակալութիւնը բաւական մեծ դժուարութեամբ է որ կը պահէ այս դասընթացքը: Բայց եւ այնպէս, յարատեւ աշխատանքով կը յաջողին բաց պահել դպրոցին դուռը: Տրջանի աշակերտներու անուանացանկէն կը պարզուի, որ աշակերտներու թիւը աւելցած է: Եթէ մաս մը անտարբերներ, խելքի գան, աշակերտներու թիւը անկասկած պիտի կրկնապատկուի: Անցեալ կիրակի, (17 Ապրիլ) Պոմոնի դպրոցին կից սրահին մէջ, հանդէս մը սարքուած էր, նախաձեռնութեամբ խնամակալութեան:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Երբ Լիոնի Եկեղեցաշէն յանձնախումբը տեղեկացաւ թէ վիճակախաղին բախտաւոր թիւը շահողը Հայ մըն է Կրընոպլէն, Ազգային Միութեան անդամներէն՝ Պ. Սողոմոնեան եւ Յանձնախումբիս Նախագահ Պ. Ճնկարեան, մեկնեցան Կրընոպլ, շնորհաւորելու մեր բախտաւոր հայրենակիցը՝ Պ. Ժան Աւագեան, նոր ամուսնացած երիտասարդ ճարտարապետ մը:

Պ. Աւագեան, անցեալ շաբաթ օր Լիոն այցելեց եւ «Լը Փրօկրէ»ի շէնքին առջեւ, պաշտօնապէս իրեն յանձնուեցաւ գեղեցիկ «Ֆրէկաթ»ը:

Լուսանկարը կը ներկայացնէ ինքնաշարժը, որուն առջեւ Պ. Ճնկարեան կը յանձնէ «Ֆրէկաթ»ին թուղթերը Պ. Աւագեանի: Ձախէն աջ՝ Միքայէլեան, քարտուղար, Աւագեան, Պօյաճեան, Ֆուրնիոլ (խուհէ), Օհաննէսեան՝ գանձապետ:

Յանձնախումբս հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Աւագեանի, որ հարիւր հազար ֆրանք նուիրեց Եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին:

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ). — Մենք ալ, թէեւ քիչ մը ուշ եւ տօնական օրով, անցեալ կիրակի տօնեցինք Փետր. 18ի ժողովրդային ապստամբութեան տարեդարձը մեր ակումբին մէջ:

Ներկաները, ճոխ սեղաններու շուրջ հաւաքուած, երգեցին, խօսեցան եւ կատակեցին: Ուրիշներ աւելի աւանդապահ եւ հաւկթախաղի սիրահար «զարկին – զարնուեցան»: Վերջապէս, հայրենաշունչ մթնոլորտի մէջ, սեղանապետ Կ. Տէրմոյեանի հրաւէրով ամէնքը ճոխացուցին մեր խնջոյք հաւկթախաղին փայլը: Առանձին յիշատակութեան արժանի էին Նոր Սերունդէն՝ Լեւոն Մարգարեանի եւ Ռ. Գալայճեանի խորիմաստ արտասանութիւնները, որոնք ծափերով ողջունուեցան: Իսկ մեր հիւրերէն՝ Տէր եւ Տիկ. Զէօկիւրեան (Պրոն) եւ փոքրիկն Շաքէ Միրզէ խանդավառութիւն ստեղծեցին: Շնորհիւ անծանօթ հիւրի մը, անպակաս եղաւ Հայկ. գեղջուկ պարն ալ:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Մ. Միրզէ կրակոտ բանախօսութեամբ մը սթափումի, եւ աւանդները հնչեցնելէ վերջ, յիշեցուց ամէն մէկուն պատասխանատուութիւնը: Պատմեց, պարզ եւ յստակ ոճով 1921 Փետր. 18ի ժողովրդային ապստամբութեան նշանակութիւնը: Եւ արդար վրդովումով գոչեց՝ «բարեկամներ, եղէք ինչ որ կ'ուզէք, միայն թէ հայկական շունչ տուէք ձեր ճիներուն. եթէ այդպէս չընէք, վստահ եղէք որ օր մը կը դառնանք բոշայ, ինչ ալ ըլլայ, մենք պէտք է տոկանք, մինչեւ որ օր մը, բախտաւոր օր մը առնենք տանինք այս սերունդը մեր հայրենիքը. եթէ ոչ հարիւր, գէթ եօթանասուն առ հարիւր (բուռն ծափեր): Ժամը 9ի առեններ վերջ գտաւ խնջոյքը:

Հ. Մ. Ը. Մ. — Նախորդ թղթակցութիւններուս մէջ յիշած եմ թէ մեր տղաքը այս տարի արդիւնաւէտ շրջան մը բոլորեցին: Եղանակի առաջին մրցումէն սկսած մնացին Ա. դիրքին վրայ, եւ այդպէս ալ լրացուցին ախոյենական շրջանը: Այժմ կը մնան երեք յաւելեալ մրցումներ, որպէսզի ընդհ. դասակարգին ախոյեանը հռչակուին պաշտօնապէս:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ. — Ժամանակէ մը ի վեր ծանրացած է տնտեսական տագնապը: Հիւսուածեղէնի կարգ մը գործարաններ իրենց դռները կամ վերջնական եւ կամ առժամեայ կերպով կը գոցեն, բազմացնելով անգործներու թիւը: Այս անգամ, Փազզալ Վալլիի մեծ գործարանն է որ երեսունէ աւելի հին բանուորներ կ'արձակէ որոնց մէջ կան բաւական թիւով հայ կիներ, հին եւ փորձառու գործաւորուհիներ: Դ. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Զ.

Գիւտէս չափազանց հպարտացած՝ դուրս ելայ տունէն, բանալին վերադարձուցի տիկին Ճէյմսին եւ ուղղակի կայարան գացի: Քաղաք վերադարձի ճամբուս ընթացքին դարձեալ քննեցի թուղթս: Յանկարծ թուանշանները նոր իմաստ մը ստացան:

Ենթադրենք թէ թուական մը կը նշանակէն, 17 1 22: 17 Յունուար 1922: Այո, այո, այդ է: Ինչ տխմար էի որ չէի մտածած այդ մասին աւելի առաջ: Սակայն այդ պարագային պէտք է գիտնալ թէ ուր կը գտնուի Քիլմորտըն Քէսըլը, որովհետեւ այսօր 14ն է: Երեք օր կը մնայ: Քիչ է ժամանակը, շատ յոյս չկայ, գրեթէ անյոյս, երբ չես գիտեր թէ ո՞ւր փնտռես:

Այսօր շատ ուշ է Փիլմը «տէվըլօփէ» ընել տալու համար: Պէտք է աճապարել դէպի Քէնսինկթըն՝ տուն, ճաշին ժամանակին հասնելու համար: Եզրակացութիւններու ճշդութիւնը հաստատելու մտադրութեամբ, հարցուցի Պ. Ֆլէմինկի թէ լուսանկարչական գործիք մը գտնուա՞ծ էր արդեօք մեռած մարդուն գրպաններուն մէջ: Գիտէք որ ան շատ կը հետաքրքրուէր այս գործով եւ տեղեակ՝ անոր բոլոր մանրամասնութիւններուն:

Իր պատասխանը յուսախաբութեան մատնեց զիս, — այդ տեսակ գործիք չկար:

Ենթադրութիւնս վեր ի վայր շրջեցաւ:

Եթէ լուսանկարչական գործիք չունէր, ապա ուրեմն ի՞նչ կը նշանակէր Փիլմի ճախարակը հետը պտտցնել:

Յաջորդ առտու կանուխ գացի Բրեթնի փողոցի Քոթակի մեծ վաճառատունը, «տէվըլօփէ» ընելու համար թանկագին Փիլմը: Ցոյց տուի զայն եւ մէջ մէկ օրինակ ուզեցի իւրաքանչիւրէն: Պաշտօնեան որ զբաղուած էր դասաւորելու համար դէզ մը Փիլմեր, առաւ ճախարակս եւ նայելով ինծի.

— Կարծեմ սխալած էք, ըսաւ խնդալով:

— Ոչ, ոչ, վստահաբար ոչ:

— Սխալ է ձեր տուած ճախարակը: Ասիկա գործածուած չէ:

Դուրս ելայ, ջանալով պահել վիրաւորուած արժանապատուութիւնս: Լաւ է որ մարդիկ երբեմն մտածեն թէ ինչ յիմարութիւններ կրնան գործել:

Ու մինչ նաւային մեծ գործակալութեան մը մօտէն կ'անցնէի, կեցայ յանկարծ: Ցուցափեղկին մէջ զետեղուած էր ընկերութեան գեղեցիկ նաւերէն մէկուն նմոյշը՝ մակագրուած «Քէնիլուըրթ Քէսըլ»:

Մտքէս տարտամ գաղափար մը անցաւ:

Դուռը բացի, ներս մտայ, եւ պաշտօնեային մօտենալով հարցուցի կակազելով. (այս անգամ իրաւ).

— «Քիլմորտըն Քէսըլ»ը:

— Սաութէմփթընէն կը մեկնի, ամսոյս 17ին: Քէյփ Թաո՞ւն կ'երթաք: Առաջի՞ն թէ երկրորդ կարգի տոմսակ կ'ուզէք:

— Որքա՞ն է գինը:

— Առաջին կարգը ութսուն եւ վեց ոսկի ...ընդմիջեցի գինը: Ինչ լաւ գիտցած:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՆԱՒԻ արկածը որուն զոհ գացած էր Պանտունկի չինական պատուիրակու- թեան մէկ մասը, հետզհետէ աւելի սուր բնոյթ կը ստանայ։ Փեքին միշտ պատաս- խանատու կը նկատէ Ամերիկան եւ Անգ- լիան, եւ այս առթիւ կը յայտարարէ թէ «Հոնկ Քոնկը ծանր վտանգ մըն է Չինաս- տանի համար»։

ԹՐՔԱԿԱՆ կառավարութեան ներքին փոփոխութիւնները կը կարծուի թէ ար- դիւնքն են Թուրքեւսուրիական ձգտուած յարաբերութեանց։ Նախկին արտաքին գործոց նախարարը, Քէօփրիւլիւ, որ կը դառնայ պետական նախարար, կը թուի թէ ցոյց չէ տուած պէտք եղած անդրիջող դիրքը։ Այսպէս «ընդունած » է Սուրիոյ մէկ բողոքագիրը զոր պէտք է անմիջա- պէս ետ ղրկէր։ Վարչապետ Մենտերէսն է որ ետ ղրկել տուած է՝, երեք ժամ ետք։ Ուրիշներու կարծիքով , Պանտունկի խոր- հրդաժողովին նախօրեակին, վարչապետ Մենտէրէս ուզած է անձամբ ձեռք առնել արտաքին գործոց նախարարութիւնը, նկատելով որ Քէօփրիւլիւ նոր կացու- թեան մարդը չէ :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԼԵՀ դեսպանը, կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, պիտի միջ- նորդէ Խ. Միութեան եւ Թուրքիոյ յարա- բերութեանց բարելաւման համար :

ԱՆԹՈՒԱՆ ՓԻՆԷ, արտաքին գործոց նախարարը, Լոնտոն պիտի մեկնի ապրիլ 21ին, տեսակցութիւն մը ունենալու՝ Անգ- լիոյ արտաքին գործոց նոր նախարարին , ՄըքՄիլէնի հետ։ Կ'ըսեն թէ այս հանդի- պումը մեծ նշանակութիւն ունի Արեւմտ- եան Եւրոպայի երկու մեծերուն յարաբե- րութեանց նկատմամբ։ Կարծիքի փոխա- նակութիւններ պիտի ունենան հաւանա- բար, Ծ. Արեւելքի, Միջ.Արեւելքի, Արե- ւելքի եւ Արեւմուտքի պետութեանց յա- րաբերութիւններուն, ինչպէս նաեւ Գեր- մանիոյ մասին։ Անշուշտ նաեւ Աւստրեւ- խորհրդային համաձայնագիրը։ Կը կար- ծուի թէ երկու նախարարները պիտի փորձեն հաշտեցնել Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան տեսակէտները Աւստրիոյ մա- սին :

ԼԻՈՆԻ 37ՐԴ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ բացուե- ցաւ կիրակի օր 4.500 ցուցադրողներու մասնակցութեամբ։ Այս առթիւ Փարիզ - Լիոնի - տօնավաճառ օդանաւային կապը հաստատուեցաւ։ Առաջին օդանաւին մէջ էին նախագահ Էռիօ և բազմաթիւ թղթա- կիցներ։ Մասնաւոր ուշադրութեան ար- ժանացան Միացեալ Նահանգներու եւ Կարմիր Չինաստանի տաղաւարները։ Տօ- նավաճառը պիտի տեւէ մինչեւ ապրիլ 25։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Ֆութպոլի ազգային բաժակի քառորդ փինալները տեղի ունե- ցան անցեալ օր։ Անակնկալ արդիւնք մը տուաւ Նիս - Տրակինեան հանդիպումը , հակառակ ժամանակի երկարաձգման հա- ւասար մնացին (1–1)։ Պիտի ստիպուին կրկին խաղալ։ Յիշենք որ Նիսի խումբին բերդապահն է Հայրապետեան , որ շատ գնահատուած է։ Ասկէ զատ, Քոլոմ- պի մէջ Լիլ յաղթեց Թուլուզի (1–0), Պոտոյի մէջ Ստրազպուրկ յաղթեց Նան- սիի (4–3 , երկարաձգումէ վերջ) Թու- լուզի մէջ Պոտօ յաղթեց Լը Հավրի (1–0) :

× Թունուզի հեծիկի շրջանը շահեցաւ Հովճանեան, հասնելով 39 ժամ 48 վայր. 15 երկվ.էն, նպատակակէտին :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԷՆ.— Ա. Հաճեան 2000 ֆրանք։ Լորէնեան եւ Վահէ Լորէնեան հազարական, Միհրան Պօղպալեան 500 , Միքայէլեան 300, Քրիստինէ Տանձիկեան, Ճիզմէճեան, Սիրուհի Տանձիկեան եւ Յա- կոբեան 200ական ֆրանք :

ՊՈՄՈՆԷՆ (Մարսէյլ).— Խօսրով Տէ- յիրմէնճեան 5000 ֆրանք։ Արծրունի Չր- բաշխեան, Խաչիկ Թէլեան, Յակոբ Տօլ- պաշեան երեք հազարական , Մկրտիչ Ա- նուրեան, Համբարձում Աւետիսեան, Տի- կին Շահլամեան, Հելեն Պաքըրճեան հա- զարական, Կարապետ Քէհեաեան, Զորիկ- եան Մայր, Տիկ Ծերիկեան, Տալաքիւ- փէլեան, Յովհաննէս Ճօշկունեան, Գարե- գինեան 500ական,, Ովսաննա Փանոսեան 300 : Ընդհ. գումար 27.400 ֆրանք :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Մ. Վ. Ուր- բաթեան իր թոռան Սարգիս Յակոբեանի անունով կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի կայանին :

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 հանրային Մարմիններու , վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20.30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Զինուորական նուագախումբը

×

Շաբաթ, 23 Ապրիլ ժամը 17.30ին

Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու չքերթը դէպի Յաղթական Կամար արծարծելու Անծանօթ Զինուորին Բոցը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ երեք յա- րանուանութեանց պետերուն :

Կազմակերպութեամբ եւ մասնակցու- թեամբ քաղաքիս բոլոր կուսակցու- թեանց ինչպէս նաեւ բոլոր բարեսիրա- կան, Երիտասարդաց, Համազգային Մշա- կութային Միութեանց եւ «Արմենիա » երգչախումբին :

Տեղի կ'ունենայ 24 Ապրիլ , կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Վարիէթէի մէջ :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանու- թեանց պետերու կողմէ, հովանաւորու- թեամբ Ազգ. Միութեան :

22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ եւ բանախօսէ Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ.ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Հ. ՊԱՊԵԱՆ վրդ. եւ վեր. Ի. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ :

Պիտի ըլլան աւուր պատշաճի մեներգ , արտասանութիւն եւ կենդանի պատկեր- ներ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին, եկեղեցական սրահը, Սէն Լուի, Ռիւ Ժէյ :

Նախաձեռնութեամբ Կրընպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան, եւ մասնակցու- թեամբ Հ. Յ .Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչի, Բարեգործականի, Հայ Մարտիկ- ներու Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե- րունդի :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան , միասնականութեամբ 24 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 6րդ Թաղապե- տարանի սրահին մէջ :

Արժանի հանդիսաւորութեամբ եւ գե- ղարուեստական բաժինով :

Պատուոյ նախագահութեամբ Արեւմտ- եան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սե- րովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի։ Խօսք կ'առնեն նաեւ յարանուանութեանց ներկայացու- ցիչներ :

Իբրեւ ազգ. գերագոյն պարտականու- թիւն կը հրաւիրուի բովանդակ գաղութը ներկայ գտնուիլ նոյն ժամուն :

Կրկնապէս կը յանձնարարուի Հայ ա- ռեւտրականներու փակել իրենց խանութ- ները, նոյն օրը ժամը 3էն 6 :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մաս- նակցութեամբ Տէսինի բոլոր կազմակեր- պութիւններուն եւ Միութիւններուն :

24 Ապրիլ , Կիրակի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ.. Տան սրահը :

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին դպ- րոցին աշակերտներուն կողմէ։ Պիտի ներ- կայացուի նաեւ ողբերգութիւն մը Եղեռ- նէն, մասնակցութեամբ կարող ուժերու : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

Համազգայինի վարչութեան եւ Յոբել- եանի գործադիր մարմնոյ անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի միասին բե- րել նաեւ նուիրատոմսի տետրակները :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանի վերնայարկը, տեղի կ'ունենայ Լսարանի դասախօսութիւնը ։ Նիւթ՝ Արշակ Չոպանեանի քաղաքական եւ հասարակական գործունէութիւնը։ Մուտքը ա- զատ է :

ՀԱՄԱԶԳ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո- րեքշաբթի ժամը 21ին ֆրանսական հա- մալսարանին ամփիթատրոնը , 40 Ալլէ Լէօն Կամպէթա :

Կը խօսի՝ Մկրտիչ Հաճեան (երաժշտա- կան քննադատ) :

Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդը եւ իր երգը» :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Յակոբեան գերդաստանը , Պուրկալեան եւ Յ. Պետրոսեան ընտանիքները, շնոր- հակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց , որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրել- եալ մօր, հարսին, հօրեղբօր կնոջ, գո- քանչ մօր եւ խնամիին Տիկին Սեփորա Յակոբեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարսէյլ, Ապրիլ 9ին :

*

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ Հանգստեան Տան Տես- չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Օննիկ Զորմիս- եանի յուղարկաւորութեան առթիւ .— Պ. Լ. Զորմիսեանէ՝ 15.000 ֆր., Օննիկ Զորմիսեանի Պանթէօ Բաշանցի բարեկամ- ներէն 5100 ֆրանք :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11 – 24ի առիթով :

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին :

Այս ուրբաթ ժամը 21ին , Քաֆէ տիւ Նոռի սրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի :

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ՊԱՐԳԵՒ ՔՀՆՑ. եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յար- գելու համար մեր նահատակներուն յի- շատակը :

ՈՐԲ. ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ (Փարիզահայ Տիկ. Մ.) իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Թուլոնի հետեւեալ հայրենակից- ներուն որոնք Պ. Գ. Քիւրքճեանի, սիրա- յօժար եւ ինքնաբուխ նախաձեռնութեամբ նուէրներ տրամադրած են փոխան դրօշ- մաթուղթի.— Պ.Պ. Գուրճեան Գ., Բամ- պագճեան Կ., Տէրեան Ա., Բամբագճեան Ժ., Խօռտէքեան Ժ., Սամուէլեան Ն., Կարիպեան Ն., Մոսկովեան Ա., Ալթուն- եան Ա., Մալխասեան Մ., Առաքելեան Ա., Ակոբեան Ժ., Խօռտէքեան Ա., Այ- վազեան Ա., Ագըլեան Ռ., Աշըլեան Ա., Քիւրքճեան, Փանոսեան Օ., Ուզունեան , Յուսէփեան, Պետրոսեան, Զաւէյեան Ա., Տօրումեան Ա., Յարութիւնեան Մ., Մխիթարեան, Ֆէրմանեան , Այվաճեան , Ակոբեան Կ., Մանուկեան Շ., Ալ- պէրեան Մ., Ճամպազեան Ա., Խաչան- ճեան Մ., Վալերեան, Ինկիլպարեանց Ժ., Քիւրքճեան Ժ., Զաքմաքճեան Ֆ., Ար- տաշէսեան Գ., Տօնէլեան Ժ., Տատուր- եան Վ., Տիկին Բէզմէզեան, Թովմաս, Քիւրճեան Ա., Մէրամեան, Քիւրքճեան , Ակոբեան Ժ., Սամուէլեան Մ., Աղճէհիր- եան Հ., Ապասեան որդիք, Կիրակոսեան, Միքայէլեան, Օր. Պէյօղլուեան, Խրտըր- եան, Տէր եւ Տիկին Էպօսեան, Ա. եւ Ա. Նաճարեան, Թիֆթիքճեան Ժ., Քաթըր- ճեան, Վարդանեան, Աթարեան, Ալիք- սանեան, Ավարեան եւ որդիք, Առաքել- եան Գ., Առաքելեան Օ., Գիպէճեան, Վարդանեան, եւն. եւն.։ Համագումար 19.500 ֆրանք : — Վարչութիւն

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին Համազասպ խումբը այս չորեքշաբթի ժա- մը 9ին :

Արամ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 9ին.

Քրիստափոր ենթկ. շաբաթ 23 Ապրիլ ժամը 9ին :

Ջաւարեան ենթկ. 23 Ապրիլ, շաբաթ ,ժա- մը 9ին :

Ակնունի ենթկ. 23 Ապրիլ, ժամը 9ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովո- րական հաւաքատեղիները : Ժողովները շարունակելի են :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութեան ժողովը այս չորեքշաբթի ժա- մը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Հայ Ազգ. Միութեան կեդր. վարչու- թեան :

Կազմակերպութեամբ Թորոսեանի – Ա- լէմեանի եւ Գայթանճեանի :

Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն ու- ժերը։ Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին , Ֆրանսուա Գոփէ սրահը (ռիւ Վիքթո- րիէն Սառտու) :

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի

« ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՎՐԱՅ»Ն

Խնամեալ պատրաստութեամբ եւ ճոխ բեմադրութեամբ :

Տոմսերու գին՝ 250, 200 եւ 150 ֆր.։ Հասոյթը պիտի յատկացուի եկեղեցւոյ շինութեան ։ Տոմսերուն համար դիմել եկեղեցւոյ խորհրդարանը եւ յանձնա- խումբի անդամներուն :

ՀԱՅԱՑԷՍ ՋԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ, Ապրիլ 24- ին, կիրակի առտուան ժամը ճիշդ 10ին։

Լիոնի Հայ կաթողիկէ առաքելութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ ձեզ Ֆուրվիէրի տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ մա- տուցուելիք հայածէս սուրբ եւ անմահ պատարագի, որ տեղի պիտի ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առտուն ժամը ճիշդ 10ին, Ապրիլեան Հայ նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ժամանակ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած Հայ զինուորներու համար :

Ա. Զ. Դ.

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ Տիկ- նանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մարմնի մանուկներու ծպտեալ հանդէսին նկարները, կրնան դիմել Փարիզի եկեղեց- ւոյ դիւանատունը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռեմ քոյրս, ընիկ Տիվրիկցի, որ առաջին պատերազմէն առաջ մեկնած է Ա- մերիկա, հօրը անունը Պօղոս Զաղալ- պանեան, մօրը անունը Էլմաս Բուշպօ- ղոսեան։ Տեղեկացնել Սեդրակ Զաղալ- պանեանի՝

Balane-Mirée (Indre et Loire) France

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 20 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7652 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3063

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ԱՌԱՋ

*

Ընդհ. զօրաշարժի յայտարարութիւնը անհաւասարափի մատնած էր արեւելեան նահանգներու հայութիւնը 1914 Օգոստոսի սկիզբէն: Մանաւանդ Վասպուրականի մէջ մինչեւ 45 տարեկանները զօրակոչի ենթարկուեցան եւ ժողովուրդին վրայ յաւելուածական ծանր տուրքեր դրուեցան: Կարնոյ, Տիգրանակերտի եւ այլ քաղաքներու մէջ գրաւեցին Հայերուն ցորենը, գարին, ալիւրը, ճաւարը, իւղը, ձին, ջորին, ոչխարը, եզները, սայլերը, մինչեւ արեւյու մորթերը եւն.: Ճամբաները լեցուեցան ապուակներով:

Գաւառներէն սկսան տեղեկագիրներ հասնիլ Պատրիարքարան, պարզելով բռնեղծուած ծանր կացութիւնը եւ թախանձագին օգնութիւն աղերսելով:

Կարնոյ առաջնորդ Սմբատ եպս. Սաատէթեան 1914 Օգոստ. 30ին կը գրէր Զաւէն պատրիարքին թէ Թուրքերը կը զօրացնեն ռուսական սահմանագլուխը իր բովանդակ երկարութեան վրայ. այս առթիւ գրաւած են քաղաքի պաշարեղէնին կէսը եւ կողոպտած բոլոր գիւղերու պարէնը, համատարած թշուառութիւն առաջ բերելով:

Ու կ'աւելցնէր.

« Հայոց դիրքը փափկացած է եւ կ'աշխատինք մեծ ճիգեր թափելով՝ ամէն քաղաքական կասկած ի բաց վանել մեր վրայէն, որպէսզի հաւանական պատերազմի մը ատեն մերայինք վրէժխնդրական խժդժութեանց զոհ չերթան: Ցաւելով դիտեցինք սակայն անցեալները, որ կառավարութիւնը Դաշնակցական վարիչներու եւ երկամեայ Ընդհ. ժողովոյ առթիւ քաղաքս եկած պատգամաւորներու ներկայութիւնը հաշտ աչօք չդիտեց եւ անոնցմէ մէկ քանիներու մասին հետապնդումներ կատարեց եւ այդ հետապնդումներէն ազատելու համար շատեր ինքնաբերաբար մեկնեցան իրենց տեղերը. իսկ Պ. Ակնունի, որ տեղս պիտի մնար, անցեալ շաբթու ազդարարութիւն ստացաւ մինչեւ 24 ժամ մեկնիլ քաղաքէս եւ վերադառնալ Պոլիս »:

Ռուսական ճակատի մօտակայ շրջաններու մէջ զինուորական բնակչութեան ու կողոպուտները, զօրակոչն ու տարապարհակ աշխատանքները 1914ի Օգոստոսէն սկսեալ անտանելի ու վտանգալից կացութիւն մը ստեղծած էին Հայերուն համար:

Պայազիտի, Խնուսի, Շապին Գարահիսարի, Խարբերդի, Զարանձայի, Սեբաստիոյ եւ այլ քաղաքներու առաջնորդները ահազանգը հնչեցուցած՝ օգնութիւն կ'աղերսէին Պոլսոյ Պատրիարքէն, որուն դիմումները ներքին նախարար Թալէաթի մօտ՝ կը մնային ձայն բարբառոյ յանապատի:

Կարնոյ առաջնորդը 1914 Սեպտ. 17ին կը գրէ պատրիարքին թէ՝ Իթթիհատն ու կառավարական շրջանակները Հայերը անվստահելի ցոյց տալու պատրուակներ կ'ուզեն ստեղծել: Գիւղի մէջ երկու սրնտուկ զէնք կը բաժնեն Իսլամներուն եւ գաղտնի ժողովներ կը գումարեն, պատուիրելով որ բան չըսեն Հայերուն:

Զաւէն պատրիարք իր Յուշերուն մէջ հրատարակութեան տուած է պատճէններ բազմաթիւ փաստաթուղթերու, որոնք իրեն հասած են գաւառներէն, մանաւանդ արեւելեան նահանգներէն:

Մուշի առաջնորդ Ներսէս եպիսկ. Խաչխանեան 1914 Նոյ. 8ին կը գրէ թէ՝ « Ժամանակը վտանգներով լի է. ժողովուրդը ամէն բանէ զրկուիլ յանձն առած է. միայն թէ կեանքի ապահովութիւն մը ունենայ: Կառավարութիւնն է ամէն կերպ անկարգութեան եւ չարիքներուն աղբիւրը: Ինքն է որ մութ տարրերը կը գրգռէ եւ կը զինէ Հայերու դէմ: Հաստատուն նշաններ կան թէ կառավարութիւնը պատրուակ կը փնտռէ գաւառիս Հայերը աղէտներու ենթարկելու »:

Այսպէս ուրեմն, երբ տակաւին ո՛չ Վանի ապստամբութիւն կար, ոչ ալ կամաւորական գունդեր կազմուած էին, Հայութիւնը ահաւասարափի օրեր կ'անցընէր գաւառներու մէջ: Ներսէս եպս. իր նամակի վերջաւորութեան կը գրէր. « այս տաղնապալի վիճակին հանդէպ չուարած, բացի երկնային պաշտպանութենէ՝ ուրիշ միջոց մը չենք տեսներ »:

Էրզրումի, Վանի եւ Պիթլիսի կուսակալութիւններուն մէջ ասպատակութիւններ եւ սպանութիւններ տեղի կ'ունենային:

Իթթիհատի կեդրոնին որոշումով կը կազմակերպուէր «Թէշքիլաթը Մախսուսէ»ն, որուն նպատակն էր չէթէներու խումբեր զրկել արեւելեան նահանգները, ջարդի ծրագիրը գործադրելու համար: Հարպիյէի մարզիչ բազմաթիւ երիտասարդ սպաներ կամաւոր արձանագրուելով այս կազմակերպութեան՝ գաւառ մեկնեցան:

Առաջին զոհն եղաւ երիտասարդ արմաչական մը՝ Սահակ վրդ. Օտապաշեան՝ որ Երզնկայի առաջնորդ նշանակուած ըլլալով, 1914ի Դեկտեմբերին Պոլսէն ճամբայ ելած էր դէպի իր պաշտօնատեղին: Դեկտեմբեր 18ին Շապին Գարահիսարէն կը մեկնի եւ Էնտէրէսի մօտ կը սպաննուի Սեբաստիոյ Ջարդարար կուսակալ Մուամմէրի Թիկնապահ չէրքէզ Ճէլալի եւ հինգ ընկերներուն կողմէ, որոնք ձի նստած՝ Զառայէն սկսեալ կը հետապնդէին վարդապետը:

Պատրիարքին բողոքագիրը այս խժդուժ սպանութեան առթիւ, պատասխանի անգամ չարժանանար հրէշ Թալէաթի կողմէ

Պոլսոյ գերմանական դեսպան Վանկէնհայմ 1915ի Նոր Տարիի շնորհաւորութեանց առթիւ պատր. տեղապահ Երուանդ վրդ. Փէրտահճեանի կը յայտարարէ.— « Որչափ ատեն որ Գերմանիա Թուրքիոյ դաշնակից է, ոչ մէկ քրիստոնեայ պէտք չէ վախնալու պատճառ ունենայ: Ապահովուեցէք բոլորովին, ո՛չ մէկ Հայու քիթը պիտի արիւնի, ո՛չ հոս եւ ոչ գաւառներու մէջ »:

Ապրիլ 11/24ի դանդուածային ձերբակալութիւնները եւ գաւառի բնակչութեան համատարած տարագրութիւնն ու ջարդը ցոյց տուին թէ ի՛նչ արժէք ունէին դեսպանին հաւաստիքները:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ՃԱԿԱՏ ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

*

ԻՐԱՔԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ՅԱՐՁԱԿԵՑԱՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Պանտունկի խորհրդաժողովին առաջին նիստը արձանագրեց Իրաքի ներկայացուցիչ, Էլ Ճամալի բուռն ճառը համայնավարութեան դէմ, որ համահաւասար գծի վրայ կը դնէ համայնավարութիւնն եւ գաղթապետական սկզբունքները: «Համայնավարութիւնը նիւթապաշտ կրօնք մըն է, որ կ'արծարծէ քինախնդրութիւնը ժողովուրդներու եւ դասակարգերու մէջ: Գաղթային տիրապետութեան մէկ նոր ձեւն է ան, շատ աւելի վտանգաւոր քան թէ նախկինը »: Յետոյ մատնանշեց այն « երեք չարիքները որ կը խանգարեն այսօր խաղաղութիւնը եւ կը մղեն ժողովուրդները անհասկացողութեան եւ անհամաձայնութեան: Միջազգային այդ երեք ուժերուն դէմ պէտք է որդեգրել իրապաշտ եւ ազդու դիրք մը: Առաջինը՝ նախկին գաղթային դրութիւնն է, որ հետզհետէ կ'անհետանայ, առաջին մեծ պատերազմէն ի վեր: Մեզմէ շատերուն ներկայութիւնն այստեղ, — նոր պետութիւններ — ապացոյց մըն է այդ ուղղութեամբ: Եւ ուրեմն ինչ որ կը կոչէինք գաղթապետութիւններ, սկսած են ըմբռնել ներկայ ժամանակներուն անհրաժեշտութիւնները: Երկրորդը՝ սիոնականութիւնն է: Երրորդը՝ համայնավարութիւնը.— Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդները որ պայքարած են յանուն իրենց ազատութեան, ենթակայ են այսօր կորսնցնելու կրկին իրենց գերիշխանութիւնը, համայնավարութեան խաղերուն պատճառով: Նախկին ձեւով ըմբռնուած գաղթապետութեան մէջ անգամ, լսելի կը դառնան բողոքի ձայներ: Բայց խորհրդային բռնատիրութեան մէջ կարելի չէ բարձրացնել որեւէ ձայն »:

Ճառէն ետք, ժողովասրահին պատկերը կ'ապացուցանէր արդէն, թէ պատուիրակութիւնները երկու կողմի բաժնուած են: Շատեր ծափահարեցին, ուրիշներ մնացին լուռ եւ ձեռնծալ, ինչպէս Շու Էն Լէյ, Չինաստանի վարչապետը, եւ Նեհրու Հնդկաստանի վարչապետը: Մոհամմէտ Ալի, Փաքիստանի վարչապետը, տեղէն ելաւ եւ գնաց Իրաքի ներկայացուցիչը շնորհաւորելու:

(Շար.ը կաթդալ Դ. էջ)

ԱԼՊԷՐ ԱՅՆՇԹԱՅՆ ՄԵՌԱՒ

•

ՄԱՐՄԻՆԸ ԿՏԱԿԱԾ ԷՐ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Մեծ գիտուն Ալպէր Այնշթայն, հանգեցաւ Բշ. օր 76 տարեկան հասակին, Փրինսթընի հիւանդանոցին մէջ (Միացեալ Նահանգներ): Մտած էր հոն աջի Ուրբաթ, մաղձապարկին բորբոքման պատճառով: Բայց վիճակը բարդացաւ ջղային դրութեան խանգարումով:

Բնագէտ, փիլիսոփայ, եւ ուսողութեան մէջ հանճարեղ հմտութեան տէր՝ Այնշթայն «ամբողջական գիտուն » մը եղաւ գիտութեան համար:

1905էն սկսեալ տակն ու վրայ կ'ընէր գիտական հին տեսութիւններն ու վարկածներէն շատեր, պայթեցնելով տեսակ մը յեղափոխութիւն գիտական ըմբռնումներուն մէջ. բայց կը նետէր նաեւ հիմերը՝ երկու տեսութեանց: Հայրը՝ Յարաբերականութեան: (Նախ «սահմանափակ » տեսութիւնը, յետոյ «ընդհանրացած» տեսութիւնը):

Մտաւ վրայ կը հիմուէին այն գիտնականները որ կը հասկնային յարաբերականութեան վրայ թուաբանական իր բարդ աշխատանքները:

Նաեւ առաջին տեսաբանը՝ հիւլէական ուժ ստանալու կարելիութեան, նիւթին ներքին քայքայումով: Այս մասին գտած է թուաբանական նշանաւոր տարազ մը, Ո = Ծ × Ա2, — այնքան չքեղ իր պարզութեան մէջ, — որ կը նախասահմանէ ստացուած հիւլէական ուժին քանակը: Այսինքն՝ Ո ուժը մէջտեղ կուգայ, եթէ նիւթի Ծ ծանրութիւն մը, ներքին պայթումի հետեւանքով չքանայ:

Ո ի քանակութիւնը հաւասար է Ծ ծանրութեան զոր կը բազմապատկէ Ա2, լոյսի արագութեան (300.000 քմ. երկվայրկեանի մէջ) քառակուսին:

Այս տարազը ծառայեց իբրեւ հիմնաքար, ապագայի հիւլէական աշխատանքներուն: Այնշթայն կը յուսար թէ հիւլէական ուժի ստացումով, մարդկութիւնը պիտի դիմէր իր ընդհանուր բարօրութեան: Մասամբ յուսախաբ եղաւ, երբ այդ ահարկու ուժը ծառայեց նախ ռումբերու շինութեան: Եւ տասը տարի անընդհատ, հրապարակային ելոյթներով, յօդուածներով եւ մամուլի ասուլիսներու մէջ, պայքարեցաւ հիւլէական ուժի ռազմական գործածութեան դէմ: Մեծ մարդասէր մըն էր, եւ խորունկ մտածող մը: Թէեւ մեռաւ նախքան հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան մասին իր յոյսերուն իրագործուիլը, բայց լաւատես մըն էր, եւ կը հաւատար թէ մարդիկ «խելքի պիտի գան »ու փրկեն իրենք իրենց մեծ աղէտէն՝ ինքնասպանութենէ:

Քսաներորդ դարու գիտական ամէնէն կարկառուն դէմքը, հայրն արդի բնագիտութեան, իր կեանքը նուիրեց ամբողջութեամբ գիտութեան: Քանի մը տարի առաջ իր մարմինը կտակած էր գիտական հաստատութեան մը: Կը փափաքէր որ մահուընէ վերջն ալ «բանի մը ծառայած ըլլայ»: Եւ ըստ վերջին տեղեկութեանց, նախքան մարմնին հրկիզուիլը մահէն 15 ժամ ետք,— որ կատարուեցաւ առանց արարողութեան, — բժշկական հաստատութիւն մը դիազննութեան ենթարկած է զայն: Ուղեղը՝ որ պիտի պահուի յետ քննութեան թանգարանի մը մէջ, յանձնուած է բժշկապետ Զիմմըրմանի, Նիւ Եորքէն: Միւս գործարանները կը մնան այն հիւանդանոցին մէջ ուր մեռաւ:

× Առանց խտրութեան ամէն երկիրներէն, պետական դէմքեր թէ գիտնականներ ցաւակցական հեռագիրներ կը քաշեն: Փարիզէն մինչեւ Ուաշինկթըն, Լոնտոնէն մինչեւ Մոսկուա: Նոյնն է գրեթէ չեշտը. «Գիտութիւնը կորսնցուց մեծ գիտնական մը, իսկ մարդկութիւնը մեծ մարդ մը»:

— Վարչապետ Էտ. Ֆոռ յայտարարեց — « Այնշթայնի անհետացումը սուգ մըն է ոչ միայն գիտական շրջանակներուն համար ուր մեծահամբաւ էր ան, այլ ամբողջ մարդկութեան՝ որ պաշտամունքն ունի անոր հանճարին »: «Այնշթայնի անունը սերտօրէն կապուած է հիւլէական ներկայ դարուն: Բայց մենք, իր ժամանակակիցներս, պէտք է յիշենք քաջութիւնն ու յստակատեսութիւնը այս գիտունին, ոչ չէր ուզեր որ գիտութիւնը խաբէութիւն մը ըլլայ մարդկութեան համար եւ զրկէ զայն առաջին բարօրութենէն. — Խաղաղութիւնը »:

— Միացեալ Նահանգներու նախագահը, Այզընհաուըր յայտարարեց. « Ինծի համար, Այնշթայն, հիւլէական այս դարուն, ամէն ուժեղ տիպարն է ազատ միջավայրի մը մէջ ստեղծագործ կարելիութիւններով օժտուած անհատին »:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄՓՈՓ ԳԻԾԵՐ

Ծագումով Հրեայ ծնողքէ, ծնած է 14 Մարտ, 1879ին Ուլմի մէջ: Մանկութիւնը անցուց Միւնիխ հօրը մօտ: 28 տարեկանին, կը հրատարակէ իր առաջին աշխատանքները: 1910էն 1912, ուսուցիչ, Փրակայի համալսարանին: 1915ին Պերլինի համալսարանը՝ ուր կը մնայ քան տարի: Հիթլերականութեան հաստատումին կը ճամբորդէր դէպի Միացեալ Նահանգները: Հրաժարականը տալով Պերլինի գիտական կաճառին որոշեց մնալ Ամերիկա, ուր ապրեցաւ մինչեւ իր մահը:

Կը խօսինք դեռ իր կեանքին մասին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ 240.000 բնակարաններ պիտի շինուին 1955ին: 1954ին շինուած էին 180.000 բնակարաններ:

ԵՄԷՆԻ վերջին ըմբոստութեան պարագլուխը, կը կարծուի թէ Թագաւորին եղբայրն է որ արդէն գատուած եւ գլխատուած է:

ԼՈՆՏՈՆԻ մամուլին տագնապը դեռ լուծում մը չգտաւ: Խնդիրը կարգադրելու նոր ջանքեր կը թափուին: Մամուլի աշխատաւորութիւնը կը հաշուէ 23.000 գործադուլներ:

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԱԿԱՆ բանակցութիւնները, հակառակ յոյսերուն, դեռ վերջնական արդիւնք մը չտուին: Կարգ մը դժուարութիւններ դեռ չեն հարթուած:

ՀԱՄԱՅԻ ՄԷՋ, Սուրիա, արիւնոտ ընդհարումներ տեղի ունեցան Նախկին նախագահ գօր. Զիչէքլիի կողմնակիցներուն, եւ ընկերվարականներու միջեւ:

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ
(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Է.

Նալբանդեանի կենսագրութեան ու ուսումնասիրութեան մէջ տեսանք անցողակի, թէ որո՞նք են եղած իր գործունէութեան զանազան բաժանմունքները :

Ամէն բանէ առաջ, Նալբանդեան ունեցած է ազգային — քաղաքական — հասարակական գործունէութիւն :

Սկսած Խալիբեան – Այվազեան խմբակին չարաշահութիւններուն դէմ մղած պայքարէն, մինչեւ «Հիւսիսափայլ»ի մէջ տարած իր պայքարները, Պոլսոյ սահմանադրական շրջանակներու եւ Սվաճեանի « Մեղու »ի հետ ունեցած իր յարաբերութիւնները, դէպի Հնդկաստան կատարած իր ճամբորդութիւնը, Զէյթունի ապստամբութեան ի նպաստ կատարած իր քարոզչութիւնը եւ Կովկասահայութեան մէջ արեւմտահայաստանին զէնքով կամ դրամով օգնելու գաղափարին տարածումը, արդէն բաւական են զինքը մեր ամենափայլուն, ազգային — քաղաքական — հասարակական գործիչներէն մէկը նկատելու համար :

Բայց Նալբանդեան չէ բաւականացած միայն ազգայի՛ շրջանակներու մէջ գործելով :

Դէպի Եւրոպա կատարած ճամբորդութիւններուն ժամանակ, զանազան անձերու հետ ունեցած հանդիպումները պատահականութեան արդիւնք չեն : Ան մտերմացած է Հերցէնին, Բակունինին ու Օգարեւին հետ, որովհետեւ կ՚ուզէր մօտէն ճանչնալ զանոնք : Ծանօթացած է Սաֆիին, Մացցինիին, Միցքեւիչին ու Քօշութին, որովհետեւ կ՚ուզէր օգտուիլ անոնց քաղաքական–յեղափոխական փորձառութենէն եւ կ՚ուզէր տեսնել թէ ի՞նչ չափով կրնայ անոնց մեթոտները կիրարկել հայկական հարցին առնչութեամբ :

Անոր յարաբերութիւնները Չերնիշեւսքիի, Տուրկենեֆի, Բակունինի եւ ուրիշ յեղափոխականներու հետ, եղած են ոչ թէ անմեղ ու անձնական (Բակունինի կինը փոխադրել Լոնտոն), այլ Նալբանդեան ունեցած է որոշ միտում : Այս հարցին առնչութեամբ հետաքրքրական է կարդալ 1862 թուին Պետերպուրգի մէջ կազմուած քննիչ յանձնաժողովին առաջ Նալբանդեանի տուած պատասխաններն ու անոնցմէ առաջ եկած եզրակացութիւնները : Ճիշդ է, որ Նալբանդեան մերժելով կը մերժէ յեղափոխական որեւէ գործունէութիւն ունեցած ըլլալը, կը պնդէ, որ Լոնտոնի խմբակին հետ ունեցած իր յարաբերութիւնները զուտ անձնական են եղած, բայց չի կրնար բացատրել թէ ի՞նչ գործ ունէր իր թուղթերուն մէջ գտնուած գաղտնի բառարանը, որուն զանազան նախադասութիւնները աւելի քան նշանակալից են : Տանք քանի մը օրինակ .—

— «Վաճառականութեան տուն մը բանալ» = Զօրքը կեդրոնացնել եւ շատցնել տեղի մը մէջ:

— « Տրապիզոն քոմխոնիեւ մը ունենալ» = Պոնտոսի ծովեզերքը տեղ ունենալ :

— «Սեղանաւոր մը ունենալ տեղի մը մէջ » = Քոմիթէ մը ունենալ տեղի մը մէջ:

— « Բուրդ գնել » = լեռնականներու հետ դաշն դնել եւ խօսակցիլ :

— « Ռեքոլթէն առաջ ստակ տալ երկրագործաց կամ վաճառականաց » = ազգայնութիւնը զարթեցնել տեղի մը մէջ :

— « Ապրանք մը գնելու համար ինքզինքը յօժարամիտ չցուցնել » = ապստամբութիւն :

— « Ժամացոյց » = սուինաւոր հրացան :

— « Քրոնոմեթր » = Թնդանօթ :

— « Լեզակ զրկել » = Անգլիացիներ իջեցնել Կիլիկիա :

— « Ալիւր » = վառօդ :

— « Ցորեան » = ռումբ :

Միւս կողմէ, մենք տեսանք Նալբանդեանի կենսագրութեան մէջ, որ Լոնտոնէն մեկնելու պահուն, Հերցէնն ու միւսները խնդրած էին իրմէ, որ Թուրքիոյ մէջ միութիւն մը կազմակերպէ, Լոնտոնի հրատարակութիւնները Կովկաս եւ Ռուսաստան անցընելու համար :

Ինչքան ալ որ մութ մնացած ըլլան այս հարցերը, կասկածէ դուրս է, որ Նալբանդեան ունեցած է յեղափոխական գործունէութիւն. աւելի շատ կազմակերպչական քան գործօն, բայց եւ այնպէս՝ յեղափոխական գործունէութիւն :

Նալբանդեանի ըմբոստ եւ յեղափոխական նկարագիրը ի յայտ կուգայ նաեւ ընդհանրապէս իր գրութիւններուն մէջ :

Գործերը. — Արագ ակնարկ մը բաւական է իր գործերը բաժնելու համար վեց կարեւոր մասերու.— Հրապարակագրական, փիլիսոփայական, քննադատական, բանաստեղծական, ուսումնասիրական, թարգմանչական, ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ իր բազմահարիւր յօդուածները, նամակներն ու ընդարձակ նօթագրութիւնները:

Իւրաքանչիւր բաժնին մէջ ալ Նալբանդեան ի յայտ կուգայ որպէս իր ժամանակի հայկական մտածելակերպէն շատ աւելի բարձր, զարգացած եւ այդ իսկ պատճառով՝ յեղափոխական անձնաւորութիւն մը:

Մենք տեսանք, որ այդ ժամանակուան հայ մամուլը յետադիմական – պահպանողականներու ձեռքը կը գտնուէր, որոնք ըլլայ այն պատճառով, որ իրենց շուքէն իսկ կը վախնային, ըլլայ մանաւանդ այն պատճառով, որ իրենց դարուն տեղի ունեցող քաղաքական եւ փիլիսոփայական շարժումներուն դրեթէ անծանօթ ըլլալով տգէտ մնացած էին, Նալբանդեանի եւ անոր յօդուածներուն մէջ կը տեսնէին վտանգաւոր անձ մը, հետեւաբար չէին դադրեր զայն հալածելէ :

Զափազանց յատկանշական է այն պարագան, որ հակառակ մտաւորական շըրջանակներու մէջ «Հիւսիսափայլ»ի առաջացուցած հետաքրքրութեան ու ոգեւորութեան, մինչեւ վերջն ալ « Հիւսիսափայլ»ը պիտի չկարողանար իր բաժանորդներուն թիւը վեց հարիւրի կամ եօթը հարիւրի հասցնել: Ասոր պատճառը շատ պարզ է, մեր ժողովուրդին լայն խաւերը տգէտ էին, յետադիմական – պահպանողական մամուլն ալ բնականաբար դրաւած էր անոնց վստահութիւնը, եւ միջոցներուն մէջ խտրութիւն չէր դներ այդ վըստահութիւնը ձեռքէ չհանելու համար :

Բազմաթիւ էին հայ իրականութեան մէջ՝ Խալիբեան աղաները, եւ իրենց շահը կը պահանջէր մէկ ճակատ կազմել զիրենք դիմազերծել ուզող Նալբանդեաններուն դէմ :

Շատ էր նոյնպէս Այվազեան վարդապետներուն թիւը, որոնք թէ կը նախանձէին Նալբանդեանէն՝ գրական մարզին մէջ, եւ թէ ալ կը վախնային անկէ՝ զայն նկատելով իրենց սանձարձակ իշխանութեան դէմ անցանկալի խոչընդոտ մը: Այլապէս ինչո՞վ բացատրել այն, որ Ներսէս կաթողիկոսը տարիներ շարունակ, կամայ թէ ակամայ զոհ դառնալով Խալիբեաններու եւ Այվազեան վարդապետներու, երբեք չդադրեցաւ հալածելէ Միքայէլ Նալբանդեանը, որուն միակ յանցանքը եղած էր ազգային չարաշահները դիմազերծ ընելը :

ՇԱՔԷ ՍԱԳՐԶ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅԱՐՈՒԹ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Երբ ակնարկ մը կը նետենք Արեւմտահայ թատրոնի պատմութեան վրայ, հոն կը հանդիպինք անուններու որոնք մինչեւ այսօր ալ կը յիշուին եւ որոնց մասին մինչեւ այսօր ալ կը խօսուի տակաւին.— Ադամեան, Սիրանոյշ, Ֆասուլեաճեան, Մնակեան եւ տակաւին ուրիշներ :

Սակայն կան անուններ ալ, որոնք հակառակ ո րերկար տարիներ իրենց տուրքը լայնօրէն ընծայած են Արեւմտահայ թատրոնի զարգացման դժուարին գործին, յետմահու մնացած են շուքի մէջ եւ իրենց անունը նետուած է «խոնարհ»ներու յատուկ մոռացութեան փոսին մէջ:

Այդպիսիներէն մին է՝ Յարութիւն Ալիքսանեան :

Ծնած է 1857ին, Պրուսայի գիւղերէն Չէնկիլէրի մէջ :

Եօթը տարեկանին Պոլիս գալով կը մտնէ Ս. Փրկչի ազգային վարժարանը եւ կարճ ժամանակի մը մէջ տիրանալով ուսման համեստ պաշարի մը՝ կը նետուի գործի ասպարէզը :

Դպրոցական շրջանին պարբերաբար սարքուած աշակերտական թատերահանդէսներուն ինքն ալ կը մասնակցի եւ բաւական յաջող կերպով կ՚երեւայ կարեւոր դերերու մէջ :

Վարժարանը ձգելէ ետք ատեն մը կ՚աշակերտէ դեղագործի մը քով որուն տունը այդ շրջանին յաճախ կ՚այցելէր մեծանուն կատակերգակ Գարեգին Ռշտունին որ ընտանեկան հաւաքոյթներու մէջ երբեմն կ՚արտասանէր երգիծական մենախօսութիւններ որոնց ներկայ կ՚ըլլար նաեւ Ալիքսանեան եւ հիացումով կը լսէր Ռշտունիի ինքնագիր մենախօսութիւնները :

Այդ օրէ՛ է որ յախուռն սէր մը եւ անզուսպ ձգտում մը կը ծնի Ալիքսանեանի հոգիին մէջ դէպի բեմը: Կը դիմէ Յակոբ Վարդովեանին եւ կը խնդրէ որ զինքը ընդունի իր թատերախումբին մէջ: Վարդովեան կը մերժէ, սակայն Ալիքսանեան առանց յուսահատելու կը դիմէ Մնակեանին որ նոյնպէս ընթացք չի տար երիտասարդ թատերասէրին խնդրանքին: Ալիքսանեան կը դիմէ այդ շրջանին ամէն բանով Արեւմտահայ թատրոնի զարգացման ծառայող Գալուստ Լճեցիին որ միջամտէ Վարդովեանի մօտ: Լճեցիի միջամտութեամբ Վարդովեան կը յօժարի վերջապէս եւ կը հրաւիրէ Ալիքսանեանը որ իր եւ իր ընկերներուն ներկայութեան որեւէ բան արտասանէ :

Առանց որեւէ տատամսումի Ալիքսանեան կ՚արտասանէ «Արշակ Բ.» ողբերգութենէն մենախօսութիւն մը եւ իր արտասանութեան կը կցէ այնպիսի դիմախաղ եւ շարժուձեւեր որ Վարդովեան հիացած իր հաւանութիւնը կը յայտնէ եւ կը պայմանաւորուի մէկ տարուան համար (1878): Ալիքսանեան քիչ ժամանակի մը ընթացքին ի յայտ կը բերէ աչքառու ընդունակութիւն եւ ձիրք եւ խումբին հակառակորդ դերերու միակ մեկնաբանողը կը հանդիսանայ :

Այնուհետեւ Ալիքսանեան 1880 – 81 թատերաշրջանին կը մասնակցի Պրուսայի մէջ Ֆասուլեաճեանի թատերախումբին, սակայն քիչ ատենէն կը վերադառնայ Պոլիս եւ իր բեմական գործունէութեան երկար եւ բեղուն շրջանը կ՚անցընէ Մնակեանի տնօրէնութեամբ, բոլորովին մասնաւորուած առաջին հակառակորդի դերերուն մէջ :

1893ին, կարգ մը արուեստագէտներու կողմէ կը հրաւիրուի Կովկաս: Գանձակի մէջ ներկայացում մը տալով կ՚անցնի Պաքու ուր կը խաղայ Ֆրանցի դերը (Աւազակներ) եւ բաւական յաջողութիւն կը գտնէ սակայն իր Կովկաս այցը ձախողանք մը կ՚ըլլայ իրեն համար այն պատճառով որ արեւելահայ այս ոստանին թատերասէր հասարակութեան ճաշակին համապատասխան խաղացանկով մը չի ներկայանար եւ մանաւանդ որ արեւելահայ լեզուն հնչելու տկարութիւնը ունէր : Այս պատճառներուն հետեւանքով կը մերժէ Թիֆլիսէն եղած հրաւէրը եւ կը վերադառնայ Պոլիս :

Այնուհետեւ կը մասնակցի Մնակեան Թատերախումբի բոլոր գաւառական շըրջապտոյտներուն եւ տարի մըն ալ (1891 – 92) Մնակեանէն անջատուած քանի մը դերասաններու գլուխն անցած թատերական գործը կը վարէ ձեռնհասութեամբ :

1897ին Սերովբէ Պէնկլեանի դուսանդական խումբին հետ կը մեկնի Եգիպտոս ուր փայլուն թատերաշրջան մը կը բոլորէ :

Ալիքսանեանի միակ դերուսոյցը եղած է Մարտիրոս Մնակեան :

Մեր գրութեան սկիզբը ըսինք թէ Յարութիւն Ալիքսանեան դպրոցը ձգելէ վերջ ունէր ուսման համեստ պաշար մը եւ գրեթէ թերուս էր :

Այսուհանդերձ շատ քիչեր եղած են որ Ալիքսանեանի թերուսութիւնն ունենալով հանդերձ անոր նման բարձր արուեստագէտ մը ըլլալ յաջողած են : Ալիքսանեանի բեմական զօրաւոր անհատականութեան դիմաց իր զարգացման տկարութիւնը կը չքանար եւ իր սքանչելի խաղարկութեամբ՝ դիմախաղով, շարժուձեւերով երեւան կուգար դերասան մը որ կարծես իր արուեստին մեծութեան համապատասխան ունէր նաեւ ընդհանուր զարգացում:

Ալիքսանեան երկար տարիներ Թրքահայ եւ Թուրք հասարակութեան պաշտելի դերասանը եղած է :

Մնակեան Թատերախումբի ներկայացումներու պարագային ուրիշ որեւէ դերասանի բացակայութիւնը այնքան անտարբեր չէր ըլլար գործին, որքան Ալիքսանեանի բացակայութիւնը : Նոյն բանը կրնանք ըսել եւ Մնակեանի համար : Այս երկու դերասանները զիրար զուգակշռող դերերով երեւցած են միշտ, երկու տարբեր բեմական սեռերու մէջ եւ արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ երբեք մին միւսը չէ կրցած դերազանցել :

Եթէ Մնակեան Բարին կ՚անձնաւորէր իր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Երբ ուտելիքի, մսի, ոչխարի համար գին կ՚առաջարկէինք, նրանք կը նեղանային եւ խիստ կը վրդովուէին: Ասկէ զատ, տեսանք, որ նրանք ինքնապաշտպանութեան համար եւս կանգ չեն առներ ոչ մի զոհողութեան առջեւ: Երիտասարդներ մինչեւ վերջը զէնք կը պահանջէին : Երբ աչքի առաջ կը բերեմ այդ գիւղերն ու գիւղացիութիւնը, ինձ հարց կը տամ թէ՝ ո՞վ է պատրաստել այդ ժողովուրդը, եթէ ոչ Կոմսը կամ նրա գործակից ընկերները: Այժմ, Կոմս, եթէ դու մի բան ունիս ինձ ասելու, կրնանք բացատրութիւններ տալ եւ վիճիլ: Միայն սա ասեմ, որ Մուշոյի դէպքը երբեք տեղի չէր ունեցած մեր ցանկութիւնով: Մենք կռուից կշտացել էինք: Դա մեր կամքից անկախ պարտադրուեցաւ մեզ թշնամիին կողմից, որ մենք պիտի պաշտպանուէինք: Այդ տեսակ պարագային կարելի՞ էր ասել թշնամիին՝ « Թոյլ տուր, գնամ, մեծէս իրաւունք ըստանամ, տեսնեմ ի՞նչ կ՚ասէ»:

Թոյլ տալո՞ւ էինք, որ մեր վիզը կտրէին :

Անդրանիկ եւ Մուրատ յայտնեցին, որ եղածը եղած է եւ պահանջեցին որ վիճաբանութիւն չլինի: Կոմսն էլ ընդունեց, որ «եղածը եղած է» եւ չուզեց վիճիլ: Միայն թէ Անդրանիկ եւ Մուրատ դիտել տուին ինձ որ, « նախ քան քաղաքէն դուրս գալը, պէտք էր որ մեզ իմացընէիր»:

Անդրանիկ եւ Մուրատ յայտնեցին, որ եղածը եղած է, եւ պահանջեցին որ վիճաբանութիւն չլինի: Կոմսն էլ ընդունեց, որ «եղածը եղած է» եւ չուզեց վիճիլ: Միայն թէ Անդրանիկ եւ Մուրատ դիտել տուին ինձ որ, « Նախ քան քաղաքէն դուրս գալը, պէտք էր որ մեզ իմացնէիր »:

— Էհ, ասացի, այն նամակը որ գրուած էր ընկերոջ կողմից, եթէ ձեզնից ոեւէ մէկին ուղղուած լինէր, ոչ թէ քաղաքից դուրս կը գայիք, այլ եւ մինչեւ Պաղտատ կը գնայիք »:

Բոլորը ծիծաղեցին:

Այդ խնդիրը փակուած էր:

Կոմսն ասաց.

— Այժմ անցնինք մեր գործին : Նախ՝ մի քանի խօսքով ծանօթացնեմ կացութիւնը նաեւ Սեպուհին եւ Աղային :

Եւ ուղղելով խօսքը մեզ՝ ասաց.

« Ձեր քաղաքից հեռանալու օրը արդէն մատնիչները հաղորդել էին կառավարութեան ամէն ինչ: Կառավարութիւնը «գիտէր», որ «Աղթամարի ապստամբները » կը գտնուէին Վանի Այգեստանին մէջ : Ահա այդ պատճառով էր, որ Թահիր փաշան (կառավարիչը) մեզ մօտ ղրկած էր անգլիական հիւպատոսը՝ մեզ ազդարարելու թէ՝ «Քաղաքի մէջ գտնուած ապստամբները պէտք է անմիջապէս հեռանան. եթէ ոչ՝ ինքը ստիպուած պիտի լինի բռնի ուժով զանոնք հեռացնելու, եւ այդ կրնայ պատճառ դառնալ քաղաքի եւ Այգեստանի ժողովուրդի դժբախտութեանց»: Ի հարկէ, ես պնդեցի որ այդ տեսակ խումբ գոյութիւն չունէր քաղաքի մէջ: Նա իմ ժխտումը չկլլեց հալած իւղի պէս: Լսեց ինձ եւ ապա ասաց .

— « Թէ կառավարութիւնը, եւ թէ մենք գիտենք, որ Անդրանիկը իր հրոսախումբով կը գտնուի Սոս: Նաեւ գիտենք, որ պահակների դէմ կռուող խումբն էլ քաղաքից դուրս է եկել: Եթէ դու կ՚ուզես գիտնալ թէ՝ այժմ ո՞ւր են նրանք, երկու օր յետոյ, եկ, ինձ տես, ես կ՚ասեմ թէ ո՞ւր են նրանք »:

« Հիւպատոսը խորհուրդ տուաւ ինձ .

— «Զգոյշ եղէք, որ այստեղ էլ Մուշ եւ Սասուն չդառնայ»:

Եւ Կոմսը աւելցուց .

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

դերերուն մէջ, Ալիքսանեան նրբին արուեստով մը կը մարմնաւորէր Զարը …

Եղած են պարագաներ սակայն ուր Ալիքսանեան Մնակեանի վրայ ունեցած է գերազանցութեան պահեր, վասնզի մինչ այս վերջինը յաճախ իր դերին սահմանները կ'անցնէր եւ ուռուցիկ հանդիսաւորութիւն մը կը դնէր հոն, Ալիքսանեան բնականութեան եւ ճշդութեան մարդը կը մնար միշտ: Եւ մինչդեռ երբ յաճախ իր դերակատարութեան ընթացքին Մնակեանի դէմքը կը մնար միօրինակ, միապաղաղ եւ առանց որեւէ դիմախաղի, Ալիքսանեանի դէմքը կենսաւէտ էր, հզօր ու հարուստ դիմախաղերով:

Արեւմտահայ Թատրոնի մելոտրամաթիք դերասաններու շարքին մէջ Ալիքսանեան ամէն բանով յատկանշական ու բացառիկ դէմք մըն է եղած:

Շարասան իր «Թրքահայ բեմը եւ իր գործիչները» գրքին մէջ այդ պարագան կը նշէ հետեւեալ խօսքերով.—

«… Իսկ պարագայ մը կայ ուր Ալիքսանեան բացորոշապէս գերազանց է իր ընկերներէն, ան միակ դերասանն է որ տխմարութիւնը չգործէր իր խօսքերը հասարակութեան ուղղելու, բոլոր միւսները կը ճառախօսեն, Ալիքսանեան կ'ապրի բեմին վրայ: Ճշմարտութիւնն իր սկզբունքն է, մինչդեռ տարակուսելի ճշմարտանմանութիւն մը կը բաւէ միւսներուն: Այս պատճառաւ է որ ժուժկալ, սեղմ, կենդանի եւ վերին աստիճանի համակրելի է, նոյնիսկ իր ամէնէն չար դերերուն մէջ: Եւ միւս կողմէն, ոչ ոք իր դերերուն այնքան հակոտնեայ կերպով այնքան լաւ մարդ է իրապէս, եւ չարութեան բոլոր յատութիւնն գդալու եւ գգացնելու մէջ ոչ ոք իրեն պէս կարող: Յաճախ իր մելոտրամաթիք դերերը վար են իր արուեստէն, եւ պէտք է հակառակորդի իր ռամիկ դերերուն մէջէն լրտեսել ու վայելել պատկառելի քոմէտիէնը»:

Ընտանիքի պատուական հայր մըն էր Ալիքսանեան: Իր կինը՝ Տիկին Սիրանուշ Ալիքսանեան, դերասանուհի, երկար տարիներ ծառայած է հայ Թատրոնին, իր օգտակար մասնակցութիւնը բերելով մանաւանդ պոլսահայ Տրամաթիքի շրջանին, իսկ արտաղաղթէն ետք ալ Փարիզահայ Տրամաթիքի ներկայացումներուն:

Ալիքսանեանները ունեցած են երկու զաւակներ: Անդրանիկը՝ Նուպար Ալիքսանեան, արուեստագէտ հոգիով, երաժշտութեան սիրահար զմայլելի հայորդի մը որ դժբախտաբար ցաւագին վախճան մը ունեցաւ:

Կրտսերը՝ Օր. Ռուպինա Ալիքսանեան, որ նոյնպէս արուեստագէտի խոյանքով օժտուած, ատեն մը հայ բեմերու վրայ յայտնութիւն մը եղաւ, սակայն դժբախտաբար շատ կանուխէն լքեց իր հօր ու մօրը այնքան սիրած ու փայփայած ասպարէզը:

Այսօր, Տիկին Սիրանուշ Ալիքսանեան, տարիներու բեռան տակ կքած, քաշուած կ'ապրի Պոլիս եւ հեռուէն խանդաղատանքով կը հետեւի նորերու գործունէութեան, որոնց ճիգն ու աշխատանքը կը գնահատէ միշտ:

Ալիքսանեանի մահուան թուականը ըստոյգ չեմ գիտեր: Կը խորհիմ սակայն որ ան կ'ապրէր տակաւին Զինադադարէն անմիջապէս ետք, որովհետեւ մօտաւորապէս այդ միջոցներուն էր որ իրեն ծանօթացայ:

Երիտասարդ սիրող մըն էի եւ մեր երիտասարդական թատերական կազմակերպութիւններէն մէկուն մասնակցելու առաջարկ ընելու մտօք դիմեցի պատուական դերասանուհի Տիկին Քնարին, որ այդ միջոցին կը բնակէր Գատըգիւղ:

Տիկին Քնարի բնակարանին մէջ բախտը ունեցայ տեսնելու Յարութիւն Ալիքսանեանը:

Տարիներու բեռը արդէն չոքած էր իր վրան: Գրեթէ կորաքամակ էր ու կը յենուր իր գաւազանին:

Սակայն հին օրերու կրակը կար աչքերուն խորը, աչքերուն՝ որ հակառակ Զարը ներկայացնող դերասանի մը աչքերը ըլլալուն, համակ բարութիւն եւ սէր կ'արտացոլէին:

Սիրալիր խօսակցութիւն ունեցաւ ինծի հետ, եւ նոյնիսկ բարեխօսեց Տիկին Քնարին մօտ որ ընդառաջ երթար մեր առաջարկին եւ իր մասնակցութեամբ խրախուսէր մեզ:

Այսօր, տարիներ յետոյ սիրտս երախտագիտութեամբ կը լեցուի երբ կ'ոգեկոչեմ յիշատակը այս համեստ Ջէնթլըմէնին, որ էր երկար տարիներու վաստակով արեւմտահայ Թատրոնի ջահակիրներէն մին հանդիսացած է:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ· ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հայրենիքի վերջին թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ հայութիւնը իր մեծ հացկերոյթի ընթացքին հանգանակած է 15·000 տոլար:

ՖԻԼԱՏԷԼՖԻԱ.— 12·500 տոլար:

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՊՈՍԹԸՆԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ.— 12·000 տոլար: Հանգանակութեան մասնակցած է ՀՕՄի Կ. վարչութիւնը հազար տոլարով, ութիշներ հազար եւ 500 տոլարով, իսկ Հայրենակցական Միութիւններէն Զմշկածագինը 300, Պոսթընի Կիւրինի Հայր.205, Կարնոյ հայրենակցականը հարիւր տոլար: Քէսրինկ Հայր. Միութիւնը երկու հարիւր տոլար:

ՄԵՍԻՆԱՆ.— 1015 տոլար:

ՆԻՒ ՊՐԻԹԸՆ հազար տոլար:

ԼՈՐԷՆՍ.— 700 տոլար:

ԷՔՐԸՆ.— 500 տոլար:

ԻՆՏԻԸՆ ՕՐՉԸՐՏ – ՍՓՐԻՆԿՖԻԼՏ 400 տոլար:

ՔԼԻՎԼԸՆՏ.— 2000 տոլար:

ԹՐՈՅ – ՈՒՈԹԸՐՖԼԻԹ 400 տոլար:

ԿՏԱԿՆԵՐ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ԴԱՏԵՄՅԻ ՍԵԴՐԱԿ ՀԱՊՈՅԵԱՆ, 5000 տոլար: Ընկ. Յովհաննէս եւ ընկերուհի Նազելի Ճըրկեան կտակած են երկու հազար տոլար:

Կարապետ Սեւոյեան երեք հազար տոլարի իր ապահովագրութիւնը կը թողու ճեմարանին:

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ հրատարակած է Ե. Կ. Սարգիսովի «Աշխատաւոր մասսաների վիճակը ժամանակակից Թիւրքիայում»: Շուտով լոյս պիտի տեսնէ Մ. Գ. Ներսիսեանի «Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը սուլթանական բռնակալութեան դէմ»:

ՄԱՕ ՑԷ ԹՈՒՆԻ ընտիր երկերու Բ. հատորը լոյս տեսած է հայերէն: Գիրքը կ'ընդգրկէ 1937 – 1948ի ժամանակաշրջանը, երբ չին ժողովուրդը համայնավար կուսակցութեան առաջնորդութեամբ, կը պատերազմէր ճափոնցիներու դէմ:

ԵԳԻՊՏԱՑՈՐԷՆԻ մշակումը լայնօրէն յառաջ պիտի տարուի, նկատելով որ շատ լաւ կեր է եւ կը բարձրացնէ կովերու կաթնատուութիւնը:

ՀԱՅԿ. ՃԱՐՏԱՐՈՒԵՍՏԻ հիմնական մօթիւներուն ծագման եւ գաղափարական բովանդակութեան հարցերուն նուիրուած գործ մը լոյս ընծայած է Ա. Շ. Մնացականեան, նախաձեռնութեամբ Հայկ. Գիտութեանց Ակադեմիայի հրատարակչութեան: Կան հազարէ աւելի պարզեր, ընտրուած հայկ. մանրանկարչութեան, քանդակագործութեան, ճարտարապետութեան, յախճապակիի, մետաղագործութեան եւ այլ հնագոյն նմուշներէն: Ասոնք կը հրատարակուին եւ կ'ուսումնասիրուին: Կան նաեւ զարդանկարներ ուրիշ երկիրներու եւ ժողովուրդներու մշակոյթէն: Իբրեւ գլխազարդ, օգտագործուած են միջնադարեան հայ մեծագոյն նկարիչ Թորոս Ռոսլինի լաւագոյն սեղծագործութիւններէն 12 նմոյշ: Իբրեւ վերջնազարդ օգտագործուած են միջնադարեան մանրանկարներ:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ շարժանկարի աշխատանոցները վերջին տարիները պատրաստած են երկու հազարէ աւելի վաւերանկարներ դպրոցականներու համար: ✕Դպրոցականներու գիտելիքներու բարձրացման համար մայրաքաղաքի 30է աւելի դպրոցներ ունին իրենց սեփական շարժանկարի գործիքները:

«ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ» արհեստագիտական դպրոցին մէջ պատանի տղաք կ'աշխատին մասնագիտութիւն ձեռք բերել օդանաւի մօտելներու, ելեկտրականութեան եւն.ի մէջ: Այս պատանիները իրենց ձեռքերով կը պատրաստեն զանազան մօտելներ, մաքէթներ, գործիքներ, եւն., որոնցմէ լաւագոյնները կ'օգտագործուին դասերու միջոցին: Անոնց դաստիարակութեան մէջ կարեւոր դեր կը կատարեն դէպի արտադրական ձեռնարկները կազմակերպուած պտոյտները, հանդիպումները, արտադրութեան վարիչներու հետ:

ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՄԱՍԻՆ

Բարեգործականի գրասենեակէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը.—

Համաձայն հիմնարկութեան կանոնագրին, այս հիմնադրամով քաջալերուելիք արհեստագիտական ուսումներն են՝ ճարտարապետութիւն, գործնական երկրաչափութիւն, քիմիագիտութիւն, մեքենագիտութիւն, ելեկտրագիտութիւն, ճարտարարուեստական գծագրութիւն, Ռատիօ, կտաւագործութիւն, ժամագործութիւն, կահագործութիւն եւ համանման արհեստագիտական ճիւղեր:

Ըստ միեւնոյն կանոնագրութեան, իրաւաբանութիւն, բժշկութիւն, նկարչութիւն, երաժշտութիւն, գրականութիւն, մանկավարժութիւն եւ այլ մտաւորական ազատ ասպարէզներու պատրաստող ճիւղեր դուրս կը մնան բարերարին առաջադրած եւ պարտադրած նպատակներէն:

Տրուելիք ուսումնաթոշակները ամբողջական չեն, այլ սահմանուած են հոգալու մի միայն արհեստագիտական վարժարանին կողմէ պահանջուած տարեթոշակը, դասագիրքերը, դպրոցական գործիքները եւ տունէն վարժարան երթեւեկի ծախքերը պիտածէի սահմանին մէջ:

Ասոնցմէ դուրս բոլոր ծախքերը, այսինքն՝ բնակութիւն, սնունդ, հագուստ, բժշկական խնամք, եւայլն պիտի ապահովուին ծնողքին կամ անոր պաշտպանութիւնը ստանձնող անձերու, հաստատութիւններու կամ ընկերութիւններու կողմէ:

Հիմնարկութեան նիւթական քաջալերութիւնը երեք տարիէն աւելի չի կրնար տեւել:

Հիմնադրամի թոշակներէն կ'օգտուին չքաւորութիւնը հաստատուած եւ ծագումով հայ ընդունակ ուսանողները:

Թեկնածուն որ առնուազն 15 տարեկան ըլլալու է, պարտի քաջահմուտ ըլլալ Ֆրանսերէն լեզուի, անկախաբար հայերէնէն զոր պարտի գիտնալ կամ սորվիլ:

Թոշակի խնդրանքները ուղղուելու են Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին ստորեւ նշանակուած հասցէին, իւրաքանչիւր տարուան Մարտէն մինչեւ Յունիսի վերջը, մանաւոր տպեալ խնդրագրով մը որ կանխաւ կը ղրկուի փափաքողներուն Միութեան Փարիզի գրասենեակին կողմէ, լեցուելով վերադարձուելու համար նոյն Կեդր. Յանձնաժողովին, Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղերուն միջոցաւ:

Թեկնածուն պարտի կանխաւ յանձնառու ըլլալ յարգելու հիմնարկութեան կանոնագիրը որ իրեն պիտի ղրկուի խնդրանքի բանաձեւին հետ:

Արհեստագիտական վարժարանին ընտրութեան մէջ վերջին ձայնը կը պատկանի հիմնարկութեան յանձնախումբին:

Հասցէ.—

U.G.A.B., 11, Sq. Alboni Paris (16)
Tél. TRO. 03 - 18

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Զ.

— Առաջին կարգի, պատասխանեցի:

Ճիշդ ժառանգած գումարս, բոլոր հակիթներս մէկ սակառի մէջ պիտի դնեմ:

Հիմա այլեւս դէպի արկածախնդրութիւն կը դիմէի վերջնական կերպով:

ԳԼՈՒԽ Է.

(Հատուածներ խորհրդարանի անդամ Սըր Էօսթէյս Փետլըրի օրագրէն):

Զարմանալի է որ երբեք հանգիստ չեմ ունեցած: Մարդ մըն եմ որ կը սիրեմ հանդարտ կեանքս: Կը սիրեմ Ակումբս, «պրիճ»ը, լաւ պատրաստուած կերակուրը, զօրաւոր գինին: Ամառը կը սիրեմ Անգլիան: Ռիվիերան, Միջերկրական ափերը՝ ձմրան: Երբեք չեմ փափաքիր մասնակցիլ զզայացունց դէպքերու: Երբեմն, սակայն, կը սիրեմ, լաւ կրակի մը դիմաց, առանց մասին կարդալ թերթերու մէջ: Աւելին անդին չեմ ուզեր անցնիլ: Ապրելուս նպատակն է՝ վարել հանդարտաւէտ կեանք մը: Այդ նպատակին հասնելու համար շատ մտածած եմ եւ վատնած՝ բաւականաչափ դրամ: Սակայն չեմ կըրնար ըսել թէ միշտ յաջողած եմ: Եթէ դէպքեր չեն պատահիր ուղղակի անձիս հետ, կը պատահին շուրջս եւ յաճախ խնդրի նիւթ կը դառնամ, հակառակ կամքիս: Կ'ատեմ այդ բանը:

Այս ամէնը անոր համար, որովհետեւ Կի Փեկէթ սենեակս մտաւ այս առտու ձեռքին հեռագիր մը, տխրադէմ եւ համր, իբրեւ թէ թաղումի մը ներկայ ըլլար:

Կի Փեկէթ քարտուղարս է, գործունեայ, ամէն նեղութեան յանձնառու, չարաչար աշխատող, ամէն ինչով տեսնալու մարդ մը: Չեմ ճանչնար ուրիշ մէկը, որ անոր չափ ձանձրացնէ զիս: Երկար ատեն է գլուխս կը դարնեմ օձիքս իրմէ ազատելու համար: Բայց չես կրնար ճամբել քարտուղար մը, անոր համար որ խաղէն աւելի գործը կը նախընտրէ. կը սիրէ առտուն կանուխ ելլել. մոլութիւններ չունի: Միակ ծիծաղելի բանը իր դէմքն է.— տասնըչորրորդ դարու թունաւորողներուն դէմքը. նման Պորճիասի մարդոց:

Հոգս պիտի չընէի, եթէ Փեկէթ զիս ալ հետը միասին չաշխատցնէր: Իմ հասկացողութեամբ աշխատանքը պէտք է կատարուի թեթեւութեամբ, կատակով… Չեմ գիտեր, կեանքին մէջ որեւէ բանով զուարճացա՞ծ է արդեօք: Ամէն բան լուրջի կ'առնէ. այդ պատճառով ալ իր հետ ապրիլը շատ դժուար է:

Անցեալ շաբթու հրաշալի գաղափարն ունեցայ ինքը Ֆլորենսա ղրկելու: Խօսած էր Ֆլորենսայի մասին, թէ որքան կը փափաքէր այցելել այդ քաղաքը:

— Վաղը պիտի երթաս, սիրելիս, գոչեցի: Բոլոր ծախքերը պիտի վճարեմ:

Յունուար ամիսը Ֆլորենսա երթալու սովորական եղանակը չէ, բայց տարբերութիւն չ'ըներ Փեկէթի համար: Կ'երեւակայէք թէ ինչպէս առաջնորդը գրքոյկը ձեռքին կը շրջագայէր, ջերմեռանդութեամբ այցելելով բոլոր նկարասրահները: Կ'արժէր այդ դրամը ծախսել շաբթուան մը ազատութիւն վայելելու համար:

Աքանչելի շաբաթ մը անցուցի: Ուզածս ըրի, չուզածս չըրի: Սակայն երբ այս առտու ժամը 9ին աչքերս բացի եւ նշմարեցի Փեկէթը կանգնած՝ դիմացս եւ լոյսին միջեւ, հասկցայ թէ վերջացած էր ազատութիւնս:

— Յուղարկաւորութիւնը լրացա՞ւ, սիրելիս, թէ պիտի կատարուի տակաւին, ըսի:

Փեկէթ չոր կատակէ չախորժիր: Լրջութեամբ ինծի նայելով.

— Ուրեմն լուր ունի՞ք. Սըր Էօսթէյս:

—Ի՞նչ լուր, գոչեցի բարկացած: Դէմքիդ արտայայտութենէն ենթադրեցի թէ մօտաւոր եւ սիրելի ազգականներէդ մէկը պիտի թաղեն այս առտու:

Փեկէթ կարեւորութիւն չտուաւ սրախօսութեանս.

— Խորհեցայ որ լուր չունիք ասկէ, ըսաւ, հեռագիրը ինծի երկարելով: Գիտեմ թէ չէք սիրեր առտու կանուխ արթննալ… բայց ժամը ինն է: — Անոր համար առտուան ժամը ինը օրուան կէսն է արդէն— …«Եւ խորհեցայ որ, այս պայմաններուն տակ… դարձեալ հեռագիրին նայելով:

— Ի՞նչ է առ հարցուցի:

— Հեռագիր մը՝ Մարլոյի ոստիկանութենէն:

— Կին մը սպաննուեր է ձեր տան մէջ:

Խնդիրը կը լրջանայ:

— Ինչ խայտառակ լրբութիւն: Ինչո՞ւ իմ տանս մէջ: Ո՞վ սպաններ է, գոչեցի:

— Հեռագրին մէջ բան մը չէ ըսուած այդ մասին: Կարծեմ պէտք է շուտով Անգլիա վերադառնանք:

— Ատանկ բան մը կարծելու պէտք չունիք: Ինչո՞ւ պիտի վերադառնանք:

— Ոստիկանութիւնը…

— Ես ինչ գործ ունիմ ոստիկանութեան հետ:

— Բայց ձեր տունն է:

— Կը թուի թէ յանցանքէս աւելի դժբախտութիւնս է այս:

Կի Փեկէթ գլուխը օրօրեց տխրօրէն:

— Ընտրողներուն վրայ շատ գէշ պիտի ազդէ:

Չեմ գիտեր թէ ինչու գէշ պիտի ազդէ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԲԻԼԵԱՆ

(Շար.)

ճամը զգայացունց կը նկատուի, որովհետեւ միւս պատուիրակները, իրենց բացման ճառին մէջ, խուսափած էին ընդհանրապէս բացէ ի բաց յարձակումներ կատարել է մէկ կողմին կամ միւս կողմին դէմ :

ԺՈՂՈՎԻՆ ՕՐԱԿԱՐԳԸ

× Որոշուած է արդէն ժողովին օրակարգը որ կը բաղկանայ հինգ կէտերէ :

1.— Տնտեսական համագործակցութիւն :

2.— Մշակութային համագործակցութիւն :

3.— Մարդկային իրաւունքի, եւ ազատութեան սկզբունքներ :

4.— Ոչ - անկախ ժողովուրդներուն պարագան :

5.— Միջազգային խաղաղութիւն եւ համագործակցութիւն :

Հաւանաբար օրակարգին 4րդ կէտին սեղանի վրայ դրուի Ֆրանսական հիւս. Ափրիկէի հարցը : Բայց խորհելիներու կարծիքով աշխատանքի շատ յստակ ծրագիր մը չէ ներկայացներ այս բոլորը : Պատուիրակութիւնները պիտի գոհանան ընդհանրութիւններով, առանց շատ յառաջ երթալու հարցերու խորացման մէջ : Եւ ստիպուած են այդպէս ընելու, եթէ նկատի ունենանք մասնակցող պետութեանց այլազան հանգամանքներն ու բազմազանութիւնը : Այլապէս, խորհրդաժողովը կրնայ յանգիլ կատարեալ ձախողութեան, եւ անկարելի կը դառնայ Ափրոասիական ներդաշնակութեան երեւութական պատկերին մը անգամ հրապարակել :

× Կը կարծուի թէ Պիրմանիոյ վարչապետը Ու Նու, պիտի ունենայ «չափաւորող» կարեւոր դեր մը, եւ թէ պիտի միջնորդէ արդէն ուրուագծուած երկու կողմերուն մօտ :

....

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ գաղտնի ժողով մը գումարուած է արեւելեան երկիրներու հիւլէագէտներուն կողմէ, ինչպէս կը հաղորդեն կարգ մը աղբիւրներ : Կը մասնակցին Խ. Միութեան, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ Արեւ. Գերմանիոյ մասնագէտները : Կը կարծուի թէ կ'ուզեն աւելցնել Սելէզիոյ պողպատի արտադրութիւնը, գործարաններուն միացնելով հիւլէական ուժ արտադրող կեդրոն մըն ալ :

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11 – 24ի առիթով :

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին :

Այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նոռի սրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի :

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ՊԱՐԳԵՒ ՔՀՆՅ. եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յարգելու համար մեր նահատակներուն յիշատակը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի եւ շրջանի Հայ Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութեան :

Կազմակերպութեամբ Թորոսեանի - Ալէմեանի եւ Գայթանճեանի :

Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն ուժերը : Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Ֆրանսուա Գոփէ սրահը (ռիւ Վիքթոր-րիէն Սառտու) :

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի

« ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՎՐԱՅ»Ն

Խնամեալ պատրաստութեամբ եւ նոր բեմադրութեամբ :

Տոմսերու գին՝ 250, 200 եւ 150 ֆր. : Հասոյթը պիտի յատկացուի եկեղեցւոյ շինութեան : Տոմսերուն համար դիմել եկեղեցւոյ խորհրդարանը եւ յանձնախումբի անդամներուն :

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խնջոյք պարահանդէս

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 22, Համօ Օհանջանեան ակումբը :

Գեղարուեստական նոր բաժին : Կը ներկայացուի « Շատախօս Սափրիչը », ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն (երկու արար), ջերմ մթնոլորտ : Պիւֆէ :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 հանրային Մարմիններու, վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20.30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Զինուորական նուագախումբը

Իւրէն մասնաւոր օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին : Արձանագրուիլ արձարանակեա Զատիկեանի մօտ :

×

Շաբաթ, 23 Ապրիլ ժամը 17.30ին

Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու չքերթը դէպի Յաղթական Կամար արծարծելու Անծանօթ Զինուորին Բոցը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն :

Կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ քաղաքիս բոլոր կուսակցութեանց ինչպէս նաեւ բոլոր բարեսիրական, Երիտասարդաց, Համազգային Մշակութային Միութեանց եւ «Արմէնիա» երգչախումբին :

Տեղի կ'ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Վարիէթէի մէջ :

Կը նախագահէ՝ Պ. ՎԱՀԱԳՆ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ :

Կը խօսին՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (Փարիզի Առաջնորդ եւ Կաթ. պատուիրակ), ՅՈՎՀ. Վ. ԶՈՒՀԱՃԵԱՆ (առաջնորդ Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ առաքելութեան), փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ (նախագահ Աւետ. եկեղեցիներու) ինչպէս նաեւ՝

Ն. ՔԻՒԹԱՀԻԱՅԵԱՆ, Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԳՈՅԵԱՆ եւ Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկ. Վարդան Սարգսեանի եւ բազմաթիւ արուեստագէտներ :

Երգ, արտասանութիւն, նուագ :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան :

22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ եւ բանախօսէ Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Հ. ՊԱՊԵԱՆ վրդ. եւ վեր. Ի. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ :

Պիտի ըլլան աւուր պատշաճի մեներգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկերներ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, միասնականութեամբ 24 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ :

Արժանի հանդիսաւորութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով :

Պատուոյ նախագահութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սեպուհ Ծ. Վ. Մանուկեանի : Խօսք կ'առնեն նաեւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ :

Իբրեւ ազգ. գերագոյն պարտականութիւն կը հրաւիրուի բովանդակ գաղութը ներկայ գտնուիլ նոյն ժամուն :

Կրկնապէս կը յանձնարարուի Հայ առեւտրականներուն փակել իրենց խանութները, նոյն օրը ժամը 3էն 6 :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Տէսինի բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ Միութիւններուն :

24 Ապրիլ, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին դպրոցին աշակերտներուն կողմէ : Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբերգութիւն մը Եղեռնէն, մասնակցութեամբ կարող ուժերու : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին, եկեղեցական սրահը, Սէն Լուի, Ռիւ Ժէյ :

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչի, Բարեգործականի, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Sacré - Cœurի ՄԷՋ

Կիրակի, 24 Ապրիլ.— Մոնմարթրի Սաքրէ Քէօր եկեղեցիին մէջ, առաւօտեան ժամը 9.15ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօնով, Ապրիլեան արհաւիրքի համազգային զոհերուն համար :

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՀԱՄԱԶԳ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին Ֆրանսական համալսարանին ամփիթատրոնը, 40 Ալլէ Լէօն Կամպէթա :

Կը խօսի՝ Մկրտիչ Հաճեան (երաժշտական քննադատ) :

Նիւթ՝ «Հայ ժողովուրդը եւ իր երգը» :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

Համազգայինի վարչութեան եւ Յոբելեանի գործադիր մարմնոյ անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խնդրուի միասին բերել նաեւ նուիրատուի տետրակները :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ չորեքշաբթի երեկոյ Բատէ արձարանի վերնայարկը, տեղի կ'ունենայ Լսարանի դասախօսութիւնը :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ–նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 3ին : Քաղաքին ամէնէն չքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու :

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն :

Կը մասնակցին փրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սոլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն) :

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանիէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ :

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի դլուխ գործոց օրաթորիոներէն հռչակաւոր եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն :

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է .— Խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք : Գիները՝ ժողովրդական :

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնթիսիօն, 75 Լա Քանըպիէռ : Պ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պոսփոր, 2 ռիւ Լուի Ասթուէն : Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօքուա (Պոմոն) : Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն :

Ուշադրութիւն .— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Ազրիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին Համազասպ խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին :

Արամ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 9ին :

Քրիստափոր ենթկ. շաբաթ 23 Ապրիլ ժամը 9ին :

Զաւարեան ենթկ. 23 Ապրիլ, շաբաթ, ժամը 9ին :

Ակնունի ենթկ. 23 Ապրիլ, ժամը 9ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ժողովները չյետաձգելի են :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Ուս. Միութեան ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ, Ապրիլ 24-ին, կիրակի առտուան ժամը ճիշդ 10ին :

Լիոնի Հայ կաթողիկէ առաքելութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ ձեզ Ֆուրվիէրի տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ մատուցուելիք հայածէս սուրբ եւ անմահ պատարագին, որ տեղի պիտի ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առտուն ժամը ճիշդ 10ին, Ապրիլեան Հայ նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ժամանակ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՊԷՔԵԱՐԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ իր աղջիկը Տիկին Զապէլ Փիլիպոսեան հազար ֆր. նուիրած է Պաննէօ Քաշանի դպրոցին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Մասնագէտ անթրփիքէօրներ չըմիզիէի : Անմիջապէս ներկայանալ ձեւուած եւ չձեւուած գործերու համար՝

Ets. HALIOT, 24, Bd, St. Denis

Սկսնակները չդիմեն :

*

Շըմիզիէ կարող վարժ գործաւորուհիներ, իրենց տանը մէջ աշխատելու համար :

Դիմել Ա. Պազըճեան

5, Rue Ordener, Paris (18)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 21 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7653 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3064

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՋԻՆՋ ԾՐԱԳԻՐԸ

*

Ո՛չ մէկ արդարացում ունին Թուրքերը հքմեղացնելու համար իրենց ոճիրը :

Ամէն քաղաքակիրթ պետութեան պարտականութիւնն է երաշխաւորել իր հպատակներու կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւնը :

Պատմութիւնը երբեք չէ արձանագրած դէպք մը, երբ պետութիւն մը իր պաշտպանութեան ենթակայ ամբողջ ազգ մը բնաջինջ ընէ :

Թուրքերը տուին առաջին օրինակը ցեղասպանութեան, որուն մասին մարդիկ սկսան խօսիլ միայն Բ. Համաշխարհային պատերազմէն վերջ, երբ ուրիշ ցեղ մը աներդարանալի հալածանքներու ենթարկուեցաւ ուրիշ պետութեան մը կողմէ :

Հայերու բնաջնջումը կանխորոշուած ծրագիր էր : Յարմար առիթ մը միայն կը փնտռուէր : 1914ի պատերազմը դահիճին տուաւ յաւագոյն պատեհութիւնը :

Բարենորոգումներու ծրագրին մէջ Պոլսոյ ռուսական դեսպան տը Կիրսի վճակուած դերը բոլորովին կատղեցուցեր էր Իթթիհատի վարիչները, որոնք Հայերը կը նկատէին Ռուսիոյ պաշտպանեալները :

Արեւելեան նահանգներու վարչական բարենորոգումները պիտի սկսէին շուտով : Երկու մարզպաններէն մէկը՝ Հոֆ արդէն 1914 Յուլիսի սկիզբը Պոլսէն մեկնած եւ Էրզրումի ճամբով Վան հասած էր : Միւսը՝ Վէսթէնէնք՝ Պոլսոյ մէջ կը սպասէր՝ պատրաստ մեկնելու դէպի Էրզրում :

Անիկա չկրցաւ ճամբայ ելլել դէպի իր պաշտօնատեղին : Իսկ Հոֆի պաշտօնին վերջ տրուեցաւ երբ Թուրքիա ընդհ. զօրաշարժ յայտարարեց :

Օտար կառավարիչներու միջամտութիւնը Օսմանեան կայսրութեան ներքին վարչական գործերուն, հակակշիռն տակ օտար պետութեանց, վիրաւորական էր օրուան Թուրք ազգայնական կառավարութեան համար : Մանաւանդ, որ Թուրանի ճամբան ընդմիշտ կը փակուէր իր առջեւ :

Թուրքերը չէին կրնար մարսել բարենորոգումներու ծրագիրը, որ օտարներէն, մանաւանդ «Մոսկօֆ»էն պարտադրուած էր իրենց :

Հայ բարձրաստիճան պաշտօնատար մը կը գրէ թէ, 1914 Յուլիս 15ին Հալէպէն Պիթլիս ղրկուած առեն նոյն կառքին մէջ ուղեկից ունեցած է Տիգրանակերտի երեք երեսփոխանները, որոնցմէ Ֆէյզի պէյ ըսած է թէ Հայերը շատ դէշ վարուած են Թուրքերուն հետ : «Պալքանի պատերազմէն վերջ, մեր էն տկար միջոցին, Զաւէն պատրիարք, Էջմիածնի կաթողիկոս եւ Պօղոս փաշա միանալով՝ մեր վրայ օտար տէրութեանց միջամտութիւնը հրաւիրեցին. ասոր համար շատ պիտի տուժէք. ձեր ապագան վտանգալից է » :

Երբ Ուրֆայի մէջ կ՚իմանան թէ Վասպուրականի շրջանի մարզպան Հոֆ պաշտօնանկ եղած է, Ֆէյզի պէյ անսահման ուրախանալով կը սպառնայ. «Այժմ պիտի տեսնէք թէ ձեր գլխուն ի՞նչ պիտի գայ» :

Ուրեմն Ապրիլ 11/24էն շատ առաջ Թուրք պաշտօնական շրջանակները առած էին իրենց վճիռը Հայերու մասին :

Կը մնար գործադրել :

Պոլսոյ ամերիկեան դեսպան Հէնրի Մորկընթաու իր յիշատակներուն մէջ կը գրէ թէ Հայերու բնաջնջումը որոշ դժուարութիւններ կը ներկայացնէր : 1895ի եւ միւս տարիներու ջարդերուն առեն, կ՚ըսէ, Հայերը դիմադրութեան միջոցներ չունէին, քանի որ զինուորութիւն ընելն ու զէնք կրելը արգիլուած էր իրենց :

Օսմ. Սահմանադրութիւնը զինուորական ծառայութեան իրաւունք տուած ըլլալով քրիստոնեաներուն, «1915ի սկիզբը Թրքական ամէն մէկ քաղաքի մէջ կային հազարաւոր Հայեր, որոնք լաւ մարզուած զինուորներ էին, ունէին հրացան, ատրճանակ եւ ուրիշ ռազմական զէնքեր : Վանի դէպքերը ցոյց տուին թէ անոնք լաւ զէնք գործածել գիտէին : Ուստի դիւրին էր նախատեսել թէ այս անգամ Հայկ. ջարդ մը կռուի ձեւ պիտի առնէր եւ ոչ թէ պիտի ըլլար անպաշտպան ջոհերու սպանդ մը, որ միշտ այնքան սիրելի եղած է Թուրքերուն » :

Անհրաժեշտ էր ուրեմն անկարողութեան մատնել Հայ զինուորները եւ զինաթափ ընել քաղաքներու Հայ բնակիչները :

Այդպէս ալ ըրին : Օսմ. բանակի Հայ զինուորներուն ձեռքէն առին զէնքերը եւ անոնցմէ կազմեցին բանուորական վաշտեր (ամէլէ թապուրու) :

Ամերիկեան տեղեկագրի մը համաձայն, 2000 զինուորներ Խարբերդի, 2000 ալ Տիգրանակերտի շրջանին մէջ ջարդուեցան առանց այլեւայլի : Նման սպանդներ կատարուեցան ուրիշ վայրերու մէջ եւս : Կարգ մը տեղեր Հայ անզէն զինուորներուն նախապէս փորել կուտային իրենց գերեզման - փոսերը :

Պրուսայի, Պանտրմայի եւ Գոնիայի շրջանի Հայ զինուորները քշեցին մինչեւ Պաղեստինի անջրդի անապատները, դէպի Սուէզի ջրանցքը երկաթուղի շինել միանալու համար, որպէսզի դրաւէին Եգիպտոսը ...

Զինաթափութիւնը շատ կանուխէն սկսած էր : Հայերէն դրերու զինուոր 1500ամեակին առթիւ Աստարապատի մէջ ոստիկան մը սպաննուած ըլլալով, կառավարութիւնը 1913 Հոկտ.ին զինաթափ ըրաւ Հայերը :

Սեբաստիոյ մէջ 1915 Փետր. եւ Մարտ ամիսներուն Հայերու զէնքերը հաւաքեցին : Անոնց վրայ ուրիշ պետական զէնքեր ալ աւելցնելով կառավարական պաշտօնատան առջեւ ցուցադրեցին՝ Թուրքերը գրգռելու համար Հայերուն դէմ :

Այդ զէնքերուն լուսանկարը, ուրիշ բազմաթիւ նման պատկերներու հետ, հրատարակեցին եօթէն յատուկ գիրքի մը մէջ, որ Թուրքերէն, ֆրանս. եւ գերմաներէն լեզուներով լոյս տեսաւ 1917ին, հանրային կարծիքին առջեւ արդարացնելու համար հայկ. ջարդերը :

Այդ գիրքին մէջ արտատպած էին նաեւ արտասահմանի հայ թերթերու կարգ մը հակաթուրք յօդուածները, հայ քաղաքական կուսակցութեանց շրջաբերականներէն հատուածներ, ֆրանս. ճակատի հայ կամաւորներու կոչը, հայկական գինանշանը, բազմաթիւ զինեալ մարտական խումբերու նկարները եւ այլ փաստա. թուղթեր :

Ասիկա պատասխան մըն էր ճէյմս Պրայսի տեղեկագրին՝ ուղղուած Անգլիոյ արտաքին նախարար Սըր Էտուըրտ Կրէյի եւ որ կը պարունակէր ջարդերու մասին մանրամասն պաշտօնական գրութիւններ : Անգլ. կառավարութիւնը հրատարակած էր զայն 1916ին՝ Կապոյտ Տետրակներու շարքին մէջ :

Ո՛չ ոք հաւատք կ՚ընծայէր Թուրքերու ինքնարդարացման փորձերուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

*

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇՏԱՊԷ

Խ. Միութեան արտաքին գործոց նախարարը Մոլոթով յուշագիր մը յանձնեց առջի օր Մոսկուայի ֆրանսական, ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն, որով կ՚առաջարկէ Չորս Մեծերու ժողով մը գումարել շուտով Վիէննայի մէջ : Ժողովին պիտի մասնակցին արտաքին գործոց նախարարները եւ Աւստրիոյ ներկայացուցիչը : Յուշագիրը կը խնդրէ նաեւ շուտափոյթ պատասխան մը : Մոլոթով, հրաւիրած էր դեսպանները Կրեմլին եւ անձամբ յանձնեց յուշագիրը, որմէ ետք պարզեց Խ. Միութեան տեսակէտը Աւստրիոյ մասին : Աւստրիական խնդրին ծալքերուն մասին խօսելէ ետք, ծանրացաւ առաւելաբար այն պարագային վրայ թէ ապագայ անկախ Աւստրիան պէտք է ներշնչուի Զուիցերիոյ օրինակէն : Տարիներ շարունակ բանակցութեանց ծախողելէն ետք, խնդիրը կ՚արձանագրէ վճռական անկիւնադարձ մը : Թէեւ վերջնական համաձայնութեան մը համար դժուարութիւնները հարթուած են, քանի որ Խ. Միութիւնը զգալի կերպով մօտեցած է Արեւմուտքի տեսակէտներուն, բայց կըրնան ծագիլ կարգ մը դժուարութիւններ : Թուականի հարցը՝ երբ զիրքերը հրջուած կը թուին ըլլալ, (Մոսկուա տարիներ ընդդիմացաւ հաշտութեան դաշինք մը կնքելու) երբ հիմա Խ. Միութիւնն է որ փութկոտութիւն ցոյց կուտայ : Յետոյ թէ ի՞նչ աստիճանի վրայ պիտի գումարուի ժողովը : Ուղղակի նախարարակա՞ն, ինչպէս կ՚ուզէ Մոսկուա, թէ նախապէս Վիէննայի չորս մարզպաններուն միջեւ, ինչպէս կը փափաքի Լոնտոն :

Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներուն կարծիքով, Մոլոթովի փութկոտութիւնը կը բացատրուի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը կանխելու Խ. Միութեան ջանքերով :

× Ուաշինկթընի կառավարութիւնը «համակրանքով կը քննէ» Մոսկուայի առաջարկը ինչպէս կը յայտնէ տեղեկատու դիւանը : «Միացեալ Նահանգները գոհունակութիւն կը յայտնեն, որ ի վերջոյ Խ. Միութիւնը կը փափաքի Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը շուտով կնքել » :

× Ֆրանսական իրազեկ շրջանակները կը յայտնեն թէ արեւմտեան երեք պետութիւններ առաջարկած էին արդէն 5 Ապրիլին, Վիէննայի, որ չորս մարզպաններու միջեւ ժողով մը գումարուի :

× Վիէննայի մէջ, ուր տարաձայնութիւններ կան թէ Ապրիլ 27ին կրնայ գումարուիլ ժողովը, եւ թէ դաշնագիրը կրնայ ստորագրուիլ մինչեւ Մայիս 15, կը տիրէ որոշ զարմանք մը, Խ. Միութեան փութկոտութեան նկատմամբ : Մոսկուայի դիւանագիտական ձեռնարկը փոփոխութեան կ՚ենթարկէ բոլոր նախատեսութիւնները :

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ Խ. Միութիւնը քանի մը ժամով կանխած է Երեք Մեծերու նոյն իմաստով մէկ առաջարկը : Գալ շաբաթ իսկ պիտի սկսին աշխատանքներ՝ փորձագէտներու կողմէ : Իսկ նախարարներու ժողովը՝ հաւանաբար Յունիսին :

ՇՈՒ ԱՆ ԼԷՅ «ՄԵՂՄ»

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Չինաստանի վարչապետը Շու Ան Լէյ, խօսք առաւ խորհրդաժողովին երկրորդ օրը : Անակնկալ մը եղաւ շատերու համար իր չափաւոր ճեշտը .—« Չենք եկած հոս, կռուելու համար » : Յետոյ պարզեց Չինաստանի խաղաղասիրական նպատակները եւ համագործակցութեան փափաքը դրացի երկիրներուն հետ : Ծանրացաւ Պանտունկի խորհրդաժողովին «համերաշխութեան մէջ ընթանալու » անհրաժեշտութեան վրայ «որպէսզի հասարակաց պահանջները գոհացում գտնեն » :

« Չինաստանը նպատակ չունի փճացնելու դրացի երկիրները, երբ կը տառապի ինքն ալ ամերիկեան քաղաքականութենէն : Եթէ կ՚ուզէք, ղրկեցէք ձեր ներկայացուցիչները որ գան եւ տեղւոյն վրայ հաստատեն : Կրնան գալ : Պամպուէ վարագոյր չկայ սահմաններու երկայնքին » :

Ֆորմոզայի խնդրին անցնելով, առաջարկեց որ ժողովը ընդունի բանաձեւ մը, ըստ որուն, միջազգային ժողովի մը մէջ բանակցութեանց շնորհիւ՝ լուծում մը գտնէ հարցը :

Շու Ան Լէյ ճառը վերջացուց բուռն ծափերու մէջ : Ակնբախ էր շատերու զարմանքը, երբ ընդհանրապէս կը սպասուէր թէ համայնավարութեան այդ կարեւոր ներկայացուցիչը պիտի ընէ բուռն յարձակումներ, պատասխանելով Իրաքի ներկայացուցչին նախորդ օրուայ ճառին : Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, Շու էն Լէյ ամբողջ խորհրդաժողովին ընթացքին պիտի միշտ պահէ «սխալի պզտարին երեւոյթը » : Իրմէ ետք խօսք առին արաբական երկիրներու պատուիրակները : Յորդանանի ներկայացուցիչը Վալիտ Սալէմ, եւ Լիբանանի վարչապետը Սամի Սոլհ յարձակեցան սիոնականութեան վրայ, մին պահանջելով «արդարութիւն », միւսը աւելի մեղմօրէն «ներողամտութեան ոգի որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ յաղթել մեր դժուարութիւնները» : Փաքիստանի վարչապետ, Մոհամմէտ Ալիի համար աշխարհակալութիւնը ժամանակավրէպ է :

× Պանտունկի խորհրդաժողովէն դուրս, Սէյլանի վարչապետը նախաձեռնած է գոնփակ ժողովի մը հրաւիրել Չինաստանի, Թայլանտի, Ֆիլիփեաններու ներկայացուցիչները՝ Ֆորմոզայի թնճուկին մասին խորհրդակցելու : Չինաստան դեռ չէ պատասխանած, կը կարծուի թէ հաւանականութիւններ կան որ ընդունի :

× Այն պատգամաւորութիւնը որ ինքզինք կը յորջորջէ «Հիւս. Ափրիկէի պատուիրակութիւն » հրապարակեց յայտարարութիւն մը, ուր կը խնդրէ Պանտունկի խորհրդաժողովէն որ գործնական քայլեր առնէ «Մարոքի, Ալճերիոյ եւ Թունուզի ազատագրման համար » :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԴԷՊՔԵՐԸ

Իմրէ Նաճիի շնորհազրկումէն եւ հաշուեյարդարի ենթարկուելէն ետք, Անտրաս Հէճէտաս ընտրուեցաւ վարչապետ : Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով սակայն, Հունգարիոյ իսկական տէրն ու տիրականը ոչ թէ նոր վարչապետը, այլ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի ընդհանուր քարտուղար Ռաքոզին է, որ քիչ մը շուքի մէջ մնացած էր, որովհետեւ կը բաժնէր երկրին ղեկավարութիւնը վարչապետին հետ : Համայնավար պետութեանց մէջ, Ստալինի մահէն ի վեր, տեսակ մը սովորութիւն դարձած էր կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին միայն չյանձնել երկրին ղեկը : Հունգարիոյ նոր դէպքերը կ՚ապացուցանեն, կարգ մը շրջանակներու համաձայն, թէ այս դրութիւնը պիտի փոխուի, եւ վարչապետը պիտի ըլլայ անուանական ներկայութիւն մը միայն : Ուրիշ շրջանակներու համաձայն, Իմրէ Նաճիի տապալումը կը բացատրուի այլ պատճառներով : Ինչպէս Մալէնկով ան ալ կ՚ուզէր ճարտարարուեստը մղել դէպի ընթացիկ սպառման արուեստի ճիւղերը, բոլորովին հակառակ Մոսկուայի նոր յառաջդրութեանց : Ռաքոզի մաքրագործեց Նէճին որպէսզի Հունգարիան կարենայ ընթանալ նոր ուղղութեամբ :

Յատկանշական է իր մէկ յայտարարութիւնը ուր կ՚ըսէ թէ զարկ պիտի տրուի ծանր ճարտարարուեստին եւ երկրագործութեան :

× Զոր. Ֆարկաս, Հունգարիոյ պաշտպանութեան նախկին նախարարը, իր կարգին արտաքսուեցաւ Քաղ. Բիւրոյէն : Կը բաժնէր Նէճիի տեսակէտները :

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՆՈՒԶԱԿԱՆ բանակցութիւններուն համար պիտի գումարուի այսօր վերջին ժողով մը : Դժուարութիւնները դեռ չեն հարթուած, եւ դեռ կարելի չէ արդիւնքը նախատեսել : Ցամենայն դէպս Թունուզի պատուիրակները պիտի մեկնին վաղը, Ռամազանի սկսելուն պատճառով :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Այս բոլորը ի հարկէ չէին կրնար չազդել Նալբանդեանի հրապարակագրութեան վրայ. մինչեւ վերջն ալ ան պայքարեցաւ, բացառիկ խստութեամբ, խաւարամիտ կղերականութեան դէմ, ազդին դրամները խլրացնող աղաներուն դէմ, եկեղեցիի անիրաւ օրէնքներուն դէմ:

Նալբանդեանի հրապարակագրութիւնը հիմնուած չէ սակայն միայն պայքարի վրայ: Ակնարկ մը միայն բաւական է տեսնելու համար, որ «Հիւսիսափայլ»ի, «Մեղու»ի եւ այլ թերթերու մէջ հրատարակած իր յօդուածները կը պարունակեն բազմաթիւ շինիչ գաղափարներ, գիտական, գրական, լեզուաբանական, ազգային, համաշխարհային եւ համամարդկային նիւթերու մասին:

Ասոնցմէ ամենակարեւորներէն մէկն է՝ աշխարհաբարի տարածման հողը: Ցատկանշական է, որ Նալբանդեանէն մեզի հասած անդրանիկ հրապարակախօսական աշխատանքը «Ցաղագս հայկական մատենագրութեան» ճառն է, որ հաւանաբար գրուած է 1855 տարուան ընթացքին: Տարօրինակ կրնայ թուիլ այն պարագան, որ սկիզբէն մինչեւ վերջը աշխարհաբարի նուիրուած այս ճառը Նալբանդեանը գրած է գրաբարով: «Արդ ակնարկ մը նետելով ամբողջ հայկական գրականութեան վրայ, ան կը հասնի այն եզրակացութեան, որ գրաբարը այլեւս մեռած է, դադրած է ժողովուրդին լեզուն ըլլալէ, հետեւաբար անկարելի է անով առաջ տանիլ նոր լուսաւորութեան գործը»:

«Հիւսիսափայլ»ի հրատարակութենէն յետոյ Նալբանդեան գրած է միայն աշխարհաբարով եւ, ինչպէս ըսինք, չէ վարանած մօտենալու բազմազան նիւթերու:

Այդ յօդուածներուն մէջն է, որ ուզած է վերլուծել ազգ եւ ժողովուրդ բառերուն գաղափարները, որոնց ճշգրիտ ըմբռնումը կ'առաջնորդէ նախ՝ դէպի ազգային գիտակցութիւն, ապա՝ դէպի ազգային միասնականութեան գաղափար, որ հասունցնելով իր բնական լուծումը կը գտնէ ազատութեան մէջ:

Նոյնպէս այդ յօդուածներուն միջոցաւ է, որ Նալբանդեան մէջտեղ հանած է կալուածային կառքին ծալքերը, «Ազգային ժառանգութիւնք» վերնագրով յօդուածին մէջ (1859): Շօշափած է գիտական նիւթեր «Աշխարհի կազմածը եւ նորա հրաշքները», կամ «Թէ ինչպէս է երկրագունդի ներքին կազմակերպութիւնը» (1858): Գրած է հայ թատրոնի ներբողականը, Պոլսոյ մէջ հայկական ներկայացման մը առթիւ. («Ազգ. թատրոն Պոլսի մէջ». «Մեղու». 1861) եւն. եւն.:

Գալով Նալբանդեանի գրութիւններուն երկրորդ խումբին, ի չգոյէ լաւագոյն կոչումի, զայն անուանեցի «փիլիսոփայական»: Այս «ժանր»ի ամենալաւագոյն երկը, ի հարկէ, «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» գիրքն է: Դժուար է այս գործը նկատել զուտ փիլիսոփայական գրութիւն, բայց ինչպէս արդէն յիշեցինք կենսագրութեան մէջ, տարօրինակ կառուցուածք մը ունի այս հատորը, որ ոչ երկրագործական գիրք է, ոչ քաղաքական տեսութիւն է, ոչ ալ զուտ փիլիսոփայական հաւատամք. այլ՝ այս բոլորը միասին, հայկական տեսարանական գրականութեան մէջ անկիւնադարձ կազմող երկ մը, որուն կը պակսին գուցէ 19րդ դարու վերջին ծնունդ առած եւ 20րդ դարու սկիզբը այնքան մեծ նշանակութիւն ստացած տնտեսական տեսարանութիւնները, բայց չի դադրիր, մինչեւ օրս ալ, մեր ժողովուրդին ու մեր երկրին հարցին լուծման համար կարեւոր փաստաթուղթ մը ըլլալէ:

Նալբանդեանի ուսումնասիրական աշխատանքներէն առաջինը կարելի է նկատել Էօժէն Սիւի «Թափառական Հրեայ»ի թարգմանութեան կցուած Ցիսուսեան հայրերու կարգին պատմութիւնը, որ ի հարկէ չէր կրնար ինքնուրոյն հետազօտութեան մը արդիւնքը ըլլալ, տրուած ըլլալով այն հսկայական գրականութիւնը որ գոյութիւն ունի այդ հարցին շուրջ: Հարկ է նշել, որ Նալբանդեանը հետազօտային գլխաւորէն խրախուսած եւ հիմնաւորած է իր տեղեկութիւնները 1858 թուականին գրած «Մխիթար Սեբաստացի եւ Մխիթարեանք» անունով թերթաւոր յօդուածին մէջ: Պէտք է չէշտել սակայն, որ այդտեղ, դժբախտաբար, Միք. Նալբանդեանը կը թերագնահատէ Մխիթարեանց արժէքը, առաւելաբար այն պատճառով որ կուրացած էր նախկին Մխիթարեան վարդապետ եւ ապա առաքելական եկեղեցիին մէջ մտած Գաբրիէլ Այվազեան վարդապետի արարքներէն:

Նալբանդեանի լաւագոյն ուսումնասիրութիւններէն մէկը կարելի է նկատել իր «Հայոց լեզուի ուսումնասիրութիւնը Եւրոպայում եւ հայ գրականութեան գիտական նշանակութիւնը», աշխատութիւնը, որ 1860 թուականին ներկայացուց Պետերբուրգի համալսարանի Արեւելեան ֆակուլթէին՝ «կանդիտատական աստիճան» ստանալու համար: Բնագիրը ռուսերէն է եւ կը պահուի Լենինկրատի համալսարանի գրադարանին մէջ:

Մէկ ուրիշ լուրջ ուսումնասիրութիւն է նաեւ «Պոլսահայ Լուսաւորչական համայնքը» (1862) վերնագրով գրութիւնը, նոյնպէս ռուսերէնով գրուած, որ տեղեկագիր մըն էր, պատրաստուած՝ Կ. Պոլսոյ ռուսական դեսպան Լոբանով - Ռոստովսքիի խնդրանքին վրայ: Այս տեղեկագրի մէջ Նալբանդեանը, առիթէն օգտուելով խիստ քննադատութեան կ'ենթարկէ Թրքահայոց տխուր վիճակը եւ կը չէշտէ անոնց օրըստօրէ աճող համակրութիւնը Ռուսերու նկատմամբ, միաժամանակ օգնութիւն ալ կը խնդրէ անկլօ-ֆրանսական կառավարութիւններուն եւ անոնց միսիոններուն դէմ:

Նալբանդեանի գրական վաստակին մէկ ուրիշ խումբը կը կազմեն իր բանաստեղծութիւնները, որոնցմէ «Ազատն Աստուած» ու «Մեր հայրենիք»ը այնքան ընդհանրացած են ու ծանօթ բոլորին, որ պիտի չծանրանանք անոնց վրայ: Այսքանը ըսենք միայն, որ անժխտելի է այդ բանաստեղծութիւններուն ոգիին ազդեցութիւնը՝ Նալբանդեանի յաջորդող սերունդին վրայ. այդ նոյն սերունդին, որ ծնունդ տուաւ մեր քաղաքական կուսակցութիւններուն:

Իր գրական գործին վերջին ճիւղը, ժամանակագրական տեսակէտով, կը կազմեն իր քննադատական գործերը, գրուած բանտին մէջ: Ասոնցմէ ամէնէն նշանաւորը «Սօս եւ Վարդիթեր»ի քննադատական ուսումնասիրութիւնն է, որուն վրայ ծանրանալ կ'արժէ, բայց այդ՝ արդէն առանձին դասախօսութեան մը նիւթը կրնայ կազմել:

Նալբանդեանի գործերուն այս արագ թեւումին մէջ, դիտումնաւոր կերպով է, որ պիտի չծանրանամ իր «Մէկին խօսք միւսին հարս» վիպակին ինչպէս նաեւ «Թափառական Հրեայ»ի իր թարգմանութեան վրայ, որոնցմէ առաջինին արժէքը զուտ անձնական է, ու առաւելաբար կը հետաքրքրէ իր կենսագիրները, իսկ երկրորդին արժէքը զուտ լեզուաբանական է, որովհետեւ թարգմանութիւնը կատարուած է իր ժամանակին համար շատ մաքուր աշխարհաբարով:

ՇԱՔԷ ՍԱԳԸՋ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԷՆԹԸՆԻ ԻՏԸՆ

Էնթընի Իտըն Անգլիոյ ներկայ վարչապետը, զաւակն է Ուիլեըմ Իտընի, որ կ'ըսէր իր զաւակներուն թէ՝ կեանքի մէջ միայն մէկ բան կայ որու համար կ'արժէ ապրիլ — հետեւիլ շիտակ ճամբուն: Երբեք մի՛ զուաճանէք անոնց ուր ձեզի կը վստահին»: Այս խրատները կազմեցին Էնթընի Իտընի նկարագրին գլխաւոր տարրերը, կը գրէ Էմըլթ Ճօն Հիւկ Լայֆ պարբերաթերթին մէջ:

Էնթընի Իտըն ծնած է 1897ին Տըրհէմի կոմսութեան մէջ, որ Իտըններու բնակավայրն էր չորս դարէ ի վեր: 1911ին Էնթընի կը յաճախէր Իթընի դպրոցը ուր թէեւ ոչ փայլուն, սակայն բաւական լաւ թիւեր կը ստանար:

Դպրոցին մէջ մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց կուտար քաղաքականութեան հանդէպ եւ մրցանակ մըն ալ շահեցաւ կրօնական դաստիարակութեան համար:

Ա. Աշխարհամարտին զինուոր էր եւ ամէնէն երիտասարդ օգնական գնդապետը եղաւ բրիտանական բանակին: Վարձատրուած է Զինուորական Խաչով:

Սոմի մօտ, երբ խրամներու ցեխերուն մէջ էր իրմէ քանի մը մեթր անդին կը գտնուէր գերմանական ջոկատ մը, որու տասնապետներուն մէջն էր Ատոլֆ Հիթլէր: Մօտ քսան տարի ետք, երբ այս երկուքը Պերլինի բրիտանական դեսպանատան մէջ, հացկերոյթի մը ընթացքին իրարու հանդիպեցան, անոնք վերակազմեցին ճաշացուցակին ետին այդ ճակատամարտը:

1919ի Հոկտեմբերին, Իտըն մտաւ Օքսֆորտի համալսարանը, ուր բուռն թափով աշխատեցաւ լեցնել կորսուած տարիներու պակասը: Հոն արեւելեան լեզուներու մասնագիտութեան հետեւեցաւ, մասնաւորաբար պարսկերէնի եւ արաբերէնի: Իսկ արձակուրդներուն Ֆրանսա կ'երթար կատարելագործելու իր ֆրանսերէնը: Մեծ հիացող մը ըլլալով արդի նկարչութեան, իր թէզը ներկայացուց նկարիչ Սէզանի վրայ:

Զօրավար տը Կոլ իր «Պատերազմի յուշերուն մէջ» կը գրէ թէ «Այս անգլիացի նախարարը, թէեւ Անգլիացի է եւ նախարար, սակայն ցոյց կուտայ մտքի լայն հորիզոն եւ աւելի եւրոպական զգայնութիւն ունի քան կղզեբնակի, աւելի մարդկային քա վարչական: Այս դիւանագէտը ամբողջովին նուիրուած իր երկրի շահերուն, չէր արհամարհեր ուրիշ երկիրներուն եւ կը մտահոգուէր միջազգային բարոյականով իր ժամանակի զարշելի բըռնութեանց միջեւ: Շատ անգամներ երբ առիթ կ'ունենայի անոր հետ խօսելու, կը հիանայի ոչ միայն իր փայլուն մտքին, գործերու իր ծանօթութեան եւ վարուելակերպի իր հմայքին, այլեւ այն արուեստին որով կը ստեղծէր եւ կը պահէր բանակցութեանց մէջ համակրանքի այնպիսի մթնոլորտ մը որ կը նպաստէր համաձայնութեան երբ ատոր կը յանգէին եւ կը խուսափէին վիրաւորանքներէ եթէ չկրնային յանգիլ համաձայնութեան: Անոր մէջ կը տեսնէի մասնաւոր սէր Ֆրանսայի հանդէպ, ուրկէ լայն բաժին մը առած է իր մշակոյթին համար:

Օքսֆորտէն ելլելէն ետք, նետուեցաւ քաղաքական ասպարէզ: Ընտրական պայքարին միջոցին էր որ ամուսնացաւ գեղեցկուհի Պէաթրիս Պէքէթի հետ:

26 տարեկան էր երբ Խորհրդարանի անդամ ընտրուեցաւ: Ունէր կատարեալ դաստիարակութիւն: Միշտ պարզ եւ յստակ լեզու մը կը գործածէր, առանց աւելորդաբանութեան եւ առանց հակասութեան ոգիի: Իր աստղը բարձրացաւ 1930էն ի վեր: Յաջորդաբար փոխ - քարտուղար, քարտուղար է արտաքին նախարարութեան մէջ եւ ի վերջոյ Արտաքին Նախարար 1935ին, երբ 38 տարեկան էր: Մէկ դարու ընթացքին չէր տեսնուած այդքան երիտասարդ մէկը որ այդ պաշտօնը գրաւէր:

Միջազգային պղտոր կացութեան մէջ ա՛լ աւելի կը բարձրանար իր փայլը: Աշխարհ անողոքաբար կը խրէր պատերազմի անդունդը: Ծանօթ են դէպքերը որոնք առաջնորդեցին դէպի պատերազմ:

Չըրչիլ կ'ըսէր Իտընի մասին թէ «միակ նոր դէմքը, միակ առաջնակարգ մեծ աստղն է այն սերունդին որ դառնօրէն ենթարկուեցաւ պատերազմի արհաւիրքներուն»:

Երիտասարդ Արտաքին Նախարարին եւ վարչապետ Նեվիլ Չեմպըրլէյնի միջեւ յարաբերութիւնները ա՛լ աւելի կը [illegible], քանի Չեմպըրլէյն հաճոյակատար կը դառնար Մուսոլինիի հանդէպ: Այս պատմական շրջութեան ընթացքին, բրիտանական դահլիճին անձկալից նիստերէ ետքն էր որ Իտըն հրաժարեցաւ:

Ուինսթըն Չըրչիլ այս հրաժարման մասին կը գրէ թէ «ան կը մարմնացնէր բրիտանացի ազգին վերջին յոյսը եւ ահաւասիկ կը հեռանայ»:

1939 Սեպտեմբերի ահաւոր կիրակին երբ Իտըն Լոնտոնի իր յարկաբաժինն էր քանի մը բարեկամներով, անձկութեամբ եւ խոր լռութեան մէջ կը լսէր Չէմպըրլէյնի սա յայտարարութիւնը ձայնասփիւռէն — «Անգլիա պատերազմի մէջ է»:

Իտըն պատուհանը կը բանայ ու կը խորհրդածէ թէ արդեօք կրնար ինք բան մը ընել որպէսզի տեղի չունենար այս պատերազմը:

Եւ ահա 1940ի Մայիսին Իտըն Պատերազմական Նախարար է: 1945ի օր մը Օդային Նախարարութիւնը կը յայտնէ Իտընի թէ այլեւս ամէն յոյս կորսնցուած է գտնելու իր զաւակը Սիմոն, որուն օդանաւը անհետացած է բիրմանական եզերքներուն մէջ: Այդ պահուն Իտըն ընտրական պայքարի մէջ էր Լիմընկթընի մէջ, եւ հրահանգեց որ չհրատարակեն տխուր լուրը, վախնալով որ քաղաքականութեան անծանօթ զգացական նկատումներ խանգարեն պայքարը:

Այս բոլոր դէպքերը նպաստեցին որ Իտըն դառնար այն մարդը որու համար

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

«Մեզ՝ բարեկամ հայասէր տօքթ. Ըշըրը խորհուրդ կուտայ, որ առէն մը այս շրջանէն հեռանանք: Ան կ'ըսէ, որ եւրոպական քաղաքականութիւնը շատ աննպաստ է մեզ այժմ»:

Այդ բացատրութիւններից յետոյ, մենք էլ գտանք, որ Վանի շրջանում մնալ՝ պիտի նշանակէր կառավարութեան մարտահրաւէր կարդալ: Իսկ այդ մարտահրաւէրից ոչինչ պիտի շահէինք, կրնար աւերում եւ կոտորած յառաջ գալ:

Այգեստանի ժողովուրդը վաղուց գիտէր Անդրանիկի եւ Մուրատի տեղերը, ինչպէս նաեւ գիտէին Կոտոյի Հաճիին եւ Սմբատի տեղերը:

Մեր մէջ Կոտոյի Հաճին մի մեծ փափաք ունէր՝ «Մի հարսանիք սարքել Վանում»: Նա հաւատում էր, որ Բիւրոյի ղրկած փամփուշտների մեծ մասը կըմնար Վանի մէջ, եւ շատ քիչ քանակութեամբ կը հասնէր մինչեւ Դուրան - Բարձրաւանդակ: Նա չէր հաշտուեր այն մտքի հետ թէ՝ «Ինչո՞ւ Սասունը եւ Մուշը քանդուեցին, եւ ինչո՞ւ Վանը կանգուն պիտի մընար»: Նա կը հաւատար դեռ, որ «եթէ Վանի մէջ մի բան անէինք ամերիկեան եւ անգլիական ներկայացուցիչների միջոցով՝ այստեղ աւելի շատ եւ շուտ արձագանգ կը գտնէր քան այնտեղ (Սասուն), ուր կռուեցինք»:

Ծանր պայմաններ ստեղծուած էին: Մի կողմից, գնալու դժուարութիւնները կային: Միւս կողմից՝ այդտեղ մնալն էլ փափուկ հարց էր: Ընկերների հետ երկար խորհեցինք եւ ընտրեցինք «երկու չարեաց փոքրագոյնը»: Այն է՝ հեռանալ, ինչ որ էլ պատահէր մեզ: Արդէն մեր կեանքը ժողովուրդի բարօրութեան համար էր. թող մենք մեռնէինք, եւ նա ապրէր:

Վերջնական որոշումը տրուեց:

Մուրատ հարց տուեց Կոմսին թէ՝ ե՞րբ կրնայինք ճանապարհ ընկնել:

— Ամէն բոպէ, ասաց նա: — Այդ կախուած է Անդրանիկից:

Իսկ Անդրանիկ ասում էր. «Մի քիչ տըկար եմ զգում»:

Կոմսը շարունակեց.

— Ձեզ համար պատրաստել եմ մեր ամենահաւատարիմ քիւրտ վալատներից մէկը, որ շատ լաւ գիտէ ձեր անցնելիք ճանապարհները. Նա մեզ՝ բարեկամ աշիրէթներից է: Այս գործի համար յանձնարարուած է նաեւ ընկեր Յարութիւն Թովմասեանը: Նա ձեզ համար մինչեւ Պարսկաստանի սահմանները երկարող հայ գիւղերի մէջ «կայան»ներ պիտի պատրաստէ: Ինչ որ հնար է անել արել ենք ձեզ համար: Եւ կը հաւատամ թէ՝ առանց ընդհարումի պիտի յաջողիք հասնիլ Մենաւոր (Թադէոս Առաքեալի վանքը):

Առաջին անցնող խումբը 14 հոգիներից կը բաղկանար:

Որոշեցինք ապահովութեան համար, որ եօթը ընկերներ «զինուած» լինին, իսկ միւս եօթը «անզէն»: ««Զինուած» ընկերներն էին՝ Անդրանիկ, Մուրատ, Կայծակ, Աւօ, Սմբատ, Սէյտօ եւ Սեպուհ: Բաւական առատութեամբ փամփուշտներ առինք մեզ հետ այն հաշուողութեամբ թէ՝ երբ հասնէինք մեր վերջին կայանը՝ «Նազար Աւա», մեր փամփուշտների եւ հրացանների մի մասը պիտի թողնէինք հոն, տեղւոյն խմբապետին:

Այդ պատրաստութիւններէն յետոյ սեպտեմբեր 3ի օրը, Ալէան ու Արմենակը մեզ դուրս պիտի հանէին քաղաքից:

ՍԵՊՈՒՀ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՑԼԻՆԻՆ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

★

Քանըեօթը տարեկան Ամերիկուհի մը, անունը Ալլին Պլէքսթըն, Պոլիս կ'երթայ, հաւանաբար, իր աչքերով տեսնելու համար Թուրք ժողովուրդին քաղաքակրթութիւնը, որուն մասին բանե՛ր, բանե՛ր լսած էր այս երկրին մէջ, իր ծնած օրէն ի վեր։

Ինքն է որ կուտայ հետեւեալ պատմութիւնը՝ Թուրք լրագրողներուն․

— Աստուած՝ թշնամիս Պէյօղլու չձգէ ․․․ Աստուած օգնութեան հասնի այն կի-ներուն, որոնք իրենց պանդոկէն դուրս կ'ելլեն եւ կը փորձեն վեր, վար պտտիլ Շիշլի ճամբուն վրայ․․․ Թաքսիմէն մինչեւ Կալաթասերայ, քանի մը անգամ գացի, եկայ ․․․ Մարմնոյս վրայ չկսմթ-ուած տեղ չմնաց ․․․ Առջեւս ելլողները, քովէս անցնողները, ետեւէս եկողները ինծի չզլած չանցան․․․ Ուրիշ երկիրնե-րու մէջ սասնկ բան տեսած չէի ։

«Միլլիէթ» թերթին խմբագիրը կը գրէ թէ լրագրողները անճրկած են եւ չեն կրցած այդ երեւոյթին բուն պատճառը բացատրել խեղճ աղջկան, բայց բան մը ըսած ըլլալու համար ըսեր են թէ ճամբան շատ նեղ է եւ շատ մարդ կ'անցնի, կը դառնայ ․․․

Ուրիշ խօսքով, երբ ճամբան նեղ է, Մէհմէտճիքները ամէն իրաւունք ունին իրենց քովէն անցնող աղջիկներուն միսերը կսմթելու։ Իսկ, եթէ հանրակառքին մէջ տեղ ձգելու տեղ չըլլայ, Մէհմէտճիք մը կրնայ, ազատօրէն փաթթուիլ իրեն դըրացի աղջկան, պայմանաւ որ Թրքուհի չըլլայ, այլ կեաւուր ․․․

Ցոյս ունիմ որ օրիորդ Պլէքսթըն, վերադարձին, տեսակցութիւն մըն ալ կուտայ Ամերիկացի լրագրողներուն եւ կը պատմէ աւելի «պատկերազարդ» պատմութիւններ, որպէսզի հասկցնէ իր ժողովուրդին թէ ինչպէս․․․ քաղաքակրթուած է «ազնուական ու անվեհեր» Թուրք ժողովուրդը ։

***

Եթէ բարբարոս ազգ մը, որուն մատ-ներէն տասը ուրիշ ազգերու արիւնը կը կաթկթի, կրնայ քաղաքակրթուիլ եւ «մարդ ըլլալ» երեսուն տարիէն, այն ատեն պէտք է հաւատալ թէ բորենին ալ կրնայ, մէկ օրէն միւսը, գառնուկի փոխուիլ ։

Բայց, ի՞նչ կը սպասէք ժողովուրդէ մը, որ անկէ քառասուն տարի առաջ, Անատոլուի բարձունքներուն վրայ բռնաբարեց ութը, տասը տարեկան հայ աղջըն-նակներ ։

ԽԻՐՈՊԱՑԻ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

*

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ բանաստեղծ Ալազան «ներդրաւուած» է ազատուելով սովետական գնտաններէն ինչպէս հաղորդեց Մարտ 15ին Երեւանի ռատիօ կայանը ։ Խօսած է նաեւ բանաստեղծ Ալազան, որ ըսած է թէ ջանալու է, նախապէս գործած սխալները չտկել եւ նուիրուիլ ստեղծագործ աշխատանքի, հետեւելով նոր ուղղութեան ։ Այս հաղորդագրութենէն կ'երեւայ որ 1937 – 38ի մաքրագործումներու ընթացքին անյայտութեան գիրկը նետուած էր գրագէտը։ «

ՌՈՒՍ – ՀԱՅԵՐԷՆ նոր բառարան մը հրատարակած է ՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիան։ Գիրքը կը բաղկանայ շուրջ հարիւր մամուլէ եւ հատորը լոյս տեսած է քսան հազար օրինակ տպաքանակով։ Բառարանը պիտի բաղկանայ չորս հատորէ եւ պիտի պարունակէ հարիւր հազար բառ իրենց ոճերով, Պուշկինի շրջանէն մինչեւ մեր օրերը։Ներկայիս հրատարակուած է Ա․ հատորը։ Աշխատակցած են Մ․ Գէորգեան, Հ․ Համբարձումեան, Ե․ Տէր Մինասեան, Վ․ Փոթեան, ակադեմական Գ․ Ղափանցեան, Էդ․ Աղայեան եւ Ռ․ Մելքումեանի գլխաւոր խմբագրութեամբ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԷՇՐԷՖԻԷի (Պէյրութ) նորակառոյց Ս․ Յակոբ եկեղեցիի օծումը եւ օրհնութիւնը կատարած է Ծաղկազարդի օրը Թեմին առաջ․Խորէն արք․Բարոյեան։Ցարդ աւելի քան քսանեւհինգ տարիէ ի վեր կը կատարուէին տախտակաշէն եկեղեցիի մը մէջ։Ինչպէս ժամանակին գրեցինք ողբացեալ Յակոբ Ապաճեան ստանձնած էր փառաւոր եկեղեցիի մը կառուցումը,պէտք եղած գրամը տրամադրելով, իբրեւ կոթող յաւերժացնելու համար իր եւ իր ընտանիքին յիշատակը։ Հայկական ոճով շինուած է եկեղեցին։ Ներսի կողմը շատ կոկիկ է եւ լաւ կահաւորուած, հայ ժողովուրդի սրտաբուխ նուէրներով։ 13 մանր ջահեր չորս միջակ եւ երկնասլաց դմբէթներէն կախուած մեծ ջահերը եւ կանթեղները դարդը կը կազմեն այս եկեղեցիին ։ Սըրբազանը դինիով օծած է եկեղեցիին բոլոր պատկերներն ու 16 սիւներու խաչերը, և միւռոնով օրհնած սիւները, աւանդատունը ու սարկաւագատունը։ Ապա ներկաները Խադ արք․ի եւ առաջնորդի ընկերակցութեամբ գացած են Ազգ․ գերեզմաննոց, բարերարին դամբանին վրայ աղօթելու ։

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ուսանողներու կրթաթոշակը երկարաձգած է Լիբանանի հանրապետութեան նախագահ Շամուն, ընդ առաջ երթալով երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթի դիմումին ։

ՄԱՐԳԻԼԻ (Իրաք) Ազգ․ վարժարանի հիմնադրութեան 25ամեայ յոբելեանը տօնուած է Մարտ 31ին։ Նախագահած է Պ․ Գեղամ Վարդանեան շեշտելով դպրոցներու բարերար դերը մեր դարուն, մանաւանդ ազգ․ վարժարաններուն, որոնց շնորհիւ կրցանք պահել մեր ազգային ինքնուրոյնութիւնը, կրօնական եւ կրթական մարզերու մէջ։

Ան շնորհակալութիւն յայտնած է Իրաքի կառավարութեան, որու բարոյական աջակցութեան շնորհիւ կարելի եղած է 25 տարի շարունակ պահել դպրոցը եւ յառաջդիմել ։ Պ․ Գարեգին տէր Ղուկասեանի տեղեկագրին համաձայն նիւթական ծանր պայմաններու մէջ կարելի եղած է հիմնել դպրոցը եւ շինել դպրոցական ներկայ շէնքը։ Սկզբնական շրջանի 15 – 20 աշակերտներու տեղ, այսօր դպրոցի աշակերտներուն թիւը հասած է 250ի, ինը դասարաններով։ Ամավառութեան մասնակցած են ներկաները սրտաբուխ նուէրներով, իսկ Տիկին Թէճիրեան նուիրած է հարիւր տինար։ Խօսած է նաեւ դպրոցի աւագ ուսուցչապետ Պ․ Ալիքսան Գուպուեան ։ որ պատմականը ընելէ ետք մեր դպրոցներուն Ե–Ժ Թ․ դար, իր խոր յարգանքը յայտնած է անապատէն եկած մեր ուսուցիչներուն, որոնցմէ շատեր Ա․Բ․Գ․ միայն գիտէին, բայց գայն իբրեւ մասունք փոխանցեցին նոր սերունդին։ Փակման խօսքը ըրած է գաղութին առաջ․ փոխանորդ Գեղամ քհնյ․ Փաշայեան։Յոբելենական յանձնախումբը որոշած է հրատարակել պատկերազարդ գրքոյկ մը ուր պիտի տրուի դպրոցին 25 տարուան պատմութիւնը ։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ողբ․ Փրոֆ․ Վահրամ Միւհէնտիսեանի յիշատակը չքեղ կերպով տօնուած է Պոլսոյ Մխիթարեան Սանուց Միութեան սարքած յուշահանդէսին ։ Ներկայ եղած է հոծ բազմութիւն մը յայտնի արուեստագէտներու, մտաւորականներու, երաժշտագէտներու եւ ականաւոր խմբավար Մաէսթրօ Էփրիկեանի ։ Բեմին վրայ սեւ շղարշներու մէջ դրուած է Միւհէնտիսեանի նկարը, իսկ սեղանին վրայ ողբացեալին հեղինակութիւնները եւ երաժշտագիտական ուսումնասիրութեանց հաւաքածոն։ Ան եղած էր բարոյական հայրը շատ մը արժէքաւոր աշակերտներու։ Խօսք առած է Պերճ Շիկահեր։ Ապա եղած է գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին մը ։

ՊՈԼՍՈՅ Ս․ Փրկիչ հիւանդանոցին պարահանդէսին զուտ հասոյթը եղած է այս տարի 131 հազար ոսկի։ Այս գումարին տասը հազար ոսկին յատկացուած էր Պոմթընի Օժանդակէն։ Պ․Սարգիս Քիւրքճեան շնորհակալութիւն յայտնած է պետական աւագանիին, պարահանդէսի յանձնաժողովին, Պոլսոյ երեսփ․ Զաքար Ղարվէրի, ազգ․ բարերար Ներսէս Կիւլպէնկեանի որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարած են Ս․ Փրկիչ հիւանդանոցի բարգաւաճման եւ վերելքին ։ Նոյն շնորհակալութիւն յայտնած է Փարք Հօթէլի տէր Պ․ Արամ Խտրեանի որ տարիներէ ի վեր կը տրամադրէ իր սրահը հիւանդանոցի յանձնաժողովին եւ կը հիւրասիրէ զանոնք ։

ՍՏԱՑԱՆՔ․— Հայկանոյշ Մառք կեանքըն ու գործը, հրատարակուած յիսնամեայ յոբելեանին Տիկնանց յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ։ Հասցէ՝ Հայկազն Վարդանեան, Էմլաք Ճատտէսի թիւ 7, Նշան Թաշ, Իսթամպուլ ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

Չըրչիլ ըսաւ — «Ես շատ յոգնած եմ, կը մտածեմ թէ ժամը հնչած է քեզի համար պատրաստուելու »։

Իտըն կ'որակէն իբրեւ «մասնագէտը յուսահատական վիճակներու »։ Տասը տարի անընդհատ եղած է արտաքին նախարար (1782էն ի վեր չորս պետական դէմքեր միայն այս պաշտօնը պահեցին այդքան երկար ատեն Մեծն Բրիտանիոյ մէջ)։

Իտըն կ'ատէ թուղթերը, երբեք երկու վայրկեան չի նստիր իր գրասենեակին մէջ։ Գիտէ մտիկ ընել եւ արագ եւ բացայայտ որոշումներ տալ ։

Արագ, յստակ եւ ճկուն միտք մը ունի․ ոչ մասնաւորաբար փայլուն, ոչ ալ մասնաւորաբար խոր, կ'ըսեն ։

Շատ հին բարեկամութեամբ մը միացած են երկու մեծ դէմքերը, որ հիմնուած չէ միայն ազգականական կապերով (1952ին Իտըն երկրորդ ամուսնութեամբ մը կապուեցաւ Չըրչիլի քեռորդիին հետ) այլ այնքան վտանգներով եւ յաջողութիւններով շաղախուած զգացումի միութեամբ մը։

Պատերազմի մասին Իտըն կը յայտարարէ թէ՝ «լաւ է ատել պատերազմը։ Սակայն նուազ լաւ անկէ վախնալ։ Որովհետեւ պատերազմի վախը կ'անդամալուծէ կամքը։ Եւ պէտք չէ վախի վրայ հիմնուած ըլլայ այս երկրին քաղաքականութիւնը։

Քաղաքական իր տեսակէտն է,— «Բանակցիլ կըթնելով ուժին»։ «1938ին կը զգայի թէ պատերազմը անխուսափելի էր։ Այսօր միեւնոյն տպաւորութիւնը չունիմ »։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱԼԷՊԻ ՋԱՒԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«Վարդանանց»ի մրցման արդիւնքը

Ժիւրիի տեղեկագիրները յանգեցան հետեւեալ եզրակացութեան ․

Ա) Ստացուած երեք թատերգութիւններէն ոչ մէկը առաւելութիւն կը բերէ ներկայիս բեմադրուողներուն վրայ եւ արժանի չեն տպագրութեան, բեմադրուելու եւ մրցանակի ։

Բ) Ցարաբերական առաջնութիւնը կը տրուի Պոլսէն՝ Պ․ Աշոտ Մատաթեանի հեղինակութեան, որ կը կրէ «Պատմական դոյամարտ» անունը ։

Միութեանս դիւանը յատկացուած 300 ս․ ոսկիի գումարը կը բաժնէ երեք հեղինակներուն՝ հետեւեալ ձեւով․— 150 ս․ ոսկի՝ Պ․ Ա․ Մատաթեանի, 75 ս․ ոսկի՝ Տիկին Հ․ Զափրաստեանի եւ 75 ս․ ոսկի՝ Պ․ Հ․ Արմենակեանի ։

Միութեանս 1955ի գրական մրցանակի նիւթն է Սփիւռքի Հայութեան կենաքէն առնուած վէպ մը։ Մրցանակ՝ երեք հարիւր ս․ ոսկի ։

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1․— Ներկայացուած գրութիւնները նուազագոյնը 150 էջ պէտք է ըլլան ։

2․— Մինչեւ 31 Դեկտ․ 1955, պէտք է հասնին, ստորեւ տրուած հասցէին ։

3․— Արդիւնքը կը յայտարարուի 31 Մարտ 1956ին ։

4․— Մրցանակը կը վճարուի ժիւրիի որոշումով եւ մէկ գրողի միայն ։

Դիւան՝ Ջաւարեան կրթ․ Միութեան

Հասցէ․—
Kevork Barsoumian,
Rue Keyali, Djideydié, Alep-Syrie.

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԳՈՐՇ ՋԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ը․

Բայց այն համոզումն ունիմ, որ Փեկէթի ըմադդը ճիշդ է այս տեսակ խնդիրներու մէջ։ Միեւնոյն ատեն ինչու խորհրդարանի անդամ մը խնդրոյ նիւթ դառնայ պարզ անոր համար որ կին մը կը կը սպաննուի իր պարապ տան մէջ։ Սակայն կարելի չէ ըմբռնել Անգլիացի պարկեշտ ժողովուրդին կարծիքը ։

— Սպաննուող կինը օտարական ալ է, բան մը որ աւելի կը բարդացնէ խնդիրը, շարունակեց Փեկէթ, յոռետեսութեամբ ։

Կարծեմ այստեղ ալ իրաւացի է Փեկէթ։ Եթէ անպատուութիւն է ձեր տան մէջ կնոջ մը սպանութիւնը, աւելի մեծ անպատուութիւն կ'ըլլայ օտարականի մը սպանութիւնը։ Միտքս ուրիշ բան մը եկաւ, յանկարծ բացագանչեցի ․

— Տէր Աստուած, յուսամ Գարոլինը շատ պիտի չյուզուի ։

Գարոլինը խռհարարուհիս է, պարտիզպանիս կինը։ Ինչ տեսակ կողակից է, չեմ գիտեր, միայն գիտեմ որ սքանչելի խոհարար է։ Ճէյմս, լաւ պարտիզպան մը չէ․ սակայն իր ծուլութիւնը կը հանդուրժեմ եւ բնակարան տրամադրած եմ, պարզապէս Գարոլինի պատրաստած կերակուրներու սիրոյն ։

— Չեմ խորհիր թէ տունը մնայ այլեւս այս խնդրէն վերջ, ըսաւ Փեկէթ։

— Դուք միշտ զուարթ էք արդէն, պատասխանեցի։

Բայց կարծեմ պէտք է վերադառնալ, Փեկէթ կը պնդէ։ Կայ նաեւ Գարոլինը, որ պէտք է հանդստացնել ։

Երեք օր վերջ։

Ինծի համար անըմբռնելի է սա բանը թէ ինչպէս մարդիկ Անգլիայէն դուրս չեն ելլեր ամրան՝ երբ միջոցներ ունին։ Զըզուելի կլիմայ մըն է։ Այս բոլոր նեղութիւնները տաղտկալի են։ Վարձակալական գրասենեակները կը յայտարարեն թէ Միլհաուզի տունս վարձու տալու խնդիրը պիտի դժուարանայ, թերթերուն տուած այսքան մանրամասնութիւններէն վերջ։ Գարոլինը հանդարտեցաւ ․․․ շնորհիւ տուած կրկին ամսականիս։ Այդ մասին կրնային իրեն հեռագիր մը ղրկել Գանէն։ Իրաւ որ, վերադառնալու որեւէ պատճառ չկար, ինչպէս ըսած եմ միշտ ։ Վաղը պիտի մեկնիմ։

Մէկ օր վերջ ։

Շատ զարմանալի բաներ պատահեցան ։ Նախ հանդիպեցայ Օկիւսթըս Միլրէյին, ամենակատարեալ նմոյշը հինաւուրց իշու մը, որ ներկայ կառավարութիւնը արտադրած է։ Ակումբին մէջ, անկիւն մը տարաւ զիս եւ սկսաւ խօսակցիլ դիւանագիտական նրբութեամբ ։ Պատմեց Հարաւային Ափրիկէի եւ անոր ճարտարարուեստական վիճակին, Բէնաի մէջ գործադրուելի յարաճուն տարաձայնութիւններու եւ գայն հրահրող գաղտնի պատճառներու մասին ։Մտիկ ըրի համբերութեամբ, որքան որ կրնայի։ Ցետոյ ձայնը ցածցնելով, գրեթէ մրմնջելով՝ բացատրեց թէ երեւան հանուած են կարգ մը փաստաթուղթեր, որոնք պէտք է որ զօրավար Սմութին ձեռքը հասնին ։

— Կասկած չունիմ որ իրաւացի էք, ըսի, գապելով յօրանջումս ։

— Բայց ինչպէ՞ս առնենք իր ձեռքը պիտի հասցնենք։ Խնդրին մէջ մեր դրութիւնը շատ փափուկ է։

— Թղթատարին ի՞նչ եղած է որ, ըսի զուարթութեամբ։

Երկու փենինոց դրոշմաթուղթ մը փակցուր եւ նետէ ամենամօտիկ տուփը ։

Մարդը կարծես հարուած մը ստացաւ ․

— Ի՞նչ կ'ըսէք, սիրելի Փետըրս ։ Հասարակ նամակատո՞ւփ մը։

Միշտ ալ առեղծուած մնացած է ինծի համար թէ ինչու համար կառավարութիւնները պետական թղթատար կը գործածեն եւ այդքան ուշադիր կ'ըլլան իրենց գաղտնի փաստաթուղթերու փոխադրութեան համար ։

— Եթէ թղթատարին չէք հաւնիր, ղրկեցէք ձեր երիտասարդ ընկերներէն մէկը, ճամբորդութիւնը իրենց հաճոյք պիտի պատճառէ ։

— Անկարելի է, ըսաւ Միլրէյ, գլուխը շարժելով ։

Պատճառներ կան, սիրելի Փետըրս, կը վստահացնեմ ձեզ, պատճառներ կան ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ․ Ա․ ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար․)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՅԿՈՆԻ փողոցներուն մէջ, բախումները կը շարունակուին պանդուխտներու եւ պետական ուժերու միջեւ: Գործադուլեան նոյնիսկ ռումբընկեցներ:

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ընտրութեանց առեն իրենց կրած պարտութիւնը սահմանափակելու համար, համայնավար կուսակցութիւնը մեծ ջանքեր կը թափէ, այն յոյսով թէ կրնայ մասամբ վերաշահիլ կորսուած գետինը:

ԼՈՆՏՈՆ որ զրկուած էր քսանըհինգ օրերէ ի վեր իր մամուլէն, ունեցաւ երէկ իր թերթերը: Համաձայնութիւն գոյացած է գործաթողներու եւ թերթի տէրերուն միջեւ:

ԴԱՆԻՄԱԿԱՆ խորհրդարանը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, 24ի դէմ 145 ձայնով:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ընտրական պայքարը, որ պաշտօնապէս Մայիս 5ին պիտի բացուի, երբ լուծուի նախկին երեսփոխանական ժողովը, կարելի է նկատել արդէն սկսած: Սըր Էնթընի Իտըն, վարչապետ եւ պահպանողական կուսակցութեան նոր պետը, ճառ մը խօսեցաւ խորհրդարանին մէջ ուր կը պարզէ կուսակցութեան յառաջդրութիւնները, արտաքին քաղաքականութեան մասին: Ելեւմուտքի նախարարն ալ ներկայացուց «համեստ հաշուեցոյց մը», ինչպէս կը գրեն անգլիական կարգ մը թերթեր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահը Ճէլալ Պայար, որ գործուղութեան մը ենթարկուած էր, իր ապաքինումէն ետք պիտի այցելէ Իրան եւ Լիբանան:

Այրի Տիկին Ալիս Քարճեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Քարճեան, Օր. Եղիսաբէթ Քարճեան, Այրի Տիկին Ն. Քարճեան, Այրի Տիկին Մարի Աստուրեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աստուրեան, Տէր եւ Տիկին Ճէնոէրճեան, Տէր եւ Տիկին Գումրուլեան և Պօղոսեան ընտանիքը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԱՐՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան Թրնօն հիւանդանոցը ապրիլ 18ին:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր հինգշաբթի ժամը 8.30ին: Հաւաքուիլ հիւանդանոցը 47 ռիւ Փէլփոր, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտառյի մասնաճիւղի:

Կը ներկայացուի « ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊ »:

Պառ Էնթէռնասիոնալի մէջ, 230 Շ. Մատրակ – Վիլ:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին,:

Մուտքը հրաւիրատոմսով:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. նորընտիր կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական երգապնակներով:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Մուտքը ազատ է:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խնջոյք պարահանդէս

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 22, Համօ Օհանջանեան ակումբը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը ներկայացուի « Շատախօս Սափրիչը », ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն (երկու արար), ջերմ մթնոլորտ: Պիւֆէ:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ

ժամը 14.30ին, Միւթիւալիթէի մէջ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 հանրային Մարմիններու, վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսացի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20.30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

Նախագահութեամբ՝ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՌՈՒՓԻ (Փարիզի Արք.ի ներկայացուցիչ)

Ուղերձներ՝ Վ. Օրիօլէն, զօրավար Վէկանէն, փաստաբան Տը Մօրօ Ժաֆերիէն, Անտրէ Մալրոյէն, Անրի Պորտոյէն եւ Մորիս Շումանէն:

Ցարդանքի խօսք՝ ՏԱՆԻԷԼ ՄԷՅԷՐ (Նախկին նախարար)

Կը խօսին՝ Գերապայծառ Ամատունի, Վեր. Սիսլեան, Տիկին Իփէքեան – Պուստաքեան, Յ. Եղիազարեան, Պ. Պալըգճեան, Տոքթ. Պէօյիւքեան և Ն. Վարդանեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Զինուորական նուագախումբը

Իսկէն մասնաւոր օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին: Արձանագրուիլ արձարտ – նայեա Զատիկեանի մօտ:

Շաւիլէն օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին, Փլաս տը Շաւիլէն:

Երթեւեկ 200 ֆրանք, արձանագրուիլ Նոր Սերունդի անդամներու մօտ:

×

Շաբաթ, 23 Ապրիլ ժամը 17.30ին

Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու չքերթը դէպի Ցաղթական Կամար արծարծելու Անծանօթ Զինուորին Բոցը

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Sacré - Cœurի ՄԷՋ

Կիրակի, 24 Ապրիլ.— Մոնմարթրի Սաքրէ Քէօր եկեղեցիին մէջ, առաւօտեան ժամը 9.15ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօնով, Ապրիլեան արհաւիրքի համազգային զոհերուն համար:

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն:

Կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ քաղաքիս բոլոր կուսակցութեանց ինչպէս նաեւ բոլոր բարեսիրական, Երիտասարդաց, Համազգային Մշակութային Միութեանց եւ «Արմենիա» երգչախումբին:

Տեղի կ'ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Վարիէթէի մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ՎԱՀԱԳՆ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ:

Կը խօսին՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (Փարիզի Առաջնորդ եւ Կաթ. պատուիրակ), ՅՈՎՀ. Վ. ՁՈՒՀԱՃԵԱՆ (առաջնորդ Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ առաքելութեան), փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ (Նախագահ Աւետ. եկեղեցիներու) ինչպէս նաեւ՝

Ն. ՔԻՒԹԱՀԼԻԱՅԵԱՆ, Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկ. Վարդան Սարգսեանի եւ բազմաթիւ արուեստագէտներ:

Երգ, արտասանութիւն, նուագ:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան:

22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ եւ բանախօսէ Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Հ. ՊԱՊԵԱՆ վրդ. եւ վեր. Ի. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ:

Պիտի ըլլան աւուր պատշաճի մեներգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկերներ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին, եկեղեցական սրահը, Սէն Լուի, Ռիւ Ժէյ:

Նախաձեռնութեամբ Կրընպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչի, Բարեգործականի, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11 – 24ի առիթով:

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին:

Այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նոռի սրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի:

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ՊԱՐԳԵՒ ՔՀՆՅ. եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յարգելու համար մեր նահատակներուն յիշատակը:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, միասնականութեամբ 24 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, 56 ռիւ տը Սէզ:

Արժանի հանդիսաւորութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով:

Պատուոյ նախագահութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սեբովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն յարանուանութեանց եւ Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչները:

Ուղերձներ՝ Նոր Սերունդի, Ժաֆի, եւ յարանուանութեանց Երիտ. Միութեան կողմէ: Զինուորական նուագախումբ եւ աւուր պատշաճ գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է

Կրկնապէս կը յանձնարարուի Հայ առեւտրականներու փակել իրենց խանութները, նոյն օրը ժամը 3էն 6:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Տէսինի բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ Միութիւններուն:

24 Ապրիլ, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին դպրոցին աշակերտներուն կողմէ: Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբերգութիւն մը Եղեռնէն, մասնակցութեամբ կարող ուժերու: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբի:

Այս կիրակի, ժամը 15.30ին, Մուրատ խումբի ակումբը:

Բանախօսութիւն, եւ գեղարուեստական պատշաճ բաժին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց:

Այս կիրակի, ժամը 20.30ին, Ռիւ Փիէռ Բիւռիի սրահը:

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ:

ՆԻՍ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նիսի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ մեր բիւրաւոր նահատակներու քառասնամեակի յիշատակին տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօնով:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը որ գայ յարգել իր նահատակներուն անմեռ յիշատակը:

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական զասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քատէի գիմաց): Նիւթ՝ «Կազմակերպուած Իրերօգնութիւնը Հայապահպանման միջոց է»: Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալլիւր Սեբօր – Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին Արամ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 9ին՝ Քրիստափոր ենթկ. շաբաթ 23 Ապրիլ ժամը 9ին:

Զաւարեան ենթկ. 23 Ապրիլ, շաբաթ, ժամը 9ին:

Ակնունի ենթկ. 23 Ապրիլ, ժամը 9ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ժողովները շարունակելի են:

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Արծիւ Միութիւն (Մարսէյլ).— Կը սպասենք թղթակցութեան Բ. մասին:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՋԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ, Ապրիլ 24-ին, կիրակի առտուան ժամը ճիշդ 10ին:

Լիոնի Հայ կաթողիկէ առաքելութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ ձեզ Ֆուրվիէրի տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ մատուցուելիք հայածէս սուրբ եւ անմահ պատարագի, որ տեղի պիտի ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առտուն ժամը ճիշդ 10ին, Ապրիլեան Հայ նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ժամանակ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Շրմիզիէ կարող վարժ գործաւորուհիներ, իրենց տանը մէջ աշխատելու համար:

Դիմել Ա. Պագրճեան

5, Rue Ordener, Paris (18)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 — հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 22 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7654 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3065

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՄՐՑԱԴԱՇՏ

*

Ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը դարձած է դէպի արեւելք, ուր երկար ատենէ ի վեր թատերաբեմ դարձած է դիւանագիտական, քաղաքական ու ռազմական հարցերու :

Մեծ չափով խաղաղած է Ծայրագոյն Արեւելքը, որ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը դադրելէն ետք ռազմադաշտ դարձած էր՝ եղբայրասպան կռիւներու եւ միջազգային մրցակցութեանց :

Ճիշդ է թէ Քորէայի եւ Հնդկաչինի մէջ լռած են թնդանօթներն ու հրացանները առ այժմ, սակայն վերջնական հաշտութիւն չէ կնքուած դեռ : Մէկ վայրկեանէն միւսը անակնկալ դէպքեր կրնան կրկին խանգարել խաղաղութիւնը :

Ֆորմոզայի խնդիրը օրակարգի վրայ է միշտ եւ նոր բռնկում մը անկարելի չի նկատուիր :

Երկու հսկայական ուժեր, Միացեալ Նահանգներն ու Խորհրդային Միութիւնը, որոնք իրենց ձեռքին մէջ առած են աշխարհի ճակատագիրը, մեծապէս շահագրգռուած են արեւելեան երկիրներով :

Մերձաւոր Արեւելքը նոյնքան կը գրաւէ զիրենք, որքան Միջին ու Ծայրագոյն Արեւելքը :

Խորհրդային Միութիւնը, իր ազդեցութեան ենթարկելէ ետք հսկայական Չինաստանը, կ'ուզէ տիրական դեր խաղալ հարաւ - արեւելեան Ասիոյ մէջ :

1950 Յունիս 25ը դարձակէտ մը եղաւ, երբ ժողովրդավար արեւմուտքը, առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներուն, սանձ մը դրաւ Մոսկուայի աշխարհակալական ախորժակներուն, Քորէայի մէջ թումբ կանգնելով անոր դէմ :

Այդ օրէն ի վեր Արեւելքի ժողովուրդները երկու հակամարտ ուժերու ազդեցութեան ենթարկուած են :

Ատլանտեան Ուխտը, որ սկզբնական շրջանին սահմանափակ իմաստ մը ունէր, այժմ երկարած է մինչեւ Փաքիստան, Ասիոյ սիրտը :

Թուրքիա, որուն անունը մոռացութեան տրուած էր երկար ատեն, դարձած է կեդրոնական դէմք ու ատենէ մը ի վեր առաջնակարգ դեր կը խաղայ արեւելեան կողմն աշխարհի :

Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդները կ'արթննան : Գաղթապետութեանց դէմ պայքարը, ազատագրական ձգտումները սուր հանգամանք ստացած են :

Խորհրդային Միութիւնը, խաղաղութեան ձիթենին շրթունքին, ամէն ճիգ կը թափէ՝ խռովայոյզ վիճակի մէջ պահելու համար այն երկիրները, ուր հպատակ ժողովուրդներ գլուխ ցցած են օտար իշխանաւորներուն դէմ :

Աշխարհ լուռ հանդիսատես է մղուած կռիւներուն :

Փոխուած են դարերն ու մտայնութիւնները :

Զարթօնքի շրջան մը կ'ապրին Ասիոյ ու Ափրիկէի ժողովուրդները :

Անոնցմէ շատեր վերջին տասնամեակին տիրացան արդէն անկախութեան եւ իրենց սեփական երկիրն ունին այսօր :

Հնդկաստան, Փաքիստան, Սէյլան, Ինտոնեզիա, Հնդկաչինի մէկ մասը այս շարքէն են : Ուրիշներ ապահովեցին որոշ ներքին ինքնավարութիւն : Ու հետզհետէ նուաճումներ կ'ընեն քաղաքական գետնի վրայ :

Այս արդիւնքը ստացուեցաւ, շնորհիւ աշխարհակալ կոչուած պետութիւններու իրատես քաղաքականութեան :

Իսկ Խորհրդային Միութիւնը, որ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքին եւ ազգերու անկախութեան մասին կը քարոզէ օրն ի բուն, հետզհետէ կը սեղմէ օղակները՝ իր բռնակալ իշխանութեան ենթարկուած ժողովուրդներու վզին շուրջ :

Պանտունկի խորհրդաժողովին մէջ, Ասիոյ եւ Ափրիկէի 29 պետութիւնները, որոնք աշխարհի ամբողջ բնակչութեան հարիւրին 55ը կը ներկայացնեն, հակամարտ երկու ճակատներու տեսակէտները իրարու կը բախին :

Արեւելքը դարձած է մրցադաշտ : Ո՞ւր պիտի յանգի մեծերու մրցակցութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

*

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԼՈՆՏՈՆ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Անթուան Փինէ, որ ինչպէս հաղորդած էինք հրաւիրուած էր Անգլիոյ արտաքին նախարար Մըք Միլընի կողմէ միասին տեսակցութիւն մը ունենալու՝ մեկնեցաւ երէկ Լոնտոն : Երկու արտաքին նախարարներու միջեւ առաջին տեսակցութիւնն է այս, որ չի կրեր միայն քաղաքավարական բնոյթ : Քաղաքական բազմաթիւ հարցերու մասին միտքերու փոխանակութիւններ պիտի ըլլան, Անթուան Փինէի եւ Անգլիոյ նոր արտաքին նախարարին միջեւ : Տեսակցութիւնը ունի նաեւ ֆրանքօ-անգլիական բարեկամական եւյթի մը հանգամանքը, ապացուցանելու համար երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութիւնները որոնց մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Փարիզ եւ Լոնտոն : Կը կարծուի թէ Մըք Միլըն, որ Եւրոպական Միութեան ուղղութեամբ աշխատողներէն եղած է, բրիտանական արտաքին քաղաքականութեան վրայ պիտի դնէ եւրոպական համագործակցութեան շեշտը, այն չափերուն մէջ ուր կայսրութեան շահերը կրնան համապատասխանել եւրոպական շարժումին շահերուն :

Անտարակոյս, պիտի մանաւանդ քննուի Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին հարցը : Չորսերու ժողով՝ Աւստրիոյ մասին նախ, յետոյ Գերմանիոյ մասին : Լոնտոն կ'ուզէ մարզպաններու կողմէ գումարուած ժողովի մը մէջ լուծել բոլոր առկախ խնդիրները, նախքան չորս արտաքին նախարարներու հանդիպումը Վիէննայի մէջ : Կը կարծուի թէ Մըք Միլըն անհրաժեշտ չի գտներ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման վերջին փուլը... Վիէննայի դաշնագրին ստորագրութենէն առաջ, ինչ որ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Ֆոսթըր Տըլըսին տեսակէտն ըլլալ կը թուի : Անթուան Փինէի հետ պիտի ջանան համոզիչ փաստեր գտնել, այս մասին : Իրազեկ շրջանակներու համաձայն երկու նախարարները ընդհանուր ակնարկ մը պիտի նետեն նաեւ Ծայր. Արեւելքէն (Հնդկաչին, Ֆորմոզա) մինչեւ Մերձ. եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն վրայ : Յամենայն դէպս կը կարծուի թէ Արեւմտեան Եւրոպայի երկու մեծերը միացեալ ճակատ մը պիտի կազմեն գոնէ Եւրոպայի եւ Խ. Միութեան հարցերուն նկատմամբ :

× Անթուան Փինէ ընդունուեցաւ վարչապետ Սըր Էնթընի Իտընի կողմէ, կարճ տեսակցութիւն մը ունենալու : Պիտի վերադառնայ Փարիզ այսօր, Ուրբաթ :

ԱՅՆՇԹԱՅՆԻ ՈՒՂԵՂԸ

Այնշթայնի ուղեղին քննութիւնը պիտի տեւէ երկու ամիս : Հանճարեղ գիտնականը, ինչպէս հաղորդած էինք առջի օր կըտակած էր իր մարմինը «Գիտութեան», որպէսզի ուղեղն ու ներքին գործարանները ենթարկուին կենսաբանական քննութեան : Միայն ուղեղին քննութիւնը պիտի տեւէ երկու ամիս : Պիտի ըլլան այլազան փորձեր ճշդելու համար թէ ինչ կապեր կան «հանճարին եւ ուղեղին կենսաբանական կազմութեան միջեւ» : Աշխատանքները կը կատարուին փրոֆ. Ջիմմըրմանի հսկողութեան տակ : Բժշկապետը յայտնեց արդէն թէ Այնշթայնի ուղեղին ծանրութիւնն ու ծաւալը բնական չափերու կը համապատասխանեն, ինչ որ սպասելի էր, որովհետեւ այդ յատկանիշները կապ չունին խորունկ ուշիմութեան հետ : Փորձերը պիտի շարունակուին այլ ուղղութեամբ :

Գիտնականին ուղեղը պիտի կտրուի մէկ միլիմեթր հաստութեամբ շերտերու, որոնք պիտի քննուին զօրաւոր մանրադէտներու միջոցաւ : Մանաւանդ գորշ հիւսկէններուն խոռոչիկները : Գործողութիւններն եւ ստացուած արդիւնքները շարժանկարի պիտի առնուին :

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ «4 ՄԵԾԵՐՈՒՆ» ՄԻՋԵՒ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻ՞ՒՆ

•

Պանտունկի խորհրդաժողովին բացման ճառերէն ետք սկսան յանձնախումբերու աշխատանքները : Ժողովը դեռ չէ պարզած յստակ դիմագիծ մը : Որովհետեւ պաշտօնական նիստերուն եւս կը տիրէ դիւանագիտական տենդոտ գործունէութիւն մը : Մանաւանդ խորհրդաժողովին «Չորս Մեծերուն»՝ Չինաստանի, Հնդկաստանի, Պիրմանիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ : Շու Ան Լէյ, Նեհրու, Ու Նու եւ Գնդ. Նասըր, չորս վարչապետները, տեւական յարաբերութեան մէջ են, եւ կ'ըսուի թէ արդէն տիրական տեղ մը գրաւած են խորհրդաժողովին մէջ :

Անհաւանական չի նկատուիր որ հիմերը նետեն Գահիրէ - Ռանկուն - Նոր Տէլհի - Փեքին առանցքի մը, որ կրնայ ուրուագծուիլ կամ Պանտունկի խորհրդաժողովին մէջ, եւ կամ չորսերու ապագայ մէկ հանդիպումին ընթացքին : Երբ ժողովին քաղաքական շեշտը կը դնէ այս խմբակցութիւնը, բնականաբար միւս «փոքրերը» քիչ մը ջղայնացուցիչ կը գտնեն դէպքերուն ընթացքը : Փաքիստանը, Թուրքիան, Փիլիպեան կղզիները, Թայլանտը եւ Միջ. Արեւելքի կարգ մը պետութիւնները մանաւանդ, որոնք զանազան կապերով յարած են Արեւմուտքի պետութեանց, լաւ աչքով չեն նայիր «Չորս Մեծերուն» : Չինաստանը, միակ համայնավար պետութիւնը չորսերուն, մեծ ճկունութիւն ցոյց կուտայ, ապագայ համաձայնութիւնը ներկայացնելով առաւելաբար իբրեւ «ոգեկան եւ միտքի» դաշնակցութիւն մը որ պիտի չունենայ քաղաքական հանգամանք :

Այս նոր խմբակցութեան կազմութեան մէջ աչքառու է Եգիպտոսի ներկայութիւնը : Ծանօթ էին Պիրմանիոյ եւ Հնդկաստանի կապերը Փէքինի հետ : Եգիպտոսի գրեթէ նոյն յարաբերութիւններով կապուելու հաւանականութիւնը համայնավար Չինաստանի հետ, շատ կարեւոր կը նկատուի ժողովին պատուիրակութեանց կողմէ : Կը կարծուի թէ Գահիրէ շուտով պիտի ճանչնայ Փէքինի կառավարութիւնը :

× Ձախողեցաւ Սէյլանի վարչապետին Ֆորմոզայի մասին ժողով մը գումարելու ձեռնարկը : Պիտի մասնակցէին Պանտունկի ժողովը կազմակերպած Քոլոմպօ խմբակցութեան հինգ պետութիւնները, ինչպէս նաեւ Չինաստան, Թայլանտ եւ Փիլիպեան կղզիները : Դեռ յայտնի չէ թէ Չինաստա՞նն է մերժած, թէ Փիլիպեանները, որոնք կապուած են Ամերիկայի :

× Նեհրուի առաջարկով, կազմուած է մասնաւոր յանձնախումբ մը, Իսրայէլի խնդրով զբաղելու : Կը կարծուի թէ արաբական երկիրները սիրաշահելու համար է :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

•

Երեք Մեծերը շուտով պիտի պատասխանեն Խ. Միութեան արտաքին նախարար Մոլոթովի յուշագրին, ուր կ'առաջարկուէր Չորս Մեծերու ժողով մը Վիէննայի մէջ, նախարարական աստիճանի վրայ : Կը նախատեսուի հետեւեալ պատասխանը :

Արեւմուտքի մեծերը անհրաժեշտ կը նկատեն նախապատրաստական ժողով մը Աւստրիոյ մարզպաններուն միջեւ, Մայիսի սկիզբին (թուականը կրնայ ճշդուիլ քանի մը օրէն) : Ուրեմն անկարելի է այժմէն որոշել նախարարներու ժողովին ճշգրիտ թուականը : Այդ կախում պիտի ունենայ մարզպաններու ժողովէն՝ ուր պիտի քննուին դաշնագրին վերջնական խմբագրութիւնը, հաւանական փոփոխութիւնները, եւ Մոսկուայի Աւստրօ-խորհրդային վերջին համաձայնագիրը :

× Աւստրիոյ արտաքին նախարարը Ֆիկլ, համոզում յայտնեց թէ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը պիտի ստորագրուի մինչեւ այս ամառ : Այն հարցումին թէ Խ. Միութիւնը պիտի պահանջէ՞ որ դաշնագրին մէջ դրուի մասնաւոր յօդուած մը Աւստրիոյ չէզոքութեան մասին, պատասխանեց .— «Ամէն պարագայի Աւստրիան միշտ նպատակ ունեցած է չէզոքութիւն յայտարարելու, իբրեւ ազատ երկիր, որ պիտի չմասնակցի ոչ մէկ դաշնակցութեան, եւ թոյլ պիտի չտայ որ օտար խարիսխներ շինուին իր հողին վրայ» :

×

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը, մեծ շուքով, վարչ. Ատընաուըրի յանձնեց, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման պաշտօնագիրը : Այս արարողութիւնը կը համապատասխանէ Արեւմտ. Գերմանիոյ ինքնիշխանութեան պաշտօնական ճանաչումին Մ. Նահանգներու կողմէ : Ուաշինկթըն տեղեկացուցած էր նախօրօք իր որոշումը դաշնակիցներուն : Կը կարծուի թէ Ամերիկայի որոշումը կը բխի երկու նկատումներէ :

1.— Ապացուցանել թէ Աւստրիոյ պարագան փոփոխութիւն չէ մտցուցած իր քաղաքականութեան մէջ :

2.— Հրաւիրել Արեւմտեան միւս պետութիւնները որ հետեւին Ամերիկայի օրինակին, եւ Աւստրիոյ մասին չորսերու ժողովէն առաջ պաշտօնապէս ճանչնան Գերմանիոյ անկախութիւնը :

Որովհետեւ Փարիզի համաձայնութիւնները չեն կրնար գործադրութեան մէջ դրուիլ, եթէ շահագրգռուած բոլոր պետութիւնները չկատարեն պաշտօնական այս արարողութիւնը, յամենայն դէպս Մ. Նահանգները կը հանդիսանան առաջին պետութիւնը՝ որ կը ճանչնայ Արեւմտ. Գերմանիոյ ինքնիշխանութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

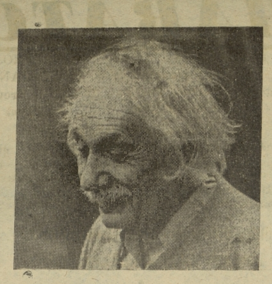
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմինը հրահանգեց նահանգային ընտրութեանց իր թեկնածուներուն որ չքաշուին ընտրութիւններէն, ի նպաստ համայնավարներուն : Բայց քանի մը թեկնածուներ չհնազանդեցան : Համայնավարներ ալ կարգ մը տեղեր, քաշուեցան ի նպաստ ընկերվարականներուն :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ լոյս տեսան առաջին թերթերը գործադուլէն ետք : Բոլորն ալ կուտան ամփոփումը 25 օրուան անցուդարձերուն, եւ ներողութիւն կը խնդրեն իրենց ընթերցողներէն որ չեն կրցած օրը օրին վերլուծումներ ընել : Գործադուլի լուծումը, ժամանակաւոր կարգադրութիւն մըն է :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ նոր կառավարութիւնը բարձրացուց ռազմական վարկերուն սակը :

ԱԼՊԷՌ ԱՅՆԸՇԹԱՅՆ

•

Ինչպէս գրուած էր արդէն երկուշաբթի, 18 Ապրիլ, Միացեալ Նահանգներու Փրինսթըն քաղաքի հիւանդանոցին մէջ մեռած է Ալպէռ Այնըշթայն, 76 տարեկանին :

Վերջին կէս դարու շրջանին, Ալպէռ Այնըշթայն միակ մարդը եղաւ որ բովանդակ աշխարհի նայուածքը կարծես հրաւիրեց իր վրայ, հակառակ անոր որ իր գիտական տեսութիւնները չափազանց խրթին էին :

Իր խոստովանութեամբ իսկ, վեց մասնագէտներ միայն կարողացած էին հասկնալ իր հաշիւներուն ճշդութիւնը : Ամբոխը սակայն, հաւատացեալի մը վստահութեամբ, կը տեսնէր իր մէջ քսաներորդ դարու ամենամեծ գիտունը որ երբեւիցէ գոյութիւն ունեցած ըլլար Նեւտոնէն ետք :

Միակ բառի մը հաւատքով՝ «յարաբերականութիւն», Այնըշթայն յաջողեցաւ վերիվայր շրջել մարդկութեան մօտեցումը տիեզերական դրութեան մասին :

Այս մեծ գիտունը, որ իր տեսութիւններով աշխարհը յեղաշրջեց, ունեցած է չափազանց համեստ սկզբնաւորութիւն մը :

Արդարեւ, 1905ին էր որ երիտասարդ մը ներկայացաւ Զուիցերիոյ Պերն քաղաքին մէջ հրատարակուող բնագիտական հանդէսի մը խմբագրատունը եւ խմբագրապետին ներկայացուց երեսուն էջերէ բաղկացած տետրակ մը եւ ըսաւ. «Գուցէ կրնաք ասիկա զետեղել ձեր թերթին մէջ» : «Ասիկա»ն ուրիշ ոչինչ էր եթէ ոչ նշանաւոր տեսութիւնը մեծանուն գիտնականին, որ հետագային հիմը պիտի դառնար աշխարհը յեղաշրջող Այնըշթայնեան տեսութեան :

Այնշթայն այդ թուականին 26 տարեկան էր եւ իբր պարզուկ ճարտարագէտ մը կ՚աշխատէր Պերնի մէկ լապօրաթուարին մէջ :

Այնշթայն ծնած է Գերմանիոյ Ուլմ քաղաքին մէջ, 14 Մարտ, 1879ին :

Իր մանկութիւնը անցուցած է Միւնիխ եւ ապա Միլանոյի մէջ ուր իր հայրը հաստատած էր ելեկտրականութեան գործ մը : Իր տղայութեան ժամանակ արտակարգ ընդունակութիւն մը ցոյց տուած չէ եւ շատ ուշ խօսիլ սկսած ըլլալով, երկար ժամանակ իր ծնողքը կարծած են որ իրենց զաւակը թերածնութեան հետեւանքով յետամնաց պիտի ըլլայ :

Իր դպրոցական շրջանը անցուցած է շատ անկանոն կերպով :

Սակայն զարմանալի արագութեամբ մը պատանի Այնշթայն կերպարանափոխուած է : 18 տարեկանին զինքը կը գտնենք արդէն Ցիւրիխի բազմարուեստեան վարժարանին մէջ եւ քիչ ժամանակ ետք դասախօս կը նշանակուի մանկավարժական վարժարաններու մէջ :

Կարճ ժամանակի մը ընթացքին «յարաբերականութեան» իր տեսութիւնը մեծ համբաւ մը կ՚ապահովէ երիտասարդ մաթեմաթիկոսին :

Ինը տարի յետոյ, իր տեսութեան առաջին հրատարակումէն ետք յաջորդաբար դասախօս կը կարգուի Ցիւրիխի, Պերնի, Բրակայի եւ Լէյտի համալսարաններուն մէջ եւ անդամ կ՚ընտրուի Պերլինի Գիտութեանց Ակադեմիային եւ իրեն կը յանձնուի Քայզէր – Վիլհէլմ Ինսթիթիւի բնագիտական ամպիոնը :

Հոն է որ առաջին աշխարհամարտի շրջանին (1915) կը ծանօթացնէ իր նոր տեսութիւնը՝ «ընդհանրացած յարաբերականութիւն», տեսութիւն՝ որ հաստատուեցաւ 1919ին, մանրակրկիտ հաշիւներէ յետոյ որոնք կատարուեցան արեւի խաւարման մը ընթացքին :

Այս շրջանին Այնշթայն տիրացած էր զանազան երկիրներու կողմէ իրեն շնորհուած տօքթէօր Օնօրիս - Քօզա տիտղոսներու : 1921ին ալ ստացաւ Նոպէլեան մրցանակը :

Չորս տարի ետք սակայն, Հիթլէրի իշխանութեամբ հալածանքը կը սկսի գիտունին դէմ : Այնշթայն որ այդ միջոցին կը գտնուէր Մ. Նահանգներ, կը զրկուի բրուսիական քաղաքացիի իր պատուակալ տիտղոսէն եւ կը վտարուի Պերլինի Գիտութեանց Ակադեմիայէն ուր կը դասախօսէր : Հիթլէր հիմնուելով իր կողմէ ստեղծուած ցեղապաշտական օրէնքին վրայ, կը բռնագրաւէ Այնշթայնի բոլոր ունեցածը :

Չբաւականանալով այսքանով, մասնաւոր հրամանագրով մը գին կը դըրուի գիտունին գլուխը, իբրեւ հասարակ ոճրագործ 20.000 մարքի (մօտ երկու միլիոն ֆրանք) :

— Չէի խորհեր որ գլուխս այսքան սուղ կ՚արժէ եղեր, կ՚ըսէ գիտունը ստոյիկեան պաղարիւնով մը :

Ֆրանսայի, Պելժիոյ եւ Անգլիոյ մէջ երկար ատեն բնակելէ ետք Այնշթայն կ՚ընդունի Փրինսթընէն իրեն եղած հրաւէրը եւ մեկնելով հոն կը ստանայ Ամերիկեան քաղաքացիութիւնը :

Փրինսթընի մէջ բոլորը կը սիրէին այս մարդը որ իր համաշխարհային փառքը կը կրէր մեծ պարզութեամբ մը :

Ամէն օր գրեթէ, գլխարաց, իր սպիտակ մազերը հովին, կը շրջագայէր փողոցները եւ խօսելով բոլորին հետ կը յայտնէր համամարդկային գաղափարներ, հաղորդելով նորանոր գիւտեր :

1939ին նամակով մը առաջարկած էր Ռուզվէլթին եւ բացատրած էր անոր հիւլէական ուժին մարդկութեան բարիքներուն ի նպաստ օգտագործելու կարելիութիւնները :

Վերջերս ալ, 7 Դեկտեմբեր 1954ին, նամակով մը կը դիմէր Ֆրանսացի գիտուն Շառլ Նօէլ Մարթէնի եւ իր պատրաստակամութիւնը կը յայտնէր օգնելու անոր հիւլէական ռումբին չարաղէտ վտանգին դէմ մղած պայքարին :

Այնըշթայն կ՚ապրէր անշուք կեանք մը եւ կ՚ապրէր իբրեւ համեստ մտաւորական մը : Իր մեծագոյն զբօսանքն էր քալել եւ առագաստանաւ վարել եւ մանաւանդ՝ ջութակ նուագել :

Իր նախընտրած հեղինակներն են եղած՝ Պախ, Մոցարդ, Վիվալտի, Պէթհովէն : Վակնէր զինքը կը անհանգստացնէր եւ յաճախ անցնելով իր դաշնամուրին առջեւ կը նուագէր իր նախընտրած վերոյիշեալ հեղինակներուն գործերը :

Այնըշթայն չափազանց սրամիտ էր : Իր խրթին տեսութիւնները ժողովրդեան խոնարհ խաւերուն մատչելի դարձնելու համար կը դիմէր երբեմն հաճելի եւ վիպային բացատրութիւններու որոնք հասկնալի կը դարձնէին իր «յարաբերականութեան» տեսութիւնը :

Օրինակ՝ կ՚ըսէր. «Եթէ դուք երկու ժամ գլուխ գլխի անցընէք գեղանի կնոջ մը հետ, ձեզի այնպէս կը թուի որ մէկ վայրկեան միայն վայելած էք այդ հաճոյքը : Իսկ ընդհակառակն՝ եթէ ձեզ նըստեցնեն վառած կրակարանի մը վրայ մէկ վայրկեան միայն, այնպէս պիտի թուի ձեզի որ այդ տանջանքը երկու ժամէ ի վեր կը կրէք» :

Փառքի, պատուի եւ ընդհանուր գուրգուրանքի առարկայ այս մեծ գիտնականը սակայն ինքզինքը մինակ կը զգար : Կ՚ապրէր մեկուսացած կեանք մը :

« Այսպիսի մեկուսացում մը յաճախ դառն է ու լեղի, կ՚ըսէր Այնըշթայն, սակայն չեմ ցաւիր երբեք ու չեմ զղջար : Ճիշդ է որ բան մը կը կորսնցնեմ, սակայն միւս կողմէ կը ձերբազատուիմ աւելորդ սովորութիւններէ եւ կանխակալ կարծիքներէ » :

Այնըշթայնի այս ձերբազատումը իրեն հաճելի կը թուէր, այս մեկուսացումը՝ տանելի, իրեն որ այնքան չարչարուած էր մարդոց մոլեռանդութենէն եւ յաճախ իր բարի եւ խելօք աչքերը սեւեռելով թշուառ մարդկութեան վրայ, կը մրմնջէր .

— Ի՜նչ տխուր դարաշրջան ուր աւելի դժուար է փշրել կանխակալ կարծիք մը քան հիւլէ մը...

Այնըշթայնի մահով կ՚անհետանայ քսաներորդ դարու մեծագոյն գիտնականը եւ բովանդակ մարդկութեան հետ այսօր անոր մահը կ՚ողբան նոյնպէս ուրիշ մեծ գիտուններ՝ Հատամար, Լուի եւ Մօրիս տը Պրօկլի, Ժօլիօ – Քիւրի եւ ուրիշներ :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՄԻՔ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

•

(Թ. եւ վերջին մաս)

Ասոնց վրայ եթէ աւելցնենք Նալբանդեանի նօթագրութիւնները ինչպէս օրինակ՝ « ցուցատետրի նկատողութիւններ», «Գրական նօթեր», «Կոմս Էմմանուէլի յիշատակարանը», «Բերդի յիշատակարանը», որոնք առաջին անգամ տպագրութեան յանձնուած են 1935ին, եւ իր բազմահարիւր նամակները, ուղղուած իր բարեկամներուն ու ծանօթներուն, որոշ գաղափար մը ունեցած կ՚ըլլանք Նալբանդեանի գրական գործին վրայ :

Կը կրկնեմ դարձեալ, որ մեր ըրածը պարզ յիշատակութենէ մը անդին չանցնիր եւ այս հարցով հետաքրքրուողները կրնան մեծապէս օգտուիլ Հայաստանի մէջ 1935ին, 1948էն 1949ին հրատարակուած եւ նոր տպագրութեան տրուած Միքայէլ Նալբանդեանի «Երկերի լիակատար ժողովածու»ի նիւթերէն ու բացատրական ծանօթագրութիւններէն :

Վերջացնելէ առաջ, երկու խօսք Նալբանդեանի գաղափարներուն մասին :

Սովետական միութեան մէջ գրողները երկու խումբի կը բաժնուին. անոնք, որ ըստ Ստալինեան բնորոշումի « սոցիալ բէալիստ »ներ են եւ անոնք, որ յետադիմական պուրժուազիայի խօսնակներն են :

Այս բնորոշումը, ի հարկէ, ռուսական յեղափոխութենէն յետոյ ապրող ու արտադրող գրողներուն կը յարմարի, քանի որ անկէ առաջ «սոցիալ բէալիզմ»ի փայլուն գաղափարը տակաւին չէր ստեղծուած Ստալինի կողմէ :

Հապա՞ յեղափոխութենէն առաջ ապրողները, պէ՞տք էր բոլորը միասին ժխտել, որովհետեւ « սոցիալ բէալիստ»ներ չէին : Այստեղ ալ սովետական միութեան գրականութեան իրաւարարները փայլուն գաղափար մը յղացան. յեղափոխութենէն առաջ ապրող ու արտադրող այն հեղինակները զոր կ՚ուզէին որդեգրել, յորջորջեցին «ռեւոլիւցիոն դեմոկրատ»ներ :

Ահա ուրեմն, մեր Միքայէլ Նալբանդեանն ալ բացառիկ պատուի արժանանալով կը կոչուի «ռեւոլիւցիոն դեմոկրատ» :

Սովետական միութեան մէջ այս ձեւով օդէն ինկած բնորոշումները ընդհանրապէս ծայրայեղ են ու յաճախ չեն յարմարիր ենթականերուն : Բայց փուռ իւն փուա, ինչպէս կ՚ըսեն Ֆրանսացիները, այս յորջորջումը յաջող է, ինչ կը վերաբերի Նալբանդեանին :

Ահա թէ ինչու :

60ական թուականներու հայ իրականութեան մէջ գոյութիւն ունէր երկու տեսակի ազատականութիւն (լիպէրալիզմ) : Առաջինին ջերմ պաշտպանն էր Ստեփանոս Նազարեանցը, որ չափաւոր յառաջդիմական ըլլալով, կը պայքարէր խաւարամտութեան դէմ. բայց ինչ կը վերաբերէր ազգային խնդրին, ան համոզուած էր որ մեզի համար լաւագոյն լուծումը ռուսական հսկողութեան տակ ապրիլն է :

Բայց Նալբանդեանը աւելի ծայրայեղ ազատականութեան մը ռահվիրան էր, ան համոզուած էր, որ գիւղացիական հարցը կացինով միայն կը լուծուի, այսինքն՝ յեղափոխութեամբ : Այս պատճառով ալ ան կողմնակից էր ցարիզմի դէմ յեղափոխական պայքարի, իսկ ցարիզմի անկումէն յետոյ նկատի ունէր՝ ազգային անկախութիւն :

Այս ձեւով կը բացատրուի « ռեւոլիւցիոն դեմոկրատ» յորջորջման առաջին բառը :

Գալով երկրորդին, Նալբանդեան ոչ միայն հետաքրքրուած էր մեր ազգային ազատագրութեան հարցով, այլ նաեւ ջերմ պաշտպանն էր բոլոր ժողովուրդներու ազատութեան եւ համերաշխութեան : Այս հարցին առնչութեամբ ան բազմաթիւ տեսակցութիւններ եւ խօսակցութիւններ ունեցած էր Եւրոպայի մէջ ոչ միայն ռուս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Որոշուած օրը, « մնաս բարով» ասինք Կոմսին եւ ներկայ եղող ընկերներին եւ շալակած մեր մօսինները՝ հետեւեցինք Ալէքսին եւ Արմենակին : Նրանք մեզ դուրս հանեցին Ուրրաթ Առուի կողմից :

Երբ որոշ տեղ հասանք, մեզ կը սպասէին քիւրտ վարատը՝ Նուտօն եւ Յարութիւնը :

Ալէքսն ու Արմենակը ետ վերադարձան արտասուաթոր աչքերով :

Մեր բարեւները ղրկեցինք Կոմսին, ինչպէս նաեւ մեր շնորհակալութիւնները իր տուած ասպնջականութեան համար :

*

Խաղաղ գիշեր էր : Զով քամին կը փչէր մեր երեսին : Այդ մեզ աւելի ուժ ու կորով կը տար քալելու :

Առաւօտուն արշալոյսին հասանք Խարակոնիս գիւղը :

Խարակոնիսի ընկերները լուր առած էին մեր մեկնումի մասին եւ եկած էին մեզ դիմաւորելու Յարութիւնի որոշած տեղը : Այդ օրը մնացինք Խարակոնիս :

Գիւղացիներն էլ գիտէին խումբի հասնելու մասին, եւ Անդրանիկի եւ Մուրատի բնակարանը դարձաւ մի տեսակ ուխտատեղի : Բոլորն էլ կ՚ուզէին տեսնել հերոսներին, որոնց անունները էին միայն լըսել : Կը հարցնէին « Անդրանիկ»ը : Մեր մէջ «Անդրանիկ» չկար. նա կը կրէր «Շահէն» անունը : Իսկ խումբի կարգադրութիւնները կ՚անէր Մուրատը :

— Ասա, պարոն Մուրատ, ո՞ւր է Անդրանիկը, կը պնդէին գիւղացիները :

Բայց նրան խստիւ պատուիրուած էր չասել :

Արեւը մայրը մտած էր եւ բացուած՝ խումբին «արշալոյսը» : Խումբը պատրաստ էր ճանապարհուելու : Ցանկարծ մի յուզիչ տեսարան պարզուեց : Ամէն մէկը իրար հրելով, կը մօտենար եւ կը համբուրէր «Շահէն»ի ձեռքը :

— Ղուրպան գամ այդ ձեռքին, որ շամբուրեց Խալիլին, կ՚ասէին եւ գաղտագողի կը փսփսային իրար թէ՝ «Շահէն»ը Անդրանիկն իսկ է :

Անկարելի եղաւ դիմադրել գիւղական այդ յորձանքին :

Հաւաքուեցին բոլորը մեր դրան մօտ՝ կին, երեխայ, ճիժ ու բիժ, եւ կ՚աղօթէին մեզ համար :

Եկաւ գիւղի ծերունի քահանան, խաչը ձեռին եւ ասաց .

— Ձեզ պիտի առաջնորդեմ մինչեւ մեր գիւղի սահմաններէն անդին :

Անդրանիկը մի քանի խօսքեր ուղղեց գիւղացիներին, յոյս ու հաւատ ներշնչեց եւ ասաց, որ բարձր պահեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշը, «որովհետեւ նա ձեզ պիտի առաջնորդէ դէպի ազատութիւն» :

Քահանան իր աղօթքը մրմնջելով կը քալէր մեր առջեւից :

Ընկերներով կը զարմանայինք այս շրջանի գիւղերի կազմակերպութեան վրայ : Վարդգէսի եւ Կոմսի ջանքերի շնորհիւն էր եղել այդ :

Արտերը հերկուել էին ժամանակին Նիկոլների, Վարդանների եւ Իշխանների կողմից, եւ այդ վերջինները ցանել էին այս պարարտ հողին մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հունտերը, որոնք այսօր աճել մեծացել էին եւ տուել առատ եւ նուիրուած մի սերունդ :

Գիշերուան ապահով հասանք Արճակ գիւղը :

Արճակի գիւղը շինուած էր համանուն լճի եզերքին վրայ : Գիւղին մէջ կը բնակէին նաեւ Թուրքեր եւ Քիւրտեր, բայց մեծամասնութիւնը Հայեր էին : Լաւ եւ ուժեղ կազմակերպութիւն ունէինք այնտեղ : Մեզ ընդունեցին գրկաբաց : Ամէն մի ընկեր կ՚ուզէր մեզ իր տունը տանել :

Բայց Յարութիւնը միջամտեց եւ ասաց .

— Պէտք որոշել այնպիսի մի տուն, որ ճանապարհից դուրս լինի :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ· ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

★

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յատուկ) .— Անցեալ կի-րակի 17 Ապրիլ, կէսօրէ վերջը, Ինխոն Քօլօնիալ Պէլժի գեղեցիկ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Համազգայինի եւ Փալանճեան ճեմարանի 25ամեակի տօնակատարութիւ-նը :

Յոբելենական յանձնախումբը կարելին ըրած էր փայլուն յաջողութիւն մը ապա-հովելու համար այս հանդէսին և այս նը-պատակով մասնաւորաբար հրաւիրուած էր Պ. Շ. Նարդունին եւ Սիփան Կոմի-տաս երգչախումբը, Պ. Ափրիկեանի ղե-կավարութեամբ :

Պ. Պասմաճեան բացաւ հանդէսը: Քանի մը խօսքով բացատրեց տօնախմբութեան իմաստը եւ հրաւիրեց երգչախումբը ըս-կսելու յայտագրի գործադրութեան՝ Պել-ժիքական քայլերգով եւ «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով :

Ապա Պ. Յ. Իսկէնտէրեան արտասանեց Վահան Թէքէեանի «Լուսաւորչի կան-թեղը» եւ Օր. Ժօզան Քալանթարեան ըս-քանչելի կերպով նուագեց դաշնակի վը-րայ՝ Արամ Խաչատուրեանի «Պօէմ»ը եւ Ս. Բարխուդարեանի «Նազ պար»ը, ար-ժանանալով ներկաներու գնահատանքին :

Օրուան առաջին բանախօսն էր ճեմա-րանաւարտ ուսանող Գ. Շահինեան, որ խօսեցաւ մասնաւորաբար Փ. Ճեմարանի նուաճումներու եւ կատարելիք դերի մա-սին : Ներկայացուց ճեմարանը որպէս հայ մշակոյթի օճախ մը, խօսեցաւ անոր առաքելութեան մասին որպէս համազգա-յին արժէք ունեցող հաստատութիւն եւ հաւատք յայտնեց որ Համազգային ընկե-րութիւնն ու Փալանճեան ճեմարանը կը մնան հայ ժողովուրդի հետզհետէ աճող ըղձերուն առարկան :

Առաջին մասին եւ հանդէսի վերջաւո-րութեան երգչախումբը դարձեալ բեմ հը-րաւիրուեցաւ՝ երգելու համար կտորներ Կոմիտաս վարդապետէն, Ղազարեանէն եւ Կանաչեանէն: Մասնաւորաբար գնահատ-ուեցաւ այս վերջինի Շուշօն :

Հանդէսի երկրորդ մասը սկսաւ «Հին Աստուածներէն» երկու տեսարանի ներ-կայացումով՝ ղեկավարութեամբ Պ. Տէօվլէթեանի: Տրուեցան կոյր Վանական-նի եւ Արեգայի ու Վանահօր եւ Արեգայի առաջին տեսարանները՝ յաջող կերպով :

Ապա Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի անդամներէն երկուքը՝ Օր. Բէօսէեան եւ Պ. Աւետիս մեներգեցին յաջորդաբար՝ խանդավառութիւն ստեղծելով ներկանե-րուն մէջ:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Պ. Շա-ւարշ Նարդունի որ խօսեցաւ հայ ժողո-վուրդի մշակութային արժէքներու մասին ընդհանրապէս ու Համազգայինի եւ Ճե-մարանի մասին՝ յատկապէս : Ներբո-ղուած խօսքերով ներկայացուց հայ մշա-կոյթը որպէս Աստուածատուր Ս. Սկիհ, արեւմտեան աւանդութիւններուն կրապ սրբազան անօթինմանութեամբ :Կատարած ճամբորդութիւններէն յուշեր ներկայա-ցնելով՝ օրինակներ տուաւ հայ ժողո-վուրդի կրթասիրութեան եւ մշակութա-յին արժէքներու հանդէպ ունեցած պաշ-տամունքին եւ շեշտելէ վերջ թէ պէտք է մխանալ մշակոյթի ճակատին վրայ առանց դաւանանքի եւ գոյնի խտրութեան, եզրա-կացուց թէ՝ իւրաքանչիւր հայ անհատ պէտք է ծառայէ հայ մշակոյթին իր կա-րողութեան համաձայն, հարուստը՝ իր դրամով, մտաւորականը իր գրիչով, քա-րոզիչը՝ իր խօսքով: (Ծափը առանձին) :

Պ. Նարդունիի բանախօսութիւնը յա-ճախ ընդմիջուեցաւ խանդավառ ծափե-րով :

Հանդէսը փակուեցաւ գաղութիս վար-չութեան նախագահ Պ. Մուրատիկեանի խօսքով, որ շնորհակալութեան բառերէ վերջ՝ շեշտը դրաւ հայ մշակոյթի շուրջ խմբուելու անհրաժեշտութեան եւ հայ ժողովուրդի կենսունակութեան վրայ :

Շնորհաւորելի է Պելժիոյ հայ գա-ղութը իր վարչութեամբ, որ մեծ գոհո-ղութեան գինով հնարաւորութիւն ստեղ-ծեց այս չքեղ տօնակատարութեան, մե-ծապէս գիւրացնելով յոբելենական յանձ-նախումբի գործը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱՉԱՐՍԱՆՃԱԳՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՒԿԹԱԽԱՂԸ

ԼԻՈՆ, (Յատուկ) .— Համաչարսանճագ-ցիներու հանդէս-հաւկթախաղը տեղի ու-նեցաւ Ապրիլ 11ին, Ցոյներու սրահին մէջ: Հայրենակիցներու խուռն բազմու-թիւն մը եկած էր նաեւ շրջաններէն, Փոն տը Շէրիւէն, Սէնթ Էթիէնէն, Սէն Շամօ-նէն, Վիէնէն, Սէն Մորիսէն : Կարգապա-հութիւնը կատարեալ էր:

Հանդէսը բացաւ Հայրենակից Գարեգին Մարտոյեան, որ միեւնոյն ատեն շեշտեց թէ Զատկի Մեռելոցի այս օրը կը զուգա-դիպի Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին եւ հրաւիրեց ներկաները որ յոտնկայս յար-գեն անթաղ մեռելներու յիշատակը : Ապա Նախագահը բաղդատականը ըրաւ Զա-տիկներուն մեր հայրենի երկրին մէջ եւ Զատիկներուն օտարութեան մէջ .

Հայրենակից Նշան Պետրոսեան ընտրը-ուեցաւ ատենապետ, որ քանի մը խօսքով բացատրեց աւանդութիւնները յարգելու անհրաժեշտութիւնը, որոնցմէ մէկն է հաւկթախաղը: Մրցումով մը կարմիր հաւկիթները իրարու կը զարնէին: Շահե-ցաւ Պ. Սարգիս Սէգեան: Ունեցանք նաեւ գեղարուեստական բաժին — երգեր, ար-տասանութիւն, խմբերգ, արեւելեան եւ եւրոպական պար, ծիծաղաշարժ տեսա-րան Յ. Տէր Ահարոնեանի կողմէ :

Պ. Յակոբ Շահրազեան իր խօսքին մէջ շեշտեց հայրենակցական եւ բարեսիրա-կան միութեանց անգնահատելի դերը Սփիւռքի մէջ:

Զարսանճագցիներու Ալաշկէյը պարեցին ղեկավարութեամբ Փեսայ Տիրանի, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով : Հաւ մը ա-ճուրդի դրուելով շահեցաւ Պ. Աղաճան-եանը: Հանդէսը ունեցաւ նիւթական կո-կիկ շահ մը : Խուշըցի

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

LES AMANTS DU TAGE

●

Հինգ շաբաթէ ի վեր Փարիզի մէջ կը ներկայացուի Հանրի Վէրնէօյի այս նոր գործը որ անկասկած գեղեցիկ ստեղծա-գործութիւն մըն է :

Գործ մը որուն ամէն մէկ պատկերին մէջ բեմադիրը ուզած է զգացում դնել ու գրաւիչ դարձնել ժապաւէնը: Կարելի չէ ըսել թէ Հ. Վէրնէօյ յաջողա՞ծ է իր նպա-տակին մէջ:

Անկասկած՝ հանդիսատեսը անտարբեր չի մնար իր աչքին առջեւ սահող նկար-ներու գեղեցկութեան, մանաւանդ երբ ա-նոնք կը պատկերացնեն այնքան հարա-զատօրէն Փորթուկալի չարժուն կեանքը իր բանուկ փողոցներու ժխորով, ինչպէս նաեւ ամայի ծովափներու այլաբանական տեսարաններով :

Մեր գոհունակութիւնը մեծ է եւ ուրախ ենք որ Հ. Վէրնէօյ կրցած է այսչափ հա-ւատութեամբ իր արուեստը ներկայացնել : Այս գեղեցիկ տեսարաններուն վրայ աւել-ցուցէք նաեւ տեղական մեղեդի մը որ շատ զգայուն կերպով Ամալիա Ռոտրիկէզ կ'երգէ: Արդէն բաւական է որ ժապաւէնը ձեզ բաւարարէ :

Բայց ֆիլմը այսքանով չէ վերջացած, Հ. Վէրնէօյ այդ գեղեցիկ մթնոլորտին մէջ փոխադրած է գեղատի կին մը (Ֆը-րանսուազ Առնուլ) եւ երիտասարդ մը (Տանիէլ Ժըլէն) եւ աշխատած է մեզ հա-ղորդակից ըսել այն սիրոյն, որ այս եր-կուքը կը տածեն մէկը միւսին հանդէպ :

Պէտք է խոստովանիլ սակայն, որ այս երկու անձերուն մէջ եղած փոխարէկը հա-ղորդական չէ եւ այս պատճառով ֆիլմը կ'երկարի առանց հանդիսատեսինմասնակ-ցութեան :

Գալով դերակատարներուն, Թրէուարտ Հօվուարտ, անգլիացի ծանօթ դերասա-նը, գաղտնի ոստիկանի դերին մէջ անզու-գական է: Շատ յաջող խաղարկութիւն մը ունի Ժինէթ Լըքլէր, մեղք որ աւելի եր-կար չերեւիր պաստառին վրայ, իսկ փոք-րիկ մանչուկը խելացի խաղարկութիւն մը ցոյց կուտայ :

Գալով գլխաւոր դերակատարներուն, հակառակ իրենց ջանքերուն, ցոյց տուած զգացումներուն, կարելի չէ ֆիլմին յաջո-ղութեան մէջ կարեւոր դեր մը վերագրել անոնց :

Ֆրանսացի քննադատներ իրենց գովա-սանքները չեն խնայած Հանրի Վէրնէօ-յին՝ այս ֆիլմին եւ զարմանալի չէ որ ի-րենց յօդուածները վերջացուցած են ը-սելով.— «Պէտք է տեսնել Հանրի Վեր-նէօյի ֆիլմը »:

ԱՌԼԷՆ

ԹՈՒՐՔԻ մէջ պանդոկ մը այրեցաւ: Անգլիացի չորս դպրոցականներ մեռան շնչահեղձ, իսկ իրենց ընկերներէն երեքը, ինչպէս նաեւ երկու հրշէջներ ծանրօրէն վիրաւորուեցան :

յեղափոխականներու հետ, այլ նաեւ, ինչ-պէս տեսանք, իտալացի, լեհ, հունգար եւ այլ գործիչներու հետ, որոնք կը պայ-քարէին իրենց անկախութեան համար, եւ նոյնիսկ այդ ուղղութեամբ որոշ գործու-նէութիւն ալ ցոյց տուած ըլլալու է :

« Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ»ի մէջ ան կը գրէ, թէ կը մեր-ժէ «չոր չոր ազգութիւն քարոզելը» եւ թէ ոչ մէկ նպատակ ունի «ազգութիւնը կոյր ֆանատիկոսութիւն դարձնելու» · այլ կը հետապնդէ որոշ նպատակ, կը պահանջէ որ բոլոր ազգերը ըլլան ազատ, անկախ եւ իրարու հաւասար, ծաղկին ու բարգաւաճին համերաշխօրէն :

Ան համոզուած է, որ ամէն ազգ պահե-լով հանդերձ իր ինքնուրոյն կերպարան-քը, այդ ձեւով միայն զօրութիւն եւ հոգի կուտայ ազգերու ընդհանուր համագոր-ծակցութեան:

Անոր հոգին կը վրդովուի երբ կը հաս-տատէ, որ պատմութեան մէջ յաճախ «մի ազգ ճնշում է, հարստահարում է միւս ազգը եւ իւր զէնքով սահման է դնում նո-րա հողի վրայ»: Եւ խաղաղ ու բարգաւաճ միջազգային կեանքի միակ լուծումը կը տեսնէ բոլոր ազգերու ազատութեան ու ինքնավարութեան մէջ :

Այսքանն ալ՝ «դեմոկրատ» Նալբանդեա-նի մասին :

Տակաւին շատ բան կարելի է ըսել այս բացառիկ մարդուն վրայ: Իր կեանքին ու գործին շատ մը էջերը տակաւին անծանօթ են մնացած: Նալբանդեանը այն մարդոց-մէ է, բազմակողմանի արժէք ներկայա-ցնող, որ կը կարօտին բազմաթիւ լուրջ ուսումնասիրութիւններու :

Մէկ բան սակայն կարելի է հաստատ կերպով ըսել. Նալբանդեանը այն հազ-ուագիւտ դէմքերէն է, որոնք ժողովուրդի մը պատմութեան մէջ 50; 100 տարին ան-գամ մը մէջտեղ կուգան :

Հարցը այն է, սակայն, որ դժբախտ ազգերուն մէջ այսպիսի մարդիկը պէտք եղածէն յիսուն տարի աւելի առաջ կը ծը-նին, եւ 36 տարեկանին ալ բանտի ու աք-սորի մէջ կը մեռնին :

ՇԱՔԷ ՍԱԳԸԶ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ը.

Լաւ, լաւ, այս բոլորը շատ հետա-քրքրական է, սակայն ես պէտք է մեկնիմ, պատասխանեցի :

— Վայրկեան մը, սիրելիս, խնդրեմ մէկ վայրկեան: Հիմա ինծի անկեղծօրէն ըսէք թէ, ճի՞շդ է որ մօտերս Հարաւային Ափրիկէ մեկնելու մտադրութիւն ունիք: Գիտեմ թէ մեծ շահեր ունիք Ռոտեզիայի մէջ, եւ Ռոտեզիայի հարցը երկրին կա-պակցութեամբ, մէկն է որուն մէջ դուք կենսական շահագրգռութիւն ունիք :

— Այո, մտադիր էի մօտ մէկ ամիսէն մեկնիլ :

— Չէ՞ք կրնար քիչ մը աւելի արագ մեկնիլ: Այս ամիս, կամ աւելի ճիշդ այս շաբաթ :

— Կրնամ, ըսի շահագրգիռ երեւոյթով մը: Սակայն չեմ գիտեր թէ մասնաւորա-բար կ'ուզե՞մ արդեօք :

— Կառավարութեան մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլաք, շատ մեծ ծա-ռայութիւն մը: Ապերախտ պիտի չգտ-նուի ...

— Ըսել կ'ուզէք որ Թղթատարի պար-տականութի՞ւնը կատարեմ :

— Ճիշդ այդպէս: Անպատասխանատու պաշտօնեայ մըն էք դուք, եւ ձեր ճամ-բորդութիւնը որեւէ կասկած պիտի չյա-րուցանէ : Ամէն ինչ գոհացուցիչ կերպով պիտի կարգադրուի :

— Լաւ, ըսի, կ'երթամ: Միակ փափաքս է կրկին դուրս ելլել Անգլիայէն, որքան կարելի է շուտով :

— Հարաւային Ափրիկէի օդէն շատ պի-տի ախորժիք :

— Սիրելի բարեկամ, ես շատ լաւ գի-տեմ այդ կլիման: Պատերազմէն քիչ ա-ռաջ այնտեղ կը գտնուէի :

— Իսկապէս ձեզի շատ երախտապարտ եմ, Փետլըր :Ծրարը ձեզի պիտի ղրկեմ լը-րաբերին հետ: Ուղղակի զօր· Սմութին ձեռքը պիտի յանձնուի, կը հասկնա՞ք : «Քիլմօրտըն Քէսըլ» նաւը շաբաթ օր կը մեկնի, շատ լաւ նաւ մըն է :

Իրարմէ բաժնուելէ առաջ, քիչ մը ա-տեն, մինչեւ Փոլ Մոլ (փողոց մը Լոն-տոնի մէջ), իրեն ընկերացայ: Ջերմս սեղմեց ջերմագին, դարձեալ յայտնելով իր անկեղծ շնորհակալութիւնները : Ճամ-բան՝ դէպի տուն դարձիս, կը մտածէի կառավարութեան կիրարկած կողմնակի քաղաքականութեան վրայ :

Յաջորդ իրիկունը Ճերվիս՝ սպասաւո-րըս, ըսաւ որ պարոն մը կը փափաքի զիս տեսնել անհատական գործի մը համար, սակայն անունը յայտնելէ խուսափեր է : Խորհելով որ ապահովագրական պաշտօն-եայ մըն է եկողը, ըսի Ճէրվիսին, թէ չեմ կրնար զինքը ընդունիլ :

Կի փեկէթ, որ դոնէ մէկ անգամի հա-մար կրնար օգտակար ըլլալ, պառկած է դժբախտաբար, մաղձի տկարութեամբ : Իր նման չարաչար աշխատող եւ տկար ստամոքս ունեցող երիտասարդները միշտ մաղձի հարուածի ենթակայ կ'ըլլան :

Ճերվիս վերադառնալով յայտնեց թէ ե-րիտասարդը Պ. Միլրէյի կողմէն կուգայ: Խնդիրը փոխուեցաւ: Քանի մը վայր-կեան ետք, հիւրս կ'ընդունէի աշխատա-սենեակիս մէջ: Բարեկազմ երիտասարդ մըն էր, արեւախանձ դէմքով: Շեղ սպի մը՝ աչքէն մինչեւ ծնօտը՝ այլափոխած էր դէմքը, որ երբեմն գեղեցիկ ըլլալու էր :

— Ի՞նչ կ'ուզէք, ըսի :

— Պ. Միլրէյը ղրկեց զիս ձեզ մօտ, Սըր Էօսթէյս, որպէսզի ձեզի ընկերակցիմ Հարաւ· Ափրիկէ, իբրեւ քարտուղար :

— Սակայն, սիրելի պարոնս, ես արդէն քարտուղար մը ունիմ: Ուրիշի մըն ալ պէտք չունիմ :

— Ես կը կարծեմ թէ պէտք ունիք, Սըր Էօսթէյս: Ո՞ւր է հիմա ձեր քարտուղարը:

— Վարն է, մաղձի ցաւէ կը տառապի :

— Վստա՞հ էք որ միայն մաղձի ցաւ ունի:

— Անշուշտ :

Այցելուն ժպտաց .

— Մաղձի ցաւ է կամ ոչ, ժամանակն է որ ցոյց պիտի տայ: Բայց սա չափը ը-սեմ, որ Պ. Միլրէյը պիտի զարմանայ ե-թէ երբեք ձեր քարտուղարը ճամբայէն ետ դարձնելու փորձ մը տեղի ունենայ: Օ՜, ոչ· դուք վախնալու պատճառ չունիք· — Կ'ենթադրեմ թէ վայրկենական այլայ-լում մը նշմարեց դէմքիս վրայ. — Ձեզի բան մը չի սպառնար: Ձեր քարտուղարին հեռացումը պիտի դիւրացնէ ձեր մուտքը: Ամէն պարագայի մէջ· Պ. Միլրէյ կը փափաքի որ ձեզի ընկերանամ, ճանա-պարհածախսը մենք պիտի վճարենք, ան-շուշտ, դուք միայն պիտի զբաղիք ան-ցագրային գործողութիւններով, յայտա-րարելով որ երկրորդ քարտուղարի մըն ալ պէտքն ունիք :

— Վճռական անձ մը կը թուէր : Իրա-րու աչքի մէջ նայեցանք, ի վերջոյ իմ աչքերս խոնարհեցան :

Շատ լաւ, պատասխանեցի, տկար ձայ-նով մը :

— Մէկու մը մի ըսէք որ ձեզի կ'ընկե-րակցիմ :

— Շատ լաւ, ըսի դարձեալ :

Վերջ ի վերջոյ թերեւս աւելի լաւ կ'ըլ-լայ որ երիտասարդը հետս գայ : Կանխա-մտածում մը ունեցայ թէ խոր ջուրերու մէջ կը մխրճուէի, ճիշդ այս միջոցին, երբ կը կարծէի հասնիլ դէպի խաղաղ նա-ւահանգիստ :

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ· Ա· ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար·)

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Սիրանքիէ - վիչ որ Մոսկուա կը գտնուի լեհեւրոր - հրդային դաշինքին կնքման տասնամեա - կին առթիւ ճառ մը խօսեցաւ ուր կ'առաջարկէ արեւելեան երկիրներու զինուո - րական ուժերուն համախմբումը մէկ հր - րամանատարութեան տակ, որպէսզի «Փարիզի համաձայնութիւններէն ծագելիք ա - մէն հաւանականութեան առաջքն առ - նուի» :

× Խռուշչեւ, ընդհ. քարտուղարը Խ. Միութեան համայնավար կուսակցու - թեան, որ այս առթիւ Վարշաւա կը գտ - նուի, խօսեցաւ նմանօրինակ ճառ մը : Բայց աւելցուց թէ կարելի է համայնա - վարութեան եւ դրամատիրութեան խաղաղ համակեցութիւնը :

Այրի Տիկին Տաճատ Օսկանեան, Օր. Հայկուհի Օսկանեան, Պ. Օսկան Օսկանեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Օսկանեան, Օր. Մերոնիկ Օսկանեան, Այրի Տիկին Մարիամ Մոսկովեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Կարապետեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Խաչերեան եւ զաւակը (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թոնկար եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սանոսեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Օհաննեան և զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Կուպպաչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Կուպպաչեան, Օհաննէս Օհաննէսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Փաշաեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Քամիչլեան եւ զաւակը, Տօրոզեան, Ժամկոչեան, Աւետիսեան, Թոլոյեան, Սարգիսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին, ազգականին

ԳԷՈՐԳ ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ
(Օրթագիւղցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս շաբաթ, ժամը 3ին :

Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 10 Ռիւ Վիքթոր Հիւկօ, Ժանթիյի, Սէն :

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ժանթիյի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով ներկայս իբր այդ նկատել :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քառէի դիմաց) : Նիւթը՝ «Կազմակերպուած իրերօգնութիւնը Հայաստանի համար մէջոյ է» : Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի :

Կը ներկայացուի «ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊ» :

Պառ էնթէռնասիոնալի մէջ, 230 Շ. Մատրակ - Վիլ :

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, :

Մուտքը հրաւիրատոմսով :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. նորընտիր կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Աճարոնեան ակումբին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական երգայնակներով :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած՝

«Միջազգային բանաստեղծութեան վէ - րիլէ» ընկերակցութեան կողմէ :

Հինգշաբթի, 28 Ապրիլ, ժամը 20.45ին, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ, 32 Ռիւ Թրէվիզ :

Կը խօսի ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՏԸ ՊՕՆԷ :

Նիւթն է՝ Միջին դարու հայ բանաստեղծութիւնը :

Կը նախագահէ բանաստեղծ ՓՕԼ ՖՕՐ :

Իսկ Չորեքշաբթի իրիկուն Թրիպիւն տը Լա Ֆամ, ժամը 18.20ին, 32 Ավընիւ տը լ'Օփերա :

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 հանրային Մարմիններու, վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսացի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20.30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

Նախագահութեամբ՝ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՌՈՒՓԻ (Փարիզի Արք.ի ներկայացուցիչ)

Ուղերձներ՝ Վ. Օրիոլէն, զօրավար Վէկանէն, փաստաբան Տը Մօրօ ժաֆերիէն, Անտրէ Մալրոյէն, Անրի Պորտոյէն եւ Մորիս Շումանէն :

Ցարգանքի խօսք՝ **ՏԱՆԻԷԼ ՄԷՅԷՐ** (Նախկին նախարար)

Կը խօսին՝ Գերապայծառ Ամատունի, Վեր. Սիսլեան, Տիկին Իփէքեան - Պուտաքեան, Յ. Եղիազարեան, Պ. Պալըգեան, Տոքթ. Պէօյիւքեան և Ն. Վարդանեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Զինուորական նուագախումբը

Իսկէն մասնաւոր օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին : Արձանագրուիլ սրճարա - նապետ Զատիկեանի մօտ :

Շուիլէն օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին, Փլաս տը Շուիլէն :

Երթեւէկ 200 փրանք, արձանագրուիլ Նոր Սերունդի անդամներու մօտ :

Ալֆորվիլէն օթօքարները կը մեկնին ժամը 20ին, Պուլվար Քառնոյէն :

×

Շաբաթ, 23 Ապրիլ ժամը 17.30ին

Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու շքերթը դէպի Ցայթական կամար արծարծելու Անծանօթ Զինուորին Բոցը

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Sacré - Cœurի ՄԷՋ

Կիրակի, 24 Ապրիլ.— Մոնմարթրի Սաքրէ Քէօր եկեղեցիին մէջ, առաւօտեան ժամը 9.15ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօնով, Ապրիլեան արհաւիրքի համազգային զոհերուն համար :

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն :

Կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ քաղաքիս բոլոր կուսակցութեանց ինչպէս նաեւ բոլոր բարեսիրական, Երիտասարդաց, Համազգային Մշակութային Միութեանց եւ «Արմենիա» երգչախումբին :

Տեղի կ'ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Վարիէթէի մէջ :

Կը նախագահէ՝ Պ. ՎԱՀԱԳՆ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ :

Կը խօսին՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (Փարիզի Առաջնորդ եւ Կաթ. պատուիրակ), ՅՈՎՀ. Վ. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ (առաջնորդ Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ առաքելութեան), փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ (Նախագահ Աւետ. եկեղեցիներու) ինչպէս նաեւ՝

Ն. ՔԻՒԹԱՀԼԻԱՅԵԱՆ, Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ եւ Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկ. Վարդան Սարգսեանի եւ բազմաթիւ արուեստագէտներ :

Երգ, արտասանութիւն, նուագ :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած, երեք յարանուանութեանց պետերու կողմէ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան :

22 Ապրիլ, Ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ :

Կը նախագահէ եւ բանախօսէ Հայր. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Խօսք պիտի առնեն Հ. ՊԱՊԵԱՆ վրդ. եւ վեր. Ի. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ եւ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ :

Պիտի ըլլան աւուր պատշաճի մեներգ, արտասանութիւն եւ կենդանի պատկերներ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին, եկեղեցական սրահը, Սէն Լուի, Ռիւ Ժէյ :

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչի, Բարեգործականի, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդին :

Այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նոռի սրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի :

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ՊԱՐԳԵՒ ՔՀՆՅ. եւ ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յարգելու համար մեր նահատակներուն յիշատակը :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, միասնականութեամբ 24 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, 56 ռիւ տը Սէզ :

Արժանի հանդիսաւորութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով :

Պատուոյ նախագահութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն յարանուանութեանց եւ Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչները :

Ուղերձներ՝ Նոր Սերունդի, Ժաֆի, եւ յարանուանութեանց Երիտ. Միութեան կողմէ : Զինուորական նուագախումբ եւ աւուր պատշաճ գեղարուեստական բաժին : Մուտքը ազատ է

Կրկնապէս կը յանձնարարուի Հայ առեւտրականներու փակել իրենց խանութները, նոյն օրը ժամը 3էն 6 :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Տէսինի բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ Միութիւններուն :

24 Ապրիլ, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը :

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին դպրոցին աշակերտներուն կողմէ : Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբերգութիւն մը Եղեռնէն, մասնակցութեամբ կարող ուժերու :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբի :

Այս կիրակի, ժամը 15.30ին, Մուրատ խումբի ակումբը :

Բանախօսութիւն, եւ գեղարուեստական պատշաճ բաժին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց :

Այս կիրակի, ժամը 20.30ին, Ռիւ Փիէռ Քիւռիի սրահը :

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ :

ՆԻՍ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նիսի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ մեր բիւրաւոր նահատակներու քառասնամեակի յիշատակին տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօնով :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը որ գայ յարգել իր նահատակներուն անմեռ յիշատակը :

×

ՊԱՏԱՐԱԳ ՄՈՆՄՈՐԱՆՍիԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ պիտի մատուցուի Մոնմորանսիի Հանգստեան տան մէջ : Կը պատարագէ Ադդէ քհնյ. Փայլակեան : Կը մասնակցին Առնուվիլի եկեղեցւոյ դպիրները :

Օր. ԶԵՓԻՒՌ ՊԵՏԵԱՆ
(Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն)

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇՏՕՅԵԱՆ
Նշանուած

Շաւիլ — Սէնթ Անթուան (Մարսէյլ)

***

Այս առթիւ Պ. Պատրիկ Պետեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Համազգայինի ճեմարանին :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Բացակաները նկատի կ'առնուին :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին Արամ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 9ին՝

Քրիստափոր ենթկ. շաբաթ 23 Ապրիլ ժամը 9ին :

Զաւարեան ենթկ. 23 Ապրիլ, շաբաթ, ժամը 9ին :

Ակնունի ենթկ. 23 Ապրիլ, ժամը 9ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ժողովները չյետաձգելի են :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» են - թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀԱՅԱՄԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ, Ապրիլ 24 - ին, Կիրակի առտուան ժամը ճիշդ 10ին :

Լիոնի Հայ կաթողիկէ առաքելութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ ձեզ Ֆուրվիէրի տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ մատուցուելիք հայածէս սուրբ եւ անմահ պատարագի, որ տեղի պիտի ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առտուն ժամը ճիշդ 10ին, Ապրիլեան Հայ նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ժամանակ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար :

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խնջոյք պարահանդէս

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 22, Համօ Օհանջանեան ակումբը :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր կայանի շէնքին հինգ հազար Ֆր. Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեանէ փոխան ծաղկեպսակի իրենց եղբօր Մանուկ Կարապետեանի (Ժընեւ) մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ադպըլըղեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ Այրի Տիկին Մարիամ Ադպըլըղեանի կսկծալի մահուան առթիւ մասնակցեցան իրենց տնհուն վշտին եւ քառասունքին (10 ապրիլ) հոգեհանգստեան պաշտօնին ներկայ գտնուելով յարգեցին հանգուցեալին յիշատակը :

*

ՊԱՆԵՕ-ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Օր. Լիսի Աղապապեանէ հազար Ֆր. իր քրոջ մահուան առթիւ հիւանդներու բաշխելու համար :

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ, ամէնէն այժմէական գիրքը՝ ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ

Գինը՝ 400 Փրանք : Դիմել հեղինակին՝ Z, Berberian 104, Av. d'Italie, Paris (13) եւ Փարիզահայ գրավաճառներու :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆ ր ․, վեցամս ․ 1600

Արտասահման տարեկ ․ 3500 ֆր ․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր ․

ՇԱԲԱԹ 23 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 23 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7655 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3066

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐԵԼԻ՞ ԷՐ ԽՈՒՍԱՓԻԼ

*

Ցեղասպանութիւնները թարմացնելու համար, համառօտ գիծերով պարզեցինք այն կացութիւնը, որուն մէջ կը գտնուէր Թրքահայութիւնը 1914ին, երբ պայթեցաւ համաշխարհային առաջին պատերազմը :

Այսօր, 40 տարի վերջ, երբ յետադարձ ակնարկ մը կը նետենք կատարուածին վըրայ, ինքնաբերաբար կը տարուինք հարցնելու թէ՝ կարելի՞ էր խուսափիլ անհաւոր Եղեռնէն :

Բոլոր փաստերը ցոյց կուտան թէ կարելի չէր :

Այդ օրերուն օսմանեան կայսրութեան ղեկը կը գտնուէր ձեռքը ոճրագործ կուսակցութեան մը, որ ամբողջ տասը տարի (1908 – 1918) աղէտէ աղէտ առաջնորդեց Օսմ. կայսրութիւնը, կորսնցնել տալով անոր հողամասերուն կէսէն աւելին :

Յայտնի Թուրք պատմաբան Ահմէտ Րէֆիք 1919ին հրատարակուած գրքոյկի մը մէջ կը գրէր թէ օսմ. պատմութեան մէջ շատ խառնակ, նոյնիսկ սոսկանքով յիշուելիք շրջաններ եղած են, բայց ո՛չ մէկ ատեն կայսրութիւնը ա՛յնքան խայտառակ վիճակ ներկայացուցած է, որքան՝ Իթթիհատի իշխանութեան շրջանին :

« Սուլթան Մէհմէտ Րէշատ Ե. լուր իսկ չունէր իր շուրջ թափուող արիւններէն եւ մատաղ օճախներէն : 4–5 զօրավարներ երկիրը կործանումի մղեցին » :

Սահմանադրութիւն հռչակուելու օրերուն վերջնապէս կորսնցուցին Պոսնա – Հէրսէքը, յետոյ Կրետէն, 1911ին Ափրիկեան Տրիպոլիսը : Իսկ 1912 – 13ի Պալքանեան պատերազմը խլեց գրեթէ ամբողջ եւրոպական Թուրքիան, Թրակիայէն մինչեւ Ալբանիան :

Օսմ. կայսրութեան սնդամահատումը մեծապէս ջղայնացուց Իթթիհատի վարիչները, որոնք երբե՛ք չներեցին Հայերուն, երբ նուաստացուցիչ պարտութեան մը վաղորդայնին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ու Թուրքիոյ «Հայոց պատրիարքը (այսինքն ամբողջ հայութիւնը՝ իր արեւելեան եւ արեւմտեան հատուածներով) դիմեցին մեծ պետութեանց, մանաւանդ Ռուսիոյ՝ Բարենորոգումներ պահանջելու համար :

Թշնամութիւնը Հայերուն դէմ իր գագաթնակէտին հասաւ այդ օրերուն :

Արեւելեան նահանգներուն մէջ հարստահարութիւնները քաջալերուեցան :

Պատրիարքի թագրիրները ո՛չ մէկ պատասխանի արժանացան :

Հայերէն թերթերը քանիցս խափանուեցան :

Գրերու գիւտի եւ տպագրութեան կրկնակ յոբելեաններու տօնակատարութիւնը խանդավառ ցոյցերով՝ նախանձը գրգռեց Թուրքերուն, որո՛նք հասկցան թէ առ նուազն յիսուն տարի ետ մնացած էին Հայերէն :

Երկար ատեն մխլէքը սաղըզա (հաւատարիմ ազգ) նկատուելէ վերջ, Հայերը դարձեր էին կասկածելի, ապստամբ :

Հայկ. Դատը, որ պարզապէս Բարենորոգումներու խնդիր էր, մղձաւանջ դարձեր էր Իթթիհատի վարիչներուն, որոնք ամբողջ Ռումէլին կորսնցնելէ վերջ, կը վախնային ձեռքէ հանել նաեւ Անատոլուի հայաբնակ նահանգները, այնպիսի ատեն մը, երբ Թուրք նոր սերունդին աչքերը կ'ուղղէին դէպի Թուրան :

Մէկ քարով երկու թռչուն կ'ուզէին զարնել : Հայերը բնաջնջելով, ընդմիշտ պիտի թաղէին Հայկական Դատը եւ հարթէին Թուրանի ճամբան :

Յաջողեցան արմատախիլ ընել հայութիւնը իր հայրենի հողերէն եւ կոտորեցին մէկ միլիոն անզէն ու անպաշտպան Հայեր : Սակայն ո՛չ Հայկական Դատը կըրցան թաղել, ո՛չ ալ՝ բանալ Թուրանի ճամբան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ

*

ԱՌԿԱԽ ԿԷՏԵՐ ԿԱՆ ԴԵՌ, ԲԱՅՑ «ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ» ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Վերջին նիստէ մը ետք, առջի գիշեր, ֆրանքօ-թունուզական բանակցութիւնները յանգեցան «սկզբունք»ի համաձայնութեան մը ստորագրութեան : Թունուզի պատուիրակութիւնը անմիջապէս ետքը մեկնեցաւ Փարիզէն, Ռամազանի տօներուն պատճառով : Ինչպէս հաղորդած էինք, զանազան ձեւեր ետք բանակցութիւնները ինկած էին անելի մը մէջ, առջի առաւօտ : Վարչապետ էտ. Ֆոռի գլուխ գլխի երկար տեսակցութիւնը Թունուզի վարչապետ Թահար Պէն Ամարի հետ չէր տուած յուսացուած արդիւնքը : Թունուզի պատուիրակութիւնը, որ միշտ յարաբերութեան մէջ մնաց ազգայնական կուսակցութեան (Նէօ Տէսթուր) պարագլուխներէն Հապիպ Պուրկիպայի հետ, առանց ընդհատելու բանակցութիւնները, — նոյնիսկ յետաձգած էր իր մեկնումը 24 ժամով —, խուսափողական դիրք մը կը բռնէր : Յայտնի էր թէ, Պէն Ամար կ'ուզէր ունենալ նաեւ Նէօ Տէսթուրի՝ Թունուզի այդ ազդեցիկ կուսակցութեան հաւանութիւնը : Այս պատճառով է որ վարչապետ էտ. Ֆոռ, վերջին ճիգ մը ըրաւ բանակցութիւնները անելէն դուրս հանելու, եւ որոշեց տեսակցութեան մը կանչել Պուրկիպան, որ Փարիզ կը գտնուի ժամանակէ մը ի վեր ֆրանսական իշխանութեանց մէկ որոշումով : Վարչապետը ստացաւ կուսակցութեան ղեկավարին հաւանութիւնն ալ, եւ համաձայնութեան նախագիծը կը ստորագրուէր նոյն գիշեր : Բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Ռամազանի տօներէն ետք, ամէնէն ուշ Մայիս 30ին, որպէսզի ճշդուին մանրամասնութիւններն եւ լուծուին կարգ մը առկախ հարցեր : Համաձայնութեանց նախագիծը կը ճշդէ Թունուզի ներքին ինքնավարութեան ընդհանուր պայմանները, եւ ի զօրու պիտի դառնայ ֆրանսական խորհրդարանի ինչպէս նաեւ Թունուզի պէյին վաւերացումէն ետք :

× Վարչապետ էտ. Ֆոռ որոշ վերապահութիւն մը ցոյց տուաւ իր յայտարարութեան մէջ, եւ ըսաւ թէ պէտք էր տակաւին ստանար կառավարութեան հաւանութիւնը, եւ խորհրդարանին վաւերացումը :

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ ՄԷՋ՝

«Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂԹԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ »

Սէյլանի վարչապետը, Սըր Ճ. Քոթէլաւալա, դատապարտելէ ետք գաղթային ամէն դրութիւն, պահանջեց որ ջնջուին անոնք, ինչ ձեւով ալ ներկայանան.— « Ինչ որ դեռ կը մնայ հին ձեւերէն Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ, բայց նաեւ գաղթային նոր ձեւ մը՝ Խորհրդայինը, որ կը ճնշէ Արեւելեան Եւրոպայի վրայ» : Այս առթիւ առաջարկեց որ ժողովը ընտրէ մասնաւոր յանձնախումբ մը որ պիտի քննէ «խորհրդային գաղթապետութեան » պարագան : Թուրքիոյ փոխ – վարչապետը Ֆաթին Ռիւշթիւ, եւ Լիբանանի վարչապետը Սամի Սոլհ, երկրորդեցին այս առաջարկը : Իսկ Նեհրու առարկեց թէ օրակարգին մաս չէր կազմեր այդ հարցը : Շու Ան Լէյ, ժողովէն ետք ըսաւ Սէյլանի վարչապետին.— «Հաւաքուած ենք շինարար յօյսերով, եւ կը կարծէի թէ միայն Ասիան եւ Ափրիկէն պիտի ըլլային մեր աշխատանքներուն չարժառիթը » : Ցետոյ սեղմեց անոր ձեռքը :

× Պանտունկի խորհրդաժողովին պարզած ներկայ պատկերէն կը յայտնուի թէ մասնակցող 29 պետութիւնները գրեթէ համաձայն են հետեւեալ կէտերուն շուրջ :

— Պաշտպանել արաբական երկիրներու դիրքը Պաղեստինի մասին եւ Ինտոնեզիոյ տեսակէտը՝ Հոլանտական Կուինէի նկատմամբ :

— Պահանջել Ալճերիոյ, Մարոքի եւ Թունուզի անկախութիւնը եւ ինքնորինութեան իրաւունքը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

•

ՄԻԼԱՆԻ ՀԱՅ ՏՈՒՆԸ

Ճիշդ է, մեծ գաղութ մը չեն կազմեր Միլանի Հայերը, հազիւ 300 – 350 հոգի, բայց որքա՜ն համերաշխ, ձեռք ձեռքի կ'աշխատին պահել հայ ոգին ու հայ սիրտը անեղծ, իրենց եռանդ կազմակերպութիւններով եւ Հայ Տունով :

Ազգ. վարչութիւն, Մշակութային Միութիւն եւ Հայ Տան վարչութիւն, անուանական Միութիւններ չեն : Իւրաքանչիւրը դեր մը ստանձնած է, գաղութին հանրային պարտականութիւնները լաւագոյն կատարելու համար, իբրեւ Օգնութեան Օժանդակ մարմին ունենալով Տիկնանց Միութիւնը :

Ունին նաեւ հոգեւոր հովիւը առանց մատուռի, որուն շինութեան կը սպասեն միշտ :

«Հայ Տուն» կոչեր են իրենց Ակումբը : Յատկանշական սրահ մը կրկնակ տեսակէտներով, ուր Հայը միայն կրնայ մտածել եկեղեցի, դպրոց կամ ակումբ շինելու, իր անձնական գործին հետ զուգընթաց : Հայն է որ մտահոգ՝ հաւաքական կեանքին պէտքը կը զգայ, չկորսուելու համար, յարդի շիւղի մը նման քշուելով յորձանքին ի վար :

Եւ ահա ջիղերը կը լարուին, կամքերը կը պրկուին, քսակները լայն կը բացուին ու կ'ունենան գեղեցիկ յարկաբաժին մը բոլոր յարմարութիւններով, որ գաղութին կ'արժէ 22.000.000 լիր :

Կը հպարտանաս, երբ ներս կը մտնես Հայ Տունին սեմէն : Իրենք ալ հպարտ եւ ուրախ, երբ կը բացատրեն քեզի իրենց նպատակը.— «Քով, քովի, ձեռք ձեռքի աշխատիլ, որպէսզի գաղութը չորս կողմերէն տարուբեր չկորսնցնէ իր Հայու դիմագիծը, եւ ինչպէս Ապրիլ 16ի գիշերը, հոն հայ պատանին լսէ հայ խօսքը, հայ երգը, արտասանէ իր գողտր լեզուով հայ գրագէտին ներշնչումները, եւ ինք ալ հպարտանայ իր ազգային արժէքներով եւ ճանչնայ հայկ. մշակոյթը :

Այդ գիշեր յուշատախտակ մը զետեղեցին պարզ հանդիսաւորութեամբ մը, «1915 ԱՊՐԻԼ 11 – 24 » թուական մը որ միշտ պիտի յիշեցնէ ներս մտնողին — «Յիշէ, անհամար զոհերը եւ եղիր միշտ հաւատարիմ անոնց պատգամին :

ՍՕՍԻ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հինգշաբթի երեկոյեան Փարիզ ժամանեցին Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէր Մելքոնեան եւ զաւակը, Պէյրութէն : Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան նախագահն է Համազգայինի Կեդր. վարչութեան, ինչպէս նաեւ փոխ – նախագահ Յոբելենական Կեդր. Յանձնախումբին եւ առաջին առթիւ իսկ 25.000 լիր. ոսկիով բացումը կատարած էր հանգանակութեան :

ԱՆԹՈՒԱՆ ՓԻՆԷ ԵՒ ՄԸՔ ՄԻԼԷՆ ԿԸ ԲԱԺՆԵՆ

ՆՈՅՆ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ

★

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, որ ինչպէս հաղորդած էինք, Լոնտոն մեկնած էր մէկ օրուան համար, վերադարձաւ երէկ : Լոնտոնէն հասած տեղեկութեանց համաձայն երկու արտաքին նախարարները համաձայնած են բազմաթիւ հարցերու մասին, եւ եւրոպական խնդիրներու շուրջ ունին տեսակէտներու կատարեալ նոյնութիւն : Անթուան Փինէ առաջարկած է որ Երեք Մեծերուն փոխանորդները ժողով մը գումարեն Ապրիլ 27ին, ուր պիտի պատրաստուի Գերմանիոյ մասին Չորսերու ժողովի մը օրակարգը : Մըք Միլէն ընդունած է, եւ առաջարկը երկու նախարարներուն կողմէ պիտի փոխանցուի Ուաշինկթընի : Աւստրիոյ խնդիրն ալ քըննուած է : Իրադեկ շրջանակներու համաձայն, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը բաժնեն նոյն տեսակէտները այդ մասին : Արտաքին նախարար Ա. Փինէ, Սարի նկատմամբ Ֆրանսայի դիրքը Մըք Միլէնի պարզելէ ետք, կարճ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Սըր Էնթընի Իտընի հետ, Հնդկաչինի մասին : Կը կարծուի թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա հոս ալ պիտի որդեգրեն նմանօրինակ դիրքեր : Երկու նախարարները այս խնդիրը աւելի՛ մօտէն քննած են, երեկոյեան վերջին հանդիպումին : Խօսակցութեանց ձգած ընդհանուր տպաւորութիւնը դիւանագիտական շրջանակներուն վրայ այն է թէ Անգլիոյ նոր արտաքին նախարարը Մըք Միլէն ակնբախ փափաքն ունի սերտօրէն գործակցելու Ֆրանսայի հետ :

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ը

40ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՅԱՌԱՋի վաղուան թիւը ամբողջովին նուիրուած է Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին : Նիւթերու առատութեան պատճառով՝ կարգ մը յօդուածներ կը հրատարակենք Կիրակիի թիւով, մնացեալը յաջորդաբար շաբաթուան ընթացքին :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՎԻԱՍՏԱՆ_ԳԵՐԻ»

ԽՄԲ.— Այս խորագրին տակ Անրի Պէնազէ խմբագրական մը գրած է «Սօռ»ի Ապրիլ 22ի թիւին մէջ : Ստորեւ կուտանք Հայաստանի վերաբերեալ մասը .—

Հայ բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեան իր հայրենակիցներուն անսահման ցաւը կը նմանցնէր անափ ծովու մը :

Արդարեւ, աշխարհի վրայ ոչ մէկ ժողովուրդ, դարերու ընթացքին տեսած է այնքան չարչարանք եւ արիւնալի զոհողութիւն :

Ցրուած երկրագունդին չորս կողմը եւ մասնաւորապէս մեր երկրին մէջ — չէ՞ որ 150.000 Հայեր, մեծ մասը ֆրանսական քաղաքացիութիւնը ընդունած, հաստատուած են մեր մէջ—կը պատրաստուին ոգեկոչելու իրենց պատմութեան ամէնէն արիւնոտ մէկ դրուագը՝ 1915 Ապրիլի ջարդերը, կատարուած առաջին աշխարհամարտի ընթացքին, Օսմանեան կայսրութեան օրով :

Այս ջարդերուն հրամանը արձակեց Ապտիւլ Համիտ, Կարմիր Սուլթանը (ԽՄԲ. — Ցարգելի խմբագիրը կը շփոթէ Սուլթան Համիտը Իթթիհատի կառավարութեան հետ) : Որովհետեւ Հայերը մերժելով կռուիլ յօգուտ Գերմանացիներուն, կ'ուզէին հաւատարիմ բարեկամները մնալ Ֆրանսայի :

Քառասուն տարիներ անցած են այդ չարաշուք օրերէն ի վեր : Սա՛ղ, իրենց դժբախտ հայրենիքը, երկուքի բաժնուած, կը կրէ օտարին գրաւման լուծը : Բայց ոչ ոք պիտի կարողանայ սանձել անոնց ազգ. ոգին, հպարտ եւ ազնիւ, որ նախանձախնդրութեամբ կը պահէ իր լեզուն, իր աւանդութիւնները եւ իր Աստուածը :

Ա՜հ, ինչպէ՜ս կը հասկցուի իր հերոսական յամառութիւնը : Ան, որ կը հպարտանար իր հինաւուրց անցեալով — Հայկով, Թորը Նոյ նահապետին — որ դիմադրեց բազմազան ներխուժումներու, յաջորդաբար կատարուած Ասորեստանի, Մեծն Աղեքսանդրի, Արաբներու, Պարսիկներու, Մոնկոլներու կողմէ, յանդելու համար Թուրքերու եւ Ռուսերու կողմէ կատարուած խաղերուն :

Եւ այսօր ան կը պահէ իր սրտին խորը հաւատքը վերականգնելու, իր հայրենի հողին վրայ, ա՛յն հողին որ այնքան խորապէս հեղեղուած է իր նահատակներուն արիւնով :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՍԿԻՀԸ

*

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ ճառը, զոր կարդաց Շ. Նարդունի, Պրիւսէլի մէջ, անցեալ կիրակի, Համազգային Մշակութային ընկերութեան եւ Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեակի հանդէսին։

Կ՚ուզեմ ձեզի պատմել, նախ, աւանդութիւն մը, որ այնքան սիրելի է Միջնադարեան տաղասացներուն, Եւրոպայի մէջ, Հոենոսէն աստին, Հռենոսէն անդին։ Նպատակ չունիմ պնդելու կամ ապացուցանելու թէ այդ աւանդութեան հէնքին մէջ բաժին ունի հայկական հանճարը եւս, — տարիկա աշխատանք մըն է, որ վայել է կատարել ակադեմական արխալոդոսի մը առջեւ։ Այստեղ, այս պահուս, գիս կը հետաքրքրէ հանդիսութիւնը որ կը նըշմարուի այդ աւանդութեան եւ մեր առաքելութեան միջեւ, Փրանսացի տաղասացներու խորհրդերդութեան եւ Հայկազանց տեսլապաշտութեան միջեւ։

Արդարեւ, Սրբազան Սկիհին աւանդութիւնը (Լա Լէժանտ տը Սէն Կրալ), որ խորհրդապաշտ եւ հրաշանուէր դրուագ մըն էր սկզբնաբար, քրիստոնէական ջնարակ ստացած՝ յետոյաբար, թէեւ ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ թանկագին քարէ շինուած անօթի մը կախարդանքը, իրականին մէջ վկայութիւն մըն է այն հոգեկան պահանջին, զոր ժողովուրդները կ՚արտայայտեն՝ սահմանելով բան մը որ նուիրական է, սրբազան, անբռնաբարելի, անհասանելի, անապական ու կուսական։ Կեանքի մէջ, առօրեայ եւ ընթացիկ դէպքերու կամ պարագաներու մէջ՝ մարդ արարածը պահանջ կը զգայ, կարծես, ունենալու բան մը՝ որ ըլլայ անեղծ, գերբնական, նոյնիսկ բնազանցական, անհպելի, սուրբ, ինչպէս է Աստուած։ Պատմութիւնը կը վկայէ թէ երբեմն գաղափար մըն է որ կը մարմնաւորէ այդ պահանջը՝ առանելով վիպական փաբուլա, եւ կախարդական տիճամիամ, երբեմն ալ ... առարկայ մը,— ինչպէս Սրբազան Սկիհը, որ, կ՚աւանդուի թէ, յօրինուած էր համակ զմրուխտ քարէ։ Կանանչ այս քարը օժտուած էր կենարար եւ սրբարար զօրութեամբ մը։ Զայն երկինքէն երկիր իջեցուցեր էին հրեշտակները եւ յանձներ ասպետներու, որոնք, իրենց կարգին, զայն տարեր բարձրացուցեր էին անմատչելի լերան մը կատարը, զետեղեր՝ տաճարի մը մէջ, ու պահակ կանգներ տաճարին շուրջ, դէպի տաճար բարձրացող ճամբաներուն վրայ եւ լերան ստորոտը։ Ահա թէ ինչո՛ւ տաճարական կը կոչուէին այդ ասպետները։

Ամէնուն տրուած չէր տաճարական ըլլալ, — կոյս եւ զգաստ ասպետներ էին անոնք, «պարկեշտ ի ցանկութիւնս մարմնոյ եւ մտաց»։ Չէին ամուսնանար երբեք, ամբողջովին նուիրուելու համար Սրբազան Սկիհին պահպանութեան։

Իսկ տեսնե՛լ Սրբազան Սկիհը, — տաճարական ասպետներո՛ւն միայն շնորհուած էր յերկնուստ, որոնք, ի տես անճառելի եւ աննկարագրելի անօթին, կը թրթռային միսթիք սարսուռով մը եւ կը լեցուէին գերբնական կարողութեամբ։ Արդարեւ, այն ասպետը, որ կը մարտնչէր թշնամիին դէմ՝ ա՛յն օրը երբ Սկիհը տեսնելու արժանացեր էր, վէրք չէր ստանար ու չէր պարտուեր երբեք։ Սկիհը տեսնելէն ութ օր ետքը պատերազմելու պարագային՝ հաւանական էր, որ վէրք ստանար ասպետը, բայց չէր սպաննուեր։

Գերահրաշ Սկիհը, սակայն, անտեսանելի կը դառնար՝ երբ հեթանոս մըն էր դիտողը, անհաւատ մըն էր հետաքրքիրը կամ օտար մըն էր մօտեցողը։ Սրբազան Սկիհը իրեններո՛ւն միայն կը շնորհէր վայելում ամէն մաքուր ցանկութեան։ Եւ տաճարական ասպետները կը հասնէին կատարեալ երջանկութեան։

Աւանդութեան ուրիշ ճիւղ մը կը վկայէ, դարձեալ, թէ նոյն այդ Սկիհն էր, որով գինի խմեց Յիսուս, վերջին ընթրիքին պահուն, Բազարջակերպաց տօնին։ Վերջապէս, Յովսէփ Արիմաթացի նոյն այդ Սկիհին մէջ հաւաքած էր արիւնը, որ կը ծորէր Յիսուսի վիրաւոր կողէն, երբ վար կ՚իջեցնէր խաչէն՝ փաթաթելու եւ թաղելու համար գերեզմանի մը մէջ։ Ահա թէ ինչո՛ւ, կ՚ըսեն, հրաշք կը գործէր Սկիհը, կենարար եւ սրբարար։

Այդ Սկիհը, կը շարունակէ աւանդութիւնը, կորսուած է հիմա։ Ի զո՛ւր կը փնտռեն զայն ասպետները՝ երկրէ երկիր։ Ըստ ոմանց՝ հրեշտակները երկինք բարձրացուցած են կրկին, խոստանալով երկիր իջեցնել ա՛յն օրը, երբ արժանաւոր ասպետներ երեւան աշխարհի մէջ։

Սիրելի հայրենակիցներ,

Այսօր եկած եմ ձեր մէջ՝ յայտարարելու համար ձեզի թէ Հայերս ալ ունինք Սրբազան Սկիհ։ Հայկազանց հանճարը զայն յօրինած է աւելի թանկագին քարով՝ քան զմրուխտը։ Հայկազանց արիւնէն կաթիլներ կան անոր մէջ՝ ի վկայութիւն ստեղծագործական մեր երկունքին, որ հաւասար է մարտիրոսութեան։ Հրա՛շք է գործած Հայկազանց Սրբազա՛ն Սկիհը, մարտնչելով դարերուն դէմ, յաւիտենականութիւն շնորհելու համար մեզի։

Մեր Սկիհը չի նմանիր, թերեւս, իրական սկիհի։ Թերեւս նման է լերան մը, որ Արարատն է,— երբ վեր կը բարձրանայ դաշտերէն, վեր կը բարձրանայ հորիզոնէն, ինչպէս Յիսուս՝ սկիհ ի ձեռին, Աստուծոյ մատուցանելու համար զոհաբերուած ժողովուրդի մը դառնութիւնը և նուիրումը։ Թերեւս նման է տաճարի մը, որ Էջմիածինն է,— որ կը հեղնէ ժամանակներուն թշնամութիւնը, ամուր կառչած իր հաւատքին, իր իտէալին, ի վկայութիւն այն հաւատարմութեան՝ զոր մեր ժողովուրդը ցոյց կուտայ բոլոր սուրբ, երկնառաք եւ յաւիտենական սկզբունքներուն։ Թերեւս նման է գետի մը, որ Արաքսն է,— որ, վիրաւոր բայց միշտ ըմբոստ, կը հոսի եւ չի սպառիր երբեք, կենդանութիւն կուտայ եւ չի յամքիր երբեք, կ՚օրհնէ դաշտերը, կը ծաղկեցնէ բլուրները եւ կ՚ուսուցանէ գիւղացիներուն՝ ըստեղծագործութի՛ւն, ստեղծագործութի՛ւն։

Թոյլ տուէք, որ Հայկազանց Սրբազան այդ Սկիհը անուանեմ «Բաժակ ոսկի ի ձեռն Տեառն, որ արբեցուցանէ զամենայն երկիր ի գինւոյ իւրմէ»։ Ահա թէ ինչո՛ւ մեր սկիհը կը համարեմ աւելի հզօր քան Սուրբ Կրաալը։

Հայոց Սուրբ Կրաալը կը կոչուի Մշակոյթ Հայոց։

Փոքր ժողովուրդ, բայց մեծ՝ իր Մշակոյթով, անպաշտպան ժողովուրդ բայց հզօր՝ իր Մշակոյթով, իր բեկորներուն վրայ, որ դո՛ւք էք, անխախ պարտականութիւն կը դնէ ցուցադրել մեր հպարտութիւնը, մեր հայրենատենչ ժառանգութեանց փառքը, Հայ Մշակոյթին գերահրաշ սկիհը՝ այս օտար պողոտաներուն վրայ, ուր չեկանք մեր մեղքով, չեկանք նաեւ երեւնալու իբրեւ աղքատ Ղազարոս։ Հարուստ ենք մենք, հպարտ եւ պերճափառ։ Ուստի կ՚ըսեմ ձեզի, երրայեցի մարգարէներուն ոճով.— Հագուեցէ՛ք, հագուեցէ՛ք, ո՛վ դուք Արարատի հարսները, հագուեցէք յիշեցնելու համար Արտաւազդի եւ Արտաշէսի, Տրդատի եւ Տիգրանի արքունական ընդունելութիւնները։ Ո՛վ երիտասարդներ, թող Մասեաց ոգիները ներշնչեն ձեզ՝ վերարծարծելու համար Նաւասարդեան աւանդութիւնները։ Գիտցէք որ տօն է այսօր՝ մեծարելու համար Հայութեան ամէնէն նուիրական արժէքները։ Պարծենալու համար Հայ մշակոյթով։

Ես զրադէտ, միայն ու միայն զրադէտ, մէկն եմ այն ասպետներէն կամ տաճարականներէն, որոնք կոչուած են պահել պահպանել Հայ Մշակոյթին Սկիհը, մեր Սրբութիւն Սրբոցը, ինչպէս եւ պարծենալ Հայու մեր արժէքներով։ Վարանում չկայ ինծ համար, — աշխարհ մէկ կողմ, Հայ Մշակոյթը մէկ կողմ։ Ազգայնամոլութիւն չկայ այս խօսքին մէջ։ Ամէն ազնիւ զաւակ կ՚ընդունի իր մայրը բոլոր օտար մայրերէն բարձր։ Արդ, մեր ամէնուս մայրը, Հայութիւնը, բարձր է եւ սուրբ։ Ու կը հաւատամ թէ Հայկազանց ստեղծագործ ժողովուրդին աստուածափառ այդ ժառանգութիւնը, Մշակոյթը, հրեշտակնե՛րն են իջեցուցած երկինքէն, յանձնելու համար մեզի, սերունդէ սերունդ փոխանցելու ուխտով։

Վերջապէս, կը հաւատամ թէ հրաշազօր այդ ժառանգն էր, որ պահպանեց մեզ բոլոր այն վտանգներուն դէմ, որոնց չկրցան տոկալ Ասորեստանցիները, Բաղդէացիները, Փռիւգացիները, Բետացիները եւ Հիթիթները։

Այսօր, ուրեմն, հաւաքուած ենք այստեղ՝ հաղորդուելու համար Սրբազան այդ Սկիհին պարունակութեամբ։ Կը կրկնեմ, — պարծենալու համար մեր արուեստո՛վ, ոգեւորուելու համար մեր մշակոյթո՛վ, խանդավառուելու համար մեր ստեղծագործութիւններով, աճելու համար մեր յաւիտենական արժէքներով։ Թող ամչնայ այն որ, տափաստաններու հովիւ կարծեց մեզ՝ տեսնելով գաղթականի ցուպը մեր ձեռքին։

Հայրենակիցնե՛ր, գիտե՛մ, ծանր են օրերը՝ ուր կ՚ապրինք։ Բայց ես, որ քանդած եմ Լացի պատը, բայց ես, որ Սրբազան Սկիհը կը կրեմ սրտիս վրայ, կ՚ըսեմ ձեզի.—Մենք պիտի հասնի՛նք մեր իտէալին։ Մենք անպարտելի ենք, որովհետեւ Սրբազան Սկիհ մը կայ մեր կուրծքին տակ։ Պիտի նետենք գաղթականի ցուպը, պիտի առնենք արքունական ասան։ Մենք ստեղծուած ենք ոչ թէ ապրելու համար առանց իտէալի, ինչպէս ամուլ թզենի, այլ ապրելու համար յանուն իտէալի մը, մշակելու համար մեր մրգաստանը, լուսաւորելու համար դարերու դարպասը։

Իտէալը ճակատագի՛ր է Հայուն համար։

(1) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻ

●

Ամէն տարի Ապրիլին, Մեծ Եղեռնի տարեդարձին, երբ դրիչ ձեռք կ՚առնենք ոգեկոչելու համար մեր նահատակները, յաւերժացնելու համար անոնց խնկելի յիշատակը եւ նկարագրելու համար գործուած աննախընթաց ոճիրը, վրէժով ու սարսուռով կը լեցուի մեր հոգին, կը բզկտուի ու կը ճանկռտուի մեր սիրտը։

Լուսաւոր եւ աշխատունակ, շինարար ու խաղաղ մեր ժողովուրդը, տասնեակ դարերով փարած էր իր հողին, լեռներուն ու դաշտերուն, գետերուն ու աղբիւրներուն, գիւղերուն ու քաղաքներուն։ Մարդակեր ցեղ մը, կեդրոնական Ասիոյ անապատներէն ու Մոնկոլեան բոյնէն փրթած, եկած ինկած էր մեր հայրենիքը եւ դարեր շարունակ կը ծծէր մեր արիւնը։ Ու օր մըն ալ կ՚որոշէ մորթոտել մեզ մէկ անգամէն, ամբողջութեամբ եւ աղուվին, անյագօրէն լակելով մեր արիւնը։

Քառասուն տարիներ են անցեր այդ արիւնոտ ու մահաշունչ թուականէն ասդին։ Սակայն, Արհաւիրքը այնքան թարմ է տակաւին, որ կարծէք դեռ երէկ էր։ Եւ ոչ թէ երէկ՝ այլ այսօր, երբ, մեր մանկական աչուըներուն առջեւ, ոճրագործ եւ իժածին ցեղը նետուած էր մեր վրայ ու մեզ կ՚անճիտէր մեր անոյշ հայրենիքին քաղաքներուն ու գեղերուն մէջ, ճամբաներուն ու լեռներուն վրայ, ձորերու ամայութեանը մէջ ու վերջապէս ամբողջ մեր հայրենիքին տարածքէն մինչեւ Միջագետք եւ Արաբիոյ անապատները։

Բորենիներու կտրտելիք ձեռքերուն մէջ անխնայ գործեցին կացինն ու դաշոյնը, քարն ու երկաթը, հրացանն ու թընդանօթը, հուրն ու ջուրը։

Մենք տեսանք եւ ապրեցանք այս բոլորը՝ երբ տակաւին մէկ մատ երեխաներ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Եւ, բացի այդ, Աստուած մի արասցէ եթէ մի ձախորդութիւն պատահի, պէտք է որ նրանք անմիջապէս ապահով դիրքեր հասնին։ Միայն երկու տեղերի մէջ պէտք է խումբը երկու մասերի բաժանուի։ Այս որոշումին ի՞նչ կ՚ասես, պարոն Անդրանիկ։

«Անդրանիկ» անունը՝ ռումբի պէս պայթեց։ Մեր Ցարութիւնն էլ չուարեց. նա փոխան Մուրատ ըսելու, Անդրանիկ ասած էր։

Ամէն ոք ուզում էր Անդրանիկը իր յարկի տակ տեսնել։ Վէճը երկար պիտի տեւէր, եթէ Ասօն բարկացած չեչտով չըսէր.

— Դէ՛ չուտ արէք, հիմա վիճելու ժամանակը չէ։ Ցողնած ենք։

Խումբը երկու մասերու բաժնուեց՝ 4 հրացանաւոր եւ չորս անզէն մի տեղ եւ երեք հրացանաւորներ եւ երեք անզէններ մի տեղ։

Արճակի հիւրասէր ընկերները մեզ հիւրասիրեցին խորոված ոչխարով։ Ցարութիւնը մեզ հետ չէր, միայն վալտա Նուռն եղաւ մեզ հետ.

Երբ հարցուցինք Ցարութիւնի մասին թէ՝ «ի՞նչ եղաւ, ո՞ւր գնաց», մեզ ասին.

— Նա մեզի ընկեր է, բայց սնդիկի նըման է, ոչ մի տեղ չի նստիր։ Օրն ի բուն կը թափառի։

Ներկաներից մէկն ասաց թէ՝ տեսած է նրան, որ ոչխի հետ, ձիեր նստած, գընում էին դէպի լեռը, Ապտուրահման պէկի քով.

Այդ բէկը բարեկամ ցեղապետներից էր։ Ասում էին, որ նա Պետր-խան բէկի ցեղից էր։

Կոմսը նախապէս լուր էր տուած նրան մեր խումբի մասին, եւ նա ասել էր թէ՝ «երբ խումբը կը հասնի Արճակ, իմացուցէք ինձ, որպէսզի մեր լեռների մէջ ապահով տեղ պատրաստել տամ»։ Եւ Ցարութիւնը ոչխի հետ գնացել էր բէկի մօտ, որպէսզի տեղեկանան նրա ընելիք կարգադրութիւնների մասին։

Երբ բէկը կը տեղեկանայ խումբի Արճակ հասնելու մասին, կը հրամայէ իր մարդոց մէկին, որ «քիրվա»ներով վերադառնան Արճակ, եւ խումբին հետ բարձրանան Մալ Աւա կոչուած քարայրը։

Այդ քարայրը «Մալ – Աւա» կը կոչէին այն պատճառով, որ հարիւրաւոր վայրի այծեամներ կ՚արածէին այդտեղ եւ այնպէս ընտելացած էին, որ չէին փախչեր մարդոցմէն։

Երեկոյեան դէմ Ցարութիւնը վերադարձաւ մի Քիւրտի հետ։

Երբ հարցուցինք նրան իր բացակայութեան մասին, նա ասաց թէ՝ գնացել էր Դաշնակցութեան մէկ հրամանը կատարելու Ապտուրահման բէկի մօտ։ Մեզ ներկայացուց իր հետ բերած Քիւրտը, որ բէկի նշանաւոր մարտիկներից մէկն էր։ Եւ իրաւ էլ այդ Քիւրտը լեռնականի տիպ էր, բարձրահասակ, սեւաչեայ, փշալից երեսով, մեծ ընչացքներով, հաստաբազուկ մէկը։ Նրա աչքերը կը խաղային, եւ իր հաստատուն կեցուածքը կուռողի տպաւորութիւն կը թողնէր։ Նա բարեւեց մեզ կէս քիւրտերէն, կէս թուրքերէն։

Երբ Մուրատը հարցրեց նրա ազգութիւնը, նա պատասխանեց.

— Ղուլամաթա եմ (ձեր ծառան)։

Նա հաղորդեց, որ վաղը բէկը կը լինի մեզ մօտ, Մալ Աւա կոչուած տեղը։

Հրաման տրուեց խումբին պատրաստ լինելու։

Արճակի մէջ, Կառակոնիսի նման՝ ցոյցեր տեղի չունեցան։

Անդրանիկը տեսնելու համար ամէն մարդ իր մուրազին հասած էր։ Տեսած էին նրան ցերեկ ատեն։

Պատուիրուած էր որ Քիւրտի մօտ՝ նըրա մասին բան չխօսուի որպէսզի նորեկ Քիւրտը բան չիմանայ։

Ապտուրահման բէկը գիտէր, նա էլ պատուիրեր էր մեր Դաշնակցական ընկերներին, որ բացի իրանից, ոչ մի Քիւրտ տեղեակ չըլլար այդ մասին։

Սոփորական կանխզգուշական միջոցները ձեռք առնելէ յետոյ՝ ճանապարհ ընկանք դէպի Մալ Աւա։ Տեղը բաւական հեռու էր եւ լեռ պիտի բարձրանայինք, Քիւրտը Մուրատին ասաց, որ տղաները մի քիչ արագացնեն իրենց քայլերը, որպէսզի լուսաբացէն առաջ որոշեալ տեղը հասնէինք։

Տղաները կաքաւի նման կը թռչէին, պէտք է ասեմ, որ բացի ինձանից ամէնքն էլ Սասնոյ խումբի ամենալաւ քալողներն էին։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը Այզընհաուըր, ամերիկեան խորհրդարանին առաջարկեց յաւելեալ վարկեր «Ազատ Աշխարհին» համար, եւ նոր ծրագիր մը՝ Նախկին Մարշըլի ծրագրէն օգտուած երկիրներուն համար։ 2720 միլիոն տոլարի վարկ մը կ՚ուզէ բանալ ռազմական պէտքերու եւ 700 միլիոն ալ տնտեսական օգնութեան համար։

ՓԱՐԻԶԻ անգլիական դեսպանը, Սըր Կլէյտուին Ճէպ, որ Ալճերիա կը գտնուի, ճառի մը մէջ ըսաւ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա չեն կրնար տարբեր տեսակէտներ որդեգրել միջազգային հարցերու մասին, առանց վտանգուելու։

էինք ու փարա՛ մեր մայրերուն եւ մեծ մայրերուն քղա՛ցքներուն, անոնց կոնակը կամ բազուկներուն մէջ, երկար ճամբաներուն ընթացքին: Եւ երբ կը տեսնէինք արիւնարբու ու մարդակեր բորենիները, կը դողդղայինք, կը փոփոխայինք, թռչնաձայներու ձանգոյն ու ճչալով:
— Մարի՛կ, Տաճիկնե՛րը կուգանը...
— Նէնէ՛, եկան, մեռցնեն պիտի...
— Հարսա՛, կուգին ունին...

Ցաճախ կը պատահէր, դէպի մահ յառաջացող կարաւաններէն խոյս տալով լեռներու, կամ խորունկ ձորերու մէջ օբերով թաղնուած կը մնայինք: Ինչպէս դիմանային մանկիկներն անօթութեան ու ծարաւին, ծարաւին մանաւանդ եւ, չորցած ու պապակած շրթներով գալարուն՝ նորէն կը մղկտային:
— Մարի՛կ, ա՛խ, պտիկ մը ջո՛ւր...
— Նէնէ՛, թուշ մը հա՛ց...
— Քուրո՛կ, ա՛լ չեմ կրնար քալել...

Մինչեւ մեր կեանքին վերջը պիտի չկրնանք մոռնալ այս մռայլ ու սարսափ պատկերները զոր ապրեցանք: Ու չարունակ մեր երեւակայութիւնը պիտի չարչարուի այս եւ ուրիշ տեսարանները վերյիշելով:

Նահատակներ, զոհեր հարիւր հազարներով: Ամէն դասակարգէ ու սեռէ: Հազար հազարներով առեւանգուած գեղեցիկ հարսներ ու աղջիկներ հարէմները փոխադրուած: Ուրիշ հազար հազարներ, յանուն իրենց պատուոյն անաղարտութեան, մահը նախընտրած, նետուելով ժայռերէ վար, գետերու ալիքներուն մէջ:

Եթէ բորենիներէն առեւանգուած մեր ցեղակիցներէն մաս մը ազատուեցաւ եւ ողջ մնաց,— կին, աղջիկ թէ տղայ— ատիկա պէտք չէ վերագրել Թուրքին գութին: Թէեւ աւելի քան երեսունը հինգ տարիներ են անցած Չինապաղարէն ասդին, տակաւին հազարաւորներ կան բնիկ առեւանգուածներէն, որոնք միանգամ ընդմիշտ կորսուած են մեզի համար: Մեր գիւղէն աւելի քան տասնեակ մը կը ճանչնամ, կին թէ աղջիկ, որոնք համակերպած են իրենց սեւաւոր ճակատագրին...:

Տարագրուած երկու միլիոն մեր համբանքին աւելի քան կէսը անճիտուեցաւ չորս հինգ տարուան ընթացքին: Երբ ամբողջական թշնամիին պարտութեան ու պատերազմին վերջանալուն աւետիսը հասաւ վերապրողներուս, շուտով հաւաքուեցանք մեր հայրենի ծննդավայրերը: Փիւնիկ թռչունին նման՝ յարութիւն առած էինք մոխիրներուն տակէն: Անմիջապէս սկսաւ աւերակուած հայրենիքին վերաշինութիւնն ու տնտեսական վերակազմումը: Արիւնռուշտ թշնամին շշմած էր պահ մը, իր հրէշային աչքերուն չէր հաւատար:

Թէեւ մեր ժողովուրդին կէսէն աւելին բնաջնջուած էր, սակայն մեր հայրենի հողերուն վրայ հաւաքուած էինք կրկին ու ան շուտով պիտի բուժէր մեր խորունկ վէրքերը, պէտի գոցէր բացը, եթէ...

Աւաղ, սակայն, որ քանի մը տարի հազիւ կրցանք մնալ մեր հայրենի բոյներուն մէջ ու նորէն երկրորդ տարագրութիւն մը պարտադրուեցաւ մեզի:

Հայրենի հողէն ու ջուրէն կտրեցին մեզ դարձեալ ու բոնաւեր ցրուեցին այս անգամ ալ աշխարհի չորս հովերուն:

Հայրենի, պապենական հողն էր, որ մեր այնքան կորուստները պիտի դարմանէր: Հայրենի բուժիչ հողն էր, որ մեր այնքան խորունկ վէրքերը պիտի սպիացնէր, թէեւ դարեր այդ մեծ ու խորունկ վէրքին տեղը յայտնի պիտի մնար յաւիտեան:

Ա՛հ, հայրենի հող, հայրենի հող քու կորուստդ անդարմանելի է, ու մեր նահատակներն ալ հանգիստ չունին մեզի ալ՝ ցորչափ գերի ես...:

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

★

ՄԻԼԱՆ, (Յառաջ) — Շաբաթ գիշեր, 16 Ապրիլ, գաղութին վարչութիւնը, Մշակութային Միութիւնը, եւ Հայ Տունը յիշատակի երեկոյ մը կազմակերպած էին Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ: Կը նախագահէր հոգեւոր հովիւը, Զգօն Ծ. վրդ.: Բանախօսելու հրաւիրուած էր Փարիզէն Շ. Միսաքեան:

Սգատօնը սկսաւ «Յուշատախտակի» մը բացումով զոր կատարեց հոգեւոր հովիւը: Տախտակին վրայ արձանագրուած է 1915 Ապրիլ 11/24 թուականը հոն եւս անջնջելի կերպով դրոշմուած էր այլեւս գալոց սերունդներուն համար, ինչպէս քանդակուած է ամէն Հայու սրտին մէջ: Աղութը գրեթէ ամբողջութեամբ խռոնուած էր Հայ Տան սրահին մէջ: Եկած էին յարգելու մեր մեծ մեռելները եւ ողջակիզուած ամբողջ ժողովուրդ մը: Հոն էին ջերմեռանդ մամիկներ, խանդավառ եւ կենսայորդ երիտասարդներ եւ վառվռուն մանուկներ: Եկած էին պահ մը վերապրելու մեր քարուքանդ եկեղեցիներու եւ վանքերու, դպրոցներու, ինչպէս եւ երբեմնի շէն աւաններու տխրանոյշ յիշատակներով:

Զգօն վարդապետի բացման խօսքերէն ետք ճառ մը խօսեցաւ Մշակութային Միութեան նախագահը, Պ. Արամայիս Սըրապեան: (Պիտի հրատարակենք առանձին): Օր. Ալեմնաքեան իր գեղեցիկ ձայնով երգեց «Տէր կեցո»ն, խումբ մը երիտասարդ երգիչներու հետ:

Հանդէսին ամէնէն տպաւորիչ նորութիւնը կը կազմէր Ապրիլեան Եղեռնէն 126 մեծ դէմքերու մեծադիր նկարներուն ցուցադրութիւնը լուսարձակով:

Ոգեկոչումի այդ պահուն իւրաքանչիւրէն կտոր մը կ'արտասանուէր վարագոյրին ետին, որ դամբանէն եկող հեռաւոր ձայնի մը նման կ'արձագանգէր ներկաներուն սրտին մէջ: Դ. Վարուժանէն «Ջարդը» եւ Սիամանթոյէն «Հօրս ձայնը» կարդաց Բժ. Մանուկ Խամպէկեան, Է. Ակնունիի «Դէպի Երկիրը» եւ Յ. Շահրիկեանի «Մեծ դէմքերը»: Բժ. Բագրատ Եղիազարեան: Տ. Քէլէկեանէն «Տղուս՝ եթէ օրագրող ըլլայ», Ռ. Զարդարեանէն «Արիւն եւ արցունք» կարդաց Բժ. Հայկ Մահտէսեան, Ռ. Սեւակէն «Փասթէլ», ընթերցողը՝ Պ. Զաւէն Մոտիկեան, Գ. Խաժակէն «Նամակ՝ իր կնոջ», Ս. Բիւրատէն «Նամակներ Այաշի բանտէն», ընթերցողը՝ Պ. Գէորգ Խանդէլեան: Գ. Զօհրապէն «Մեղայ Տէր»ը, Գ. Բարսեղեանէն «Գամ չինողները», ընթերցողը՝ Բժ. Արամայիս Սրապեան:

Այս տպաւորիչ ոգեկոչումէն ետք խումբը երգեց «Անոնք որ ինկան»: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Շաւարշ Միսաքեան (ԽՄԲ.— Ճառը պիտի հրատարակենք առանձին):

Գեղեցիկ պատկեր մըն էր նաեւ Ա. Զօպանեանի «Օրօր մայր Հայաստանին», ուր Հայաստանը կը ներկայացնէր Օր. Լ. Ալեմնաքեան, իսկ Օր.ներ Էտտա Քիւրքճեան, Ալեկրա Պայպուրթլեան եւ Սիմա Փափազեան յաջորդաբար կ'արտասանէին երեք հաւասար մասեր: Օրիորդները մաքուր արտասանութեամբ ճշգրիտ շեշտերով եւ գեղեցկօրէն տուին տօնակատարութեան այնքան պատշաճ տրամադրութիւնը, որ ոտքի հանեց տխրամած մայր Հայաստանը, երգել տալով անոր «Իմ սիրելի Զաւակունքը»: Օր. Լ. Ալեմնաքեան կ'երգէր, իսկ խումբը կը մասնակցէր յանկերգներուն: Յուշարձանին փակումը կատարեց Զգօն Ծ. Վ. որ Մեծ Եղեռնը կոչեց Հայուն արիւնոտ Զատիկը, ապագայէն յուսալով արեւին ջերմիկ ճառագայթներով վերընձիւղած նոր Զատիկներ, «Կրկնապատիկներ, որոնք պիտի պայծառացնեն Հայուն մռայլ ճակատը»:

Վարդապետին փակման աղօթքէն վերջ ներկաները միաբերան երգեցին «Հայր մեր»ը եւ խոր յուզումով կէս գիշերին հեռացան իրենց Տունէն, Մեծ Մեռելներուն նուիրական յիշատակը իրենց սրտին մէջ:

Արժանավայել հանդէս մը՝ ամէն տեսակէտով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Պ. ՊԱՊԱԵԱՆԻ առաջնորդութեամբ խորհրդային պատուիրակութիւն մը Մոսկուայէն Հռոմ մեկնած է Ապրիլ 14ին, մասնակցելու ՄԱԿի կողմէ կազմակերպուած միջազգային մասնագիտական դասախօսութեան մը՝ նիւթ ունենալով ձուկի եւ այլ ծովային կենդանիներու պաշտպանութիւնը: Պ. Պապաեան ձկնաբուծութեան ճարտարարուեստի նախարարութեան մէջ ձուկի եւ ձկնորսութեան պաշտպանութեան կեդրոնին պետն է:

ԻՏԱԼԻՈՅ նախագահական ընտրութեանց առթիւ հաւանական կը նկատուի Պ. Մերձակորայի ընտրութիւնը:

ՓԵՔԻՆ պիտի մեկնի Եուկոսլաւ աշխատակցական պատուիրակութիւն մը:

«Ի ԽԱՉ ՀԱՆ ԶԴԱ»

★

Ապրիլ ամիսն ենք նորէն...

Երկինք մռայլ է եւ ամպոտ, ինչպէս մեր սրտերը տխուր ու թախծոտ...

Ինչո՞ւ ամէն տարի, երբ Ապրիլ ամիսը կուգայ գարնան ծաղիկներով, Հայու սիրտերը կը լեցուին թախիծովու սուգով:

Ո՞ր Հայը չի յիշեր այն մեծ ողբերգութիւնը, որ այդ ամիսէն սկսաւ:

Ապրիլեան մեծ Եղեռնը, որ յղացան եւ գործադրեցին աշխարհի առաջին ցեղասպանները, իր նախընթացը չունի մեր ազգային տարեգրութեան մէջ:

Ինչ ալ ըսենք, ինչ ալ գրենք ու պատմենք, քի՛չ է եւ երբեք պիտի չսպառի:

«Ի խաչ հան զդա»:

Այս էր պատգամը, այն սեւ օրերուն, այն մարդակերպ հրէշին՝ որ իր պատիժն ալ գտաւ ի վերջոյ եւ ինկաւ շանսատակ, շնորհիւ իր ճակատն ու ձեռքերը համբուրելիք մեր Սողոմոնին:

Քառասուն տարի է անցեր բայց դեռ երէկ էր կարծես:

Դեռ կը լսենք ձայներն անոնց աղիողորմ, դեռ կը տեսնենք անմեղունակ նայուածքներն այն անլեզու մանուկներուն, որոնք թոթովանքով իրենց կորուսած մայրը կը փնտռէին:

«Ի խաչ հան զդա»:

Ինչպէս Հրեաները ըրին Փրկչին, Թքին, Խապտակեցին, Ջուրի տեղ քացախ խմցուցին, հայ ժողովուրդին աւելին ըրին Մոնկոլ ցեղին մնացորդները:

Եւ Հայուն Գողգոթան շատ երկար տեւեց:

Անոնք խտիր չդրին անմեղ ու պատմական ժողովուրդի մը ոչ տարիքին, ոչ ալ սեռին...

Իր տաղանդաւոր զաւակներէն մինչեւ խոնարհ բանուորը, խաչը դրին ուսին:

Մինչ ուրիշներ Պիղատոսներու նման կը լուային իրենց ձեռքերը:

Անոնք տեսան, դիտեցին եւ լռեցին, քարի պէս լուռ մնացին:

Քսաներորդ դարը խտիր չունէր քրիստոնէին եւ իսլամին, մարդկային զգացումն ալ ցամքեր էր իրենց մէջ,— ամօթ իրենց:

Փոխան անոնց, նորէն մեր աննման Հայորդիներն եղանոր անկարելին ըրին իրենց քերց եւ եղբարց պատիւն ու կեանքը փրկելու հերոսաբար...

Փառք ու պատիւ անոնց:

Հայուն վէրքը շատ խոր է, ան չի սպիանար՝ ինչքա՛ն ալ տարիներ անցնին:

Անմեռուկներու փունջ մը ձեր յիշատակին, այս մեծ Օրուան մէջ, ձեր անյայտ գերեզմաններուն վրայ, ո՛վ մեր սուրբ վկաները:

ՄԷՆ - ԱԷ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ը.

Կեցուցի այցելուս, մինչ կը պատրաստուէր մեկնելու:

— Կ'ուզէի գիտնալ, սակայն, իմ նոր քարտուղարին անունը, վճռել տուի հեգնանքով:

Վայրկեան մը վարանեցաւ:

— Հէրրի Բէյլըրն յարմար անուն մը կը թուի, ըսաւ:

Տարօրինակ էր անոր որոշելու այս եղը, եւ սակայն,

— Շատ լաւ, պատասխանեցի, երրորդ անգամ մը ըլլալով:

ԳԼՈՒԽ Թ.

(Քաղուածքներ Աննի յուշատետրէն)

Հերոսուհիի մը համար շատ անվայել բան է ծովախտէ բռնուիլ: Պատմութեան գիրքերուն մէջ նկարագրուածին համաձայն, ծովը որչափ փոթորկի եւ ալեկոծ, այնքան աւելի հաճոյք կը զգայ ան: Ի՛նչ ամէն մարդ հիւանդ պառկած է նաւուն մէջ, ան տախտակամածը կը չափչփէ, կուրծք տալով ալիքներուն եւ փոթորիկին: Կը ցաւիմ ըսելու, թէ «Քիլմօրտըն»ի առաջին իսկ տատանումէն, գոյնս նետեց եւ փութացի ներքեւ: Համակրելի հիւրընկալուհի մը ընդունեց զիս, խորհուրդ տալով առնել կտոր մը կարմրցուած հաց (թօսթ) եւ անգլիական սպիտակ գարեջուր:

Երեք օր մնացի խցիկիս մէջ հառաչելով: Առաքելութիւնս մոռցած էի: Գաղտնիքները լուծելու տրամադրութիւն չունէի այլեւս: Բոլորովին տարբեր էի այս Աննէն, որ նաւային գործակալութեան գրասենեակէն այնքան աշխուժութեամբ կը նետուէր դէպի Հարաւային Քէնսինկթընի հրապարակը:

Հիմա կը խնդամ վրաս, յիշելով հիւրանոցէն ներս վազելս, Տիկին Ֆլեմինկ առանձին էր, գլուխը դարձուց եւ զիս տեսնելով.

— Դո՞ւք էք, սիրելի Աննա: Կ'ուզեմ խնդրի մը մասին ձեզ հետ խօսիլ, ըսաւ:

— Այո՞, պատասխանեցի, անհամբերութիւնս զսպելով:

— Օր. Էմըրին, մեր սպասուհին տունէն կը հեռանայ: Քանի որ ցարդ գործ մը չկրցաք գտնել, պիտի չուզէի՞ք արդեօք գինքը փոխարինել: Շատ լաւ պիտի ըլլայ, եթէ ուզէք բոլորովին մեզ մօտ մնալ:

Զգածուեցայ: Գիտէի որ պէտք չունէր ինծի: Քրիստոնէական պարզ գթասրտութեան մը արդիւնքն էր այդ առաջարկը: Զինքը զգածօրէն քննադատելուս համար խղճահարութիւն մը զգացի: Վեր ելայ ու ներքին մղումով մը բազուկներս փաթթեցի իր վզին շուրջ:

— Դուք սիրելի, շատ, շատ սիրելի էք: Ես շնորհակալ եմ անհունօրէն: Սակայն ամէն ինչ կարգին է: Շաբաթ օր Հարաւ. Ափրիկէ կը մեկնիմ:

Այս յանկարծական սրտաբեղումս զող հանեց խեղճ բարի կինը, որ վարժուած չէր նմանօրինակ զօրովի ցուցադրութեանց:

— Հարաւ. Ափրիկէ՞ ըսիր, սիրելի Աննա: Խնդիրը մեծ ուշադրութեամբ պէտք է քննենք:

Սակայն ես երբեք չէի ուզեր որ իրենք այս գործին միջամուխ ըլլան: Ըսի թէ տոմսակս առած եմ արդէն եւ տեղ հասնելուս պիտի աշխատիմ իբրեւ հիւրանոցի պաշտօնեայ: Այդ միջոցին այս սուտը մտածեցի, եւ բացատրեցի թէ Հարաւ. Ափրիկի մէջ նման պաշտօնեաներու մեծ խնդրանք կայ: Զինքը վստահեցուցի թէ ինքզինքիս լաւ հոգ պիտի տանիմ: Բարի կինը վերջապէս բազուկներէս ձերբազատուած՝ համաձայնեցաւ ծրագրին առանց ուրիշ հարցումներ ուղղելու: Մեկնած ատենս ձեռքիս մէջ սահեցուց պահարան մը. մէջը գտայ հինգ ոսկինոց դրամատոմս մը եւ հետեւեալ բառերը.— «Ցաւամ պիտի չվշտանաք եւ պիտի ընդունիք զայն սիրոյս հետ միասին»: Բարի, ազնիւ կին: Պիտի չկրնայի շարունակել ապրիլ իրեն հետ միեւնոյն տան մէջ, սակայն կը գնահատէի իր ինքնեկ արժանիքը:

Այսպէս, ուրեմն, գրպանիս մէջ քսան եւ հինգ ոսկիով աշխարհը կը դիտապէրաւէի, շարունակելու համար արկածախնդրութիւնս:

Չորրորդ օրը նաեւն հիւրընկալուհին վերջապէս ստիպեց զիս վեր բարձրանալու: Կ'ուզէի վարը մնալ, յուսալով որ աւելի շուտ կը մեռնիմ այնտեղ, ուստի յամառօրէն մերժեցի տեղէս շարժիլ: Յուսադրեց ու Մատերայի գինի տուաւ: Ցոյը վերստին ծնաւ մէջս: Պիտի ապրիմ եւ նաւէն ողջ առողջ դուրս ելլելով՝ հիւրանոցի պաշտօնեայ պիտի ըլլամ: Ցամաք, ցամաք պիտի ելլեմ:

Վերարկուներու եւ ծածկոցներու մէջ փաթթուած եւ տկար ինչպէս կատուի նորածին ձագուկ մը, դրկեցին զիս եւ անշարժ առարկայի մը նման՝ դրին կամրջակի աթոռին վրայ: Մնացի հոն աչքերս փակ, ատելով կեանքը: Խնամատարը, կլոր, մանկական դէմքով՝ եկաւ եւ մօտս նստեցաւ:

— Տխուր էք, է՛հ:

— Այո, պատասխանեցի, դժկամակելով:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

× Երկար վիճաբանութիւններէ ետք, միաձայնութեամբ ընդունեցաւ Եգիպտոսի ներկայացուցած մէկ որոշումը, Հիւսիսային Ափրիկէի մասին։ Ժողովը կ'որոշէ պաշտպանել Ֆրանսական Հիւս. Ափրիկէի ժողովուրդներուն իրաւունքները եւ օգնել անոնց ինքնավար դառնալուն։ Կոչ կ'ուղղէ Ֆրանսական կառավարութեան որ«առանց յապաղումի խաղաղ լուծում մը գտնէ այս խնդրին մասին»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ մէջ բացումը կատարուեցաւ Պին էլ Ուիտանի ելեկտրական ջրամբարին։ Ափրիկէի ամէնէն մեծ ջրամբարն է, իսկ աշխարհի մէջ կը գրաւէ 10րդ տեղը։

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ պիտի պատասխանեն հաւանաբար այսօր կամ վաղը Մոսկուային Աւստրիոյ մասին ղրկած յուշագրին։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ (Ոլոս) որուն պոհ գացին վեց հոգի։ Կան 70 վիրաւորներ, եւ 3500 անապաստաններ։

ՓԱՐԻԶ հասաւ երէկ Դանիոյ Թագաւորական ամոլը։

ԱՐՇԻՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապետը, Ատընաուըր, լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, Փարիզ պիտի գայ Մայիս երեքին։ Պիտի տեսակցի Երեք Մեծերուն արտաքին նախարարներուն հետ։

ՄԱՐ. ԹԻԹՕ, ճառ մը խօսելով Պրիւքսէլի մէջ, ըսաւ.— «Ամէնէն մեծ վտանգը որ կը սպառնայ աշխարհի, հակառակորդ խմբակցութիւններու գոյութիւնն է»։

× Գահիրէէն կը հաղորդեն թէ գնդ. Նասըր, Եգիպտոսի վարչապետը, պիտի հրաւիրէ Մար. Թիթօն Եգիպտոս յառաջիկայ աշնան։

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ իր զինուորական ուժը պիտի աւելցնէ, եթէ նոր բարդութիւններ ծագին ասիական հարաւ. արեւելքին մէջ։

«ՃԱՓՈՆԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակցութիւնները կրնան սկսիլ Մայիսին Թոքիոյի մէջ», յայտնեց Ճափոնի վարչապետը Հաթոյամա։

ՍԸՐ ԷՆԹԸՆԻ ԻՏԸՆ, ընտրուեցաւ պահպանողական կուսակցութեան պետ։ Կը յաջորդէ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլի, որ կուսակցութեան ղեկը կը վարէր 15 տարիէ ի վեր։ Իտընի ընտրութիւնը, պաշտօնական վաւերացում մըն է միայն։

× Աշխատաւորական կուսակցութիւնը, կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, ընտրական պայքարին առանցք պիտի դարձնէ Սըր Իտընի դէմ յարձակումները։

ԿԻՊՐՈՍԻ «Թրքական Միութիւն» կուսակցութիւնը խնդրած է Անգարայի կառավարութենէն որ Թուրքիա պաշտպանէ Կիպրոսի Թրքութիւնը եւ գրաւէ անոր ապահովութեամբ։

ԼՈՆՏՈՆԻ Թերթերուն գինը բարձրացաւ մէկ երրորդով։

ԾՈՎԱԿԱԼ ՌԷՏՖՈՐՏ ամերիկեան սպայակոյտերու խորհուրդին նախագահը, որ յանկարծական կերպով Ֆորմոզա մեկնեցաւ վերջերս, տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ վաղը Մար. Զան Քայ Չէքի հետ Ֆորմոզայի խնդրին մասին։

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. Յ. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

Համազգայինի նախագահ եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Յոր. Կեդր. Յանձնախումբին փոխ ատենապետ Պ. Յ. Տէր Մելքոնեանի ի պատիւ տրուած հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի, ժամը 21ին։

Արձանագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Փրօ. 86-60, ինչպէս նաեւ ԳրատունՊարսամեան՝ Փրօ. 64-90, ամէնէն ուշը չորեքշաբթի երեկոյ։ Ծախքերու մասնակցութիւն հազար Փր.։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է ի պատիւ գրագէտ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, այս Երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին, Յոյներու սրահը (5 ռիւ Պոն Ֆուա)։ Կը հրաւիրուին մեր բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Շնորհակալութիւն կը յայտնեն Ֆ. Կ. Խաչին եւ բոլոր այն ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք ինքնաշարժի դժբախտ արկածիս առթիւ, տունը եւ հիւանդանոցը իրենց այցելութիւններով մխիթարեցին զիս։

Կարապետ Յովակիմեան

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 Հանրային Մարմիններու, վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20.30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

Նախագահութեամբ՝ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՌՈՒՓԻ (Փարիզի Արք.ի ներկայացուցիչ)

Ուղերձներ՝ Վ. Օրիոլէն, զօրավար Վէկանէն, փաստաբան Տը Մօրօ ժաֆերիէն, Անտրէ Մալրոյէն, Անրի Պորտոյէն եւ Մորիս Շումանէն։

Ցարգանքի խօսք՝ ՏԱՆԻԷԼ ՄԷՅԷՐ (Նախկին նախարար)

Կը խօսին՝ Գերապայծառ Ամատունի, Վեր. Սիսլեան, Տիկին Իփէքեան – Պուտաքեան, Յ. Եղիազարեան, Պ. Պալըգեան, Տոքթ. Պէօյիւքեան և Ն. Վարդանեան։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Զինուորական նուագախումբը

Իսկէն մասնաւոր օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին։ Արձանագրուիլ սրճարան – նպարատուն Զատիկեանի մօտ։

Շաւիլէն օթօքարը կը մեկնին ժամը 20ին, Փլաս տը Շաւիլէն։

Երթեւէկ 200 ֆրանք, արձանագրուիլ Նոր Սերունդի անդամներու մօտ։

Ալֆորվիլէն օթօքարները կը մեկնին ժամը 20ին, Պուլվար Քառնոյէն։

×

Շաբաթ, 23 Ապրիլ ժամը 17.30ին

Ֆրանս. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու շքերթը դէպի Յաղթական Կամար արծարծելու Անծանօթ Զինուորին Բոցը

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Sacré - Cœurի ՄԷՋ

Կիրակի, 24 Ապրիլ.— Մոնմարթրի Սաքրէ Քէօր եկեղեցիին մէջ, առաւօտեան ժամը 9.15ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօնով, Ապրիլեան արհաւիրքի համազգային զոհերուն համար։

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բարձր հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն։

Կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ քաղաքիս բոլոր կուսակցութեանց ինչպէս նաեւ բոլոր բարեսիրական, Երիտասարդաց, Համազգային Մշակութային Միութեանց եւ «Արմենիա» երգչախումբին։

Տեղի կ'ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Վարիէթէի մէջ։

Կը նախագահէ՝ Պ. ՎԱՀԱԳՆ ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ։

Կը խօսին՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (Փարիզի Առաջնորդ եւ Կաթ. պատուիրակ), ՅՈՎՀ. Վ. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ (առաջնորդ Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ առաքելութեան), փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ (Նախագահ Աւետ. եկեղեցիներու) ինչպէս նաեւ՝

Ն. ՔԻՒԹԱՀԼԻԱՑԵԱՆ, Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ, ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցին՝ «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկ. Վարդան Սարգսեանի եւ բազմաթիւ արուեստագէտներ։

Երգ, արտասանութիւն, նուագ։

Մուտքը ազատ է։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 16ին, եկեղեցական սրահը, Սէն Լուի, Ռիւ Ժէյ։

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղեց. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչի, Բարեգործականի, Հայ Մարտիկներու Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական երգապնակներով։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Մուտքը ազատ է։

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քառէի դիմաց)։ Նիւթը՝ «Կազմակերպուած իրերօգնութիւնը Հայապահպանման միջոց է»։ Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

Մուտքը ազատ է։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, միասնականութեամբ 24 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 6րդ Թաղապետարանի սրահին մէջ, 56 ռիւ տը Սէզ։

Արժանի հանդիսաւորութեամբ եւ գեղարուեստական բաժինով։

Պատուոյ նախագահութեամբ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սեբովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն յարանուանութեանց եւ Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչները։

Ուղերձներ՝ Նոր Սերունդի, Ժաֆի, եւ յարանուանութեանց Երիտ. Միութեան կողմէ։ Զինուորական նուագախումբ եւ աւելի պատշաճ գեղարուեստական բաժին։ Մուտքը ազատ է

Կրկնակիս կը յանձնարարուի Հայ առեւտրականներու փակել իրենց խանութները, նոյն օրը ժամը 3էն 6։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ Տէսինի բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ Միութիւններուն։

24 Ապրիլ, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին դպրոցին աշակերտներուն կողմէ։ Պիտի ներկայացուի նաեւ ողբերգութիւն մը Եղեռնէն, մասնակցութեամբ կարող ուժերու։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբի։

Այս կիրակի, ժամը 15.30ին, Մուրատ խումբի ակումբը։

Բանախօսութիւն, եւ գեղարուեստական պատշաճ բաժին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց։

Այս կիրակի, ժամը 20.30ին, Ռիւ Փիէռ Քիւռիի սրահը։

Կը խօսի Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։

ՆԻՍ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նիսի եւ Շրջակայից Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ մեր բիւրաւոր նահատակներու քառասնամեակի յիշատակին տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր Ս. պատարագ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօնով։

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը որ գայ յարգել իր նահատակներուն անմեռ յիշատակը։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ պիտի մատուցուի Մոնմորանսիի Հանգստեան տան մէջ։ Կը պատարագէ Ազգէ քհնյ. Փայլակեան։ Կը մասնակցին Առնուվիլի եկեղեցւոյ դպիրները։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆիւր Սերոբ – Ռօթշիլտայինեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին Քրիստափոր ենթկ. շաբաթ 23 Ապրիլ ժամը 9ին։

Զաւարեան ենթկ. 23 Ապրիլ, շաբաթ, ժամը 9ին։

Ակնունի ենթկ. 23 Ապրիլ, ժամը 9ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ժողովները չարունակելի են։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՁԱՅՆԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ֆուրվիէրի տաճարին մէջ, Ապրիլ 24ին, Կիրակի առտուան ժամը ճիշդ 10ին։

Լիոնի Հայ կաթողիկէ առաքելութիւնը հաճոյքով կը հրաւիրէ ձեզ Ֆուրվիէրի տիրամօր գեղակերտ տաճարին մէջ մատուցուելիք հայածէս սուրբ եւ անմահ պատարագին, որ տեղի պիտի ունենայ 24 Ապրիլ, կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 10ին, Ապրիլեան Հայ նահատակներու եւ վերջին պատերազմի ժամանակ պատուոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներու համար։

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Խնջոյք պարահանդէս

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի տասնամեակին առթիւ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն 22, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղի։

Կը ներկայացուի «ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊ»։

Պառ Էնթէռնասիոնալի մէջ, 230 Շ. Մատրակ – Վիլ։

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին,։

Մուտքը հրաւիրատոմսով։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարին 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ • DIMANCHE 24 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7656 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3067

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ

*

Մեր պատմահայր Խորենացին Հայոց պատմութեան արշալոյսը կը բանայ սքանչելի դիւցազնավէպով մը, որ հաւատարմօրէն կը խորհրդանշէ մեր ազգային յատկանիշը :

Ազատութեան սէրն է այդ. անոր համար կռուելու, արիւն թափելու եւ ի վերջոյ յաղթելու անսասան հաւատքն ու անյողդողդ կամքը :

« Գեղապատշաճ եւ անձնեայ, քաջագանգուր, խայտակն եւ հաստաբազուկ » Հայկ Նահապետ կ'ըմբոստանայ ամենազօր Բելի դէմ : Զուգեր վայելել Բաբելոնի հանգստաւէտ ու ճոխ կեանքը, իբրեւ հըպատակ բռնակալին : Կը թողու Միջագետքի արգաւանդ դաշտերը ու կը գաղթէ դէպի «երկիրն Արարատայ», բնակութիւն հաստատելով « ի բարձրաւանդակ դաշտի միում » : Կը նախընտրէ ազատ ապրիլ «ի մէջ ցրտութեան սառնամանեաց» : Ու անհաւասար կռիւի մը մէջ իր լայնալիճ աղեղին մէկ հարուածով դիտապաստ գետին կը տապալէ աշխարհակալ տիրանը :

Ազատութեան սէրը մեր ժողովուրդին կուպայ դարերու խորքէն : Այդ սէրը չէ մարած երբեք : Ազատութեան սերոյն կռուած է միշտ եւ անոր ճանապարհին զոհուած, սակայն երբե՛ք չէ ընկճուած :

Հայոց պատմութեան էջերը արձանագրած են բազմաթիւ դէպքեր, երբ աւելի զօրաւոր ազգեր արշաւած են մեր երկիրը եւ իրենց քաղաքական ազդեցութեան ենթարկած զայն :

Սակայն ո՛չ մէկ բռնակալ կրցած է տիրել Հայու հոգիին, խախտել անոր հաւատքը եւ արմատախիլ ընել ազատութեան ու հայրենիքի սէրը անոր սրտէն :

Քառասուն տարի առաջ, մեր մէկ միլիոն նահատակները զոհուեցան անոր համար որ Հայ էին ծնած :

Որովհետեւ իրրեւ Հայ, կը սիրէին ազատութիւնը :

Չէին ուզած ուրանալ իրենց կրօնքն ու ազգութիւնը :

Չէին ուզած գլուխ ծռել բռնակալին :

Ամուր կառչած էին իրենց հաւատքին ու հպարտութիւնն ունէին իրենց ծագումին :

Իրենցմէ առաջ նոյն «մեղք»երուն համար զոհուած էին 1895 – 96ի 300·000 եւ 1909ի 30·000 նահատակները :

Ինչպէս որ իրենց նախահայրերն ալ կուրծք տուած էին, դարէ ի դար, աշխարհակալներուն, որոնք ազգաքանդ էին դարձուցած մեր դրախտավայրը, արեւելքէն արեւմուտք, հիւսիսէն հարաւ իրենց անվերջ արշաւանքներու ընթացքին :

Հիանալի ժողովուրդ, որ ապրելու եւ տոկալու իր արտակարգ ընդունակութեամբ եւ անընկճելի կամքով եկած հասած է մինչեւ մեր օրերը, մինչ իրեն ժամանակակից աշխարհակալ բազմաթիւ ազգեր ընդմիշտ անհետացած են երկրիս երեսէն եւ ապրած Հին Ազգաց Պատմութեան էջերուն մէջ :

Հայկ դիւցազնի, Մեծն Տիգրանի եւ Վարդան Մամիկոնեանի ազատատենչ հոգին է որ առաջնորդած է հայ ժողովուրդը եւ սրտապնդած զայն, իր ազատագրական պայքարներուն մէջ :

Հակառակ իր պարտութիւններուն, Հայը երբեք չէ ընկճուած եւ Փիւնիկի պէս վերստին ծնած է իր մոխիրներէն :

Վկայ՝ փոքրիկ Հայաստանը, որ ստեղծուեցաւ 1918 Մայիս 28ին Արարատեան դաշտին վրայ եւ որ կը կազմէ կորիզը ապագայ մեծ ու ազատ Հայաստանին :

« Սուգի օր » չէ, որ կը սարքենք այսօր վերապրողներս, այլ « Ուխտի օր » : Ուխտ՝ չմահ հաւատարիմ մնալու մեր մէկ միլիոն նահատակներու ազատութեան եւ անկախ հայրենիքի իտէալին, որու համար զոհուեցան գիտակցօրէն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գծագրութիւն՝ Բ. ՊՈՏՈՍԵԱՆ — Քլիշէ՝ ԳԱՐԱՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

1 9 1 5

. . . .

Յիշո՞ւմ ես, Աբով.— Կռիւ էր նորից ,
Լիզում էր աշխարհն հրդեհը ճանդիչ ,
Տուել էր կեանքին մահը մի նոր կից
Ու սիրտը մարդուն դարձրել արճիճ :
Նորից թանակներ թանակների դէմ ,
Նորից բռնութեան խելագար արշաւ
Իսկ մեր հողերում, ոսոխը խարդախ
Նիւթել էր ծածուկ ահաւոր մի դաւ ,
Բացել մեր առաջ անհուն մի դագաղ …

Ու կարաւաններ անվերջ ու անծայր ,
Անդաստաններում՝ արհաւիրք ու սուր,
Քաղաքները չէն գետնին հաւասար
Ու ճամբաներին գանկերի բլուր …
Ոռնում էր խուժանն անկուշտ ու վայրագ
Եւ իր սեւ հոգուն ու Եղեռնի վրայ ,
Որպէս անթափանց խաւարի վերմակ՝
Փռուել էր նեխած խիղճը մարդկութեան :
Յիշո՞ւմ ես, Աբով .— Եղել է մի օր ,

Անցած ու գալիք օրերից բոլոր
Անջատուած մի օ՜ր ,
Ապրիլ է եղել, դաշտերում ծաղիկ ,
Եւ մի հեռու տեղ, մի գետի ափին ,
Եղել է արեան կարմիր քաղանիք …
Եղել է մի օ՜ր ,
Եւ արաբական տաք աւազներում՝
Եղել Ռաս - Իւլ – Այն, Եղել է Դէր–Զօր
Յիշո՞ւմ ես, Աբով.—
Եղել է Դէր – Զօր…

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ
(Թուղթ առ Երեւան)

1 9 5 5

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՔՕԻԹՈՒՆՈՒԶԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵՆԷՆ ՑԵՏՈՅ

*

Թէեւ առջի գիշեր ստորագրուած պաշտօնագիրը, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, նախաբան մըն է տեւականար եւ «սկզբունք»ով համաձայնութեան մը՝ բայց արդէն որոշ գոհունակութեան մը կը պատճառէ դիւանագիտական շրջանակներուն : Ընդհանրապէս նպաստաւոր են հակազդեցութիւնները Փարիզի եւ օտար մայրաքաղաքներու մէջ : Վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոռ, Լը Մոնտի թղթակցին յայտարարութիւն մը ըրաւ ուր կ'ըսէ. «Հակառակ որ տակաւին չեն վերջացած բանակցութիւնները, գոյացած համաձայնութիւնը վճռական անկիւնադարձ մըն է : Նախ՝ որովհետեւ հիմնական կէտերու մասին լուծում մը գտնուեցաւ, եւ յետոյ որովհետեւ ապագայ աշխատանքներուն համար ստեղծուեցաւ հասկացողութեան նպաստաւոր գետին մը : Վերջնական համաձայնութիւնը կը յուսամ որ պիտի գոհացնէ թէ Թունուզցիները, տալով անոնց ներքին ինքնավարութիւն, եւ թէ Ֆրանսացիները որ կ'ապրին հոն » : Վարչապետը չեշտեց մանաւանդ այն պարագան թէ համաձայնութեանց «դիրերուն ընդմէջէն եւ աւելի անդին» կարեւորը՝ ապագայի հաւանականութիւններն են :

Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակ – [illegible] «անհրաժեշտ քայլ մը» առնուած է հիւս. Ափրիկէի մէջ եւ լաւագոյն պատասխանը տրուած՝ Պանտունկի ժողովին մէջ Ֆրանսայի դէմ եղած անարդար յարձակումներուն : Իտալական շրջանակներն ալ կ'արտայայտուին նոյն ուղղութեամբ, յայտնելով «մեծ գոհունակութիւն» : Իսկ ՄԱԿի Արաբական Լիկայի պաշտօնական ներկայացուցիչը կը յայտարարէ թէ Ֆրանքօ-Թունուզական համաձայնութիւնը պիտի բարելաւէ Ֆրանքօ-արաբական յարաբերութիւնները ընդհանրապէս :

Բայց ամէնէն յատկանշականը, Պանտունկի կարգ մը պատուիրակներուն հակազդեցութիւնն է : Որոշապէս նպաստաւոր : Եգիպտոսի վարչապետը գնդ. Նասըր, որ հեղինակն էր Ֆրանսայի համար աննպաստ բանաձեւի մը, յայտարարեց : « Մեծ ուրախութեամբ կ'ողջունենք այս համաձայնութիւնը : Կը յուսանք որ առկախ միւս հարցերն ալ պիտի գտնեն շուտով լուծում մը » : Լիբանանի եւ Սուրիոյ ներկայացուցիչներն ալ արտայայտուեցան նոյն կերպով :

× Թունուզ դրօշազարդուած է, եւ ուրախութեան մէջ :

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նահանգային խորհուրդի ընտրութեանց երկրորդ քուէարկութիւնները տեղի կ'ունենան այսօր, կիրակի : Ինչպէս հաղորդած էինք, եթէ առաջին քուէարկութեան պէտք է գոյանայ բացարձակ մեծամասնութիւն, երկրորդին բաւական է համեմատական մեծամասնութիւնը : Պիտի ընտրուին Նահանգային Խորհուրդի 574 անդամներ : Կը կարծուի որ ընկերվարական կուսակցութիւնը պիտի շահի որոշ գետին մը, համայնավար կարգ մը թեկնածուներուն ընտրութիւններէն քաշուելուն պատճառով : Ցամենայն դէպս ընտրութեանց արդիւնքին մասին կարելի չէ դեռ հաւանական ենթադրութիւններ ընել :

ՏԻՒՍԸԼՏՈՐՖԻ մէջ կը տօնուի « Փարիզի շաբաթը» մեծ հանդիսութեամբ : Տիւսէլտորֆ կը կոչուի ինչպէս գիտէք, «Ռուհրի պզտիկ Փարիզ » :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄ

*

Ըմբոստութեան սրբազան կրակն է որ կ'երթայ մեր մտածումը, երբ, քառասուն տարիներ ետ նետելով մեր նայուածքը, կը նայինք այսօր Եղեռնի ահաւոր պատկերին: Զարհուրելի է պատկերը: Մեծ է կորուստը: Կոտորած ու կործանում է: Աւերակ եւ մոխիր: Եւ, նայելով այս բոլորին, մեր ժողովուրդին զանգուածային այս բնաջնջումին, որ անըմբռնելի կը մընայ դեռ մեզի մինչեւ այսօր, եւ ծովերէն աւելի ալեկոծ, աւելի խռով կը դարձնէ մեզ, մեր նայուածքը կ'երթայ սրբազան, կրակին: Մխիթարութիւն մըն է: Մեր հպարտութեան գոհացում տուող գեղեցկութիւն՝ այն պահուն երբ, խաբուած, կոտորուած, մեր հայրենիքէն դուրս նետուած եւ օտարութեան մէջ քայքայուելու վրայ կը տեսնենք մեզ:

Հերոսական խոյանք մըն է եւ իմացական բռնկում, հայրենասիրական պոռթկում եւ ծառացում թշնամիին բռնատիրութեան դէմ: Աւելին, ինչպէս ըսած է քերթողը·

Բայց մեզի պէտք ես դուն դեռ ···
Ըմբոստութիւն սրբազան
Ըրէ հնոց մ'որուն մէջ
Մերին ժանգերը հալին,
Մեր մասնիկները բոլոր
Իրար ձուլուին, ամրանան (*)

●

Հրաշքի պէս բան մը պատահած էր յանկարծ: Ըմբոստութեան կրակ մը ինկած էր յանկարծ հայ հոգիներուն մէջ: Եւ այդ կրակը որ դարերով կուտակուած ցաւերէն եւ դառնութիւններէն կը ժայթքէր եւ վեր կը բերէր ժողովուրդը խաւարէն եւ ստրկացումէն, կը ծաւալէր արագօրէն, կը դառնար հետզհետէ աւելի ուժգին: Երեւան եկած էին յանկարծ Հայեր որ կ'արհամարհէին կեանքը յանուն աւելի գեղեցիկ կեանքի մը: Արթնցած էր յանկարծ վտանգին սէրը մեր ժողովուրդին մէջ: Երեւան եկած էին յանկարծ պողպատուած հոգիներ, ազատութեան գաղափարէն գինով նուիրեալներ: Կը տեսնենք ասպետական դէմքեր: Կը տեսնենք մտաւորականներ որ ազգային ոգին տարածեցին եւ համամարդկային երազներ ունեցան: Եւ երբ կը նայինք, մեծութեան մը առջեւ կը գտնենք մեզ: Ու կը խորհինք թէ ազնիւ, վսեմ էր այդ մեծութիւնը, մեծ գաղափարապաշտութիւն մըն էր եւ իրապաշտութիւն մը՝ նոյն ատեն: Մեր ժողովուրդը ըմբռնած էր թէ զէնքը անհրաժեշտ էր:

Հրաշալի վերելք մըն էր, երբ պատահեցաւ յանկարծ այն ինչ որ կարելի չէր երեւակայել, զանգուածային ջարդը:

Եւ Թուրքին զազանութիւնն է որ կը զարնէ խելոյն մեր աչքին:

Ցած էր թշնամին: Որովհետեւ Թուրքը այն ժողովուրդն է որ հսկայ կայսրութիւն մը կերտեց բայց չկրցաւ մշակոյթ մը բարձրացնել: Ռազմական ժողովուրդ՝ բայց երբեք մշակոյթի մարդ: Քաղաքագէտ ժողովուրդ, բայց երբեք գեղապաշտ: Օսմանեան կայսրութիւնը այն կայսրութիւններէն էր որ տիրեցին իրենց բիրտ ուժով եւ իրենց նենգութեամբ, առանց պատմութեան բեմէն առանց ոգեկան մեծութիւն մը ձգելու իրենց ետին: Եւ Հայը, հակառակ իր պզտիկութեան, ատեն մը կար որ այդ Թուրքէն աւելի վեր կը կենար: Զօհրապ մը միայն շուքի տակ կը ձգէր իր շրջանի Թուրք մտաւորականութիւնը: Հայը, պետական մեծ դիրքեր կը գրաւէր: Թուրքը «հիւանդ մարդ»ն էր մինչեւ Քէմալին երեւումը եւ իր աշխարհագրական դիրքին կը պարտէր միայն իր վարկը մեծ պետութիւններուն առջեւ: Կ'ապրէր շնորհիւ անոնց:

Այս էր թշնամին որ յաղթեց մեզի: Իր յաղթանակը մեր վրայ՝ բիրտ ուժին յաղթանակն է լոկ: Կարելի չէ պարծենալ եւ հպարտանալ անով: Հսկայ կայսրութիւն մըն էր մեր քանի մը հերոսներուն եւ անպաշտպան ժողովուրդին դիմաց: Եւ յաղթեց ջարդելով անմեղ մանուկներ, կիներուն արգանդները պատռելով, գլխատելով, այրելով, մոխիրի եւ աւերակի վերածելով ամբողջ երկիր մը: Անշուշտ, մեծ պետութիւնները զոհեր խլելով կը մեծնան: Բայց մինչ մեծ պետութիւններէն ոմանք կ'արդարանան իրենց մշակոյթով, Թուրքը կ'երեւայ հրէշային միայն: Այս էր թշնամին եւ գիտակից Թուրքը պիտի ամչնար այդ օրերու իրենց պատմութենէն: Պիտի լար ամօթէն:

Այս էր թշնամին: Իսկ զո՞հը: Զոհը գաղափարապաշտ ժողովուրդ մըն էր ամէնէն առաջ: Ունէր իր դարաւոր պատմութիւնը եւ խաւարէն վեր եկած, դարձեալ վերածնունդ մը կը կերտէր: Զոհը տառապած, դարերու ընթացքին, բարբարոս արշաւանքներէն ճզմուած, իր ազատութիւններէն շատ բան կորսնցուցած, բայց միշտ տոկուն, միշտ յոյսով ապրող, կեանքը սիրող ժողովուրդ մըն էր, աշխարհի բարութեան, եղբայրութեան, խաղաղութեան աղօթող լուսաւորեալ ցեղ մը: Ցաւ, յոյս, ապրելու կամք, գեղեցկութեան կարօտ կը տեսնենք իր երգերուն մէջ: Ապրելու արտակարգ ուժ:

Պիտի ըսուի անշուշտ թէ աւելի լաւ էր խորամանկ ու քաղաքագէտ ըլլալ քան թէ միամիտ: Որովհետեւ, արդարեւ, խաբուած կը գտնենք մեզ: Խաբուած հաւատք ընծայելով օսմանեան սահմանադրութեան: Խաբուած՝ օգնութեան աղաղակներ արձակելով աշխարհի քաղաքակիրթ ու քրիստոնեայ մեծերուն: Զգացինք խաբուած եւ արհամարհուած մարդու այդ դառնութիւնը երբ լքուած ու մինակ գտանք մեզ, հակառակ մեր օգնութեան կանչերուն:

Անշուշտ, բայց քաղաքականութիւնը չէ միայն պակսողը այլ բախտը նաեւ: Եւ կայ ճակատագիրը ցեղին, միշտ դաժան, եւ կայ աշխարհագրական դիրքը:

Եւ յետոյ, ո՞վ է որ գոհ է դաւերով դարձող այդ աշխարհէն: Իմացական եւ բարոյական թշուառութիւն մըն է ան որմէ վեր գալ ուզած են միշտ մարդիկ: Շատ աւելին թշուառ կ'երեւայ այդ աշխարհը այսօր, երկու համաշխարհային պատերազմներէն վերջ, որ եղան յանուն մարդկութեան բարօրութեան եւ պզտիկ ժողովուրդներու ազատագրութեան եւ յուսահատութիւն, անձկութիւն, դձուձ նիւթապաշտութիւն եւ քաոսային մթնոլորտ մը բերին միայն, հիասթափութիւն բերին, անբանութիւն: Կը տեսնենք թշուառութիւն, մինչ վիթխարի ուժեր կը բարձրանան եւ հարստութիւններ կը յորդին: Անհեթեթին առջեւ հասած իմացականութիւն մը կը տեսնենք եւ գիտութիւն մը՝ որ կը սպառնայ օդը հանել ամբողջ մարդկութիւնը: Եւ կը տեսնենք այս բոլորին հակադրող հոսանք մը, աշխարհի գեղեցկութեան, եղբայրութեան, հաւասարութեան կարօտ մը, աւելի քան երբեք անհրաժեշտ այսօր: Մեր խաբուիլը սրտի մաքրութիւն մը կը հաստատէ:

●

Ըմբոստութեան կրակ եւ վերացական թռիչք մեծութիւն տուին մեզի: Անոնցմով՝ մեր պատմութիւնը ունեցաւ հոյակապ էջեր եթէ պարտութիւն, ջարդ, կործանում կայ միւս էջերուն վրայ: Պահանջ մըն էր այդ կրակը՝ այդ օրերուն:

Եթէ ջարդը եղաւ ահաւոր, անմոռանալի դժոխք մը՝ զոր ոչ մէկ գրիչ կրցաւ տալ տակաւին եւ գրուածները կը մնան միշտ իրականութենէն վար, նոյնքան մեծ եւ աննկարագրելի է ըմբոստութեան այդ ժայթքը, որուն առջեւ գրիչները տկար կը մնան դարձեալ: Դիւցազնավէպ մըն է որ պիտի յիշուի դարէ դար:

Կորուստը մեծ է մեր պզտիկ ժողովուրդին համար, այն հատուածին համար մանաւանդ որ դուրս ելաւ այդ դժոխքէն եւ կը քաշկռտուի դեռ օտարութեան մէջ, ողնայարը կոտրած: Բայց մեր պզտիկ ժողովուրդը կ'երեւայ մեծերուն չափ մեծ՝ իր մեծ տառապանքով եւ իր մղած հերոսամարտներով: Մեծ է կորուստը, բայց գրական մեծ վաստակ մը կը մնայ մեզի այդ օրերէն: Զօհրապ, Վարուժան, Զարդարեան, Սիամանթօ եւ ուրիշներ կ'երեւան թանկագին՝ իրենց գործերով եւ իրենց նահատակութեամբ:

Մխիթարութիւն է այս բոլորին հաստատումը, ոգեւորութեան աղբիւր է նոյնիսկ, երբ գլխիկոր դէպի մահ գացող կարաւաններ, դիակներ եւ ոսկորներ կը տեսնենք: Կը խորհինք թէ կռուելու ձիգ ունեցանք, [illegible] մղեցինք եւ գեղեցկութեան մտածեցինք, թռիչք ունեցանք:

Սրբազան այդ կրակին է որ կ'երթայ մեր նայուածքը երբ սուգին շուքը կը ծանրանայ մեր վրայ: Լոյս կուտայ մեզի, այդ կրակը ոգեւորութիւն կուտայ մեզի: Ապրելու եւ աւելի վեր բարձրանալու կամք կուտայ մեզի: Եւ ցաւին հետ որ ցաւ եւ ցասում կուտայ ու կը միացնէ մեզ, կը միացնէ մեզ նաեւ ցեղին ոգիէն ժայթքած այդ հուրը: Եւ այս է որ ուզած է հաւանաբար տեսնել քերթողը·

Մերին ժանգերը հալին
Մեր մասնիկները բոլոր
Իրար ձուլուին, ամրանան ···

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(*) «Սէր», Վ. Թէքէեան:

1915 - 1955

●

Երբ 1915 Օգոստոսին տեղահանութեան հրամանը եկաւ Իզմիթի մէջ, Թուրքերը, իրենց ոճրապարտ արարքին հակազդեցութիւնը մեղմացնելու համար, խոհեմութիւն համարեցին յայտարարել թէ քաղաքացիները Գոնիա քաղաքին մէջ եւ գիւղացիները շրջակայ գիւղերը պիտի տեղաւորուին:

Առաջին անգամ Էրէյլիի (Գոնիա) մէջ էր, որ բերնէ բերան զրոյց շրջեցաւ թէ մեզ Տէր-Զօր պիտի տանին: Մեր խեղճ հայրերը եւ մայրերը կ'ըսէին իրարու· «Տէր Զօրը ո՞ւր է: Միայն մենք դպրոցականներ գիտէինք թէ Տէր Զօրը Միջագետքի մէջ Օսմ. կայսրութեան «միւսթաքիլ սանճաք» մըն էր եւ այսքան միայն: Մեր [illegible] էին ժանտարմաները, որոնք «սրտցաւութիւն» կը յայտնէին շարունակ ըսելով· «Սէպէպ օլանըն կէօզի քէօր օլսուն»: Անշուշտ մեր մէջ ալ կային անոնց ձայնակցողներ, համոզումով կամ կեղծաւորաբար: Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ բարի Թուրքեր ալ գտնուեցան որոնք անկեղծօրէն ցաւեցան եւ աւելի ցոյց տուին գործնականապէս: Անոնցմէ մէկն էր Էրէյլիի զինուորական հրամանատարը (անունը մոռցած եմ դժբախտաբար), որուն համար ըսին թէ Էրզրումի Սանասարեան վարժարանը յաճախած է որով հայերէն ալ գիտէր: Այս բարի զինուորականը կը բնակէր քաղաքին եզերքը տան մը մէջ որ ընդարձակ պարտէզ մը ունէր: Իր պարտէզին դուռները լայն բացաւ եւ ներս ընդունեց այնքան Հայեր, որքան տրամադրելի տեղ կար՝ վրաններ լարելու համար եւ այս ալ ծառերը ու ծաղիկներ խորտակելու գնով: Մեզ իր պաշտպանութեան տակ առաւ եւ ըսաւ թէ դուք այստեղէն ձեր տեղերը պիտի վերադառնաք: Բայց ափսոս հրամանը վերէն կուգար եւ ինք անզօր էր իր կամքը պարտադրելու:

Եւ հասանք Տէր Զօր: Քաղաքը բնակելի էր ինչ որ մեզի համար անակնկալ մը եղաւ, որովհետեւ դեռ այնտեղ չհասած մեր երեւակայութեան մէջ յոռի պատկեր մը գծած էինք, կը նկատէինք գրեթէ դժոխքին նախասենեակը: Միայարկ քարաշէն տուներ, ուղիղ փողոցներ, ժողովուրդը հիւրընկալ: Երբ տուն մը վարձեցինք, առաջին օրը մեր տանտիրուհին, ճաւարով պատրաստուած պնակ մը «թօլմա» բերաւ մեզի, բայց հօրաքոյրս, [illegible], նուէրը ընդունելէ ետք այդ տոլմաները թափեց: Մեզմէ առաջ այնտեղ հասած Հայեր, ընդհանրապէս Կիլիկեցիներ, նպարավաճառի խանութներ բացած էին, կային նաեւ հնակարկատներ: Քաղաքապետական պարտէզ մը կար ծառերով եւ ծաղիկներով զարդարուած, մէջտեղն ալ բարձրադիր սրճարան մը, զոր վարձած էր Պոլսեցի մանկլի աքսորական Լեւոն անունով երիտասարդ մը: Խօսակցութեան մը ընթացքին, Արամ Անտոնեան ըսաւ թէ այդ Լեւոնը շատ լաւ կը ճանչնար: Կար նաեւ քաղաքապետական բանջարանոց մը, զոր Իզմիթցի մը վարձած էր եւ սկսած էր բանջարեղէն մշակել: Ուրիշ Իզմիթցի մըն ալ պետական փուռը վարձելով՝ զինուոր-

ԴԷՊԻ ՏԷՐ-ԶՕՐ

*

(Հատուած մը «ՏԷՐ - ԶՕՐԵԱՆ ԳԻՇԵՐՆԵՐ» շարքէն)

12 Մայիս 1954.— Տեսնէ՛ի Եփրատը···: Այս բաղձանքը երգ մը դարձեր է սրտէն մտքիս մէջ, երբ, առտուն կանուխ, ինքնաշարժը դուրս կը խոյանայ Հալէպի տաք պատերէն, կը սուրայ անապատներուն մէջէն, դէպի արեւե՛լք, դէպի արեւե՛լք: Տեսնէ՛ի Եփրատը ··· կը շարունակուի երգը մտքիս մէջ, Հայաստանեան ծանօթ երգին նոյն մելամաղձոտութեամբ, ծննդավայրին ու մայրենի դէմքին կարօտով, որ կը յիշեցնէ նաեւ Հայոց մեծ Թագաւորին կարօտը հայրենի տան ծխանին ծուխը տեսնելու: Տեսնէ՛ի Եփրատը ··· բայց ինչո՞ւ այս կարօտը: Գետ որ կ'իջնէ Հայաստանի լեռներէն ու ձի կը խաղցնէ Միջագետքի տափաստաններուն վրայ, գետ որ ձիւն կ'ուտէ Եկեղեաց գաւառին բարձունքներուն վրայ եւ ջուր կը խմէ Պինկէօլի հազար ակերէն, ինչ կրնայ ըսել ինձ այժմ, ինք եւս տարագրեալ, օտարացեալ եւ փախստական: Եւ սակայն կը շարունակուի երգը ··· Տեսնէ՛ի Եփրատը ··· Խմէ՛ի իր ջուրը,— որպէսզի աճէ՛ր ու բարձրանար հայկական աւիշը երակներուս մէջ, յորդէր ու գեղուր տոհմիկ արարչահիւթը:

Կը հաւատամ որ կենդանութեան պարպուած անօթը կը լեցուի միայն հայրենական տարրերով,— յաճախ ումպ մը ջուր, հայրենի աղբիւրներէն, բաւական է ոռոգելու ցամքած հոգիները, թոռմած սիրտերը, սպառած ջիղերը: Եւ Եփրատ, իր ակերովը հայկական, հարազատ գետ մըն է որ Հայոց պատմութիւն է գրեր եւ Հայոց պատմութիւն կարդացեր: Անիկա վկայութիւն է բերեր մեր յաւիտենականութեան՝ լուալով Աստղիկի եւ Անահիտի քրմուհիներուն հեթանոսութիւնը, մկրտելով առաջին հայ քրիստոնեաներուն մարմինը: Ահա թէ ինչո՛ւ կը թռչիմ կը վազեմ դէպի իր ափերը, համբուրելու իր ջուրը, ումպ առ ումպ հեշտանալու համար իր ջուրով, զովացնելու համար հայրենաբաղձութեանս տենդը, ոռոգելու համար հայկականութեանս երաշտացեալ հողագաշտերը, լսելու համար նաեւ տարագրելոց կտակը:

Որքա՜ն տաժանելի է, սակայն, իր ճամբան: Ինքնաշարժը երկրաշարժի մատնուած, մեզի կը թուի թէ նստեր ենք կարծես ցուլի մը եղջիւրներուն վրայ, կամ տան մը մէջ՝ որ վիրաւոր ճամբուն ամէն մէկ ճեղքին հետ կը ճեղքուի, կը ճարճատի, կը խորտակուի, խորտակելով նաեւ մեր կողերը: Փօշին ճզմուէժէ գնդակի մը նման կը զարնուի կառախուցին պատերուն՝ աջէն ձախ, ձախէն աջ: Բիւզանդ Եաղուպեան, ամէն անգամ որ ցնցում մը մեզ կը զարնէ իրարու՝ հողմահար ճիւղերու պէս, ֆրանսերէն ծանօթ միավանկ բառը կ'արտասանէ համբիչի մը հատիկներուն պէս՝ որոնք չեն վերջանար երբեք: Յարութիւն Տէր-Գրիգորեան կը պարծենայ թէ անխորտակելի է կառքը, իր 32 ձիու ուժով, թէեւ ինծի կը թուի թէ ինք է միայն անխորտակելին, ամերիկեան կառքէն ալ զօրաւոր, տոկուն եւ քաջալանջ: Տոքթ. Գասպարեան, հանդարտ եւ համակերպութեան ախոյեան, կը խրախուսէ մեզ, կը յուսադրէ ու կը վարժեցնէ արաբական ··· մալէշին: Մինչ ես կը փնտռեմ, կոտրած ճամբուն ծայրը, հորիզոնին վրայ որ կը խաղայ եւ կը ցատկոտէ, աչքերս սեւեռած՝ կ'որոնեմ Եփրատը, որ ···

— Ահա՛ Եփրատը, կը ձայնէ վերջապէս Տոքթ. Գասպարեան:

Մե՜ղք: Գետի կերպարանք չունի՛ Հայաստանէն փախստական՝ ջուրի այս իշխանը: Ցնցոտի՛, որ նետուած է տափաստանին վրայ: Մեռած ջուր: Դիակի պէս ջուր: Տեղատարափ անձրեւի մը [illegible] ըլլար կարծես: Ա՜խ, Եփրա՛տ, Եփրա՛տ: Ի՞նչ էիր դուն մեր լեռներուն մէջ եւ ի՞նչ ես դարձեր այս տափաստաններուն վրայ: Վիշապ էիր, հիմա մորթուած անասունի ես նման: Հապա մե՞նք,— ի՞նչ էինք մենք՝ մեր լեռներուն վրայ, ի՞նչ ենք դարձեր օտարութեան մէջ: Օ՛ Եփրատ, եղբայր իմ ի թշուառութիւն: Ժամանակին մեծ Շ.Ն ինծի յայտներ էր արդէն իր յուսախաբութիւնը,— նոյն յուսախաբութիւնը հիմա իմ մէջս:

Աւազի հարթութիւնը, որ հորիզոնն էր բռներ, անակնկալ խաղ մը կը սկսի յանկարծ,— ցամաքային ծովին վրայ ալիքներ կը կազմէ, կամ խոշոր «ստինքներ», ինչպէս կը սիրեն ըսել Արաբները՝ այս անապատներուն մէջ: Այդ ստնաձեւ բը-

նիրուն հայ կը հայթայթէր :

Սաւոյի գործարան մը կար, որ չէր բանէր: Քանի մը Հայեր կը մտածէին այդ գործարանը բանեցնել: Քաղաքին դատաւորը Ատափազարցի Թուրք մըն էր: Անոր մատանի մը ծախելու առիթով, հետը բարեկամութիւն հաստատեցինք եւ իր շնորհիւ ես ալ դատարանին մէջ քարտուղարի օգնականի պաշտօն մը ստանձնեցի : Ասորի կամ քաղդէական եկեղեցի մըն ալ կար, ուր շատ Հայեր կ'երթային աղօթելու: Այդ եկեղեցիին հասցէով նամակներ եւ դրամական օգնութիւն կը ստանային շատեր Պոլսէն կամ Իզմիրէն, իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն: Եթէ հանգիստ ձգէին՝ Հայերը, պիտի յաջողէին տանելի վիճակ մը ստեղծել եւ սակա շնորհիւ տեղւոյն կառավարիչ Սուատ պէյի :

Զաւէն պատրիարք իր յուշերուն մէջ կը գրէ թէ «չեմ գիտեր ինչ եղաւ Միհրան Փաստրմաճեանը»: Ես Միհրանը կը ճանչնայի Սիլիւտար՝ Կարապետեան վարժարանէն: Հինգ վեց ընկերներով Սանասարեանէն եկած էին: Օր մը Տէր Զօրի գլխաւոր պողոտային վրայ հեռուէն նշմարեցի խումբ մը մարդիկ, որոնք կը յառաջանային ժանտարմաներու հսկողութեան տակ: Յայտնի էր որ Պոլսէն կամ Իզմիրէն ուղղարկուած մասնակի աքսորականներ էին: Անոնց մէջ էր Միհրան Փաստրմաճեանը: Չեմ յիշեր թէ հետը խօսեցայ թէ ոչ: Անոնք ազատութիւն չունէին քաղաքին մէջ բնակելու եւ քշեցին աւելի հեռու, [illegible]ր, միայն Աստուած գիտէ :

[illegible] օր մըն ալ դարձեալ սեւ ամպեր կուտակուեցան երկինքին վրայ: Կառավարիչ Սուատ պէյը իր պաշտօնէն հրաժարեցուցին եւ ղրկեցին Պաղտատ: Ես այդ օրը ներկայ էի երբ Եփրատի վրայ լաստ մտաւ իր թիկնապահին հետ: Սուատ պէյի հրաժարումը բարի նշան մը չէր մեզի համար: Արդարեւ առաւօտ մը [illegible]արանցում քաղաքին մէջ: Ժանտարմներ՝ աջ ու ձախ հրամաններ: Բոլոր Հայերը իրենց բեռները շալկած պէտք է անցնէին կամուրջին միւս կողմը, ուրկէ Հասիճէ կամ Շէտտատիէ պիտի երթան, «իրենց վերջնական տեղը»: Այդ միջոցին [illegible] խումբ մը պետական պաշտօնեաներ, որոնց մէջ էր նոր կառավարիչը, Զէքին: Կարճահասակ նիհարակազմ մարդ մըն էր, սեւ հագուստով, ճերմակ [illegible] շապիկով եւ օձիքով, եւ «[illegible]» փողկապով, — կատարեալ [illegible] կան չէֆի տիպար մը: Վերջը պիտի իմանայինք թէ Տէր Զօր եկած էր՝ Րէսիւլ Այնի ճամբով, Չեչէն մուհաճիրներէն ջարդարարներու խումբեր կազմակերպելէ ետք :

Երբ բոլոր ժողովուրդը հաւաքուեցաւ Եփրատին միւս կողմը, մեզ քշեցին դէպի Մարատ գիւղը, որ Խապուր գետին Եփրատի մէջ թափած տեղն է, անկէ մեզ քշեցին Խապուրի եզերքէն դէպի հիւսիս՝ Րէս-իւլ-Այնի ուղղութեամբ: Շէտտատիէի մօտ Սուվար կոչուած տեղը կեցուցին մեզ, այդ անիծեալ վայրը պիտի ըլլար գերեզմանը մեր կարաւանին, եւ մեզմէ առաջ Ապուքէմալէն եւ Միատինէն բերուած Հայերուն, որոնք սրախողխող եղան Չէչէն վոհմակներու ձեռքով: Եթէ ես եւ ուրիշ երկու տասնեակ հոգիներ ողջ մնացինք, այդ կը պարտինք մեր նախորդ գիշերուան փախուստին : Այս փախուստն ալ հրաշք մըն էր, որովհետեւ բաց դաշտին մէջ մեր շուրջը շղթայ կապած էին Չէչէն պահակները, որոնք մեր բախտէն խոր քունի մէջ էին :

Տարագրուողներէն ազատածներ եւ վերադարձողներ կան անշուշտ, բայց, շնորհիւ մասնաւոր պարագաներու, մանաւանդ սա եղելութեան . — Հիւս. Սուրիոյ մէջ արհեստաւորները գտեցին եւ տարին Հալէպի ուղղութեամբ եւ տեղաւորեցին Համա, Հոմս եւ Դամասկոս: Եւ որովհետեւ մէկ արհեստաւոր տասը կամ տասնըհինգ հոգի կցեց իրեն, իբրեւ իր ընտանիքին անդամները, այս կերպով մեծ թիւով Հայեր ազատեցան: Հաւանաբար սակայն ճեմալ փաշայի կարգադրութիւնն էր: Րաքքայի մէջ մեծ թիւով Հայեր հաւաքուած էին, որոնք ազատեցան, որովհետեւ քաղաքը Հալէպի վիլայէթին կը պատկանէր: Մաս մը Հայեր գացած էին մինչեւ Մուսուլ եւ Քէրքիւք: Մաս մըն ալ Սինջար լերան Եզիտիներուն մօտ ապաստան գտած: Բոլորն ալ ջարդէն ազատեցան :

1919ին ամառը Պոլիս, Հայտար Փաշայի կայարանը երկրորդ կարգի վակոն մը մտայ՝ Իզմիթ երթալու համար: Զարմանքս մեծ եղաւ՝ երբ այնտեղ տեսայ Տէր-Զօրի կառավարիչը՝ Սուատ Պէյը, որու դէմ նստած էր թիկնապահը, որ միասին Պաղտատ գնաց: Անմիջապէս ինքզինքս ներկայացուցի իբրեւ Տէր-Զօրէն վերադարձած Հայ մը: Իր դէմքը բնաւ չայլայլեցաւ: Խիղճը հարդարտ մարդու մը կերպարանքը պահեց, մանաւանդ այնպիսի ատեն մը, երբ Անգլիացիներուն ծառայութեան տակ գտնուող հայ դաղտնի ոստիկաններ կը ձերբակալէին որեւէ Թուրք՝ Հայու մը ցուցմունքին վրայ: Ինծի ըսաւ թէ իրեն հրաման եկած էր Տէր-Զօրի Հայերը տեղահան ընելու համար, բայց ինքը չէր ուզած այդ հրամանը գործադրել, այդ պատճառաւ հրաժարեցնելով Պաղտատի մէջ ստորադաս պաշտօնի մը կոչած էին զինքը: Իր այս յայտարարութեան անկեղծութեան մասին ոչ մէկ կասկած ունէի, որովհետեւ աչքովս տեսած էի իր վարչութեան տակ Հայերուն յարաբերական հանգստութիւնը եւ իր Պաղտատ մեկնիլը: Իզմիթի «Միւթեսարիֆ» կարգուած էր եւ կ'երթար իր նոր պաշտօնին :

Տարագրութեան միջոցին, հոս ու հոն տեսնուած են Թուրքերու կողմէ անկեղծ սրտցաւութիւն, սակայն այս բոլորին վրայ կը սաւառնէր մերկ եւ ահաւոր իրականութիւնը: Մեր նախնիքները մեզի խօսք մը փոխանցած են, որ գեղեցիկ կերպով կը պատկերացնէ Թուրքին նկարագիրը· « Թուրքին հացը ծունկին վրայ է», որ թարգմանի՝ Թուրքը ապերախտ է: Այս խօսքը ոչ մէկ մեկնութեան կը կարօտի :

Երկրորդ, Թուրքերը ազգովին Թալէաթին եւ Էնվէրին կողակից կեցած էին, անոնց հայաջինջ քաղաքականութեան մէջ : Ատոր ապացոյցը այն է որ Թալէաթին աճիւնը Պերլինէն փոխադրելով տարին Պոլիս եւ թաղեցին Հիւրիյէթ Թէփէսիի նման տեղի մը վրայ իբրեւ ազգային հերոս: Մինչդեռ Թալէաթը պատերազմը կորսնցուցած էր եւ Թուրքիոյ ոչ մէկ բարիք բրած էր, Թրքութեան բերած էր միակ նպաստն էր .. Հայոց բնաջնջումը :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՎԵԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԽՈՒՐ ԽՈՀԵՐ

Ապրիլեան ամիս : Բնութեան վերազարթնումի օրեր: Սակայն, 1915ի ահաւոր սպանդէն ազատած Հայուն համար, տխուր վերյիշումի, սուգի եւ արցունքի օրեր :

1915ին, Ապրիլեան յոյսի եւ զարթօնքի օրերուն, փոխանակ հայրենի քնքուշ զեփիւռին՝ Թուրանական խորշակն անցաւ իր մահաբեր շունչով մեր երկրի վրայէն, իր հետ բերելով աւեր ու սուգ, ջարդ եւ կոտորած, բանտ ու աքսոր :

Քառասուն երկար տարիներ են անցած, ցաւի եւ կսկիծի այդ օրերէն: Եւ սակայն ազգային այդ Գողգոթան ապրող ամէն Հայու մէջ՝ վէրքը թարմ է միշտ, ու կը կոտտայ նոյն ուժգնութեամբ :

Քաղաքակիրթ ազգեր յուշարձաններ կը կանգնեն, յաւերժացնելու համար յիշատակն իրենց նահատակներուն: Մենք, հայրենիքէն կտրուած, բռնաւեր ժողովուրդ, տարին մէկ անգամ, ազգային պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ, կը հաւաքուինք սրահի մը մէջ, երկիւղածութեամբ խոնարհելու, ծունկ մը աղօթք մրմնջելու, հոգիով հաղորդուելու, վերակոչելով բանտերու մէջ եւ աքսորի ճամբաներուն վրայ մեռած ու կորած, մեր նահատակներու խնկելի յիշատակը :

Ու հանդիսաւոր այդ ժամուն՝ չենք կրնար հարց չտալ մենք մեզի թէ՝ ո՞վ որո՞ւ մեռելի յիշատակը յարգելու կուգայ : Զարհուրելի, ահաւոր բան: Բայց դժբախտ իրականութիւն է, որ ամէն Հայ սգաւոր է այդ օրը, եւ ազգային հաւաքական սուգի արտայայտութեան հետ՝ ամէն մէկը կ'ողբայ նաեւ իր ալ հարազատներուն կորուստը :

Կ'ըսեն թէ հոգին անմահ է, եւ մահէն ետքը կեանք մը կայ վերապահուած: Եթէ ճիշդ է, ուրեմն խորհուրդով լի սուգի այս պահուն՝ մեր նահատակներու հոգիները մեզի հետ են, մեզի հաղորդակից, ու կ'օրհնեն մեզ, որ այդ ահաւոր սպանդէն հրաշքով ազատելէ ետք, չենք կորսնցուցած Հայու մեր հաւատքն ու ազգային դիմագիծը: Որ ոչ միայն ապրած ենք իբրեւ Հայ, այլեւ կը փորձենք ընել մեր կարելին, Հայ մեծցնելու համար մեր զաւակները, անոնցմով վառ պահելու համար հայ օճախներու կանթեղը: Որովհետեւ վստահ ենք թէ այս կերպով միայն պիտի կարենանք յաւերժացնել մեր նահատակներուն սուրբ յիշատակը ու լուծել իրենց վրէժը: Քանի որ մեր նենգ ու վատթար թշնամին, Թուրքը, երբ ընդհանուր հայութեան դէմ կազմակերպեց 1915ի ջարդն ու կոտորածը, իր դիւային ծրագիրն էր աշխարհի երեսէն ի սպառ ջնջել Հայու անունը :

Եւ սակայն, ո՜վ աստուածային հրաշք, աւելի ճիշդ կ'ըլլար ըսել, ո՜վ Հայու տոկալու, արեւին տակ ազատ ապրելու պողպատեայ կամքի հրաշք, Արհաւիրքի եւ ջարդի օրերէն հազիւ երեք տարի ետքը, յոյսի եւ խնդութեան ամսուն, մայիսեան ծիծղուն առաւօտ մը՝ ջարդուած, թալանուած, գրեթէ մեռած կարծուած Հայը յարութիւն կ'առնէր, դերութեան դարաւոր շղթան փշրելով՝ մէջքը կը շտկէր, եւ Արարատի ստորոտը հայ պետութեան հիմը կը դնէր: Որուն առաջին քաղաքացիները կ'ըլլային, աքսորէն ու ջարդէն հրաշքով ազատուած, ցնցոտիներով ծածկուած որբերն եւ որբեւայրիները, ապշութեան մատնելով մեր դարաւոր թշնամին :

Եւ այժմ, ինքնամփոփումի, տխուր վերյիշումի այս օրերուն, միթէ՞ կայ Հայ մը, որուն սիրտն ու հոգին չարինի, վերյիշելով սոսկումի, ահ ու սարսափի այդ օրերը : Եւ սակայն ցաւ ու կսկիծի այս պահուն, չենք կրնար մեր աչքերը չուղղել դէպի Արարատ, անոր ստորոտը Հայու շինարար, աշխատասէր բազկի շնորհիւ ծլող ու ծաղկող հայրենիքին՝ Հայ հայրենիքին, մեր ամէնուն հայրենիքին, որ կանգնած է իբրեւ յոյսի եւ լոյսի փարոս : Ի տես այդ լուսաշող փարոսին, որ անհերքելի փաստն է թշնամւոյն վրայ Հայուն տարած յաղթանակին, մեր ամբողջ էութենէն, անուշ յուզումի, խանդաղատանքի դող մը կ'անցնի, եւ յուզումէն ուռած մեր կուրծքերով չենք կրնար բարձր չաղաղակել .— Փառք եւ պատիւ մեռնիլ չուզող Արմէնական ցեղին տեւելու, ազատ ապրելու աննկուն, հզօր կամքին :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴ…

Քառասուն երկար տարիներ են անցեր այն դժոխային օրերէն, երբ մեզմէ ամէն մէկը կարօտ էր պատառ մը հացի եւ կաթիլ մը ջուրի: Մահուան մանգաղն ալ վզին: Մեր փոխ եւ գրեթէ կիսամեռ գոյութիւնը կը քաշքշէինք Տէր Զօրի եւ Արաբիոյ անապատներուն մէջ: Մեզմէ իւրաքանչիւրը մէկէ աւելի վէրքեր ունի, ստացած՝ այդ ահաւոր թուականէն :

40 տարիներ ետքն ալ դեռ չեն սպիացած անոնք, կը կոտտան մինչեւ այսօր : Մենք մեր փոսացած աչքերով տեսանք մեր սիրելիներուն խողխողուիլը՝ Թուրքերու, Քիւրտերու, Չէչէններու եւ Չէրքէզներու ձեռքով : Հարիւր անգամ քառասուն տարիներ ալ անցնին, պիտի չմոռնանք տառապանքը, զոր կրեցինք երբ բարձրացանք մեր Գողգոթան: Տեսանք հայ մամիկին աղօթելը, աչքերը դէպի երկինք սեւեռած : Տեսանք դեռատի կոյսերուն առեւանգումը, տեսանք անմեղունակ մանուկներուն տասնեակներով, հրացանազարկ ըլլալը: Տեսանք նորածիններ, մեռած՝ մօր ստինքը իրենց բերնին : Տեսանք վերջապէս աներեւակայելի եւ սրտակեղեք տեսարաններ: Եւ երբ այսօր հրաշքով ազատուած այդ դեհենէն, այս ազատ ափերուն վրայ տուն տեղ եղած ենք, զաւակներ ունինք, չմոռնանք մեր սիրելի և տառապանքի ընկերները, չմոռնանք երէկը՝ ահաւոր եւ քստմնելի: Կամք եւ հաւատք ունենանք վաղուան համար : Պատրաստենք մեր զաւակները ազգին եւ հայրենիքին համար, առողջ գաղափարներով, մինչեւ գալիք գոյամարտը, որ անպայմանօրէն պիտի գայ :

Մինչ այդ՝ երկիւղածօրէն խոնարհինք մեր սիրելիներուն անյայտ շիրիմներուն վրայ, եւ ըսենք՝ յարգանք ձեզ, գաղափարի, մտքի, գրչի անմահ նուիրեալներ :

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

լուրներուն մէջէն՝ Եփրատը, հեռուն, ճահճային երեւոյթ մը ունի եւ ոչ երբեք նոյն վեհափառ տպաւորութիւնը՝ զոր մեր երեւակայութիւնը կը շինէր, թելադրուելով լեռներ ճեղքող, կամուրջներ քանդող, գիւղեր խեղդող ու գետի պէս ոռնացող պատմական այս մեծ գետին :

— Մէջքէն՝ ...

[illegible]

Եփրատեան այդ նաւակներով, որոնք մասնայատուկ ձեւ մը ունին, Թուրքերը վայրագ կամ անյաջող փորձեր կատարած են դիմաց փոխադրելու համար հայ տարագրեալները՝ միացնելու նպատակով կարաւաններու երկու գլխաւոր ճիւղեր, [illegible]

— առջեւը՝ Եփրատը, ետեւը՝ ապառաժէ պատը: Մնացածը կրնաք երեւակայել՝ եթէ կը ճանչնաք Թուրքը :

Փօլատեան, որ անցած է դժոխայ այս ճամբէն, չի յիշեր ու չի կրնար գոհացնել հարցումներս: Բանաստեղծ Արմէն Անոյշի [illegible]

[illegible]

Բաա - սունք - քաա - սունք - քաա - սունք - ար - ցունք - ար - ցունք - ար - ցունք - հար - սունք - այս - ո՞ր - քաա - ար - ցունք - հար - սունք - ար - ցունք - հար - սունք ...

Հեռուն, տափաստանին ծայրը, Հայոց հարսներն են որ կը քալեն Շոփէնի մահերգով, արտասուելով, հեծելով եւ իրենց հարազատներուն անունը տալով : Ու միտքս կ'իյնայ պարմուհիիս խնդրանքը ·

[illegible]

Բաա - սունք - ար - ցունք - քաա - սունք - ար - ցունք - [illegible] - ցունք :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒՆ»
ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ

« Երեք Մեծերը » պատասխանեցին Ե-րէկ Խ. Միութեան 19 Ապրիլի յուշագրին, Աւստրիոյ մասին: Ֆրանսայի, Անգլիոյ, եւ Ամերիկայի դեսպանները բացակայ էին Մոսկուայէն, եւ իրենց ներկայացու-ցիչներն են որ արտաքին նախարարու-թեան յանձնեցին յուշագիրը: Արեւմուտքի Մեծերը կը յայտնեն թէ յետ քննութեան Աւստրեւխորհրդային Մոսկուայի համա-ձայնագրին, «անհրաժեշտ կը նկատուին նախապատրաստական աշխատանքներ» նախքան արտաքին նախարարներու ժո-ղովը: Եւ ուրեմն Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Անգլիա կ'առաջարկեն որ Մայիս 2ին Վիէննայի մէջ ժողով մը գումարուի չորս մարզպաններուն եւ Աւստրիայի ներկայա-ցուցիչներուն մասնակցութեամբ: Երբ ան-հրաժեշտ նախապատրաստութիւնները աւարտին «կարելի ամէնէն մօտ թուա-կանը» պիտի որոշուի, նախարարական ժողովին եւ դաշնագրին ստորագրու-թեան համար: Կարգ մը աղբիւրներու հա-մաձայն Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի « Երեք Մեծերուն» առաջարկը:

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՆԴՈՏ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նա-խարարներուն վերջին հանդիպումին իբ-րեւ արդիւնք, դիւանագիտական ծանրա-բեռնուած «օրացոյց» մը որոշուած է: Ինչպէս հաղորդած էինք, Ապրիլ 27ին ժողով մը՝ ֆրանսացի, ամերիկացի եւ անգլիացի փորձագէտներու միջեւ, պատ-րաստելու համար Զօրսերու ապագայ ժո-ղով մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարա-բերութեանց մասին:

— Մայիս 2ին Վիէննայի մարզպաննե-րուն ժողովը՝ (եթէ Խ. Միութիւնը ըն-դունի) Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնա-գրին մասին:

— Մայիս 5ին, Փարիզի համաձայնու-թեանց վաւերացման պաշտօնագրերուն յանձնումը՝ պաշտօնապէս, չահակից պե-տութիւններուն: Անգլիա եւ Ֆրանսա մի-ասնաբար պիտի կատարեն այս գործողու-թիւնը:

— Մայիս 9ին, Ատլանտեան Ուխտի պետութեանց համաժողովը, Փարիզ, ուր պիտի քննուին շարք մը հարցեր, Գեր-մանիոյ Ատլանտեան Ուխտին մէջ մտնե-լուն առթիւ:

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ ԺՈՂՈՎԸ ԱԼԵԿՈԾ

Սէյլանի վարչապետին առաջարկը, « խորհրդային գաղթապետութեան» պա-րագան քննելու յանձնախումբ մը կազմե-լու մասին, մեծ յուզում պատճառած էր, ինչպէս գրած էինք երէկ: Հակառակ թափուած ջանքերուն, որպէսզի ափրոա-սիական որոշ համերաշխութիւն մը ցուցադրուի, բացորոշ են անհամաձայ-նութիւնները: Ընդհանուր տպաւորութիւ-նը այն է թէ խորհրդաժողովը լաւ պատ-րաստուած չէր: «Համերաշխ» նկատուած խմբակցութիւններու մէջ անգամ երբեմն կը ծագին անհամաձայնութիւններ, ինչ որ կը ստեղծէ պառակտութեանց մէջ որոշ ջղայնութիւն մը:

Բիրմանիոյ վարչապետը Ու Նու, յաջո-ղեցաւ քիչ մը հանդարտեցնել ձգտուած վիճակը, համոզելով Սէյլանի վարչապե-տը որ ետ քաշէ իր առաջարկը: Այս վեր-ջինը յայտարարեց թէ ինք առաջարկ մը չէր ներկայացուցած այլ ժողովին ու-շադրութիւնը հրաւիրած էր կարգ մը կէ-տերու վրայ:

× Նեհրու, Հնդկաստանի վարչապետը, պատապարտեց այս կամ այն կողմը յա-րելու եւ դաշնագիրներով ռազմական ցանցերու մէջ մտնելու դրութիւնը: Զատագովելով չէզոքութիւնը, «անտա-նելի վիրաւորանք մը Ասիացիներուն հա-մար» յորջորջեց այդպիսի դաշնագիրները:

× Չինաստանի վարչապետը յայտա-րարեց թէ գաղափարական պայքարները Պանտունկի խորհրդաժողովին համար «անպէտք» են:

× Ժողովը հաւանաբար փակուի այսօր, Ապրիլ 24ին:

×

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ սպայակոյտին փոխ նա-խագահը, գնդ. Լամքի, որ կարեւոր դեր մը խաղաց Զօր. Չիչէքլիի տապալման մէջ, սպաննուեցաւ տասնապետի մը կող-մէ, գնդախաղի մրցումի մը ընթացքին: Ոճրագործը անձնասպան եղաւ անմիջա-պէս ետք:

1915Ի ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ
ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած 46 հայրենակցական Միութիւններու, վերին հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսացի եւ Հայ ականաւոր անձնաւորութեանց

ԿԻՐԱԿԻ 24 ԱՊՐԻԼ, ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20·30ԻՆ

PALAIS DE LA MUTUALITÉ, 24, Rue St. Victor

Նախագահութեամբ՝ ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՌՈՒՓԻ (Փարիզի Արք.ի ներկայացուցիչ)

Ուղերձներ՝ Վ. Օրիոլէն, զօրավար Վէկանէն, փաստաբան Տը Մօրօ ժաֆերիէն, Անտրէ Մալրոյէն, Անրի Պորտոյէն եւ Մորիս Շումանէն:

Ցարգանքի խօսք՝ ՏԱՆԻԷԼ ՄԷՅԷՐ (Նախկին նախարար)

Կը խօսին՝ Գերապայծառ Ամատունի, վեր. Սիսլեան, Տիկին Իփէքեան - Պուտաքեան, Յ. Եղիազարեան, Պ. Պալըգեան, Տոքթ. Պէօյիւքեան և Ն. Վարդանեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Հանրապետական պահակախումբի Ջինուորական նուագախումբը

Իւիէն մասնաւոր օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին: Արձանագրուիլ ո[illegible]սարա-նապետ Զատիկեանի մօտ:

Շաւիլէն օթօքարներ կը մեկնին ժամը 20ին, Փլաս տը Շաւիլէն:

Երթեւէկ 200 ֆրանք, արձանագրուիլ Նոր Սերունդի անդամներու մօտ:

Ալֆորվիլէն օթօքարները կը մեկնին ժամը 20ին, Պուլվար Քառնոյէն:

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
Sacré - Cœurի ՄԷՋ

Կիրակի, 24 Ապրիլ.— Մոնմարթրի Սաքրէ Քէօր եկեղեցիին մէջ, առաւօտեան ժամը 9·15ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ, հոգեհանգստեան պաշտօնով, Ապրիլեան արհաւիրքի համազգային զոհերուն համար:

Ժողովրդապետութիւն Ս. Խաչի

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ
Պ. Յ. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

Համազգայինի նախագահ եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Յոր. Կեդր. Յանձնախումբին փոխ ատենապետ Պ. Յ. Տէր Մելքոնեանի ի պատիւ հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի, ժամը 21ին:

Արձանագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Փրօ. 86-60, ինչպէս նաեւ ԳրատունՊարսամեան՝ Փրօ. 64-90, ամէնէն ուշը չորեքշաբթի երեկոյ: Ծախքերու մասնակցութիւն հազար ֆր.:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է ի պատիւ գրագէտ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, այս երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին, Յոյներու սրահը (5 ռիւ Պոն Ֆուա): Կը հրաւիրուին մեր բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի, իրիկուան ժամը 9ին, Ֆրան-սական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա):

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Ի՞նչ տեսայ Տէր Զօրի մէջ, քառասուն տարի յետոյ:

Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբ-թի երեկոյ Քատէի սրճարանի վերնայար-կը: Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը ներ-կայացնէ՝ իր անտիպ եւ կարեւոր գործե-րէն մէկը: Մուտքը ազատ է:

Ի ՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր-կուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Քատէ սր-ճարանին վերնայարկը (մէթրօ Քատէի դիմաց): Նիւթը՝ «Կազմակերպուած Ի-րերօգնութիւնը Հայապահպանման միջոց է»: Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցա-ւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Օպօզեանի, Տէր եւ Տիկ. Շիմ-շիրեանի, Տէր և Տիկին Մուշեղ Կարա-պետեանի, Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարա-պետեանի (Փարիզ), Պ. Յարութիւն Գաս-պարեանի (Մաքօն) եւ բոլոր պարագանե-րուն, իրենց մօրեղբօր, եղբօր, հօրեղ-բօր եւ ազգականին Մանուկ Կարապետ-եանի (Ժընեւ) մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նաթալի Ա. Աբեղեան եւ զաւակները Տիկին Ռուզան եւ Վաչէ ի-րենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտ-նեն բոլոր ընկերներուն եւ բարեկամնե-րուն՝ որոնք անձամբ, հեռագրով կամ նամակով ցաւակցութիւններ յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՄԱՐԺՈՒԷՆ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ

ԲԱԲԿԷՆ ՍԱՄՈՒՆԻ

Ամուսնացած

Փարիզ, 23 Ապրիլ, 1955

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» են-թակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս երկու-շաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքա-տեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Առաք. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ-նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ:

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 3ին: Քաղաքին ամէնէն շքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ Ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու:

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոստընի երաժշտանոցէն:

Կը մասնակցին փրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սօլիստները (Ջու-թակ, թաւ ջութակ, եւայլն):

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակ-ներէ:

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օ-րաթորիօներէն հոյակապ եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգ-լերէն:

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է:— Խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք: Գիները՝ ժողովրդական:

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնթիս-Սփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ: Պ. Կիւլէպէր-եանի, Լը Պոսփոր, 2 ռիւ Լուի Ասթուէն: Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօքուա (Պօ-մոն): Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Առաք. եկեղեցւոյն:

Ուշադրութիւն.— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկ. Յովսէփ Սահակեանէ 2000 Ֆր. նուէր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ չըմիզիէի (քօնֆէքսիօն) համար, տուն աշխատելու պայմանով: Դիմել ամէն օր ժամը 14էն 18:

Baltayan, 26, Rue d'Enghien, 3e étage

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— Զմշկածագի եւ շրջա-կայից, ժողովրդական երգերու, պարե-րու, եւ բանահիւսութեանց հաւաքածոն, նօթագրուած շքեղ տպագրութեամբ եւ գեղարուեստական կողքով: Գին՝ 500 ֆրանք, Ամերիկայի համար երկու տո-լար, փոստի ծախքով միասին:

Դիմել Բ. Աճէմեանի,

202, Rue du Fg. St. Martin, Paris (10)

Եւ Պ. Յով. Աճէմեանի՝

1855, Columbus Ave. Royburg, 19, Mass. U.S.A.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ալաճեան

(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազ-գագրական մանրամասնութիւններ, Հա-յաշինջ սարսափները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ: (308 էջ):

Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազ-ուագիւտ պատկերներով:

Գին 500 ֆրանք

Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահ-րիճ Եսայեանի,

38 - 40, Rue de la Montagne Ste. Geneviève, Paris (5)

Իսկ Մարսէյլի մէջ.—

Խորէն Նազարէթեանի

7, Bld. Mouren la Cabucelle

Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆ ր ., վեցամս . 1600

Արտասահման տարեկ . 3500 ֆր . կամ $ 10 հատը 12 ֆր .

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ԱՊՐԻԼ • MARDI 26 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7657 31e ANNEE

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3068

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

*

Առաջին անգամն է, որ Ասիոյ եւ Ափրիկէի 29 երկիրները կարեւոր հաւաքոյթ մը կ'ունենային Պանտունկի մէջ, աշխարհի միւս ծայրը, իրենք իրենց, գլուխ գլխի, հեռու Արեւմտեան աշխարհէն, ուրուն մեծերը տիրապետող դեր կը խաղան միշտ ՄԱԿի եւ միջազգային այլ հաւաքոյթներու մէջ :

Ամբողջ աշխարհ հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ խորհրդաժողովի աշխատանքներուն :

Օրակարգի հարցերուն մէջ ամէնէն կարեւոր տեղը գրաւեց գաղթավայրերու ցաւոտ խնդիրը :

Ժողովին չէին մասնակցեր աշխարհակալ պետութեանց ներկայացուցիչները : Ուստի եւ պատգամաւորները ազատօրէն արտայայտեցին իրենց տեսակէտները :

Բոլորն ալ համաձայն էին այն կէտին շուրջ, որ գաղթավայրերու բնակիչները ազատութիւն պէտք է ստանան, աստիճանաբար եւ խաղաղ միջոցներով :

Իսլամ ու արաբ երկիրներու պատուիրակները, որոնց ձայնակցեցաւ Փաքիստանի ներկայացուցիչը, շեշտեցին Ալճերիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի վրայ : Ի վերջոյ ընդունուեցաւ Եգիպտոսի չափաւոր բանաձեւը, որ կ'առաջարկէ հրաւիրել Ֆրանսան, որպէսզի գոհացում տայ Հիւսիսային Ափրիկէի բնակչութեանց պահանջներուն :

Այս որոշումը կը տրուէր ճիշդ այն պահուն, երբ Փարիզի մէջ սկզբունքային համաձայնութիւն մը կը կնքուէր՝ վարչական ուրոյն ինքնավարութեամբ օժտելու համար Թունուզը :

Խորհրդաժողովին մէջ առաջնակարգ դեր խաղաց Չինաստանի վարչապետը Շու Ան Լէյ, որ սերտ կապեր հաստատեց իսլամ - արաբ երկիրներու պատուիրակներուն հետ :

Եգիպտոս, Սուրիա, Սէուտի Արաբիա եւ Եմէն խոստացած են մօտ օրէն ճանչնալ համայնավար Չինաստանը, որուն հետ առեւտրական - տնտեսական յարաբերութիւններ պիտի մշակեն :

Ամէնէն յատկանշական երեւոյթն էր խորհրդային աշխարհակալութեան դէմ եղած յարձակումը, երբ «գաղթապետութեանց» խնդիրը կը քննուէր : Իրաքի պատուիրակ Ֆատըլ էլ Ճէմալին խորհրդաժողովի առաջին օրն իսկ բուռն ճառով մը խարազանած էր Մոսկուայի բռնատիրական քաղաքականութիւնը :

Սէյլանի վարչապետը աւելի սուր կերպով արծարծեց նոյն հարցը՝ մեծ փոթորիկ յարուցանելով : Իսկոյն օգնութեան հասաւ Շու Ան Լէյ, որ անուշի կապեց խնդիրը, յայտնելով թէ Պանտունկի մէջ պիտի քննուին միայն Ասիոյ եւ Ափրիկէի խնդիրները ...

Ֆորմոզայի կնճիռին անդրադառնալով, Չինաստանի վարչապետը յայտարարեց թէ՝ պատրաստ է խաղաղ միջոցներով լուծելու բոլոր վիճելի հարցերը Ամերիկայի հետ :

Ցետոյ խաղաղ կենակցութեան համար եօթը սկզբունքներ առաջարկեց, յիշեցնելով նախագահ Ուիլսընի 14 կէտերը :

Պանտունկի ժողովին մէջ կարեւոր քայլ մը առնուեցաւ՝ պատերազմի վտանգը ժամանակ մը եւս հեռացնելու եւ խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար :

Խօսուած ճառերն ու տրուած որոշումները յստակօրէն ցոյց տուին թէ՝ Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդները արթնցած են եւ ազատութիւն կը պահանջեն հրապարակաւ, ի լուր աշխարհի :

Իսկ անդին, երկաթեայ վարագոյրին ետեւ քանի՜ ժողովուրդներ կը հեծեն բռնակալ վարչակարգի մը տակ, լուռ ու մունջ, առանց համարձակելու ձայն - ծպտուն հանելու :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

•

ՉԻՆԱՍՏԱՆ Կ'ՈՒԶԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Նախքան Պանտունկի խորհրդաժողովին փակումը, Կիրակի, Չինաստանի վարչապետը Շու Ան Լէյ յայտարարութիւն մը յանձնած էր թղթակիցներուն ուր կը յայտնէր Պէքինի պատրաստակամութիւնը Ֆորմոզայի մասին Ուաշինկթընի հետ «գլուխ գլխի» բանակցելու : Այս խնդիրը քննուած էր ճաշկերոյթի մը ընթացքին, որուն ներկայ էին Հնդկաստանի վարչապետը Նեհրու, Ինդոնեզիոյ վարչապետը, Սասթրոամիճոճօ եւ «Կոլոմպօ» խմբակցութեան չորս պետութեանց ներկայացուցիչներ : Երկու ժամ վիճաբանութիւններէ ետք է որ Շու Ան Լէյ, յանկարծ մէջտեղ նետեց Մ. Նահանգներու հետ ուղղակի բանակցութեան կարելիութիւնը : «Չինաստան պատերազմ մը չուզեր Մ. Նահանգներու հետ, եւ պատրաստ է բանակցելու, որպէսզի ծայրագոյն արեւելքի մէջ տիրող լարուած վիճակը, մանաւանդ Ֆորմոզայի շուրջ, լուծում մը գտնէ» :

Կիրակի, Պանտունկի ժողովին վերջին նիստին, Շու Ան Լէյ ըրաւ նոյն բովանդակութեամբ յայտարարութիւն մը, բայց աւելցուց. — «Բանակցութիւնները սակայն, որեւէ կերպով չեն կրնար կաշկանդել Չինաստանի իրաւունքը՝ Ֆորմոզան ազատագրելու» :

Պանտունկի մէջ, խոր արձագանգ ձգեց Չինաստանի վարչապետին վերջին պահուն ըրած առաջարկը : Նոյնիսկ հակահամայնավար պատուիրակութիւններ, ինչպէս Փիլիպեաններունը կամ Իրաքինը, «նպաստաւոր եւ հետաքրքրական» գտան զայն :

× Ուաշինկթըն վերապահութիւն ցոյց կուտայ Շու Ան Լէյի առաջարկին նկատմամբ : Ղեկավար դէմքեր մայրաքաղաքէն բացակայ էին, եւ արտաքին փոխ նախարարը Հուվըր երկու ժամ խօսեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի հետ հեռաձայնով, նախքան արտաքին նախարարութեան յայտարարութեան հրատարակումը : «Եթէ Չինաստան անկեղծ է, պէտք է նախ շարք մը միջոցներ ձեռք առնէ ապացուցանելու համար իր բարի դիտաւորութիւնները», օրինակի համար կռիւներու անմիջական դադարումը Ֆորմոզայի շրջանին մէջ. նաեւ Ապահովութեան Խորհուրդի հրաւէրին ընթացք տալ, եւ մասնակցիլ այդ մասին սկսած վիճաբանութիւններուն : Ուաշինկթընի յայտարարութենէն բացորոշ կ'երեւայ թէ Ամերիկան բնաւ պիտի չընդունի գլուխ գլխի բանակցութիւններ, եւ միշտ պիտի պահանջէ Չանկ Քայ Շէքի կառավարութեան մասնակցութիւնը ժողովներուն :

× Ազգայնական Չինաստանի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ չեն կրնար Փէքինի կառավարութեան հետ մէկ սեղանի շուրջ նստիլ :

× Լոնտոնի մէջ աւելի սպասողական դիրք մը կը տիրէ Չինաստանի առաջարկին մասին : Դիւանագիտական շրջանակները թէեւ հետաքրքրական կը գտնեն Շու Ան Լէյի առած քայլը, բայց կը փափաքին որ աւելի լայն եւ յստակ տեղեկութիւններ հաղորդուին :

× Շու Ան Լէյ ստացած էր Մաօ Ցէ Թունկի հաւանութիւնը, Ֆորմոզայի մասին իր ըրած առաջարկէն առաջ : Կ'ըսուի թէ Նեհրու, Ֆորմոզայի խնդրին համար տարուած աշխատանքներուն մէջ կարեւոր դեր մը խաղացած է :

◆

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը Մար. Բուլկանին, ընդունելութեան մը ընթացքին պատասխանելով ամերիկացի թղթակիցներուն, ըսաւ որ Չորս Մեծերու վարչապետներուն մէջ ժողովի մը թուականը «պէտք է հարցնել Այզընհաուըրի եւ Իտըն »ի :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փ-Ա-Ր Ի Զ Ի Մ Է Ջ

Կիրակի գիշեր աւելի քան 1500 հոգի եկած էին Լըցաւլ Միւթիւալիթէի մեծսրահը ի յարգանս մեր բիւրաւոր նահատակներուն :

Քառասուն տարիներ անցած են հայ ժողովուրդին պատմութեան ամէնէն եղեռնական էջէն, սակայն ամէն Հայու սիրտին եւ հոգիին մէջ միշտ թարմ է իր միլիոնաւոր նահատակներու անմահ յիշատակը :

Սգահանդէսին բացումը կատարեց գլխաւորական նուագախումբը Շոփէնի մահերգով, զոր երկիւղածօրէն ժողովուրդը ունկնդրեց յոտնկայս : Օրուան նախագահը՝ գերապայծառ Ռուփ, որ նոյն առաւօտը այնքան յուզիչ քարոզ մը խօսած էր Սաքրէ Քէօրի պատարագին, կը ներկայացնէր Փարիզի Արքեպիսկոպոս գերապայծառ Ֆէլթէնը : Կարճ խօսքերով, գերապայծառ Ռուփ, յանուն Փարիզի Առաջնորդարանին բերաւ իր յարգանքի խօսքը եւ շեշտեց թէ այս տխուր առիթով «Ֆրանսայի Եկեղեցին ձեզի հետ է» :

Պ. Ժոռէս (Քոմիտէ Ֆրանսեզէն) կարդաց բազմաթիւ նամակներ Ֆրանսացի ականաւոր դէմքերէ, որոնք զանազան պատճառներով չէին կրցած ներկայ ըլլալ հանդէսին, սակայն ընդունած էին հանդէսին պատուակալ հովանաւորութիւնը :

Ասոնց կարգին յիշենք Հանրապետութեան նախկին նախագահ Օրիոլը, զօրավոր Վէկանի՝ որ մօտէն ճանչցած է Հայերը երբ 1923 - 24ին մարզպան էր Պէյրութ, զօրավար Տիւֆիէօյի, ակադեմական Անրի Պորտոյի, գրագէտ Փիէռ Պընուայի, Ժորժ Տիւհամէլի, Անտրէ Մալրոյի, Մորիս Շումանի, Էմանուէլ Թամլի եւ փաստաբան Տը Մօրօ Ժաֆէռիի նամակները : Ֆրանսայի մեծ Ռաբբունապետին ներկայացուցիչ Ռաբբի Շէյխի ճառէն յետոյ, երկար ճառ մը խօսեցաւ Պ. Տանիէլ Մէյէր : Նախկին նախարարը որ ներկայիս նախագահն է Արտաքին նախարարութեան կից յանձնախումբին, պատմականը ըրաւ ջարդերուն զոր Իթթիհատականները կազմակերպած էին : Շեշտեց թէ անոնք ոչ միայն Հայոց պատմութեան մէջ, այլեւ Մարդկութեան պատմութեան մէջ տխուր էջ մը կը կազմեն : Բանախօսը յիշեց նաեւ որ պատմական սխալ մըն է կարծել թէ Վասպուրականի ինքնապաշտպանութիւնները եւ ուրիշ գաւառներու ապստամբութիւնները պատճառ եղած են ջարդերուն : Իր ճառը վերջացուց Անաթոլ Ֆրանսի մէկ խօսքով (6 Ապրիլ 1916), երբ Ֆրանսացի մեծ գրագէտը կ'ըսէր «մեր ամէնէն նուիրական պարտականութիւնն է տալ Հայերուն ազատութիւն եւ ըսել Հայաստանին՝ քոյր, ոտքի ելիր» :

Տիկին Հուրի Իփէկեան իր կարգին ոգեկոչեց բոլոր նահատակները որոնք պաշտելի նկատեցին մահը : «Բայց, շարունակեց տիկինը, այս մտածուած եւ օրագրուած ոճիրը չհասաւ իր նպատակին, քանի որ կ'ապրին այսօր Հայերը եւ բոլոր զոհերուն տեղ այսօր ունին դարձեալ գրագէտներ, բժիշկներ, բանաստեղծներ, փաստաբաններ, այս է հայութեան յաղթանակը եւ պատասխանը իր դահիճին » :

Ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառով մը, Պ. Յովիկ Եղիազարեան շեշտեց թէ Իթթիհատականներու կատարած ջարդը՝ 1915ին կարելի չէ նմանցնել ուրիշ ոեւէ ջարդի, «կատարուածը աննախընթաց է աշխարհի պատմութեան մէջ, այսօր քառասուն տարի յետոյ մենք կ'ուզենք դաս մը առնել այդ եղածէն :

Եթէ մեր նահատակները չունին ոչ գերեզման, ոչ իսկ քար մը, ունին սակայն մեր բոլորի սրտերուն մէջ հաւատարմութեան յուշարձան մը որ ոչ մէկ բան կրնայ քանդել : Այս բոլորը կ'ուզէինք յիշեցնել անոնց որոնք կը խօսին մեր դահիճին քաղաքակրթութեան մասին : Մեր յիշատակի օրը կը զուգադիպի նաեւ Ֆրանսայի յիշատակի օրուան : Ֆրանսան ալ այսօր կը յիշէ իր վերջին պատերազմին տուած զոհերը, աքսորուած «դանդաղ մահուան կայաններուն մէջ», մենք կը միանանք այսօր ոգեկոչելու համար բոլորը » :

Վերջացնելէ առաջ բանախօսը ըսաւ « արդարութիւն չեղաւ մեզի համար, թէեւ շատ մը օտարներ իրենց ձայնը բարձրացուցին բողոքելու համար, ինչպէս Պրայս, Տէշանէլ, Ա. Ֆրանս, բայց մեր դահիճն ալ չհասաւ իր նպատակին, որովհետեւ բիրտ ուժը չի կրնար յաղթել հոգեկան ուժին» :

Խօսք առին նաեւ Պ. Պ. Պալըգճեան որ շեշտեց հայ ընտանիքի եւ հայ լեզուի կարեւորութիւնը մեր ապագային համար, Տք. Արամ Պէօյիւքեան ծանրացաւ համաբաշխութեան անհրաժեշտութեան վրայ հայ իրականութեան մէջ : Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ կողմէ վեր. Սիսլեան, հարց տուաւ թէ «արդեօք սիրտ, միտք եւ խիղճ ունէի՞ն անոնք որ ջարդեցին, եւ եթէ ունէին, ինչպէ՞ս կրցան Զօհրապներու, Զարդարեաններու, Վարդգէսներու մօտենալ և առ յաւէտ մարել անոնց լոյսը : Բայց անոնք որ ուզեցին մեզ բնաջնջել, չհասան իրենց նպատակին, այսօր մենք ունինք Հայաստան մը որ այդ եղածին պատասխանն է » :

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկներու կողմէ խօսք առաւ Պ. Վարդանեան որ ֆրանսերէն կարճ ճառով մը ըսաւ «եթէ այսօրուան Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ըլլար այն ատեն այս ջարդերը չէին կրնար տեղի ունենալ» :

Վերջին խօսողն էր գերապայծառ Կ. Ծ. վարդապետ Ամատունի, առաջնորդ Ֆրանսայի Հայ կաթողիկէ համայնքին. — « Ցարգանք եւ հիացում հանդէպ բոլոր անոնց որ ինկան անհաւասար կռիւի մը մէջ : Ես չեմ տատամսիր ըսելու, սգատօն մը չէ այս, այլ փառատօն մը որովհետեւ մեզ անհետացնելու ծրագիրը իր պսակումը չունեցաւ : Ինկան միլիոններ պատուի եւ անմահութեան դաշտին վրայ : Այս բոլորին դէմ մէկ բան՝ Հաւատք : Հաւատք, կը պարտադրեն մեր նահատակները » :

Ժողովուրդին յոտնկայս «Հայր մեր »ով եւ գերապայծառ Ամատունիի պահպանիչով, որուն յաջորդեց գլխաւորական նուագախումբին «Քրիստոսի մէջ մեզ յայտնեցաւ»ը վերջացաւ Ապրիլեան Եղեռնի քառասնամեակի տօնակատարութիւնը :

Օր. Տիրատուրեան հանդէսին ընթացքին երգեց նախ «Տէր Ողորմեան» ապա « Տէր Կեցո»ն, Պ. Ժոռէս արտասանեց Վ. Հիւկոյի «Խիղճ»ը : ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՀ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՆՈՐ ՊԱՏԿԵՐԸ

Այս կիրակի ընտրուեցան նահանգային խորհուրդին մնացեալ 582 անդամները : Ընտրութեան մասնակցողներուն թիւը որոշապէս աւելի մեծ էր քան թէ անցեալ կիրակի : Բայց արդիւնքը ցոյց կուտայ որ առաջին ընտրութեանց պարզած պատկերը համեմատաբար չէ փոխուած : Համայնավարներու եւ ընկերվարականներու միջեւ կատարուած աթոռի փոխանակութիւնները, սահեցուցած են նահանգային խորհրդաժողովը թեթեւօրէն դէպի ձախ : Նահ. Խորհուրդը որ կը բաղկանայ 1498 անդամներէ, կը հաշուէ հիմա 43 համայնավար ընտրուածներ (վեց աւելի քան նախկին ժողովը), ընկերվարական՝ 279 (տասը աւելի) զանազան ձախեր՝ 86 (19 աւելի) հանրապետական խմբակցութիւն՝ 393 (11 աւելի), ժողովրդական շարժում՝ 106 (13 աւելի), անկախներ՝ եւ չափաւորներ՝ 519 (22 աւելի) ընկեր. հանրապետականներ՝ 72 (79 հոգի նուազած՝ նախկին խորհուրդէն) : Նահանգային ժողովի ներկայ պատկերը կարեւոր կը նկատուի Ֆրանսայի ապագայ քաղաքականութեան համար :

ՄԻԹԷ ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՄՈՌՆԱԼ

●

Ոչ թէ քառասուն տարիներ, այլ եթէ դարեր ալ անցնին, այնքան ատեն որ հայ ժողովուրդը կ'ապրի երկրի վրայ, մեզի յաջորդող սերունդները, որոնք գրեթէ բոլորն ալ արեան գծով կապուած են Մեծ Եղեռնի նահատակներուն հետ, չեն կրնար մոռնալ անոնց դիւցազնական մահը վասն կրօնի եւ հայրենիքի, ինչպէս տասնեւհինգ դարերէ ի վեր չէ մոռցուած եւ ամէն տարի կը տօնուի Վարդանանքը, եկեղեցական փառաւոր արարողութիւններով եւ աշխարհական հանդէսներով :

Ինչպէ՞ս մոռնալ «Իթթիհատ Թէրաքքը» յորջորջուած տխրահռչակ կառավարութեան ճիւաղային ուղեղով անդամներուն «Փրէյն Թըրըսթ»ին յղացած եւ արձակած դիւային հրամանը Հայերու բնաջնջումին համար :

«Պիլա թէրէտտիւտ վէ մէրհամէթ, դիր այըրդըմ տողան եաշընա գադար իթիլաֆը», որ թարգմանի.— անխտիր, առանց ողորմելու մէկ ամսականէն մինչեւ իննսուն տարեկանին, ոչնչացումը :

Այս շրջաբերական հրամանը ուղղուած Անատոլուի ծովեզերեայ քաղաքներէն մինչեւ գաւառին խորերը գտնուած զինուորական եւ քաղաքական իշխանութիւններուն, ըստ որում՝ «Իթթիհատ Թէրաքքը» կուսակցութեան շարքերը բազմաթիւ ուրիշ նորանոր անդամներով, անոնք ամէնուրեք գործի ձեռնարկեցին ամենաստոր դաւերով եւ միջոցներով: Բազմաթիւ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ հայ բնակիչներու հետ խաղաղութեամբ, բարեկամօրէն, բարի դրացնութիւնով ապրող Թուրք բնակիչներէն սկսեալ մինչեւ լեռնաբնակ, վայրագ, ընչաքաղց, բիրտ, խուժ ցեղերուն (Թուրք, Քիւրտ եւ այլն) հաւատացուցին,

Թէ «կեավուր» Մոսկովներու, Ֆրէնկներու, Ինկիլիզներու դէմ իրենց մղած պատերազմին դրդապատճառը Թուրքիոյ մէջ ապրող քրիստոնեայ Հայերն էին :

Թէ իսլամական կրօնքին համապատասխան սուրբ գործ էր «կեավուր» հայ ցեղը կոտորելը, անոնց ինչքերը՝ տուն-տեղ, հարստութիւն գրաւելը, դեռատի աղջիկներն ու կիները առեւանգելը:

Թէ Ալլահն ալ իսլամներուն հետ էր :

Թէ եւրոպական մեծ պետութիւններու կողմէ Թուրքիոյ պարտադրուած «քափիթիւլասիոն»ներուն օրէնքը ջնջուած էր եւ հայկական վեց նահանգներու բարենորոգումներուն համար նշանակուած Հոֆ եւ Վէսթէնէնկ մարդպանները Թուրքիայէն հեռացած էին:

Թէ այլեւս հայկական հարց գոյութիւն չունէր :

Թէ Հայերու գանկերէն կառուցուելիք աշտարակներու վրայ Թուրքին արիւնթաթախ կարմիր դրօշակը պէտք էր ծածանէր, իբրեւ նշան՝ Մահիկին յաղթանակը Խաչին վրայ :

Այս եւ նման գրգռիչ, խաբէական քարոզութիւններով, շռայլօրէն տրուած խոստումներով, մոլեռնութեան հասցուցին ատելութիւնը Հայերու դէմ :

1915ի Ապրիլ 24ին էր, որ Պոլսոյ մէջ, յանկարծակի, մէկ գիշերուան ընթացքին Թուրք ոստիկաններ ձերբակալեցին եւ բանտ առաջնորդեցին բոլոր մտաւորական Հայերը, — երեսփոխաններ, լրագրողներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ, փաստաբաններ եւ այլ ծանօթ անձնաւորութիւններ, ու տարագրեցին Անատոլուի խորերը, անապատային վայրեր եւ վատաբար սպաննեցին :

Այս թուականը եղաւ սկիզբը հայկական Մեծ Ողբերգութեան, որուն տրուեցաւ Ապրիլեան Եղեռն անունը, ազգային սուգը, յաւէտ անմոռանալի :

Արդար ըլլալու համար խոստովանինք որ գտնուեցան փոքրաթիւ խղճամիտ Թուրքեր, որ չանսացին կառավարութեան տուած տմարդի, հրէշային հրամանին, ոմանք իրենց դիրքն ու կեանքը վտանգելու աստիճան : Անոնք կը նախատեսէին գործադրուած ծայրայեղ չարիքներուն իբրեւ հետեւանք աստուածային ահաւոր պատիժներ Թուրքիոյ եւ ջարդարարներու գլխուն :

Անոնք կը հաւատային որ իրենց խաղաղ, հանդարտաւէտ տուներէն անգթաբար դուրս ձգուած, հալածական, տարագրուած, փշոտ, փոշոտ, խոպան ճամբաներու վրայ, լեռներու եւ ձորերու մէջ չարչար խողխողուած, անօթութենէ եւ ծարաւէ հիւծած, հիւանդացած, մահացած, բազմահազար անմեղ անպաշտպան, կիներու անմեղունակ փոքրիկներու, առեւանգուած դեռատի աղջիկներու, հարսներու, կրօնաւորներու անէծքները պիտի կատարուէին օր մը :

Իսկապէս շատ չանցած, առաջին պատիժը կատարուեցաւ Թուրքիոյ պարտուելովը, պատերազմին մէջ օսմանեան ընդարձակ կայսրութեան անդամահատուելովն ու երկրին մնացած կարեւոր մէկ մասին քաոսային վիճակի մը ենթարկուելովը :

Ամբարիշտ իթթիհատական կառավարութեան անդամներուն եւ մեղսակիցներուն համար եւս ահաւոր պատիժ մը եղաւ Հայաստանի վերականգնումը, մինչ Հայոց վերջնական անհետացումը կը ցանկային, ամենախժդուժ միջոցներով բնաջնջումի ենթարկելով հայ ժողովուրդը :

Իսկ ի՞նչ ըսել այն գլխաւոր ոճրագործներուն, որ Կայէնի նման Արդարութեան հետապնդումէն ահաբեկած՝ փախուստի ճամբան բռնեցին, սակայն չկրցան Արդարութեան ձեռքէն ճողոպրիլ:

Հրէշ Թալէաթները, Էնվէրները, Ճէմալները, Պէհաէտտին Շաքիրները, Ճէմալ Ազմիները եւ շատ ուրիշ ջարդարարներ, որոնց շարքը երկար է, հետապնդուեցան մինչեւ օտար երկիրներ եւ գնդակահար գգետնուեցան :

Այս բոլորը, փոյթ չէ թէ պատմութեան անցնին, պիտի երբեք չմոռցուին :

ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՀՐԱՇՔ...

*

Իրիկուան ընթրիքէն ետքը, կը պատրաստուինք այցելել դրացի կօշկակարին տունը, ուր՝ հիւրընկալուած է հայ զինուոր մը, զոր տեսնելու մանաւանդ լսելու համար յատկապէս հրաւէր ստացած ենք տանտիկնոջ կողմէ :

Կը յուսայինք լսել նորութիւններ աշխարհի անցուդարձերէն, որոնց ամէնէն կենսականն ու շահեկանը Հայուն Հայաստանն էր, որ լեցուցեր էր մեր ականջներն ու հոգին :

Գրեթէ բոլոր աւետաբեր լուրերը կօշկակարի տունէն կ'ելլէին այն ատեն: Այս Բիւրակնեցի ընտանիքը, նահանջի օրերուն, 1915ին, Թուրք կարաւաններու ընկերացած եկեր եւ ապահով կերպով մեր շրջաններն էր հասեր, մեծ զարմանք պատճառելով մեզի: Որովհետեւ կը ճանչնայինք Տիգրանակերտի ու շրջաններու արիւնկզակ Թուրքը:

Բիւրակնեցի կօշկակարը խանութի նմանող անկիւն մը վարձեր էր ճամբու վրայ, ուր տեղաւորուած՝ կը կարէր ու կը կարկտէր: Իր օրապահիկը ապահովելէ զատ կը քաղէր քաղաքական զանազան լուրեր հանդիպած ճամբորդներէն, որոնք անպակաս էին :

Իրենց մասին գրեթէ մանրամասնութիւն չէին տար, միայն գիտէինք թէ կոտորակուած է կօշկակարին ընտանիքը : Զափահաս տղաները նահանջի իրարանցումին մէջ մեկներ էին հակառակ ուղղութեամբ :

Այսպէսով հոգեկան անձկահար վիճակ մը կը ներկայացնէր Բիւրակնեցի ընտանիքը: Մշտական սպասումի մէջ: Կ'ուզէին յուսալ եւ հաւատալ բաժնուած տղաքներու եւ սիրելիներու վերադարձին : Եւ երջանիկ ապագային :

Մեր կարգին մենք ալ լեցուած ենք բարձր տրամադրութեամբ : Կ'երեւակայենք մեր Հայաստանը: Ուրեմն արիւնով նուիրագործուած մեր դատը վերջապէս գտած էր արդար հատուցումը: Ինչ երանութիւն: Կ'ուզենք լսել սոյդ հաւաստիքներ հեռուներէն եկած հայ զինուորի մը բերնէն :

Անձրեւոտ իրիկուն է եւ ցուրտ: Մարտ ամսուան սկիզբները, 1919ին: Օրերէ ի վեր թափող տեղատարափ անձրեւը ջուրի լճացումներ կը ձեւացնէր փողոցին անկանոն սալայատակին վրայ : Մութ է, կենդանութիւն չկայ :

Ներս կը մտնենք երկար ու նեղլիկ գետնայարկէ մը, ուր՝ ծխախոտի գոլորշին մշուշով պատեր է քարիւղի լամբարը, որուն դէմ յանդիման նստած է օրուան հիւրը, խարխուլ բազմոցի մը վրայ, կողք կողքի տունին ծերունազարդ հայրիկին :

Սովորական բարեւներ: Սենեակին խորը պատին տակ տեղ կուտան մեզի: Կը նստինք թաղիքին վրայ իրարու սեղմուած: Մեր մօտ կուգան տեղ գրաւել կօշկակարին կինը, նորահաս աղջիկը, անչափահաս մանչուկը: Նաեւ Բիւրակնեցի կին մը, որ կ'ըսեն նահանջի ճամբու ընկեր մըն էր :

Ժպտուն եւ հետաքրքիր աչքերով կը դիտենք անցորդ Հայը, որ կը ծխէ անընդհատ: Արտայայտութիւնը յոգնաբեկ է եւ թախծալին երեւոյթ մը ունի: Անտարբեր նայուածքով մը գլուխը կը կախէ, թերեւս նոյնիսկ անհեթեթ կը գտնէ կնոջական այս շահադրգռութիւնը իրեն հանդէպ: Անշուշտ իր փնտռածը տաք անկողին մըն է, առանձին անկիւնի մը մէջ, հանգստանալու համար :

Տանտիկինը գալուած լռութեան մը մէջ: Կ'ուզէ հարցնել շատ բաներու մասին, որոնք կը ճնշեն իր մայրական հոգին: Մանաւանդ՝ իրա՞ւ Հայոց աշխարհը յանձնուած է իր օրինաւոր տէրերուն :

Բայց ստիպուած է բերանը փակ պահել: Պատշաճութիւնը չի ներեր, ներկայ են իր ամուսինն ու կեսրայրը :

Երիտասարդ զինուորը կը խօսի Թուրք հիւանդանոցներու մէջ իր կրած ցաւերու մասին : Հիմա աղէկ է: Արձակուած՝ զինուորական ծառայութենէ, կը մեկնի իր ծննդավայրը Երզնկա, ուր իր ընտանիքէն ողջ մնացեր է միակ քոյր մը որ ակնդէտ իրեն կը սպասէ :

Այս հատ ու կտոր տեղեկութիւնները չեն գոհացներ մեր հետաքրքրութիւնը : Բոլորը լուռ են :

Մեծ հայրիկը ծխիկ մը կը դնէ հիւրին առջեւ, եւ ձայնը անուշցնելով կը ծռի դէպի Երզնկացի Հայորդին ու կ'ըսէ .

— Քեզ մատաղ, դուն ի՞նչպէս Թուրքին կրակէն ողջ ելեր ես եւ տունդ կ'երթաս ազատօրէն :

—Ազատօրէ՞ն, կը կրկնէ զինուորը հեգնութեան մաղձով, իմ ողջ մնալս հրաշք մըն է :

Այն ատեն Բիւրակնեցիները, հայր ու որդի, կը թախանձեն որ պատմէ այդ աներեւակայելի հրաշքը :

— Չորս էինք, չորս երիտասարդներ, որոնց ամէնէն տարեցները 30–35 տարեկան: Ես՝ 24: Ամէնէն փոքրը 21 տարեկան, Կեսարացի: Ցիշողութեանս մէջ միշտ թարմ է անոր դէմքը : Այդ սարսափելի գիշերուան մէջ երկուքիս թեւերը իրարու կապուած էին :

Մահուան ճամբուն վրայ լուռ եւ արագ կը քշէին մեզ երկու Թուրք զինուորներ : Մութ էր, բայց կը տեսնէինք գիրար : Մահուան սարսուռը կը փոխանցուէր հոգիէ հոգի... եւ մեր վերջին նայուածքները կը խուսափէին իրարու հանդիպելէ :

Բաւական քալելէ ետք կեցուցին : Երկու զինեալ պահակ պատրաստ կը սպասէին մեզի: Ցած դռնէ մը ներս հրեցին մեզ իրարու ետեւէ : Մէկը աքացիներ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Մոկացի Գրիգորը, որ միասին էր եւ զէնք չունէր, ահ քաշելով կ'ըսէր Անդրանիկին :

— Հաւատա, պարոն Անդրանիկ, իմ մօսինը Վարդան Մամիկոնեանի ձեռքին զէնքն էր: Ի՞նչպէս բաժնուեցի ես անկից:

Անդրանիկ ծիծաղելով ասաց.

= Ախր, Մոկացի, Վարդանի ժամանակ մօսին չկար:

— Միթէ Ղարաբաղցի Վարդան Մամիկոնեան չէ՞ր:

Եւ բոլորս մէկ ծիծաղեցինք: Եւ նա կը պնդէր, որ Վ. րդան Մամիկոնեանը Դաշնակցական էր :

Տղաները, առանց յոգնելու, կը քալէին քիւրտ վալատի եւ Ցարութիւնի ետեւէն:

Քիւրտը կը զարմանար տղայոց քալուածքին ու շարժուձեւերուն եւ կասկածանքով մը կ'ըսէր Ցարութիւնին .

— Ասոնք լերան ժողովուրդ կը թուին. չլինի թէ՝ Սասունի ֆետայիներն են: Կ'ըսէին թէ նրանք էլ այս կողմերն են անցել:

= Ո՞վքեր են բաղները :

— Երէկ Թուրք ոստիկանները կը պատմէին բէկին եւ կը շեշտէին, որ Անդրանիկ նրանց հրամանատարն է :

= Բէկը, ի՞նչ կ'ըսէր:

— Նա կ'ըսէր, որ ինքը ոեւէ բանից տեղեկութիւն չունի եւ չի գիտեր թէ ո՞ւր է Անդրանիկը :

= Քիրվա, բէկին հրաման չեկա՞ւ Անդրանիկի դէմ կռուի երթալու :

— Բէկը այդ ատեն հիւանդ էր :

Ցարութիւնը մեզ պատմեց որ բէկը Աղթամարի կռուի օրերին քաղաքականութիւն էր խաղցել Թուրքերուն հետ :

Արշալոյսին հասանք որոշուած վայրը : Բոլորս մտանք փոքրիկ քարայրների մէջ : Քրտնած էինք: Մի քիչ պաղէն կը սարսռայինք, որովհետեւ բաւական ցուրտ էր այդ լերան կատարի վրայ :

Մեր ճանապարհի անունն էր Հալվա եւ մեղրամոմ :

Ցարութիւն մեզ ասաց. «Ապտուրահման բէկը այսօր կէսօրին մեզ պիտի տայ մի կարմրցուած ոչխար »:

Մուրատն ասաց. «Մինչեւ նրա գալը մեր աղքատիկ նախաճաշիկն անենք »:

Եւ մեր պարկերից կերանք մի քիչ հալվա:

Պահապաններ նշանակեցինք եւ քնացանք :

Կէսօրին Ասօն կը զարթնի եւ կը տեսնէ որ մեր պահապանները, ընկողմանած մի կողմի վրայ, կը դիտեն մի տասնեակ վայրի այծեամներ :

Քիւրտը կը բացատրէ, թէ այդ այծեամները ցերեկը կ'արածին այդ տեղերը եւ գիշերները կը բնակին այդ քարայրների մէջ, մօտակայ աղբիւրներէն ջուր կը խմեն, թէ բէկը պատուիրած է որ որեւէ մէկը գնդակ չարձակէ անոնց, թէ ասկէ առաջ ով որ այդ հրամանին դէմ գործած է, հրացանազուրկ եղած է :

Թէեւ բէկը խոստացել էր, որ կէս օրին մեզ մօտ պիտի լինէր, բայց կէսօրն անցաւ եւ նա դեռ չէր եկած: Մեր պաշարը շատ քիչ էր: Մէկ մէկ կտոր մեղրամոմ եւս դրինք մեր բերանը :

Երբ արեւը մայրը մտաւ, բէկը նժոյգի վրայ նստած՝ եկաւ մեզ մօտ, իր երկու ծառաների հետ: Հետը բերած էր մի ոչխար, լաւաշ հաց, պանիր եւ կարագ :

Ձիէն վար իջաւ, բարեւեց մեզ: Բէկը պատմեց թէ ուշացած էր ոստիկանների այցելութեան պատճառով : Նա պատմեց մեզ ինչ որ լսած էր ոստիկաններէն Աղթամարի կռուի մասին:

Ըստ ոստիկանների՝ ֆետայիները զարմանալի կերպով ճարպիկ մարդիկ են եւ հինգ ժամուան մէջ Ախլաթ են հասած եւ հոն մի քանի ոստիկաններ սպաննած :

Բէկը հիացմունքով խօսեցաւ Կոմսի մասին: Նա ասաց, թէ Կոմսը միակ մարդն է, որ կը հաւատայ քիւրտ եւ հայ համերաշխութեան :

Բէկի մեծ պապերը՝ Պետր խան բէկերը Հայերի հետ միշտ բարեկամ էին եղել : Ինքն էլ երդուել էր, որ մինչեւ իր գերեզմանը Դաշնակցութեան բարեկամը պիտի լինէր: Նա խոստացաւ վաղը մեզ բերել ճանապարհի պաշար, որ բաւէ մինչեւ պարսկական սահմանագլուխը :

Ուշ գիշերին նա հեռացաւ մեզմէ, իսկ մենք մնացինք մեր ցուրտ քարայրների մէջ :

Այդ օրը Անդրանիկը նրա ոտի չափն առաւ :

Հետեւեալ օրը սպասեցինք, բայց բէկը չեկաւ: Առաջին օրուան մեր պաշարը վերջացած էր: Մինչեւ Նազար Աւա սոված պիտի քալէինք՝ մեր մեղրամոմին ապաւինելով: Մէկ էլ տեսանք, որ երկու ձիաւորներ կը մօտենան մեզ: Դիտակով նայեցինք: Մէկը զինուած էր, իսկ միւսը՝ անզէն :

Վալատ Նուօն ասաց որ չկասկածինք եւ որ նրանք բէկի մարդիկն են: Երբ մօտեցան, նա ճանաչեց. մէկը՝ Հասօն էր, իսկ միւսը՝ Ճնօն, երկուքն էլ Ապտուրահման բէկի մարդիկն էին: Բերած էին միս, պանիր, կարագ, չոր սեր եւ առատ հաց : Բէկը չէր եկած, որովհետեւ տասը ոստիկաններ հիւր եկած էին: Նա մասնաւոր բարեւներ էր ուղարկել մեզ՝ աւելցնելով թէ ոստիկանները հոտ են առած, եւ լաւ է որ ճանապարհ ընկնենք: Նա ասել էր նաեւ, որ Նուօն ճանապարհը լաւ գիտէ, եւ ինք յոյս ունի, որ մի բան չի պատահի մեզ :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի 28ՐԴ ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

★

20 հազար հանդիսականներ.— Ընդհանուր տողանցքին կը մասնակցէին 20 մասնաճիւղեր :

×

(Սեփական թղթակցութիւն Յառաջի)

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ).— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամենամեայ մարզաշարը այս տարի եւս տեղի ունեցաւ Հալէպի մէջ, Զատկի շաբաթ, կիրակի, եւ երկուշաբթի օրերը :

Մարզական այս հանդիպումները, որոնք 28 տարիներէ ի վեր, ու առանց ընդմիջումի կը կատարուին մասնակցութեամբ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն, մարզական հանդամանք ունենալով հանդերձ իրենց ստեղծած խանդավառութեամբ այլեւս պահանջ մը դարձած են հայ ժողովուրդին համար :

Ինչպէս միշտ, այս տարի դարձեալ մրցումները արձանագրեցին փայլուն յաջողութիւններ նիւթական թէ բարոյական գետնի վրայ, իրենց անթերի կազմակերպութեամբ ու մանաւանդ ստեղծած ժողովրդական խանդավառութեամբ :

Այս մրցումներուն իրենց մասնակցութիւնը բերած էին 12 Հ. Մ. Ը. Մ.ական մասնաճիւղեր Սուրիոյ շրջանէն, ինչպէս՝ Հալէպ, Դամասկոս, Լաթաքիա, Հոմս, Գամիշլի, Ճարապլուս, Հասիչէ, Արաբ Փունար, Թէլաբրաք, Տէր Զօր, Ռասուլայն եւ Ռաքքա :

Լիբանանէն եկած էին եօթը մասնաճիւղեր, Պէյրութ, Պուրճ Համուտ, Թրիփոլի, Զահլէ, Այնճար, Ճիւնիէ եւ Հատէթ, իսկ Յորդանան ղրկած էր Ամմանի մասնաճիւղը ընկերակցաբար Երուսաղէմի :

Ախոյենական այս հանդիպումները, մարզական տեսակէտով, կը բաղկանան առաւելաբար երկու մեծ մարզախաղերէ, ֆութպոլ եւ պասքէթպոլ, որոնք դասաւորուած են, համաձայն խումբերու կարողութիւններուն Ա. Բ. Գ. կարգերու :

Երեք օրերու զուտմի մրցումները վերջացան երկուշաբթի օր, տալով հետեւեալ արդիւնքները.—

Ֆութպոլի Ա. դասին մէջ, ախոյենական վերջին մրցումին Պէյրութ յաղթեց Հալէպի 2 – 0ով եւ շահեցաւ ախոյենական բաժակը : Նոյն դասի պատուոյ բաժակը շահեցաւ Պուրճ Համուտ, յաղթելով Դամասկոսի 5–0 :

Բ. դասի Ֆութպոլի ախոյենութիւնը շահեցաւ Գամիշլիի մասնաճիւղը վերջին հանդիպումին պարտութեան մատնելով Տէր Զօրը 4–2 : Իսկ Գ. դասի ախոյեան հռչակուեցաւ Թէլ – Պռան իր կարգին յաղթելով Հասիչէին 2-1 արդիւնքով :

Պասքէթ պոլի մէջ Պէյրութի մանչերու եւ աղջիկներու զոյգ խումբերը իրենց անբաղդատելի գերազանցութեամբ դժուարութիւն չունեցան պարտութեան մատնելու Հալէպի մանչերու եւ աղջիկներու խումբերը 62 – 26 եւ 41–18 կէտերով ու շահեցան ախոյենական բաժակները : Իսկ պասքէթպոլի Բ. դասի մէջ, Թրիփոլի յաջորդաբար յաղթելով իր դասի բոլոր մրցակիցներուն, յաղթական ելաւ 34-23 նաեւ վերջին մրցումին ընդդէմ Գամիշլիի, եւ շահեցաւ Բ. դասի պասքէթպոլի ախոյենութիւնը :

Միջմասնաճիւղային մրցումներու կարգին, Պէյրութ – Հալէպ կազմակերպուած փինկ-փոնկի եւ հեծելանիւի մրցումները եւս վերջացան ի նպաստ Պէյրութի մասնաճիւղին :

Միջմասնաճիւղային մրցումներու ստեղծած խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ, երկուշաբթի կէսօրէ ետք, երբ մրցումները փակելու համար տեղի ունեցան Պէյրութ – Հալէպ ֆութպոլի ֆինալի մրցումն ու մարզիկներու ընդհանուր տողանցքը :

Հակառակ նախորդ երեք օրերու անձրեւոտ եւ պաղ օդին, որ շարունակուելով կրնար տակն ու վրայ ընել կազմակերպիչ մարմնին (Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ.ի վարչութիւն) ծրագիրները, նախախնամական օրհնաբեր միջամտութեամբ մը երկուշաբթի փոխուեցաւ օդը եւ ունեցանք արեւոտ եւ պայծառ օր մը :

Ժամանակէն առաջ մեծ բազմութիւն մը կը դիմէր Հալէպի քաղաքապետարանի ընդարձակ դաշտը, ծայրէ ի ծայր լեցնելու համար մօտ քանի հազար հանդիսականներով : Մրցումներու բարձր հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Հալէպի նահանգապետը, որ իր շքախումբով դաշտ հասաւ ժամը 4ին եւ ընդունուեցաւ յոտնկայս եւ միահամուռ ծափերով : Ներկայ էին նաեւ Զինուորական կառավարիչը, քաղաքապետը, Բերիոյ Թեմին առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեան, Յոյն Օրթոտոքս համայնքին առաջնորդամուլի տնօրէնը եւ այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, որոնք բոլորը առաջնորդուեցան պատուոյ բեմը : Մրցումները ունէին նաեւ օրուան Թագուհի եւ պատուոյ օրիորդներ :

Հազիւ վերջին մրցումը աւարտած, շարժեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ական մարզիկներու բանակը շուրջ 1500 գայլիկներ, սկաուտներ, արենուշներ, արծուիկներ եւ մարզիկներ, որոնք առաջնորդութեամբ Հալէպի նուագախումբին՝ հպարտ եւ խրոխտ տողանցեցին ժողովուրդին առջեւէն : Տողանցքը կը բանային պետական դրօշակներու դրօշակիրները, որոնց կը հետեւէին Հ. Մ. Ը. Մ.ական երկու տասնեակ դրօշակներ : Անոնց անցքը ողջունուեցաւ երկարատեւ ծափահարութիւններով : Նոյն խանդավառութիւնը շարունակուեցաւ մօտ մէկ ժամ, երբ հետզհետէ քակուեցաւ մարզիկներու շարքը, որոնք հրջան մը ընելով դաշտին շուրջ, ճակատ կազմեցին դաշտի երկայնքին :

« Պատուի առ » նուագին վրայ, բոլոր դրօշակները խոնարհեցան, իսկ տողանցք կատարողներու բանակը մէկ մարդու պէս բարեւի կեցաւ :

Պատուոյ դիրքի վրայ նուագախումբը նախ հնչեցուց սուրիական քայլերգը, ապա «Յառաջ Նահատակ»ը :

Յետոյ օրուան Թագուհին յանձնեց յաղթական խումբերու ախոյենական բաժակները :

Այսպէս, վերջացան Հ. Մ. Ը. Մ.ի 28րդ միջմասնաճիւղային մրցումները, որոնք անգամ մը եւս եկան փաստելու երիտասարդական այս մեծ կազմակերպութեան ունեցած ժողովրդականութիւնը և տարածուն համակրութիւնը հայ ժողովուրդին բոլոր խաւերուն մէջ անխտիր :

ՅՈՎՀ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 15ին : Դասախօսն էր Պ. Վահան Չէյթունցեան, նիւթ ունենալով՝ Արտասահմանի բանաստեղծութիւնը եւ փրանսահայ չորս բանաստեղծներ :

Նախագահը, Մ. Պարսամեան, օրուան դասախօսը ներկայացուց իբրեւ մէկը, որ իր ընտրած նիւթերը, մեծ մասով ընկերային պատմական, կարելի խնամքով, կ'ուսումնասիրէ եւ այնպէս կը ներկայանայ իր ունկնդիրներուն : «Այսօր, ըսաւ, անոր նիւթն է Գրական – բանաստեղծական : Յաճախ տարակարծութիւններու տեղի կուտայ եւ վիճելի խնդիրներ կը յուզէ ան : Ատով իսկ միշտ հետաքրքրական է հետեւիլ իր միտքերուն եւ կարծիքներուն : Մեր արդի գրականութիւնը արեւմտահայ գրականութեան շարունակութիւնն է իր բոլոր սեռերուն մէջ : Բանաստեղծութիւնը մասնաւորաբար նուաճումներ կատարած է շնորհիւ իր ինքնատիպ ու տաղանդաւոր ներկայացուցիչներուն : Համազգային Լսարանին մէջ շատ անգամներ խօսած են անհատ բանաստեղծներու եւ իրենց գործին մասին : Այսօրուան դասախօսութիւնը աւելի շատ համադրական պատկեր մը կը խոստանայ ըլլալ » :

Դասախօսը ընդհանուր ակնարկով մը նախ խօսեցաւ բանաստեղծութեան էութեան, ինչպէս՝ սեռին, բովանդակութեան եւ արուեստ – ձեւին մասին : Տուաւ Ֆրանսական գրականութեան գրական դպրոցներուն եւ անոնց յատկանշական ներկայացուցիչներուն անունները եւ այն ազդեցութիւնը, զոր կրած են հայ բանաստեղծները, մասնաւորաբար իր ընտրած Ֆրանսահայ չորս բանաստեղծները, Ահարոն Տատուրեան, Նիկողոս Սարաֆեան, Բիւզանդ Թօփալեան եւ Գրիգոր Ծլրմէճեան : Ոչ միայն ամէն մէկուն կարդաց յատկանշական քերթուածներ, այլեւ փորձեց փնտռել ամէն մէկուն քերթողութեան արուեստը եւ այն չափանիշը, որով անոնք տուած են իրենց գործը : Իրաւ տուաւ որ չորսն ալ, աւելի կամ պակաս չափով, կը կրեն Ֆրանսական խորհրդապաշտ դպրոցին ներգործութիւնը եւ իրենց բանաստեղծութիւնը արտայայտութիւնն է այդ դպրոցին յատկանշական տարրերուն, մասնաւորաբար ձեւապաշտութիւնը, ընտրուած բառերու ներդաշնակութիւնը, դժուարիմացութիւնը եւ պատկերներու յաճախանքը : Կարդալով ամէն մէկէն ընտրուած էջեր, գրաւոր, ըստ հանրապէս, մեր չորս բանաստեղծները իրենց առաջին փորձերուն ու գիրքերուն մէջ աւելի քան խորհրդապաշտ են : Սակայն վերջին գործերուն մէջ աւելի պարզական է մարդկայնական շունչը : Նուազ արուեստակեալ են անոնք, աւելի հասկնալի եւ տաղանդով գրուած : Եզրակացնելով ըսաւ դասախօսը.—

«Մեր բանաստեղծները երկընտրանքի մը առջեւ կը գտնուին : Կամ պէտք է որդեգրեն Արուեստը Արուեստին համար սկզբունքը եւ կամ՝ Արուեստը ժողովուրդին համար նշանաբանը : Ներկայ ժամանակներու գրականութեան ձգտումները երկրորդին կը հակին, եւ մեր քերթողները պէտք է որդեգրեն այդ ուղղութիւնը » :

Պ. Վ. Չէյթունցեան պատասխանելով տրուած հարցումներուն, շատ մը կողմերով ուսանելի եւ խնամուած այս դասախօսութիւնը վերջացուց կէս գիշերին :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

տուաւ, իբր թէ կ'ուշանայինք :

Աղջամուղջային խաւար էր ներսը : Դահիճներէն մէկը լուսաւորեց, ախոռ մըն էր : Աչքերս յառեցան գետնին : Լպրծուն էր յատակը, հոս չատերը խողխողեր էին :

Շուտով հրաման ըրին գետնին վրայ երկննալ, եւ հաստ ու սեւ ծածկոց մը քաշեցին մեր գլուխներուն վրայ : Այդ սոսկալի պահուն արդէն մեռած էինք :

Ցանկարծ հրացանի պայթիւն լսեցի, 1, 2, 3, 4 : Վառօդին ծուխն ու մուխը ճնշեցին կոկորդս, խեղդելու աստիճան :

Ուժգին ցնցում մը թեւիս վրայ կը դողացնէ ամբողջ մարմինս : Կ'արթննամ ու կը շարժիմ : Վէրքս թեւէս եմ առեր, կը մտածեմ : Ու կը զգամ տաք հեղուկի մը հոսիլը ծոծրակս ի վար, որ կը թրջէ ողնայարս :

Այսպէս կը մեռնիմ ... մահը եկած է ... Բայց ընկերներէս ձայն չելլէր տակաւին : Անոնք աւելի շո՞ւտ վերջացան, կը հարցնեմ մտովի : Գլուխս կը շարժեմ, եւ կամաց ծածկոցէն դուրս հանել կ'աշխատիմ : Պաղ օդի հոսանք մը կուգայ, անշուշտ ախոռի ծխնելոյզէն է : Երկար շունչ մը կ'առնեմ :

Այդ պահուն կը լսեմ ծանր ոտնաձայներ, որ հետզհետէ կը հեռանան :

Արդեօք զարնուա՞ծ եմ : Տեղ չի ցաւիր : Թերեւս վէրքս տաք է եւ աւելի ուշ պիտի գան ցաւին գալարումները :

Հետզհետէ արթուն եմ : Կեսարացի ընկերոջս հոգեվարքը կը լսեմ խըռ, խըռ, խըռ ... : Անոր արիւնն է որ կը հոսի ծոծրակս ի վար :

Ինքզինքս վեր կը քաշեմ : Ոչ, զարնուած չեմ կ'ըսեմ միտքէս : Ծխնելոյզէն առատ օդ կուգայ : Ցանկարծ փախչելու գաղափարը կը ցցուի ուղեղիս մէջ, ու կը սկսիմ գերմարդկային ճիգով մը կաշկանդուած թեւերս ազատել : Արեան լիճ մը կը հրջապատէ զիս : Տակաւին վիրաւորուած ըլլալու գաղափարը ունիմ ես իմ մասիս : Բայց յամառօրէն կը շարունակեմ չարչարուիլ կապանքներուս հետ :

(Մնացեալը յաջորդով) ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ ...

—Մէկ երկու օրէն կը մոռնաք ամէն բան : Մեծ փոթորիկ անցուցինք ծովախորշին մէջ. սակից անդին լաւ պիտի ըլլայ :

Պատասխան չտուի :

— Կը կարծէք թէ բնաւ պիտի չաղէկնաք, այնպէս չէ՞ : Ես տեսած եմ ձեզմէ աւելի գէշերը, որոնք երկու օր վերջ կեանք ու հոգի կուտային նաւուն : Դուք ալ այդպէս պիտի ըլլաք :

Բաւականաչափ ուժ չունէի հետը վիճաբանելու եւ ըսելու թէ սոտախօսին մէկն էր ինքը : Այդ կարծիքը յայտնեցի աչքի շարժումներով : Քանի մը վայրկեան եւս չաղակրատելով հեռացաւ քովէս : Ժողովուրդը կ'անցնէր առջեւէս, աշխոյժ զոյգեր սիրաբանութիւն կը փորձէին, երախաներ կ'աղմկէին, մարդիկ կը խնդային : Ինծի նման մէկ քանի անհանդիսաներ, կը հանգչէին բազկաթոռներուն մէջ :

Օդը հաճելի էր, հանդարտ, ոչ շատ ցուրտ, եւ արեւը պայծառ : Անզգալաբար զուարթութիւն մը պատեց զիս : Սկսայ դիտել ժողովուրդը : Կին մը մասնաւորաբար, ուշադրութիւնս գրաւեց : Երեսունի մօտ էր, միջահասակ, շատ գեղեցիկ դիմագիծով, կաս – կապոյտ աչքեր : Հագուստը յայտնի էր որ Փարիզ էր կարուած : Կարծէք նաւուն սեփականատէրը ըլլար, այնքան հաճելի եւ ինքնապարտադիր էին իր ձեւերը :

Տախտակամածին ծառաները անոր շուրջ կը դառնային՝ հնազանդելով անոր հրամաններուն : Ունէր իրեն յատուկ թիկնաթոռը եւ անսպառ պաշար մը բարձերու : Նաւելէ առաջ երեք անգամ փոխեց աթոռին տեղը : Ամէն տեղ եւ ամէն բանով մը հմայիչ էր եւ հրապուրիչ : Կը թուէր ըլլալ մէկը աշխարհի այն հազուագիւտ անձերէն, որ գիտեն թէ ինչ կ'ուզեն, եւ գայն ստանալ առանց ուրիշը նախատելու : Խորհեցայ որ վերագտնելէ վերջ առողջութիւնս, անշուշտ պիտի առողջանայի՝ հաճոյք մը պիտի ըլլար իր հետ խօսիլը :

Կէս օրուան մօտ հասանք Մատէյրա : Շարժելու անկարող էի տակաւին, սակայն մեծ հաճոյք զգացի դիտելով խայտաբղէտ բազմութիւնը վաճառորդներուն, որոնք հոս գալով կը ցուցադրէին իրենց ապրանքները : Ծաղիկներ ալ կային : Բիթըս միրճեցի մանուշակի խոշոր եւ քաղցրանոյշ փունջի մը մէջ : Ես զիս աւելի լաւ զգացի : Սպասարկող կինը առաջարկեց որ քիչ մը վառեակի արգանակ ուտեմ : Մերժեցի մեղմօրէն, սակայն երբ բերաւ, կերայ հաճոյքով :

Գրաւիչ տիկինը դուրս ելեր էր նորէն : Վերադարձաւ ընկերակցութեամբ բարձրահասակ, զինուորականի երեւոյթով, սեւահեր եւ պղնձագոյն դէմքով մարդու մը, զոր նախապէս տեսած էի, երբ տախտակամածին վրայ վեր վար կը ճեմէր : Բռնեցխայի լռակեաց եւ ուժեղ մարդերէն մէկը ըլլալու է, ըսի ես ինծի : Քառասուն տարեկան կար, մազի քանի մը սպիտակ թելեր քունքերուն : Նաւուն ամենագեղեցիկ մարդն էր, ապահովաբար :

Երբ սպասուհին աւելորդ ծածկոց մը եւս բերաւ, հարցուցի թէ կը ճանչնա՞յ արդեօք այդ հմայիչ տիկինը :

— Ընկերութեան մէջ հանրածանօթ կին մըն է, ըսաւ . մեծաշուք Տիկին Գլէրընս Պլէըր : Իր մասին կարդացած ըլլալու էք թերթերուն մէջ :

Գլխով հաստատական շարժում մը ըրի : Տիկին Պլէր իսկապէս հանրածանօթ կին մըն էր, մէկը ժամանակի ամենափայլուն կիներէն : Զուարճութեամբ դիտեցի, որ, ինքն էր ուշադրութեան կեդրոնավայրը : Ամէնքը կ'ուզէին անոր բարեկամութեան արժանանալ : Եւ կը հիանայի իր քաղաքավարական վարուելակերպին վրայ : Իբրեւ ընկերակից ընտրած էր կարծէք, ուժեղ եւ լռակեաց անձը եւ ան ալ լիապէս կը գիտակցէր նախապատուութեան :

Յաջորդ առտու անակնկալի եկայ, երբ Տիկին Պլէր իր ընկերակցին հետ քանի մը հրջապտոյտներ կատարելէ վերջ, եկաւ կեցաւ բազկաթոռիս առջեւ :

— Այս առտու աւելի լա՞ւ կ'զգաք :

Շնորհակալութիւն յայտնեցի եւ ըսի թէ այսօր քիչ մը աւելի մարդու կերպարանք ունիմ :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՊԵԼՃԻՔԱՆ, յանձնելով Փարիզի համաձայնութեանց պաշտօնագրերը Պօնի եւ Ուաշինկթընի, կը դառնայ երկրորդ պետութիւնը որ պաշտօնապէս կը ճանչնայ Արեւմտ. Գերմանիոյ ինքնիշխանութիւնը :

ՄԱԼԵՆԿՈՎ, Խ. Միութեան նախկին վարչապետը, կը կարծուի թէ Վիէննա պիտի մեկնի շուտով :

ՊԱՆՏՈՒՆԿԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Պանտունկի ժողովը վերջացաւ Կիրակի, Ապրիլ 24ին։ Ինչպէս կը սպասուէր, — առանց նկատի առնելու կողմնակի աշխատանքներն ու առաջարկները, — բուն խորհրդաժողովին տուած արդիւնքները կ'ամփոփուին պաշտօնական ցեկոյցի մը մէջ միայն, որ կը յայտնէ ափրեւասիացիներուն հակագաղթային սկզբունքները, խաղաղասիրական նպատակները եւ ազգերու միջեւ համագործակցութեան փափաքը։ Չորս հիմնական կէտեր՝ որոնց շուրջ համաձայնութիւն գոյացած է Պանտունկի մէջ.

1.— Գաղթային խնդրին մասին

— Գաղթապետական դրութիւնը, որ չարիք մըն է իր բոլոր ձեւերուն մէջ, պէտք է վերջ գտնէ։

— Ան կ'ոտնակոխէ մարդկային իրաւունքները եւ հակառակ է ՄԱԿի հանգանակներուն։

— Պէտք է օժանդակել օտար տիրապետութեան տակ գտնուող երկիրներու ազատագրման դատին։

— Կոչ ընել տիրող պետութեանց որ այդ ժողովուրդներուն տան անկախութիւն։

2.— Աշխարհի խաղաղութեան մասին։ Խաղաղութիւն, համակեցութիւն եւ համագործակցութիւն հետեւեալ հիմերուն վրայ։

— Մարդկային իրաւունքներ։

— Ժողովուրդներու ինքնիշխանութիւն եւ անկախութիւն։

— Ցեղերու մէջ հաւասարութիւն։

— Միջամուխ չըլլալ ուրիշ պետութեան մը ներքին գործերուն։

— Իւրաքանչիւր պետութեան իրաւունք՝ պաշտպանուելու առանձինն կամ ուրիշներու հետ հաւաքաբար, Ազգերու Ուխտին տրամադրութեանց համաձայն։

— Զգուշիլ այնպիսի դաշնագիրներու, որ կը ծառայեն մեծ պետութեանց շահերուն, ով ալ ըլլան անոնք։ Մերժել որեւէ ճնշում, օտար պետութեան մը կողմէ։

3.— Ընդհանուր զինաթափութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն է մարդկութեան համար, եւ հիւլէական ռումբերու գործածութիւնը պէտք է արգիլուի։

4.— Տնտեսական եւ Մշակութային համագործակցութեան մասին։

— Տնտեսական անմիջական եւ սերտ յարաբերութիւններ ափրեւասիական պետութիւններուն միջեւ։

— Փոխադարձ օգնութիւն, ճարտարարուեստի գետնին վրայ։

— Հասարակաց վարկ մը բանալ շուտով, այս նպատակներուն համար։

× Նեհրուի առաջարկը, Հնդկաչինով ալ զբաղելու, մերժուեցաւ ժողովին կողմէ որ ինքզինք չնկատեց իրաւասու։

Հարաւ. Հնդկաչինի ներկայացուցիչին ընդդիմութիւնը այս մասին, վճռական եղաւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ս. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ խոստացած էր ճարտարագէտներ ղրկել Չինաստան։ Կը կարծուի որ պէտք եղածին չափ ինքն ալ չունի, որովհետեւ 72 լեհ ճարտարագէտներ կը մեկնին Փէքին, երկու տարուայ պայմանագիր ստորագրելէ ետք։ Մեծ մասով նաւային շինարարութեան մասնագէտներ են։ Վարշաւայէն կը մեկնին նաեւ բաղորդական քան ճարտարագէտներ, մէկ մասը Հիւս. Քորէա, միւսը՝ Հիւս. Վիէթնամ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Ֆրանսայի ախոյեան Սէրաֆէն Ֆէռէռ ծանր պարտութիւն մը կրեց Սեւ Պասեթէն կիրակի օր, հակառակ կռփամարտի շրջանակներուն իր վրայ դրած մեծ յոյսերուն։ Մեր բարեկամ Հ. Սասունիի նախկին օգնական — խոհարարը, առաջին ռաունտին իսկ հակառակորդը գետին փռեց ինը երկվայրկեանի համար, բայց մնացեալ ինը ռաունտներուն, նոյնիսկ որոշ առաւելութիւններով վերջացնելով հինգ հատը, չկրցաւ դիմադրել Պասեթին որ վերջին ռաունտին գետին փռեց երիտասարդ Ֆրանսացին։ Այս պարտութիւնը հաւանաբար պատճառ ըլլայ որ Ֆէռէռ իրաւունք չունենայ Մայիս 19ին հանդիպիլ Եւրոպայի իտալացի ախոյեանին Լոյի։ Կանոնագրին համաձայն նոր տուր եղած կռփամարտիկ մը իրաւունք չունի կրկին րինկ բարձրանալ մէկ ամիսէն առաջ։ Ֆութպոլի հանդիպումներու կարգին Ռէնս յաղթեց Սօշոյի 1ի դէմ 3ով, 42ի բարձրացնելով իր կէտերը ընդհանուր դասաւորման մէջ։

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. Յ. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

Համազգայինի նախագահ եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Յոր. Կեդր. Յանձնախումբին փոխ ատենապետ Պ. Յ. Տէր Մելքոնեանի ի պատիւ հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի, ժամը 21ին։

Արձանագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Փրօ. 86-60, ինչպէս նաեւ Գրատուն Պարսամեան՝ Փրօ. 64-90, ամէնէն ուշը չորեքշաբթի երեկոյ։ Ծախքերու մասնակցութիւն հազար ֆր.։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է ի պատիւ գրագէտ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻի, այս երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին, Յոյներու սրահը (5 ռիւ Պոն Ֆուա)։ Կը հրաւիրուին մեր բոլոր ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տնօրէնութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ։ Ոգեւորիչ մրցումներ։

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ Թատերասրահին մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէի սրճարանի վերնայարկը։ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը ներկայացնէ՝ Իր անտիպ եւ կարեւոր գործերէն մէկը։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած՝ «Միջազգային բանաստեղծութեան վե–բելք» ընկերակցութեան կողմէ։

Հինգշաբթի, 28 Ապրիլ, ժամը 20.45ին, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ, 32 Ռիւ Թրէվիզ։

Կը խօսի ԿՈՄՍՈՒՀԻ ՏԸ ՊՕՆԷ։

Նիւթն է՝ Միջին դարու հայ բանաստեղծութիւնը։

Կը նախագահէ բանաստեղծ ՓՕԼ ՖՕՌ։

Իսկ Չորեքշաբթի իրիկուն Թրիպիւն տը Լա Ֆամ, ժամը 18.20ին, 32 Ավընիւ տը լ'Օփերա, քօքթէյ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռեմ քոյրս, բնիկ Տիվրիկցի, որ առաջին պատերազմէն առաջ մեկնած է Ամերիկա, հօրը անունը Պօղոս Զաղացպանեան, մօրը անունը Էլմաս Բոշնաքօղլեան։ Տեղեկացնել Սեդրակ Զաղացպանեանի՝

Balane-Mirée (Indre et Loire) France

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Այց դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, Մոնմոռանսի, Մայիս մէկին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, իրիկուան ժամը 9ին, Փրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)։

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Ի՞նչ տեսայ Տէր Զօրի մէջ, քառասուն տարի յետոյ։

Մուտքը ազատ է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 12ին, յարմար պայմաններով ու ծրագրով։

Լրացուցիչ տեղեկութիւններու եւ արձանագրուելու համար դիմել՝

Տոքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆի

29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09

կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆի

53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Պ. Աւետիս Տիւյմէճեանէ հազար ֆր. իր անուան տօնախմբութեան առթիւ։

Տոքթ. Նուպար Աւագեանէ տասը հազար ֆրանք իր զաւկին մկրտութեան առթիւ։ Նոյն առթիւ կնքահայրէն Պ. Գէորգ Մարանկէօզեանէ 10.000 ֆրանք։

Աղքատախնամ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Աղաւնի Մակէսեանէ 11. տուզէն հաւկիթ աղքատներու բաժնուելու համար։ Տիկին Մենտուհի Քէշիշեանէ հազար ֆր.։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ - Որբախնամ Միութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է, ողբացեալ Տիկին Սեբորա Յակոբեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները։ Պ. Ռուբէն Ասարլըքեան հազար ֆրանք, Մինաս Մինասեանէ հազար, Պ. Անտոն Սանտալեանէ հազար, Պ. Վարուժան Անտոնեանէ 500, Պ. Յարութիւն Ներսէսեանէ 500, նաեւ Սէն Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի համար հետեւեալները։— Պ. Կղեմէս Պետրոսեանէ հազար, Պ. Կղեմէս Խոչեանէ 500։ Ստանալ Ազգ. Առաջնորդարանի քարտուղարութենէն։ 57 ռիւ Թաֆի Վէր, Մարսէյլ։

Օր. ՍՕՆԱ ՀԻՒՍԵԱՆ

Պ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ

Ամուսնացած

23, Ապրիլ, 1955, Տէսին

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ–նուագահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ։

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 5ին։ Քաղաքին ամէնէն շքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) որ առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու։

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն։

Կը մասնակցին փրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սօլիստները (Ջութակ, Թաւ Ջութակ, եւայլն)։

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ։

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օրաթորիօներէն հռչակաւոր եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն։

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է.— խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք։ Գիները՝ ժողովրդական։

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնտէ–Սփօռ, 75 Լա Քանըպիէռ։ Պ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պոսֆոր, 2 ռիւ Լուի Ասթուէն։ Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօքուա (Պոմոն)։ Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն։

Ուշադրութիւն.— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր։

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով։

Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Գին 750 ֆրանք։ Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ Գրատուն, 46 ռիւ Ռիշէ կամ «Յառաջ»ի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ շըմիզիէի (քօնֆէքսիօն) համար, տունը աշխատելու պայմանով։ Դիմել ամէն օր ժամը 14էն 18։

Baltayan, 26, Rue d'Enghien, 3e étage

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Անկէնի մէջ վարձու են օդասուն, կահաւորուած սենեակներ, ի հարկին խոհանոցով եւ կառատունով։ Ընդարձակ պարտէզ։ Հանրակառքը կը կենայ դրան առջեւ, իսկ տունը լիճին ճիշդ դիմացն է։ Հինգ վայրկեան երկաթուղիի կայարանէն։

Դիմել 105 Ռիւ Ժէնէռալ տը Կօլ, Անկէն լէ Պէն (Սէն է Ուազ)։ Հեռ. 12–18։

Պ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ԱՊՐԻԼ • MERCREDI 27 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7658 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3069

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ

*

Խաղաղ համակեցութիւն մը կարելի՞ է՝ աշխարհը բաժնող երկու հակամարտ գաղափարաբանութեանց միջեւ :

Այս հարցը քանիցս արծարծուած է այն օրէն ի վեր, որ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին վրայ հաստատուեցաւ համայնավարական վարչաձեւը :

Պահ մը կարծուեցաւ թէ կարելի պիտի ըլլայ գտնել համաձայնութեան գետին մը :

Համաշխարհային վերջին պատերազմի ընթացքին, երբ Հիթլէրի բանակները, գինովցած ձեռք բերուած դիւրին յաղթանակներէն, յարձակեցան Խորհրդային Միութեան վրայ, Անգլիա ու Ամերիկա օգնութեան փութացին՝ խորտակելու համար այն ահարկու ուժը, որ կը սպառնար ամբողջ Եւրոպան դարձնել Նացիական գաղթավայր մը:

Առիթէն օգտուեցաւ Ստալին՝ խորամանկ քաղաքականութեամբ մը հաւատք ներշնչելու իր նոր դաշնակիցներուն թէ՝ երկու վարչաձեւերը կրնան կողք կողքի ապրիլ եւ նոյնիսկ գործակցիլ :

Ու խօսքէն գործի անցնելով, զանազան բարենորոգումներ մտցուց խորհրդային կարգերուն մէջ, որոշ ազատութիւններ շնորհեց իր հպատակներուն, հրահրեց անոնց հայրենասիրական զգացումները, պատուոյ տեղը տուաւ կրօնքին ու կրօնաւորներուն, այն տպաւորութիւնը ձգելով դաշնակիցներուն վրայ թէ՝ հետզհետէ ամբողջովին պիտի իւրացնէ արեւմուտքի ժողովրդավար վարչաձեւը :

Սակայն անգամ մը, որ «հայրենական պատերազմ»ը վերջացաւ իր եւ դաշնակիցներու ջախջախիչ յաղթանակով, մոռցաւ ամէն ինչ, ատրճանաբար ջնջեց ժամանակաւորապէս տրուած ազատութիւնները, սեղմեց օղակները, ի վերջոյ «երկաթեայ վարագոյր»ով մը ընդմիշտ իրարմէ բաժնելու համար երկու աշխարհները:

Երկու տարի առաջ, Ստալինի մահէն վերջ, նոր յոյսեր ծնան թէ խորհրդային բռնատիրութեան ենթակայ երկիրները վերջապէս պիտի կրնան վայելել մարդկային տարրական ազատութիւնները :

Հիասթափութիւնը չուշացաւ :

Ո՛չ մէկ հիմնական փոփոխութիւն խորհրդային դրութեան մէջ :

Պանտունկի խորհրդաժողովին մէջ, ուր կծու խօսքեր արտասանուեցան արեւմտեան աշխարհակալներուն դէմ, պատգամաւորները չմոռցան նաեւ խորհրդային միութիւնը՝ որ սարսափելի վարչաձեւի մը տակ՝ ստրկութեան մէջ կը պահէ հարիւր միլիոնաւոր ժողովուրդներ, ո՛չ միայն Ասիոյ մէջ, այլ եւ Եւրոպայի սրտին վրայ :

Հոն էր, որ Չինաստանի վարչապետը Շու Ան Լէյ արծարծեց երկու հակամարտ աշխարհներու խաղաղ համակեցութիւնը :

Իր ներկայացուցած բանաձեւին եօթը կէտերով՝ կ'առաջարկէր բարեկամական գործակցութիւն դաշնագիրներու միջեւ, պայմանաւ որ կողմերը յարգեն իւրաքանչիւր երկրի վեհապետութիւնն ու հողային ամբողջութիւնը: Ո՛չ մէկ ազգ իրաւունք պիտի ունենայ խառնուելու ուրիշ ազգի մը ներքին գործերուն: Ցեղերը հաւասար պիտի նկատուին: Նոյնպէս հաւասար պիտի ըլլայ ամէն երկիր, մեծ թէ պզտիկ: Իւրաքանչիւր ազգ ազատ է իր ներքին վարչակարգը ընտրելու : Ո՛չ մէկ երկիր իրաւունք ունի յարձակելու ուրիշ երկրի մը վրայ եւ որեւէ ձեւով վնաս պատճառելու անոր :

Սքանչելի ծրագիր, որ եթէ իրագործուի, ամէնէն առաջ ծափ պիտի զարնեն խորհրդային բռնակալութեան ենթակայ երկիրները:

Վերջ պիտի գտնեն պաղ կամ տաք պատերազմները եւ խաղաղութիւնը պիտի տիրէ աշխարհի վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ» ՀԱՄԱՁԱՅՆ՝ «ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ»Ի ՄԸ ՀԱՄԱՐ

•

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ միաժամանակ հրատարակուած պաշտօնական ղեկոյցի մը համաձայն, արեւմուտքի «Երեք Մեծերը» որոշած են հանդիպում մը ունենալ Փարիզի մէջ, Մայիս 8ին: Ժողովին պիտի մասնակցին երեք արտաքին նախարարները, որոնք պիտի քննեն Խ․ Միութեան հետ ժողով մը գումարելու կարելիութիւնները :

Մայիս 8ի հանդիպումին նախապատրաստական աշխատանքները սկսան այսօր Լոնտոնի մէջ, ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի փորձագէտներու կողմէ: Պիտի զբաղին նախ Արեւմտեան Գերմանիոյ Ատլանտեան Ուխտին մէջ մտնելու հարցով: Արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչը Պլանքընհորն, որ արդէն Լոնտոն կը գտնուի, պիտի հրաւիրուի հաւանաբար աշխատանքներուն մասնակցելու : Փորձագէտները պիտի քննեն յետոյ դիւանագիտական կացութեան հոլովոյթները, եւ մասնաւորաբար Խ․ Միութեան հետ «վճռական հանդիպումի» մը օգտակարութեան մասին: Հանդիպում մը՝ որուն կրնան մասնակցիլ կամ արտաքին նախարարները, կամ ուղղակի վարչապետները, Արեւմուտքի և Արեւելքի միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութեանց լուծում մը գտնելու : Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է Անգլիոյ վարչապետ Սըր Էնթընի Իտընի դիրքը: Կը կարծուի որ նոր վարչապետը կը բաժնէ հիմա Չըրչիլի տեսակէտը, եւ կը փափաքի վարչապետներու միջեւ ժողով մը: Ուաշինկթըն աւելի վերապահ կը թուի ըլլալ, եւ հաւանաբար պիտի պահանջէ նախ արտաքին նախարարներու ժողով մը, ուր պէտք է բոլոր հարցերը ուշի ուշով քննուին : Ցամենայն դէպս այս մասին համաձայնութիւն մը կրնայ գոյանալ Երեք Մեծերուն միջեւ Մայիս 8ի հանդիպումին: Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները Անթուան Փինէ եւ Մըք Միլէն պիտի փորձեն համոզել Ամերիկայի արտաքին նախարարը Ֆոսթըր Տըլըս, որ գումարուի չուտով «Չորսերու» ժողովը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Մոսկուա հաղորդեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, թէ կը քննէ իրենց առաջարկը՝ Մայիս 2ին Վիեննայի չորս մարզպաններուն միջեւ ժողով մը գումարելու մասին: Պիտի պատասխանէ շուտով: Ինչպէս հաղորդած էինք այդ նախապատրաստական ժողովն է որ պիտի որոշէ արտաքին նախարարներու հանդիպումին թուականը : Այս մասին «Փրաւտա» հրատարակեց առջի օր յօդուած մը ուր թէեւ յօդուածագիրը կը յայտնէ թէ Խ․ Միութիւնը «նպաստաւոր» կը գտնէ նախապատրաստական ժողովը մարզպաններու միջեւ, բայց միւս կողմէ կը քննադատէ « Երեք Մեծերը » որ «կը ճգնին այլազան միջոցներով Աւստրիոյ հետ հաշտութեան խնդիրը ձգձգել » :

Բայց եւ այնպէս, իրազեկ շրջանակներու համաձայն Խ․ Միութիւնը պիտի չմերժէ Արեւմուտքի Մեծերուն վերջին առաջարկը: Եւ արդէն ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի փորձագէտները գործի ձեռնարկեցին առջի օր, քննելու համար Մայիս 2ի ժողովին վերաբերեալ հարցերը : Իսկ երէկ «Երեք Մեծերու»ն մարզպանները տեսակցութիւն մը ունեցան այս մասին, եւ քով քովի բերին իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած փաստաթուղթերը :

× Վիեննայէն կը հաղորդեն կարգ մը շրջանակներու կարծիքը՝ թէ արտաքին չորս նախարարները կրնան հանդիպում մը ունենալ Մայիս 15ին, Վիեննայի մէջ:

×

Խ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին արտաքին քաղաքականութեան յանձնախումբը, նպաստաւոր կարծիք յայտնեց կառավարութեան անգլեւխորհրդային բարեկամութեան դաշինքը չեղեալ նկատելու առաջարկին մասին: Նմանօրինակ առաջարկ մը ներկայացուցած է կառավարութիւնը Գեր․ Խորհուրդին, ֆրանքեւխորհրդային բարեկամութեան 1944ի դաշնագրին մասին:

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ Գերագոյն Խորհուրդի արտաքին քաղաքականութեան յանձնախումբը ընդունած է կառավարութեան առաջարկը՝ ֆրանքեւխորհրդային բարեկամութեան դաշնագիրը չեղեալ նկատելու համար :

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

•

Ինչպէս տեղեկացուցած էինք երէկ, Խ․ Միութեան վարչապետը Մար․ Բուլկանին յատկանշական պատասխան մը տուած է ամերիկացի լրագրողներուն, որմէ կը յայտնուի Խ․ Միութեան մտադրութիւնը՝ Չորսերու ժողովի մը մասնակցելու : Դիւանագիտական շրջանակներու համաձայն, Մար․ Բուլկանինի պատասխանը, կ'մրելի է նկատել նոյնիսկ տեսակ մը անուղղակի հրաւէր :

Խ․ Միութեան վարչապետը արտայայտուեցաւ լեհեւխորհրդային դաշինքին տասնամեակին առթիւ սարքուած ընդունելութեան մը ընթացքին, որուն ներկայ էին Լեհաստանի վարչապետը, Խ․ Միութեան արտաքին նախարարը Մոլոթով, փոխ վարչապետը Միկոյեան եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներէ: Նաեւ՝ օտար թղթակիցներ: Ամերիկացի լրագրողի մը այն հարցումին թէ ի՞նչ կը մտածէ Խ․ Միութեան վարչապետը «Մեծերու» ժողովի մը մասին, վարչապետներու մասնակցութեամբ, եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրուելէն ետք, Մ․ Բուլկանին պատասխանեց : «Թուականը պէտք է հարցնէք Այզընհաուըրի եւ Իտընի: Ցաւակ կերպով պարզեցի դիրքըս»: Երբ թղթակիցը խնդրեց որ ճշդէ թէ դրապէս կը փափաքի՞ Չորսերու ժողով մը, Մար․ Բուլկանին հաստատական կերպով գլուխը շարժեց :

× Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակները չեն ուզեր արտայայտուիլ տակաւին այս մասին, առարկելով թէ կարելի չէ կիսապաշտօնական յայտարարութեան մը վրայ հիմնուիլ : Սակայն չեն կարծեր որ Խ․ Միութեան վարչապետին առաջարկը նորութիւն մը բերած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց մէջ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՔԱՂ․ ԲԻՒՐՈՅԷՆ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ

Չեխոսլովաքիոյ վարչապետը Սիրոքի, որ միեւնոյն ատեն մաս կը կազմէ Սլովաքիոյ Քաղ․ Բիւրոյին, արտաքսուեցաւ այս մարմնէն : Թէեւ դեռ կը մնայ վարչապետ, բայց չի կարծուիր որ երկար ատեն պիտի պահէ իր պաշտօնը :

Սիրոքի դարձած էր վարչապետ 1953ին, Կոթուալտի մահէն ետք: Թէեւ պաշտօնական ղեկոյցը բնաւ լեզու մը չի գործածեր Սիրոքիի դէմ — « Վարչապետին զբաղումները թոյլ չեն տար որ կարենայ միեւնոյն ատեն տանիլ Քաղ․ Բիւրոյի աշխատանքները » — բայց իրազեկ շրջանակները կը կարծեն թէ արդէն վճռուած է վարչապետին ճակատագիրը :

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

•

ԶԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅՈՒՆ

Այո՛, իր գարունն իսկ ուրիշ է: Այդ կենսաբաշխ եղանակէն ներս կը դնէ ոտքը, յիշելով դիակներու շեղջակոյտը :

Ուրիշ է նոյնպէս Զատիկը Հայուն : Ան կը մնայ միշտ սրտաբեկ Լացի գիշերուան մեղեդիները ականջին, սպասելով որ իր խաչեալ Քրիստոսը յարութիւն առնէ եւ իջնէ Հոգեգալստեան առտու մը, լուսաւորելու բոլոր հոգիները մռայլ :

Ի՞նչպէս հոգին չխռովի, երբ արցունքէն պղտորած աչքերուն առջեւ պարզուին 1915 - 16ի յիշատակները եւ, ի՞նչպէս չմտաբերէ թէ Զատկի առաւօտ մըն էր որ կ'աղաղակէր, իր Աստծուն, Տէր, կա՞ս, թէ չկաս :

Քառասուն անգամ քառասուն գարուններ եւ Զատիկներ պիտի սպասէ՞ որ իր ջարդուփշուր ցեղին ոսկորները հաւաքուին Պանթէոնի մէկ կամարին տակ : Իր սրտին մէջ ան դեռ վառ պահեր է իր ամէն մէկ զաւկին, ամէն մէկ սիրելիին անուշ նայուածքը, ժպիտը, խօսքը, սպասելով որ ուրիշ Զատկի մը առտուն, Հայուն համար եկած Գարնան մը սեմին, տանի թաղէ զայն հայրենի հողին մէջ, եւ գրէ անոր դամբանին վրայ, այս անգամ պայծառ նայուածքով․

— « Ննջէ՛ խաղաղ, թշնամիդ այլեւս չի կրնար կոխկրտել քու գերեզմանդ, ոչ մէկ ապրիլ 11–24ի գիշերը :

ՍՕՍԻ

Մ․ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԸ ՔՆՆԵՆ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն թէ Ամերիկան հակառակ չէ քննելու Չինաստանի վարչապետին առաջարկը՝ Ֆորմոզայի խնդրին համար բանակցելու մասին: Նախագահ Այզընհաուըր ճառ մը խօսեցաւ առջի օր, ուր նորօրէն հաստատեց ամերիկեան կառավարութեան դիրքը Ֆորմոզայի մասին: Կը թուի թէ «Սպիտակ Տունը» չուզեր տեւականացնել ջիղերու պատերազմի դրութիւնը Ծայր․ Արեւելքի մէջ, այնպէս՝ ինչպէս եղաւ Եւրոպայի համար, եւ կը փափաքի ի հարկին նոր միջոցներու դիմել ճգնաժամը փարատելու նպատակով: Սակայն, Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակներու համաձայն, Ֆորմոզայի հարցին մասին Ամերիկայի դիրքը հիմնական փոփոխութիւն մը չէ կրած Չինաստանի վարչապետին բանակցութեանց առաջարկով : Որովհետեւ կարեւոր նորութիւն մը չէ մտած կացութեան մէջ :

× Մար․ Չանկ Քայ Չէք, ըստ կարգ մը աղբիւրներու, տեղեկացուցած է ամերիկեան իշխանութեանց, թէ Ազգ․ Չինաստանը բնաւ պիտի չընդունի պարպել Քէմոյ եւ Մացու կղզիները, եւ ուղղակի բանակցութեան մէջ մտնել Փէքինի կառավարութեան հետ :

× Փէքինի անթենը կը հաղորդէ թէ Ուաշինկթընի պատասխանը Չինաստանի առաջարկին՝ անընդունելի է: Ինչպէս տեղեկացուցած էինք, Մ․ Նահանգները պահանջած էին Փէքինէն որ նախքան բանակցութիւնները, Չինաստան ձեռք առնէ շարք մը անմիջական միջոցներ, օրինակի համար զինադադարի մը հաստատումը: Փէքինի անթենը կ'աւելցնէ՝ թէ «անկարելի է բանակցիլ հիմնուելով այն պայմաններուն վրայ զորս Ուաշինկթըն կ'առաջարկէ » :

× Անգլիոյ արտաքին նախարար Մըք Միլէնի կարծիքով շատ դժուար պիտի ըլլայ Փէքինի եւ Ուաշինկթընի միջեւ բանակցութեանց ծրագրին յաջողիլը, եթէ Ազգ․ Չինաստանն ալ չմասնակցի խօսակցութեանց: Իսկ «Թայմզ»ի մէկ յօդուածը «քիչ մը ձախաւեր» կը յորջորջէ Ամերիկայի առաջին հակազդեցութիւնը՝ չինական առաջարկին առթիւ :

ՄՌԱՑԼ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ

Տիգրան Չէօկիւրեանի յիշատակին

Համաշխարհային առաջին պատերազմի սկիզբը մենք կը բնակէինք Սկիւտարի Վանքին Այգին կոչուած թաղը : Մեր տունը կը գտնուէր երեք բաժանումներէ բաղկացած ընդարձակ պարտէզներու մէջ : Հետեւաբար տունէն ներս կարենալ մուտք գործելու համար նախ պէտք էր պարտէզին դուռնէն անցնիլ : Յետոյ տասնեակ մը ճերմակ մարմարեայ սանդուխներէ վեր բարձրանալ եւ ձեռնակուղակներով, որթատունկերով, բաղեղներով, այծտերեւուկներով, յասմիկներով ծածկուած վեռանտայի մը տակէն անցնելով բուն տան դռնէն ներս մտնել :

Մարմարեայ սանդուխները զոյգ կողմերէն մշտադալար կանանչներով շրջապատուած էին եւ տարուան 4 եղանակներուն գոյնզգոյն, բուրումնաւէտ ծաղիկներով կը զարդարուէին :

Պարտէզին դուռը, բուն տան դուռը եւ պարտէզին երրորդ հեռաւոր մասը որ մինչեւ Պաղլար Պաշի կ'երկարէր, իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ էին, մետաղէ թելերով, որոնց վրայ զանազան զանգակներ հաստատուած էին : Այնպէս որ երբ դուռը բախէին, բոլոր զանգակները կ'աղմըկէին եւ պարտէզին հեռաւոր մէկ անկիւնը գտնուող տան անհատը եւ կամ վերնատունը ապաստանած անձնաւորութիւնը, կ'իմանար որ դուռը կը զարնուի :

Պարտէզին դուռը դուրսէն ինքնաբերաբար բացուելու համար գաղտնիք մը ունէր : Տան անդամները եւ շատ մտերիմները այդ գաղտնիքին տեղեակ էին եւ կրնային ներս մտնել առանց դուռը բախելու : Սակայն այդ պարագային ալ զոյգ մը զանգակներ երկար կը ճօճէին եւ կ'աղմըկէին տնեցիներուն զգացնելով տան մէկ անդամին կամ մտերմին մուտքը :

1915ի Ապրիլ 11-24ի շաբաթ առաւօտ, շատ կանուխ, երբ տան բոլոր անդամները տակաւին կը քնանային, բացի հայրիկէս որ առաւօտները շատ կանուխ ելլելու սովորութիւն ունէր, պարտէզին դուռը բացուեցաւ եւ զոյգ զանգակները սկսան աղմկել : Իսկոյն բոլորս ալ վեր ցատկեցինք, երկրորդ յարկի պատուհաններէն դիտելու թէ ո՞վ խելառը այդ պահուն այցելութեան կուգար եւ կամ ի՞նչ արտակարգ դէպք մը պատահած պէտք էր ըլլար զայն անժամանակ, հազիւ լոյսը բացուած, այս այցելութեան պարտադրանքին տակ դնելու համար :

Այցելու հիւրը տան անդամը նկատուած, տան փեսացուն, Տիգրան Չէօկիւրեանն էր : Մենք բոլորս վարժուած էինք անոր անտեղի ժամերու բրած այցելութիւններուն : Խելքէ՛ փչած ժամանակ, մտաւորական մը առջեւը ձգած, ճաշի կուգար, նոյն իսկ առանց մտահոգուելու թէ տանը մէջ արդեօք օտարներ հիւրասիրելու պատրաստ ուտելիք մը կա՞ր :

Իրեն ընկերացողները ընդհանրապէս իր անձնական շատ մտերիմ ընկերները կ'ըլլային, ինչպէս Արիս Իսրայէլեան, Ռուբէն Սեւակ, Արտաշէս Յարութիւնեան, Վարդգէս (Սկիւտարի երեսփոխան), Գեղամ Բարսեղեան, Շաւարշ Քրիսեան, Գէորգ Փիլիպոսեան, Երուանդ Սրմաքէշխանլեան, Դանիէլ Վարուժան, Միքայէլ Շամտանճեան եւն. եւն. :

Բայց երբեւիցէ Չէօկիւրեան, առաւօտեան այդ պահուն մեզ այցելութեան եկած չէր : Նոյնիսկ մեզի գիշերած առեն, առաւօտները այդքան կանուխ անկողնէն չէր ելլեր :

Որով անպայման վրդովիչ պատճառ մը, արտակարգ դէպք մը պատահած պէտք էր ըլլար :

Զանգակներու ձայնէն անգամ մը արթնցած էինք, ուստի վար իջանք մեր հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար :

Հայրիկս ու Չէօկիւրեանը պարտէզին երկու հսկայ ծիրանիներուն տակ, վարդենիներու թուփերուն եզին նստած կը խօսակցէին : Երբ իրենց մօտեցանք այլեւս լռեցին :

Տիգրանը ժպտադէմ մեզ բոլորս համբուրեց : Անիկա արտասովոր երեւոյթ մըն էր, որովհետեւ ան մեզ կը համբուրէր միայն երկար ճամբորդութիւններու մեկնած առեն, երկար ճամբորդութենէ մը վերադարձած առեն եւ կամ երկարատեւ ու ծանր հիւանդութեան մը պարագային :

Համբոյրներէն վերջ, առերեւոյթս ժըպիտին յաջորդեց խոր թախիծ մը, եղերական լռութիւն մը, տեսակ մը զսպուած յուզում մը քողարկելով անոր վրդովուած դէմքին վրայ :

Մայրս էր որ լռութիւնը խզեց իր զանազան հարցումներով : — Տիգրա՛ն, խօսէ նայինք, բարի ըլլայ, այսքան կանուխ ի՞նչ պատահեցաւ, ո՞ւր գիշերեցիր, ի՞նչպէս Սկիւտար անցար :

Այն առեն Չէօկիւրեան մեզի բացատրեց թէ իմանալով որ կասկածելի եւ վտանգաւոր նկատուած մտաւորականները իբր յեղափոխականներ պիտի ձերբակալուէին հայ մատնիչներու ցուցմունքով, գիշերային խաւարին թանձրութեանը ապաւինելով Պէշիկ Թաշ անցած էր եւ առաւօտեան աղջամուղջին ալ նաւակ մը վարձելով Սկիւտար եկած, վերջին անգամ մեզ տեսնելու, համբուրելու եւ յոգնատանջ միտքը հանգչեցնելու համար :

Անոր խօսքերը իսկապէս այնքան զարհուրելի տպաւորութիւն ձգեցին մեր վրայ որ բոլորս ալ իրարմէ օրինակուելով սկըսանք լալ, կարծես մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած սիրելիի մը դագաղին առջեւ կը գտնուէինք :

Տիգրան անակնկալի եկած՝ մեր արցունքներէն ու հեկեկանքներէն, զղջաց իր բրած անկեղծ արտայայտութեանը համար եւ պահ մը իր յուզումը զսպելով իսկոյն աւելցուց, թէ ինք վախ չունի, եթէ նոյնիսկ շրջող շարաշուշակ լուրերը իրականանան :

— Ասոնք, ըսաւ, թէեւ վատ, բարբարոս եւ կիսավայրենի են, սակայն մեզի ձեռք չեն դպչիր, քանի որ մենք օտար դեսպաններուն պաշտպանութիւնը կը վայելենք : Կը խորհիմ որ հաւանաբար մեզ բոլորս ալ բանտարկեն մինչեւ պատերազմի վերջաւորութեան եւ կամ շատ շատ մօտաւոր քաղաք մը աքսորեն եւ հոն պահեն ոստիկանական հսկողութեան տակ, մինչեւ հաշտութիւն : Եւ աւելցուց, ես աւելի Հաճի Պէյէն կը վախնամ : Մեր քաղած տեղեկութիւններուն համաձայն այս մարդիկը որոշած են տակաւ բոլոր նախկին յեղափոխականները եւ գաւառացիները ձերբակալել, աքսորել ու բնաջնջել : Նկատի ունենալով որ Հաճի Պէյն ալ մատնուած է Պապը Ալիի դէպքերուն իբր զէնք փոխադրող, կրնայ դարձեալ փորձանքի մը հանդիպիլ : Ձեզ զգուշացնելու եւ ամէն պատահականութեան հանդէպ պատրաստ գտնուելու համար այսքան կանուխ Սկիւտար անցայ :

Հայրս սկսաւ ծիծաղիլ եւ մեզ բոլորս խանդավառել ու խնդացնել : — Դո՛ւն իմ մասիս մի խորհիր ըսաւ, ինծ այլեւս բան չի պատահիր, ես փորձառու եմ, ոստիկանին քովէն անհետանալու ձեւը գիտեմ եւ անոնց ձեռքէն ճողոպրելու գաղտնիքը ուսումնասիրած եմ : Յետոյ իմ միտս այնքան կարծրացած է որ ոսկոր դարձած է, կասկածողները եթէ խածնեն իրենց ակռան կը փշրուի :

«Ներկայիս մարդոցը ձեռքէն երկու ձեւով կարելի է ազատիլ, կամ փախիլ եւ կամ պահուըտիլ : Հետեւաբար այս օրուընէ սկսեալ վեր կ'ելլես եւ մեր թաքստոցին մէջ կը մնաս, մինչեւ լաւ օրերուն վերադարձը, մինչեւ գաղափարին յաղթանակը բիրտ ուժին դէմ» :

Ծնողքիս բոլոր խրատները ի զուր անցան : Չէօկիւրեան մերժեց տան թաքստոցին մէջ պահուըտիլ, այդ բանը նուաստացուցիչ ու անարգական գտնելով : Հակառակ պարագային երբ մեր կեանքը վտանգուի, Տիկին Կիւլիւկը ողջ ըլլայ, ան ի վիճակի կ'ըլլայ մեզ բոլորս ազատելու իր փրկարար ու համոզիչ լեզուովը, ըսաւ :

Այդ շրջանին մեր տան վերի յարկին երկու կողմերը, տանիքներուն տակ բացառիկ առաւելութիւններով օժտուած թաքստոցներ կային եւ հակառակ կրկնակ մատնութիւններու եւ բազմաթիւ խուզարկութիւններու երբեւիցէ այդ թաքստոցներուն մէջ պահուըտած ընկերները երեւան չհանուեցան : Հոն մնացին ժամանակաւոր կերպով Սուրէն Բարախեան, Մուշեղ Եսայեան, Արիս Իսրայէլեան, Յովհաննէս Չէօկիւրեան, Արտաշէս Յարութիւնեան, Գաբրիէլ Թագւորեան, Արամ Քիթապճեան եւ դեռ շատ մը ուրիշներ :

Դժբախտաբար, բոլոր փախստականներն ալ, մտաւորականներ, առեն մը հանգարտ մնալէ վերջ, հօրս շատ համեստ, ծայրայեղ բարի, անձնազոհ եւ մտերմիկ նկարագրէն քաջալերուած, ինքնաբերաբար տան անդամը կը դառնային եւ օրուան որեւէ մէկ ժամուն բոլոր անպատեհութիւնները եւ վտանգները արհամարհելով, երբեմն նոյնիսկ տնեցիներուն կեանքը վտանգելով, պարտէզին դրան զանգակներուն ապաւինած, վերնատան ծակին մէջ պահուըտելէ ձանձրացած, կարդալէ եւ երազելէ յոգնած, վար կ'իջնէին, հրապարակը շրջող գաղտնի լուրերուն շուրջ ծնողքէս տեղեկութիւններ քաղելու եւ մանաւանդ իրենց հեղինակաւոր կարծիքը յայտնելու իրենց մտքին ու երեւակայութեանը ազատ թռիչք տալով :

ՎՐՈՅՐ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

ՀՐԱՇՔ...

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Որքան երկար կը տեւէ այս լուռ տառապանքը, չեմ գիտեր ...

Ոտքի եմ ահա : Սիրտս կը զարնէ, կը զարնէ, կը զարնէ ... :

Եւ մահուան թանձրացեալ խաւարին մէջ, ծխնելոյզին բարերար նշոյլովը, կիսաբաց դռնէն դուրս կը սողոսկիմ :

Եւ կը վազեմ, կը վազեմ, կը վազեմ :

Ինչքան վազած եմ չեմ յիշեր : Յանկարծ ծունկերս կը կթոտին : Ալ չեմ կրնար յառաջ երթալ : Շունչս կտրած, կոկորդս ցամքած, կ'իյնամ կեցած տեղս :

Խաղաղ գիշեր է : Ցորենի արտի մը մէջ եմ : Հովը կը շարժէ հասկերը, որոնք բարձրացեր են եւ կ'օրօրուին լեցուն հատիկներով :

Երա՞զ էր արդեօք : Ոչ, ահա շապիկս, որ կոնակիս փակած է, ու մատներուս սկրթուքները կը մղմղան թեւերս ազատ՝ բայց ջլատուած են : Ամբողջ էութիւնս ջարդ ու փշուր :

Քրտինքի կայլակներ կ'իջնեն Երզնկացի Հայուն ճակատէն : Աչքերը լայնցած են գերագոյն յուզումով : Ձայնը կը դողայ : Մահուան սարսուռը լեցուցեր է Բիւրակնեցի կօշկակարին ընդունարը : Դէմքերը գունատ են եւ լուռ :

Ոչ ոք կը համարձակի հարցում ընել, թէ ո՞ւր, ո՞ր քաղաքին կամ գիւղին մօտ կը կատարուէր ոճիրը : Ընդհանրական ոճիր, ամէն տեղ ... ուֆ : Սոսկալի է վերյիշելը :

Մեծ հայրիկը կը լեցնէ իր ծխամորճը, եւ ծխիկ մըն ալ կուտայ երիտասարդին, որ քանի մը վայրկեան դադարէ ետքը կը շարունակէ : Արտի հով ու զով ակօսներուն մէջ կ'երդնում : Լուռ գիշերուան խաղաղութիւնը կը հանդարտեցնէ կը թուլցնէ խոշտանգուած մարմինս : Թըմբութիւն կուգայ վրաս եւ աչքերս կը փակուին :

Վախով կը բանամ աչքերս : Որչափ մընացեր եմ անշարժութեան մէջ, չեմ կրնար հասկնալ : Դաժան ձայներ կը հասնին ականջիս : Մարդկային երթ ու դարձ : Ընդհանուր աղմուկ :

Յետոյ յստակ ու ծակող շեշտով խօսք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Նուռօն մեզ պիտի տանէր մինչեւ Ապաղոն լճի մօտ, ուր թէեւ խմելու ջուր չկար, բայց ապահով տեղ էր : Միւս օրը պիտի հասնէինք Նազար Աւա եւ պաշար պիտի ստանայինք գիւղէն :

Անդրանիկը մէկ մէկ նուէր տուաւ Քիւրտերին եւ ճանապարհ դրաւ : Մենք էլ մեր ճանապարհը շարունակեցինք :

Յարութիւնը եւ Աւօն Նուռոյին հետ կը քալէին : Արշալոյսին հասանք Ապաղոն լճի մօտ, որ լերան ստորոտն էր : Երբ լերան բարձր գագաթն հասանք, ցուրտը սաստիկ էր : Բոլորս ճանապարհին յոգնած ու քրտնած էինք :

Արշալոյսը բացուել էր : Հեռուէն հովիւների շների ձայնը մեզ կը հասնէր : Ամէն մէկս մի ժայռի ետեւ դիրք բռնեցինք : Քիւրդ-վալատը մեզ կը վստահացնէր, որ որեւէ վտանգ չկար, եթէ նոյնիսկ հովիւներն էլ մեզ տեսնէին :

Ըստ մեր սովորութեան՝ պահապաններ որոշեցինք :

Պայծառ արեւը լուսաւորեց սար ու ձոր, Ապաղոն լիճը ադամանդի նման կը պսպղար, Հայոց աշխարհի լեռների ոտին : Լիճը հեռու չէր մեզանից :

Ո՜վ գիտէ, որքան արիւն եւ զուլում էր տեսել այդ լճակը : Հայոց այրուձին այդ ճանապարհով էր անցել, եւ նրանց ձիերը զովացել էին այդ լճի զուլալ եւ քաղցրահամ ջուրով :

Քանի կը մօտենայինք պարսից սահմանին, այնքան վատ կը զգայինք մենք բոլորս, որ հետզհետէ կը հեռանայինք մեր հայրենի աշխարհից :

Կէս օր էր : Քիւրդ հովիւների շները հաջելով կը մօտենային մեզ : Մի քիւրդ հովիւ իր սրինգով կը կանչէր ոչխարները դէպի լիճ : Շները իրենց անախորժ ձայները կտրեցին եւ հետեւեցին սրինգի եւեջներին :

Նեղիչ տաք արաւ : Ծարաւից կը պապակէինք : Կ'երեւի խորված միսն էլ մի քիչ աղի էր : Ամէն մէկը կ'ուզէր մինչեւ լիճը գնալ եւ լճի անուշ ջուրով յագեցնել իր պապակը, բայց այդ արգիլուած էր :

Գիշեր եղաւ : Կը խորհէինք որ լճի մօտէն պիտի անցնէինք, բայց լիճը թողուցինք մեր ձախ թեւին վրայ :

Լերան կատարից վար իջանք : Մէկ էլ մի ձայն լսեցինք. «Ջուր, ջուր» :

Սէյտօն էր որ գտել էր մի աղբիւր : Ամէնքս ուղղուեցինք դէպի Սէյտօն, որ մի քար ցոյց տուեց : Սահմանաքարի կամ մղոնաքարի նման մի քար էր, լերան ստորոտին : Այդ քարի մէջ ջուր կար :

Անդրանիկը սաստ թէ հաւանական է, որ անձրեւի ջուր է եւ, ով գիտէ, քանի օրերէ ի վեր մնացել է, այդտեղ, հոտած կարող է լինել : Լաւ է, որ չխմենք :

Սէյտօ Պօղոսը համոզեց նրան թէ՝ անուշ եւ սառ ջուր է :

Մուրատն ասաց. «Հրաշք-Աղբիւր» դնենք սրա անունը : 14 հոգի խմեցինք կուշտ ու կուռ : Ջուրը ոչ կը պակսէր, ոչ էլ կ'աւելնար :

Սմբատը մխրճեց իր ձեռնափայտը քարի ծակի մէջ : Տեսանք որ քարը ծակ էր : Այնպէս խորհեցանք, որ այդ աղբիւրին ակը ջուրի մակերեսին հաւասարութեամբ բարձր լինելու էր, քարի մէջ ջուրը կը լեցուէր մինչեւ բերանը, բայց դուրս չէր թափեր :

«Հրաշք-Աղբիւր»ը փրկեց մեզ ծարաւութիւնից :

Հեռացանք՝ այն յոյսով, որ երբ վերադառնայինք, կրկին պիտի գայինք այս Հրաշք-Աղբիւրին մօտ՝ նրա վճիտ ջուրը խմելու :

Շարունակեցինք մեր ճամբան : Վալատը, Յարութիւնը եւ Սմբատ կ'երթային խումբին առջեւէն, Աւօն եւ Սէյտօն կողմերի պահապան եղած էին, իսկ Ազան էլ վերջապահ էր այդ օրը :

Կէս գիշեր էր : Մի ժայռի տակ նստանք : Կերանք մէկ մէկ կտոր մեղրամոմ, որ մեր պարկերի մէջ վերջին պաշարն էր :

Վալատը շտապեցրեց մեզ՝ ասելով թէ բաւական վտանգաւոր տեղերից պիտի անցնէինք եւ դեռ չլուսացած պէտք է հասնէինք Նազալ Աւայի վերեւ գտնուած լեռը :

Պէտք էր շուտով հոն հասնէինք, որպէս զի մութ ժամանակ մարդ ղրկէինք գիւղը՝ հաց բերել տալու համար :

Անցանք անդնդախոր վիհերից եւ ձորերից : Ընկերները վայրի այծեամների նման կը յառաջանային. բոլորն էլ վարժուել էին Սասնոյ անտառի լեռներին :

Լոյսը դեռ չբացուած՝ հասանք Նազար Աւայի սահմանները :

Մուրատը, Յարութիւնը եւ ուրիշ երկու տղաներ գնացին գիւղ հաց բերելու : Նուռօն պատուիրեց Յարութիւնին, որ գան որոշուած վայրը, որ ծանօթ էր գիւղացիներին :

Մենք հասանք լերան կատարը :

Հեռուից մի ստուեր նկատեցինք : Մեզ ազդարարեցին պառկիլ գետնի վրայ, մինչեւ որ ստուերին ինքնութիւնը ճշդուէր :

Եկողը գիւղի ընկերներից էր, Խօսրովը : Կոմսի կարգադրութեամբ նա գիշերը մեզ համար պաշար էր բերել եւ սպասել մեզ :

Խօսրովի բերած պաշարով մի սառն աղբիւրի մօտ սեղան բացինք եւ բոլորուեցինք շուրջը : Մուրատն էլ եկաւ : Գիւղական խումբի մի քանի տղաներ շալակած էին հաց, պանիր, կարագ, սեր, ծովս եւ կանաչեղէններ :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

մը կը լսեմ Թուրքերէն, — երգինճանըլի սաաքենի օղլանի խօյ···։ Իրարու ետեւէ բացադանչութիւններ կը լեցնեն մթնոլորտը։

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս կ'ըլլայ։ Եւ հայհոյանքներ կը թափին մոլեգնօրէն։

Դահիճները եկած են դիակներ[illegible]տուղելու, դուրս քաշելու ... [illegible]ցի ժամապարծ տղան ես եմ, [illegible]լիս փնտռելու պիտի եղեն։ Սա[illegible]ոցին շատ մօտիկ ինկած եմ, ափսոս, [illegible]հեռուները չեմ կրցած հասնիլ։

Հատու սուր մը պիտի մխուի [illegible]ծքիս մէջ։ Այս անգամ հրաշք չկայ, [illegible]ցաջողին դտնել զիս։

Կը կծկուիմ ակօսին մէջ։ Գիշերը բաւական յառաջացած է, կը տեսնեմ «եօթը եղբայրները» գլխուս վրայ եւ աստղերու փայլեր։

Թուրք ձիաւորներ անմիջապէս գործի լծուեցան։ Արտին բոլորտիքը շրջան կ'ընեն։ Կը դողդղամ, թերեւս փառած լապտերներով խուզարկելու պիտի գան արտին իւրաքանչիւր ակօսը։ Կը լսեմ ձիերու քառասմբակ արշաւը, եւ երբեմն հատ ու կտոր խօսքեր ,բառեր։

— Երկինք չելաւ ... ուր որ է, այս մօտերը ըլլալու է ···։ Առտուն կանուխ կը բռնենք··· խողը··· եւ երդում կ'ընեն։

Կը խորհիմ թէ բաւական երկար տեւեց այս ապարդիւն փնտռտուքը։ Հետզհետէ դադրեցաւ ձիերու վազքը։ Վերջացան ձայն եւ աղմուկ։

Լուսաստղը ելաւ, խաչակնքեցի։

Ցուրտ կը զգամ, ակռաներս իրարու կը զարնուին, տանջանք, ահ ու դող։

Արտը փրփրեր՝ մարդահասակ բարձրացեր են հասկերը։ Ցուրտի սկիզբն է, ցորենը կակուղ է եւ ուտելու յարմար։

Ոտքի կ'ելլեմ վախն ի վախ։ Պէտք է հեռանամ ասկից, վտանգաւոր վայր մըն է։ Եւ չուտով հասկ կը հաւաքեմ, որայ կը կապեմ, ու փորսող տալով արտը կը ձեղքեմ։ Երբեմն ալ գլուխս կը բարձրացնեմ չուրջս կը զննեմ, յարմար ուղղութեան մը հետեւելու համար։

Արտէն քիչ մը հեռու բլուրի մը շրջագիծը կը տեսնեմ։ Կապուած որան շալակս առած՝ այդ կողմը կը շտկուիմ, գրեթէ կը վազեմ ու արագօրէն կը բարձրանամ։

Հազիւ բլուրին գլուխը հասած՝ հորիզոնները կը բացուին, վարդագոյն շաղով կը շրջապատուի արշալոյսը, որ քաղցր շունչով կը պարուրէ հողիս։

··· Քրտնած եմ, կը նստիմ։ Ձեռքերուս վրայ արիւն կայ։ Հագուստներուս ,մարմնիս եւ դէմքիս վրայ ալ անշուշտ։

Կը գտնեմ յարմար թաքստոց մը, ցորեկը ապաստանելու համար։ Այնուհետեւ գիշերները կ'իջնէի իմ բարերար արտիս ծոցը, օրական պարէնս առած վեր կը բարձրանայի։ Ցողնեցուցիչ էր թէեւ այս բոլորը։

Հետզհետէ ծանօթացայ այդ սիրուն բլուրին։ Ուրիշ ճամբաներ հետազօտեցի եւ սկսայ հեռանալ այդ դժխեմ վայրերէն։

Ցորենը կը կարծրանար եւ հունձքը կը մօտենար։ Մեծաքայլ կուգար տառապանքը քաղցի ու սովի արհաւիրքներով։ Իսկ իմ թշուառ գոյութիւնս ո՞ւր պիտի կըռնայի քաշկռտել։

Ամբողջ գիշերները կը քալէի, ամբան կարճ գիշերները։ Շատ անգամ անօգուտ շարչարանք կրելով, յուսահատ ու հեւ ի հեւ։

Մարդկային կերպարանքէ դուրս էի ելեր։ Օր մը վճիտ ակի մը մէջ տեսայ աւերակ դէմքս եւ սոսկացի։

Սակայն սորվուած էի մերձենալ մարդոց, անոնց բնակութիւններուն, նոյն իսկ մահուան գնով ···։

Անասելի տառապանքներ կրեցի եւ շատ անգամ սպաննուած ընկերներուս երանի տուի։

Բարեբախտ օր մը ինքզինքս գտայ Խարբերդի շրջանին մէջ, ուր Հայերու հանդիպեցայ։ Եւ յետոյ նոյն քաղաքին մէջ ծանօթացայ հայ եղբայրներու եւ քոյրերու։

Այս վերջինները օգնեցին ինծի, հարթելով փրկութեանս ճամբան։ Կէս գիշերը կ'անցնի հրաշքի պատմութիւնը վերջացած է։ Երդիկայի ժամապարծ պինուորը յոգնած է եւ իր բարեձեւ դէմքը այլայլած՝ դժխեմ յուշերուն տրամադին կրկնութեամբ։

Կը մաղթենք իրեն բարի ճանապարհ եւ երկար կեանք։ Եւ կը մեկնինք տուն, յուզումով ու վշտագին տեսիլներով ծանրաբեռն։

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ ԱՊՐԻԼ 11—24Ի

*

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք, Ապրիլ 16ին յուշատօն մը սարքուած էր Միլանի Հայ Տան մէջ, նախաձեռնութեամբ գաղութին երեք Միութեանց։ Այս առթիւ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ մեր աշխատակիցը, բանաստեղծ Արամայիս Սրապեան։

Այս տարի, մեր բիւրաւոր նահատակներուն քառասնամեակն է։ Քառասուն տարիներ շարունակ, հայութիւնը ապրեցաւ իր մահուան բանակներուն հետ, որպէսզի ցաւի եւ տառապանքի ուղեցոյցները չողարձակէին համայնակուլ խաւարին մէջ, լուսաւորելով իր յոյսին եւ հաւատքին ճամբաները։ Ինչ որ կորսնցուցինք իբրեւ մահ՝ շահեցանք իբրեւ կեանք, որովհետեւ Հայուն եւ հայութեան բարոյական նկարագրին յատկանիշներէն մին չարչարանքէն կեանք քաղելն է, վերապրումի եւ պայքարի ճիգն է, որ յանկարծ կը բոցավառի, կ'առնէ թեւեր, միտքն ու խիղճը առաջնորդելով յաւիտենականութեան ճամբաներուն վրայ։

Թէ որքան անմահական մահը ապրեցաւ մեր վաղանցուկ կեանքին հետ, զայն զօտեպնդելով եւ յուսադրելով՝ այդ մենք կը գտնենք մեր ցեղին կենսունակութեան մէջ, որ անցնելով արհաւիրքի ամէնէն խաւարակուռ խորխորատներէն՝ ինքզինք միշտ գտաւ լուսապայծառ հորիզոններու դէմ առ դէմ, ձեռնարկելով հոգեկան եւ նիւթական վերանորոգման, իր հոգեկեցներուն անյայտ շիրիմներուն սեւ հողերը ծաղկազարդելով նոր զարուններով։

Քառասուն տարիներ են անցեր հայաջինջ Սպանդէն, ու մինչեւ այսօր, Հայկ. Արտասահմանի մէջ հրատարակուած օրաթերթերուն չորրորդ էջին վրայ յաճախ կը կարդանք, թէ մայր մը կը փնտռէ իր զաւակը, թէ եղբայր մը կը փնտռէ իր քոյրը։ Այս պարագան, կը բնորոշէ գործուած չարիքին ահաւորութիւնը, որ կը դէ կ'անցնի որեւէ երեւակայութիւն, որ կը շշմեցնէ մարդկային ըմբռնումի որեւէ սահման։

Բայց, ի վերջոյ, ադնիւ հայրենակիցներ, անճիտելով ի՞նչ կարելի էր ընել անտարակոյս, կարելի էր մեռցնել մարմինը. սակայն, ի՞նչպէս կարելի էր ոչնչացնել հոգին, ազգի մը հոգին, ընկճել միտքը, կասեցնել ամենհի սրտին բաբախումները. ի՞նչպէս կարելի էր ծունկի բերել գաղափարը, որ վերիվեր է որեւէ կաշկանդումէ, որեւէ բռնադրաւումէ, որ անտարակոյս մասնիկ մը ունի յաւիտենականութեան կնիքէն եւ երկնակենցաղ աբեւէն։

Կառչած գաղափարին, Հայութիւնը բարձրացաւ իր Գողգոթան, ու այդ Գողգոթային վրայ, ուր իրեն հանդիպեցան իր նախահայրերուն յուսադրիչ ստուերները, ուր իրեն հանդիպեցան իր դարէ ի դար կրած չարչարանքներուն արիւնլուայ ուրուականները՝ վերագտաւ իր իսկական էութիւնը. այն որ կռուած է ու կոփուած խտէալէով, որ չենթարկուիր բռնակալութեան հակակշռին, զոր չէ կարելի հաշտեցնել բռունցքի քաղաքականութեան հետ, որովհետեւ ան ազատութիւնն է, որովհետեւ օրէնքն է, որովհետեւ կեանքի անբռնաբարելի սրբութիւնն է եւ իրաւունքը։

Ցորչափ մնանք հաւատարիմ մեր մեռելներուն, հաւատարիմ մնացած կ'ըլլանք մեր խղճմտանքին, որովհետեւ ինչ որ դերեզմանը կը թելադրէ՝ անվախճան է, Աստուծմէն կուգայ։ Ու հաւատարմութեան այս զգացումը, կը դառնայ չափանիշն ու կնիքը մեր ազգային եւ քաղաքական հասունութեան, որով թրծուած՝ կը դառնանք անխորտակելի ուժ մը, իսկապէս միակուռ միասնականութիւն մը, որ կը քալէ կեանքին մէջէն, դիմագրաւելով դարերը։

Այսօր, մեր մէջ ունինք 1915 Ապրիլ 11-24ի մեր նահատակ մտաւորականներուն փառանդէն վերապրող մը, մագապուրծ վերապրող մը, որուն արտասանելիք խօսքը մեզի պիտի թուի խօսքն ու պատգամը զոհերուն, անոնց՝ որոնք զաւակներն էին լոյսին եւ արուեստին, որոնց երիտասարդ քնարները թրթռացին հայրենասիրութեան լարերուն վրայ, դանդահարելով իտէալն ու հաւատքը։ Ու այս իտէալին ու հաւատքին զանգերն են որ դեռ կը հնչեն մեր ներսիդին, որպէսզի կեանքի եւ մահուան հաղորդութիւնը միշտ մընայ ներկայ մեր մէջ, որպէսզի ընթանանք իրենց ուղիով, որ եթէ եղաւ ուղին մարտիրոսութեան, սակայն, հանդիսացաւ նաեւ արեւազարդ բարձունքը իրենց մեծ եւ անվախճան հայեցակէտներուն, որոնք մեկնելով հողէն՝ կ'առագաստանային այն սուրբ հողին վրայ՝ որուն տակ կը հանգչին մեր նախահայրերուն աճիւնները, եւ որուն վրայ կը թեւածին մեր յոյսերուն եւ երազներուն սպիտակ աղաւնիները, հայրենիքը, մայր Հայաստանը։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ գիշերային դասընթացք մը կազմակերպուած է Պուէնոս Այրէսի մէջ նախաձեռնութեամբ ՀայՕգն. Միութեան Շրջ. վարչութեան եւ ղեկավարութեամբ Ազգ. Կեդր. Արսլանեան վարժարանի տնօրէն Պ. Վարդան Գէորգեանի։ Դասարանը կը կրէ եօթներորդ կարգ անունը։ Իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ ուսուցչական որակեալ կազմ մը։ Դասընթացքը տեղի կ'ունենայ շաբաթական երկու կամ երեք տարբեր նիւթերու շուրջ։ Դասերը ձրի են որուն կրնան մասնակցիլ միայն տեղւոյն կամ արտասահմանի հայկական լրիւ նախակրթարաններէ վկայուած երկսեռ պատանիներ եւ երիտասարդներ։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ անուանի ճարտարապետ Հէրի Գլճեան «1954ի ճարտարապետ» հռչակուած է, պատուանշան մըն ալ ստանալով Փենսիլվանիոյ ընկերակցութեան Ֆիլատելֆիոյ մասնաճիւղին կողմէ, ինչպէս կը գրեն ամերիկեան թերթերը։

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ Սարգօ Կոստանեան մեռած է յունուար22ին Ապատանի մէջ։ Ծնած է Անդրկովկասի Զաքաթալա քաղաքը 1887ին։ Առաջին անգամ բեմ ելած է Թիֆլիս 1908ին։ Ամուսնացած էր դերասան Մամիկոնեանի հետ։ 1912ին կը մասնակցի Սիրանոյշի խումբին իբրեւ Մամիկոնեան – Կոստանեան։ Այս խումբին մէջ էին Տիկ. Ս. Ադամեան, Արուս Ոսկանեան եւ Փառանձեմ, դերասաններ Զարիֆեան, Շահխաթունի, Ստեփանեան, Ոսկանեան, Կոստանեան, Ալլավերտեան, Օվի Ահարոնեան։ 1913ին Սարգօն կ'անդամակցի Աբելեան խումբին։ 1914-15ին կը մասնակցի Բագուի Կուլտուրական Միութեան թատերական խումբին Արմենեանի ղեկավարութեամբ։ 1920ին կ'անցնի Պարսկաստան, Ռէշտ, Ղազուին։ Կը շրջագայի Միջին Արեւելք, Եւրոպա, Փարիզ, Լոնտոն, Մանչեսթըր, Յունաստան, Հնդկաստան։

Իր դերերը. — Օթելլոյի մէջ կը խաղար Տեզտեմոնա, Համլէթի մէջ Օֆելիա, Տըրիլբիի մէջ՝ Տրիլբի, Քամելիազարդ տիկինը եւայլն։ Պատուի համարի մէջ՝ Մարգարիտ. կը խաղար մեծ բծախնդրութեամբ հաճելի բեմական ձայնով։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ եւ Պուլկարիոյ մէջ ընթացիկ տարեկաններուն գինները իջան 25 Ապրիլէն սկսեալ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ

— Երէկ հիանալ կը թուէիք։ Գնդապետ Ռէյս եւ ես կը կարծէինք թէ յուղարկաւորութեան արարողութիւն մը պիտի կատարէինք ծովուն վրայ···։ Մեղ յուսախաբ ըրիք։

Խնդացի։

— Բաց օդին մէջ ելլելս օգնեց ինծի։

— Թարմ օդէն աւելի լաւ բան չկայ, ըսաւ գնդապետ Ռէյսը ժպտալից։

— Այդ հեղձուցիչ խցիկները կը սպաննեն մարդը, յարեց տիկին Պլէր եւ քովիս աթոռներէն մէկուն վրայ նստելով, մեկնելու նշան մը տուաւ գնդապետին։

— Ցուցամ դուրսի խցիկներէն մէկը վարձած էք։

— Ոչ, պատասխանեցի։

— Ինչո՞ւ չէք փոխեր, սիրելի աղջիկս։ Շատ խցիկներ կան։ Ահագին թիւով մարդ պիտի իջնէ Մատէյրա, նաեւ ալ գրեթէ պարապ է։ Սպասեակին հետ խօսեցէք ատոր մասին։ Փոքր, ադնիւ տղայ մըն է։ Հիանալի խցիկ մը տուաւ ինծի, որովհետեւ նախորդ խցիկս չէի հաւներ։ Խօսեցէք այդ մասին, երբ ճաշելու իջնէք։

— Շարժելու կարողութիւն չունիմ, ըսի դողդղալով։

— Խենթ մի ըլլաք։ Ելէք քիչ մը միասին պտտինք։

Գրկեց վեր հանեց զիս։ Ոտքերուս վրայ կենալու կարողութիւն չունէի նախապէս, սակայն քիչ մը ճեմելէ վերջ աւելի լաւ զգացի ինքզինքս։ Քանի մը շրջան ընելէ ետք, գնդապետ Ռէյս կրկին մեզի ընկերացաւ։

— Կարելի է միւս կողմէն տեսնել Թէներիֆի հսկայ գագաթը։

— Կրնա՞նք, կ'ըսէի։ Կրնա՞մ արդեօք լուսանկարել։

— Ոչ. բայց ատիկա պատճառ մը պիտի չըլլայ որ փճացնէի ֆիլմերը։

Տիկին Պլէր խնդալով.

— Ինչ չար էք։ Լուսանկարներէն ոմանք շատ յաջող են։

— Այո, հազիւ մէկ երրորդը։

Ամէնքս ալ կամրջակին միւս կողմը գացինք։ Հոն, մեր աչքերուս առջեւ կը պարզուէր ձիւնափայլ կատարը, պարուրուած կարմրաճաճանչ շղարշով։ Հիացումի բացագանչութիւն մը ունեցայ։ Տիկին Պլէր վազեց լուսանկարչական գործիքը բերելու։ Եւ անտարբեր գնդապետ Ռէյսի ծաղրական արտայայտութենէն, նկարեց ոգեւորուած։

— Ափսոս, ճախարակս վերջացաւ, գոչեց տխրադին կերպով։

Միշտ պակաս բան մը կ'ըլլայ։

— Ես կը սիրեմ տեսնել մանուկը երբ նոր խաղալիք մը կը ստանայ, մրմնջեց գնդապետը։

— Որքան սարսափելի էք։ Հոգ չէ, ուրիշ ճախարակ մըն ալ ունիմ։

Եւ իբրեւ թէ յաղթանակ մը տարած ըլլար, թիկնոցին գրպանէն հանեց ճախարակը։ Նաեւ յանկարծական տատանում մը ունեցաւ ու մինչ հակակշռութիւնը չահելու համար նաւուն ձողին պիտի կառչէր, ֆիլմերը վար ինկան ձեռքէն։

— Ոհ, գոչեց, տիկին Պլէր, յուսահատ եւ վար հակելով, ծո՞վն ինկան արդեօք։

— Ոչ. բախտաւոր էք։

Այդ միջոցին խոհարարին օգնականը ճաշին փողը հնչեցուց։

— Ընթրիքի, ուրախացած գոչեց տիկին Պլէր, նախաճաշէն ի վեր երկու գաւաթ թէյէն զատ ուրիշ բան դրած չեմ բերանս։ Ընթրիքի, Օր. Պետտինկֆիլտ։

— Այո, այո, ախորժութիւն կը զգամ։

— Հիանալի։ Գիտեմ, դուք հաշուապահին սեղանը կը նստիք։ Խօսեցէք իրեն հետ խցիկին մասին։

Ճաշասրահ իջայ եւ ախորժակով ճաշեցի։ Երէկուան բարեկամս շնորհաւորեց զիս, առողջութիւնս վերագտնելուս համար։ Ըսաւ թէ այսօր ամէն մարդ խցիկ կը փոխէ եւ խոստացաւ իմ գոյքերս ալ անմիջապէս փոխադրել տալ արտաքին խցիկին մէկուն մէջ։

Մեր սեղանին վրայ չորս հոգի կը ճաշէին. — ես, զոյգ մը պառաւ կիներ եւ երէց մը, որ շատ կը ճառէր «մեր խեղճ խեղճ սեւամորթ եղբայրներուն մասին»։

Շուրջը՝ միւս սեղանները դիտեցի։ Տիկին Պլէր նստեր էր նաւապետին սեղանը, իր մօտ՝ գնդապետ Ռէյս։ Նաւապետին միւս կողմը՝ պատկառելի, ալեխառն մազերով անձ մը։ Ճամբորդներէն շատերը նախապէս տեսած էի արդէն, բացի մէկէն որուն չէի հանդիպած։

Ցարդ մէջտեղ ելած ըլլալու չէր, այլապէս նկատած պիտի ըլլայի զինքը անտարակուսելիօրէն։ Երկայնահասակ էր եւ թուխ դէմքով, այնքան չարագուշակ արտայայտութիւն մը ունէր, որ յանկարծական սարսուռ մը զգացի։ Հետաքրքիր՝ հարցուցի հաշուապահին թէ ո՞վ էր։

— Այդ մա՞րդը. Օ՛, Սըր Եօսթէյս Փէտլըրին քարտուղարն է։ Խեղճը այնպէս դէշ կերպով ծովախտէ բռնուած էր, որ չկրցաւ մէջտեղ ելլել։ Սըր Եօսթէյս իր հետ ունի երկու քարտուղարներ, երկուքն ալ ծովախտի ենթարկուեցան։ Միւսը չելաւ տակաւին։ Ասոր անունը Փէյկէթ է։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պիտի արձակէ 613 ասպարէզի կալանաւորներ, հաշտութեան դաշնագրին ստորագրուելէն առաջ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ, գնդ. Մալքիի սպանութեան առթիւ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

ՆԵՒԱՏԱՅԻ մէջ հիւլէական նոր փորձի մը ընթացքին, արուեստական ամբողջ քաղաք մը պիտի «հիւլէահարուի»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը Պոհլէն, որ 15 օրուան ճամբորդութիւն մը կը կատարէ Խ. Միութեան մէջ, Կովկասս այցելելէն ետք պիտի երթայ Կեդր. Ասիա:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ յանձնեց Տօքթ. Սոքի մասնաւոր շնորհակալագիր մը, մանկական անդամալուծութեան դէմ գտած չիճուկին համար: «Բառերս կը պակսին, Տօքթ. Սոք, ձեզի յայտնելու Ամերիկայի եւ ամբողջ աշխարհի երախտագիտութիւնը» ըսաւ Նախագահը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ինքնաշարժներու ճարտարարուեստը արձանագրեց մրցանիշ մը Մարտ ամսուն արտադրելով ինքնաշարժներու ամէնէն բարձր քանակը մինչեւ հիմա.— 66.947 հատ:

ԴԱՆԻՈՑ Թագաւորական ամոլը մեկնեցաւ Փարիզէն, առջի օր:

ԴԱՆԻՈՑ մէկ փոքրիկ կղզիին մէջ, Ֆէրէօ, ծագած է ըմբոստութիւն մը կառավարութեան դէմ: Պատճա՞ռը... չեն ուզեր որ իրենց բժիշկը փոխուի: Կառավարութիւնը ղրկած է 130 ոստիկաններ ըմբոստներուն դէմ: Բայց այս վերջիններն ալ որոշած են պաշտպանուիլ: Ուժանակով փակած են նաւահանգստին մուտքը, եւ պիտի դիմադրեն որսի հրացաններով: Դեռ չի գիտցուիր թէ ո՞ւր հասած է ոստիկանական նաւը: Կ'ըսուի թէ ըմբոստները պիտի դիմեն ՄԱԿի:

ՓԻԼԻՊԵԱՆՆԵՐՈՒ մէջ ժողով մը գումարուած է ռազմական փորձագէտներու կողմէ, Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան մասին: (Մանիլայի ուխտ):

ՃԱՓՈՆ պաշտօնապէս առաջարկած էր Խ. Միութեան որ հաշտութեան ժողովը գումարուի Լոնտոնի մէջ: Խ. Միութիւնը ընդունուած է ժողովին վայրը: Նախքան Լոնտոն առաջարկելը, Ճափոն առած էր Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան հաւանութիւնը: Ինչպէս գիտէք ճափոնեւ-խորհրդային հաշտութեան խնդիրը երկար ատենէ ի վեր կը ձգձգուէր ժողովին վայրի մասին անհամաձայնութեան պատճառով:

ՏԻՒՍԼՏՈՐՖԻ մէջ «Փարիզի Շաբաթ»ին առթիւ, փողոցներու շրջագայութիւնը մասամբ պիտի կանոնաւորեն Ֆրանսացի ոստիկաններ:

ՋՕՐ. ՌԻՃՈՒԷՅ յայտարարեց թէ ներկայիս Խ. Միութիւնը ունի աշխարհի ամէնէն զօրաւոր բանակը:

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Լրացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման տասնամեակը: Իրենց վճարումները գլխաւոր մեր բաժանորդները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

ԼԻՆԻՇ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ՝ ընկերներ Յ. Հիսայեանի եւ Ա. Աւետիսեանի:

ԳԱՆԵԺՕ ՔԱՇԱՆ՝ ընկեր Բ. Պասմաճեանի:

ԻՍԻ, ՄԷՕՏՕՆ, ՔԼԱՄԱՐ՝ ընկեր Ե. Աստանալեանի, Ն. Դարբինեանի կամ սըրճարանապետ Պ. Ջատիկեանի:

ՇԱԻԻԼ, ՎԻՐՕՖԼԷ՝ ընկ. Գ. Կիւլեանի:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ՝ ընկ. Ա. Մարտիրոսեանի:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ ընկեր Բարթող Փափազեանի:

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք)՝ Պ. Գ. Ծերիկեանի, ընկեր Ա. Քէօսէեանի:

ՎԱԼԱՆՍ՝ ընկ. Ա. Առաքելեանի:

ՎԻԷՆ՝ ընկեր Մ. Մուրատեանի:

ՊՈՐՏՕ՝ ընկեր Տօնէրեանի:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ՝ ընկ. Ս. Ընտրիկեանի:

ՏԷՍԻՆ՝ Պ. Վ. Հիւսեանի:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ ընկ. Վ. Խրիմեանի:

ՆԻՍ՝ ընկեր Գ. Խոսրովեանի:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ ընկեր Քիւրէճեանի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մարմնի մանուկներու ծպտեալ հանդէսին նկարները, կրնան դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ
Պ. Յ. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

Համազգայինի նախագահ եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Յոր. Կեդր. Յանձնախումբին փոխ ատենապետ Պ. Յ. Տէր Մելքոնեանի ի պատիւ հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին:

Արձանագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Փրօ. 86-60, ինչպէս նաեւ ԳրատունՊարսամեան՝ Փրօ. 64-90, ամէնէն ուշը հինգշաբթի երեկոյ: Ծախքերու մասնակցութիւն հազար ֆր.:

Համազգայինի վարչութեան եւ Յոր. գործադիր մարմնին անդամները, խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին նոյն օրը ժամը 7ին, ճաշարան Քոլմար, 13 Ռիւ տը Սթրազպուրկ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէի սրճարանի վերնայարկը: Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը ներկայացնէ՝ Իր անտիպ եւ կարեւոր գործերէն մէկը: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած՝ «Միջազգային բանաստեղծութեան վէրբիլֆ» ընկերակցութեան կողմէ:

Հինգշաբթի, 28 Ապրիլ, ժամը 20.45ին, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ, 32 Ռիւ Թրէվիզ:

Կը խօսի ԿՈՄՄՈՒՀԻ ՏԸ ՊՕՆԷ:

Նիւթն է՝ Միջին դարու հայ բանաստեղծութիւնը:

Կը նախագահէ բանաստեղծ ՓՕԼ ՖՕՌ:

Իսկ Չորեքշաբթի իրիկուն Թրիպիւն տը Լա Ֆամ, ժամը 18.20ին, 32 Ավընիւ տը լ'Օփերա, քօքթէյ:

Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Թէրզիպաշեան, Պ. Յակոբ Թէրզիպաշեան, Պ. Աւետիս Թէրզիպաշեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Մ. Մակարեան (Մարսէյլ) եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 23ին, 76 տարեկանին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր չորեքշաբթի ժամը 14.45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Այրի Տիկին Ստեփան Դանիէլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Կ. Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Դանիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դանիէլեան եւ զաւակները (Հայաստան) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, ապրիլ 25ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս հինգշաբթի ժամը 10.45ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Լիվրի Կառկանի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գէորգ Ոսկանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Բոլէս Գասպարեան երկու հազարական ֆրանք եւ Տիկին Աննա Թոփալեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռի մասնաճիւղին:

★

Պ. ՈՍԿԻԱՆ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ (խմբագիր Սասունիի) իր հօրեղբօր տղուն Միրիճան Ղուկասեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆր. Ազքատախնամի ծերանոցներուն եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի:

Imp. ARAXES. 46. rue Richer. PARIS 9e

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԴ. ՑԱՆԿ

Գ. Թեւանեան	10.000
Անդրանիկ Մալանեան	2.000
Սաթենիկ Պատուականեան	1.000
Տիկին Եփրեմեան	500
Բ. Զիլնեան	500
Գումար	14.000
Նախորդ գումարը՝	790.700
Ընդհ. գումար	804.700

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, իրիկուան ժամը 9ին, Ֆրանսական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա):

Կը խօսի՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ Ի՞նչ տեսայ Տէր Զօրի մէջ, քառասուն տարի յետոյ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14.30ին, Միւթիւալիթէի մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր կայանի շէնքին երկու հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արսլանեանէ, փոխան ծաղկեպսակի իրենց հօրեղբօր Մանուկ Կարապետեանի (Ժընեւ) մահուան առթիւ:

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Իսիի մասնաճիւղէն, երեսուն հազար ֆր., ուր հանգանակութիւնը դեռ կը շարունակուի:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ
Կիրակի, 15 Մայիս, ժամը 14ուկէսին

Մասնակցութեամբ տաղանդաւոր արուեստագէտներու եւ արուեստագիտուհիներու:

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնէն, 15, Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

Ինչպէս նաեւ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն:

Տոմսերու գինը.— 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Խարբերդէն Թադուհի Յնանեան կը փնտռէ իր քոյրը Մարիամ Ասատեանը, Բալուի Գումպաթ գիւղէն, 1922ին Խարբերդի Նիւ Իսթ Րըլիֆի որբանոցէն փոխադրուած է Պէյրութ, 1924ին եղած է Պէյրութ, յետոյ փոխադրուած է Ղազիրի որբանոցը: Անկէ մեկնած է Մարսէյլի գիւղերը եւ ամուսնացած Խարբերդցի երիտասարդի մը հետ: Կը խնդրուի տեղեկացնել՝ Մովսէս Սարգիսեան,
5, Rue Bernard du Bois, Marseille

Ծ. Խ. Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Արշիլեան Եղեռնի քառասնամեակին առթիւ, ամէնէն այժմէական գիրքը՝ ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ

Գինը՝ 400 ֆրանք: Դիմել հեղինակին՝ Z. Berberian 104, Av. d'Italie, Paris (13) եւ Փարիզահայ գրավաճառներու:

ԿԸ ՓՌՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռեմ քոյրս, ընիկ Տիվրիկցի, որ առաջին պատերազմէն առաջ մեկնած է Ամերիկա, հօրը անունը Պօղոս Զաղացպանեան, մօրը անունը Էլմաս Բոշնաղոսեան: Տեղեկացնել Սեդրակ Զաղացպանեանի՝
Balane-Mirée (Indre et Loire) France

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԱՅՑ «Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ»

Այս կիրակի Մայիս մէկ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ:

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. եւ Կեդր. վարչութիւնները:

Ռոքի [illegible] այցելութենէն ետք, նոր [illegible], կ'ըլլայ երդման արարողութիւն:

Եւ մ[illegible] 16.30ին խնջոյք – բէյասեղան:

Է[illegible], ծ[illegible]իրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը:

Եւ երթավայր.— Կար տիւ Նոռէն Տէփար Պանլիէօ ժամը 10.30ին, շոգեկառք 11.15, 12.15, 13.59 եւ 14.29:

Իջնել Անկէն:

ՑՆԾԱՏԱԿԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Խարբերդի Նահանգային Եփրատ Միութեան կողմէ:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Պլվէրի մէջ (Կարտան): Հոգեհանգստի արարողութիւն պիտի կատարուի մեր բոլոր ննջեցեալներու հոգւոյն:

Լ. Գեղունի սրահին մէջ գեղարուեստական բաժին, ղեկավարութեամբ Հայրենակից Ն. Սարգիսեանի, Հայկական պարեր, պուլի մրցում, հաւկթախաղ, եւն.: Ճոխ պիւֆէ: Վարձուած են օթոքարներ, որոնք կը մեկնին առաւօտեան ժամը 9ին, Փլաս տ'Էքսէն: Արձանագրուելու համար դիմել հետեւեալ հայրենակիցներուն— Մարսէյլ Յ. Դաւիթեանի (Պար Րաֆֆի), Գինոսեանի՝ Սէն Լու, Անիսբէկեանի, Սէնթ Մարգրիտ, Խ. Արզումանեանի (Պուլ. Օտտօ), Յ. Սահակեանի (Փըթիթ Վիւթ): Երթեւեկի համար 240 ֆրանք:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ շըմիզիէի (քօնֆէքսիօն) համար, տունը աշխատելու պայմանով: Դիմել ամէն օր ժամը 14էն 18:

Baltayan, 26, Rue d'Enghien, 3e étage

×

Երիտասարդ կին մը բայէօրի համար որ գիտնայ կար կարել եւ կերակուր եփել, ճաշը ապահովուած է, բայց ոչ բընակութիւնը: Հեռաձայնել Լըքուրպ 73-97:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ • JEUDI 28 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7659 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3070

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

*

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը իր յիսնամեակը տօնեց կիրակի օր՝ Պուլվար տը Սթրազպուրկի Կլոպ ճաշարանի ընդարձակ սրահին մէջ ։

Հո՛ն էր , որ 1905ին հիմը դրուած էր Միացեալ ընկերվարական կուսակցութեան ։

Շատ հին է ֆրանս․ ընկերվարութեան պատմութիւնը ։ Սկիզբը կը հասնի մինչեւ Պապէօֆ, որուն «դաւադրութիւնը» Տիրէքթուարին դէմ՝ կառափնատ առաջնորդեց զինքը 1797ին ։

1820էն սկսեալ ընկերվարական գաղափարախօսութիւնը սկսաւ ծաւալիլ՝ շնորհիւ Սէն Սիմոնի , Շառլ Ֆուրիէի, Վիկտոր Քոնսիտէրանի, Անֆանթէնի, Փրուտոնի, Լուի Պլանի, Պլանքիի եւ աշակերտներուն ։

1848ի յեղափոխութեան ատեն որոշ դեր խաղացին ընկերվարականները ։ Նոյն տարին էր, որ հրատարակուած էր Մարքս-Էնգէլսի «Մանիֆէստ կոմունիստ»ը ։

1866ին, երբ Կարլ Մարքս Լոնտոնի մէջ հիմնեց Առաջին Ընկերվարական Միջազգայինը, իր գլխաւոր ուժը կը կազմէին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի բանուորները ։

1870 – 71ի Ֆրանքօ-գերման պատերազմի թոհուբոհին մէջ քանդուեցաւ Ա․ Միջազգայինը ։ Պէտք եղաւ սպասել մինչեւ 1889, վերակազմելու համար զայն՝ Երկրորդ Միջազգային անունով ։

Ֆրանսացի ընկերվարականները 1879ին Մարսէյլի համաժողովին մէջ ընդունած էին Մարքսի սկզբունքները ։ 1881ին Ռէնսի մէջ պառակտում առաջ եկաւ ։ Ժիւլ Կէտի կողմնակից «ուղղափառ» մարքսականները բաժնուեցան Պրուսս Մալոնի եւ Պրուսի հաստատածէն, որ «ամբողջական ընկերվարութիւն» կը քարոզէր ։

1882էն վերջ հինգ հաստատածներու բաժնուեցան Ֆրանսայի ընկերվարականները ։ Ուղղափառները, որոնց առաջնորդն էր Ժիւլ Կէտ, Պլանքիի աշակերտները, գլխաւորութեամբ Էտուար Վայեանի, Պրուսի թեւը, Ալեմանի կուսակիցները եւ Անկախ ընկերվարականները, որոնց վարիչներն էին Ժան Ժորէս, Ալ․ Միլրան, Վիվիանի եւ Մալոնի կողմնակիցները ։

Այս էր Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան վիճակը 1905էն առաջ ։ Գաղափարական դետնի վրայ, որոշ տարակարծութիւններ կը բաժնէին այս հինգ հաստատածները, որոնք անդամ էին երկրորդ Միջազգայինին ։

1904ին Միջազգայինի Ամսթէրտամի համագումարը որոշեց ամէն երկրէ միայն մէկ ընկերվարական կուսակցութիւն ընդունիլ իր ծոցին մէջ ։ Ու յանձնարարեց ֆրանս․ ընկերվարականներուն ,որ ձուլուին միակ կուսակցութեան մը մէջ եւ յաջորդ համագումարին ներկայանան միացեալ ճակատով ։

Այդ միութիւնը իրագործուեցաւ 1905 Ապրիլ 23էն 25 գումարուած ժողովներու ընթացքին, ուր կազմուեցաւ «Միացեալ» ընկերվարական կուսակցութիւնը ։

Ահա՛ այս պատմական դէպքին յիսնամեակն է, որ տօնեցին կիրակի օր ։

1905էն վերջ ալ գաղափարական վէճերը շարունակուեցան՝ Կէտի եւ Ժորէսի համախոհներուն միջեւ ։

Միացեալ ընկերվարական կուսակցութիւնը ունեցաւ իր պաշտօնաթերթը՝ Իւմանիթէ, որուն խմբագրապետն եղաւ Ժորէս՝ մինչեւ իր եղերական սպանութիւնը՝ 1914 Յուլիսի վերջը, ընդհանուր պատերազմի նախօրեակին ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԷՊԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԼԱՒՈ՞ՒՄ

•

Վերջին երկու շաբաթները արձանագրեցին դիւանագիտական տենդոտ գործունէութիւն մը Ասիայէն մինչեւ Եւրոպա եւ Ամերիկա ։ Ընդհանրապէս՝ աշխարհը պառակտող խնդիրներուն լուծում մը գտնելու շուրջ ։ Այդ ուղղութեամբ , պատասխանատու անձնաւորութեանց կողմէ՝ յայտարարութիւններ, բանակցութեանց առաջարկներ, ժողովի հրաւէրներ ։ Թէեւ տակաւին ձեռք չեն բերուած դրական արդիւնքներ, բայց Ֆրանքեւթուննուզական համաձայնագրէն, եւ հաւանաբար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրէն, թէեւ դեռ առաւելաբար յայտարարութեանց , առաջարկներու եւ ժողովներու չափանիշով կարելի է դատել քաղաքական հոլովոյթը, բայց այս բոլորին վրայ կը թուի դրուած ըլլալ ընդհանուր համաձայնութեան մը գալու չեշտը ։ Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով , ուրուագծուած են արդէն յուսադրիչ հեռանկարներ ։ Կը կարծուի որ մայրաքաղաքներէն սկսած է փչել «ջերմ» հով մը ։ Վերջին լուրերը ապացոյց մը կրնան նկատուիլ այս մասին ։

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ՚ՈՒԶԷ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը Ֆ․ Տըլըս յայտարարեց առջի օր լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, թէ Ուաշինկթըն պատրաստ է Փէքինի հետ գլուխ գլխի բանակցութեանց սկսելու, Ֆորմոզայի շրջանին մէջ զինադադար մը կընքելու համար ։ Յատկանշական է իր յայտարարութեան նախադասը ։

« Այն տպաւորութիւնն ունիմ , թէ վերջին տասը օրերու դէպքերը կրնան վճռական կարեւորութիւն մը ունենալ Եւրոպայի եւ Ասիոյ համար » ։

Անշուշտ Ամերիկայի արտաքին նախարարին պատասխանը չինական առաջարկին, որքան ալ պարունակէ որոշ դիջողութիւն մը, պայմանաւորեալ է ։ Փէքին – Ուաշինկթըն հաւանական բանակցութեանց ընթացքին՝

Ա) Պիտի քննուի զինադադարի մը հարցը, որովհետեւ «կարելի չէ խօսիլ ատրճանակի մը սպառնալիքին տակ» ։

Բ) Կարելի չէ Ազգ․ Չինաստանի կռնակին, եւ բացակայութեան, բանակցիլ զայն շահագրգռող խնդիրներու մասին ։

Գ) Սակայն խնդիրներ կան որոնք կրնան քննուիլ Փէքինի եւ Ուաշինկթընի կողմէ, առանց Ֆորմոզայի կառավարութեան անհրաժեշտ ներկայութեան ։ Եւ Մ․Նահանգները պայման չեն դներ առաջուընէ , որ Ազգ․ Չինաստանն ալ մասնակցի ժողովներուն, պայմանաւ որ օրակարգը խնդրոյ առարկայ չդարձնէ Ֆորմոզայի ճակատագիրը ։

Ֆոսթըր Տըլըս, վերջացուց իր յայտարարութիւնը, միանալով նախագահ Այզընհաուըրի յայտնած առջի օրուայ գաղափարին , թէ դիւանագիտական « քաղաքավարութիւն»ը աւելորդ է շատ մը պարագաներու մէջ, եւ թէ կարեւոր չէ նման հիմնական հարցերու առթիւ գիտնալ, թէ ո՞վ պէտք է առնէ երկրորդ քայլը ։

Թէեւ Ամերիկայի ներկայ դիրքը Չինաստանի հանդէպ չի նշանակեր թէ Ուաշինկթըն Փէքինի կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցած է, բայց դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով շղթայազերծուած է երկու երկիրներուն միջեւ յարաբերութեանց որոշ բարելաւում մը ։ Անգլիական շրջանակները, որ քննադատած էին Ուաշինկթընի սկզբնական դիրքը Չինաստանի առաջարկին հանդէպ ,

(Շար․ը կարդալ Գ․ էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

ՆՈՐ « ՖԻՍՏԱՆԸ »

— Զատիկին եկեղեցի գացի՞ր, Սօնա․․․

— Ի հարկէ գացի․ նոր հագուստ մը առած էի անցեալ շաբթու․ ամէնէն լաւ առիթն էր որ հագնէի ։

— Շատ մարդ կա՞ր ․․․

— Ասեղ ձգելու տեղ չկար, բայց ես քիչ մը կանուխ գացի որ ամէնէն առջեւը կենամ ․․․

— Ծանօ՞թ, բարեկա՞մ ․․․

— Օ՜, ամէն մարդ հոն էր․․․ Զարուհին խենթ գլխարկ մը դրած էր․ կարմիր՝ վրան ալ կանանչ ծաղիկներ ․․․

— Վարդապետը քարոզ տուա՞ւ ։

— Միտքս չէ, շիտակը, կարծեմ տուաւ ․․․ Գեղուհիին ձեռքը շատ սիրուն պայուսակ մը կար․ կարծեմ շրջանակը իրական ոսկի էր․ կապոյտ կաշի, վրան՝ իր սկզբնատառերը ․․․

— Դպրաց դա՞սը ինչպէս էր, լաւ երգե՞ց ․․․

— Ուշադրութիւն չըրի, բայց կարծեմ լաւ էր․․․ Գոհարիկին նշանածը հոն էր․ կարճլիկ բան մը, քիչ մը գիրուկ․ աղջիկը, քովը բարտիի կը նմանէր․ կապոյտ վերարկու մը հագած էր, օձիքը թաւիշ․ աջ կողմը ծաղիկ․ չհաւնեցայ ․․․

— Առաջնո՞րդն ալ եկած էր․․․

— Չեմ գիտեր․․․ Դասը քանի մը վարդապետներ կային կարելի է անոնցմէ մէկն էր․․․ Քիչ մնաց մոռնայի․․․ Մարիամ հօրքուրը քովս էր ․․․ Գիտե՞ս ինչ եղեր է․․․ Թոռը Փարիզ գացեր, փրանսացի աղջկան մը հետ կարգուեր, ըլեր եղեր է ․․․

— Երուսաղէմի համար պնակ պտըտցուցի՞ն ․․․

— Պնակ մը անցաւ, առջեւէս, բայց այնչափ խօսքի բռնուած էի որ չկրցայ տասնոց մըն ալ ձգել ․․․ Կանեփեանենբուն նոր կառքը սքանչելի բան մըն է․ ճիշդ եկեղեցիին դրան առջեւ կեցուցած էին որ ամէն մարդ տեսնէ․ կափ – կանանչ բան մը ․․․

— Ըսել է վարդապետը քարոզ չտուաւ ։

— Աման, քարո՞զս ինչ է․ մտիկ ընո՞ղը ով է․ ի՛նչ հին գլուխ բան ես, դուն ալ ․․․ Ես եկեղեցի գացող չեմ, բայց տարին մէյ մը, Զատկէ Զատիկ երթալ կ'արժէ․ ձգէ որ եթէ նոր հագուստ առած չըլլայի , տեղէս չէի շարժեր ես ․․․

— Սա ըսէ նայիմ, երբ եկեղեցի կ'երթաս, աղօթք կ'ընե՞ս ․․․

— Աղօթքի ատե՞ն կը մնայ որ․․․ Ամէն անգամ որ գացած եմ, քովս ծանօթ մը եղած է․․․ Աննա հօրքուրը երկու տարի է տեսած չէի․․․ Այնպէս որ չէի կրնար հետը խօսքի չբռնուիլ․․․ Անպիտանը, ականջն ալ համրով հոտով կը խօսի որ ․․․

— Ուրեմն չե՞ս խաչակնքեր ․․․

— Մատնիս դրած չէի որ խաչ հանէի ․․ Առջեւի կարգը Դամիանոսեանին կնիկը նստած էր․․․ խաչ հանած ատենը, ադամանդները անանկ կը շողային որ աչքս վրան մնաց․․․ Մերկ մատներով խա՞չ կը հանուի, ճանըմ ․․․

— Ուրեմն եկեղեցի երթալդ ի՞նչ օգուտ ունեցաւ․ քարոզը մտիկ չես ըներ, աղօթք չես ըներ, խաչ չես հաներ եւ ․․․

— Օգո՞ւտ, Թագուհի նոր փիստանս եւ նոր գլխարկս տեսաւ․ կը բաւէ․ թող ճաթի․ եկող տարի ուրիշ փիստան մը հագած պիտի ըլլամ ․ ․․

— Հագիր, հագիր․․․ Ինչո՞ւ չէ, Զատիկը եղած է որ քեզիպէսները իրենց վրայ գլուխը ցուցադրեն ․․․

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՓԵՔԻՆ ԿՐՆԱՅ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ՋԱՆ ՔԱՅ ՉԷՔԻ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ

★

Պանտունկէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Չինաստանի վարչապետը Շու Ան Լէյ եւ Փաքիստանի վարչապետը Մոհամէտ Ալի, Առջի օր 2 ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցան, որուն ընթացքին Շու Ան Լէյ յայտնեց թէ Չինաստանը —որ պատրաստ էԱմերիկայի հետ բանակցելու Ֆորմոզայի մասին , — կրնայ ընդունիլ որ Մար․ Չանկ Քայ Չէքի ներկայացուցիչն ալ ներկայ գտնուի խօսակցութեանց ։ Չինաստան պատրաստ է նաեւ ամերիկացի օդանաւորդները ազատ արձակելու, եթէ Ուաշինկթըն ընդունի բանակցելու իր առաջարկը ։ Կ'ըսեն թէ Փաքիստանի վարչապետը մեծ գովասանքով արտայայտուած է ՇուԱնԼէյի մասին ;հակառակ որ Պանտունկի խորհրդաժողովին ընթացքին բուռն ելոյթներ ունեցած էր անոր դէմ ։ « Շու Ան Լէյ, կրկին բացատրեց որ զոհուած էր Ուաշինկթընի առաջին պատասխանին պատճառով ։ Նոյնիսկ կ'ընդունի թէ ի՛ր ալ առաջին հակազդեցութիւնը այդ պատասխանին առթիւ, բնաւ նպաստաւոր չէ եղած » ։

Փաքիստանի վարչապետը, որ կը կարծուի թէ Պանտունկի ժողովին ընթացքին միշտ յարաբերութեան մէջ մնացած է Ուաշինկթընի հետ, առաջարկեց Ֆորմոզայի խնդրին լուծման համար կարգ մը հիմնական միջոցներ ։

— Մացու եւ Քէմուա կղզիներու պարպումը՝ Ազգ․ Չինաստանի կողմէ ։

— Ընդունիլ Փէքինի կառավարութիւնը ՄԱԿի մէջ ։

— ՄԱԿի ձգել Ֆորմոզայի գոյավիճակին համար վերջնական որոշումը ։

✕ Փաքիստանի վարչապետը յայտնեց նաեւ, թէ Շու Ան Լէյ ունէր դրական ծրագիր մը, Մար․ Չանք Քայ Չէքի մասին , որովհետեւ շատ լաւ գիտէր թէ Մ․ Նահանգները չէին կրնար պարզապէս լքել իրենց վաղեմի դաշնակիցը ։

✕ Դիւանագիտական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Փաքիստանի եւ Չինաստանի վարչապետներուն տեսակցութեան, եւ ուշի ուշով կը քննեն եղած յայտարարութիւնները ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆԵՑ «ԵՐԵՔ ՄԵԾ»ԵՐՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

★

Ինչպէս հաղորդած էինք, պատասխանելով Վիէննայի մէջ արտաքին չորս նախարարներու ժողով մը գումարելու Մոսկուայի առաջարկին, «Երեք Մեծերը» յանձնած էին Ապրիլ 22ին յուշագիր մը , ուր կ'առաջարկէին չորս մարզպաններու հանդիպում մը նախապէս, Մայիս 2ին ։ Խ․ Միութիւնը երէկ ընդունեց թէ՛ նախապատրաստական ժողովի մը գումարումը , եւ թէ թուականը՝ Մայիս 2 ։ Բայց իր յուշագիրը, որ որոշապէս սիրալիր շեշտ մը կը կրէ, կ'ընդգծէ այն պարագան թէ մարզպաններուն ժողովը պէտք է նկատել միայն իբրեւ նախապատրաստութիւն մը արտաքին նախարարներու ժողովին համար ։ Թէեւ մարզպանները կրնան համաձայնիլ կարգ մը կէտերու մասին, բայց ուրիշ հիմնական հարցեր պէտք է քննուին նախարարներու կողմէ ։ Եւ ուրեմն, Չորսերու ապագայ ժողովը, դաշնագիրը ըստորագրելու պարզ արարողութիւն մը պիտի չըլլայ ։ Ինչպէս գիտէք, « Երեք Մեծերը» կը փափաքէին որ մարզպաններու ժողովը նախապէս հարթէր դժուարութեանց մեծ մասը ։

✕ ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ մեծ գոհունակութիւն կը տիրէ, Մոսկուայի պատասխանին առթիւ ։ Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, Խ․ Միութեան «Երեք»ներուն առաջարկը ընդունիլը անգամ ապացոյց մըն է, թէ Կրեմլին «վճռած է Աւստրիոյ խնդիրը լուծել» ։

✕ ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒՆ մարզպաններն ու փորձագէտները նորէն ժողով մը գումարեցին Վիէննայի մէջ, պատրաստելու համար երկուշաբթի օրուայ Չորսերու ժողովը ։

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

*

ՄԻԼԱՆ, (Յառաջ).— Ահաւասիկ ամփոփումը այն ճառին զոր խօսեցաւ Շ. Միսաքեան Հայ. Տունի մէջ, Հայաջինջ Սպանդի քառասնամեակին առթիւ.—

1922ին, երբ վերջին անգամ Պոլսոյ մէջ Ապրիլեան սգահանդէսին տարեդարձը կը տօնուէր, աղաղակ մը փրթաւ սրտէս, — « Ժողովուրդի մը կէսը յուղարկաւոր միւս կէսին...»: Տարիները յաջորդեցին տարիներուն, եւ կը թուի թէ յուղարկաւորներուն թիւը պակսեցաւ: Եւ այսօր ազգակիցներ ունինք որոնք հարց կուտան սրտառուչ պարզամտութեամբ. — Ի՞նչ է 1915 Ապրիլ 11/24ը... Այո, կան ազգակիցներ որոնք չեն գիտեր իրենց կամքէն անկախ պատճառներով: Բայց, ներելի՞ է չգիտնալ, չհետաքրքրուիլ, չսերտել աղատ ափերու վրայ, երբ այնքան հրատարակութիւններ եւ պատեհութիւններ կան: Ժողովուրդներու յարատեւութեան պայքարին մէջ պարտուելու դատապարտուած են ամէնէն առաջ անոնք որ կը կորսնցնեն իրենց յիշողութիւնը: Ոգեկոչել անցեալը՝ չի նշանակեր կառչիլ անցեալ յիշատակներու եւ կանգ առնել: Ոգեկոչել աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու ողջակիզման տարեդարձը՝ կը նշանակէ ամուր պահել կապը երէկուան եւ այսօրուան միջեւ, գտնելու համար վերջնական յաղթանակի ճամբան:

Ինչ որ տեղի ունեցաւ 1915 Ապրիլ 11-24ին եւ շարունակուեցաւ տարիներով, իրագործումն էր երկնագանդ ծրագրի մը: Թուրքերը ուզեցին «դարմանել» պատմական սխալ մը: Բազմաթիւ Թուրք մտաւորականներ եւ վարիչները յաճախ կը դանդատէին թէ Սուլթան Մէհմէտ, Բիւզանդիոնի յաղթականը, ծանր սխալ մը գործած էր ողջ ձգելով ոչ-Թուրք փոքրամասնութիւնները: Տարիներով քարոզութիւններ կը կատարուէին այս ուղղութեամբ, նոյն իսկ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, երբ յարաբերական ազատութիւն մը կը տիրէր: Գրագէտ հրապարակագիր մը, այժմ դառամած, նոյն տեսակէտը կը պաշտպանէր մոլեգնօրէն (Հիւսէյին Ճահիտ): Պետական վարիչներ ալ ծրագիրներ կ՚որոճային, սպասելով նպաստաւոր պատեհութեան մը: Մեծ եպարքոս մը, Ֆուատ փաշա, դեռ 1869ին կտակ մը կը ձգէր իր մահուան անկողնին մէջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— « Օսմ. կայսրութիւնը վտանգի մէջ է: Մեր նախահայրերուն գործած անըմբռնելի սխալները այսօր մեզ կը դնեն չափազանց տագնապալի կացութեան մը մէջ: Ներքին գործերու մէջ մեր բոլոր ջանքերը պէտք է ձգտին դէպի մէկ նպատակ, — ցեղերու միաձուլում... Մասնաւորապէս Հայերը հակում ցոյց կուտան դէպի ուռնձգութիւն. խելացութիւն է չափաւորել անոնց եռանդը »:

Բացատրութեան չի կարօտիր վերջին խօսքը, — «չափաւորել եռանդը»: Եւ պարբերաբար կոտորածներ ու կողոպուտներ կը սարքուէին, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը, — թոյլ չտալ որ գլուխ վերցնէ այս շինարար ժողովուրդը: Նաթաղանը կը բարձրանար, ամէն անգամ որ բարենորոգում, գոնէ քիչ մը արդարութիւն պահանջէինք:

Բարենորոգման վերջին ծրագիրը մշակուած ու վաւերացուած էր 1913ին, եւ այս անգամ ալ արիւնածարաւ Իթթիհատը առաջին պատեհութեան կը սպասէր, զայն ջուրը ձգելու համար:

Դժբախտաբար չուշացաւ այդ պատեհութիւնը, — Համաշխարհային պատերազմ՝ 1914 Յուլիսին: Տակաւր կը գործէր արդէն, երբ Թուրքիան տակաւին չէր մասնակցած պատերազմին: Դժոխային կացութիւն մը ստեղծուած էր մանաւանդ «արեւելեան նահանգներուն» մէջ, զինուորագրութեամբ, խուզարկութեամբ, աւարառութեամբ եւ զինուորներու կողմէ կատարուած առեւանգումներով: Ամէն տեղ հայ ժողովուրդը ստանձնած էր անհնարին զոհողութիւններ, նոյն իսկ Էնվէրի վկայութեամբ: Եւ երբ Թուրքիան ալ միացաւ գերմանական ճակատին, վիճակը ձգուած էր արդէն: Որեւէ պատրուակ բաւական էր, մահացու հարուած մը տալու համար « ըմբոստ» ժողովուրդին:

Չուշացաւ այդ պատրուակը, եւ Գադանը բնաջնջումի ծրագիրը գործադրել ըսկսաւ վարիչ տարրերու գլխատումով: Երբ առաջին առթիւ աւելի քան 280 անձեր կը ձերբակալուէին Պոլսոյ մէջ 1915 Ապրիլ 11ին, կարծուեցաւ թէ միայն մայրաքաղաքին յատուկ ձեռնարկ մըն էր. մինչդեռ նոյն գործողութիւնը կատարուած էր Թուրքիոյ բոլոր մասերուն մէջ: Նոյն գիշերը ձերբակալուած էին բոլոր անոնք որ ծանօթ էին իբրեւ վարիչ, թեմական առաջնորդէն մինչեւ յետին գիւղապետը:

Միեւնոյն ատեն կաշկանդուած էր երիտասարդութիւնը, իբրեւ զինուոր, աւելի ճիշդ՝ իբրեւ բանուոր, մինչեւ 45 տարեկանը: Այսպէս, ոչ միայն գլուխներն եւ թեւերը կաշկանդած, այլեւ մնացեալը անշարժութեան դատապարտած էին, ահու սարսափով եւ արիւնածարաւ ախորժակներով...

Բանախօսը այստեղ բացատրեց թէ օրուան վարիչները կ՚ըմբռնէին սպառնացող վտանգը, ամէնէն յուսահատական միջոցները մտածելով, աղէտը սահմանափակելու համար: Եւ յիշեց օրինակներ անձնազոհութեան, հերոսական դիմադրութեանց: Ապա զանց առնելով բնաջնջումի մանրամասնութիւնները, եզրակացուց.

— Թշնամին կը յուսար յաւիտենական գերեզման մը պատրաստել դարաւոր ժողովուրդի մը համար, բայց, երեք տարի ետք, իր դիմացը կը գտնէր հայկական հայրենիքի մը կորիզը, իբրեւ արդիւնք հերոսական դոյամարտի մը: Անկախ՝ իր վարչական կարգուսարքէն, այդ հայրենիքը արդէն դարձած է հաստատուն կռուան մը: Բանաստեղծ Ա. Իսահակեան կ՚ըսէր առիթով մը.— «Ինչ որ վատ է Հայաստանի մէջ, գնայուն է, ինչ որ լաւ է՝ մնայուն է»: Աշխատինք որ մնայունը գերազանցէ գնայունը: Ինչ ընկերային կամ քաղաքական դաւանանք ալ ունենանք, պէտք ըլլանք միակամ՝ հայրենիքի

ՄՌԱՑԼ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ

Տիգրան Չէօկիւրեանի յիշատակին

Բ.

Օր մը սակայն երբ վարժարանի մը փախստական տնօրէնը Գ. Թ. առաջին յարկի սենեակը իջած էր, յանկարծ դուռը զարնուեցաւ: Մինչեւ դռան բացուիլը եւ լրտեսներուն սենեակ բարձրանալը Գ. Թ. տէպառային զաղտնի դուռնէն տան նկուղը փախելով կեանքը փրկեց: Երեկոյին երբ մութ խաւարը իջածէր, յանկարծօրէն զայն փախցուցինք ամայի ճամբաներով ուրիշ տուն մը:

Չէօկիւրեան քանի մը ժամ մնալէ եւ ծնողքիս հետ խորհրդակցելէ ետք, գնաց Պէրպէրեան դպրոց դասաւանդելու:

Աշակերտներս բացառիկ հրճուանքով կ՚ունկնդրէինք Տիգրան Չէօկիւրեանի դասերը:

Սակայն 1915 Ապրիլ 11-24ի չարաթ առաւօտ երբ ան դասարանէն ներս մտաւ, այլեւս չդասաւանդեց: Շառագունած մըռայլ դէմքով մը եւ յուզուած ըսաւ թէ իբրեւ երէց եղբայր, մեզ բոլորիս կարեւոր ըսելիքներ ունի, իբրեւ վերջին դասախօսութիւն:

— Տղա՛ք, օրերը յղի են անակնկալներով եւ աննախընթաց պատուհասներով: Անոնք, դատապարտուած են պարտուելու եւ փլելու: Քաղաքակիրթ նկատուած ազգերը պիտի դադրէին այլեւս փոքրերուն յոյսին եւ յարգանքին առարկան դառնալէ, եթէ այս առիթը օգտագործելով, չմաքրագործէին աշխարհի ամէնէն բարբարոս ու յետամնաց ազգերէն մէկը: Սակայն մինչ այդ անոնք պիտի աշխատին դեհենային վայրագութեամբ մը իրենց վրէժը լուծել տկարներէն, անզէններէն, այսինքն մեզմէ:

Սեւ Ծովու մէջ, ռուսական պատերազմական նաւերը արդէն գործի են ձեռնարկած եւ Թրքական շոգենաւերը ընծղուղեալ վերածած...: Դուք, որ Վասպուրականի, Տարօնի, Խարբերդի, Էրզրումի, վերջապէս հայրենիքի հեռաւոր անկիւններէն Պոլիս ապաստանած էք, մտաւորականներ դառնալու, եւ պաշար հաւաքելով ձեր ծննդավայրերը վերադառնալու, եւ մարդկային տարրական իրաւունքներուն առանցքը եւ խարիսխը եղող ազատութեան ոգին տանելու: Բոցավառելու փաղանգը այն համեստ հայդուկներուն որ ծառայեն բռնակալութեան դէմ, փրկելու համար իրենց ժողովուրդին սարկութեան կապանքներն ու շղթաները, պէտք է որ այլեւս ամէն պատահականութեան առջեւ պատրաստ գտնուիք: Չենէ չատերը արդէն զինուորական տարիքի մէջ կը գտնուին եւ շնորհիւ իրենց գիշերօթիկի հանգամանքին տակաւին չեն ձերբակալուած: Բայց անկարելի է որ ներկայ այս վիճակը շարունակուի: Մեր այս վերջին տեսակցութիւնը եղբայրական, սրտցաւ ու մտերմիկ խորհրդածութիւններով պէտք է վերջանայ: Դո՛ւք, սիրելի աշակերտներս, եթէ ողջ մնանք, իմ վաղուան ընկերներս ու բարեկամներս, ըսելով տուաւ իր խրատները եւ իր կեանքին վերջին պատգամները մեզ հաղորդեց:

Տարօրինակ մարդ էր, ակնթարթի մը մէջ երկսեռ ունկնդիրները կամ աշակերտները կըմագնիսացնէրսթափեցնելով իրենց թմրութիւնէն: Հռետորի յատկութիւններով օժտուած, հազիւ բերանը բացած ինքնապաշտպանութեան, պայքարի, զոհաբերութեան, հայրենաշունչ խանդավառ մթնոլորտ մը կը ստեղծէր: Հակառակ իր խստութեան բոլոր աշակերտներուն սիրոյն ու յարգանքին առարկան էր:

Երբ պարտէզը կը պտտէինք, ընկեր մը հարցուց.

— Պ. Չէօկիւրեան քանի որ գիտէք թէ ձեր անունները արդէն ցանկի մը վրայ արձանագրուած են, ինչո՞ւ չէք փախիր, կամ չէք պահուըտիր քանի մը ամսուան համար, մինչեւ որ պատերազմը վերջանայ:

— Այո, չենք փախիր, չենք պահուըտիր, որովհետեւ ազատութիւնը փախուստով եւ պահուըտելով չիրականանար, այլ զոհաբերութեամբ:

Դո՛ւք, վաղուան սերունդը եւ ազգին առաջնորդները, մեզմով պիտի ներշնչուիք եւ մեր օրինակին հետեւելով ձեր գերագոյն շահերուն, տարագիր բազմութեանց իրաւունքներուն պաշտպանութեան մէջ: Վերջնական չեն հողային սահմանները եւ վարչաձեւերը: Այստեղ, արտասահմանի մէջ, ուր որ հայկական համայնք մը կը շնչէ, պէտք է կազմակերպէ իր ինքնապաշտպանութիւնը: Արհաւիրքի օրերուն, դողդոջուն մամիկներ անկարելին կը փորձէին, իւրաքանչիւր տունէ ճրագ մը փրկելու համար: Այսօր այդ ճրագները կը վառին ձեր աչքերուն առջեւ, ձեր բոլորտիքը, ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ: Ունինք հասուն երիտասարդութիւն մը կրակոտ աչքերով եւ շինարար բազուկներով: Ինքնապաշտպանութեան պայքարը կը պահանջէ, այսօր ալ, կարելին փորձել, ճրագներ փրկելու համար օտարութեան մէջ: Որքան ալ մըռայլ երեւայ հորիզոնը, պարտաւոր ենք անսասան պահել մեր հաւատքը՝ լաւագոյն օրերու համար: Պիտի գա՜ն այդ օրերը, եթէ գիտնանք հաւատարմօրէն եւ գիտակցօրէն վարել մեր ճակատագիրը: Գետին կէսը անցած ենք անհնարին զոհողութիւններով: Մնացեալն ալ կրնանք անցնիլ՝ մնալով հաւատարիմ՝ աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին եւ անոնց արձակած պատգամին: Առտուն կանուխ, երբ Արարատը դիտէք հեռուէն, մշուշապատ եւ այլանդակ պատկեր մը կը ներկայացնէ, իբրեւ թէ գլխատուած ըլլար: Քիչ ետքը մշուշը կը փարատի արեւի ճառագայթներուն տակ, եւ Արարատը ձեր առջեւ կը պարզուի իր վեհափառ կերպարանքով:

Այդպէս ալ, ուշ-կանուխ պիտի փարատի մշուշը հայկական հորիզոնին վերեւ, եւ այս ժողովուրդը պիտի տեսնէ իր վերջնական յաղթանակին Արարատը՝ իր ամբողջ վեհափառութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Առատ կերուխում ունեցանք: Արդէն պարսից սահմանագլխին մօտն էինք:

Խոսրովը մեզ պատմեց, որ երկու օր առաջ Վարդանը եօթը հոգինոց մի խումբով անցել էր այս տեղից: Այն օրը որ մենք նստած էինք Ապաղոն լճի հիւսիս-արեւելեան կողմը, Վարդանի խումբն էլ նրա հակառակ կողմը ժայռերի մէջ է եղել:

Տես աշխարհի բանը: Մենք խումբով հայրենիքից դուրս էինք գնում, իսկ Վարդան Շահպազը հայրենիք էր գնում իր չուրջ հաւաքած եօթը քաջերով:

Տղայոց սրտի վրայով մի ամպ անցաւ: Տխրեցին բոլորը: Ինչո՞ւ կը հեռանայինք: Մեր խիղճը հանգիստ չէր, որքան որ էլ պայմանները կը պահանջէին, որ մենք հեռանանք: Երանի էինք տալիս Գէորգ Չաւուշին եւ Ռէթ Իսոյին, որ պիտի մընային:

Հազիւ մեր նախաճաշը լրացած էր, երբ Անդրանիկն հարցուց Քիւրտին.

— Ո՞ւր ենք այժմ: Ի՞նչ է այս դաշտի անունը:

= Այդ Ապաղան է: Հեռուէն երեւցած մեծ գիւղին անունը Կորոնէն է: Հոն կը բնակին Պարսիկներ եւ Հայեր: Հայերը աղաների մօտ առեւտուրով կը պարապին եւ քիւրտ պէկերի եւ աղաների վրայ բաւական ազդեցութիւն ունին: Նրանք մեծ դեր կը խաղան զէնքի եւ փամփուշտի փոխադրութեանց մէջ: Եթէ մի քիչ արագ քալենք, լուսաբացէն առաջ կը հասնինք վանք:

Անդրանիկ, այդ տեղեկութիւնները քաղելէ յետոյ, գնաց եւ կակուղ խոտին վըրայ երկարեցաւ՝ մի քիչ հանգստանալու համար:

Մուրատ իր մօտ կանչեց Խոսրովը եւ հարցուց.

— Ասա, Խոսրով, այստեղէն քանի՞ յեղափոխականներ անցել են:

= Շատ, շատ, պարոն Մուրատ: Շատերի անունը մոռացել եմ: Ձեր հետ եղած պարոնը (ակնարկելով Անդրանիկին) այն ատեն զինուոր էր, Նէմրութի հսկան՝ Աղբիւր Սերոբը, Վահան Տօղրամաճեանը եւ ուրիշ շատեր: Հոս կռիւ էլ պատահեց: Կը տեսնես դէմի սարը: Այդ տեղ Նիկոլ Դուման, կռուի բռնուեց Հայտարան-ցիների հետ: Սպաննուեցին երկու նշանաւոր յեղապետներ: Այս տեղը Դաշնակցութեան «դօնախ»ն է: Բոլոր երկրէն դուրս գնացող եւ երկիր մտնող հայ յեղափոխականները այս տեղից են անցել: Ես իր քաջ եւ կորիճ աղաներով գիշեր ցերեկ պատրաստ եմ ազգին ծառայելու: Ազգը ողջ մնայ:

— Խոսրով, քեզ պիտի յանձնեմ երեք հրացաններ ե 900 փամփուշտ: Ատոնց համար ստացական կը տաս եւ վերջը կը ղրկես Վան՝ Պ. Կոմսին:

= Աչքիս վրայ, պարոն Մուրատ:

Վալատը պարապ նստած չէր: Նա բարձրացել էր լերան կատարը եւ այն տեղէն դիտել Ապաղայի ամբողջ դաշտն ու մեր անցնելիք ճանապարհը: Վերադարձաւ մեզ մօտ եւ սպասեց Անդրանիկին:

— Մեր ճանապարհը պէտք է մի քիչ փոխենք: Որովհետեւ մեր անցնելիք ճանապարհի մօտ կան Հայտարանցիների վրանները: Ինչպէս կ՚երեւի, նրանք դեռ այս գեղեցիկ լեռներէն չեն բաժանուած: Եւ ինչո՞ւ պիտի բաժանուէին, քանի որ կանաչութիւնը բարձրացած է դեռ մինչեւ մեր ծունկերը եւ այդ մարգագետինների վրայ կ՚արածին տակաւին նրանց ձիերն ու ոչխարները: Մեր աղաների մի մասը դեռ կը քնանար, մի մասն էլ կը ծխէր:

Այդ օրն էլ առանց վտանգի անցաւ:

Արեւը թռաւ Ապաղայի դաշտից եւ Նադար Ասայի լեռներից: Խումբը պատրաստ էր մեկնելու: Խոսրովին եւ նրա ընկերներին շնորհակալութիւն յայտնեցինք, «մընաս բարով» ասինք եւ հետեւեցինք Վալատին:

Մուրատ, ես եւ Վալատը միասին կը քալէինք: Ցարութիւնը մեզ հետ չէր: Գընացել էր դիւղ Խոսրովի հետ եւ այնտեղից պիտի մեկնէր Վան:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԾԱՆՕԹ ԽՄԲԱՎԱՐ Անճէլօ Էփրիկեան, որ ատենէ մը ի վեր Պոլիս է, սկսած է պատրաստել հայկական սփիւռ մը: Հաւանօրէն մաս կազմէ իր Մայիս 2ի նուագահանդէսին, Պոլսոյ մէջ:

կեանքը պիտի արհամարհէք ու զոհէք յանուն բազմաչարչար հայրենիքի ազատութեան եւ փրկութեան: Վաղանցուկ կեանքը պիտի դադրէր հմայք մը ըլլալէ եթէ երբեք մարդիկ եասաէր մոլուցքով մը, իրենց պատեանին մէջ կծկուէին եւ լոկ նիւթական հեշտ կեանք մը ապահովելով բաւականանային: Բոլոր փոքր ազգերը իրենց անկախութեան պայքարին մէջ, հայրենիքին համար զոհուիլը, իտէալ մը դարձուցած, թանկագին ծառայութիւն մը, եւ նուիրական պարտք մը նկատած են: Այս գաղափարը անգիմադրելի զրաւչութիւն մը ունի, որովհետեւ անհատը իր եսը մոռնալով, ազգին, հաւաքականութեան համար կը զոհուի: Եթէ վաղը, մենք ալ, ղարիպ ճամբորդներու նման, բարբարոսներու անասնական կիրքին, անողոք ու անկարեկիր հարուածներուն տակ, աչնանային տերեւներու պէս հողմավար թափթփինք, դո՛ւք, աչակերտներս, պիտի շարունակէք սկսուած վսեմ պայքարը:

Ես համոզուած եմ, սիրելի Բ... որ վաղը դուն, առաջին մեկնողներէն պիտի ըլլաս դէպի ազատագրուած Հայաստան, օրինակ հանդիսանալով եւ նախանձը գրգռելով իրենց երկու ոտքերուն վրայ կանգնած լարախաղացներուն:

Նոյն օրը չարաթ կէս օրէ վերջ երբ Ջէօկիւրեան Բերա Թիւնէլին գլուխ Միւէրվա դերձակատունը, իր ընկերոջը կը վերադառնայ, ազգականներէն կը տեղեկանայ որ ոստիկանութենէն եկած եւ զինքը փնտռած են: Իսկոյն տունէն կը հեռանայ եւ «Ազատամարտ» կ'ուղղուի բարեկամներէ նորութիւններ քաղելու համար: Սակայն Բերայի չհասած կը յանկարծ գաղտնի ոստիկան մը հայ մատնիչի մը ցուցմունքով, իրեն կը մօտենայ եւ ուսին զարնելով կը խնդրէ քանի մը վայրկեանի համար իրեն ընկերանալ մինչեւ ոստիկանատուն, հարցումի մը համար ...: Իրիկուան դէմ աղդէն Ջէօկիւրեանին դաւադրօրէն ձերբակալման լուրը Սկիւտար հասած էր:

Նոյն օրը Պոլսոյ բոլոր արուարձաններուն մէջ բազմաթիւ հայ մտաւորականներ ձերբակալուեցան եւ կեդրոնական բանտ առաջնորդուեցան:

Օր մըն ալ տեղեկացանք որ ձերբակալուած բոլոր մտաւորականները Անգարա նահանգի Այաշ եւ Չանղըրը գիւղաքաղաքները աքսորուած են: Մայրս իսկոյն բոլորին նման գործի ձեռնարկեց: Թէեւ ընելիք շատ բան չկար: Աքսորուած մտաւորականներուն ազգականները բաց մնացած զանազան դեսպանատուները, մանաւանդ բարեկամ գերմանականը եւ աւստրիականը դիմումներ կ'ընէին, խնդրագիրներ կը ներկայացնէին, Թուրք եւ օտար քաղաքական եւ մտաւորական ազդեցիկ դէմքերու միջամտութիւնը կը փնտռէին, իրենց սիրելիները վերադարձնելու համար:

Մօրս կատարած բոլոր դիմումները, օրը օրին իսկոյն, Թուրքերէն գրուած կրկնակ նամակներով, հայրս Տիգրանին կը տեղեկացնէր, մերթ ընդ մերթ մայրս ալ կը գրէր, երբ դեսպանատունէն կամ պատրիարքարանէն խանդավառ ու յուսալից պատասխան մը ստացած կը վերադառնար:

ՎՐՈՅՐ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆ.—Ց.Կ.Խաչի մասնաճիւղին կազմակերպած տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ ամսոյս 16ի շաբաթ գիշերը, Պէռլէ Միլիէի շքեղ եւ ընդարձակ սրահին մէջ: Տրամադրուած բոլոր սեղանները արդէն նախապէս գրաւուած էին ամբողջովին հայ հասարակութեան կողմէ: Շեշտեցի այս պարագան ցոյց տալու համար թէ որքան բարձր է Կապոյտ Խաչի վարկը Լիոնահայութեան մօտ: Վարչութիւնը ուզած էր զուտ հայկական մթնոլորտ մը ստեղծել, քով քովի բերելով տարեցն ու երիտասարդը, իւրաքանչիւրը իր զգացումներուն համեմատ զուարճացնելու մտածումով: Օտարներու մուտքը սրահէն ներս՝ բացարձակ կերպով մերժուեցաւ:

Հեռու մեզմէ պարահանդէսներու գովարանութիւնը ընել: Սակայն ստիպուած ենք ճկիլ, յարմարիլ ժամանակին ու միջավայրին, եթէ այդպիսով կրնանք մեզի կապել մեր երիտասարդութիւնը, անոնց ներկայացնելով հաճելին հետ օգտակարըն ալ: Հայերէն քանի մը խօսք, մեր սքանչելի երգերէն մի քանի նմոյշներ, անպայման կը գործեն իրենց բարերար ազդեցութիւնը՝ անոնց մատաղ հոգիներուն վրայ:

Ու նուագախումբին դադար մը տրուելով բեմ բարձրացաւ վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Մամուլեան որ գրաւոր՝ պարզեց Ց. Կ. Խաչի դերն ու առաջադրութիւնները:

Ծոխ էր նաեւ գեղարուեստական մասը, որ կատարուեցաւ մէջ ընդ մէջ:

Լիոնի ճայնասփիւռին յայտնի երգիչ Պ. Ժորժ Մաս (Մամասեան), որ ներկայ էր իբրեւ հանդիսատես, երգեց Ֆրանսերէն քանի մը երգեր եւ ժողովուրդի փափաքին վրայ երկու երգ՝ Հայերէն, արժանանալով ջերմ ծափերու: Պ. Մամասեան ինքն ալ յուզուեցաւ ներկաներու այս համակրալից արտայայտութենէն: Փափաքելի է որ յետագային իր երգացանկին մէջ անցընէ փունջ մը մեր գեղեցիկ երգերէն, զանոնք ծանօթացնելու համար իր Ֆրանսացի ունկնդիրներուն:

Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած էր Օր. Տիրատուրեան, որուն հայերէն եւ ազգանէրէն երգերն ու պարերը մեծապէս գնահատուեցան: Վիէնէն Օր. Անժէլ Ուզունեան արտասանեց՝ յստակ ու մաքուր առոգանութեամբ՝ Կ. Խաչի առաքելութիւնն ու նպատակը պատկերացնող ուղերձ մը, գրուած «Յառաջ»ի Տիգրանուհիին կողմէ: Օրիորդը երգեց նաեւ հայերէն երգեր:

Գեղեցիկ արտասանութիւն մը ըրաւ Լիոնի հայկական բեմին քաջածանօթ Պ. Լեւոն Ալէմեան:

Պիւֆէն ճոխ էր: Կապոյտ Խաչուհիները սեղանէ սեղան կը վազէին հրամցնելու համար իրենց անուշեղէնները, պտուղները ու սիւփռիզ պահարանները, որոնք սպառեցան ամբողջութեամբ:

Տեղի ունեցան նաեւ Կովկասեան պարեր Պ. Ցովսէփեանի կողմէ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՆԻ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

*

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Դեկտեմբերի վերջերը, «Արծիւ»ի նախագահը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Ցակոբեանի հետ, նախագահ Լիոն – Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին եւ համաձայնեցան, որ Զատկի եւ Հոգեգալուստի տօներու առթիւ փոխադարձ բարեկամական մրցում մը կազմակերպուի երկու խումբերուն միջեւ:

Սակայն Պ. Ցակոբեանի հիւանդութեան պատճառով Պ. Փափազեանը Միութեան զանձապահը, յանձն առաւ Պ. Մատոյեան Միքայէլի եւ Հայվէրտեան Տիգրանի հետ առաջնորդել խաղացողները:

Իրիկունը ի պատիւ հիւրերուն «Արծիւ»ը «Պար էʼ Թէքնասիոնալ»ի սրահին մէջ, մեծ ընդունելութիւն մը տուաւ:

Նախագահը՝ Անդրանիկ Սարգիսեան, իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ թէ «Արծիւ»ին համար ուրախութեան օր մըն է, որովհետեւ առաջին անգամն է որ հեռաւոր քաղաքէ Լիոն – Տէսինի խումբը կ'ընդունի:

Մեր յաղթութիւններուն բաժին ունին ոչ միայն խաղացողները, վարչութիւնը, այլեւ դուք սիրելի ժողովուրդ:

Պ. Փափազեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ մարզիկներու կողմէ:

Մինչեւ կէս գիշեր եղան պարեր, երգեր, եւ անէկդոտներ: Պզտիկ Մինասին պարը եւ Ա. Ցակոբեանի ««Ծնկըլհան» բուռն ծափեր խլեցին:

× Կիրակի 10 ապրիլ, «Արծիւ»ը կազմակերպած էր բարեկամական մրցում մը Լիոն – Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին դէմ:

Նախքան մեծ մրցումը, տեղի ունեցան հետեւեալ հանդիպումները—Ժամը 1.30ին «Արծիւ»ի կրտսերները փոքրերու դէմ: Ժամը 3ին Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի խումբը «Արծիւ»ի պահեստին դէմ:

Ժամը ճիշդ 4ին սկսաւ պաշտօնական մեծ մրցումը: Ցաղթական խումբը կը շահէր վերջնական բաժակ մը զոր նուիրած էր երիտասարդ Յ. Սահակեան:

Հակառակ սաստիկ հովին, մօտ երկու հարիւր հոգի եկած էին քաջալերելու հայ մարզիկները:

Երկու խումբերը կարգաւ, նախ Տէսինը յետոյ «Արծիւ»ը, մտան դաշտ: Անոնց կը հետեւէին հրաւիրուած երեք իրաւարարները՝ Պ.Պ. Քանովայ, Բոռբիկէզ եւ Տէր Նազարէթեան Արտաշէս:

Միքրոյով կը խնդրուի վայրկեան մը լռութիւն, ի յարգանս բոլոր զոհերուն («Արծիւ»ը սովորութիւն ըրած է իր բոլոր մեծ խաղերուն եւ հանդէսներուն յիշել եւ յարգել նահատակները):

Երկու խմբապետները կը յառաջանան քանի մը քայլ եւ «Արծիւ»ի խմբապետը կը նուիրէ Միութեան դրօշը իսկ Տէսինը՝ ծաղկեփունջ մը:

Ցետոյ բաժակատէրը՝ Պ. Սահակեան, կը հրաւիրուի առաջին հարուածը տալու գնդակին, իսկ իրաւարար Պ. Քանովան գրաւելով իր տեղը, կը սուլէ որպէսզի մրցումը սկսի:

Ա. կիսախաղին «Արծիւ»ը հովին դէմ կը յաջողի երկու նշանակէտ ընել, երկ-րորդ կիսախաղին Տէսին մէկ նշանակէտ: Երկու խումբերն ալ իրենց ամբողջ ճիգը կը դնեն յաղթութիւնը տանելու:

Տէսինը վերջին վայրկեաններուն յարձակողականի կ'անցնի, սակայն հարուածները կը վրիպին, ի վերջոյ «Արծիւ»ը կը յաղթանակէ երկուքով-մէկ եւ կը տիրանայ բաժակին:

Գովելի էին Պ. Պ. Ա. Փափազեան, Մ. Մատոյեան եւ Տ. Հայվէրտեան, որոնք մինչեւ վերջին վայրկեանը չյուսահատեցան եւ ցոյց տուին գեղեցիկ խաղարկութիւն մը:

Ժողովուրդը մեկնեցաւ շատ գոհ:

Խաղին ընթացքին եղան նուէրներ հետեւեալ անձերու կողմէ.—

Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ը հազար Ֆր.: Պ.Պ. Հայկազն Թէճիրեան 4000 Ֆրանք: Արսէն Թէճիրեան երկու հազար Ֆրանք: Սիմոն Շարիկեան 500 Ֆրանք: Սրճարանապետ Անթուան 500 Ֆրանք:

Իրիկունը Պ. Լ. Կոստյեանի ճաշարանը, «Արծիւ»ը երկու խումբերուն ի պատիւ հացկերոյթ մը տուաւ:

Երկուշաբթի կէսօրէ ետք Տէսինցիները մեկնեցան:

Շնորհակալութիւն Պ. Պ. Ցակոբեանին եւ Փափազեանին, որոնք գլխաւոր շարժառիթը եղան այս բարեկամական խաղարկութեան:

Շնորհակալութիւն Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, որ ազնուաբար տրամադրեց իր պահեստի խումբը, վերջապէս բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ օժանդակեցին եւ քաջալերեցին երկու խումբի մարզիկները: Կեցցէ Լիոն Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, կեցցէ «Արծիւ»ը եւ Արծուասէր հայ ժողովուրդը:

Ա. ԱՐԾԻՒ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ֆրանսական Ազգային Թատրոնին (Քոմէտի Ֆրանսէզ) եղանակի լաւագոյն բեմադրութիւնը պիտի ըլլայ անկասկած Ռասինի «Աթալի» ողբերգութեան վերաբեմադրութիւնը: Այս գործին բեմադրութիւնը ստանձնած է ծանօթ դերասանուհի Վերա Քորէն, որ միեւնոյնատեն պիտի ստանձնէ Ռասինի հերոսուհիին դերը:

Խաղին բեմական յարդարանքին ու հագուստները նկարելու գործը յանձնուած է հայազգի նկարիչ Գարզուի:

Այս մասին Ֆրանսական մամուլը հետեւեալ գրուատալից տողերը կը նուիրէ մեր հայրենակցին.—

« Գարզու ժամանակակից հագուագիտ նկարիչներէն մին է որուն արուեստին մասին քննադատները կը դժուարանան բացարձակ կարծիք յայտնելու եւ կը վարանին զայն դասել մասնայատուկ շարքի մը մէջ: Արդարեւ, Գարզու բոլորովին ինքնատիպ արուեստ մը ունի.— գիծեր՝ որ կը մեկնին ամէն կողմէ եւ իրար խաչաձեւելով վերջնական լուծում մը կուտան գործին: Ըստ այս քանիերորդ դարուն մօտեցումին է որ Գարզու պիտի զգեստաւորէ Ռասինի հերոսուհին՝ Աթալին»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Ը.

Ուրեմն Սըր Էօսթէյս Փեալըրզ, Միլ Հաուզի սեփականատէրը այս նաւուն մէջ կը գտնուէր: Պարզ դիպուած մը թերեւս:

— Ահաւասիկ Սըր Էօսթէյսը, նաւապետին քով նստող անձը, շարունակեց խօսակիցս: Մեծաշուք աւանակ մը:

Քանի կը դիտէի քարտուղարին դէմքը, այնքան աւելի կ'ատէի զինքը: Գաղտնախորհուրդ, թանձր արտեւանունքով աչքերը, տարօրինակ կերպով տափակ գլուխը ... այս ամէնը զգուանք եւ երկիւղ կ'ազդէին վրաս:

Ճաշարանէն կամրջակ բարձրացած ատեն, ես ալ իր ետեւէն դուրս ելայ եւ լսեցի հետեւեալ խօսակցութիւնը, որ տեղի կ'ունենար Սըր Էօսթէյսի և իր միջեւ:

— Ացիկի խնդիրը անմիջապէս պիտի կարգադրեմ, այնպէս չէ՞: Կարելի չէ աշխատիլ ձեր խցիկին մէջ, որ մնտուկներով լեցուն է:

— Բարեկամ, խցիկս ինծի յատկացուած է, որպէսզի նախ՝ մէջը պառկիմ, քնանամ եւ յետոյ հագուիմ, յարդարուիմ: Բնաւ դիտաւորութիւն չունէի քեզ թոյլ տալ որ այստեղ փռուիս եւ այդ դրամեքենայովդ դժոխային աղմուկ յարուցանես:

— Իմ ըսածս ալ այդ է, Սըր Էօսթէյս. աշխատելու տեղ մը ունենալու ենք ...

Այստեղ ձգեցի զիրենք եւ վար իջայ, տեսնելու համար թէ գոյքերս կը փոխադրուի՞ն: Սպասեակը այդ գործով կը զբաղէր:

— Շատ աղուոր խցիկ մը, օրիորդ: Զորրորդ կամրջակին վրայ, թիւ 13:

— Օ՛, ոչ, գոչեցի: 13ը չեմ ուզեր:

13ը այն միակ բանն է ուրկէ նախապաշարուած եմ: Սակայն խցիկը իսկապէս գեղեցիկ էր. քննեցի, վարանեցայ, բայց յիմար նախապաշարումս յաղթեց ինծի:

Գրեթէ լացակումած դիմեցի սպասեակին:

— Ուրիշ խցիկ մը չե՞մ կրնար ունենալ:

Սպասեակը քիչ մը մտածելով.

— Լաւ, 17ը կայ, յետսակողմին վրայ: Պարապ էր այս առտու, բայց կ'ենթադրեմ թէ մէկու մը վերապահուած է: Պարոնին գոյքերը դեռ ներս դրուած չեն եւ նկատելով որ այդ մարդիկ կիներուն պէս նախապաշարեալ չեն ըլլար, կը յուսամ թէ իրեն համար տարբերութիւն պիտի չընէ այս փոփոխութիւնը: Որոշումը սիրով ընդունեցի: Եւ սպասեակը գնաց հաշուապահին արտօնութիւնը ստանալու: Վերադարձաւ ուրախ:

— Շատ լաւ, օրիորդ, կրնանք տեղափոխել:

Թիւ 17 խցիկը 13ին չափ լայն չէր, բայց ես զայն գտայ գոհացուցիչ:

— Երթամ հիմակ բերեմ ձեր գոյքերը, օրիորդ, ըսաւ սպասեակը:

Ճիշդ այդ պահուն դրան առջեւ երեւցաւ չարաշուք դէմքով մարդը (կեղծանուն մը, որ իրեն տուած էի):

— Ներողութիւն, ըսաւ, այս խցիկը Սըր Էօսթէյս Փետլըրին վերապահուած է:

— Հոդ չէ, պարոն, պատասխանեց սպասեակը:

Անոր ալ թիւ 13ը կուտանք:

— Ոչ, ես 17ը պիտի ունենայի:

— Բայց պարոն, 13ը աւելի գեղեցիկ է, աւելի լայն...

— Ես յատկապէս 17 թիւը ընտրեցի եւ հաշուապահն ալ ըսաւ թէ զայն կրնամ ունենալ:

— Կը ցաւիմ, ըսի, սառն կերպով, բայց 17ը ինծի յատկացուեցաւ:

— Չեմ ընդունիր:

Սպասեակը դարձեալ միջամտելով.

— Միւս խցիկն ալ ճիշդ նոյնն է, եւ աւելի գեղեցիկ:

— Ես 17ը կ'ուզեմ:

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս ամէնը, հարցուց նոր մէկը: Սպասեակ, իրերս ներս դիր: Աս իմ խցիկս է:

Խօսողը ճաշասեղանի դրացինս էր, Վեր. Էտուըրտ Չիչեսթըր:

— Ներողութիւն, սխալ իմ խցիկս է, ըսի ես:

— Ոչ, Սըր Էօսթէյս Փետլըրին յատկացուած է, ընդմիջմախօսեց Պ. Փեկէթ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

գտնելով զայն քիչ մը «ճախորդ եւ ճախաւեր», մեծ գոհունակութիւն կը յայտնեն Ֆոսթըր Տըլըսի յայտարարութեանց առթիւ : Տիրող կարծիքը այն է, թէ արտաքին նախարարութեան առաջին պատասխանը որ հրատարակուեցաւ Տըլըսի բացակայութեան, ճարտարօրէն սրբագրուեցաւ այս վերջինոյն վերադարձին . — «Արտաքին նախարարը փրկեց կացութիւնը» : Նոյն գոհունակութիւնը Փարիզի մէջ, ուր իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, մեծ են հաւանականութիւնները ընդհանուր կացութեան բարելաւման համար :

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ՍԿՍԱՒ

Ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի փորձագէտները սկսան երէկ իրենց աշխատանքներուն, Չորսերու հաւանական ժողով մը նախապատրաստելու մասին : Ինչպէս գիտէք, Չորսերու ժողովը, եթէ յաջողի, պիտի քննէ նախ Գերմանիոյ խնդիրը, յետոյ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի պետութեանց միջեւ յարաբերութիւնները ընդհանրապէս : Թէեւ Մոսկուայի դրական պատասխանը Վիէննայի համագումարին մասին որոշ գիջողութիւն մը կը մատնէ, բայց Լոնտոնի իրազեկ շրջանակները շատ լաւատես չեն, եւ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը Գերմանիոյ միացման մասին համաձայնութեան մը գալու համար նոյն ճիգերը պիտի չթափէ :

Մանաւանդ որ այդ խնդրին պատճառաւ Մոսկուա արդէն չեղեալ կը նկատէ Անգլեւխորհրդային բարեկամութեան դաշինքը : Բայց եւ այնպէս, Երեք Մեծերու փորձագէտները պիտի ջանան Չորսերուն կողմէ ընդունելի օրակարգ մը մշակել, ուր մեծ տեղ պիտի տրուի Եւրոպայի ապահովութեան վերաբերեալ խնդիրներուն : (Գերմանիոյ ապագան, ընդհանուր զինաթափութիւն եւն.) Արեւմուտքի մեծերը արդէն առաջարկած էին Խ. Միութեան զինուորական ուժերու որոշ սահմանափակում մը. — Չինաստան, Խ. Միութիւն եւ Մ. Նահանգներ պէտք էր միատեսակ ունենային առաւելագոյն 1.500.000 զինուոր, իսկ Ֆրանսա եւ Անգլիա՝ 650.000 : Մոսկուա մերժած էր : Լոնտոնի փորձագէտներու ժողովը անշուշտ պիտի փորձէ նոր տարազներ գտնել, միջազգային զինաթափութեան մասին : Որովհետեւ Գերմանիոյ խնդիրը սերտօրէն կապուած է այդ հարցին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԸՐ ՈՒԻՆՍԹԸՆ ՉԸՐՉԻԼ վերադարձաւ Լոնտոն, մասնակցելու համար երեսփոխանական ընտրութեանց պայքարին : Ինչպէս հաղորդած էինք, պայքարը պիտի պաշտօնապէս բացուի Մայիս 5ին, իսկ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Մայիս 27ին :

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ գնդ. Մալքէի ահաբեկումին կազմակերպիչները, դրդուած էին օտար պետութենէ մը եւ կ'ուզէին տապալել ներկայ կառավարութիւնը, որպէսզի Սուրիա իր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը փոխէ :Սէուտական Արաբիոյ վեհապետն ալ յայտնեց նոյն կարծիքը : Կ'ըսեն թէ խնդիրը կապ ունի Թուրքեւսուրիական յարաբերութեանց հետ, մէկ կողմէ, եւ Սուրիա — Իրաք միացման ծրագրին հետ, միւս կողմէ : Դամասկոսի մէջ ձերբակալուած են 105 հոգի, որոնցմէ 30ը զինուորականներ :

ՕԴԱՆԱՒ մը ինկաւ տան մը վրայ, Վալանսիէնի մօտ, խլելով չորս զոհեր : Օդանաւորդը «փախած» էր Լոնտոնի օդակայանէն : Անգլիական օդատորմիղէն երիտասարդ հնդիկ մըն էր որ կ'ուզէր մեկնիլ իր երկիրը : Բայց 8 ժամուան համար միայն վառելանիւթ ունէր :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը Անթուան Փինէյ եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի Ապրիլ 29ի տեսակցութեան օրակարգը որոշուած է. — Սար, տնտեսական եւ մշակութային համագործակցութիւն, Գերմանիոյ միացում, Չորսերու ժողով :

ԿԱԶԱՅԻ շրջանին մէջ, նոր միջադէպ մը պատահեցաւ եգիպտական եւ իսրայէլեան ուժերու միջեւ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախկին նախագահը Վ. Օրիոլ մեկնեցաւ Լիւպլիանա, ուր պիտի մասնակցի Եուկոսլաւ նախկին ռազմիկներու համագումարին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Շու Ան Լէյ հասաւ Ճաքարթա, ուր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի վարչապետին գնդ. Նասըրի հետ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. Յ. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

Համազգայինի նախագահ եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Ցոր. Կեդր. Յանձնախումբին փոխ ատենապետ Պ. Յ. Տէր Մելքոնեանի ի պատիւ հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին :

Արձանագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Փրօ. 86-60, ինչպէս նաեւ ԳրատունՊարսամեան՝ Փրօ. 64-90, ամէնէն ուշը հինգշաբթի երեկոյ : Ծախքերու մասնակցութիւն հազար ֆր. :

Համազգայինի վարչութեան եւ Ցոր. գործադիր մարմնին անդամները, խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին նոյն օրը ժամը 7ին, ճաշարան Քոլմար, 13 Ռիւ տը Սթրազպուրկ :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՔՈՄՓԻԷՆՅԻ ՄԷՋ Ուազ

Այս կիրակի, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Քոմփիէնյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 11ին :

Երգեցողութեան կը մասնակցի Առնուվիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ երկսեռ խումբը :

Կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ սոյն պատարագին :

Պատարագէն վերջ դաշտագնացութիւնը Քոմփիէնյի անտառը :

Հոգաբարձութիւն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ տարեկան հոգեհանգիստ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ հիմնադիրներուն յիշատակին :

Կը խնդրուի ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը կազմակերպած է տեղւոյն Սալ Կալմանի մէջ (կայարանին դիմաց), 15 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 23 թատերական շքեղ ցերեկոյթ և պարահանդէս : Ի նպաստ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին նորոգութեան :

Կը ներկայացուի փարիզահայ սիրուած դերասաններու ամբողջական կազմով :

Մեծանուն երգիծաբան Յ. Պարոնեանի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն երեք արար :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Մարսէյլի Հայ Աւետ. եկեղեցիներու 50 հոգինոց երկսեռ երգչախումբը կուտայ իր համերգ–ճաշահանդէսը, մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի, Մայիս 8, ժամը ճիշդ 5ին :

Քաղաքին ամէնէն շքեղ երաժշտասրահին՝ Թէաթրը տիւ Ժիմնազի մէջ (Քանըպիէռի կեդրոնը) ուր առաջին անգամ կը տրամադրուի Հայերու :

Կը ղեկավարէ Յակոբ Քիւրքճեան, Պոսթընի երաժշտանոցէն :

Կը մասնակցին ֆրանսական Ռատիոյի եւ Քօնսեռ Քլասիքի սօլիստները (ջութակ, թաւ ջութակ, եւայլն) :

Պիտի նուագուին եւ երգուին քանէն աւելի գործեր, տասնեակ մը հեղինակներէ :

Ֆրանսահայ բեմի վրայ առաջին անգամ պիտի լսուին Հէնտէլի գլուխ գործոց օրաթորիոներէն հռչակաւոր եւ մեծաշուք խմբերգներ, հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն :

Տոմսերու թիւը սահմանափակ է. — Խոհեմութիւն է կանուխէն ապահովել զանոնք : Գինը՝ ժողովրդական :

Դիմել՝ Պ. Վ. Խայիկեանի, Մոնթէ Սիօռ, 75 Լա Քանըպիէռ : Պ. Կիւլէսէրեանի, Լը Պոսփոր, 2 ռիւ Լուի Ասթրուէն : Երգչախումբի անդամներուն, ինչպէս եւ ղեկավարին 52 Պուլվ. տը Վօքլիւզ (Պոմոն) : Սէնթ Անթուանի մէջ՝ տեղւոյն Աւետ. եկեղեցւոյն :

Ուշադրութիւն.— Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր :

Imp. ARAXES. 46, rue Richer. PARIS 9e

ԱՅՑ «Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ»

Այս կիրակի Մայիս մէկ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. եւ Կեդր. վարչութիւնները :

Թանգարանի այցելութենէն ետք, նոր անդամներու երդման արարողութիւն :

ժամը 16.30ին խնջոյք – բէյասեդան :

Կը հրաւիրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը :

ժամադրավայր.— Կար տիւ Նոռէն Տէփար Պանլիէօ ժամը 10.30ին, շոգեկառք 11.15, 12.15, 13.59 եւ 14.29 :

Իջնել Անկէն :

ԱՊՐԻԼ 24ԻՆ

Լրացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման տասնամեակը : Իրենց վճարումները գիւրացնելու համար մեր բաժանորդները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն .—

ԼՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ՝ ընկերներ Յ. Հիսայեանի եւ Ա. Աւետիսեանի :

ԳԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ՝ ընկեր Բ. Պասմաճեանի :

ԻՍԻ, ՄԷՕՏՕՆ, ՔԼԱՄԱՐ՝ ընկեր Ե. Ատանալեանի, Ն. Դարբինեանի կամ սրբահարանապետ Պ. Զատիկեանի :

ՇԱՒԻԼ, ՎԻՐՕՖԼԷ՝ ընկ. Գ. Կիւլեանի :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ՝ ընկ. Ա. Մարտիրոսեանի :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ ընկեր Բարթող Փափազեանի :

ՄԱՐՍԷՅԼ (քաղաք)՝ Պ. Գ. Ծերիկեանի, ընկեր Ա. Քէօսէեանի :

ՎԱԼԱՆՍ՝ ընկ. Ա. Առաքելեանի :

ՎԻԷՆ՝ ընկեր Մ. Մուրատեանի :

ՊՈՐՏՕ՝ ընկեր Տօնէրեանի :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ՝ ընկ. Ս. Ընտրիկեանի :

ՏԷՍԻՆ՝ Պ. Վ. Հիւսեանի :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ ընկ. Վ. Խրիմեանի :

ՆԻՍ՝ ընկեր Գ. Խոսրովեանի :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ ընկեր Քիւրէճեանի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին Ազգ. Տունը : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Նիւթ՝ Իրերօգնութեան գաղափարը ուրիշ ազգերու մէջ :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ

ժամը 14.30ին, Միւթիւալիթէի մէջ :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

կիրակի, 15 Մայիս, ժամը 14ուկէսին

Մասնակցութեամբ տաղանդաւոր արուեստագէտներու եւ արուեստագիտուհիներու :

Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Հայ Կարմիր խաչի կեդրոնէն, 15, Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ :

Ինչպէս նաեւ փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն :

Տոմսերու գինը.— 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

(ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

Տարեկան պարահանդէսը

20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ

GRAND HOTEL

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթ.ի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը ստիպողական է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընկ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15ին, Ժանթիյի հայկ. դպրոցին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՊՐԻՒՍԷԼ, — Կը խնդրուի ապրիլ 23ին երկու հազար ֆրանքի մանտա մը ղրկողէն իր անունը եւ հասցէն անմիջապէս հաղորդել վարչութեանս :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Խարբերդի Նահանգային Եփրատ Միութեան կողմէ :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Պիվէրի մէջ (Կարտան) : Հոգեհանգստի արարողութիւն պիտի կատարուի մեր բոլոր ննջեցեալներու հոգւոյն :

Լ. Գեղունի սրահին մէջ գեղարուեստական բաժին, ղեկավարութեամբ հայրենակից Ն. Սարգիսեանի, հայկական պարեր, պուլի մրցում, հաւկթախաղ, եւն. : Ծոխ պիւֆէ : Վարձուած են օթոքարներ, որոնք կը մեկնին առտուան ժամը 9ին, Փլաս տ'Էքսէն : Արձանագրուելու համար դիմել հետեւեալ հայրենակիցներուն— Մարսէյլ Յ. Դաւիթեանի (Պար Րաֆֆի), Գինոսեանի՝ Սէն Լու, Անիսբէկեանի, Սէնթ Մարգրիտ, Խ. Արզումանեանի (Պուլ. Օտտօ), Յ. Սահակեանի (Փըթիթ Վիտ) : Երթեւեկի համար 240 ֆրանք :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ : Ողեւորիչ մրցումներ :

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ (ՎԵՆԵՏԻԿ)

Տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 12ին, յարմար պայմաններով ու ծրագրով :

Լրացուցիչ տեղեկութիւններու եւ արձանագրուելու համար դիմել՝

Տոքթ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

29, rue Bleue, Paris (9), PRO. 79-09

կամ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ

53, rue de Châteaudun,(9), TRI. 57-74

ԼԷ Ջ'ՕԼԻՎ Մարթեկոյի հայկ. դպրոցի վիճակահանութենէն շահեցան հետեւեալ թիւերը .— 11 16 40 47 10 79 34 : Առարկաները ստանալու համար դիմել Պ. Մ. Մկրտիչեանի, Մարթեկօ լէ ղ'Օլիվ :

Նախապէս Մարտ 15ի մեր հանգանակութեան ցանկին մէջ մոռցուած էին Պ. Պ. Պարսամեան, Մ. Ասատուրեան 500ական ֆրանք :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ԱՊՐԻԼ • VENDREDI 29 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7660 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3071

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ՕՐԵՐ

*

Համաշխարհային առաջին պատերազմը մեծ հարուած մը տուաւ ընկերվարական կուսակցութեանց, մանաւանդ Գերմանիոյ ու Ֆրանսայի մէջ :

Միջազգային համագումարներուն մէջ քանիցս բանաձեւեր քուէարկուած էին, յանձնարարելով որ պատերազմի պարագային, ընկերվարականները զէնք պէտք է վերցնէին իրենց ազգային կառավարութեանց եւ ոչ թէ արտաքին թշնամիին դէմ, որպէսզի ներքին յեղափոխութեան շնորհիւ աշխատաւոր եւ ընչազուրկ դասակարգը տիրանայ իշխանութեան :

Մասնաւորաբար մեծ յոյսեր դրուած էին Գերմանիոյ սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան վրայ, որ ամէնէն զօրաւորն էր Եւրոպայի մէջ եւ մեծ թիւով երեսփոխաններ ունէր Ռայխսթակին մէջ :

Երբ պատերազմը պայթեցաւ, ոչ մէկ շարժում ըրին գերման ընկերվարականները : Իրենց երեսփոխանները, ընդհակառակն, քուէարկեցին պատերազմական վարկերը եւ բոլորը լծուեցան ազգ. պաշտպանութեան գործին :

Գլխաւոր վարիչներէն Թունդ մարքսական Կարլ Կաուցկի պահ մը նոյնիսկ նախարար դարձաւ : Ազգային զգացումը յաղթեց միջազգային գաղափարաբանութեան :

Նոյնը պատահեցաւ Ֆրանսայի մէջ :

1905էն առաջ բուռն վէճ կար Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեանց մէջ՝ քաղքենի կառավարութեանց մասնակցելու հարցին շուրջ :

Բոլորն ալ հակառակ էին սկզբունքով : Այնպէս, որ երբ 1899ին Վալտէք – Ռուսօ կրկին անգամ իշխանութեան գլուխ գալով իր դահլիճին մէջ առաւ Ալեքսանդր Միլրանը, ընկերվարական կուսակցութիւնը իր շարքերէն վտարեց զայն :

Իսկ 1914 – 18ի պատերազմի ընթացքին, երբ հայրենիքը վտանգի տակ էր, ընկերվարութեան մեծ վարիչներ Ժիւլ Կէտ եւ Ալպէր Թոմա անդամակցեցան Ֆրանսայի դահլիճներու, յանուն ազգային միութեան :

Զինադադարին, շատ տկարացած էր Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը, ոչ միայն իբրեւ հետեւանք աւերիչ պատերազմի մը, այլ նաեւ համայնավարական գաղափարներու ծաւալման պատճառաւ :

Քայքայուած էր նաեւ Երկրորդ Միջազգայինը :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը, ուզելով ողջունել Ռուսիոյ մէջ կազմուած առաջին ընկերվարական կառավարութիւնը, 1920ին իբրեւ պատուիրակ Մոսկուա ղրկեց իր երկու գլխաւոր վարիչները՝ Մարսէլ Քաշէն եւ Լիւտովիկ Ֆրոսար (ընդհ. քարտուղար), որոնք իրենց հետ բերին Կոմկուսի 21 կէտերէ բաղկացեալ մէկ ծրագիրը, իբրեւ պայման անդամակցելու Համայնավարական Երրորդ Միջազգայնին :

Նոյն տարուան Դեկտեմբերին Թուրի մէջ տեղի ունեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան տարեկան համագումարը, ուր տեսակէտները ուժգնօրէն բախեցան :

Ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ պառակտում յառաջ եկաւ : Մոսկուայի կուսակիցները, Քաշէնի ու Ֆրոսարի հետ՝ բաժնուելով ընկերվարական կուսակցութենէն՝ կազմեցին Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը :

Իրենց սեփականութիւնը դարձուցին նաեւ «Իւմանիթէ»ն, որ այդ թուականէն ի վեր կը հրատարակուի իբրեւ պաշտօնաթերթ Ֆրանսական Կոմկուսին :

Լէոն Պլում դարձաւ ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդը : «Փոփիւլէր»ն ալ՝ նոր պաշտօնաթերթը :

Այսպէս վերջ գտաւ տագնապը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԼԱՒԱՏԵՍ

●

Ընդհանուր համաձայնութեան մը համար վերջին օրերու նպաստաւոր մթնոլորտը հետզհետէ աւելի՛ ուշագրաւ կը դառնայ, դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով : Մ. Նահանգներու նախագահը իր լրագրական վերջին ասուլիսին մէջ հաստատեց թէ կարելի է մեղմացնել միջազգային ներկայ ձգտումը : Թելադրելէ ետք որ ռուսկիները չտարուին « չափազանց լաւատեսութեամբ մը», յայտնեց թէ երբեք չըրաթէ ի վեր ուղղակի թղթակցութեան մէջ էր իր «հին բարեկամ՝ Մար. Ժուկովի հետ : (Ինչպէս գիտէք Ժուքով, Մալենկովի հրաժարումէն ետք դարձաւ Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարը) : Նախագահը չյայտնեց փոխանակուած նամակներուն բովանդակութիւնը, բայց չեշտեց թէ յաղթանակէն ետք Ժուկով եռանդուն կերպով աշխատեցաւ որ չարունակուին ամերիկեան-խորհրդային բարւոք յարաբերութիւնները : « Այն ատեն դաշնակից վարիչները խորապէս կ'ուզէին խաղաղութիւն հաստատել : Պէտք է յուսալ թէ դեռ բան մը մնացած է այդ փափաքէն » : Ինչպէս կը յիշէք, երբ մառեշալ Ժուկով դարձաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար, Այզընհաուըր հրապարակաւ յայտնեց իր անձնական բարեկամութիւնը անոր հետ : Բայց անակնկալ մըն է իր թղթակցութիւնը :

Թղթակից մը հարցուց թէ ինչ կը մտածէ Խ. Միութենէն ներս համայնավարութեան դէմ շարժումի մը գոյութեան մասին. Նախագահը պատասխանեց թէ բան մը չի գիտեր այդ մասին, սակայն վարչաձեւը հաստատուած է տասնեակ տարիներէ ի վեր. «ուրեմն աւելորդ է այդ մասին ենթադրութիւններ ընել » : Ցատկանշական է այս խօսքը, եթէ նկատի ունենանք Ժուքովի հին եւ համոզուած համայնավար մը ըլլալու պարագան : Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով Այզընհաուըր համոզուած է թէ խորհրդային վարիչներու հետ ուղղակի շփումները խաղաղ համակեցութեան մը համար՝ իմաստ պիտի չունենան, եթէ Արեւմուտքը յոյս դնէ Խ. Միութեան մէջ խլրտումներու ցնորքին վրայ :

× Գալով Չինաստանի հետ բանակցութեանց խնդրին, Այզընհաուըր կէտ առ կէտ հաստատեց իր արտաքին նախարարին առջի օրուան յայտարարութիւնը : Ինքն ալ «չոր եւ չափազանցուած » գտաւ արտաքին նախարարութեան առաջին յայտարարութիւնը Ֆորմոզայի մասին, Փէքինի առաջարկին առթիւ :

× Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին առթիւ, նախագահը յայտարարեց թէ առայժմ անհրաժեշտ չի նկատեր չորս վարչապետներու հանդիպում մը, ընդհանուր հարցերու մասին : Պէտք է նախ արտաքին նախարարները ժողովի նստին :

×

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, դեղարանական աշխատանոցի մը պատրաստած «Սոքի շիճուկ»ին վաճառումը արգիլուեցաւ : Այդ շիճուկով պատուաստուած մանուկներէն վեց հոգի բռնուեցան մանկական անդամալուծութենէ : Մէկը մեռաւ : Տօքթ. Սոք յայտարարեց թէ քննութիւն մը միայն կրնայ ճշդել պատահածին բուն պատճառները :

ՍԱՅԿՈՆԻ փողոցներուն մէջ արիւնոտ ընդհարումներ տեղի ունեցան կառավարական ուժերու եւ աղանդաւորներու միջեւ : Կը հաշուեն աւելի քան հարիւր մեռեալ եւ վիրաւոր :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Եգիպտոսի վարչապետ գնդ. Նասըրի նուիրեց չինարէն լեզուով գեղատիպ Գուրան մը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԲԱՆԵՐ

Միլանի մէջ ափ ի բերան մնացին, երբ իմացան որ երկու անջատ սգահանդէսներ սարքուած են Փարիզի մէջ, Հայաջինջ Սպանդի քառասնամեակին առթիւ :

— Ուրեմն Փարիզի մէ՞ջ ալ ազգը երկու մասի բաժնուած է, ինչպէս Մ. Նահանգներուն մէջ :

= Երբեմն երեք – չորս մասի ալ կը բաժնուի, համաձայն «հանգամանաց եւ պարագայից», ինչպէս կ'ըսէր իրաւագէտ երեսփոխան մը :

— Մե՞ղք որ այնքան հայ ուսումնականներ կան Լոյս – Քաղաքին մէջ :

= Ճիշդ ատոր համար ալ մէկուն լեզուն չինարէն է միւսին համար :

— Մեր փոքր գաղութին մէջ կան շատ մը գրոց – բրոցներ, որոնց 20–25ը բժիշկ, բայց իրար կը հասկնան, գոնէ հիմնական հարցերու մէջ :

= Դուք ժողովուրդ չունիք, որպէսզի ազդեցութեան շրջանակներու բաժնէք ...

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ գաւառի մէջ միասնաբար կը տօնեն Ապրիլեան տարեդարձը, իսկ Փարիզը բացառութիւն կը կազմէ :

= Ինչպէս երբեմնի Պոլիսը, Փարիզն ալ տեսակ մը հով տուած է իւրն իրեն : Փարիզ հաստատուած ուսումնականը միշտ կը յաւակնի առաջնորդի դեր կատարել, մանաւանդ եթէ կրցեր է դիրք մը գրաւել, ասոր - անոր շուքին քունելով :

— Գոնէ գիտնային պատշաճութիւնները յարգել, 1915 – 16ի Արհաւիրքին տարեդարձը տօնած ատեն :

= Եթէ գիտնային, ինչո՞ւ երկու անջատ սգահանդէսներ պիտի սարքէին, առաջինը շաբաթ (փոքրամասնութիւն), երկրորդը կիրակի (մեծամասնութիւն) :

— Երբ փոքրամասնութիւնը 250 ունկնդիր միայն կ'ունենայ, իսկ մեծամասնութիւնը երկու հազար, կը նշանակէ թէ չէզոք եւ անկախ հասարակութիւնը շատոնց արձակած է իր վճիռը : Երանի թէ դարձի գային :

... Վերադարձիս ուրիշ զարմանալի բաներ ալ իմացայ : *ՎԱՀԷ*

ՍԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարին եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի միջեւ խօսակցութիւնները սկսան այսօր : Ֆրանսական պատուիրակութեան մէջ կը գտնուին ուրիշ նախարարութիւններէ փորձագէտներ ալ, մանաւանդ տնտեսագէտներ : Ինչ որ ենթադրել կուտայ, թէ օրակարգի նիւթերէն Սարի խնդիրը մասնաւոր տեղ մը պիտի գրաւէ խօսակցութեանց ընթացքին : Ինչպէս գիտէք, Սարի խնդրին լուծման դժուարութիւններէն մին, Ռէօշլինկի պողպատի գործարաններուն ապագան է : Պատերազմէն ետք, Ֆրանսան ստացած էր այդ գործարաններուն կազմածները իբրեւ պատերազմական հատուցում : Բայց չփոխադրեց զանոնք Ֆրանսա : Երբ համաձայնութիւն գոյացաւ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ Սարի մասին, Ֆրանսա ուզեց բաժին ունենալ Ռէօշլինկի գործարաններու բաժնեթուղթերէն : Ռէօշլինկ կը մերժէ ծախել անոնց մէկ մասը : Գերման կառավարութիւնն ալ կը պնդէ թէ գործարաններուն կազմածին վրայ Ֆրանսայի ունեցած իրաւունքները չեն կրնար արդարացնել Ֆրանսայի պահանջը՝ «բաժնեթուղթերու տետրակ մը » ունենալու մասին :

Եւ դեռ ուրիշ դժուարութիւններ՝ Սարի ապագայ «Եւրոպացի մարզպան»ի ընտրութեան մասին, ինչպէս նաեւ Ֆրանքեւսարական տնտեսական համաձայնութեան առթիւ : Այս կէտերն են որ պիտի նորէն քննուին : Թէեւ մասամբ լուծում մը գըտած էին Մէնտէս Ֆրանսի կառավարութեան օրով :

Պոնի տեսակցութեան ընթացքին պիտի շօշափուին նաեւ Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց մասին զանազան հարցեր : Տնտեսական եւ մշակութային : Նաեւ՝ գերմանական միացման խնդիրն եւ Չորսերու ապագայ ժողովի մը հնարաւորութիւնը :

×

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ օրը տօնուեցաւ Ապրիլ 27ին : Այս առթիւ մեծ զօրահանդէս մը սարքուած էր Թէլ Ավիվի մէջ : Կէս միլիոն քաղաքացիներ հպարտութեամբ կը դիտէին թափօրը : Երիտասարդներ կը շրջէին փողոցներուն մէջ, թմբուկներով եւ շեփորներով : Գոհաբանական աղօթքներ կատարուեցան սինակոկներու, եկեղեցիներու եւ մզկիթներու մէջ : Զօրահանդէսի միջոցին ցուցադրուեցան Իսրայէլի նոր զէնքերը : Իսրայէլ ունի 1.700.000 բնակիչ : Կէսէն աւելին ներգաղթած են 1948էն ի վեր : Մօտ 500 հազար Հրեաներ տեղաւորուած են գիւղական շրջաններու մէջ, զարկ տալով հողագործութեան : Այս գործունէութեան

շնորհիւ Իսրայէլ առատ բանջարեղէն, պտուղ եւ ուրիշ արտադրութիւններ կ'ապահովէ : Անցեալ տարի 5.500.000 տոլար պակաս ծախսած էր ուտեստի ներածման համար :

ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

ԱՔՍԷԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻ ՄԱՀԸ

Նոր ստացանք Երեւանի «Գրական Թերթ»ին ապրիլ 15ի թիւը որ վերջնապէս կը հաստատէ գրագէտ Աքսէլ Բակունցի մահը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Վերջերս արտասահմանի մէջ զրոյց կը շրջէր թէ աքսորուած գրագէտներ կը վերադառնան, ինչպէս Գ. Մահարի, եւ Վ. Ալազան : Այդ լուրերուն հրատարակութեան արտօնութեան հետ երկչոտ տողերով կը յայտնեն թէ ո՛վ կը վերադառնայ եւ ո՞վ մեկնած է անդարձ : Այս վերջիններու կարգին Ե. Չարենցէն ետք ահա կը ստուգուի որ Աքսէլ Բակունց ալ զոհ գացած է նոյն ճակատագրին :

Աքսէլ (Ալեքսանդր) Բակունց ծնած է 1897ին, Անգեղակոթ գիւղը : 1917ին աւարտած է Էջմիածնի ճեմարանը : Ասպարէզով գիւղատնտես, վարպետ մըն էր նորավէպի մէջ : Կը համարուի Հայաստանի Համսունը իր գիւղական պատկերներով (Զանգեզուր) :

Հայաստանի մեծագոյն գրողներէն մէկն է եւ շատ բան կը սպասուէր իր տաղանդէն : Իր ձգած ձեռագիրներուն մէջ կայ «Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ» պատմուածքը :

Իր գործերէն հաւաքածոյ մը հրատարակուած է նաեւ արտասահմանի մէջ : Իր պատմուածքներէն «Ծիրանի Փող»ի մասին ատոր ծուռնալ մը հրատարակած էր Նայիրի Զարեան, 1938ին :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ յանկարծամահ եղած է Պ. Սարգիս Տէօվլէթեան, Շապին Գարահիսարի «Սարգիս աղբար » , որ իր ծննդավայրին յուշերը հրատարակեց անցեալ տարի :

Հանգուցեալը, որ 80 տարեկան էր, գործօն դեր կատարած է երիտասարդութեան շրջանին, իբրեւ հին հնչակեան, Շապին Գարահիսարի եւ Կովկասի մէջ : Պանդխտութեան շրջանին ալ միշտ կը մասնակցէր հանրօգուտ ձեռնարկներու, մասնաւորապէս գլուխ հանելու համար Անդրանիկի յուշարձանին շինութիւնը, որուն գաղափարը ներշնչած էր այս թերթը : Ջերմապէս կը հաւատար զանազան հոսանքներու գործակցութեան :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՄՌԱՑԱԾ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ

Տիգրան Չէօկիւրեանի յիշատակին

Գ.

Օրերը ի զուր կը սահէին եւ դեսպանատուներու տուած յոյսերը եւ խոստումները անհետեւանք կը մնային։ Միւս կողմէ գանազան գաւառներէ ու աքսորականներէ եկած տեղեկութիւնները եւ բերնէ բերան շրջագայած լուրերը սահմռկեցնող էին։ Հայաստանը Փաշայի երկաթուղիի հայ եւ յոյն պաշտօնեաներէն շատեր եւ մանաւանդ մեր ազգականներէն Համբիկ, Պօզանթիի շրջանին ձորերուն մէջ անձամբ տեսած ու ստուգած էին բազմաթիւ Հայերու խողխողուած մերկ դիակները։ Հետեւաբար նախապէս պատրաստուած ճիւաղային ծրագրով մը, հաւաքական կազմակերպուած ցեղասպանութիւնն էր որ տեղի կ'ունենար, օրինաւոր կառավարութեան մը համամտութեամբ եւ քաջալերութեամբ։

Տիգրանը իր աքսորավայրէն ընդհանրապէս Թուրքերէն գրուած բաց քարթեր կը ղրկէր։

Օր մըն ալ Թուրքերէն գրուած նամակ մը ստացանք։ Թէեւ պահարանը բացուած ու նամակը կարդացուած էր, սակայն գրաքննիչներուն կողմէ ասրուած նախադասութիւններ չկային։ Անոր նամակին մէջ նախադասութիւն մը անըմբռնելի էր եւ հակառակ լաւ Թուրքերէն գիտցող հայ բարեկամներու խորհրդածութեանց, այդ անունին խկութիւնը 2 օր կարելի չեղաւ կարդալ։ Բարեբաղդաբար Թուրք բարեկամ մը օգնութեան հասաւ եւ առաջին իսկ կարդալուն ... վտանգուածեան էֆէնտի վաքըթասը իլէ գրուած անըմբռնելի նախադասութիւնը լուծեց։ Մընացեալը գուշակեցինք։

Չէօկիւրեան իր այս նամակովը մայրիկիս կը հասկցնէր թէ «կեանքերնիս վըտանգուածեան էֆէնտիի» միջնորդութեամբ Թալէաթին դիմել վերադարձի հրամանը ձեռք ձգելու համար։

Այլեւս պարզ էր։ Աքսորականները լաւ մը ըլլալէ զրկուած էին եւ կը զգային որ լրջօրէն վտանգուած են։

Մայրս Թաղին ոստիկանապետին կարծիքին դիմեց Թալէաթին ներկայանալու։ Ոստիկանապետը օր մը խորհրդածելէ ետք, հակառակեցաւ, առարկելով որ ոչ մէկ օտարական հայ կին կրնայ անձամբ անոր ներկայանալ։ Իսկ դրաւոր ղրկուած բոլոր դիմումները անհետեւանք կը մնան, ըսաւ։

Այդ շրջանին մայրս Պայազիտի Թուրք վարժարանի ուսուցչուհիներուն մանկավարժութեան, երաժշտութեան եւ պարի դասեր կ'աւանդէր։ Անոնք անշուշտ գիտէին որ մեր փեսացուն իբր մտաւորական ուսուցիչ աքսորուած էր եւ մօրս զանազան դիմումներուն միամտօրէն կ'օժանդակէին։ Այս առթիւ Թուրք ուսուցչուհիները ոչ միայն համաձայն էին որ մայրս անձամբ Թալէաթին ներկայանայ այլեւ խնդրագիր մըն ալ պատրաստած էին։

Օր մըն ալ մայրս առանձին, խնդրագիրները առած եւ տան բոլոր բարեկամներուն ինշալլահները եւ յաջողութեան մաղթանքները շալկած, նախարարութիւն գընաց Թալէաթին ներկայանալու համար։

Մայրս յաջողած էր հակառակ բոլոր արգելքներուն եւ խիստ հրամաններուն, դռնապանները համոզելով փաշային յարկաբաժինը մտնել։

Երբ մայրս մեծ սրահէն ներս կը մտնէ, Թալէաթ իր գրասեղանին առջեւ անակնկալի եկած, քրիստոնեայ կնոջ մը աներեւակայելի ներկայութենէն, խկոյն ոտքի կը ցատկէ եւ ապահովութեան համար ձեռքը գրպանը՝ դէպի մայրս կը յառաջանայ։ Իսկ մայրս նախապէս գոց սորված յարգալիր նախադասութիւններով, թըրքական բարեւներով փաշային կը մօտենայ եւ ձեռք կ'երկարէ։ Թալէաթ զարմացած զայն կ'առաջնորդէ մինչեւ իր գրասեղանին մօտ եւ բազկաթոռ մը ներկայացնելով, միշտ աջ ձեռքը գրպանը մտիկ կ'ընէ։ Աւելի քան քառորդ ժամ մայրս կը ջանայ զայն համոզել որպէսզի բարեհաճի Չէօկիւրեանին վերադարձը հրամայել։ Սակայն Թալէաթ բոլոր առարկութիւնները առանց ընդմիջելու մտիկ ընելէ ետք, գեհենական հեգնանքով կը պատասխանէ, « Մատամ, Չէօկիւրեանլար, պիզիմ պաշըմըզա պէլա տըր լար » ։

Տիգրանին անմեղութիւնը հաստատող, մօրս կողմէ ներկայացուած բոլոր փաստերը անօգուտ նկատուած էին։ Թալէաթ համոզուած էր որ Չէօկիւրեանները փորձանք էին։

Եւ յանկարծ արտաքնապէս հանդարտ ու ժպտադէմ այս մարդը, սարսափելի ու սպառնական կը դառնայ եւ մօրս երեսին բարկաձայթ պոռթկումով մը կը գոռայ, թէ ուրկէ՞ց Չէօկիւրեանները կը ճանչնայ, թէ ի՛նչպէս յաջողած է մինչեւ իր մօտ հասնիլ, թէ ինչպէ՞ս կը կոչուի։

Մայրս սարսափած Թալէաթի սպառնական դէմքէն, մոլեգնած գազանի նման ատելավառ արտայայտութենէն ու չարագունած դէմքէն, գլխելով իր դիմումէն, իր յուզումը ծածկելով անունն ու հասցէն կուտայ եւ կը շարունակէ պատասխանել միւս հարցումներուն, հանդարտօրէն թէ Չէօկիւրեան իր աղջկանը սէվտալըն է։

Մինչ այդ Թալէաթ տետրակ մը կը բանայ եւ բարձրաձայն կը կարդայ։ « Կիւլլէկ Հալէպլեան եւ Պայծառ Տայեան թէեւ շատ մը միութիւններու հիմնադիր եւ վարիչ անդամներն են եւ հանդէսներ կը հովանաւորեն, սակայն Սկիւտարի Սէր Գոմիսէրին (ոստիկանապետ) վստահութիւնը կը վայելեն եւ Տէլի Գանըըներ կը խրատեն պուտալա եւ սէրսէրի գոմիթաճիներուն չհետեւիլ »։

Մայրս թէ՛ սարսափած եւ թէ այլայլած այս յայտնութիւններէն եւ միեւնոյն ատեն քաջալերուած իր եւ Պայծառ Տայեանի մասին գրուած նպաստաւոր տեղեկագրէն, քրտինքներուն մէջ, օրերը համբուած մահապարտի մը գարհուրանքով, կը յանդգնի փաշայէն խնդրել որպէսզի տէլի գանըը Տիգրանը իրեն յանձնէ եւ ինք կ'երաշխաւորէ անոր ալ «խելքը գլուխը բերել»։

Երբ կը մերժուի, մայրս, կարծես սովորական անհատի մը հետ ըլլար գործը, գլխարկը գլխէն կը քաշէ եւ կ'ըսէ. — Ճերմակ, ալեհեր մազերով մայր մըն է որ պաղատագին ձեզմէ կը խնդրէ հանդարտ մնալ, իր անառակ ու ճահիլ որդւոյն ներել։ Եւ կ'առաջարկէ որ փաշան հրամայէ Չէօկիւրեանին Պոլիս փոխադրութիւնը եւ հոն Պոլսոյ Գըամը Սիասիի մէջ բանտարկուած պահէ մինչեւ պատերազմի վերջաւորութիւնը։

Թալէաթ կարծես ազդուած մօրս խռովայոյզ խօսքերէն, պահ մը խորհելէ ետք, ոտքի կ'ելլէ եւ մօրս կ'ըսէ բառ առ բառ գեհենային վայրագութեամբ. —

« Եթէ կ'ուզես մինչեւ կեանքիդ վերջը հանդիստ ապրիլ, Չէօկիւրեանները մոռցիր եւ անոնց անունը երբեւիցէ բերանդ մի՛ առներ »։

ՎՐՈՅՐ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ՅԱՐԱՃՈՒՆ ՎՏԱՆԳԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ»

●

ԽՄԲ.— Լը Մօնտի արեւելագէտ թղթակիցը էտուար Սապլիէ վերոյիշեալ խորագրով յօդուածաշարք մը հրատարակած է նոյն թերթին մէջ, նուիրուած Սուրիոյ քաղաքական կեանքին։ Այդ յօդուածէն թարգմանաբար կուտանք կարեւոր մասեր.—

Առնօք, Պետեւին համար որ կառչած էր իր մրրկած անապատին, Դամասկոսը իր սինազարդ ուղիներով, իր պարտէզներով եւ իր աղբիւրներով միայն հիացում կ'ազդէր։

Այսօր այցելուն նոյն տպաւորութիւնը կը կրէ երբ անցնելով Կիւթթայի կանաչ գօտին, կը նշմարէ նարնջենիներով եւ նշենիներով շրջապատուած քաղաքը, որ պաշտպանուած է Գասիում լեռով, ուր, ըստ աւանդութեան, Աբէլ սպաննուեցաւ Կայէնէն։

Ըստ Հին Կտակարանին, Դամասկոսը աշխարհի հինաւուրց մէկ քաղաքը ըլլալով, կը պահէ իր հազարամեայ կնիքը։ Երբ կ'անցնիք Սուրբ Պետրոսի դուռ կոչուած վայրէն, հոտկէ է որ կը սկսի նոր քաղաքը, հարուստ եւ շքեղ։

Կառուցման գործը Սուրիոյ մէջ առաջին գծի վրայ կուգայ։ Դրամին շահագործման մէջ տկար ըլլալով, Սուրիացին իր եկամուտը կը յատկացնէ կառուցման գործին։ Հինգ տարուան ընթացքին, Դամասկոսը եռապատկած է իր տարածութիւնը։ Բնակելի ընդարձակ թաղեր կառուցուած են ամէն կողմ։ Հոն է որ կ'ապրի սուրիական ազնուականութիւնը կեանքի լաւագոյն պայմաններով, եւ ինչ որ հազուագիւտ է արեւելքի մէջ, կ'ապրի առանց ցուցամոլութեան։ Ազնուական հին ընտանիքներու շատաւոր հողատէրներու կողքին եկած տեղ գրաւած են նաեւ մեծ վաճառականներ եւ ճարտարարուեստի մասնագէտներ, որոնք հարստութիւն դիզած են պատերազմին շնորհիւ։

Բայց, քաղաքին մեծագոյն մասը կը պատկանի մանր քաղքենիութեան։

Բովանդակ Սուրիան մտած է ճարտարարուեստական դարաշրջանի մը մէջ։ Գործաւորութիւնը հետզհետէ իր տեղը կուտայ մեքենաներուն։ Քաղաքային եւ գիւղական պրոլետարիատ մը կը կազմուի դանդաղօրէն։ Ընկերային յեղաշրջումը կը յայտնուի օր ցերեկով։ Ասով կը բացատրուի կարեւորութիւնը ընկերվարական հակում ունեցող միութեանց կազմութեան։ Առանց հաշուելու որ Սուրիոյ Երեսփոխանական ժողովին մէջ կայ համայնավար ներկայացուցիչ մը՝ ինչ որ հազուագիւտ երեւոյթ մըն է արաբական երկիրներու պատմութեան մէջ։

Իրականութեան մէջ, առանց աղմուկի, առանց արիւնի, սուրիական քաղքենիութիւնը իր յեղափոխութիւնը կատարեց։ Աւատապետութիւնը կայ միշտ, սակայն ամէն տեղ եւ ամէն ատեն յետս կ'ընկրկի ան։ Համայի մէջ, որ աւատապետական կեդրոն մը կը նկատուի, վերջին ընտրութեանց ընթացքին աւատապետական ցանկը պարտուած է եւ Աքրամ Հօրանիի ընկերվարական հատուածը տարած է յաղթանակը։

Հինգ տարուան ընթացքին Սուրիան ենթարկուեցաւ հինգ պետական հարուածներու եւ սակայն Մերձաւոր Արեւելքի արաբական երկիրներէն ամէնէն հաստատունն է ան։ Ամէն անգամ ալ նոր ռէժիմը յաջողեցաւ յառաջդիմութեան մղել երկիրը, բարեփոխումներ բերաւ եւ իր նախորդին սխալները յաջողեցաւ դարմանել։

Ցատկանշական կէտով մը կարելի է բընորոշել սուրիական յեղաշրջման արժէքը։ Ոչ մէկը արաբական եւ իսլամական երկիրներէն — բացի Թուրքիայէն — կրցաւ կնոջ ազատագրման հարցը լուծել։ Երբ Իրաքցի կինը տակաւին հարէմներուն մէջ կը գտնուի ոտքէն մինչեւ գլուխը թանձր չղարշներու տակ ծածկուած, երբ Սէուտական Արաբիոյ կինը տակաւին աներեւոյթ կ'ապրի, երբ Եգիպտուհին եւ Լիբանանուհին քաղաքական կեանքէն հեռու են, Սուրիացի կինը ընտրելու իրաւունք ունի։

1949ի Հիւսնի Զաիմի պետական հարուածէն ի վեր Սուրիացի կիները ընտրելու իրաւունք ստացած են։ Միակ պայմանը որ կը պահանջուի իրենցմէ, նախակրթարանի վկայականն է։ Շիշաքլիի կառավարութիւնը ուղեց աւելի առաջ երթալ։ 1953ի սահմանադրութիւնը իրաւունք կու

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Այդ Յարութիւն Թովմասեանը Վանի մեր լաւ ընկերներից էր։ Իր կեղծ անունը « Եփրատ » էր։ Մեզ համար շատ տանջուել էր։

Վերջապէս, անվտանգ կտրեցինք անցանք Ապաղայի անծայրածիր դաշտը։

Արշալոյսին հասանք Ս. Թադէի վանքը (Մենաւոր)։

Գիւղի շները միահամուռ եւ միաձայն կը հաչէին, թէեւ հաւար ձգող շներ չէին։ Կարծես նրանք կը հաղորդէին վանքի Գէորգ վարդապետ Նալբանդեանին, թէ « Սարերի Արծիւ»ը իր ընկերներով հիւր էր եկած նրան։

Վանքի գիւղի հայ պահապանները կը հասկանային իրենց շների ձայնից, թէ « եկողներ»ը որոնք են։ Անմիջապէս վազեցին, լռեցին շները եւ առաջնորդեցին մեզ վանքը։

Վարդապետը մի աշխոյժ եւ եռանդուն հոգեւորական էր։ Սիրալիր կերպով ընդունեց մեզ եւ ամէն միջոց ձեռք առաւ մեր հանգստութեան համար։ Կրակ պատրաստեցին եւ ինքնաեռը (սամովարը) կ'եռար դուրսը։

Վարդապետն ասաց թէ՝ երազ էր տեսել, որ իր աչքի առջեւէն շատ յեղափոխականներ կ'անցնէին։

Նախաճաշից յետոյ, Անդրանիկ եւ մի քանի ընկերներ միասին առանձնացանք վարդապետին հետ։

Անդրանիկը հարցուց.

— Արդեօ՞ք, դուք կամ Սամսոնը կամ Խոյի ներկայացուցիչը գիտէիք մեր գալու մասին։

Վարդապետը պատասխանեց.

— Այո, լսած էինք։ Միայն ճիշդ թուականը չէինք գիտեր։

Լաւ, ուրեմն, մի նամակ գրենք Արտաշէս Ցովսէփեանին, որ անմիջապէս կարգադրութիւններ անէ եւ գայ այստեղ, որպէսզի միասին գնանք։

Նամակը գրուեց եւ յանձնուեց սուրհանդակին, որ թռաւ իր սեւ ձիու վրայ եւ սլացաւ դէպի Խոյ։

Սուրհանդակի մեկնումէն յետոյ, կանչեցինք մեզ մօտ վալատ Նուռօն, եւ նրան յանձնեցինք մի նամակ, որ կը պարունակէր մեզ ապահով կերպով հասնելու լուրը։ Պատուիրեցինք, որ նամակը յանձնէ Բժիշկին։

Սէյտօն քիւրտերէն ասաց.

— Որո՞ւ պիտի տամ։

— Աջ պտէ քեաղվ, տեսաէ Բժիշկ։ Եթէ հայերէն թարգմանենք « Բշիկ » մառը «կօրաւ» կը լինի։

Քիւրտին որքան ասինք «Բժիշկ», նա ասաց «բշիկ»։

— Տէ գնա։

Սէյտօն իր ժամացոյցը նուէր տուաւ Քիւրտին, եւ Քիւրտը մեկնեցաւ։

Մնացինք վանքին մէջ եւ կը սպասէինք Արտ. Յովսէփեանի կարգադրութեանց։

Վանքին ավնիւ վարդապետը կ'աշխատէր ամէն կերպով մեզ գոհ հանգիստ ընել։ Նա յաճախ կը կրկնէր.

— Որքան երջանիկ եմ, որ հայ ժողովուրդի հերոսը իր քաջարի ընկերներով կ'ընդունիմ վանքի մէջ։ Բոլոր տեղապահներից եւ եկող գնացող Դաշնակցական ընկերներից ամենաերջանիկը ես եմ։

— Ասա, Հայր Սուրբ, ասաց Անդրանիկը, այս վանքի գծով ո՞վքեր անցել են։

— Էհ, ո՞րն ասեմ, այնքան շատ են այս ճանապարհով անցնողները։ Ինձ համար դժուար է յիշել մէկիկ մէկիկ նրանց բոլորի անունները։ Այստեղից անցան Սասնոյ Վահանը, Վարդգէսը, Պետօն, Շաւրօն, Վանի Իշխանը, եւ շատ ուրիշներ։ Մի քանի օր մնացին այստեղ եւ ապա գնացին դէպի զուլումի աշխարհը։ Այստեղ մնացին բաւական ժամանակ Սլաքը (Արմենակ Սխիկեանը), որ նոյնպէս փառաւոր գործ էր տեսած։ Նրա օրով կանոնաւորուեց երթեւեկութեան գիծը եւ հազարաւոր փամփուշտներ եւ զէնքեր մըտցուեցան Երկիր, Կոմսի լեռնով, «ծծուելու սխեմով»։ Սլաքը սուսիկ փուսիկ կը գործէր։ Նա հաստատուած էր որպէս «բժիշկ» եւ այդ պատճառով իսկ կապեր էր պահում քիւրտ բժիշկների հետ, մինչեւ անգամ նա ծանօթացել էր Մակուի խանի եւ ուրիշ նշանաւոր Պարսիկների հետ։ Նա էլ, վերջ ի վերջոյ, Թուրք կառավարութեան կողմից ձերբակալուեց, բայց շնորհիւ իր «բարեկամ քիւրտ աղաներ»ի ազատուեց որպէս «պարսկահպատակ բժիշկ »։

— Կը յիշեմ, ըսաւ Անդրանիկը։ Կը ճանչնամ նրան։ 1895ին Սասունի մէջ երբ գինուոր էի, նա աչքի ընկնող գործ կը կատարէր իբր « նպաստ բաժանող »։

Գրեթէ մի շաբաթ մնացած էինք վանքին մէջ։ Ազատ էինք։ Ոչ Թուրքի հալածանք կար, ոչ էլ քիւրտ հովիւների հաւար։ Բարեկամացանք վանքի գիւղացիների հետ։ Պարապ մնալը կը նեղացնէր շատերիս։ Դրա համար գործ կը փնտռէինք՝ ժամանակ պարապ չանցընելու համար։

Մի օր Մուրատը եւ Ազան վարդապետի հետ վանքի պահեստները աչքէ կ'անցընէին։ Վարդապետը կռիւի յարմարութիւնների մասին երկու ռազմիկների կարծիքին կը դիմէ։ Նրանք ամէն կողմը զննելէ յետոյ կ'ասեն.

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԱՊՐԻԼ 11—24Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

*

Ամէն տարի այս օրերուն, կը բանամ սրտիս դուռը ու կը մտնեմ ներս, պահ մը խոնարհելու համար այն համեստ յուշար - ձանին առջեւ, որ շինուած է արիւնի եւ արցունքի շաղախով, — այդ յուշարձանը ո՛չ ոք պիտի կրնայ հանել իր տեղէն: Ոչ ոք պիտի կրնայ մուր կամ ցեխ քսել վը - րան: Ոչ ոք պիտի կրնայ հերքել զայն: Այդ յուշարձանին վրայ խնամքով արձա- նագրեր եմ մեր բազմահազար նահատակ սիրելիներուն անունները:

Այս աշխարհի վրայ չկայ բան մը ինծ համար, որ ըլլայ այնքան նուիրական, որքան մեր հարազատները: Անոնք հասա - րակ մահկանացուներ չեն, այլ տիտան - ներ, սուրբեր եթէ կ'ուզէք, որ երազեցին թեւեր շինել ու թռչիլ դէպի լուսաւոր բարձունքներ: Քրտնիլ եւ ստեղծագործել: Շինել ու չէնցնել: Յարիլ միշտ միշտ դե- գեցիկին ու բարիին: Եւ վերջապէս ապրիլ ազատ, իբրեւ մէկ անդամը աշխարհ կոչ- ուած ընտանիքին, ու ծառայել քաղաքա - կրթութեան:

Եւ սակայն Թուրքը չկրցաւ մարսել Հայ ժողովուրդին այս արդար տենչերը:

Եւ տեղի ունեցաւ անխուսափելին:

Առաւօտ մը: Մայիսը դեռ նոր զգեստա- ւորուեր է: Հակառակ մայիսեան ծաղիկնե- րու բոյրին, տխրութիւն մը կը մաղուէր միջոցին մէջ: Ծառերը իրենց նաչխուն հագուստներով, կարծէք կը նմանէին փե- սան կորսնցնող նոր հարսներուն: Դպրոց- ները փակեր ու մշակները տարեր էին...: Եկեղեցիներուն զանգակները ալ չէին ղօ- ղանջեր: Վանքերը կորսնցուցեր էին ի - րենց ջերմեռանդ հոգեւորականները: Հա - յոց գիւղերուն ծուխերը մարեր էին:

Խաչին ճամբան: Մէկ կողմէն անօթու - թիւնը, միւս կողմէն ծարաւը անգթօրէն կը քամէին այդ ողջ մեռելներուն երակ - ները: Եթէ միայն այդքան ըլլար: Կամ մահը բնական, որուն այնքան կը ցանկա- յին: Մարդ կոչուած հրէշներ կը ցատ - կէին անոնց առջեւ, կը բռնէին մանուկնե- րը ու..., բայց մայրերը, ինքնակորոյս, կը վազեն, կը բարձրացնեն իրենց թեւե - րը պաշտպանելու համար իրենց ձագուկ - ները: Բայց սուրերը կ'իջնեն ու կ'անջա- տեն թեւերը յոգնած մարմիններէն:

Ապրիլ 11–24ի ոճրագործները, այս ձե- ւով փճացուցին նաեւ մեր մշակոյթին սիւ- ները: Գիտէք թէ ինչպէս մեռցուցին Թըլ- կատինցին ու Զարդարեանը, Երուխանն ու Արտաշէս Յարութիւնեանը, Զօհրապն ու Վարդգէսը, Վարուժանն ու Սիամանթոն: Եւ բոլը կրթական մշակներուն, անթիւ անհամար:

Եւ հիմա հարցում մը .— Ի՞նչ մեղք գործեր էին մեր մանկիկները, որոնց աղ- ւորիկ գլուխները քարերուն վրայ ջար - դեցին: Ի՞նչ ըրած էին հեզանո՛յշ հարս - նուկները, որ խելագար ամբոխէն բղիկ բղիկ, քաշկռտուեցան ձորէ ձոր: Ի՞նչ ը- րած էին պապիկն ու մամիկը, որոնց դերն էր միայն սէր եւ օրհնութիւն բաշխել: Հապա քրիստոսատիպ կղերը, որ ուրիշ գործ չունէր, եթէ ոչ Աստուծոյ հետ խօ- սիլ:

Արդ, ներկայիս, Ապրիլ 11–24ի խոր - հուրդը մեզի կը թելադրէ աշխատիլ եւ հասցնել նոր ուժեր, որոնք կարողութիւնն ունենան վարելու ազգին ճակատագիրը:

Այսօր, աւելի քան երբեք Հայը պէտք ունի մտածող գլուխներու: Մոռնանք մեր ներքին փուճ հաշիւները, որ մեզ ջլատե - լէ զատ ուրիշ բանի չեն ծառայեր: Աշ - խատինք պատրաստել մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ: Անոնք են որ ազգը պիտի առաջնորդեն լուսաւոր հորիզոննե- րու: Անոնք են որ պիտի տան ազգին «ապրելու արժանի» պատիւը: Անոնք են վերջապէս, որ Հայը պիտի ճանչցնեն օ - տարին՝ իրենց ստեղծագործութիւննե - րով: Ճիշդ է թէ դրամը հարստութիւն մըն է, որով կ'ապրինք ու կը վայելենք կեան- քը: Բայց անցողական է: Ազնիւ, մտա - ծող, ստեղծագործող ուղեղներն են ազգին ամենամեծ հարստութիւնը: Գուրգու - րանք անոնց վրայ: Չի անոնք են, որ յա- ջորդաբար, Ջահը պիտի փոխանցեն սե - րունդէ սերունդ: Վերցուցէք մտաւորա - կանութիւնը ժողովուրդի մը մէջէն, դուք պիտի տեսնէք, որ իր անշահ մարմինը քաշկռտելէ եղքը, օր մըն ալ կորսուած է

տար կիներուն ընտրուելու Երեսփոխանա- կան ժողովի անդամ:

Քանի մը տարուան ընթացքին, Սու - րիայի կնոջ կեանքին մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնը ակնբախ է: Ամէն տեղ է հիմա Սուրիացի կինը՝ համալսարանին մէջ, աշխատանոցը, արօրի դաշտերուն վրայ, եւ իր աշխատավարձքը հաւասար է այրերու ստացած սակին:

Այս բոլոր փոփոխութիւնները տեղի ու- նեցած են աղօտ կերպով, առանց ցուցա- մոլութեան: Սակայն այդ փոփոխութիւն- ները, որոնց կիրարկումը շատ դանդաղ ընթացած է, ուրիշ որեւէ երկիրէ աւելի խոր արմատներ ստացած է:

Սակայն, այն օրէն ի վեր, երբ Սու - րիան մերժեց մաս կազմել Թուրք եւ Ի - րաքեան դաշինքին, ենթարկուեցաւ շա - րունակական եւ խիստ ճնշումներու: Հիւ- սիսէն, Թուրքերը սկսան զինուորական ուժեր համախմբել եւ ծանուցագրեր ուղ- ղել, որոնք դիւանագիտականէ աւելի զին- ուորական լեզու մը ունէին; Միւս կողմէ՝ Իրաքի եւ Յորդանանի Հաշէմական իշխա- նութիւնները կը կնապատկեցին իրենց ու - ժերը ոզջակիզելու համար Սուրիոյ անկա- խութիւնը արգաւանդ Մահիկին խորանին վրայ: Վերջապէս, ուրիշ կողմէ մը Իս - րայէլը, որուն հետ կարգադրութեան կա- րօտ հարցեր կան: Կը մնայ Լիբանանը, ո- րուն հետ 1948ի տնտեսական խզումէն ի վեր յարաբերութիւնները նկատելի կեր - պով պաղ են:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

(Ողբացեալ Օննիկ Զորմիսեանի յիշատակին)

*

Ճիշդ եւ ճիշդ քառասուն տարի առաջ էր, ամիսով ու շաբաթով: Գարուն էր, մեր գիւղի անուշիկ գարունը, Ծաղկա - զարդի կիրակին: 1915 թուականն: Մեր գիւղին վերջին Ծաղկազարդը եւ վերջին Զատիկը: Նստած էինք չուկայի հրապա - րակին մէջտեղը, հարսի նման բարձրացող սօսի ծառին տակ ու կը խօսակցէինք օր - ուան հրատապ խնդիրներու մասին:

Լաւատես էինք ապագայի, նոյնիսկ մօ - տիկ, շատ մօտիկ ապագայի մասին: Օն - նիկն էր ամէնէն լաւատեսը եւ իր սովո - րական խօսելու ձեւովը կը բացատրէր մեզի քաղաքական կացութիւնը: «Ինչու լաւատես չըլլամ, ահա Անգլիացիները Տարտանէլի առջեւ: Սա գիւղին վերի բը - լուրը եթէ բարձրանանք թնդանօթներուն ձայնը կը լսէք: Մէկ, երկու, շատ շատ ե- րեք օրէն կը մտնեն Պոլիս: Մեր գիւղը որ- քա՞ն հեռու է Պոլիսէն, անշուշտ մենք ալ պիտի ըլլանք գրաւման շրջանակին մէջ, եւ բարեկամներ, մէկ քանի օրէն կամ մէկ շաբթէն այս ծառին տակ սուրճ պիտի խմենք»:

Գտնուեցան բարեկամներ, որոնք բարկա - ցնելու համար Օննիկը, կասկած կը յայտ- նէին իր լաւատես բացատրութիւններուն մասին: Ոտքի ելաւ Օննիկ եւ պաշտօնա - կան խօսողի ձեւ մը առնելով յայտարա - րեց, «Ինծի մօտիկ ըրէք, եթէ առ առաւելն 15 օրէն Ազատարարները այստեղ չըլլան ինծի այս չինարի ծառէն կախեցէք»: Կուշտ մը խնդացինք իր այս խօսքերուն վրայ, թէեւ խոստովանինք որ բոլորս ալ այդ լաւատես կարծիքէն էինք:

Հակառակ մեր լաւատեսութեան 15 օրէն չեկան: Սակայն մենք չկախե - ցինք Օննիկը չինարի ծառէն, պարզ այն պատճառով որ 15 օրէն առաջ արդէն զայն զինուոր տարած էին Թրքական բա- նակին մէջ:

Քառասուն տարի առաջուան այս դէպքը յիշեցի անցեալ օր երբ «Յառաջ»ի մէջ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութենէ մը իմացայ Օննիկ Զորմիսեանի մահը Մոնմորանսիի ծերանոցին մէջ:

Ջեկան Անգլիացիները, արդէն գալու համար չէին եկած, աւաղ շատ յետոյ պի- տի իմանայինք այս դառն ճշմարտութիւ- նը, ու անկէց յետոյ դէպքերը, դառն ու սարսռազդեցիկ յաջորդեցին: Իրարու ետեւէ Պոլսոյ մտաւորականներու ձերբակալու - թիւնը ու աքսոր, գրեթէ բոլոր այր մար- դերու զինուորագրութեան պատրուակին տակ հեռացումը, եւ ամէնէն վերջը Օգոս- տոս հինգին գիւղի պարպումը, ու յետոյ, ալ ինչ պէտք կայ ըսելու. սովորական պատմութիւն է: Չորս տարի ետք, երբ վերապրողներս վերադարձանք, գիւղը աւերակ գտանք, Թուրքը անցեր էր ան- կէ: Զափեցինք, ձեւեցինք, համրեցինք, գիւղի 3500 անձէն 500 հոգի եւ 700 տու - նէն հազիւ տասնեակ մը կիսաւեր հիւղակ- ներ մնացած էին, տոոր ալ շնորհակալ եղանք, սակայն ատ ալ շատ տեսան, ու յետոյ... ի՞նչ ըսենք, Հայու սովորական պատմութիւն է:

Օննիկն ալ վերապրողներուն մէջ էր, պտտած էր Թուրքիոյ մէկ ծայրէն միւսը, Մուսուլ, Նսիպին, Հալէպ, յետոյ Պո - լիս, քանի մը տարի գիւղը, յետոյ դարձ- եալ Հալէպ, ու յետոյ յանկարծ Փարիզ: Ու մեր գիւղի չինարի ծառի տակի իր այս յայտարարութենէն ճիշդ եւ ճիշդ 40 տարի ետք երբ հայ ժողովրդի ողբերգու- թեան քառասնամեակը կը յիշատակենք, Մոնմորանսիի հայկ. ծերանոցին մէջ իր դժբախտ մահը կը դուգադիպի:

Սիրելի Օննիկ, ներէ ինծի որ յուղար - կաւորութեանդ ներկայ չեղայ, ուշ իմա- ցայ: Եթէ իրաւ է որ մարդոց հոգիները մարմիններէն բաժնուելէն յետոյ դեռ եր- կինք չբարձրացած պահ մը կը պտտին ի- րենց սիրած վայրերը, վստահ եմ որ հիմակ մեր գիւղն ես, չինարի ծառին վրայ, եթէ Թուրքերը ձգած են դեռ, կամ մէկիկ, մէկիկ կը պտտիս դիշեր ցորեկ վազող աղբիւրներուն քով, անշուշտ դուն ալ ինծի պէս անունները չես մոռցած, գիւղի մէջի աղ - բիւրը, գինձիլ աղբիւրը, պարտէզի աղ - բիւրը, Նատուենց աղբիւրը, կալերի աղ - բիւրը, Տէր Օհաննեսենց աղբիւրը, ախ որ մէկը ըսեմ, աղբիւրի գիւղ էր մեր գիւղը: Ես վստահ եմ, սիրելի Օննիկ, որ հոգէառ հրեշտակը որ այստեղ դիւրին մը քու հո- գիդ մարմինէդ բաժնեց, շատ դժուարու - թիւն պիտի քաշէ այդ հոգիդ մեր գիւղէն հեռացնելու ու երկինք տանե- լու համար:

Այո, ճիշդ 40 տարի յետոյ, խեղճ, խեղճ, դժբախտ Օննիկ:

ԳՐԻԳՈՐ ԿԻՒԼԵԱՆ

ընդ միշտ: Ահա թէ ինչու, ամէն բանէ առաջ, դահիճը որոշեց ճզմել մեր մտա - ւորական ընտրանին:

Ժամանակն է որ արցունք եւ հառաչանք մէկ կողմ դրուին այլեւս: Մեր նահատակ- ները ըլլալով մէկ մէկ սուրբեր, պէտք է մնան միակ խորհրդանիշը մեր ազգային, դրական եւ քաղաքական երազներուն: Ա- նոնք մեռան որ մենք ապրինք: Բայց ոչ թէ գիրար արհամարհելով, այլ՝ եղբայ- րօրէն, լեցնելու համար իրենց ձգած պա - րապը:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ երէկ սկսաւ դատավա - րութիւնը հինգ գերմանացի պահակնե - րու, որ խժդժութիւններ գործած էին պատերազմի ատեն, Սթրութոֆի արգե - լարանին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ :.

Ամէնքս ալ ջղային վիճակ մը ունէինք:

— Կը ցաւիմ որ վիճաբանութեան դուռ բացի, ըսաւ Ջիչեսթըր փափկութեամբ, որ կը սգօղէր ուզածն ընելու իր որոշու - մը: Դիտած եմ թէ հեղահամբոյր մարդի- կը միշտ յամառ կ'ըլլան:

Գնաց դէպի նըրբանցքը:

— Դուք պիտի առնէք 28 թիւը: Շատ լաւ խցիկ մըն է:

— Կը ցաւիմ որ ստիպուած եմ պնդելու: Ինծի խոստացուածը 17 թիւն էր:

Անելի մը մատնուած էինք: Մեզմէ իւ - րաքանչիւրը վճռած էր տեղի չտալ: Ճիշդը խօսելով ինծի համար տարբերու - թիւն չէր ըներ ընդունելու 28 կամ ուրիշ թիւ խցիկ մը, քանի որ 13ը արդէն պիտի չառնէի: Սակայն արիւնս տաքցած էր, բնաւ մտադիր չէի առաջին տեղի տուողը ըլլալ: Եւ կ'ատէի Ջիչեսթըրը: Կեղծ ակ- ռաներ ունէր, որոնք իրարու կը զար - նուէին ճաշած ատեն: Երբեմն մարդիկ պզտիկ բաներու համար ատելի կը դառ - նան:

Ամէնքս դարձեալ կրկնեցինք միեւնոյն առարկութիւնները: Սպասեակը կրկին ու կրկին մեզ կը հաւաստիացնէր, որ բոլոր խցիկներն ալ հաւասարապէս գեղեցիկ խցիկներ էին: Ոչ ոք ուշադրութիւն կ'ըն - ծայէր իրեն:

Փեկէթ սկսած էր համբերութիւնը կոր- սընցնել: Ջիչեսթըր կը պահէր իր հան - դարտութիւնը: Ես ալ կամք ըրի պահել պաղարիւնս: Եւ սակայն որեւէ մէկը չէր ուզեր տեղի տալ:

Սպասեակին մեկուսի մէկ ակնարկին վրայ՝ մէկ կողմ քաշուեցայ անշշուկ, եւ ինքզինքս անմիջապէս գտայ հաշուապա - հին հետ դէմ դիմաց:

— Օհ, խնդրեմ, ըսի, դուք ինծի ըսիք, թէ 17 թիւ խցիկը կրնամ ունենալ, բայց Պ. Պ. Ջիչեսթըրն ու Փեկէթ չեն ուզեր երթալ: Ինծի պիտի տաք այդ խցիկը, այնպէս չէ՞:

Չկան ուրիշ այր մարդեր որոնք կ'ինե - րու նկատմամբ աւելի ազնիւ ըլլան՝ քան նաւաստիները: Իմ փոքրիկ հաշուապահս ալ ատոր հրաշալի ապացոյցը տուաւ: Վիճաբանողներուն միջեւ կենալով աղդա- րարեց, որ 17 թիւը իմ խցիկս էր, մէկն ու միւսն ալ փոխադարձաբար կարող են 13ը կամ 28ը առնել եւ կամ իրենց կեցած տեղերը մնալ: Որը որ կ'ուզեն:

Ակնարկներովս իրեն հասկցուցի թէ հե- րոսութիւն էր ըրածը եւ տեղաւորուեցայ նոր խցիկին մէջ: Վիճաբանութիւնը զիս լաւացուցեր էր: Ծովը խաղաղ, օդը աւելի տաք: Ծովախտս անցեալին կը պատկանէր այլեւս:

Բարձրացայ կամրջակ եւ շատ մը խա - ղերու համար անունս արձանագրել տուի: Թէյը մատուցուեցաւ այնտեղ, կերայ ա - խորժակով: Խաղացի քանի մը հաճելի ե - րիտասարդներու հետ: Կը զգայի որ կեանքը կ'արժէր ապրիլ:

Զարմացայ երբ լսեցի հազուելու փողին ձայնը: Աճապարեցի դէպի նոր խցիկս, ուր կը սպասէր ինծի սպասուհին՝ այլայ- լած դէմքով:

— Օրիորդ, սոսկալի հոտ մը կայ ձեր խցիկին մէջ: Չեմ գիտեր թէ ինչ է, բայց կը տարակուսիմ թէ պիտի կրնաք քնանալ այդտեղ: Գ. կամրջակին վրայ խցիկ մը կը գտնուի կարծեմ: Կրնաք հոն երթալ, գոնէ այս գիշերուան համար:

Իսկապէս զարշելի, սիրտ խառնեցնող հոտ մըն էր: Տեղափոխութեան մասին կը մտածեմ, ըսի սպասուհիին, զգեստս փո - խելով:

Սակայն այս ի՞նչ հոտ էր: Սատկած առնէ՞տ: Ոչ, աւելի գէշ, բոլորովին տարբեր եւ սակայն ծանօթ հոտ մը, ժա- մանակին հոտոտած ... հասկցայ, զար - շախունկ է (չէյթան պօգու): Պատերազ- մին ժամանակ քիչ մը ատեն աշխատեցայ հիւանդանոցի մը դեղարանին մէջ ուստի եւ վարժուած՝ զանազան դեղերու հոտե - րուն:

Զարշախունկ էր, այո: Սակայն ինչ - պէս ....

Նստայ եւ սկսայ բացատրել դէպքերը: Մէկը պզտիկ մը զարշախունկ դրած էր խցիկին մէջ: Ինչո՞ւ: Որպէսզի պարպե՞մ զայն: Ինչո՞ւ կ'ուզեն որ անպատճառ դուրս ելլեմ ատկէ: Սկսայ մտածել այս յետմիջօրէի վիճաբանութեանց մասին, բոլորովին տարբեր տեսակէտով մը: Ին- չը՞ն էր պատճառը, որ ամէն ոք կը փափաքէր անպայման ունենալ 17 թիւ խցիկը: Միւս երկու խցիկները աւելի գե- ղեցիկ էին: Ինչո՞ւ համար երկու մարդի- կըն ալ կը պնդէին թիւ 17ին վրայ:

17: Ի՞նչ յամառութեամբ կը յարատե - ւէր այս թիւը: 17ին նաւ նստայ Սաութ - էմփթընէն:

17ի մըն էր երբ մատնուեցայ յանկար- ծական տագնապի մը: Փութկոտութեամբ բացի պայուսակս եւ ծալլուած զուլպանե- րուս մէջէն դուրս հանեցի արժէքաւոր թղթիկս:

17 1 22, այս թուանշանները նկատի ա- ռեր էի իբրեւ թուական .— «Քիլմօրտըն Քէսըլ»ի մեկնումի թուականը: Ենթա - դրենք թէ սխալեր եմ: Դարձեալ մտա - ծեցի. երբ մէկը թուական մը գրէ, ան - հրաժեշտ կը համարէ՞ նաեւ գրելու տա - րին եւ ամիսը:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուէր երէկ, հինգշաբթի : Այս առթիւ խառն ժողով մը գումարած էին երեսփ. ժողովը (590 անդամ) եւ ծերակոյտը (243 անդամ) : Ընտրութիւնը կը զուգադիպի Մուսոլինիի սպանութեան տասներորդ տարեդարձին : Ընտրական պայքարը կը շարունակուի վեց ամիսէ ի վեր : Ներկայ նախագահը, Էյնաուտի, որ 81 տարեկան է, ազատական եւ տնտեսագէտ, չուզեր վերընտրուիլ : Ամէնէն հաւանական թեկնածուները կը համարուին երեսփ. ժողովին նախագահը՝ Ճիովանի Կրոնչի, որ 67 տարեկան է, եւ ծերակոյտին նախագահը՝ Ձեզարէ Մերզակորէ (56 տարեկան) : Առաջին անգամ ըլլալով իտալական հեռապատկերը (թէլէվիզիոն) կը ներկայացնէր ընտրական գործողութիւնը : Նախագահին պաշտօնավարութեան շրջանն է եօթը տարի : Տարեկան ծախքը՝ 192 միլիոն լիր (307.200 տոլար), բուն թոշակն ըլլալով քսան հազար տոլար : Նախագահը կը բնակի Քուիրինալի շքեղ պալատին մէջ :

60.000 ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Իտալիոյ մէջ, թոշակի յաւելում պահանջելով : Այս գործադուլին հետեւանքով փակուած են վեց հազար դպրոցներ :

ԼԵՌ ՄԸ հինգ մղոն սահած է երկու շաբթուան ընթացքին, Հիւս. Լիբանանի մէջ, իր ետին ձգելով խառնարան մը՝ երեք մղոն լայնութեամբ : Վերջին լուրերու համաձայն, լեռը կը սահի տակաւին :

ՓԱՐԻԶԻ հացթուխ բանուորներու սենտիքան կը պահանջէ նուազագոյն աշխատավարձը 113.80 ֆրանքէն բարձրացնել 145 ֆրանքի : Փռապանները կը մերժեն յաւելումը, դիտել տալով թէ հացին գինը պիտի բարձրանայ : Կառավարութիւնը կը քննէ խնդիրը :

ԱՆԳԼԻՈՅ երկաթուղիներու աշխատաւորները (500.000 հոգի) կը սպառնան գործադուլ մը սարքել Մայիս 1ին : Ներքին նախարարութիւնը կը փորձէ լուծել տագնապը :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ նոր ցնցումներ զգացուեցան Վոլոյի մէջ (Յունաստան) : Բազմաթիւ տուներ քանդուեցան : Դեռ յայտնի չէ զոհերուն ճշգրիտ թիւը : Կառավարութիւնը, աղէտեալներուն օգնութիւն հասցնելու համար տուրքերը քսան առ հարիւր պիտի աւելցնէ : Անպատսպար կը մնան տասը հազար հոգի :

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետարանը տասը միլիառ ֆրանքի փոխառութեան մը պիտի ձեռնարկէ Մայիս 9էն սկսեալ, քաղաքին բարեզարդութեան համար :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ միջազգային ցուցահանդէսը բացուեցաւ Քանի մէջ :

ԴԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը վերջնագիր մը տուաւ Ֆերէօ կղզիի ըմբոստներուն, որոնք անմիջապէս գործադուլ հռչակեցին : Կը պատրաստուին ինքնապաշտպանութեան : Պիտի դիմադրեն եթէ 130 ոստիկանները փորձեն նաւահանգիստը գրաւել :

ԻՐԾՐՈԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Նիւթ՝ Իրերօգնութեան գաղափարը ուրիշ ազգերու մէջ :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. Յ. ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

Համազգայինի նախագահ եւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանի Յոբ. Կեդր. Յանձնախումբին փոխ ատենապետ Պ. Յ. Տէր Մելքոնեանի ի պատիւ հացկերոյթը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին :

Արձանագրուելու համար դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Փրօ. 86-60, ինչպէս նաեւ ԳրատունՊարսամեան՝ Փրօ. 64-90, ամէնէն ուշը հինգշաբթի երեկոյ : Ծախքերու մասնակցութիւն հազար ֆր. :

Համազգայինի վարչութեան եւ Յոբ. գործադիր մարմնին անդամները, խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին նոյն օրը ժամը 7ին, ճաշարան Քոլմար, 13 Ռիւ տը Սթրազպուրկ :

ՀԱՅԱՑԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՔՈՄՓԻԷՆՅԻ ՄԷՋ Ուազ

Այս կիրակի, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Քոմփիէնյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 11ին :

Երգեցողութեան կը մասնակցի Առնուվիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ երկսեռ խումբը :

Կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ սոյն պատարագին :

Պատարագէն վերջ դաշտագնացութիւնը Քոմփիէնյի անտառը :

Հոգաբարձութիւն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ տարեկան հոգեհանգիստ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ հիմնադիրներուն յիշատակին :

Կը խնդրուի ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Արտաք վրդ. Մանուկեան :

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն Ապրիլեան նահատակներու հոգւոյն : Սկզբն. ժամերգութեան ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ 10ին, հոգեհանգիստ 11ին :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փորթ տ'Իթալիի Կ. Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ցերեկոյթ պարահանդէս մը ի նպաստ կայանին, 8 Մայիս, ժամը 13էն 24, Ֆրանքօ Պելժ սրահին մէջ, 59 ռիւ Վէրճիօ, Փարիզ (13) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբի կողմէ կը ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Բախտին Անիւը» թատերգութիւնը, երեք արար, ղեկավարութեամբ Պ. Մ. Շիշմանեանի :

Եւրոպական պարեր, ժազ Մանտէլեանի Ռատիօ Լիւքսէնպուրկի նուագախումբով :

Ճոխ պիւֆէ, ժողովրդական գիներով, մուտքը 250 ֆրանք :

Հաղորդակց.— Մէթրօ Թոլպիաք, օթօպիւս 62, 67, 21 :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին Ազգ. Տունը : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ԱՅՑ «Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ»

Այս կիրակի Մայիս մէկ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ :

Ներկայ կ'ըլլան Ծրջ. եւ Կեդր. վարչութիւնները :

Թանգարանի այցելութենէն ետք, նոր անդամներու երդման արարողութիւն :

Ժամը 16.30ին խնջոյք – թէյասեղան :

Կը հրաւիրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը :

Ժամադրավայր.— Կար տիւ Նոռէն Տէփար Պանլիէօ ժամը 10.30ին, շոգեկառք 11.15, 12.15, 13.59 եւ 14.29 :

Իջնել Անկէն :

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՕՐԸ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Համբարձման օրը, Մայիս 19ին, ժամը 15ին Ազգ. Տան մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ :

Գեղարուեստական բաժին, վիճակախաղ, անակնկալներ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տեսչութիւնը կը հրաւիրէ ծնողները, վարժարանին բարեկամները, եւ համակիրները, աշակերտներու տարեկան մարզահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ 15 Մայիսին, վարժարանի պարտէզներուն մէջ : Ոգեւորիչ մրցումներ :

Մարզական խաղերու պիտի յաջորդեն, Ծնողաց Միութեան կազմութեան երրորդ տարեդարձի հանդէսները, երեկոյեան ընթրիքով, Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ թատերասրահին մէջ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Մարսէյլի Մասնաճիւղի 1954 Դեկտ. 18ի պարահանդէսին մէջ կայանի շէնքին ի նպաստ եղած հանգանակութեան գումարը հետեւեալ նուիրատուներէն գոյացած : Պ. Պ. Սիմոնեան, Մանուկեան, Ղարիպեան, Փափազեան, (Քլէրմոն Ֆէրանէն), Մելքոնեան, Սրապիոնեան 5000ական : Պ. Հաթէմեան 3000 :

Պ. Պ. Կոստանեան, Գայթանճեան, Գումրուեան, Տիկին Հայգազործեան, Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան, Էտվին Պալեան, Աղքատախնամի անդամ մը, Տէր եւ Տիկին Զաքարեան,, Մխիթարեանի աշակերտ մը, Պ. Պուճատեան, Տէր եւ Տիկին Զաքարեան եւ Սինանեան եւ Յակոբեան 2000ական :

Տիկին Սիմոն, Տիկին Յակոբեան, Պ. Տէր Գասպարեան, Մէթր Ռէնս, Պ. Ղազարեան հազարական :

Պ. Ալպէռ Սիմոն եւ Պ. Գասպարեան 500ական : Գումար 65.000 ֆրանք :

Ասկէ զատ վերջերս Մարսէյլի մասնաճիւղի միջոցաւ կայանի շէնքին ի նպաստ եղած հանգանակութիւնէն գոյացած է 25.200 ֆրանք : Ստորեւ նուիրատուներու ցուցակը ·

Տէր եւ Տիկին Հէլվաճեան երեք հազար, Օր. եւ Պ. Սահաթճեաններ երեք հազար, Տիկին Մկրեան երկու հազար, Պ. Կիւլէսէրեան երկու հազար, Տիկին Ս. Յակոբեան, Պ. Փափազեան, Տիկին Զէօրէքճեան, Տէր եւ Տիկին Շամչօեան, Պ. Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան, Տիկ. Յակոբեան, Պ. Աֆարեան, Տիկին Տէր Զաքարեան, Մելտոնեան, Ջամիլեան հազարական : Տիկին Գույումճեան 800, Տիկին Արխտակէսեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Վարպետեան, Պ. Զորիկեան, Պ. Գաբրիէլեան, Տիկին Բէչգէչեան 500ական : Տիկին Միքաջէլեան 300, Տէր եւ Տիկին Պալըքճեան հարիւր :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթ. ի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթ. ի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը ստիպողական է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընկ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին (Իսիի Խրիմեան դպրոցը) :

Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Տէօվլէթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տէօվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Տէօվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Մոքոսեան եւ զաւակները, Տիկին Սիրարփի Տէօվլէթեան, Պ. Զուարթ Տէօվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէօվլէթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Հոյեան (Փեռիկէօ), Այրի Տիկին Սիսակեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 26ին :

Յուղարկաւորութիւնը այս շաբաթ ժամը 9.15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ դնկատել :

Կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ ընել բարենպատակ կազմակերպութեանց :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Տաճատ Ոսկանեան, Օր. Հայկուհի Ոսկանեան, Պ. Ոսկան Ոսկանեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ոսկանեան, Օր. Մերոնիկ Ոսկանեան, եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 փր․ կամ $ 10 հատը 12 փր․

ՇԱԲԱԹ 30 ԱՊՐԻԼ • SAMEDI 30 AVRIL 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7661 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3072

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐԸ

*

Թուրի համագումարը կարեւոր դարձակէտ մը կազմեց Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան պատմութեան մէջ ։

Շատ ծանր էր ցնցումը ։

Կուսակցութեան միասնականութիւնը խախտեցաւ ։

Բազմահազար չարքայիններ բաժնուելով մայր կուսակցութենէն յարեցան նորակազմ համայնավար կազմակերպութեան ։

Ընկերվարական կուսակցութիւնը բիւրեղացաւ, ձերբազատուելով ծայրայեղ ձախակողմեան տարրերէն ։

Մինչ համայնավարները Երրորդ Միջազգայինի մէջ մտնելով, կ'ընդունէին կուրգկուրայն հպատակիլ Մոսկուայի « ուքազ »ներուն, ընկերվարականները հաւատարիմ մնացին ժողովրդավարական սկզբունքներուն ։

1921էն սկսեալ, Լէոն Պլումի ղեկավարութեան տակ, ընկերվարական կուսակցութիւնը աստիճանաբար վերակազմուելով, կարեւոր ազդակ մը դարձաւ Ֆրանսայի հանրային կեանքին մէջ ։

Աստիճանական վերելքով, ընկերվարականները հետզհետէ իրենց ձեռքն անցուցին բազմաթիւ կարեւոր քաղաքներու, գիւղաքաղաքներու եւ գիւղերու քաղաքապետութեանց ղեկը ։

Խորհրդարանին մէջ ընկերվարական երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու թիւը տարուէ տարի աճեցաւ ։

1943 Փետրուար 6ի դէպքէն վերջ, համայնավարները մօտեցան իրենց ու ձախակողմեան տարրերը « Ժողովրդական Ճակատ » կազմեցին, ղեկավարութեամբ ընկերվարական կուսակցութեան ։

1936ին Ֆրանսան կառավարելու կոչուեցաւ Լէոն Պլում, որ առիթէն օգտուեցաւ, ընկերվարական սկզբունքները կեանքի մէջ իրականացնելու եւ աշխատաւոր դասակարգի վիճակը բարւոքելու համար ։

Իր կառավարութեան օրով քուէարկուած օրէնքները ընկերային մեծ յեղաշրջում առաջ բերին ։

Աշխատանքի ժամերը կրճատուեցան ։ Վճարովի արձակուրդի սկզբունքը ընդունուեցաւ ։ Նոյնիսկ նախարարութիւն մը հաստատուեցաւ՝ արձակուրդի կազմակերպութեան համար ։ Ընկերային ապահովութիւնը օրէնքի կարգ անցաւ ։ Ընտանեկան նպաստներու դրութիւնը պարտադիր դարձաւ ։ Ամուսնութիւններն ու ծնունդները քաջալերելու համար մասնաւոր վարկ հաստատուեցաւ ։

Մէկ խօսքով, երկու սեռէ բանուոր, աշխատաւորներու եւ ամսականաւոր պաշտօնեաներու ներկան ու ապագան լաւագոյնս ապահովելու համար քուէարկուեցան բազմաթիւ օրէնքներ, որոնք նոր ուղի մը բացին Ֆրանսայի ընկերային կեանքի մէջ ։

Այդ օրէնքները ի զօրու են այսօր ։

Օրէ օր նոր նուաճումներ կատարեց ընկերվարութիւնը ։

Ժամանակին ուղղափառ մարքսականները դասակարգային պայքար կը քարոզէին եւ կ'ուզէին յեղափոխական միջոցներով տիրանալ իշխանութեան՝ յեղաշրջելու համար ընկերային կարգուսարքը ի նպաստ ընչազուրկներուն ։

Ֆրանսայի ընկերվարականները նոյն արդիւնքը ձեռք բերին խաղաղ միջոցներով, աստիճանաբար, գործակցելով քաղքենի ազատական, ժողովրդավար կուսակցութեանց հետ եւ խորհրդարանին մէջ օրէնքներ քուէարկել տալով ։

Ողջունելով քոյր կուսակցութեան յիսնամեակը, նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք ։

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի օր երեք անգամ քուէարկութիւն կատարուեցաւ Իտալիոյ մէջ, ընտրելու համար հանրապետութեան նախագահը․ բայց թեկնածուներէն ոչ ոք ստացաւ օրինական մեծամասնութիւնը ։ Առաւելագոյն քուէները շահեցաւ երեսփ․ ժողովին նախագահը, Ճիովաննի Կրոնչի, որ քրիստոնեայ դեմոկրատներուն ձախ թեւը կը ներկայացնէ եւ ձախակողմեան հոսանքներուն համակրութիւնը կը վայելէ ։ Շահած էր 281 քուէ ։ Երկրորդ թեկնածուն, ծերակոյտին նախագահը, Մերզակորա ,որ անկախ է, շահած էր 245 քուէ ։ Երրորդ կը հանդիսանար ներկայ նախագահը, Էյնաուտի, որ 81 տարեկան է․ շահած էր միայն 61 քուէ ։ Եթէ համայնավարները եւ ձախ ընկերվարականները ձայն տան, ապահով կը համարուի Կրոնչիի ընտրութիւնը ։ Այն ատեն հաւանական է որ հրաժարի վարչապետը , Շելպա, իր տեղը տալով ձախակողմեան թեկնածուի մը, Ֆանֆանիի, որ նոյն կուսակցութեան ընդհ․ քարտուղարն է ։

Ամէն պարագայի մէջ, վարչապետը ստիպուած է իր հրաժարականը ներկայացնել, երբ նոր նախագահ մը կ'ընտրուի ։ Իրազեկներու կարծիքով , Կրոնչիի յաղթանակը դարկ պիտի տայ Իտալիոյ ազգային տնտեսութեան, որ այժմ լայնօրէն կախում ունի արտաքին, մասնաւորապէս ամերիկեան աջակցութենէն ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ ՎԻՐԱՒՈՐ

Կառավարական ուժերու եւ ըմբոստ աղանդաւորներու միջեւ բախումները սաստկացան աննախընթաց կերպով ։ Կը հաշուեն 150 մեռեալներ եւ աւելի քան 300 վիրաւորներ մէկ օրուան ընթացքին ։ Ուղղակի փողոցի կռիւներ են որ տեղի կ'ունենան Սայկոնի մէջ, տուն առ տուն, ռումբընկեցներու, գնդացիրներու գործածութեամբ ։ Ըմբոստներու ճնշումին տակ, կառավարական չորս գրահապատ ինքնաշարժներ, որ կը փորձէին աղանդաւորներու զինուորական կեդրոնը ամբակոծել, ստիպուեցան նահանջել ։ Կը յուսացուէր որ քաղաքացիական պատերազմի մը առաջքը պիտի առնուէր, բայց աղանդաւորները չըթայադերծեցին ընդհանուր յարձակողական մը ։ Արդէն ամբողջ թաղամասեր հրդեհուած են, եւ կրակը հասած է մինչեւ Կալիէնի պողոտան ։ Անպատսպարներու թիւը տասնեակ հազարներու կը հասնի ։ Հարաւային Հնդկաչինի վարչապետը, վճռած է սակայն միանգամընդմիշտ լուծել խնդիրը առանց զիջումներ կատարելու ։ Ազգ․ պաշտպանութեան նախարարը կոչ մը ուղղեց կառավարական ուժերուն, որպէսզի «մինչեւ դիշեր ըմբոստները որ դիրք բռնած են ազգային բանակին պատասխանատուութեան տակ ինկած շրջաններուն մէջ , չէղոքացուին » ։

Ինչպէս գիտէք ըմբոստութիւնը ծայր տուաւ վարչապետին դէմ չարժումի մը ձեւին տակ ։ Վեհապետը, Պաօ Տայի ուզեց նախ հաշտարարի դեր խաղալ, պահելով սակայն միշտ Տիէմը իբրեւ վարչապետ ։ Այս վերջինը, մեծ վստահութիւն կը ներշնչէր Ամերիկացիներուն եւ Անգլիացիներուն ։ Թէեւ հիմա Լոնտոն որոշ վերապահութիւն մը կը թուի ցոյց տալ իր մասին ։ Պաօ Տայի երբ տեսաւ որ խնդիրը լուծում մը չէր գտներ, քաշուեցաւ Քան, սպասելով դէպքերու հոլովոյթին ։ Ֆրանսական ուժերը միջամուխ չեն ըլլար քաղաքացիական կռիւներուն ։

× Պաօ Տայի հրաւիրեց իր վարչապետը Քան, տեսակցութեան մը համար, եւ ուղղեց կոչեր բանակին ու ժողովուրդին , կռիւներուն սաստկանալուն առթիւ ։ Զինուորական իրաւասութիւնները իր բացակայութեան փոխանցեց ընդհանուր հրամանատարին ։

× Ուաշինկթընի մէջ ամերիկեան ապահովութեան խորհուրդը մասնաւոր ժողով մը գումարեց, որուն մասնակցեցաւ Հնդկաչինի ամերիկեան ներկայացուցիչը ։ Այս վերջինը պիտի վերադառնայ այսօր Սայկոն ։

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն Սայկոնի փողոցներուն մէջ կռիւները որ վերսկսած էին, սաստկացան ։ Կը հաշուեն արդէն աւելի քան հազար վիրաւոր եւ մեռեալ ։ Կը կարծուի թէ վարչապետը, որուն ձեռքէն զին․ ամէն իրաւասութիւն եր առած էր երէկ Հնդկաչինի կայսրը , պիտի մերժէ ՊաօՏայի հրահանգը, երթալ զինք տեսնելու Քանի մէջ ։

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

EXCÈS DE ZÈLE

Ուրեմն, երկու անջատ սգահանդէսներ կատարուած են Փարիզի մէջ, մէկը՝ շաբաթ (փոքրամասնութիւն), միւսը՝ կիրակի (մեծամասնութիւն) ։

Կ'իմանամ թէ վերջին պահուն նոր ձեռնարկ մը փորձած են, ի ներկայութեան Սերովբէ Ծ․ Վ․ի, միացեալ ճակատ կազմելու համար ։

Բայց, նորէն համաձայնութիւն չէ գոյացած ։ Արդէն շատ ուշ մնացած էին ։

— Անշուշտ յիշատակի ոգեկոչումը կատարուած է անհրաժեշտ լրջութեամբ ։

= Որքան կրցայ ստուգել, փոքրամասնութեան հանդէսին մէջ բանախօսները կրցած են պահել հաւասարակշռութիւնը , բացի թութակէ մը որ այս առիթէն ալ օգտուեր է, բութ սլաքներ արձակելու համար Դաշնակցութեան դէմ ։

— Աւելի յաջող կը համարուի մեծամասնութեան սարքած յուշատօնը ։

= Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ չափազանց խճողուած էր յայտագիրը , այնպէս որ շատ երկար տեւած է, մինչդեռ նախընթաց տարիներուն 1ուկէս – 2 ժամէն կը վերջանար, խոր տպաւորութիւն ձգելով ։

Յետոյ, չէին յարգած կարգ մը տարրական կանոններ ։ Երբ ականաւոր դէմքեր կը հրաւիրուին, փափկանկատութիւնը կը պահանջէ նկատի առնել անոնց պաշտօնական դիրքն ու փոխադարձ յարաբերութիւնները ։ Մանաւանդ երբ օտար հոգեւոր պետ մըն է օրուան նախագահը ։

— Շատ բարակ մանել սկսաք ։

= Մի մոռնաք որ Փարիզ կ'ապրինք եւ անծանօթ համարուած մանրամասնութիւն մը ,նախագահին ա՞ջ թէ ձախ կողմը նստեցնելու պարագան իսկ ուշադրութիւն կը պահանջէ ։

— Կը կարծեմ թէ սխալ մը գործած չէին, տարբեր դաւանանքի պատկանող երկու կղերապետներ հրաւիրելով, իբրեւ բանախօս ․

= Չեմ ուզեր վիճիլ, հիմա որ ամէն բան վերջացած է ։ Բայց, կազմակերպիչ յանձնախումբին պարտականութիւնն էր գիտնալ թէ ո՛վ ի՛նչ պիտի խօսի ։ Գաղտնիք չէ թէ այնտեղ արտասանուեցան խօսքեր որոնք չեն համապատասխաներ իրականութեան եւ կրնան տեղի տալ ծանր թիւրիմացութեանց ։

— Ձեր դիտողութիւններէն կը հետեւի թէ կազմակերպիչ յանձնախումբը թերացած է իր պարտականութեան մէջ ։

= Եզրակացուցէք ինչպէս որ կ'ուզէք ։ Երբ յանձնախումբ մը կը գործէ յանուն 40 – 45 Միութեանց, ներելի չէ որ ասպարէզ տրուի անհատական նախասիրութեանց ։ Չափազանցեալ երանդը յանախ անհամութիւններ եւ յուսախաբութիւններ կը պատճառէ, որքան ալ գնահատելի ըլլայ կատարուած աշխատանքը ։ ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ վարչապետը Սըր Էնթընի Իտըն ,խորհրդարանին մէջ պատասխանելով աշխատաւորական երեսփոխանի մը, յայտարարեց ։ — «Արեւմուտքի դաշնակիցները համաձայն էին որ Խ․ Միութեան հետ բանակցութիւններ չսկսին Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ստորագրուելէն, եւ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն առաջ ։ Հիմա որ որոշ յառաջդիմութիւն մը կայ այս երկու խնդիրներուն նկատմամբ, խոր փափաքն ունիմ որ չուտով Չորսերու ժողով մը գումարուի Արեւմուտքը եւ Արեւելքը բաժնող ընդհանուր հարցերու մասին ։ Ինչ աստիճանի վրայ ալ գումարուի․ — Արտաքին նախարարնե՞ր, թէ վարչապետներ » ։

×

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ, է․ Ֆոռ տեսակցութիւն մը ունեցաւ առջի օր Զօր․ Տը Կոլի հետ , արտաքին քաղաքականութեան, եւ ներքին կարգ մը խնդիրներու մասին ։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ, ԵրեքՄեծերուն քաղաք․ փորձագէտներու ժողովին կը մասնակցին նաեւ գերմանացի փորձագէտներ ։

ՀԻԹԼԷՐԻ նախկին փոխանորդը Ռուտոլֆ Հէս, անձնասպանութեան փորձ մը ըրաւ Պերլինի բանտին մէջ ։ Խմեց միջատասպան հեղուկ մը , բայց բժիշկը շուտով հասաւ ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Անգլիա դիւանագիտական տենդոտ գործունէութեան մը ձեռնարկած է Փէքինի մէջ, յաջողցնելու համար Մ․ Նահանգներու եւ Չինաստանին միջեւ Ֆորմոզայի մասին բանակցութեանց խնդիրը ։ Անգլիոյ Փէքինի գործակատարը, արտաքին նախարարութեան հրահանգին վրայ, այդ մասին նոր մանրամասնութիւններ խնդրեց չինական կառավարութենէն ։ Ցանկանչական էլոնտոնփութկոտութիւնը, եթէ նկատի ունենանք թէ Չինաստանի վարչապետը դեռ Փէքին չէ վերադարձած ։ Ինչպէս հաղորդած էինք, Անգլիա բաւական խստօրէն քննադատած էր Ուաշինկթընի սկզբնական դիրքը՝ Շու Ան Լէյի Պանտունկի մէջ ըրած առաջարկին հանդէպ ։ Կը կարծուի որ այժմ դիմումներ կը կատարէ «Սպիտակ Տան» մօտ որպէսզի ձեռքէ չհանուի ներկայացած առիթը ։ Իրազեկ շրջանակներու համաձայն Ֆրանսա եւ Անգլիա պիտի ճգնին համոզել մէկ կողմէ Փէքին, որ հաւաստիքներ տայ Ֆորմոզայի ներկայ դրութեան մասին, միւս կողմէ Ուաշինկթըն, որ ճնշում բանեցնէ Ազգ․ Չինաստանի վրայ, որպէսզի քաշուի Մացու եւ Քէմուա եզերային կղզիներէն ։ Կը կարծուի որ Անգլիոյ ներկայ դիւանագիտութիւնը պիտի ճգնէ հանդիպումներ յաջողցնել Եւրոպայի համար ալ, Ծայր․ Արեւելքի համար ալ ։ Այսպէս կը բացատրեն լաւատեղեակ շրջանակները , որոշ կապ մը տեսնելով Սըր Էնթընի Իտընի վերջին յայտարարութեան եւ Անգլիոյ Փէքինի մօտ կատարած կիսապաշտօնական դիմումներուն միջեւ ։

×

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճարտարարուեստական ցուցանիշը ամէնէն բարձր արտադրութիւնը կը յայտնէ մարտ ամսուան ընթացքին ։ Մրցանիշ մը ։ 1938 Մարտին՝ հարիւր էր ցուցանիշը ։ 1954ին՝ 152 ։ 1955ին՝ 171 ։ Այս յառաջդիմութիւնը Ֆրանսան կը պարտի իր ելեկտրականութեան, պողպատագործութեան եւ մեքենաներու ճարտարարուեստին ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելեւմտական նախարարութիւնը կը մշակէ տուրքերու նոր ծրագիր մը որ պիտի բարւոքէ եւ պարզացնէ նախկին դրութիւնը՝ պակսեցնելով նախ սակերը, յետոյ «Թուղթերու» քանակը ։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՄՌԱՑԼ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ

Տիգրան Չէօկիւրեանի յիշատակին

(Դ. եւ վերջին մաս)

Այլեւս ամէն յոյս կորսուած էր: Մայրը նախ քան Թալէաթին դահլիճէն դուրս գալը կը խնդրէ փաշայէն որպէսզի դռնապաններուն հանդէպ անքաղաքացակամ չըլլայ իր մուտքը արտօնելուն եւ Թալէաթ ժպտադէմ մինչեւ դուռը կ'ընկերանայ մօրս:

Մայրս այդ շրջանին Ս. Խաչ երկսեռ վարժարաններուն ընդհանուր դաստիարակ վարիչ ուսուցչուհին էր: Նախքան Թալէաթին ներկայանալը, Թաղականներուն կարծիքն ալ շօշափած էր եւ նոյն իսկ գրուած Թուրքերէն խնդրագիրը, Թուրքերէնի մասնագէտ Թաղականներէն մէկուն կողմէ իր ձեռագրով փոփոխութիւններու ալ ենթարկուած էր:

Բայց երբ մերժողական եւ սպառնական պատասխան ստացաւ, բոլորն ալ սկսան զինքը քննադատել իբր անհեռատես եւ կրակին հետ խաղացող: Այդ օրերուն կարծես հրաշքով մը տան բարեկամ մը – կառուած անհատները անհերեւոյթ դարձան եւ մեր թաղը շրջագայելէ դադրեցան: Թուրք վարժարանի ուսուցչուհիները հրահանգ ստացած ըլլալով իրենց դասերը դադրեցնել, հասոյթի շահաւոր եւ ապահով աղբիւր մը ցամքեցաւ: Թաղին բարեացակամ ոստիկանապետը շատ դառնացաւ իր խրատները նկատի առնուած չըլլալուն եւ զինքը մարդու տեղ դրած չըլլալուն համար:

Տիգրան Չէօկիւրեան ծնած է 1885ին Տըրապիզոն նահանգին Կիւմիւշխանէ քաղաքին մէջ: Փոքր տարիքին որբացած է: 1896ի դէպքին ուրիշներու հետ Պոլիս կը փոխադրուի որբանոց մը դրուելու համար: Նոյն շրջանին Պոլսոյ բոլոր որբանոցները գաւառէն հասած որբերով լեցուած ըլլալով, մաս մը որբեր կը ղրկուին Գաղատիոյ Հայ Կարմիր Վանք որբանոցը: Մեծ դէպքին առթիւ Գաղատիոյ նահանգին եւ շրջաններէն բազմաթիւ տղաքներ որբացած ըլլալով, վանքին վարչութիւնը կ'որոշէ նախապատուութիւն տալ իր նահանգին որբերը պատսպարել: Հետեւաբար հեռաւոր վայրերէ հոն ղրկուածները ատեն մը պահելէ վերջ, Պոլիս կը վերադարձնէ: Պատանի Տիգրանը այս անգամ կը ղրկեն ազգային հիւանդանոցի Գազըր Չէշմէի որբանոցը, ուր իրմէ շատ աւելի տարեց աշակերտներու մէջ առաջնութիւնը կը շահի:

Այդ օրերուն Պէրպէրեան վարժարանի նախկին սաները, Օրմանեան պատրիարքի նախագահութեամբ, գեղեցիկ գաղափարը կը յղանան Ռեթէոս Պէրպէրեանի ուսուցչական, ազգային, գրական ու քաղաքական գործունէութեան յոբելեանը տօնել: Այս նորութիւնը մեծ խանդավառութիւն կը ստեղծէ: Հազիւ գաղափարը հրապարակ նետուած՝ ամէն կողմէ դրամ կը հոսի: Մինչեւ յոբելենական հանդէսին կազմակերպութիւնը Պէրպէրեան, աւելի մտքի ու հոգիի մարդ քան թէ նիւթի, կ'որոշէ զանազան որբանոցներու մէջ ցրուած անտէր գաւառացի տղաքներէն հինգ տասը որբ որդեգրել եւ վարժարանին մէջ իբր գիշերօթիկ սան կրթել: Ազգային վարիչ մարմիններու կողմէ ընտրուած յաջողագոյն աշակերտներէն մէկը կ'ըլլայ Տիգրան Չէօկիւրեան:

Տիգրան Չէօկիւրեան 1903ին Պէրպէրեանը աւարտելէ վերջ ուսուցչութիւն կ'ընէ: Շնորհիւ իր Փիզիքական ուժին, յամառ կամքին եւ, Նոյեմիին սիրոյն, աշխատեցաւ եւ արդէն 24 տարեկանին Պոլսոյ բոլոր աչքի զարնող վարժարաններուն ինչպէս Պէրպէրեան, Կեդրոնական, Տայեան, Պէզազեան, Դպրոցասէր Տիկնանց, Տատեան, Հինդլեան եւ զանազան միջնակարգ վարժարաններու մէջ, դասախօսեց իբր ընդհանուր ազգաց պատմութեան, աշխարհագրութեան, օտար մատենագրութեան, հայերէն գրականութեան եւ շարադրութեան ուսուցիչ:

Սկիւտարի Յառաջդիմական Միութեան եւ երկսեռ երաժշտական միութեան հիմնադիրներէն էր եւ իբր Ուսուցչական Միութեան վարչական անդամ կազմակերպեց, օժանդակեց կամ մասնակցեցաւ անոնց բոլոր ձեռնարկներուն:

1910ի եւ 1912ի ամառները շուրջ 3 - 4 ամիս հեւ ի հեւ շրջեցաւ Եւրոպայի բոլոր կարեւոր քաղաքները եւ «Ճամբուս վրայ» օրագրերով իր տպաւորութիւնները հասցուց Պոլսոյ թերթերուն:

1911ին Մ. Շամտանճեանի հետ հիմը դրաւ «Ոստան» եռամսեայ պատկառելի պարբերաթերթին, ուր գրեց բազմաթիւ յօդուածներ «Գրական Շարժում» խորագրով:

Իբր գրագէտ հեղինակեց «Արձակ Երգեր»ը, «Հերոս» վիպակը, ըրաւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ եւ 1913ին լոյս ընծայեց «Վանքը», իր ապրած կեանքին վէպը, ուր ի յայտ եկաւ արդէն կատարելապէս պատրաստուած, արուեստագէտի արժանիքներով օժտուած գրող:

1913ին Պոլսոյ մէջ կազմակերպուած զանազան գրական հրապարակային բանախօսութիւններուն մասնակցեցաւ: Մասնաւորաբար Մարտ, Ապրիլ, Մայիս ամիսներուն Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածներ»ուն եւ Դանիէլ Վարուժանի «Հեթանոս երգեր»ուն նուիրուած գրական ասուլիսներուն իբր բանախօս, Գ. Խաժակի, Եղուարդ Գօլանճեանի, Ա. Բարսեղեանի, Փրոֆ. Մառի, Ռուբէն Զարդարեանի, Աղեքսանդր Փանոսեանի եւն., բաղդատաբար իրմէ շատ աւելի յառաջացած տարիք ունեցող, դիրք ու համբաւ շահած մտաւորականներու կողքին, թեր ու դէմ թէզեր պաշտպանեց, ստեղծելով բացառիկ համակրանք, իր դրական, քննադատական ու հռետորական արժանիքներուն շուրջ:

1913ին հայ տառերու գիւտին 1500ամեակին եւ հայ տպագրութեան 400ամեակին զոյգ յոբելեաններուն առթիւ, Բերայի եւ Պոլսոյ զանազան արուարձաններուն մէջ խօսած խանդավառ ճառերուն արձագանգը, երկար ատեն ունկնդիրներուն յիշողութեանը մէջ քանդակուած մնաց, իբր յուսալքումը փարատող եւ վերածնող ժողովուրդին արտայայտիչը:

1914ին ամառը ճամբորդեց դէպի Մեծ Հայք, Վասպուրական, Տարօն, Բաղէշ, Խարբերդ, եւն. տեսնախօսելով ու արտակարգ խանդավառութիւն ստեղծելով գաւառի բոլոր հայաշատ ոստաններուն մէջ: Հայութեան ու հայրենիքի համար զոհաբերուելու պատրաստակամութեան ոգին վերարծարծելով:

Վանի ազգային իշխանութիւններուն կողմէ տեղւոյն Կեդրոնական վարժարանին տնօրէն նշանակուեցաւ: Սակայն Պոլսոյ վարժարաններուն հետ իր ունեցած յանձնառութեանց խոստմնադրուժ չըլլալու համար անցաւ Կովկաս, Երեւան, Թիֆլիզ եւ Պաթումէն Սեւ Ծովու ճամբով վերադարձաւ Պոլիս:

Իր այս հեւ ի հեւ սպառիչ վազքին մէջ լսարանէ լսարան, դպրոցէ դպրոց, բեմէ բեմ, ակումբէ ակումբ, թաղէ թաղ, Արեւմուտքէն Արեւելք, կարծես մոռնալու համար մոխիրին տակը թաղուած ու մխացող իր խորտակուած սիրոյն գործած աւերները, սորվեցաւ ու սորվեցուց:

1908ի Սահմանադրութեան հռչակումէն մինչեւ Այաշ աքսորուիլը իր գաղափարի եւ գրչի ընկերներուն, մտաւորականներու կարաւանին հետ, որոնք աննման հերոսութեամբ մը գողգոթան բարձրացան, իր անվերապահ մասնակցութիւնը բերաւ ազգային գեղարուեստական, գրական, մշակութային բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, գրաւելով բացառիկ պատուաւոր տեղ մը եւ 29-30 տարեկանին դարձաւ ցեղին սիրելի ընտրեալներէն:

Այաշի բանտէն օտար միջամտութիւններով եւ հրաշքով մը ազատած եւ վերադարձած սակաւաթիւ դէմքեր, մասնաւորաբար Տօքթ. Ա. Նագգաշեան, իրենց լոյս ընծայած յուշերուն եւ գրքոյկներուն մէջ կը գրէին թէ մեր մէջ ունէինք Ակնունիի, Տ. Չէօկիւրեանի, Տօքթ. Տաղաւարեանի, Գարեգին Խաժակի պէս յայտնի դէմքեր ու հանրային գործիչներ որոնց հետ բախտակից ըլլալու հպարտ կը զգայի:

Այսպէս Տիգրան Չէօկիւրեան, ամբողջ կեանք մը, որ երազի մը տեւողութիւնը ունեցաւ, Հայրենիքի ազատութիւնը երազելէ, երթալ զայն տեսնելէ, ուսումնասիրելէ ու հոն իր հրապարակային ատենախօսութիւններովը նոր կարելիութիւններ ներշնչելէ վերջ, ապագայի վառ յոյսերու հեռանկարով, գաւառացիներու մըռայլած հոգիները թարմացնելէ եւ տատամսոտ ու երերուն կամքերը ամրացնելէ վերջ, օր մը Այաշի բանտին մէջ, Հայրենիքէն հեռու, անոր կարօտովը, նոյնիսկ առանց անյայտ գերեզման մը ունենալու բախտին արժանանալու, արիւնոտ ու ոճրապարտ ձեռքերով, եպերելի անհատներու կողմէ սպաննուեցաւ «Հայաստան երկիր դրախտավայր» երգելով:

Յարգանք քեզ իմ անփոխարինելի եւ աննման Տիգրան: Քու շունչդ յաւիտենապէս պիտի սաւառնի հազարաւոր աշակերտներուդ եւ նոր սերունդի երիտասարդութեան վրայ:

ՎՐՈՅՐ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ՅԱՐԱՃՈՒՆ ՎՏԱՆԳԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անդարա իր գործունէութիւնը չի սահմանափակեր, միայն վախցնելու քաղաքականութեամբ մը: Ան բացորոշ կերպով կը խօսի միջամտութեան մը մասին եւ այդ բանը կը յայտնէ Դամասկոսի ուղղած իր ծանուցագրերով: Որովհետեւ Թուրքերուն համար կասկածէ զուրկ է որ Սուրիան փտախտի է ենթարկուած եւ ատոր իբր պատճառ կը ցուցնեն այն պարագան որ սուրիական Խորհրդարանին մէջ, գոյութիւն ունի մարքսիստ երեսփոխան մը:

Ատոր համար, ինչ որ ալ պատահի Թուրքիա կը մտահոգուի համայնավարական վտանգէն որ պաշտօնապէս թոյլատրուած է իր հարաւային սահմանագլխին վրայ: Սուրիական ընտրութիւններուն առթիւ Թուրքիա արդէն բողոքած էր: Քամըշլիի մէջ, որ թուրք եւ սուրիական սահմանագլխին վրայ սուրիական քաղաք մըն է, համայնավար թեկնածուն առաջնութիւն շահած էր: Թրքական իշխանութիւնները պաշտօնական դիմումներ կատարեցին սուրիական կառավարութեան մօտ եւ ազդարարեցին, «Եթէ համայնավար մը ընտրուի թրքական սահմանագլուխի քաղաքներէն մէկուն մէջ, Թուրքիան ստիպուած պիտի ըլլայ միջամտելու»: Ատոր վրայ սուրիական իշխանութիւնը նախընտրեց միջադէպի մը առաջքը առնել եւ հրաւիրեց թեկնածուները միանալ եւ ճակատ կազմել համայնավար թեկնածուին դէմ, որ վերջ ի վերջոյ պարտութեան մատնուեցաւ:

Սուրիական բանակը ներկայիս կը բաղկանայ տասը հազար հոգինոց հինգ ջոկատներէ: Շիշաքլիի 1951 Սեպտեմբերի պետական հարուածէն ի վեր այդ ուժերուն միացուած են նաեւ ոստիկան զօրաց եւ սահմանապահ միութեանց ուժերը:

Դամասկոսի իշխանութիւնները մեծ խնամքով շրջապատած են բանակին զարգացման խնդիրը, որովհետեւ այդ ուժով է միայն որ պիտի կրնան պահպանել իրենց անկախութիւնը եւ տէրը ըլլալ երկրին ներքին կացութեան:

Պաղեստինի կռիւէն ի վեր մեծ զարկ տրուած է բարելաւելու համար Սուրիոյ զինուորական ուժը: 1925էն ի վեր բանակին համար սահմանուած ծախքերը կը համնին պետական պիւտճէին 40 առ հարիւրին:

Այսօր Սուրիան ունի լաւ կազմակերպուած բանակ մը որուն ղեկավարները դաստիարակուած են Ֆրանսացի եւ Գերմանացի զինուորական պետերու կողմէ:

Պ. Խալէտ Պաքտաշ միակ համայնավար երեսփոխանն էր սուրիական խորհրդարանին մէջ: Իմ շրջագայութեանցս ընթացքին յաճախ տեսած եմ իր նկարները՝ ցուցադրուած խանութներու ցուցափեղկերուն մէջ: Շատեր ինծի հաւաստիացուցին թէ ամերիկեան քարոզութեան կազմակերպութիւնը գումարներ առաջարկած է

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

— Հայր Սուրբ, ամէն բան լաւ է: Կը հաւատանք, որ դու Արսէն վարդապետի նման ոչ թէ պաշարը դուրս հանել կ'ուզես, այլ, ընդհակառակը, կ'ուզես ամէն բան մթերել: Վանքին միայն մի բան կը պակսի: Ջուր չկայ: Եթէ այժմ այստեղ պաշարուենք, ջրի խիստ մեծ նեղութիւն պիտի կրենք:

— Օրհնածներ, ջուրը հարիւր քայլ հեռու է միայն: Դա ջուր չէ՞:

Մինչ այդ խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենար Մոկացի եւ Ծըլօ եւս կը մօտենան: Մոկացի Գրիգորը կ'ասէ.

— Աղբիւրն էլ ինձ ասել էր ջրի մասին: Ջուրը կարելի է փողրանքների խողովակով բերել վանքի մէջ:

Երբ Մուրատ փողրանքների մասին լըսեց, եկաւ ընկերների մօտ: Բոլորս նըստած էինք: Անդրանիկն էլ եկաւ:

— Անդրանիկ, ասաց Մուրատ, մի յիշատակ թողնենք այստեղ, մեր մեկնելէն առաջ: Թող մեզնից վերջ եկողները յիշեն, որ Անդրանիկը իր խմբով անցել է ասկից եւ գոնէ մի յիշատակ է ձգել»:

— Ի՞նչ յիշատակ:

— Վանքի բակին մէջ ջուր չկայ: Ջուրի ակը դուրսը, հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ է: Փողրանքներ կան պատրաստ: Միայն հողը պիտի փորել եւ փողրանքները զետեղուին հողի տակ: Մինչեւ հիմա, հրացան էինք առած մեր ձեռքերի մէջ, այժմ առնենք փետատ եւ թիակ եւ մի քիչ էլ «խաղաղ աշխատանք» կատարենք: Արդէն մեր զինանշանը՝ «կռիւ, աշխատանք եւ մշակոյթ» կը նշանակէ: «Թուր, թիակ, եւ գրիչ»: «Թուր»ով՝ կռուէ, «թի»ով աշխատէ, «գրիչով» գրէ: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մեզ այդ է սորվեցուցեր:

— Ով իմ Աստուած, մեր Մուրատը լաւ ճառ ասող է, ասաց Անդրանիկը: Ելէք, տղաք: Հայր Սուրբ, շուտ, փետատ, թիակ»:

Գործը սկսուեց եւ երրորդ օրը 150 քայլ հեռաւորութիւնից ջուրը բերինք վանքի բակի մէջ, եւ վանքն ունեցաւ իր աղբիւրը: Վտանգի ժամանակ միայն մէկ հրամանով կարելի էր վանքի պատնէշներից պաշտպանել այդ ջուրին ակը:

Այդ յիշատակը մնաց մեր խմբի կողմից:

Տղաներից ոմանք վանքի պատերի վըրայ գրեցին իրենց անունները:

Մի քանի օր յետոյ Արտ. Յովսէփեանը եկաւ մեզ մօտ:

Իսկ Խոյի շրջանի գործիչն էր Ռուբէն Դերձակեանը (Փայլակ): Նա եղած էր Կուկունեանի խմբի մէջ, աքսորուել էր Սիպիր եւ այնտեղից էլ փախել:

Հազիւ դռնից ներս էր դրել իր ոտը, «ահա Թոկից փախողը եկաւ», ըսին:

Նա տեսաւ Անդրանիկին, առաւ նրա ձեռները իր փոքրիկ ձեռների մէջ եւ համբուրեց: Նա համբուրուեց նաեւ բոլորիս հետ:

Առաքել Աղան լսած էր, որ «Փայլակ» լաւ կը կոնծէր, ուստի ասաց, «մինչեւ որ մի բան չխոստանաս, չեմ թողուր ողջագուրուելու»:

— Խուրճինիս մէջ եղածը քեզ:

Գոնեաք էր բերած:

Հետեւեալ օրը մնաք բարով ասինք մեզ հիւրասիրող հողեւորականին ու գիւղացիներին եւ մեկնեցինք դէպի Խոյ:

Այլեւս կը քայլէինք ցերեկով: Մեզ հետ էր «Հէքիմ Պաշի»ն, «Փայլակ»ը, որ այդպէս կը ճանաչուէր: Նա շատ անձնուէր մարդ էր, կը «խենթենար» ամէն մէկիս վրայ: Հարց ու փորձ կ'անէր մեր կռիւների մասին, կ'ուզէր լսել ամէն մէկի պատմութիւնը:

Արտ. Յովսէփեանը մեզ համար ամէն ինչ նախօրօք պատրաստած էր: Երբ Խոյ հասանք, մեզ հիւրասիրեցին: Տղաները քիթերնին եւ մռութնին ծռեցին: Կը նշանակէր թէ գոհ չէին հիւրասիրութիւնից:

Ամէնքս անօթի եւ քաղցած գայլեր էինք դարձեր: Մեզանից ամէն մէկը կրնար մի ոչխարի կող բզքտել: Իսկ Արտ. Յովսէփեանը նուկլիով միս առած էր: Թէեւ ընկերական լաւ վերաբերմունք ցոյց տուաւ, բայց տղաները գոհ չմնացին:

Մեզանից ոմանք գիտէին, որ Խոյի մօտերը տեղի ունեցել էր Աւարայրի կռիւը: Մուրատ եւ Կայծակը հետաքրքրուեցին Աւարայրի դաշտով եւ Տղմուտ գետով:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

կարգ մը խանութպաններու որոնք պիտի հաւանէին Պակտաշի նկարը վերցնել իրենց ցուցափեղկերէն :

Իմ բնակած պանդոկիս տէրը, որուն օր մը հարցուցի համայնավար պետին հասցէն, մտահոգ երեւոյթ մը առաւ: Ըստ իրեն՝ «Համայնավար կուսակցութիւնը միշտ ալ օրէնքէ դուրս է, անոր գործունէութիւնը առժամապէս թոյլատրուած է, սակայն չենք գիտեր թէ որքա՞ն ժամանակի համար»:

Սուրիոյ երեսփ. ժողովին մէջ Պ. Պակտաշի ճառերը մտիկ կ'ըլլան: Այդ ճառերը հիւսուած են սովորական մարքսիստական ոճով մը եւ սակայն անոնք իր պաշտօնակիցներուն սին ու դատարկ ճառերէն աւելի ազդեցութիւն կը գործեն :

Խալէտ Պակտաշ քրտական ծագում ունի եւ սերած է քրտական Պակտաշի (Պէքթաշի? ԽՄԲ.) ընտանիքէն : 1932ին կը վտարուի իրաւագիտութեան համալսարանէն իր համայնավարական հակումներուն համար : Այդ շրջանին խոյս կուտայ դէպի Մոսկուա ուր կը մնայ մինչեւ 1935: Յետոյ կուգայ Փարիզ, կը շարունակէ իր համայնավարական գործունէութիւնը եւ 1937ին վերադառնալով Սուրիա կը հիմնէ սուրիական համայնավար կուսակցութիւնը եւ ընդարձակ գործունէութեան մը կը ձեռնարկէ :

Խալէտ Պակտաշի բնակարանը ամէն օր կը ներկայանան պատգամաւորութիւններ :

— Ի՞նչ բանի մասին խօսելու համար կուգան այս պատգամաւորութիւնները, հարցուցի իրեն օր մը :

— Ո՛հ, գիտէ՞ք թէ ինչ, պատասխանեց Պակտաշի, իրենց պահանջները պարզ են: Անոնք կուգան բողոքելու գործուած անարդարութիւններու դէմ :

— Սակայն կը խորհիմ թէ ձեր պահանջները աւելի կարեւոր են, կը հարցնեմ :

Համայնավար առաջնորդը խնդալով.

— Կը սխալիք, կ'ըսէ: Մեր ծրագիրը պարզ է: Զախին թէ աջին համար խնդիրը կը կայանայ մերժել անգլօ-ամերիկեան ծրագիրները որոնք կը միտին մեզի պարտադրել զինուորական համաձայնութիւններ եւ դաշինքներ: Ամբողջ երկիրը դէմ է Թուրքեւիրաքեան դաշինքին : Ատոր համար է որ որեւէ քաղաքագէտ չի համարձակիր բացայայտ կերպով ջատագովելայդ դաշինքը : Ամբոխին մտածելակերպը շատ պարզ է .— Մենք պայքարեցանք որպէսզի Ֆրանսացիները հեռանան մեր երկրէն, ինչո՞ւ համար այժմ բերենք Ամերիկացիները կամ Անգլիացիները ...

Այս վերջին պարբերութիւնները գիս կը թողուն երազկոտ : Այսպէս ուրեմն նոյն շրջանն է որ կը վերսկսի, ինչպէս Իրանի, Եգիպտոսի մէջ: Արդեօք Արեւմուտքը կ'ուզէ որ Մերձաւոր Արեւելքը համայնավարութեան զի՞րկը նետուի: Սուրիոյ մէջ համայնավար իշխանութեան մը հաստատումը նուազ կարելի է: Ժողովուրդ մը կայ հոն, անհատապաշտ, աշխատանքի լծուած եւ խնայասէր : Ասկէ դուրս, ինչպէս կը բացատրէր երեսփ. ժողովի նախագահը Պ. Նազըմ Կուտսի, «բոլորին համար ալ պէտք եղածէն աւելի հող կայ աշխարհի վրայ »:

Ահա թէ ինչո՞ւ Սուրիոյ ինչպէս եւ բոլոր արաբական երկիրներու եւ Իրանի մէջ Արեւմուտքին կը մնայ միայն մէկ ընտրութիւն .— Կամ լաւ ըմբռնել, օգնել, խորհուրդ տալ ազգային ցանկութիւններուն, օգնել եւ միջոցներ տալ բարեկարգումներուն եւ կամ անգիտանալով հասարակաց կարծիքին մտահոգութիւնները, ձեռք բերել արաբական երկիրներու ամբողջականութիւնը, ամբողջականութիւն մը սակայն որ պիտի դառնայ Արեւմուտքին դէմ :

Սուրիացի բարեկամ մը կ'ըսէր մեզի :

«Ե՞րբ պիտի նշմարեն Ամերիկացիները որ իրենց քաղաքականութիւնը կը նմանի խանգարուած պտուտակի մը, որուն վրայ միշտ ալ կարմիրն է որ կը շահի ...»:

ԱՍՈՒԼԻՍ
ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

★

ՄԻԼԱՆ, 22 Ապրիլ, (Յառաջ) .— Այս գիշեր, ուրբաթ, Հայ Տունը հանդիպում մը սարքած էր, ի պատիւ Շ. Միսաքեանի, որ քաղաքս կը գտնուի մէկ շաբաթէ ի վեր :

Հայ Տունի վարչութեան նախագահը, Բժ. Մ. Խանպէկեան բացատրելով հաւաքոյթին նպատակը, ներկայացուց «Յառաջ»ի խմբագիրը: Այս առթիւ շեշտեց մամուլին դերը՝ մասնաւորապէս մեր ներկայ ցիրուցան վիճակին մէջ: Անհրաժեշտ է սերտ կապ գաղութէ գաղութ, Արեւմուտքէն Արեւելք, իբրեւ կարեւոր ազդակ մը ձուլման վտանգին դէմ : Ամէնէն աւելի մամուլին վրայ կ'իյնայ ամրապնդել այդ կապը, իբրեւ լրացուցիչ մասը իր միւս դժուարին պարտականութեանց :

Ապա բեմ հրաւիրեց Շ. Միսաքեանը, որ մէկ ժամ խօսեցաւ օրուան հոգերու մասին, յիշեցնելով մեր պարտականութիւնները հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց հանդէպ :«Կրնանք տարբեր տեսակէտներ ունենալ ներկայ Հայաստանի կարգուսարքի մասին, բայց ներելի չէ ժխտել հիմնական իրողութիւն մը,— այդ երկրամասը խարիսխ մը եւ մեկնակէտ մըն է վաղուան համար: Որքան զօրանայ, այնքան կը հարթուի մեր ճամբան դէպի ազատ եւ ամբողջական հայրենիք : Լաւագոյն ապագայի մը հաւատքն է որ կորով պիտի ներշնչէ տարագիր բազմութեանց՝ պայքարելու համար այլասերման եւ դասալքութեան վտանգին դէմ: Այդ հաւատքով պիտի կազմակերպենք գաղութներու ինքնապաշտպանութեան պայքարը : Այս տեսակէտէն ծանր պարտականութիւն մը կ'իյնայ մտաւորականութեան վրայ : Ան որ պաշար ունի, պարտաւոր իր ծառայութիւնը տրամադրել համաձայն իր կարողութեան : Հիմնական հարցեր կան որոնց մասին պիտի ունենանք պայծառ տեսակէտ : Այդ կարգէն է սերունդի փրկութեան հոգը: Պէտք է երիտասարդութիւնը վարժեցնել բարձր պահելու իր հայկական դիմագիծը, վանելով ստորադասութեան զգացումը : Հայրերը պարտաւոր են ճամբայ ցուցնել առանց ճնշելու, որպէսզի նորահասները կարենան ազատօրէն զարգանալ եւ գործել իբրեւ ստեղծագործ ժողովուրդի մը զաւակները: Պիտի ըլլանք միշտ միակամ եւ միաձայն՝ ազգային մշակոյթի զարգացման պայքարին մէջ: Քաղաքական տեսակէտով մեր գլխաւոր հոգը պիտի ըլլայ արթուն կենալ, որպէսզի ոտքի տակ չերթանք, փոթորիկի մը պահուն: Համբանքի պահպանում՝ աւելի քան երբեք : Ոչ միայն Փիզիքապէս, այլեւ հոգեպէս »:

«Յառաջ»ի խմբագիրը այս առթիւ ջերմապէս շնորհաւորեց Միլանի հայ գաղութը, որ կրցած է մթնոլորտ ստեղծել Հայ Տունով եւ ուրիշ հանրօգուտ ձեռնարկներով, միասնաբար գործելու համար ամէն ճակատի վրայ : Եւ գոհունակութեամբ յիշեց որ կը ջանան երիտասարդութիւնն ալ ասպարէզ քաշել ստեղծանաբար :

Ներկաներուն կողմէ եղան հարցումներ՝ ազգային գործերու, Ֆրանսահայ գաղութի, Հայկ. Դատի եւն. մասին, որոնց լայնօրէն պատասխանեց դասախօսը :

Հայ Տան վարչութիւնը շամփայնով հիւրասիրեց ներկաները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) .— Այս տարի, Ապրիլեան Եղեռնի նահատակներու յիշատակը տօնուեցաւ մեծ շուքով եւ խուռն բազմութեամբ :

Օրեր առաջ, մեր շրջանի տեղական թերթերը ամփոփ տեղեկութիւններ զետեղած էին իրենց սիւնակներուն մէջ :

Յիշատակի տօնակատարութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը, իրենց մասնակցութիւնը բերած էին նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Նոր Սերունդը, Ֆ. Կ. Խաչը, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնները : Պատշաճ կարգադրութեամբ մը, հանդիսութիւնը բաժնուած էր երկու մասի :

Առաջինը կրօնական՝ տեղի ունեցաւ քաղաքիս կոթողային մայր եկեղեցիին (Սէն Մորիս) մէջ :

Հսկայ եկեղեցին առաւօտեան ժամը 9·30ին բոլորովին արտակարգ երեւոյթ մը առած էր, չտեսնուած բազմութիւն մը հայ թէ տեղացի հետեւեցաւ ձայնաւոր պատարագին: Պատարագիչն էր Հ. Կարապետ Ամատունին, իսկ Լեւոնեան վարդապետի երգչախումբը անթերի կերպով Եկմալեան եղանակները երգեց հիացում պատճառելով մեր օտար հիւրերուն ,որոնք առաջին անգամ ըլլալով ներկայ կը գտնուէին հայկական ձայնաւոր քառաձայն պատարագի մը:

Աւելի յուզիչ էր լսել քաղաքիս հայաբնակ Թաղերէն Սէն Մարթէնի Ֆրանսացի քահանան որ հմտալից եւ խորիմաստ քարոզ մը խօսեցաւ :

Ազգային գնահատելի ձեռնարկ մըն է որմէ հեռու կը մնան կարգ մը «ազգասէր, հայրենասէր, անհատներ»: Ցաւալի երեւոյթ ազատ երկրի մը մէջ :

Կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ, ապրիլ 11–24ի տօնակատարութեան երկրորդ բաժինը, նոյնքան յաջողութեամբ անցաւ : Սգահանդէսը սկսաւ Լեւոնեան վարդապետի բացման երկարաշունչ ճառով. եւ ապա բեմ հրաւիրուեցաւ, օրուան բանախօսը Պ. Ն. Մոմճեան, որ պարզ խօսքերով պատմեց Հայոց Գողգոթան, յուզուած՝ դառնալով Երիտասարդութեան ըսաւ՝» «դուք պիտի ըլլաք մեր հայրենիքի ապագան, սիրելի երիտասարդներ, կը խնդրենք, որ ճերմակ ջարդին զոհ չդացած, իրար բռնէք եւ ցոյց տաք աշխարհին թէ դուք կը կրէք ձեր երակներուն մէջ զուտ հայկական արիւն մը որուն շնորհիւ պիտի կարենաք տէր կենալ մեր հայրենի սրբութեանց, եւ այդպէս, պիտի տոկաք, տեւէք մինչեւ որ օր մը հայրենիքը իր դռները լայն բանայ եւ դուք երթաք ձեր մաքուր շունչով արծարծելու «Լուսաւորչի կանթեղը »:

Այս բանախօսութենէն վերջ, կարգով բեմ հրաւիրուեցան գեղարուեստական բաժնին մասնակցողները :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան ներկայացուցիչները կարդացին ուղերձներ, իսկ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ Օր. Հ. Ջիլինկիրեան արտասանեց Վ. Թաթուլի «Հոգեհանգիստ»ը: Այս համեստ գեղարուեստական բաժինէն վերջ բեմ բարձրացաւ Հ. Կ. Ծ. Վ. Ամատունին որ իր գրաւոր բովանդակալից ճառով պատմեց 1915ի ցեղասպանութեան ահաւոր ծալքերը: Ցատակօրէն ցոյց տուաւ ունկնդիրներուն թուրք վարիչներու սեւ հոգին որուն ազդեցութեան տակ տեղահան ընելով ամբողջ ժողովուրդ մը, բանտարկեցին, աքսորեցին եւ հրակէզ անապատներու եւ կիրճերու մէջ անլուր անգթութեամբ ոչնչացուցին : Բանախօսը, հրաւէր կարդաց համերաշխութեան եւ թելադրեց մնալ երախտագէտ քաղաքացիներ այս հիւրասէր երկրին, մինչեւ որ օր մը կարենանք ազատ եւ համարձակ տո՛ն տեղ ըլլալ մեր սեփական երկրին մէջ եւ տեսնել մեր մեծ Երազին իրականացումը :

Հանդէսի ընթացքին Վիէնի հայկ. երգչախումբը երգեց մէկ քանի խմբերգներ, (Ապրիլեան նահատակներ, Լռեց ամպերը, եւ Հեռաւոր հայրենիք):

Հ. Կ. Ծ. Վ. Ամատունիի «Պահպանիչ»էն յետոյ, ներկայ բազմութիւնը յոտնկայս երգեց Տէրունական աղօթքը :

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր, ապրիլ 1955 : Հասցէ
212, Stuart St. Boston (Mass.)

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, նոյեմբեր, Դեկտեմբեր 1954: Հրատ. Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան, գիտական եւ գրական բովանդակութեամբ: Հասցէ Mechitaristengasse 4 Vienne, Autriche

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Թ.

Ենթադրենք դարձեալ թէ 17 կը նշանակէ խցիկ 17, հապա՞ մէկը: Ժամանակը ժամը մէկին: Ուրեմն 22ը թուականը պէտք է ըլլայ: Փոքրիկ օրացոյցս քննեցի :

Վաղը ամսոյս 22ն էր :

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Սաստիկ ջղագրգռուած էի: Վստահ էի թէ ճիշդ հետքի վրայ կը գտնուէի այս անգամ: Մէկ բան պարզ էր.— Խցիկէս դուրս պիտի չելլեմ: Գարշախումկին հոտը պիտի անցնէր անշուշտ: Դէպքերը դարձեալ քննեցի :

Վաղը 22ն է եւ կէս օրուան կամ գիշերուան ժամը մէկին բան մը պիտի պատահի: Հիմա ժամը 7ն է: Վեց ժամէն պիտի հասկնամ :

Չեմ գիտեր թէ իրիկունը ինչպէս անցաւ: Բաւական կանուխ քաշուեցայ խցիկս: Ըսած էի սպասուհիին որ գլուխէս պաղ առած ըլլալուս՝ չեմ ագուիր հոտէն : Թէեւ խեղճ կինը մտահոգ երեւոյթ մը ունէր տակաւին, բայց ես որոշմանս վրայ հաստատ մնացի :

Գիշերը թուեցաւ անվերջանալի : Ուղղակի անկողին մտայ, բայց ամէն հաւանականութեան դէմ պատրաստ գտնուելու նպատակով, փաթթուեցայ բուրդէ հաստ սենեկազգեստիս մէջ եւ հողաթափներս հագայ: Այնպէս կը կարծէի թէ դէպք մը պատահելու պարագային անմիջապէս ոտքի պիտի ցատկէի եւ գործօն մասնակցութիւնս պիտի բերէի :

Թէ ինչ կ'ակնկալէի որ պիտի պատահէր՝ որոշ չեմ գիտեր: Տարտամ ենթադրութիւններ, ոմանք շատ անհաւանական՝ խելապատակէս բուսած: Սակայն մէկ բանի հաստատ համոզուած էի, որ ժամը մէկին բան մը պիտի պատահէր :

Զանազան ժամերուն կ'իմանայի ճամբորդ ընկերներուս անկողին մտնելը : Խօսակցութեանց պատառիկներ, խնդուքներ եւ «գիշեր բարի»ներ: Յետոյ լռութիւն: Շատ մը լոյսեր մարեցան: Դուրսի անցքին մէջ տակաւին լոյս մը բաց մնացած էր, որ մասամբ կը լուսաւորէր խցիկս: Ժամացոյցը ութ զարկաւ: Անոր յաջորդող ժամը ամենաերկարը թուեցաւ: Ժամացոյցիս նայեցայ, վստահ ըլլալու համար թէ չեմ սխալած :

Եթէ ենթադրութիւններս սխալ դուրս գային եւ բան չպատահէր ժամը մէկին, յիմար մը եղած պիտի ըլլայի, որ ունեցած ամբողջ դրամս կը վատնէի, չեղած բան մը գտնելու յոյսով: Սիրտս սկսաւ ուժգին բաբախել :

Ժամը մէկն է: Ոչինչ: Սպասէ ... ան ինչ էր: Նրբանցքին մէջ ոտքերու թեթեւ քայլեր կան ... կը վազեն :

Յետոյ ռումբի մը նման խցիկիս դուռը բացուեցաւ եւ մարդ մը գրեթէ իյնալով ներս խուժեց :

— Ազատեցէք զիս, ետեւէս ինկած են, ըսաւ կերկերուն ձայնով մը:

Բացատրութիւն պահանջելու ժամանակը չէր: Դուրսը արդէն ոտնաձայներ կը լսէի: Գործելու հազիւ քառասուն երկվայրկեան ունէի: Ոտքի ցատկելով կանգնեցայ օտարականին դիմաց, խցիկիս մէջտեղ:

Հաստակուռ անձ մը պահելու յարմարութիւն չունի խցիկս: Մէկ ձեռքով դուրս քաշեցի խցիկիս դարանը, մարդը մտաւ անոր ներքեւ, միւս ձեռքովս վար առի լուսացուելու կոնքը: Քանդեցի մազերուս յարդարանքը, առի օճառս, իբրեւ թէ վիզս կը լուայի: Այդ վիճակիս մէջ մէկը պիտի չկասկածէր թէ փախստական մը պահած էի խցիկիս մէջ:

Դուռը բախեցին եւ առանց սպասելու որ «մտէք» ըսեմ, երեսի վրայ բացուեցաւ:Տարտամ զգացումն ունեցայ, թէ Պ. Փեկէթ ներս կը մտնէր առրճանակը ձեռքին: Կամ քարոզիչ բարեկամս՝ մահաբեր գործիքով մը:

Սակայն երբեք չէի ակնկալեր գիշերուան սպասուհին, որ հարցական դէմքով ըսաւ.

— Ներողութիւն, օրիորդ, կարծեցի թէ կանչեցիք:

— Ոչ, ես չկանչեցի:

— Ներողութիւն որ ձեզ անհանգիստ ըրի:

— Վնաս չունի: Չկրցայ քնանալ եւ խորհեցայ թէ լուացուիլը քիչ մը պիտի կազդուրէ զիս:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ծերակոյտը վաւերացուց Փարիզի համաձայնագրերը 32ի դէմ երկու ձայնով :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Կարմիր Խաչը, օգնելով ուտեստեղէն ղրկեց Ոլոյի (Ցունաստան) երկրաշարժէն աղէտեալներուն :

ԱՆԳԼԻՈՅ երկաթուղիի աշխատաւորներուն բանակցութիւնները ձախողած ըլլալուն, շատ հաւանական կը նկատուի գործադուլը վաղը՝ կիրակի :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ եւ Եգիպտոսի վարչապետները երէկ միասին հասան Նոր Տէլհի, վերադառնալով Պանտունկի խորհրդաժողովէն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հարաւ արեւմտեան շըր- ջանի Լանտերուն մէջ հրդեհ մը փճացուց 120 հեկտար տարածութեամբ անտառներ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր դիւրութիւններ պիտի տայ Աւստրիոյ, նախ քան դաշնագրին ստորագրուիլը, մեղմացնելով գրաւման դրութիւնը :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ անդամալուծութենէ վարակուեցան չորս մանուկներ եւս որոնք պատուաստուած էին հիւանդութեան դէմ : Ընդհանուր թիւն է այժմ տասը : Մէկը արդէն մեռած է : Վարակուածներէն ինը մանուկներ պատուաստուած էին դեղարանային աշխատանոցի մը կողմէ պատրաստուած հիճուկով : Ինչպէս հաղորդած էինք արգիլուեցաւ այդ աշխատանոցին պատրաստութիւնը : Բայց տասներորդ մանուկին ներարկուած հիճուկը ուրիշ աշխատանոցի մը պատրաստութիւնն է : Դեռ յայտնի չէ թէ ինչ միջոցներ առնուած են այս վերջնոյն մասին : Թէեւ քանի մը նահանգներ պատուաստը արդէն արգիլած են, բայց կառավարութիւնը որոշած է շարունակել պատուաստի կիրարկումը : Տոք. Սոք քննութեան մը բացուիլը պահանջեց :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ Ֆորմոզայի ազատագրումը չինական ներքին խնդիր մըն է, բայց Նեղուցներու հարցը միջազգային բնոյթ ունի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ վարչապետը որ հեռացուած էր Սլովաքիոյ Քաղ. Բիւրոյէն, վերընտրուեցաւ այնուամենայնիւ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի անդամ :

ՊՐԱԶԱՒԻԼԻ մէջ վճռաբեկ ատեանը հաստատեց մահավճիռը մարդակեր բնիկի մը, որ 1953ին, երբ ընկերոջ հետ առանձին էր անտառին մէջ, կերած էր զայն :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՔՈՄՓԻԷՆՅԻ ՄԷՋ Ուազ

Այս կիրակի, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Քոմփիէնյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 11ին :

Երգեցողութեան կը մասնակցի Առնուվիլի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ երկսեռ խումբը :

Կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցները ներկայ ըլլալ սոյն պատարագին :

Պատարագէն վերջ դաշտագնացութիւնը Քոմփիէնյի անտառը :

Հոգաբարձութիւն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ տարեկան հոգեհանգիստ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ հիմնադիրներուն յիշատակին :

Կը խնդրուի ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Արտաք վրդ. Մանուկեան :

Յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն Ապրիլեան նահատակներու հոգւոյն : Սկզբն. ժամերգութեան ժամը 8·30ին, Ս. Պատարագ 10ին, հոգեհանգիստ 11ին :

ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Նիւթ՝ Իրերօգնութեան գաղափարը ուրիշ ազգերու մէջ :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբին տարեկան ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20·30ին Ազգ. Տունը : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Խարբերդ նահանգի Եփրատ միութեան ժողովը Կիրակի, 8 Մայիս, ժամը 10ին, հայրենակից Աստուր Քէօսէեանի խանութը (2 ռիւ Պեռնառ տիւ Պուա) : Օրակարգ՝ Ընդհ. զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, ընթերցում Ամերիկայի կեդրոնէն եկած շրջաբերականին եւ վարչական ընտրութիւն :

ԱՅՑ «Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ»

Այս կիրակի Մայիս մէկ, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. եւ Կեդր. վարչութիւնները :

Թանգարանի այցելութենէն ետք, նոր անդամներու երդման արարողութիւն :

Ժամը 16·30ին խնջոյք - թէյասեղան :

Կը հրաւիրուին բոլոր քոյր մասնաճիւղերը :

Ժամադրավայր.— Կար տիւ Նոռէն Տէփար Պանլիէօ ժամը 10·30ին, չոգեկառք 11·15, 12·15, 13·59 եւ 14·29 :

Իջնել Անկէն :

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Մեծ Եղեռնին մեր բազմահազար նահատակներու յիշատակին մեծարանքի հանդիսաւոր սգահանդէսը Առաքելական եւ Աւետարանական եկեղեցիներու նախաձեռնութեամբ ու կուսակցական եւ հայր. միութիւններու մասնակցութեամբ :

Այս կիրակի գիշեր (1 Մայիս) ժամը ճիշդ 8ին Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ հանդիսասրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին : Մուտքը ազատ է :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Կարտանի Յիշատակի Օրը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Տէր եւ Տիկին Ալիքեան, իրենց աղջկան ամուսնութեան առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, Սանուհիներուն եւ Մարտիկներու Միութեանց, իրենց ղրկած ծաղկեփունջերուն եւ ձօներուն համար, ինչպէս նաեւ բարեկամներուն, որոնք պատուեցին իրենց ներկայութեամբ եւ հեռագիրներով : Եւ այդ ուրախ առթիւ հազարական ֆր. կը նուիրենք Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի Տան ֆոնտին եւ Կապ. Խաչին : Նոյնպէս, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Սատեան իրենց քրոջ աղջկան ամուսնութեան առթիւ կը նուիրեն հազարական ֆր. Մշակոյթի Տան ֆոնտին եւ Կապ. Խաչի կայանին :

×

Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Արզումանեան եւ զաւակները, Պ. Աստուր Արզումանեան, Օրիորդներ Լուսիկ եւ Վարսենիկ Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Արզումանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արզումանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Այրի Տիկին Վարդիկ Յարութիւնեան եւ զաւակները (Խարբերդ), Պ. Յովսէփ Գալուստեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Գեղանուշ Շահպազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Եղիազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խաչատուր Եղիազարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Շէրճիլան Շէրպէթճեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Սարգիսեան եւ զաւակը (Ամերիկա) կը յայտնեն իրենց խորին շնորհակալութիւնը բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, զարմիկին, աղջկան, սանամօր եւ գերդաստանին Այրի Տիկին Մարգրիտ Արզումանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ որ տեղի ունեցաւ 26-4–55ի, Իսիի գերեզմանատունը :

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եղիազարեան եւ զաւակները 500ական ֆր. կը նուիրեն Իսիի Կապ. Խաչին, Երեմեան դպրոցին, Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին, Փարիզի Աղքատախնամին, Սեբաստիոյ Մուրատ ֆոնտին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթ.ի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, դպրոցի սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթ.ի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը ստիպողական է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընկ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 15ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին (Իսիի Երեմեան դպրոցը) :

Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Տէօվլէթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տէօվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Անտոն Տէօվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Մոքոսեան եւ զաւակները, Տիկին Սերարփի Տէօվլէթեան, Պ. Զուարթ Տէօվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տէօվլէթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Հոյեան (Փեռիկէօ), Այրի Տիկին Սիսակեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 26ին :

Յուղարկաւորութիւնը այս շաբաթ ժամը 9·15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ դիտել :

Կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ ընել բարենպատակ կազմակերպութեանց :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Աղքատախնամին, Մարտիրոս Թէրզիպաշեանի մահուան առթիւ :

Նոյն առթիւ Ինճեճեան ընտանիքը կը նուիրէ հազար ֆր. Աղքատախնամին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :